ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 2 Octobre 1951 Երեքշաբթի 2 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6574-Նոր շրջան թիւ 1985

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀՈՎԻՒՆ ՈՒ ԻՇԽԱՆԱՒՈՐԸ

Երբ Արտաւազդ արք. ողջ էր, յաճախ դիտել կու տայինք թէ չարաչար կը սխալի, արտակարգ հանգամանք տալով իր պաշտօնին։

Իրեն, ինչպէս իր բոլոր գաղափարակիցներուն համար, գաղտնիք չէր թէ Էջմիածինը ինչո՛ւ նորեկ լուկ տիտղոսներ կը շնորհէր,— կաթողիկոսական փոխանորդ, հայրապետական պատուիրակ եւն.։

Իրեն հետ, միւս բարձրաստիճան վեղարաւորներն ալ շատ լաւ գիտէին թէ օտարոտի դեր մը կը սահմանուէր իրենց, այդ բացառիկ տիտղոսներով։

Ամենայն Հայոց կաթողիկոսը տասը եպիսկոպոս մէկէն ձեռնադրեց 1945ին, ցրուելով ի սփիւռս աշխարհի։

Վերջերս չորս վարդապետներ եւս ձեռնադրեց (երեքը Երուսաղէմէն, մէկը Ռումանիայէն), առանց հաշուելու անոնք որ կը պաշտօնավարեն Կովկասի մէջ։

Սովորական ժամանակներու մէջ, այս կարգի ձեռնադրութիւնները կը կատարուէին համաձայն Հայ. Եկեղեցւոյ հիմնական կանոններուն,— իւրաքանչիւր թեմի Գաւառ. ժողովներու որոշումով։

Թեկնածուները կա՛մ առաջնորդներ էին, եւ կամ պիտի ընտրուէին «ըստ ընկալեալ սովորութեանց»։

Բացառիկ պարագաներու մէջ միայն նուիրակներ կ'ընտրուէին կաթողիկոսին կողմէ, մասնաւոր պաշտօն մը կատարելու համար (ընդհանրապէս դրամ, պտղի եւն. հաւաքել)։

Ինչո՞ւ խախտեցին այս օրէնքը, կաթող. պատուիրակներ պարտադրելով այս կամ այն թեմին. Այն ալ տարիներու տեւողութեամբ։

Այս օրինազանցութիւնը թեւ տուաւ բարձրաստիճան կղերին, մանաւանդ անոր բացասական տիպարներուն, իրենց ուզածին պէս գործելու համար։

Հովիւը, ժողովուրդի ծառան դարձաւ պաշտօնատար։ Նախընտրեց գործել իբրեւ իշխանաւոր Եկեղեցւոյ, եւ ոչ թէ իբրեւ անոր մէկ պաշտօնեան։

«Լիազօրութեան» հովեր առին աս ու ան, անտեսելով կամ արհամարհելով սահմանադրական ժողովները։ Յաճախ՝ բուն իսկ սահմանադրութիւնը։

Իբրեւ Նշանակովի փոխանորդներ, անոնք մեքենաբար մեկուսացան ժողովուրդէն։

Անոնք որ ուշադրութեամբ հետեւած են այս անցուդարձին, պէտք չունին անուններ հարցնելու։

Եւ եթէ բարեմիտները «զոհ» կը համարուին, նենգամիտներն ալ դարձան կատարեալ փորձանք՝ ժողովուրդի գլխուն (Իրաք, Իրան եւն.)։

Որ եւէ տրամադրութիւն չունինք այստեղ թուելու Արտաւազդ արք.ի սայթաքումները։ Ամէն բան բաւ ենք ի կենդանութեան։

Դեռ վերջերս, երբ ափ մը անհաւատ չուրջութներ կը չարագործէին իր անունը, վայրերուն կանչեր արձակելով գաղութէ գաղութ, փափկութեամբ յիշեցուցինք թէ պարտաւոր է հրապարակային բացատրութիւն մը տալ։

Այդ կը պահանջէր ե՛ւ իր վարկը ե՛ւ գաղութին խաղաղութիւնը։

Հանգուցեալ արքեպիսկոպոսը խոստացաւ, բայց վերջին պահուն խուսափեցաւ այս տարրական պարտականութենէն։

Միշտ նոյն մտավախութեամբ,— չըլլա՛յ որ վշտանան «ամենուսակցական եկեղեցասէրները»։

Մոռցաւ թէ՝ սկիզբէն ի վեր անոնք էին որ կը մոլորեցնէին զինքը, ամէնէն տարրական խնդիրներուն մէջ,— ապրիլ 11/24ի տօնակատարութենէն մինչեւ թեմական կազմակերպութիւնը։

Արդարեւ, ինկած էր կախարդական շրջանակի մը մէջ։

Երբեմն վախը, երբեմն ալ իշխանաւորի յաւակնութիւնը կը մթագնէին իր պայծառատեսութիւնը։

Իր դժբախտութիւնն այն էր որ չկրցաւ զանազանել բարեկամն ու դաւադիրը։

Եւ մանաւանդ, չըմբռնեց իր դերը,— հովուելոր պաշտօնեայ տարագիր բազմութեանց։ Ներկայացուցիչը անոնց պահանջներուն եւ կամքին։ Ոչ թէ Նշանակովի հրամանատար, ապօրէն լիազօրութեամբ։

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

«ԻՆՔՆԱՔՆՆԱԴԱՏՈՒԹԻՒՆ»

Ինչ որ «ինքնաքննադատութիւն» կը կոչեն կարմիրներու աշխարհին մէջ, յաճախ տարբերութիւն չունի հասարակ մեղայագիրներէ։

Որքա՜ն պատկերազարդ օրինակներ, Խ. Միութեան անծայրածիր տարածութեան վրայ։ Կեդրոնէն մինչեւ ծայրագաւառները։ Բուն Ռուսաստանի սահմաններէն ալ անդին։

Կը թուի թէ մեղայականներու այս լեռնակուտակ դէզերն ալ ի վերջոյ հատընտիր հաւաքածոներու պիտի վերածեն, իբրեւ դասընթացք «ռեւոլուցիոն» կամ «պրոգրեսիվ» գրականութեան։

Ահաւասիկ նոր նմոյշ մը, այս անգամ Սոֆիայէն։

Վերջերս պաշտօնական քննադատութեան ենթարկուած էր Գ. Իվան Ստրանսկի, դասախօս Հողագիտական համալսարանին մէջ։

Իր դասը առնելէ վերջ, ուսուցչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնը հրատարակեց, ամենայն երկիւղածութեամբ.

— «Այս օրուան նիստէն վերջ, եւ լսելով եղած յայտարարութիւնները, կ'ըմբռնեմ իմ գործած ահագին սխալներս եւ կրաւորական դիրքս»։

Ինչպէս իր անհամար բախտակիցները, Իվան Ստրանսկի եւս կէս ճամբան չի մնար, խոստովանելու համար իրեն վերագրուած բոլոր մեղքերը.

— Այն եզրակացութեան յանգեցայ թէ սխալներով լեցուն է իմ պատրաստած գիրքս՝ ուսանողներու համար, եւ նախընտրելի է որ ծախու չհանուի։ Ես կ'ուրանամ զայն իբրեւ հեղինակ, եւ դեռ աւելին— կ'ամչնամ գրածէս ... Ցեռադիմական գիտութեան մը մեթոդներով թխուած գործ մըն է այդ եւ չի համապատասխաներ արդի դպրաշրջանին։ Վնասելի է իր գիտական արժէքը եւ վնասակար է իր ազդեցութիւնը, վասն զի այս գրքին ընթերցումը կրնայ սնունդ յօյսեր ներշնչել փոքր սեփականատիրոջ»։

Եւ վերջապէս կ'ընդունի թէ «չի բաւեր սրբագրել հին սխալները, այլ պէտք է որ նոր մը գրէ»։ Մանաւանդ որ, գրքի մասին վճիռ մը հրահարակած են նախարարական խորհուրդը եւ Կեդր. Կոմիտէն։

— Ընկերներ, որեւէ արդարացում չունիմ։ կը ցաւիմ որ անմիջապէս չփոխեցի իմ գաղափարներս։ Հրապարակաւ շնորհակալութիւնս կը յայտնեմ ընկեր Վելքօ Չերւենքովի (վարչապետ), որ նամակով մը բացաւ աչքերս եւ ընդունիլ տուաւ անցեալ սխալներս»։

Եւ երեւակայել որ այս ուսուցչապետը համալսարանի դասախօս էր քսան տարիէ ի վեր։ Դասական հեղինակութիւն մը իր ճիւղին համար..

ՎԱՀԷ

Ընկեր Լեւոն Շանթի վիճակը ծանրացած է

Պէյրութի մեր թղթակիցը կը գրէ Սեպտ. 25 թուականով.—

Առժամեայ բարւոքումէ մը վերջ, քանի մը օրէ ի վեր կրկին վրդովիչ հանգամանք առած է մեր մեծանուն ընկերոջ եւ վաստակաւոր գրագէտին առողջական վիճակը։

Բժշկական վերջին քննութեանց համաձայն, լեարդը սկսած է մեծնալ։ Ուրիշ ախտանշաններ ալ բոլորովին խանգարած են հիւանդ ընկերոջ տրամադրութիւնը որ շատ բարձր էր քանի մը շաբաթ առաջ։ Ընկերը կը գտնուի Պուաս տը Պուլոնյը, որ Լիբանանի գիւղագնացութեան լաւագոյն կեդրոններէն մէկն է, եւ անկողին գամուած է։ Բժիշկները աւելի յոռետես կ'երեւան։

ԻՆՁՈ՞Ի ԲԱՐՁՐԱՑԱՒ ԹԵՐԹԵՐՈՒ ԳԻՆԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, Փարիզի թերթերը 15 Ֆրանքի պիտի ծախուին վաղուընէ սկսեալ (իրիկուան թերթերը՝ Գշ., առաւօտեանները՝ չորեքշաբթի)։

Մամուլի սէնտիքան «Յառաջ»ի եւս հաղորդելով այս որոշումը, կը բացատրէ պատճառները.—

Թուղթին թօնը, որ 60.642 Ֆրանք էր անցեալ փետրուարին, 81.750 Ֆրանքի բարձրացաւ Հոկտեմբերին, այսինքն 38 % յաւելում (40 անգամը 1939ի, տասն անգամը 1944ի գիներուն), ինչ որ ծանրապէս կ'ազդէ լրագրական գործին վրայ։ Միեւնոյն ատեն աւելցած են աշխատավարձքը, ընկերային տուրքերը, տպագրական ծախքերը եւն.։

× «Իւմանիթէ», Փարիզի համայնավար պաշտօնաթերթը, ծանուցանելով գիներու յաւելումը, հետեւեալ հաշիւը կը ներկայացնէ մասնաւոր գըրութեամբ մը.—

Լրագրի թուղթը երեսուն անգամ աւելի սուղ է այսօր, բաղդատելով նախապատերազմեան գիներուն հետ։ Վերջին տարուան ընթացքին «Իւմանիթէ»ի թուղթի ծախքը ամսական 11 միլիոն Ֆրանքէն բարձրացած է 25 միլիոնի։ Այժմ 12 Ֆր.ի ծախուած իւրաքանչիւր օրինակէն թերթը կը ստանայ միջին հաշուով 6 Ֆրանք.84։ Այս գումարով պէտք է վճարենք 1 Ֆրանք 85 տպագրութեան, 3.45 թուղթի համար։ Ուրեմն կը մնայ միայն 1 Ֆրանք 54 լուսանկարի, խմբագրութեան եւ վարչութեան ծախքերուն համար։ Ելեւմուտքը դժուարաւ կը հաւասարակշռուի շնորհիւ կիրակնօրեայ «Իւմանիթէ»ի վաճառման 500.000 օրինակ։

Գինը 15 Ֆրանքի բարձրացնելով, իւրաքանչիւր թիւէն պիտի ստանանք 8 Ֆրանք 55, բայց պարտաւոր ենք 7.25 վճարել տպագրութեան եւ թուղթին, որով մեզի պիտի մնայ 1.30 (փոխանակ 1.54ի), լուսանկարի, խմբագրութեան եւ վարչութեան ծախքերուն համար»։

Բարեհաճեցէք պատկերացնել հայերէն թերթերուն վիճակը, հիմնուելով այս հաշիւներուն վրայ ...

Վտարման վճիռը պիտի գործադրուի

ԻՐԱՆԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ՆԻՒ ԵՈՐՔ Կ'ԵՐԹԱՅ, ՊԱՇՏՊԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ԻՐ ԵՐԿՐԻՆ ԴԱՏԸ

Իրանի վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ, նախագահ Նշանակուեցաւ անդրատուիրակութեան որ Նիւ Եորք կ'երթայ, պաշտպանելու համար իր երկրին դատը՝ Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ։

Փոխ վարչապետը, Հուսէյն Ֆաթեմի, հաղորդելով այս լուրը, աւելցուց թէ ընդդիմադիր երեսփոխաններն ալ խոստացած են ուժ տալ վարչապետին։ Այս յայտարարութիւնն եղաւ կիրակի օր, երբ Երեսփ. ժողովը նիստ գումարած էր, օրինական մեծամասնութեամբ։ Ընդդիմադիրները, որոնք բացակայ էին վեց նիստերէ, այս անգամ ներկայ եղան, ինչ որ մեծ տպաւորութիւն գործեց։ Հուսէյն Ֆաթեմի յայտարարեց այս առթիւ.— «Երբ Իրանը վտանգի տակ է, միայն մէկ ճակատ կայ,— բոլորը միասին պիտի կռուին, երկրին շահերուն եւ անկախութեան համար»։

Ընդդիմադիրները հաւանութիւն յայտնեցին, երբ ատենապետը յայտարարեց թէ ազգը միացեալ ճակատ պէտք է կազմէ Տոքթ. Մոսատեղի հետ, Անգլիոյ հետ ծագած վէճին մէջ։ Վարչապետը Նիւ Եորք երթալով, պիտի բացատրէ թէ Ապահովութեան խորհուրդը իրաւասութիւն չունի մինչեւ անգամ քննելու քարիւղի Անգլեւիրանեան ընկերութեան պարագան, քանի որ ներքին խնդիր է այդ։

Փոխ վարչապետը բացատրեց թէ կառավարութիւնը որոշած է ազգային եկեմուտքը հաւասարակշռել ջնջելով աւելորդ ծախքերը։ Այսպէս, եւ պիտի առնուին պետական պաշտօնեաներու, նոյնիսկ նախարարներուն տրամադրուած պետական ինքնաշարժները, խնայելով տարեկան 600 միլիոն րիալ (իբր 20.000.000 տոլար)։

× Տոքթ. Մոսատեղի աջ բազուկը, Հուսէյն Մաքի, որ դրուած է Անգլեւիրանեան ընկերութեան անգլիացի տնօրէնին դրասենեակը, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ կիրակի օր.

— Ապահովութեան Խորհուրդը ինչ ալ որոշէ, մենք վճռած ենք 330 անգլիացի պաշտօնեաները Իրանէն դուրս հանել հինգշաբթի օր, նախընտրաբար՝ չորեքշաբթի կէս օրին։ Եթէ օդանաւեր չհասնին Անգլիայէն, Ապատանի ոստիկանութիւնը զանոնք սահմանագլուխ պիտի առաջնորդէ հանրակառքերով, որպէսզի Պասրա երթան։

Նոյն օրը երկու հազար ծայրայեղներ ցոյց մը սարքեցին Ապատանի անգլ. հիւպատոսարանին առջեւ, «Անկցին Անգլիացիները» աղաղակներով։

Քարիւղի ազգ. ընկերութիւնը յայտարարեց թէ պիտի գրաւէ նախկին ընկերութեան բոլոր գոյքերը։ Միեւնոյն ատեն դիտել կու տայ թէ աւելորդ է անգլ. հիւպատոսարաններ պահել Ապատանի կամ Ահվազի մէջ։ Անգլ. երեք շոգենաւային ընկերութիւններն ալ պիտի ճամբուին, քանի որ ընելիք չունին այլեւս։

Հուսէյն Մաքի ազդարարեց թէ մարտանաւեր պիտի ուղեկցին քարիւղատար նաւերուն, եթէ Անգլիացիները փորձեն արգիլել քարիւղի արտածումը։ Եւ աւելցուց.— «Այն ատեն պատերազմ պիտի ծագի»։

Իր օգնականներէն մէկն ալ ըսաւ թէ արդէն քարիւղ փոխադրած են Աֆղանիստան, ցամաքի ճամբով։ Եթէ անգլ. մարտանաւերը փակեն ճամբան, Պարսիկները քարիւղ պիտի արտածեն Պէն -

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՕՍՔԸ ՁԵՐՆ Է, ՄԱՅՐԵՐ

Նախորդ յօդուածով ուրուագծեցինք հայ կնոջ հոգեկան բարձր յատկութիւններն ու առաքինութիւնները հանդէպ իր ընտանիքին եւ ազգին, իբրեւ աշխատասէր, հնարամիտ, ստեղծագործող եւ աւանդապահ եւ որ աւելին է պատուազգած. « պատիւներնիս առնելով հոգեստաններս ալ չեն առներ » :

Հայ կնոջ մէջ այնքան հաստատուն է պատասխանատուութիւնը, որ յօժար է իր հոգին տալ անոր համար: Ան կը նախընտրէ մեռնիլ քան թէ ապրիլ անպատուութեան մէջ: Բարոյականի մասին իր գիտակցութիւնը բացառիկ է, շատ մը տեսակէտներով :

Հայուհին իր գերազանց յատկութեանց շնորհիւ միւթապէս թէ բարոյապէս բարձր պահած է թէ իր եւ թէ ազգին պատիւն ու վարկը :

Ան առանց ներկայի դպրոցներուն մէջ կրթուելու, կրցած է շատ աւելին ներշնչել իր զաւկին, եղբօր եւ ամուսնոյն, քան թէ անոնք որ ներկայիս եւրոպական դպրոցներ կը յաճախեն :

Մօտաւորապէս 80.000ի հասնող ֆրանսաբնակ գաղութին մէջ, բացի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանէն, չունինք ուրիշ հաստատութիւն մը ուր մեր ապագայ մայրերը կարենային սորվիլ մեր մայրենի լեզուն, պատմութիւնը, գրականութիւնը եւ հայկական բարոյականը :

Հայուհին անցեալին մէջ ալ գործօն դեր կատարած է մանուկներուն դաստիարակութեան գործին մէջ: Քանի մը օրինակներ՝ 1889ին Մարաշի մէջ այրերուն հետ մայրերն ալ ձեռք ձեռքի տուին, կրթական ընկերութեանց լայն ցանց մը կազմելու համար վեց եկեղեցիներու շուրջ. —

1.— Ռուբինեան ընկերութիւն, կազմուած՝ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ մայրերէն եւ երիտասարդներէն: Նպատակն էր որբ եւ անպաշտպան մանուկներու համար դիշերօթիկ վարժարան մը հիմնել, նոյնիսկ վարժարանի ապագան ապահովելու համար յաջողած է կալուածներ ձեռք բերել :

2.— Կիլիկեան Հայրենասիրաց Միութիւն, որուն աշխատութեան շնորհիւ Մարաշի Հայերը քաղաքին ամէնէն յարդի մէկ վայրին մէջ շինեցին կեդրոնական անուն հսկայ եւ հոյակապ վարժարան մը: Այս վարժարանը կը պատկանէր Մարաշ քաղաքին, թաղային վարժարաններէ շրջանաւարտ տղաքը հոս կ՚ընդունուէին: Մնաց մինչեւ վերջը Մարաշի լաւագոյն բարձրագոյն վարժարանը :

3.— Միամիկոնեան ընկ.— կազմուած՝ Ս. Աստուածածնի եկեղեցւոյն երիտասարդներու նախաձեռնութեամբ, դպրոցներ պահելու համար :

4.— Ընթերցասիրաց ընկ.— Նպատակը եղած է տարածել ընթերցասիրութիւնը, հիմնած է գրադարան մը 200 կտոր գիրքերով: Այս ընկերութեան հիմնադիրը եղած է Պ. Սարգիս Սամուէլեան, (Հրանտ Սամուէլի հայրը), որ եղած է միեւնոյն ժամանակ Ազգ. կեդրոնական վարժարանի տնօրէն եւ դասախօս: Ցեառոյ Այնթապի ամերիկեան Գոլէճին հայերէնի դասախօս :

5.— Հայուհեաց ընկ.. կազմուած՝ Ս. Ստեփաննոս եկեղեցւոյ կիներուն ջանքերովը : Հիմնադիրները եղած են Տիկիններ Մայրիկ եւ Էլմաս Զօրպաճեան : Երկու տիկինները կը պատկանէին մեծ ընտանիքի մը: Երկուքին ալ ամուսինները կանուխէն մեռած ըլլալով, իրենք նուիրուած էին ազգային գործերու: Իրենց միակ մխիթարութիւնը եւ հրճուանքը եղած է կրթական աշխատանք՝ շրջելով տունէ տուն, խանութէ խանութ դրամ եւ աշակերտուհի հաւաքել եւ ամուր հիմերու վրայ դնել իրենց վարած ազգ. վարժարանը :

6.— Հայուհեաց ընկ.— Կազմուած՝ Քառասուն Մանկանց եկեղեցիի կիներէ: Այս ընկերութիւնն էր որ Ազգ. Կեդր. վարժարանի բակին մէջ շինեց Աղջկանց բարձր. վարժարանը:

Զարմեր խօսիլ կաթոլիկ եւ բողոքական համարակութեանց վարժարաններու մասին, որոնց դպրոցներուն մէջ տիրապետող էր հայատառ թուրքերէնով «Գրաաթ» (ընթերցարան) գիրքերը: Շատերը կը վախնային հայ յորջորջուելէ :

Հայ կնոջ անձնուիրութեան մասին կարելի է երկար խօսիլ եւ գրել, բայց դաւաճի մէկ հեռաւոր անկիւնը ապրող Մարաշցի հայ կիներուն այս զուրգուրանքը իր ընտանիքին, դպրոցին եւ ազգին համար, արժանի է մեր երախտագիտութեան :

Հայ կնոջ անձնուիրութեան եւ դիւցազնական գործերուն մասին վերջին օրինակ մը եւս տալով կը բաւականանամ :

1915 — 1918ի սգաւոր տարիներուն, հայ կինը եւ օրիորդը պաշտպանելու համար իրենց պատիւը, նետուած են Եփրատի եւ Տիգրիսի ջուրերուն մէջ:

1916ին, Խարբերդի մէջ ճանչցայ մանկամարդ Հայուհի մը, Սեւ Ծովու եզերքի քաղաքներէն, 25 — 26 տարեկան, տէր երեք անչափահաս զաւակներու, ամէնէն մեծը հազիւ հինգ տարեկան, ամէնէն փոքրը՝ միամեայ մանկիկ մը: Այս հերոս Հայուհին անընդհատ չորս տարի կը թափառի լեռներ, ձորեր, քաղաքներ եւ գիւղեր, Ակն, Արաբկիր, Չմշկածագ: Փրկութեան յոյսով կը փախչի Տէրսիմի կողմերը, սակայն ձերբակալուելով կը յանձնուի Բալուի պատերազմական ատեանին: Վերջապէս աննկարագրելի դժբախտութեան մէջ կ՚իյնայ Խարբերդ - Մեզրէ :

Կրնա՞ք երեւակայել կին մը երեք պզտիկներով, մէկ կողմէ ինքնապաշտպանութիւն, միւս կողմէ հաց ճարել, բնակարան մը ունենալ... Այս կինը ստիպուած էր զաւակներէն ամէնէն փոքրը շալակը առնել, միջակը՝ գիրկը, իսկ մեծին ձեռքէն բռնելով քալել չորս տարի անընդհատ: Այսպէս՝ ան յաջողած էր իր երեք ձագուկները ազատել մահուան ճիրաններէն կար կարելով, լաթ լուալով եւ նոյն իսկ Թուրք գիւղացիին ոչխարները արածելով: Տոկալու եւ դիմանալու համար քառամեայ տեղափոխութեանց եւ թշուառութեանց պէտք էր որ ան ունենար բարոյական անսպառ ուժ եւ հաւատք: Այսօր այդ տղաքը ողջ են, ամուսնացած եւ զաւակներու ալ տէր :

Անշուշտ այս Հայուհին բացառութիւն չի կազմեր իր սեռակիցներէն: Ան հազարաւորներէն մէկն է որ կրցաւ բարբարոսներու ճիրաններէն ազատել իր զաւակները :

Հայ կնոջ տոկուն նկարագիրը եւ ազգային կեանքի մէջ իր բերած նպաստը անգերազանցելի եղած է անցեալին մէջ: Այսօր ան տակաւին ունի իր հետեւորդները: Դժբախտաբար ներկայ Հայուհիներէն ոմանք շլացած միջավայրի հմայքներէն, անձնատուր եղած են շուայտութեան եւ շռայլութեան: Ցաւով կը տեսնենք թէ կան մայրեր, որոնք մէկդի ձգելով տուն, տեղ, ամուսին եւ զաւակներ, խրած են սեւ վայելքներու եւ զբօսանքներու մէջ :

Այս ճամբուն վրայ պարտականութեան մեծագոյնը կ՚իյնայ մեր հին մայրերուն վրայ, որպէսզի մէջտեղ գան եւ ջանան ստեղծել ամէն քաղաքի մէջ ազգային տոհմիկ դաստիարակութեան վառարաններ: Եթէ մենք չունենանք մեր ազգային վարժարանները աղջկանց թէ մանչերու, եւ չդաստիարակենք զանոնք ազգային վառ ոգիով, եթէ կապկենք Եւրոպայի արտաքնապէս շլացուցիչ վարքն ու բարքը, մենք մեր ձեռքերովը պատրաստած պիտի ըլլանք անոնց դագաղը: Եւ պիտի փութացնենք մեր ալ կորուստը :

Ամէն օր կը խօսինք եւ կը գրենք տուներու թէ թերթերու մէջ ազգապահպանման մասին եւ սակայն ոչ մէկ կենդանի գործ եւ ձեռնարկ: Բազում աղմուկ վասն ոչինչի: Փորձով կը տեսնենք, թէ շաբաթական քանի մը պահ հայերէնի դասաւանդութիւնը փրկութեան միջոց մը չէ եւ չի կրնար ըլլալ: Անտարբեր են մեր նոր մայրերը իրենց ազգային դիմագիծը պահելու համար: Հարցուցէք ոեւէ տղու, աղջիկ թէ մանչ, անունդ ի՞նչ է: Պիտի պատասխանէ քեզի օտար լեզուով:

Տարէց մայրեր, շարժեցէք քանի կ՚ապրիք : Անհոգութիւնը մահացու մեղք է այս պարագային: Ձեր աչքերը չփակած ուժ տուէք ազգային դաստիարակութեան, որպէսզի փրկուին ձեր սերունդները՝ որոնց համար արիւն քրտինք թափեցիք, ազատելով զիրենք Թուրքին հուրէն եւ սուրէն:

Դուք էք այս ժողովուրդին ջահը վառ պահողները: Այրերը զբաղած են ակադեմական մարզանքներով, դուք պահապան հրեշտակներ էք :

ԱՆԴԻ ՔՀՆՑ. ՓԱՅԼԱԿԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

Դիւանագիտութիւն

1943 :

Պաշտօնական ընդունելութիւն մը Լոնտոնի մէջ: Ներկայ են Դաշնակից երկիրներու դեսպանները, տարագիր կառավարութեանց դահլիճները, խորհրդարանին քանի մը տասնեակ անդամները, բազմաթիւ բարձրաստիճան կղերականներ՝ Քենթըրպըրիի եւ Եորքի Արքեպիսկոպոսներուն առաջնորդութեամբ, լորտեր ու լէյտիներ :

Օրուան հիւրն է, Նորվեկիոյ Թագաւորը, Հոքոն Է.:

Ներկայ է, նաեւ, հասարակ մահկանացու մը՝ հայ ժողովուրդին կողմէ :

Երեւելի Անգլիացի մըն է, որ կը կատարէ հիւրընկալի պաշտօնը :

Հայը, դահլիճին մուտքին աջեւն է, երբ այս վերջինը կը մօտենայ իրեն եւ բարձրաձայն.

— Օ՜հ, հրամեցէ՛ք, սիրելի պարոն... Որչափ ուրախ եմ որ հրաւէրս չմերժեցիք... Եթէ գիտնայիք թէ որքան կը սիրեմ ձեր ժողովուրդը ... տառապեալ, չարչարեալ ... եկէք, ձեզ Ներկայացնեմ Նորին Վեհափառութեան ...

Քսան վայրկեան վերջը:

Նոյն երեւելին է որ կը կատարէ հանդէսին բացումը: Բեմին վրայ է,— աջին՝ Թագաւորը, ձախին՝ Քենթըրպըրիի Արքեպիսկոպոսը: Հիւրերը ոտքի վրայ են, աթոռ չկայ ոչ մէկուն համար :

Ու երեւելին կը սկսի.

— Մօտեցէք, մօտեցէք... այստեղ եկէք Բարձրապատիւ դեսպաններ Լեհաստանի, Ֆրանսայի, Չեխոսլովաքիոյ, Պելճիքայի... եւ դուք, ձերդ գերազանցութիւն Պ. դեսպան Թուրքիոյ ... մեր շատ սիրելի բարեկամը... ազնուական Թուրքիան... մեր դաշնակիցը ...

Յաջորդ օրը :

Հայորդին ու երեւելին դէմ դիմաց նստած են՝ ճաշարան մը:

Ու յանկարծ Հայը կը հարցնէ .

— Ես բան չհասկցայ ձեր երէկուան ելոյթէն ... նախ, զիս բարեւեցիք ջերմագին բառերով ... ու յետոյ, կէս ժամ չանցած, սիրալիր բառերով ողջունեցիք «սքանչելի, տառապեալ, չարչարեալ ժողովուրդ»ին ոխերիմ թշնամին : Ի՞մ քթիս էր որ կը խնդայիք, թէ Էնկլիրիի դեսպանին ...

— Որչափ միամիտ էք, դուք, Հայերդ, որչափ ետ մնացած էք դիւանագիտութեան մարզին մէջ :

— Դիւանագիտութիւն ... ընդունելութեան մը մէջ, որ քաղաքական բնոյթ չունէր ...

— Ազգերը դիւանագիտութիւն կը խաղան օրուան բոլոր ժամերուն, ամէն տեղ, ամէն առթիւ.. Պատմութիւն մը պատմեմ, մտիկ ըրէք... Անկէ տարիներ, տարիներ առաջ, ձեր բարեկամը, Կլետսթօնը, Լոնտոնի մէջ ճառ մը կը խօսի Պուլկարիոյ թրքական խժդժութեանց մասին եւ ուժգնօրէն կը դատապարտէ Սուլթանը՝ Թուրքիոյ դեսպանին ներկայութեան ... Ժողովուրդը կը ծափահարէ ... Կէս ժամ վերջ, Շէրիֆ փաշան բեմ կը բարձրանայ եւ վերէն վար կը չրէ Կլետսթընի ամբաստանութիւնները... ժողովուրդը նորէն կը ծափահարէ ...

— Ինչպէ՞ս կարելի է ...

— Շատ ալ կարելի է... դիւանագիտութիւն ատոր կ՚ըսեն ... մեր ժողովուրդը վարժ է... ձերը՝ շատ անփորձ ...

— Բայց աւելի լաւ չէ՞ քիչ մը նուազ դիւանագէտ, բայց աւելի պարկեշտ, ըլլալ ...

— Այդ ձեւով, տեղ մըն ալ չէք հասնիր ... ինչպէս չէք հասեր մինչեւ այսօր ...

×

1944: Հասարակ մահկանացուն, այս անգամ, զրոյց ունի Մեծ պետութեան մը բարձրաստիճան մէկ պաշտօնատարին հետ :

Այս վերջինը, որ գոց գիտէ մեր նորագոյն պատմութիւնը եւ ծանօթ է մեր բաղձանքներուն, կը հարցնէ .

— Ի՞նչ ջուրի վրայ էք... որեւէ բարեփոխու՞մ ձեր պահանջներուն մէջ ...

— Բարեփոխում... ոչ մէկ ... ընդհակառակն, կը սպասենք որ մեզի յանձնուած դաշնագիրը գործադրուի ...

— Դաշնագի՛ր... ուրեմն, տակաւին կը հաւատաք որ ամէն դաշնագիր պէտք է բառ առ բառ գործադրուի՞... մանաւանդ «ձերին»ը...

— Բայց տեսնուած է, որ դաշնագիրներու բռնաբարումին պատճառաւ իրարու գլուխ պատռեն ... « մերին »ը ինչու բացառութիւն եղաւ...

— Եթէ վերյիշէք այն օրերը երբ Սեվրը կը ստորագրուէր, այդ հարցումէն կը խուսափիք... դաշնագրին մելանը հազիւ չորցած, ամէնքս ալ գիտէինք որ գլուխ հանուելիք գործ չէր ...

— Հապա ճառե՞րը, շռայլուած խոստումնե՞րը, ատոր անոր ...

— Մեզ այն ազգերուն որոնք իրենց յոյսը դրած են դիւանագէտներու ճառերուն վրայ ...

— Բայց չէ որ Սեվրը անարդարութիւն մը կը սրբագրէր ...

— Մոռցէք այդ վիպական ելոյթները... «արդարութիւն » եւ « անարդարութիւն » խորհրդաժողովներէն ներս կը մտնեն երբ Մեծերուն շահերը եւ Պզտիկներուն շահերը իրարու ներդաշնակ ըլլան, իրարու հանդիպին ...

— Զարմանալի է որ Մեծերուն շահերը եւ մեր շահերը, վաթսուն տարիէ ի վեր, երբեք իրարու չհանդիպեցան... շոգեկառքին գիծերուն կը նմանին — իրարու զուգահեռական են, բայց իրարմէ բաժնուած ...

— Մի յուսահատիք... Այնշթայն կը պնդէ որ զուգահեռական գիծերը իրարու կը հանդիպին...

— Ուրեմն մեր հարցը Այնշթայնի թուանշանե՞րը պիտի լուծեն ...

— Այդպէս կ՚երեւայ... բայց, կատակը մէկ կողմ ... շատ վիպական ժողովուրդ էք... դիւանագիտական մարզանքներէ բան չէք հասկնար ... քաղաքական դաստիարակութեան մէջ՝ բոլորովին խակ ու անփորձ... պիտի սպասէք մինչեւ որ աւելի ձեռնտու պայմաններ ստեղծուին ...

— Պայմանները ձեռնտու էին 1918ին ...

— Չէին, չէին... աւելի կենսական հարցեր կային օրակարգին վրայ ...

1945, 1946, 1947 :

— Մոսկուայի թերթերը « կը պահանջեն » Կարսի եւ Արտահանի վերադարձը: Կարմիր երեւելիները լուռ են: Վերջին պահուն, Վիշինսքին

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱՉԻ ՁԵՌՆԱՐԿՆԵՐԸ

Քալիֆոռնիոյ հայ գաղութը

Չորեքշաբթի իրիկուն տեղի ունեցաւ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին դասախօսութիւնը, լեցուն սրահի մը առջեւ։ Տիկին Ա. Թաղէոսեան ներկայացուց դասախօսը, Տիկ. Էլլէն Բիւզանդը, որ իբրեւ նիւթ ընտրած էր « Քալիֆորնիոյ գաղութը »։

Տիկինը, որ լաւ դասաւորած էր իր նիւթը ըսաւ թէ Քալիֆորնիան Մ. Նահանգներուն մէջ բոլորովին նոր շրջան մըն է, որուն 150ամեակը տօնուեցաւ անցեալ տարի։ Հայ պանդուխտներ հոն գացած են 50 — 60 տարի առաջ։ Մեծ մասով Խարբերդցիներ եկած կազմած են գաղութը։Անոնք գաղթած են շնորհիւ բողոքականութեան եւ իբրեւ հետեւանք 1895 — 96ի ջարդերուն։ Շատ մը բողոքականներ վերադարձած են մայրենի եկեղեցին։

Առաջին Հայերը հաստատուած են աշխարհի ամէնէն ընդարձակ հովիտին՝ Ֆրէզնոյի մէջ։ Ամէնէն աւելի զբաղած են այգեգործութեամբ, խաղողամշակութեամբ եւ բամպակամշակութեամբ։ Առաքելեանի գինիի գործարանները առաջնակարգ տեղ կը գրաւեն ամբողջ Ամերիկայի մէջ։ Իսկ Գ. Արփաքսադ Սեդրակեան ամբողջ Նահանգի չամիչի արտադրութեան սէնտիքայի նախագահն է։

Ֆրէզնօ մինչեւ վերջերը շատ փոքր քաղաք եղած է, Բ. Աշխարհամարտէն վերջ սկսած է բարգաւաճիլ եւ գեղեցկանալ։ Նախկին արեւմտահայ գաղթականներու վրայ, 1917 — 18էն վերջ արեւելահայ գիւղեր գրեթէ ամբողջութեամբ գաղթած են հոն, ինչպէս Կարսի Ղարաղալա եւ Շիրակի Իւսքէնտ գիւղերու Հայերը։ Կը խօսին Շիրակի բարբառը։ Ժողովուրդը պահած է իր սովորութիւնները, թէեւ նոր սերունդը տարբերութիւն չունի ամերիկացիէն։ Ֆրէզնօ ունի հայկական ոճով գեղեցիկ եկեղեցի, սրահ, ինչպէս եւ մատուռ մը։ Մշակութային խնդիրներու մէջ, միասին կ՚աշխատին մէկ կողմ դնելով կուսակցական եւ դաւանական հարցերը։

Ձափազանց շեշտուած եւ զգալի է դաւանական աղանդաւորներու գոյութիւնը, ինչ որ յաճախ կը ջլատէ հայկ. կեանքը։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը շատ ուժեղ է։ Ունի ակումբ, գրադարան, հաւաքասրահ, թերթ եւ տպարան։ Հայ Օգն. Միութիւնը նմանապէս ուժեղ է, եւ գաղութը միացնող կապը կը հանդիսանայ։ Ունի շաբաթական դասընթացք։ Բարեգործականն ալ ունի մասնաճիւղ իր Տիկնանց Միութիւնով։ Հաճելի երեւոյթ էր դիտել որ այս 2 Տիկնանց Միութիւնները իրարմէ հեռացած չեն, եւ մէկը միւսին հանդէսին ներկայ կ՚ըլլայ։

Լոս Անճէլըս, չափազանց տարածուն քաղաք է 85 քիլոմեթրի վրայ շինուած։ Հետեւաբար Հայերն ալ ցրուած են։ Որոշ թաղերու մէջ միայն իրարու մօտ կ՚ապրին։ Ունին սքանչելի Հ. Յ. Դ. Տունը որ կը կոչուի Հայ Կեդրոն, ուրկէ կ՚օգտուին Յոյները եւ ուրիշ օտարներ։ Այս շէնքին շինութեան մէջ մեծ աշխատանք տարած է ընկեր Յ. Քարեան։ Երկու առաքելական եկեղեցիներ կան, որոնք ունին սրահներ։ Հոս կան երեք թատերական խումբեր, որոնք կուտան գեղարուեստական ներկայացումներ։ Մէկ խումբի ղեկավարն է Տիկ. Մամուլեան (Ռուբէն Մամուլեանի մայրը), կայ դերասան Անդրանիկի խումբը, թէեւ ինք մեռաւ վերջերս, սակայն իր տիկինը կը շարունակէ գործը։ Երրորդն է Տէր եւ Տիկին Սուրաբեանի խումբը։ Երեք ուսուցչուհիներով դպրոց մը կը պահէ գաղութը որ ունի 75 աշակերտ։

Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ հազիւ 2000 Հայեր կան, որոնք կամ Նաւահանգիստը կ՚աշխատին, կամ խանութպան են եւ կամ արհեստներ ի գործ կը դնեն։ Քալիֆորնիոյ մէջ մեծ մասով հագուստի մաքրութեան խանութներ ունին։ Կան նաեւ գորգավաճառներ։ Սան Ֆրանչիսքոյի մէջ Հ. Յ. Դ. ունի իր ակումբը, իսկ ՀՕՄը՝ կարեւոր մասնաճիւղ մը։

Քալիֆորնիոյ հայութեան ընդհ. թիւն է 25 հազար։ Քալիֆորնիան ամերիկահայութեան քաշողական կեդրոնն է։ Նիւ Եորքէն, Պոսթընէն, մանաւանդ Շիքակոյէն երբ գաղթել կ՚ուզեն, հոն կ՚երթան։

Ֆրէզնոյի եւ Լոս Անճէլըսի միջեւ կը հիմնուի Ծերանոց մը Գ. Առաքելեանի նուիրատուութեամբ։ Իսկ ուրիշ մըն ալ կ՚ուզեն հիմնել Լոս Անճէլըսի մէջ։ Գնուած է դպրոցի շէնք մը զանազան նուիրատու տիկիններու կողմէ եւ պիտի յատկացուի ծերերու։

Վերջերս Քալիֆորնիան հաստատեց Մշակութային Միութիւն մը, որ ունի արդէն իր տպարանը։ Իր տպելիք առաջին գիրքը պիտի ըլլայ ընկեր Ռուբէնի Յուշերը (տասը հատոր)։

Այս շահեկան դասախօսութենէն վերջ եղան հարցումներ եւ լրացումներ։

Տիկին Էլլէն միասին բերած էր հայկական պնակիտները, որոնք հայրենի մթնոլորտ մը կը ստեղծէին երգերով եւ պարերով։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

Գաղութէ գաղութ

ՅՈՒՆԱՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ վիճակը պարզելով, «Ազդակ»ի մէկ աշխատակիցը կը գրէ թէ՝ գաղթելու տրամադրութիւն մը կը տիրէ ոչ միայն տեղացիներու, այլ եւ Հայերու մէջ, կը գաղթեն Քանատա, Աւստրալիա, Արժանթին։ Եթէ այսպէս շարունակուի, քանի մը տարի վերջ Յունաստանի մէջ ներկայ տասը հազարէն քանի մը հարիւր անճար Հայեր եւ քանի մը մեծահարուստներ պիտի մնան։ Մալլըմեան արք.ի մահէն վերջ Առաջնորդական աթոռը կը մնայ թափուր։ Վարչութիւնը Եգիպտոսի Առաջնորդին հետ համաձայնելով զայն Յունաստանի եւս առաջնորդ նշանակեց անուա-

Նաեւ։ Անհրաժեշտ է վարդապետի մը կամ եպիսկոպոսի մը ներկայութիւնը, գաղութին վարկը քիչ մը բարձրացնելու համար։ Ազգ. բոլոր վարժարանները միացած են, բացի բողոքականներուն դպրոցէն։ Հայերը կեդրոնացած են Աթէնքի եւ Պիրէօնի արուարձաններու մէջ։ Սելանիկի Հայերու թիւը կը հաշուեն 1000 — 1200։

ԵՐԿՈՒ ՅԱՆԴՈՒԳՆ ՀԱՅ ՕՐԻՈՐԴՆԵՐ Ռօզիկ եւ Անուշ Ցակոբեաններ խումբ մը լեռնագնացներու հետ, յաջողած են մտնել Ասկի քարայրը, Դամաւանդի մէջ (Պարսկաստան)։ Անձաւը կը գտնուի 6—7 քիլոմեթրի վրայ գետի հոսանուտ բարձունքի վրայ։ Ձափազանց դժուարին է վերելքը, վասնզի քանի մը քիլոմեթր երկայնութեամբ է քարայրը։

քանիեր մը կը մոլտայ։

Հայ ժողովուրդը, թեւերը օդին մէջ, կը պարէ, կը խայտայ, կը խենթենայ... ինքն իրեն փեսայ եղած է։

1949ին նորէն հանդիպում երկու երեւելիներուն հետ ու միեւնոյն զանգատը.

— Տակաւին հասունցած չէք ... Դիւանագիտութենէ բան չէք հասկնար ...

Իրաւունք չունի՞ն ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.Ի ԳՐԱԿԱՆ ՎԱՍՏԱԿԸ

Ինչպէս գրած էինք արդէն, հանգուցեալ Արտաւազդ արք. իր ետին կը ձգէ բազմակողմանի վաստակ մը, պատմական – բանասիրական եւն.։

1908ին Պոլսոյ մէջ կը հիմնէ գրական - շաբաթաթերթ մը, «Հայրենիքի Քնար», յետոյ « Սասուն »։ 1910ին կը հրաւիրուի Էսկիշէհիրի Ազգ. վարժարանին տեսչութեան պաշտօնին, զոր կը վարէ երեք տարի։ Յետոյ կը հիմնէ նոյն քաղաքին մէջ իր սեփական գիշերօթիկ վարժարանը։

Հանգուցեալը 1935 — 1951 տարիներուն ընթացքին իրարու ետեւէ լոյս ընծայած է բազմաթիւ գործեր։ «Էրթօղրուլ», նորավէպեր 1915 Պոլիս, «Տաթեւ» տարեգիրք 1925 — 1930 վեց տարի, Հալէպ, «Նկարագիր Օշին թագաւորի ձեռագիր ժամագրքին», 1933 Անթիլիաս, «Պատմութիւն Հալէպի Ազգ. Գերեզմանատանց եւ արձանագրութիւն հայերէն տապանաքարերու», 1935, Հալէպ, « Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Հալէպի » Ա. եւ Բ. հատոր 1935 — 1936 Հալէպ, «Հողագործութիւնը հին Եբրայեցւոց մէջ, Երուսաղէմ»,1937 Հալէպ։ «Մեծ դաստիարակ մը Աբբա տը Լակարիւ», Հանրի Պորտօ, թարգմ. 1937, Անթիլիաս, «Ընտանեկան դաստիարակութիւնը մեր տուներէն ներս» 1937 Հալէպ, «Պաղտատի բերդը», 1937 Հալէպ, « Դամասկոս» (տեղագրական ուսումնասիրութիւն) 1938, Հալէպ, «Յովհաննէս Կոլոտ Բաղիշեցի եւ Բաղդէն աթոռակից Կիլիկեցի», 1938 Անթիլիաս, « Բալմիր» (տեղ. ուսում.) 1939 Հալէպ, «Պատմութիւն Հալէպի Հայոց, Սուրիա», Ա. հատոր 1940, Հալէպ, «Հոգեւոր գանձը», 1942 Պէյրութ, «Պատմութիւն Հալէպի Հայոց» Բ. հատոր, 1946, Պէյրութ, La Vie et la Culture Arménienne d'Alep au XVIIe Siècle Paris 1934, «Դէպի Հայաստան» (Խոհեր եւ Յուշեր) 1946, Պէյրութ, «Թշուառի զգայութիւններ » 1947, Փարիզ, «Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Երուսաղէմի Ս. Յակոբեանց Վանուց», 1948, Վենետիկ, « Պատմութիւն Հալէպի Հայոց», Գ. հատոր 1950, Փարիզ, « Արամեանի եւ Կեդրոնականի ուսուցիչներս», 1950, Մարսէյլ, «Ընդարձակ բառարան Սուրբ գրոց», Ա. հատոր, «Մայր ցուցակ հայերէն ձեռագրաց Եւրոպայի մասնաւոր հաւաքումներու », Ա. հատոր, 1950, Փարիզ։

Մ.

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ « ՅԱՌԱՋ » Ը

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (3)

ՊԱՅՏԱՐԻ ՀՈԳԻՆ

(ՀԷՔԵԱԹ)

Պայտարը ազատուած էր այս երկրորդ անգամ էլ։ Ազատ շունչ առաւ եւ նորից օրհնեց այն րոպէին, երբ մտածել էր Յիսուսի էշին պայտել։

Եւ երկար ժամանակ ոչ երկնքի եւ ոչ էլ դժոխքի պատգամաւորներից մէկը սիրտ առաւ մի երրորդ փորձ անել եւ պայտարի հոգին տանելու գալ։

Ժողովուրդը պատմում է սակայն, որ բաւական ժամանակ անցած, դժոխքի մի ամենախորամանկ պաւակ, լաւ խորհելուց յետոյ, հրաման խնդրեց Աստծուց մի փորձ եւս անել եւ պայտարի հոգին տանելու գնալ։

Հրամանը ստացաւ։ Կեղծիքի դիմեց, հրեշտակի կերպարանք առաւ եւ իջաւ պայտարի մօտ։

Պայտարը հասկցաւ, որ այս անգամ մի շատ խորամանկ եւ յանդուգն ոգու հետ գործ ունի, որովհետեւ եկուորը ոչ աթոռին էր մօտ գնում, ոչ տոպրակին եւ ոչ էլ խրճիթն էր ուզում մտնել։

— Հոգիդ տուր, կրկնում էր ան եւ յամառութեամբ մնացեր էր դրսումը կանգնած։

Հրաւիրեց նրան պայտարը նստելու, խրճիթ մտնելու, բայց ոգին ժպտալով գլուխը թօթուեց։

— Ոչ, ասաց նա, ինձ խաբել չես կարող, հոգիդ տուր եւ վերջակէտ դնենք բոլոր խորամանկութիւններիդ։

Պայտարը մի քիչ խորհեց, յետոյ, ցոյց տալով որ այլեւս ճար չունի, ջլատուածի եւ յուսաբեկի նման ասաց.

— Էլ ի՞նչ արած, պարոն հրեշտակ, քեզ խաբել չի լինում. հոգիս առ տար։ Բայց թոյլ տուր ինձ մի վերջին անգամ աղօթել։ Յետոյ, գիտե՞ս, ես շատ վախկոտ եմ. թոյլ տուր ինձ ծունր դնել այս ընկուզենու տակ եւ երբ վերջին խօսքն էլ ասեմ, ելիր ծառին վրայ եւ այնտեղից հոգիս առ ու տար։

Ու սկսեց այնպէս լալ եւ հեկեկալ, որ խորամանկ ոգին ուրախացաւ, թէ յաղթել էր։ Ելաւ ընկուզենու վրայ, նստեց ու սպասեց։

Բայց հազիւ թէ նստել էր, զգաց որ խաբուել էր։ Քիչ մնաց ուշքից գնար։ Որքան աշխատեց պոկ գալ, անհնար եղաւ։

Ձաղաչեց այլեւս։ Կռացաւ դէպի պայտարը եւ ասաց.

— Խաբեցիր ինձ եւս, պայտար. հոգիդ քեզ մնայ թող. միեւնոյն է, դու ինձ ընդմիշտ ոչընչացրիր, որովհետեւ կեանքումս ես չէի խաբուել այդպէս։ Թող տուր ինձ գնալ ...

— Ահա այդպէս... հպարտացաւ պայտարը, յանուն Յիսուսի գնա եւ պատմիր ընկերներիդ, որ հեշտ բան չէ Քրիստոսի պայտարի հոգին հանելը։

Եւ ելաւ ոգին ու յուսահատ, կաղն ի կաղ հեռացաւ։ Իսկ պայտարը, հպարտ ու ապահով այլեւս, սկսեց կեանք վարել եւ բոլոր հոգէառների վրայ ծիծաղել։

×

Այստեղ կանգ է առնում ժողովրդի զրոյցը եւ այստեղ էլ սկսում է գրողի յանդգնութիւնը։ Նրան թւում է, թէ զրոյցը լրացած չէ, քանի որ պայտարը վերջ ի վերջոյ անշուշտ հոգին տուաւ, մեռաւ։

Բայց ի՞նչպէս, ո՞վ էր ուրեմն հոգէառը, ո՞ր յանդուգնը եւ ո՞ր խորամանկը առաւ այն, ինչ չէին արել երկնքի եւ դժոխքի ոգիները։

Ահա թէ բանն ինչումն էր։

Մի օր պայտարը մտածեց այլեւս մենակ չըմնալ, տուն ու տեղ լինել եւ կին ունենալ։

Ու գտաւ այն կինը։ Գեղեցիկ, գրաւիչ, կոկիկ մի կին էր, որ, խրճիթ մտնելուն պէս, ըստ կանացի սովորութեան սկսեց ամէն ինչ տակնուվրայ անել։ Նախ հնացած աթոռը փշրեց ու վառեց, յետոյ տոպրակից թոնիրի սրբիչ կարեց շինեց, իսկ ընկուզենուն զոնելովշատ հնացած ու տգեղ՝ կտրել տուեց։

Խեղճ պայտարը առիծի լեզի էր կերել, որ կարողանար դիմադրել կնոջ։

Եւ կինը այնպիսի դրութեան մէջ դրեց այնուհետեւ թշուառ պայտարին, որ նա՝ սրտնեղած տանջուած, դառնութիւնով լցուած՝ ինքը խնդրեց Աստծուն, որ հոգին առնէր...

Եւ Աստուած նրա հոգին առաւ։ Իսկական հոգէառը, այդպիսով, միայն կինը եղաւ ...

(Վերջ)

ՎՐԹԱՆԷՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆ

տէր Մաչուրի ճամբով: Տոքթ. Մաքի այժմ զինուորական զօտի մը կը նկատէ Ապատանի զտարանին շրջանը, արգիլուած՝ օտարականներուն համար: Եթէ ոեւէ Անգլիացի մնացած ըլլայ պատահարար, պիտի ճամբուի ամենայն քաղաքավարութեամբ :

× Ուաշինկթընէն կը հեռագրեն թէ կառավարութիւնը պիտի ջանայ համոզել Իրանի վարչապետը որ յետաձգէ վտարման վճիռին գործադրութիւնը: Ապահովութեան խորհուրդը Բշ. օր պիտի սկսէր քննել խնդիրը, բայց դժուար է նախատեսել թէ պիտի կրնա՞յ որոշում տալ պայմանաժամէն առաջ (Եշ.): Իրանի վարչապետը հազիւ 33 ժամէն Նիւ Եորք հասած կ'ըլլայ, օդանաւով: Միւս կողմէ հաւանական է որ Խ. Միութիւնը վեթօ դնէ: Ամէն պարագայի մէջ, շատ մութ է կացութիւնը :

ԲԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԺԱՆԹԻՆԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, ապստամբական շարժումը բոլորովին զսպուած է: Պուէնոս Այրէսի պետական անթելը հաղորդեց թէ ամենածանր պատիժներ պիտի կրեն անոնք որ երկիւղալի լուրեր կը տարածեն: Նոյն աղբիւրին համաձայն, նախագահ Փերոն վտանգէն ազատած է, վերջին պահուն ետ կենալով զինուորական կայան երթալու ծրագրէն: Կինը ծանրապէս հիւանդացած է :

ՑՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նոր դահլիճին կազմութիւնը յանձնուեցաւ զօր. Փլասթիրասի: Զօր. Փափագոս մինչ կը մերժէ մասնակցիլ խառն դահլիճի մը, 110 աթոռ ունենալով միւս երկու գլխաւոր կուսակցութեանց 128 աթոռներուն դէմ :

ՀԵՂԵՂՆԵՐԸ ՔԱՆԴԱԾ են քանի մը գիւղեր, Թոքատի մէջ (Թուրքիա): Ճմորթա գիւղին մէջ ջուրերը քշեցին 500 արջառ: Ամբողջ թաղեր ողողուած են: Ատանայի մէջ ալ մեծ վնասներ կըրած են բամպակի դաշտերը :

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐԸ կրնան 8000 օդանաւեր եւ մեծ թիւով ռմբաձիգներ մէջտեղ հանել պատերազմի մը պարագային, համաձայն Անգլիոյ օդանաւային նախարարին յայտարարութեան :

ԱՆԳԼԻՈՑ Թագաւորը թեթեւ մարզանքներ կը կատարէ անկողնին մէջ, համաձայն բժիշկներու յանձնարարութեան: Վիճակը գոհացուցիչ է առայժմ :

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ կռիւները կը շարունակուին նոյն սաստկութեամբ: Զօր. Պրէտլի, Մ. Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին պետը, որ Քորէա գացած էր, կը յուսայ թէ զինադադարի բանակցութիւնները պիտի վերսկսին: Բայց վճռապէս կը մերժէ իբրեւ հաւաքավայր ընդունիլ Քասոնկը

ՊԵՐԼԻՆԻ արեւելեան շրջանին ոստիկանութիւնը որոշեց վերցնել արեւմտեան շրջանին փողոցներուն միջեւ հաստատուած պատուարները : Արեւմտեան Գերմանիոյ Նախարարներէն Եակոբ Քայզէր դիտել տուաւ այս առթիւ. — «Չի բաւեր վերցնել փողոցներու պատուարները: Անհրաժեշտ է որ արեւելեան շրջանին խորհրդային վարիչները ազատ արձակեն քաղաքական բանտարկեալները»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ կը հեռագրեն թէ հսկայական ծրագիր մը մշակուած է,— Օպի եւ Ենիցէ գետերուն ընթացքը փոխելով, մշակելի պիտի դարձնեն 25 միլիոն հէքթարի տարածութիւն մը որ անապատ է այսօր:

ՎԻՇԻԻ ԿԼՍԹԱՓՈՑԻՆ անդամները մահուան դատապարտուած էին երկու անգամ, նախ Լիոնի, յետոյ Մարսէյլի մէջ: Այս անգամ դատը վերաքննուեցաւ Փարիզի մէջ, եւ գլխաւոր ամբաստանեալներէն երկուքը ցկեանս թիապարտութեան դատապարտուեցան, հինգ հոգի ալ՝ 5—8 տարի բանտարկութեան: Ամբաստանուած էին թէ բազմաթիւ հայրենասէրներ աքսորած եւ պատանդներ գնդակահարած են :

ԱՆԳԼԻՈՑ աշխատաւորական կուսակցութիւնը հրատարակեց իր ծրագիրը՝ յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ: Ծրագիրը կը պարունակէ չորս գլխաւոր նպատակներ.— 1. Ապահովել խաղաղութիւնը ոչ միայն աւելցնելով զինեալ ուժերը, այլ եւ ջանալով դարմանել համաշխարհային թշուառութիւնը.— 2. Լրիւ գործ ապահովել.— 3. Պայքարիլ ապրուստի սղութեան դէմ.— 4. Ապահովել ընկերային արդարութիւնը :

ՓԱՐԻԶԻ վրայ կատարուած օդարշաւին (ռազմափորձ) արդիւնքը գոհացուցիչ կը համարուի : Կարելի եղած է ետ մղել «թշնամի» օդանաւերը : Ցամաքային ռազմափորձերն ալ յաջող են : Ծրագիրը կը նախատեսէր եօթը կամուրջներ Հռենոսի վրայ, մասնակցութեամբ 130.000 զինուորներու եւ 30.000 կառքերու :

ՀԵՌԱՁԱՅՆԻ նոր կեդրոն մը պիտի բացուի ուրբաթ օր, Princesse, Վեզինէի, Շաթուի եւ շրջականներուն համար :

ՆՈՐԷՆ ԶՐՈՅՑ ԿԸ ՇՐՋԻ թէ Մոսկուա խաղաղասիրական նոր ձեռնարկ մը պիտի կատարէ Հոկտ. 15ին, կամ Անգլիոյ երեսփ. ընտրութեանց նախօրեակին :

ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ վերաբացուեցան երէկ :

Շուտով լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

Մեծ պարահանդէս

Այս կիրակի, ժամը 3էն 12, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, (Place St. Augustin) :

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Orchestre GARO SARIAN et son ensemble typique (grande formation americano - latine) :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ: Alvarezի, vedette de la radio եւ Օր. Denise Fontaineի, ballets sur thèmes classique et oriental: Ճոխ պիւֆէ ;

Տոմսերու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն:

Սեղանները ապահովելու համար, հեռաձայն Tru. 92-68, Օր. Շահինեան :

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Շնորհակալութեամբ ստացած ենք.— Պ. Մ. Վաղարշակէ 3000 ֆրանք :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յառաջիկայ Նոյեմբեր 11ին, Hôtel GeorgeVի սրահներուն մէջ: Ստիպողաբար կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը :

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ ԹՐԱԳՕՇԻ

6 Հոկտեմբեր շաբաթ ժամը 20.45ին, Sociétés Savantes սրահին մէջ (8, rue Danton, métro Odéon) :

Ա. Արէլեանի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ (օփէրէթ 4 արար):

Հարսանեկան տեսարանին պատ. թատրոնի, երգ ու պարի խումբը հանդէս կուգայ հայկական երգերով ու պարերով, մասնակցութեամբ Գէորգջանի եւ Ն. Պշտիկեանի:

Մուտք 150 Ֆր.: Նաեւ թուագրեալ աթոռներ :

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ DONATԻՆ ՆՈՐ ՀԱՍՑԷՆ

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ճարտարագործական կամ ընտանեկան
ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ ԳՆԵԼՈՒ, ԾԱԽԵԼՈՒ, ՓՈԽԵԼՈՒ ԿԱՄ ՆՈՐՈԳԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
Ամենայն վստահութեամբ կրնաք դիմել Հայերու շատ ծանօթ մասնագէտի մը

E. DONAT

20, Rue de la Banque, PARIS (2)

ՔԱՖԷ ԱՐԹԻՒՐ

Բաշխուած, բարակ ու մաքուր
Ընտի՛ր, համո՛վ... անուն տո՛ւր,
Առանց վախի ա՛ռ, կուլ տուր,
Վաճառանիշը՝ մեր ԱՐԹԻՒՐ
Ո՛վ հաստատէ խառնուրդ կայ,
Ցխուն հազար նուէր կայ ,
Հարիւր պարապ տուփերին
Շիշ մը օղի նուէր կայ :
Հասցէն ահա՛, առ պահէ
Շուտով գրէ՛, թող դրկէ՛
ԱՐԹԻՒՐԸ սուրճին մարքն է
Սուրճն ալ ԱՐԹԻՒՐին փառքն է:

Հասցէ.— **Boyadjian**, 12 Place de la Pierre, Valance (Drôme):

Chez SASSOUNI

31, RUE D'ALEXANDRIE

Métro St. Denis et Réaumur Tél. Gut. 92-65

Սասունի կուտայ համեղ, ընտիր, մաքուր եւ տաք ճաշ: Այցելեցէք, պիտի համոզուիք եւ յաճախորդ դառնաք ամէնուն պէս :

Հարսանիքի, կնունքի, նշանտուքի համար տրամադրելի մասնաւոր սրահ, ուտելիքով կամ առանց ուտելիքի :

ԱՄԷՆ ՕՐ ՆՈՒԱԳ ԵՒ ԶՈՒԱՐԹ ԺԱՄԱՆՑ

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

Սակացոյց ազդերու եւ ծանուցումներու

Շարունակ հարցումներ կ'ուղղուին վարչութեան, զանազան ազդերու եւ ծանուցումներու համար :

Ահաւասիկ սակացոյց մը, կանխիկ վճարելի .

1.— Նշանախօսութեան, ամուսնութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ **1000** ֆրանք :
2.— Մահազդ **1500** (մէկ անգամ):
3.— Հոգեհանգիստ **500** (մէկ անգամ):
4.— Շնորհակալիքներ եւ ցաւակցութիւններ **300**:
5.— Կը փնտռուի **150** ֆրանք (մէկ անգամ) :
6.— «Կ'ուզուի»ները երեք անգամ **1000** ֆրանք, հանդէսներու, թատերական ներկայացումներու համար, առեւտրական սակի վրայ **20** առ հարիւր զեղչ :
7.— Առեւտրական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ :

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար:

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու :

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի մասնաճիւղի հաւաքոյթները կը վերսկսին այս երեքշաբթի, սովորական հաւաքատեղին: Կը խնդրուի մեր անդամներէն ներկայ ըլլալ ճիշդ ժամանակին:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Գանեէօ Քաչանի խումբը վերսկսած է իր տարեշրջանը Հոկտ. 1էն սկսեալ, ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան»ի 25ամեակը Ալֆորվիլի մէջ: Կիրակի 14 Հոկտեմբեր :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Հայ երգի օրը Մարսէյլի մէջ», ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի կողմէ: Կիրակի, 16 Դեկտ., ժամը 4ին, բիւ տ'Ալժէի թատրոնը :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ 5րդ տարեշրջանը կը բացուի թէյասեղանով մը, այս չորեքշաբթի, ժամը 20.45ին, Café Cadetի վերնայարկի սրահը, (métro Cadet) : Մուտքը ազատ է:

ԾԱԽՈՒ ՖՈՒՐԿՈՆԷԹ

Ծախու է ֆուրկոնէթ մը, 1000 քիլօ բեռ կրելու կարողութեամբ: Citroen C. 4: Լաւ վիճակի մէջ, մոթէօռն ու անիւները նոր: Գին **180.000** Ֆր.: Հեռախօսել Taitbout 64-10:

ԴԵՐՁԱԿԻ

Աշակերտ կամ աշակերտուհի մը կը փնտռուի : Դիմել Պ. Փափազեանի, 10 rue Levis, Paris (17) :

Արտասահմանէն Փարիզ եկող Հայերուն մասնաւորաբար կը յանձնարարուի նկատի ունենալ

Կ. ԳԱԶԱԶԵԱՆ

Փարիզեան նորաձեւութեանց մեծ վաճառատունը, **17, Boulevard des Capucines, Paris** (Քաֆէ տը լա Փէին ճիշդ դէմը): Հեռ. **OPE. 80.34**

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Իրենց տան մէջ ֆինէթէ գիշերանոցներ կարելու համար գործաւորուհիներ կ'ուզուին :

Դիմել ամէն օր ժամը 2—5 Պ. ՊԱՔՐՃԵԱՆի, 5 rue Ordener, Paris (18) : Métro Max Dormoy :

ԾԱԽՈՒ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

Փարիզի մէջ թրիքոյի արհեստանոց մը կը ծախուի, գործելու կատարեալ վիճակի մէջ եւ լաւ յաճախորդով:

Ունի՝ մէկ circulaire մեքենայ Jauge 10:
Երկու RECTILIGNE Jauge 10: Մէկ Jauge 7:
Երկու Jauge 4: Երկու հատ Bobinoirs 12 Broches:
Հեռաձայնել Bot. 98-10:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1926, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 3 Octobre 1951 Չորեքշաբթի 3 ՀՈԿՏԵՄԲ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6575-Նոր շրջան թիւ 1986

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԸՄԲՈՍՏ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

Զափազանցութիւն պիտի չըլլար անձնաճընթաց կոչել այն վճռական պայքարը զոր կը մղէ դարաւոր Իրանը, ամրապնդելու համար իր գերիշխանութեան իրաւունքները:

Պայքարը իր գագաթնակէտին հասած է արդէն: Անոր մէկ էջն է որ կը փակուի այսօր, չորեքշաբթի, Ապատանի պարպումով:

Թէհրան վերջնագիր տուած էր մինչեւ հինգշաբթի, 4 հոկտեմբեր: Բայց Լոնտոն պաղարիւնը պահելով հանդերձ, ահա կը փութացնէ պարպումը:

Ուրիշ խօսքով, կ'ուզէ չարը խափանել, համախորհուրդ Մ. Նահանգներուն հետ որոնք միշտ չափաւորութեան խրատներ կուտան:

Շաբաթներ առաջ, Անգլիոյ ընկերվարական վարչապետը, Գ. Էթլի, կը հաւաստէր թէ պիտի չպարպեն քարիւղարեր շրջանը: Մանաւանդ որ, Լա Հէյի Միջազգային Ատեանն ալ թելադրած էր մնալ եւ շարունակել աշխատանքները:

Դեռ անցեալ շաբթու, կարգ մը թերթեր անգամ մը եւս կը յիշեցնէին այս խոստումը, ազդարարելով.

— «Ամենամեծ դաւաճանութիւնը պիտի ըլլայ, եթէ վարչապետը չկատարէ իր խոստումը:

Ուրիշներ ալ դիտել կուտային թէ վարչապետը անձնապաշտութիւն գործած պիտի ըլլայ, եթէ կորսնցնէ Ապատանը, երեսփ. ընտրութիւններէն առաջ:

Երէկ աւելի բուռն լեզու մը կը գործածէին պահպանողական թերթերը, ամօթալի գտնելով աշխատաւորական դահլիճին այս նոր նահանջը:

— «Տոքթ. Մոսատեղ, ինչպէս Հիթլէր եւ Մուսոլինի քաջալերուեցաւ անգլ. կառավարութեան վախկոտ ընթացքէն: Ահա թէ ինչո՛ւ Անգլիան պարտութենէ պարտութիւն գլորեցաւ: Իրան իր հրապարակներով եւ զինուորներով արհամարհեց հզօր Բրիտանիան, իսկ մեր մարտանաւերը կը գործածուին մասնագէտները հայրենիք փոխադրելու: Ամօ՛թ»: (Տէյլի Մէյլ):

Ուրեմն, ահա կը քաշուին Ապատանէն. ինչ որ անգամ մը եւս կը հաստատէ տագնապին ծանրութիւնը:

Ինչպէս Ուաշինկթընի, Լոնտոնի մէջ ալ կը վախնան որ երկրորդ Քորէա մը պայթի, եթէ բռնութեան դիմեն:

Այս անգամ շատ աւելի դժուար է նախատեսել հետեւանքները:

Առանց քարիւղին ալ, որ շատ կը բռնկի, պայթուցիկ նիւթերու շտեմարան մըն է ոչ միայն Իրանը, այլեւ ամբողջ Միջին Արեւելքը:

Ներքին խլրտումներուն հետ, վրդովիչ հեռանկար մը կը պարզեն արտաքին դաւերը:

Որ եւ է անխորհուրդ քայլ՝ ծովեզերքէն՝ կրնայ նոր ճեղք մը բանալ հիւսիսէն: Եւ այն ատեն ո՞ր մէկ հրդեհը պիտի մարեն:

Թէհրանի մէջ ալ շատ լաւ կ'ըմբռնեն այս պարագան: Ա՛յդ կ'ապացուցանէ իրենց կորովի դիրքը՝ անցեալ Մարտէն ի վեր, երբ կ'ազգայնացնէին քարիւղի ճարտարագործութիւնը:

Մնաց որ, Իրանը առանձին չէ, իբրեւ ըմբոստ եւ անհաշտ:

Եգիպտոս ալ նոյն դիրքը բռնած է իր երբեմնի հովանաւորին եւ այսօրուան զինակցին՝ Անգլիոյ հանդէպ:

Կը թուի թէ ան ալ մօտերս նոր անելի մը առջեւ պիտի դնէ Լոնտոնը, խզելով 1936ի դաշինքը, ժամկէտէն առաջ:

Ինչպէս Թէհրանը, Գահիրէն ալ շատ լաւ կ'ըմբռնէ արեւմտեան պետութեանց ներկայ վիճակը: Գիտէ որ անոնք միշտ կը խուսափին բուռն շարժումներէ:

Միւս կողմէ, Արեւելքի մէջ շատ լաւ սերտած են պատմական դաս մը — կատարուած իրողութեան առջեւ դնել դիմացինը:

Եթէ ուրիշ օրինակներ պակսէին, կը բաւէր Թուրքիոյ վերջին տարիներու պատմութիւնը...

Եւ վերջապէս, Արեւելքը նոր բան մըն ալ սորված է, — զարնել որեւէ դուռ, իրենց նպատակին հասնելու համար:

Դեռ երէկ, Երուսաղէմի երբեմնի Միւֆթին էր որ կը խոստովանէր, երբ կը մեղադրէին թէ բոլշեւիկներուն հետ լեզու գտնել կ'ուզէ — Սատանային հետ անգամ կը համաձայնինք, մեր հայրենիքը պաշտպանելու համար:

Շ.

Զմռսում եւ օծում Արտաւազդ Արք.ի

ԽՄԲ.— Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ վարչութենէն ստացած ենք հետեւեալ զեկոյցը.—

Գեր. Տ. Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի մարմնոյն զմռսումը կատարուեցաւ Գրուսէի հիւանդանոցը, ուրբաթ օր ժամը 5ին:

Սեպտ. 29 շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 5ին հիւանդանոցի մասնաւոր սրահին մէջ տեղի ունեցաւ, վախճանեալ Սրբազանի մարմնոյն դագաղի մէջ զետեղումը:

Արժ. Տէր Թովմաս Ա. քհնյ. Մինասեան եւ Տէր Յարութիւն քհնյ. Ծօրթուեան շրջապատուած ազգականներէ, բարեկամներէ, եւ եկեղեցւոյ վարչութեան անդամներէ կատարեցին օծման յուզիչ արարողութիւնը: Դագաղի կնքումէն վերջ, Սրբազանին մարմինը փոխադրուեցաւ Փարիզի Հայոց եկեղեցին որ լուսաւորուած էր եւ Հոգաբարձութիւնը զետեղեց զայն ատեանին մէջտեղը. խորանին վրայ եպիսկոպոսական գաւազանը եւ թագը սեւ շղարշներու մէջ էին: Ժամը 6ին քահանայից դասը ընկերակցութեամբ դպիրներու եւ ի ներկայութեան յուզուած հաւատացեալներու կատարեց հսկումը:

Դագաղը զետեղուեցաւ աւանդատան մէջ որ վերածուած էր սգատունի մը: Սրբազան Հօր դէմքը կ'երեւայ ապակիէ ծածկոցին տակ:

Կիրակի առաւօտ, պատարագի ընթացքին ի ներկայութեան հոծ բազմութեան մը կատարուեցաւ հոգեհանգստեան մաղթանք: Տէր Թովմաս Ա. քհնյ. յուզումով բացատրեց Սրբազան Հօր վերջին վայրկեաններու տագնապը: Եկեղեցին ամբողջ համակուած էր Սրբազան պատուիրակին սուգովը:

Իրիկուան մինչեւ ուշ ատեն սգաւոր ժողովուրդը դառն արցունքներով կը տողանցէր դագաղին առջեւ եւ կը ստորագրէր արձանագրութեան թուղթերու վրայ:

Ամէն օր ժամը 10ին հսկումի արարողութիւն կը կատարուի քահանայ հայրերու կողմէ: Եկեղեցին բաց է հանրութեան առջեւ: Թաղումի եւ զանազան մանրամասնութիւններու համար Վարչութիւնը հարկ եղածը օրը օրին պիտի իմացնէ մամուլի միջոցաւ:

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐ ԱՆԱՏՕԼՈՒԻ ՄԷՋ

Պոլսոյ պատրիարքը որոշած է երկու քահանաներ ղրկել գաւառ, մէկը՝ Գասթամօնու (Գասթէմունի), միւսը՝ Հաթայ (Իսքէնտէրուն), հոգեւոր մխիթարութեան համար:

× Մարտինէն (Տիարպաքըր) 65 քիլմ. հեռու, Տէրէկ գիւղաքաղաքին մէջ կը գտնուին 50տնուոր Հայեր, շուրջ 300 հոգի: Ասոնք մեծ մասով մոռցած են իրենց մայրենի լեզուն, իսկ փոքրիկները կը խօսին քիւրտերէնով խառն լեզու մը: Ունին Ս. Գէորգ անուն ամրաշէն հին եկեղեցի մը որ կը գործածուի իբրեւ ցորենի մթերանոց: Եկեղեցին ունի նաեւ կալուածներ, խանութ, ձիթապտուղի ծառեր եւն.: Տեղացիները դատ բացած են եկեղեցին եւ կալուածները ետ առնելու համար:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարին բացման առթիւ ճառ մը խօսելով, Գ. Էթլի նոր կոչ մը ուղղեց համաշխարհային խաղաղութեան համար: Եւ բացատրեց թէ անհրաժեշտ է զօրաւոր ըլլալ, որպէսզի կարենան բանակցիլ առանց վախի: Յետոյ բուռն կերպով քննադատեց Չըրչիլի կուսակիցները:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ քննական պտոյտ մը կատարեցին զօր. Պրէտլի եւ Րիճուէյ: Կռիւները կը շարունակուին: Զինադադարի բանակցութիւնները միշտ կը ձգձգուին:

ԿԱՐՄԻՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ Բ. տարեդարձին առթիւ, Սթալին շնորհաւորութեան հեռագիր մը ուղղեց Մաօ-Ցէ-Թունկի: Չինաստանի փոխվարչապետը այս առթիւ ալ պահանջեց որ Քորէայէն քաշուին օտար զինուորները: Յետոյ ամբաստանեց Մ. Նահանգները թէ «չինացի ժողովուրդին արիւնը կը ծծեն, հարստանալու համար»:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԷՆ հասած վերջին տեղեկութեանց համաձայն, բազմաթիւ ձերբակալութիւններ կատարուած են, իբրեւ հետեւանք ծանօթ ըմբոստութեան: Դաւադիր սպաները պիտի դատուին զինուորական ատեանի մը առջեւ: Կալանաւորներուն մէջ կը գտնուի Պ. Ադրիան Էսքոպար, որ դեսպան եղած է Փարիզի, Մատրիտի եւ Ուաշինկթընի մէջ: Նախագահ Փերոն հրապարակաւ մեղադրեց Պուէնոս Այրէսի ամերիկեան նախկին դեսպանը՝ իբրեւ դրդիչ ըմբոստութեան:

Անգլիա որոշեց պարպել Ապատանը

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԸ ԿԸ ՔՆՆԷ ՔԱՐԻՒՂԻ ՎԷՃԸ

Անգլ. դահլիճը Բշ. օր հեռագրեց Ապատան, որպէսզի այսօր իսկ (չորեքշաբթի) փոխադրեն 330 մասնագէտները: Մեծ մասը պիտի փոխադրուի մարտանաւերով, որոնք ամիսներէ ի վեր կը յածին Պարսկական ծոցին մէջ:

Նոյն օրը, Ապահովութեան Խորհուրդը սկըսաւ քննել անգլեւիրանեան վէճը: Փոխադրութեան որոշումը տրուած է անոր համար որ, կացութիւնը անստոյգ է եւ փորձանքներ կրնան ծագիլ, մինչեւ վէճին լուծումը:

Անցեալ Յուլիս 30ին, Գ. Էթլի կ'ըսէր Երեսփ. ժողովին մէջ թէ կառավարութեան միտքէն չանցնիր ամբողջովին պարպել Ապատանը: Յաջորդ օրը, 31 Յուլիս, Լորտերու ժողովին մէջ ալ կը կրկնուէր նոյն որոշումը, աչք առնելով հետեւանքները:

Ինչո՞ւ յանկարծ որոշեցին քաշուիլ:

Թերթերը կ'ըսեն թէ անտանելի դարձած էր մնացեալ մասնագէտներուն վիճակը:

Ապատանի մէջ կը գտնուին 7000 պարսիկ զինուորներ: Հրամանատարը, զօր. Արթա, պատուիրեց կազմ եւ պատրաստ գտնուիլ, մինչեւ որ անգլ. մասնագէտները ամբողջովին մեկնին: Շատերը իրենց բեռները կապած են օրերէ ի վեր, ուտելիքներով եւ ըմպելիներով. բայց աւելի քան մէկ միլիոն սթերլին արժէքով պաշար, հագուստ եւ ուրիշ պիտոյքներ կը ձգեն իրենց ետին:

Անգլեւիրանեան ընկերութիւնը արատ մը կը նկատէ այս անփառունակ նահանջը, որ պաշտօնապէս հաղորդուած է Թէհրանի կառավարութեան:

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ պարպումէն վերջ անգլ. մարտանաւերը պիտի մնան Պարսից Ծոցին մէջ, արգիլելու համար քարիւղի արտածումը:

× Թէհրանի ամերիկեան դեսպանը երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տոքթ. Մոսատեղի հետ, յորդորելով որ յետաձգէ վտարման վճռին գործադրութիւնը, բայց անօգուտ: Տոքթ. Մոսատեղ ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, ուժգնօրէն ձաղկեց «աշխարհի վարիչները»: Միեւնոյն ատեն շնորհակալութիւն յայտնեց իրանեան ժողովուրդին: Մեղադրելով «աշխարհի վարիչները», դիտել տուաւ թէ «անոնք ձեռնակապ կ'անցընեն տկարին, եւ օգնութեան կը փութան հզօրին: Անոնք ազատութիւն կ'ուզեն, բայց ոչ ուրիշներուն համար: Անոնք կը ճանչնան սեփականութեան իրաւունքը, բայց կը յափշտակեն տկարին իրաւունքները»:

Կրօնապետն ալ ճառ մը խօսելով, ըսաւ թէ Ապահովութեան խորհուրդին միջամտութիւնը «չի կրնար ազդել մեր հալածական ժողովուրդին վրայ»:

ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

Ապահովութեան Խորհուրդը Բշ. օր լսելով անգլ. կառավարութեան գանգատը, 2ի դէմ 9 ձայնով որոշեց քննել խնդիրը: Դէմ քուէարկած էին Խ. Միութիւնը եւ Եուկոսլաւիա: Թեր՝ Մ. Նահանգները, Անգլիա, Ֆրանսա, Էքուաթոր, Թուրքիա, Հոլանտա, Հնդկաստան, Պրազիլիա եւ ազգայնական Չինաստանը:

Կը նախագահէր Պրազիլիոյ պատուիրակը, որ անմիջապէս ատեան հրաւիրեց Իրանի ներկայացուցիչը, Ալի Ղուլի Արդալան: (Իրան կրնայ մասնակցիլ, բայց քուէ տալու իրաւունք չունի):

Անգլ. պատուիրակը խօսած ատեն, քանի մը անգամ խնդրեց նախագահէն որ աղմուկը դադրեցնէ:

Ժողովին բացումէն անմիջապէս վերջը, Խ. Միութեան պատուիրակը, Ցարափքին, դիտել տուաւ թէ Ապահովութեան Խորհուրդին միջամտութիւնը «կոպտօրէն կը բռնաբարէ Իրանի գերիշխանութիւնը: Միջամտել այս խնդրին՝ կը նշանակէ խառնուիլ Իրանի ներքին գործերուն»:

Եուկոսլաւիոյ պատուիրակն ալ ժխտական դիրք բռնեց: Անգլ. պատուիրակը բացատրեց թէ խնդիրը կը պահանջէ անմիջական քննութիւն, «նկատի առնելով կացութեան պայթուցիկ հանգամանքը»: Եւ պահանջեց օրակարգ անցընել խնդիրը, առանց իրաւասութեան խնդիրներ յարուցանելու: Ի պատասխան առարկութեանց յիշեց զանազան որոշումներ, ինչպէս եւ Լա Հէյի միջազգային ատեանին վճիռը: Եւ խնդրեց խնդիրը քննել հոկտ. 4էն առաջ:

Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն պատուի-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ՕՐԵՐՈՒՍ ՀԵՏ»
(ՄԻՍԱՔ ԹՈՐԼԱՔԵԱՆԻ ՅՈՒՇԵՐԸ)

Լոյս տեսած է Զիւանչիի աշակերտը. Հա – մեստ։ Զնայած իր տարիքին, գիւղական պատա – նու նման խոնարհ է եւ ամօթխած։

Բայց պէտք է կարդալ իր «Օրերուս հետ» յուշերու հատորը, իմանալու համար ինչեր է ա– րել նա, Միսաք Թօրլաքեանը, որ աւելի շատ գրասենեակային համեստ աշխատաւորի է նման, քան յեղափոխական հրոսակի, անվեհեր աշարե – կիշի։

Եւ այսօր աշակերտ Միսաք Թօրլաքեանը գը– րել է իր յուշերու առաջին հատորը, որից մի քա– նի հատուածներ հրատարակեցին «Յառաջ»ը, «Հայրենիք»ը, «Ցուսաբեր»ը։

Զարմանալի ժողովուրդ ենք, մենք, Հայերս։ Օտարի աչքին միայն արշին բռնողներ ենք մեր ծնողքերի մէջ։ Այն ինչ երականութեան մէջ, միայն բաւ, մուրճ, գրիչ ու հրացան։ Դրան որ– պէս վկայ, մեր աշխատասիրութիւնը, մեր գեղե– ցիկ գրականութիւնը ու մեր հոյակապ Մայիսի 24ը, որի ռազմիկներից մէկն էլ Միսաք Թօրլաք– եանն է եղել։ Ապարանում իր թափած արիւնով։

Ընկեր Միսաք Թօրլաքեանը, այսօր հրացանը մէկդի է դրել եւ գրիչ վերցրել, գրելու համար իր յուշերը։ Դա հեշտ գործ չէ Միսաքի համար, որ, հազիւ գիւղական դպրոցի կրթութիւն է ստացել եւ համարեա իր ամբողջ երիտասարդութեանը, մօտ երեսուն տարի միայն զէնքի հետ գործ ունե– ցել։

Այդ հատորի գրելը Միսաքի համար տառա – պանք էր, գրական հերոսութիւն։ Ուրիշը չէր ա– նի։ Բայց պէտք է մտովի ճանաչել Միսաքին, իմանալու համար նրա սէրը դէպի հայ գիրը, դէպ ի հայ գրականութիւնը։ Նա մոլի ընթերցող է։ Ընթերցանութիւնը նրա համար մէկ երկրորդ կեանք է, իսկ հայ գիրքը մէկ մեծ գանձ։

Ընկեր Միսաք Թօրլաքեանը ինքն էլ է ուզե– ցել մէկ գանձ ստեղծել։ Եւ զարմանալի յամառու– թեամբ ու տոկունութեամբ, երկու տարի չարու – նակ, օրեկան առնուազն տասնվեց ժամ աշխա– տելով, մէկ նախադասութիւնը մի քանի անգամ սրբագրելուց յետոյ, այսօր իր սեղանի վրայ ունի, իր աշխատանքի արդիւնքը պատրաստ տպագրու – թեան համար։

Ծանօթ նկարիչ Դարվիշը ըստ «Օրերուս Հետ»ի բովանդակութեան պատրաստել է մօտ հարիւր քսան գծագիր նկարներ, որոնք զետեղուելով ա – պագայ գրքի էջերի վրայ, տպագրութիւնը պիտի դարձնեն ճոխ ու հաճելի։

Ընկեր Միսաք Թօրլաքեանի «Օրերուս հետ» յուշերու առաջին հատորը բաժանուած է ութ գը– լուխների համապատասխան վերնագրերով։

Առաջին գլուխը պատմում է մանուկ եւ պատ– անի Միսաքի տպաւորութիւնները 1895ի կո – տորածներից, յետոյ նրա վճիռը, «Մենակ եւ ցի– ղի վրէժը լուծել»։

Այդ գլուխը լեցուն է բազմաթիւ մանկական արկածներով, որոնք բոլորն էլ կապուած են զէն– քի, յեղափոխական աշխատանքների եւ Թուրքե– րի հետ ունեցած ընդհարումների հետ։

Երկրորդ գլուխը խօսում է Օսմ. Սահմանա – դրութեան մասին, ուր Միսաքը փաստացի տը – եսներով ապացուցած է, որ այդ սահմանադրու– թիւնը միայն թղթական կարող է լինել։

Երրորդ գլխի մէջ Միսաքը պատմում է իր զին– ուոր դնալը, իր զինուորութիւնը[illegible], իր ըմբոստութիւնների եւ ազատման մասին։

Մնացած հինգ մասերը, որոնք կրում են, «Հայրենի գիւղում», «Առաջին պատերազմի օ – րերում», «Տրապիզոնէն դէպի Բաթում, Կովկաս», «Վերադարձ», «Նորէն դէպի Կովկաս» վերնա – գրերը, արծածային չարժանաչարի տպաւորութիւն են ձգում իրենց չարժական գրուածքներով։

Կաթէ է այլեւս։ Արիւն է հոսում, իսկ ամէ – նից շատ Հայի արիւն։

Հայկական ջարդերին Միսաքը Կովկասում է եղել եւ մի կերպ թրքական չդթան ճեղքելով, Տրապիզոն վերադարձել։

Գնացել է իրենց գիւղը, ուր հիմա Թուրքեր են ապրում։ Իրենց տան է մօտենում։ Ամայի է։ Բազմանդամ ընտանիքից ոչ ոք չկայ։ Ճիւաղ Թուրքը բոլորին ջնջել է, Հայի հետքը մաքրել։ Մեծ է Միսաքի հոգեկան տառապանքը։

Ջմեռ է։ Ցուրտ։ Ձիւնամէջ թէկնուքում է Մի– սաքը, ուր ամէն մի քայլի Թուրքի կարելի է հան– դիպել։ Գնում է մեծ ջարդարար Իսմայիլ պէյի տունը։ Թուրքը, որ միայն հայ կանանց եւ երե – խաների ջարդել գիտէ, զինուած Միսաքին եւ իր ընկերոջը տեսնելու պէս սարսափում է։ Մտնում է ներս ու ամբողջ գիշերը դուրս չի գալիս, որ– պէսզի միւս օրը հրացանը զննելու լինի Միսաքի ոտքերի տակ, երբ դեռ ինքն է կացութեան տէրը եւ այն էլ ինչ չափով։

Ցետոյ գալիս է Միսաքի վրէժխնդրութիւնը նրա կողմից ընդամէնը մի քանի հայ տղաներով թրքական վայրերի գրաւումը, արիւնոտ… Թուրքը ժանտարմների գերեվարութիւնը։

Որ մէկը ասել։

Ահա Տրապիզոնի հայկական ջարդերի նկարա– գրութիւնը։ Սոսկալի է, անհաւատալի, բայց ի – րականութիւն։ Հայ ընթերցողը երկաթեայ ջիղեր պիտի ունենայ, որպէսզի կարենայ կարդալ այդ ամէնը։

Ռուսները Տրապիզոն են մտնում։ Նրանց հա – մար մէկ է՝ Թուրքը ջարդել է Հային թէ ոչ։ Ընդ– հակառակն, Թուրքերին են երես տալիս։ Ռուս հետապնդում են վրէժխնդիր Հայերին։ Ռուսը կայ նոյնիսկ հատուկտոր Հայերին դուրս քշել Տրա – պիզոնից, Թուրքերի պահապ լրացնելու համար։

Այդպէս է ստարը։ Մէկը մեզ թշնամի, որով– հետեւ ապրել ենք ուզում, արտա ապրել։

Միսաքին յաջողւում է լեռն գնալ Ռուսներու հետ իր վրէժխնդրական գործողութիւնները շա – րունակելու համար։ Եւ պատմում են ջարդա – րարները մէկը միւսի ետեւէն Միսաքի ձեռքով, թէեւ շատ անգամ ոչ օրը ցերեկով, բայց ծրա – գրուած ու յամառօրէն։

Ցեղասպանութիւն է։ Ռուսները «տուն են գը– նում»։ Միսաքը հազիւ իր պատնեշեան տունը վերադառնալով՝ ռոճիւզրած է Կովկաս գնալ, որպէս զի այնտեղից հեռաւորութիւն ունենայ, Երզնկա անցնել Մուրադի մօտ։ Տրապիզոնից ճանապարհ չկայ։ Եւ նա նաւ է նստում արցունքը աչքերին։

Անհնար է այստեղ գոնէ հարեւանցի տալ գրուածքի ամբողջ բովանդակութիւնը, այնքան լեցուն է, այնքան բազմազանուած։

Պէտք է անձամբ կարդալ։

Միսաքը կեանքում սակաւախօս է եւ այդպէս էլ գրել է իր յուշերը — սեղմ ու կարճ շարադրու– թեամբ։ Բայց պէտք է կարդալ տողերի մէջէն, պատկերացնելու համար Միսաքի արածների ամ – բողջ նշանակութիւնը։

Շատ կը ցանկանայի որ բոլոր Հայերը կար– դալու լինէին Միսաքի «Օրերուս Հետ» յուշերու գիրքը, որ միաժամանակ իր պատմութիւնն է։

ՀԱՑ. ՍԱՆԻՆԵԱՆ

Ճէյմս Ճերարտ

Ինչպէս հաղորդեցինք, Պ. Ճէյմս Ճերարտ, Պերլինի ամերիկեան դեսպանը, Առաջին Մեծ Պա– տերազմի ընթացքին, մեռած է Սեպտ. 6ին, իր բնակարանին մէջ, 84 տարեկանին։

Իր վերջին վայրկեաններուն, իր սնարին վե – րեւ դրոշուած է միայն Տիկին Մէրի Ճերարտ, իր կեանքին ու գործունէութեան ընկերը։

Իր մահով կ'անհետանայ մեծ Ամերիկացի մը, ինչպէս նաեւ հայ ժողովուրդին եւ իր դատին մե– ծագոյն բարեկամներէն մէկը։ Իր անունը կապ – ուած է մասնաւորապէս Հայկական Դատին հետ, երբ, Առաջին Մեծ Պատերազմէն ետք, կազմուե– ցաւ «Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէ»ն, որուն նախագահն էր ինք։

Իբրեւ ամերիկացի թէ իբրեւ բարեկամ Հա – յերուն, Ճանկարձին դէմք մըն էր Ճերարտ, որ ա– ւելի քան կէս դարու առաջնակարգ գործունէու – թիւն մը ունեցաւ ամերիկեան հանրային կեանքին մէջ եւ մեծ դեր կատարեց։ Ցաքցուած եւ հեղի – նակաւոր իրաւաբան մըն էր, գործնական եւ բո– լորին հանդէպ մարդասէր մը եւ միաժամանակ քա– ղաքական գործիչ մը, պայծառատես, առողջ ու մարդկային բարձր նկարագրով։

Ամերիկեան քաղաքական կեանքին մէջ, Ճե – րարտի դէմքը մէկէն ուշադրութիւն գրաւեց եւ դարձաւ առաջնակարգ անուն մը, երբ սառանկեց ամերիկեան դեսպանի դժուարին պաշտօնը Գեր – մանիոյ մէջ, 1913 — 1917, համաշխարհային պատերազմին այնքան ճգնալոի։ Նախա – պէս դեսպան նշանակուած էր նախագահ Ուիլսը– նի կողմէ՝ Սպանիոյ մէջ, բայց յետոյ նոյն պաշ– տօնով կոչուած էր Պերլին, երբ ճամբու ընթաց– քին Փարիզ պիտի այցելէր։

Պաշտօնակալութեան արդիւնք, կերպով մը, իր այս պաշտօնակոչումը, բայց յետոյ, պատե – րազմի տարիներուն, անիկա դարձաւ բարիք մը Մ. Նահանգներուն համար, որովհետեւ Ճերարտ իր գործունէութեամբ եւ արի ու վճռական կեցուած– քով, բարձրացուց ամերիկեան քաղաքականու – թեան վարկն ու ազդեցութիւնը, եւ իր անունը կապուեցաւ մեծ նախագահին՝ Ուիլսընի անունին։ Երկար տարիներ, մինչեւ իր մահը՝ Ճերարտի ա– նունը փառաւորուեցաւ «Պերլինի նախկին դես – պանը» տիտղոսով, դասուելով Միաց. Նահանգ– ներու ազգային չորսին։ Դաշնական գործիչ մը եղաւ ան, բարձր նկարագրով, անկաշառ ու աննկուն, պաշտպանելով ոչ միայն իր հայրենիքին շահերը, այլեւ դաշնակիցներուն, որոնք պատերազմի մէջ էին Գերմանիոյ հետ։ Իր այս խառնուածքով եւ իր ցոյց տուած արտակարգ կորովին ու յաջողու – թեան պատճառով՝ գնահատուեցաւ բոլորէն։

Ինչպէս կը պատմուի, իր անունը հռչակ ստա– ցած է երկու միջադէպերով, որոնք պատահե– ցան իրեն 1916ին, երբ Գերմանիոյ ընդմիջակայ պատերազմի աւեր կը գործէր, Ճերարտ բուռն կերպով բողոքած է գերման արտաքին նախարար՝ Ցիմմերմանի մօտ, յայտնելով անոր թէ նման պատերազմ մը կրնար խռովել Ամերիկան։ Գեր – ման նախարարը յոխորտանքով, կոպտօրէն, մեր– ժելով եղած բողոքը, պատասխանած է թէ Ամե – րիկա չէր համարձակեր պատերազմի մտնել, որով– հետեւ 500.000 գերման Ամերիկացիներ կ'ըմբոս – տանան Ամերիկայի մէջ իսկ։

Ճերարտ, Ճշմարիտ Ամերիկացի եւ կարծր նը– կարագիր, անմիջապէս պատասխանած է.

— «Մենք ալ 500.000 լապտերի սիւներ ու – նինք, որոնցմէ կրնանք կախել զանոնք»։

Տարի մը ետք, 1917ին, երբ զինադադարի – կան յարաբերութիւնները խզուած են, Ճերարտ իր անցագիրը ուզած է, Գերմանիայէն մեկնելու համար։ Իրեն բսուած է, թէ անցագիրը կը տը– րուի, պայմանաւ որ ստորագրէ գերման եւ ամե – րիկեան 1869ի դաշնագրին վրայ նոր յաւելում – ները, ի նպաստ Գերմանիոյ։

Ճերարտ, քաղաքական այս «չանթաժ»էն վը– րդոված, պատասխանած է իսկոյն, թէ ինք որեւէ իրաւասութիւն չունէր դաշնագիր ստորագրելու։ Ուննար իսկ, պիտի մերժէր ստորագրել նման Թուղթ մը, եւ պիտի ուզէր մնալ «մինչեւ որ դը– ժոխքը սառէր»։

Գերման արտաքին նախարարը իր ճակատը ապառաժին զարկած էր. գիտէր թէ դժոխքը չէր կրնար սառիլ, եւ հետեւաբար, Ճերարտ ալ տեղի չէր կրնար տալ։

Այս երկու միջադէպերը միայն յիշեցինք շատ մը ուրիշներու մէջէն, ըսելու համար, թէ Ճե – րարտ սովորական իմաստով դիւանագէտ մը չէր, ճկուն, բազմերեսանի, գէպքերուն համաձայն դիրք բռնող ու գոյն փոխող։ Մարդ մըն էր ան, մեծ ու հզօր երկրի մը ներկայացուցիչը, արդար զատերու պաշտպան մարդ մը, բարոյական ու նկարագիր ունեցող մէկը, որ գիտէր ըմբոստա – նալ, զայրանալ, վրդովուիլ եւ ճշմարտութիւնը նետել դիմացինին ճակտին, երբ անոնք թէ կեղծ, խարդախ եւ ամբարտաւան մէկու մը առ – ջեւը կը գտնուէր։ Անշուշտ, իր այս նկարագրին համար է որ Պ. Էքքրմէն, ամերիկացի ականաւոր լրագրող մը, ժամանակին գրեց, թէ Ճերարտի յաջողութիւնը Պերլին անոր մէջ էր, որ ան երբեք դիւանագիտական փորձառութիւն չունէր նախա – պէս. այսինքն՝ զերծ էր դիւանագիտութեան ա – րատներէն։ Ընդհակառակն, իբրեւ հարազատ ա – մերիկացի եւ իր երկրին բարձր պատգամախօսը, իր պարտքը կը համարած էր ըլլալ անկեղծ, յան – դուգն եւ իրաւա։ Ճերարտ, ինչպէս ցոյց կուտայ իր գործունէութեան պատմութիւնը, իր կեանքը նկատած է տեսակ մը առաքելութիւն.— ահա թէ ինչու հասած է հոն, ուր կրնար բան մը ընել. ա – նիրաւութիւն մը դարմանել, արդարութիւն մը վերականգնել. մարդասիրական գործ մը կար – գադրել։

Լայն հայեացքով մարդ, Ճերարտ ոչ միայն անձնատուրները եւ համաստութիւնները օգնութեան հասած է, այլեւ ազգերու, բոլոր այն ժողովուրդ– ներուն, որոնք արդար դատ մը ունեցած են եւ ստո– նախոսուած իրաւունքներ։

Վեհանձն ու գաղափարապաշտ, Ճերարտ հե – տաքրքրուեցաւ ուրիշներու կարգին, մասնաւորա– բար հայ ժողովուրդով, որուն ծառայեց այնպէս ինչպէս իր երկրին անկեղծութեամբ սրտով ու մա– քով, խորին գիտակցութեամբ ու գնահատու– թեամբ։ Այս մասին՝ պիտի խօսինք դեռ։

Մինչեւ այդ սակայն, ըսենք անմիջապէս, թէ այսօր, աշխարհի բոլոր Հայերը սրտանց պիտի վշտակցին եւ երախտագիտութեամբ պիտի խո – նարհին իր մեծ ու անմոռանալի յիշատակին առ – ջեւ։

(Խմբագրական ՀԱՑՐԵՆԻՔԻ)

Դատրաւէ զատուր

ՀԱՅԿ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ դատական քարտուղար նշանակուած է, Մ. Նահանգներու շրջանային դատաւոր Ճոսէֆ Լ. Լէհի։ 29 տարեկան է, 1949էն ի վեր ընդունուած է Րօտ Այլընտի փաս– տաբանական կաճառին մէջ։ Շրջանաւարտ եղած է Պրաուն համալսարանին եւ Հարվըրտ համալսա– րանին իրաւաբ. ճիւղէն։ Համալսարանի մէջ եղած է ծանուցումներու վարիչ «Պրաուն Տէյլի Հէրըլտ»ին եւ շահած Հիքսի Բարիքնի Թօրրի մրցա– նակները։ Անդամ եղած է «Ֆի Պիթա Քափփա եւ Տէյթա Սիկմա Րօ» գիտական եղբայրակցու – թեանց։ Հարվըրտի մէջ եղած է նաեւ դատա – կան Ակումբի քարտուղար։ Համաշխարհային Բ. Պատերազմին՝ Պարսամեան եղած էր Ա. տեղա – կալ ԱՄերիկեան օդային ուժին մէջ եւ զինուորա– կան փորձառութիւններ կատարած Մ. Նահանգ– ներու, Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ մէջ։

20 ՀԱԶԱՐ ՏՈԼԱՐ կտակած է Փօշտա Պալամ–

«Հին եւ անհատ»...

Վ. ԹՈՒՆԱՍ (Քուպա) — Տեղ մը հանդիպեցայ հայ նորահասներու որոնք օտար երգեր կ'երգէին եւ օտար պնակիտներ կը նուագէին: Երբ հարցուցի թէ հայկական երգեր չկա՞ն, պատասխանեցին — Հայկ. երգերը աղուոր չեն :

— Ո՞վ ըսաւ ձեզի : — Պապան ու մաման կ'ըսեն մեզի:

Երբ դիտողութիւնս ծնողներուն դարձուցի, համիմաստ յանկերգ մըն ալ իրենցմէ լսեցի . — «Հայկ. երգին համը փախած է, հին է, նոր երգ չկայ որ նորերը երգեն »:

Ահա քեզի չքմեղանք, ահա քեզի արդարացում, դիւրին ճամբով: Բարեբախտաբար քիչ է այսպիսիներու թիւը, բայց կրնայ որոշ մթնոլորտ ստեղծել :

Երգը, երգ է, հին թէ նոր, արժանի մեր գուրգուրանքին:

38 — 40 տարիէ ի վեր երգուած երգերը հին որակել՝ առ նուազն տհասութիւն է: Զանոնք յօրինող եւ երգող սերունդը դեռ ողջ է եւ երիտասարդ: «Հին» կոչել կամ «համ» չզգալը, ճաշակի եւ խառնուածքի խնդիր է: Այդ երգերուն մէջ ազգային կեանքն ու ոգին է որ կը յորդին՝ կենդանի պատկերներով, չաղախուած հայ քաջերու արիւնովն ու շինականի քրտինքով: Գատկառելի զանձեր, որոնց հանդէպ որեւէ թեթեւ վերաբերում՝ ոչ միայն այպանելի է, այլ եւ ծանր յանցանք: Եթէ հետեւինք այդ նորելուկ հոգեբանութեան, պէտք է ջրին տանք 2000 տարուան աւետարանը, Եղիշէի Հայոց պատմութեան ոսկէ հատորիկը եւ Ներսէս Շնորհալիի շարականները, Գրիգորի Նարեկը եւ Մաշտոցի աղօթարանը որոնք դարերէ ի վեր կը կազդուրեն մեր հոգին : Գիծ քաշենք հայ անցեալին ու լեզուին վրայ: Ցիմարութիւնը չէ՞ նոյնիսկ մտքէն անցնելը, ի՞նչ կը խորհին այս մասին, «Զայն մը հնչեց»ն ու « Ազատութեան սիրոյն համար»ը, հին համարող հայ խլկարները: Կը վայլէ՞: Մինչ ամէն տեղ հնկայ ճիգ կը թափուի, թուղթ ու մելան կը սպառի, նորը՝ հինին կապելու համար, հիները իրենք է որ խոյս կուտան ու կը վանեն նորերը: Այսպէ՞ս է որ պիտի պահենք մեր հայկական ոգին...

Նոր ե՞րգ կ'ուզէք — ոչ ոք հակառակ է ատոր: Բայց ինչո՞ւ նկատի չէք առներ պայմանները: Երէկի ազգը այսօր դարձեր է աստանդական օտար ափերու վրայ, ցրուած ամէն կողմ: Միալար, ընդհանուր եւ հաւաքական կեանք կա՞յ, որ դրդէին ըլլայ ոգեշունչ ու ազգային նոր երգերու, ինչպէս են «հին» կոչուածները: Մնաց որ, նորեր ալ չեն պակսիր, թէ արտասահմանի եւ թէ հայրենիքի մէջ :

Անտեղի եւ անիմաստ է չքմեղանքը, որուն ետին կ'երեւայ այլասերումի հրէշը: Առարկողները առ հասարակ հայ երգն է որ չեն սիրեր, որովհետեւ կորուսած են հայկական ոգին: Անոնք նորն ալ պիտի չերգեն, երբ գտնեն : Ո՞վ պիտի չգործածէր իր հին դրամագլուխը, եթէ նորը չունենայ :

Երգեցէք տղաք, ուր որ ալ գտնուիք: Հայկական երգեր կան որ յաւիտենական են :

Ս. Գ. ՆԻԿՈԼԵԱՆ

Տրպար մայր մը

ՔԱԶԱԳԼԱՆՔԱ, 26 Սեպտ. (Յառաջ) — Մարոքի գաղութը վերջերս դժբախտութիւնն ունեցաւ կորսնցնելու իր լաւագոյն անդամուհիներէն մէկը, Տիկին Եւգինէ Գոլոեանը : Մօտ ութ ամիս իբրեւ անդամալոյծ, չարչարուելէ վերջ, Օգոստոս 9ին յաւիտենապէս փակեց իր աչքերը, 63 տարեկանին:

Հանգուցեալը ոչ միայն տիպար տանտիկին մը, այլ եւ հայ մայր մըն էր, բառին բովանդակ առումով :

Ինչ պայմաններու տակ կրցած էր պահել, խնամել ու ազատել 1915ի Արհաւիրքներէն երեք անչափահաս զաւակները, դժուար է նկարագրել :

Եւգինէն, այդ սարսափի օրերուն երեք անմեղ ձագուկները կրծքին սեղմած լեռներ ու ձորեր անցաւ որպէս մէկ անդամը աքսորի մահուան կարաւանին: Երզնկայէն սկսած Քէմախ, Ակն, Մալաթիա, Խարբերդ եւ դէպի անծանօթ առապարները ...

Հայկական Գողգոթային այդ փշոտ ու դատապարտ ճանապարհները մէկ վայրկեան իսկ չկրցան ընկճել զինքը եւ երբեք չթուլացաւ իր մէջ մայրական այն գերագոյն զգացումը որ ունէր սրտահատորներուն հանդէպ: Առիւծի նման պայքարեցաւ կրկնակ թշնամիներու դէմ: Նախ՝ Թուրքին ու Քիւրտին եաթաղանին, երկրորդ՝ սովին : Ամիսներով ու տարիներով անտառներու եւ քարայրներու մէջ խռտակերութեամբ ապրելով թափառելէ վերջ, վերջապէս յաջողեցաւ փրկել ինքզինքը երեք մատաղ հոգիներով ստոյգ մահէն որ ամբողջ ժամանակ կը թեւածէր իր գլխուն վերեւ..

Զինադադարէն վերջ հասաւ Պոլիս ուր գտաւ նաեւ իր ամուսինը՝ Պ. Ցարէթ Գոլոյեանը :

Այս վերջինն ալ ծանօթ է Երզնկայի հայ հին սերունդին: Յեղափոխական խառնուածքով երիտասարդ մըն էր եւ իբրեւ այդպիսին ունեցած է որոշ գործունէութիւն մեր ազատագրական շարժման մէջ, Օսմ. Սահմանադրութիւնէն առաջ եւ թէ վերջը:

Քէմախի շրջանի հայ գիւղացիները զինելու իր աշխատանքի ընթացքին ձերբակալուեցաւ Երզնկայի Օսմ. իշխանութեանց կողմէ: Շնորհիւ Հ. Յ. Դ., Բարձր Հայքի կեդրոնի ու ամերիկեան հիւպատոսի միջամտութեանց 15 օր Երզնկայի բանտը մնալէ վերջ ազատ արձակուեցաւ: Հակառակ երեւութական ազատութեան, այս դէպքը պատճառ դարձաւ որ Գոլոեանը ձգէ իր հայրենական օճախը, երիտասարդ կինը երեք երեխաներով, մայրը, հայրը — Երզնկայի յեղափոխական Քեռիի գործակից Ադամ աղան — առեւտրական շահաբեր գործը եւ անցնի Հիւս. Ամերիկա :

Շուտով վրայ հասաւ 1915ը: Գոլոեան անցաւ Կովկաս իր բաժինը բերելու կամաւորական ընդհ. շարժման: Հազար ու մէկ կրակներէ անցնելէ ու թափառումներէ վերջ, 1919ին Պոլսոյ մէջ կը գտնէ կինը Եւգինէն, երեք զաւակներով :

Հայաստանի հանրապետութեան օրերուն Ցարէթը նորէն մօսինը ուսին դրած առաջին դիրքերուն վրայ էր, նորաստեղծ պետութիւնը պաշտպանելու գիտակցութեամբ: Ընտանիքով փոխադրուած էր Երեւան: Երկրին խորհրդայնացումէն վերջ հազիւ կը յաջողի դուրս ելլել ստեղծուած « դրախտէն» եւ Եւգինէէին եւ չորս զաւակներու հետ միասին — չորրորդը ունեցած էին Երեւան — եւ փոխադրուիլ Մարոք :

Այստեղ կարճ ժամանակի մէջ կը ստեղծեն նոր բոյն մը, իրենց հայրենիքի փոխարէն ընտրելով այս օտար ափերը: Հինգերորդ զաւակ մը կ'ունենան Մարոքի մէջ :

Այսօր, երբ բոլոր զաւակները մեծցած, հաստատ եւ առանձին բոյներ շինած են, Եւգինէին գոհունակութեան չափ ու սահման չկար, բայց ափսոս որ դաժան մահը թոյլ չտուաւ անոր աւելի երկար վայելել այդ մայրական երանութիւնը : Մանաւանդ հազիւ կը սպասէր տեսնելու իր թոռան՝ Օր. Սօնայի ամուսնութիւնը, որ արդէն որոշուած էր այս աշնան :

Սիրելի Եւգինէ, հանգիստ կը մաղթենք քու յոգնած ու տառապած ոսկորներուն, թէեւ զուր են մաղթանքները, երբ քեզ ծածկող հողը օտար է, իսկ քու հոգին հայրենիքի կարօտով տառապած :

Հանգուցեալի մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի գոյացաւ մօտ 20 հազար ֆրանքի գումար մը որ Պ. Գոլոյեանի փափաքին համաձայն յատկացուեցաւ Եուկոսլաւիոյ հայ գաղթականներուն (Թրիէսթէ): Քաղաքիս ազգ. վարչութիւնը յանձն առաւ այդ գումարով ուտելիք (պահածոյ միս, ձուկ եւն.) ճարել եւ Թրիէսթէ ղրկել, իր կողմէն ալ որոշ գումար մը յատկացնելով : Ինչպէս կը տեղեկանամ, արդէն քանի մը կապոցներ ղրկուած են :

ԹՂԹԱԿԻՑ

եան, Լինի մէջ (Մ. Նահանգներ): Ծնած է Քղի : Երիտասարդ հասակին գացած է Ամերիկա: 1900ական թուականներուն միացած էր Հ. Յ. Դ.-թեան կոմիտէին: Հիւանդանոցը երթալէ քանի մը օր վերջ կտակը պատրաստած է պաշտօնապէս, եւ 20 հազար տոլարը ձգած է ՀՕՄի կեդր. վարչութեան: Այս գումարով իր անունով սաներ պիտի պահուին կրթական հաստատութեան մը մէջ :

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻՆ (Անթիլիաս) 20 հազար տոլար կտակած է հանգուցեալ Լեւոն Գապայեան, (Քանատա), հայ հոգեւորականներ պատրաստելու համար :

ԳԱԳԸ կոչ մը ուղղեց կաթոլիկներուն, թելադրելով խտացնել շարքերը եւ պայքարիլ համայնավարութեան դէմ: Կոչը ուղղուեցաւ անթելի միջոցաւ, չորս տարբեր առիթներով :

ՄԱՐՈՔԻ անկախութեան խնդիրը Ազգաժողովին պիտի ներկայացուի Արաբական Դաշնակցութեան կողմէ, ինչպէս յայտարարեց ընդհ. քարտուղարը, Ազզմ փաշա, այն առարկութեամբ թէ ի դերեւ ելած են Ֆրանսայի հետ կատարուած բանակցութիւնները: Միեւնոյն ատեն կը քննուի ամբողջ Հիւս. Ափրիկէի խնդիրը :

---

127 ՏԱՐԵԿԱՆ ՀԱՅՈՒՀԻ Քազամիա հանըմ, Թուրքիոյ ամէնէն տարէց կինն է: Ութսունամեայ տղայ մը ունի :

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԶԱԳՈՒՂՈՆ

Ա.

Մարդ մը, որուն երեսը երբեք չէինք տեսած, խաւարի մէջ ապրող դիւային էակ մը. գոյութիւն ունէ՞ր իրօք, թէ առասպել մըն էր, ուր բերնէ բերան կրկնուելով, տարածուելով՝ վերջնական ձեւ ու վաւերացում կը ստանայ, իրողութեան կարգ կ'անցնի :

Գող մըն էր Զարուղոն մեր գեղին մէջ . ոչ այն ռամիկ գողը որ կը բռնուի շարունակ, կը ծաղրուի ու բանտերու մէջ կը փճանայ. ոչ ալ այն ահարկու աւազակը, որուն գողօնին արիւն կը խառնուի ատեն ատեն:

Իր մեծ արժանիքը ճարպիկութեանը մէջ էր. օդի պէս անօսր, ոգիի մը պէս աներեւոյթ, տեղ մը չէ ու ամէն տեղ է միանգամայն :

Ամէնէն աւելի ամուր փակուած դուռը, ամէնէն բարձր պատը՝ մտնելէ չէին արգիլեր զինքը. բանալին ծակէն, տախտակներուն ճեղքերէն ներս կը սպրդի կարծես, անշշուկ ստուերի մը պէս :

Ամէն բան գիտէ, ամէն խօսք կը լսէ ու գործնական նիւթերը իրեն համար չեն. իրեն համար պատրաստուած ծուղակներուն մէջէն յաջողութեամբ դուրս կ'ելլէ միշտ, վարպետ ձեռնածուի մը պէս զարմանքի մէջ թողլով զինքը բռնելու պատրաստուող միամիտները :

Երեսը չիտակ տեսնող չկար : Բայց կը պատմուէր — ո՞վ, կամ ի՞նչպէս, չեմ գիտեր — թէ երիտասարդ մըն էր այս տղան, թըխադէմ ու վատոյժ տղայ մը. երկաթագործի քով աշկերտութենէ եկած էր ու կզպանքներու արուեստը պէտք եղածէն աւելի սորված էր:

Հիմա արուեստաւորի մը պէս կ'ապրէր, գողնալով, թալլելով շարունակ, աւելի սնապարծութենէ, քան թէ իրական չարութենէ մղուած : Կը բաւէր, որ իր ճարտարութեան փորձը տար ամէնէն անմատչելի կարծուած տուները կողոպտելով, ու յօժարութեամբ ետ պիտի տար գողօնը, թէ որ բռնուելու վախը չըլլար :

Կարաց կամաց մտերմութիւն մը հաստատուած էր գիւղացւոց ու այս գողին միջեւ. ի հարկէ ստիպեալ՝ վարժուեր էինք իր ներկայութեան. այս խորհրդաւոր ու անմեկնելի գոյութիւնը, հալածական մարդու այս աստանդական կեանքը սրտերնիս կը շարժէր, ու քիչ մըն ալ թէ որ երթայինք առաջ, պիտի սիրէինք զինքը:

Բ.

Զարուղոն նշանուած էր, կը զարմանա՞ք :

Նշանտուքը Գաբրիարքարանի մեծ դահլիճը կատարուած չէր հարկաւ: Փոխանորդ Հայրը օրհնած չէր զայն, ոչ ալ լրագիրները ծանուցեր էին:

Պարզապէս՝ յաւիտեան իրար սիրելու խօսք տուած էին, գիշեր մը ծառի մը տակ, աստղերը ունենալով իրենց վկայ. եւ աշխարհիս ամէնէն մեծահանդէս նշանտուքը եղած էր իրենցը:

Ամէնքնիս կը ճանչնայինք Վասիլիկը, այն վախտ դէմքով ու թնճուկ մազերով աղջիկը, որ գոյնզգոյն պատմուճաններով, արտակարգ արդուզարդերով՝ վեր, լեռը կուգար պտտելու մինակը, Շաբաթ իրիկունները :

Ոչ ոք կը համարձակէր աչք մը նետել կամ դարպաս ընել անոր. Կեսարի խօսեցեալն էր անիկա, իր բացակայ նշանածին տարածած սարսափին մէջ պլլուած՝ աներկիւղ կը պտըտէր ամէն տեղ. ու զինքը պահպանող այս վախը կը վայլէր իրեն. անմատչելի ըլլալը հրապուրիչ կ'ընէր զինքը: Ծառամբ մըն ալ նշանածին փառքը իր վրայ կ'անդրադառնար. անոր արկածալից կեանքին կապուող այս աղջիկը սովորական մէկը չէր կըրնար ըլլալ. աշխարհքէն դուրս ապրող մարդուն նշանածն ալ աշխարհքէն դուրս արարած մըն էր. ու տեսակ մը պատկառանքի խառնուած ըղձանքով մը կը նայէին իրեն, ամէն անգամ որ այս լուսաբարի աղջիկը, վէս ու արհամարհոտ դիցուհիի ձեւերով, իր շաբաթական պտոյտը ընելու կուգար մեր կողմերը :

Վասիլիկ՝ ինքը գոհ կը թուէր այս կեանքէն. մարդ մը կար մութին մէջ, որ զինքը կը պաշտէր, Ոիւյ Պլասի բասծին պէս, առանց երեւան ելլելու, առանց իր քովը գալու հրապարակաւ :

Ու մութը՝ իրական մութն էր հոս. կեանքը՝ գիշերը կը սկսէր իրեն համար ու գիշերը կը վերջանար. վասն զի նշանածը մութին կրնար գալ, ամէնէն անակնկալ մէկ պահուն, մտքէ չանցած ծպտումի մը տակ, որուն գրկաբաց կը սպասէր :

Ուրիշներ կրնային ըսել, որ «այսքան օր» ապրեցան, ինքը պիտի ըսէր «այսքան գիշեր»:

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

(1)

բակները բացատրեցին թէ երբ կացութիւն մը վտանգ կը սպառնայ խաղաղութեան, Ապահովութեան Խորհուրդը պարտաւոր է քննել զայն։ Թուրքիոյ ներկայացուցիչն ալ համաձայնութիւն յայտնեց։ Բոլոր անոնք որ համաձայն էին օրակարգ անցընելու, չեշտեցին թէ խնդիրը կապ ունի խաղաղութեան հետ ։

Իրանի զահլիճը բացառիկ նիստ մը գումարեց Բշ. օր, իր պատասխանը խմբագրելու համար ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԵՐԿԱԹԵԱՅ ՎԱՐԱԳՈՅՐԸ պիտի վերցնէն մօտերս, կը գրէ «Փարի Սուար», հիմնուելով Սթոքհոլմէն եւ Լոնտոնէն քաղուած տեղեկութեանց վրայ։ Իբրեւ թէ Խ. Միութիւնը պիտի առաջարկէ 1.— Համաշխարհային տնտես. ժողով մը գումարել Մոսկուայի մէջ, մինչեւ տարեվերջ. 2.— Գիտական եւ մշակութային փոխանակութիւններ սարքել Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ. 3.— Վերցնել հրէիկներու եւ ոչ - պոլշեւիկ լրագրողներու այցելութեան դէմ դրուած արգելքները. 4.— ՄԱԿին 1952ի ընդհ. ժողովը գումարել Մոսկուայի մէջ։ Ուրիշ թերթ մըն ալ կը գրէ թէ Սթալին պիտի առաջարկէ որ Չորս Մեծերը այս աշնան ժողով գումարեն Պերլինի մէջ ։

ՈՍԿԻԻ ԳԻՆԵՐԸ ինկան առջի օր, Փարիզի ազատ շուկային մէջ։ Եւրոպայի «ազատ գինը», որ 40ուկէս տոլար էր ուրբաթ օր, ինկաւ 38ուկէսի։ Փարիզի մէջ կրամը 567 ֆրանք էր ուրբաթ օր, բայց ազատօրէն կը ծախուէր 545ի, Բշ. օր։ Նաբոլէոնը իջած էր 4340ի, զուից. ոսկին 3990ի, սթերլինը 4850ի։ Թղթադրամ տոլարը (ազատ շուկայ) 410էն իջած էր 398ի, սթերլինը՝ 950ի ։

ԵՐՈՒՍԱՂԷՄԻ նախկին միւֆթին տեսակցութեան մը առթիւ ըսաւ թէ իբրեւ կրօնապետ՝ «կ'ատէ համայնավարութիւնը. բայց իր կրօնը չի հրամայեր թոյլ տալ որ կործանի իր խլամ հայրենիքը։ Ի՞նչ կը կորսնցնենք ի հարկին համայնավարներուն մօտենալով։ Ի՞նչ տուին մեզի ժողովրդապետութիւնները։ Անոնք ամէն բան առին առանց բան մը տալու»։ Երբ ամերիկացի թղթակիցը դիտել տուաւ թէ Նացիներուն հետ եղած էր պատերազմի ընթացքին, միւֆթին պատասխանեց.— «Մենք Նացիներուն համար չգործեցինք, այլ մեր հայրենիքին համար։ Մենք պատրաստ էինք նոյնիսկ Սատանային դիմելու»։

ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ կը սաստկանան Փարիզի մետաղագործական հաստատութեանց մէջ։ Բանուորները նոր յաւելում կը պահանջեն։ Արհեստակցական չորս Միութիւնները կը բանակցին, միացեալ ճակատ կազմելու համար ։

ԲՈՒՐԴԻՆ ԳԻՆԸ 20 % աւելցած է Աւստրալիոյ մէջ, բաղդատելով անցեալ շաբթուան հետ ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏԻՆ առթիւ, տեղական թերթերը կը գրեն թէ միայն Փարիզի մէջ աշակերտներու թիւը 20 — 25.000 աւելի է, բաղդատելով անցեալ տարուան համար։ Կարգ մը դասարաններ 35ի տեղ 50—60 աշակերտ պիտի ունենան, որպէսզի տեղ բացուի։ Ամէնէն աւելի մանկապարտէզները եւ տարրական դպրոցներն են որ տեղ չունին ։

ՓԱՐԻԶԻ 11.000 ՇԱՐԺԱՎԱՐՆԵՐԸ մասնաւոր ծրագիր մը մշակած են, անցուդարձը խափանելու համար ուրբաթ օր, իբրեւ բողոք բժշկական քննութեան օրէնքին դէմ ։

ԹԻԹՕ 28 միլիոն տոլարի վարկ մը եւս պիտի ստանայ Մ. Նահանգներէն ։

ՇԱՔԱՐԻ մասին զրոյցներ շրջած ըլլալով, թերթերը կը գրեն թէ մթերքը պիտի չպակսի, բայց գիները պիտի աւելնան։ Այս տարուան արտադրութիւնը կը հաշուեն 1.250.000 թոն ։

Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ չի կրնար Մ. Նահանգներուն վրայ արշաւել, համաձայն ծովակալ Ֆեչթելըրի, «բայց դաշնակիցները կրնան արշաւել եւ գրաւել Խ. Միութեան ռազմագիտական կեդրոնները, եթէ պատերազմ ծագի» ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յառաջիկայ Նոյեմբեր 11ին, **Hôtel GeorgeVի** սրահներուն մէջ։ Ստիպողաբար կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը ։

ԳՐԱՏՈՒՆ ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

Հայագիտական եւ արեւելագիտական ամէն տեսակ գրքեր՝ հայերէն եւ եւրոպական լեզուներով ։

Կոմիտաս վարդապետի եւ այլ հայ երաժիշտներու գործերը ։

Դիմել Librairie Orientale H. SAMUELIAN, 51 rue Monsieur le Prince, Paris (6)։ Tél. Danton 88-65, Chèque Postal Paris 1278-35։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 21ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Թամոյի մէջ
ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 28ին ։

Մեծ պարահանդէս

Այս կիրակի, ժամը 3էն 12, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, (Place St. Augustin) ։

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ։ Orchestre GARO SARIAN et son ensemble typique (grande formation americano - latine) ։

Գեղարուեստական ընտրուած բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ։ Alvarezի, vedette de la radio եւ Օր. Denise Fontaineի, ballets sur thèmes classique et oriental: Ճոխ պիւֆէ ։

Տոմսերու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն։

Սեղանները ապահովելու համար, հեռաձայն Tru. 92-68, Օր. Շահինեան ։

ՆՈՒԷՐՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի ՄԻՋՈՑԱՒ

Դպրոցասէրի հայերէնի լեզուի մէջ առաջին հանդիսացող աշակերտուհիներուն մրցանակի համար հետեւեալ նուէրները եղած են «Յառաջ»ի միջոցով.—

Պ. Պ. Վ. Մելիքեան 2000, Դր. Ադամեան 1000, Կիրակոս Կարապետեան 1000, Ան. Հազարեան եւ ոմն Ս. Ճ. 500ական ֆրանք։ Գումար 5000 Ֆր.։

Ստանալ «Յառաջ»էն։

Տիկին Կէւլիւզար Տէր Սարգիսեան 3000 Ֆր. կը նուիրէ Ֆր. Կ. Խաչի Շրջ. վարչութեան, ի յիշատակ իր նորոգ հանգուցեալ քրոջ՝ ԱՆՆԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ, ինչպէս եւ իր բոլոր ողբացեալ սիրելիներուն յիշատակին։

Ստանալ «Յառաջ»էն ։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Փութացէք ապահովել հետեւեալ դասագիրքերը.—

Հայերէնի համար ԱՐԱՐԱՏ ընթերցանութեան ծանօթ շարքը, հեղինակութիւն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏ Այբբենարան – ընթերցարանը 100 Բ. գիրքը 200, Գ. գիրքը 300 ֆրանք ։

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Յ. Գազանճեան, Ա. Բ. Գ., 150, 300, 400 ֆրանք ։

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ (ֆրնս.) Հ. Թորոսեան 800 ֆրանք ։

ԱՐԱՐԱՏ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ, ընտրուած երգեր 400 ֆրանք ։

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ – ՀԱՅԵՐԷՆ, բառարան Մ. Նուպարեան 400 ֆրանք ։ Ինչպէս նաեւ Հայոց պատմութեան, կրօնագիտութեան դասագիրքեր, Աղօթագիրք եւ գրական - պատմական վերջին հրատարակութիւնները։

Կեդրոնատեղի.— Գրատուն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer, Paris (9)

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ ԹՐԱԳՕՇԻ

6 Հոկտեմբեր շաբաթ ժամը 20.45ին, Sociétés Savantes սրահին մէջ (8, rue Danton, métro Odéon)։

Ա. Արէլեանի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ (օփէրէթ 4 արար) եւ «ԿՈՅՐ ԱՂՋԻԿԸ»։

Հարաւնեկան տեսարանին պատ. Թատրոնի, երգ ու պարի խումբը հանդէս կուգայ հայկական երգերով ու պարերով, մասնակցութեամբ Գէորգեանի եւ Ն. Պշտիկեանի։

Մուտք 150 Ֆր.։ Նաեւ թուագրեալ աթոռներ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Արեւելեան Լեզուներու Վարժարանի օգնական ուսուցիչներէն Հր. Ն. Թորոսեանի Հայ Գրականութեան պատմութիւնը, Ֆրանսերէն լեզուով եւ Հայաստանի քարտէսով։

HISTOIRE DE LA LITTÉRATURE ARMÉNIENNE DES ORIGINES JUSQU'A NOS JOURS, par **H. Thorossian.** Préface de RENÉ GROUSSET de l'Académie Française.

Գեղեցիկ հատոր մը 384 էջէ բաղկացած, օտար լեզուով հրատարակուած առաջին գիրքն է որ կ'ընդգրկէ հայ գրականութեան պատմութեան բոլոր շրջանները։

Գին՝ 800 Ֆր. (թղթատարի ծախքով 850 Ֆր.)

Դիմել՝ Librairie des Cinq Continentsի, 18 rue de Lille, Paris (7), ինչպէս նաեւ բոլոր հայ եւ ֆրանսական գրավաճառներուն ։

Dépositaire Librairie des Cinq, Continents 18 rue de Lille, Paris (7):

Փութացէք հատ մը գնել. հազար օրինակ միայն տպուած է ։

Սակացոյց ազդերու եւ ծանուցումներու

Շարունակ հարցումներ կ'ուղղուին վարչութեան, զանազան ազդերու եւ ծանուցումներու համար ։

Ահաւասիկ սակացոյց մը, կանխիկ վճարելի.

1.— Նշանախօսութեան, ամուսնութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ 1000 ֆրանք ։
2.— Մահազդ 1500 (մէկ անգամ)։
3.— Հոգեհանգիստ 500 (մէկ անգամ)։
4.— Շնորհակալիքներ եւ ցաւակցութիւններ 300։
5.— Կը փնտռուի 150 ֆրանք (մէկ անգամ) ։
6.— «Կ'ուզուի»ները երեք անգամ 1000 ֆրանք, հանդէսներու, թատերական ներկայացումներու համար, առեւտրական սակի վրայ 20 առ հարիւր զեղչ ։
7.— Առեւտրական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ ։

Այս առթիւ անգամ մըն ալ կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար։

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Շուտով լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)
ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ Պանեէօ Քաշանի խումբը վերսկսած է իր տարեշրջանը Հոկտ. 1էն սկսեալ, ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. «Ս. Մինասեան»ի 25ամեակը Ալֆորվիլի մէջ։ Կիրակի 14 Հոկտեմբեր ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Հայ երգի օրը Մարսէյլի մէջ», ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի կողմէ։ Կիրակի, 16 Դեկտ., ժամը 4ին, բիւ տ'Ալժէի թատրոնը ։

ՓԱՐԻԶ.— Հ.Յ.Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 18ին ընկեր Վահէ Օշականի բնակարանը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17, rue Ampère Cachan ։

ԻՍԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան սրահը։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ 5րդ տարեշրջանը կը բացուի թէյասեղանով մը, այս չորեքշաբթի, ժամը 20.45ին, Café Cadetի վերնայարկի սրահը, (métro Cadet) ։ Մուտքը ազատ է։

ԾԱԽՈՒ ՖՈՒՐԿՈՆԷԹ

Ծախու է Ֆուրկոնէթ մը, 1000 քիլօ բեռ կրելու կարողութեամբ։ Citroen C. 4: Լաւ վիճակի մէջ, մօթէօռն ու անիւները նոր։Գին 180.000 Ֆր.։ Հեռախօսել Taitbout 64-10:

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Իրենց տան մէջ ֆինէթէ գիշերանոցներ կարելու համար գործաւորուհիներ կ'ուզուին ։

Դիմել ամէն օր ժամը 2—5 Պ. ՊԱՔՐՃԵԱՆԻ, 5 rue Ordener, Paris (18) : Métro Max Dormoy :

ԾԱԽՈՒ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

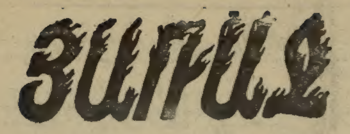
Փարիզի մէջ թրիքոյի արհեստանոց մը կը ծախուի, գործելու կատարեալ վիճակի մէջ եւ լաւ յաճախորդով։

Ունի՝ մէկ circulaire մեքենայ Jauge 10:
Երկու RECTILIGNE Jauge 10: Մէկ Jauge 7:
Երկու Jauge 4: Երկու հատ Bobinoirs 12 Broches: Հեռաձայնել Bot. 98-10:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Հոն բերնի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ եւրոպական բոլոր կերակուրները ։ ՀՈՆ է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.236

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 4 Octobre 1951 Հինգշաբթի 4 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6576-Նոր շրջան թիւ 1987

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՋՏԵՆ ՈՒ ԿԸ ՋՏԵՆ

Միշտ բացատրած ենք թէ բախտի խնդիր է որ եւ է հրատարակութիւն ստանալ Երեւանէն :

Երբեմն կը յաջողիք այս կամ այն թերթը, գիրքը, պարբերականը ճարել Փարիզի մէջ, օտար գրավաճառի մը միջոցաւ։ Երբեմն բերել կուտաք հեռաւոր Իրանէն կամ Լիբանանէն :

Եթէ «Կուլտուրական Կապ»ին հետ կապուած բարեկամ ունիք, թերեւս ան ալ օգնէ ձեզի :

Ուղղակի Երեւան դիմել, փոխարժէքն ալ կանխիկ վճարելով, կը նշանակէ զարնել ներսէն փակուած դուռ մը։

Տակաւին չենք խօսիր զանազան ձեւերով ճարուած թերթերու և պարբերականներու յապաղման մասին։

Օրինակ, անցեալ Յուլիսին ստացանք «Էջմիածին» ամսագրին 1951 Յունուար - Մարտի թիւը։ Եւ դեռ կը սպասենք մնացեալ թիւերուն։

Գիտէք որ նամակագրութիւնն ալ թխածոյ բարեւագիրէ մը անդին չանցնիր :

Գալով «Կուլտուրական Կապ»ին, չափազանց սահմանափակ իրաւասութիւններ ունի.

1.— «Սովետ. Հայաստան» ամսագիրը հրատարակել, իբրեւ արտածելի նիւթ :

2.— Ցատկապէս մշակուած թղթակցութիւններ ճարել արտասահմանի «պրոգրեսիվ» մամուլին :

Ուրեմն ստիպուած էք աջ - ձախ իյնալ, հետեւելու համար հայրենիքի անցուդարձին :

Շատ անգամ ալ՝ Մոսկուայի թերթերն են որ օգնութեան կը հասնին։

Այսպէս, դիւրին է օրը օրին ճարել «Փրավդա»ն եւ «Իզվեստիա»ն ինչպէս եւ ռուսերէն «Գրական Թերթ»ը (բայց ոչ անոր Երեւանի հրատարակութիւնը) :

Ահա թէ ինչու շատ մը անցքեր ուշ կ'իմանանք։ Յաճախ ալ կիսկատար :

Թեհրանի մեր պաշտօնակիցը, «Ալիք», զոր երէկ ստացանք, նշանակալից տեղեկութիւն մը կը հաղորդէ երկար գրութեամբ մը (16 Սեպտ.)։

Ամէնքդ ալ գիտէք թէ Մոսկուա բացառիկ արտօնութիւններ շնորհեց պատերազմի ընթացքին, ազգային եւ հայրենասիրական զգացումները հրահրելու համար :

Այդ արտօնութենէն օգտուեցան Խ. Միութեան բոլոր ժողովուրդները, սկսելով Ռուսերէն, որոնք փութացին պանծացնել հին շրջանի փառքերն ու յիշատակները :

Ինչ որ յետադիմական կը համարուէր երէկ, դարձաւ յեղափոխական, առ նուազն յառաջդիմական :

Մեր մինուճար հայրենիքն ալ օգտուեցաւ այս արտօնութենէն։ Եւ իրարու ետեւէ լոյս տեսան Վարդանանք, Պապ Թագաւոր, Արայ Գեղեցիկ, Դաւիթ Բէգ եւն.։ Կրթական նախարարը, Ս. Սահակեան, «Մեր Հայրենիք» երգել կուտար հայ զինուորներուն :

Րաֆֆին ալ դուրս հանեցին սեւ ցանկէն, արտօնելով անոր պատմական վէպերուն հրատարակութիւնը :

Այդ բացառիկ շնորհները շարունակուեցան պատերազմէն վերջն ալ. մանաւանդ ներգաղթի օրերուն (1946 — 47), թեւ տալով հայրենասիրական տենչերուն։

Երբ հայրենիքին դուռները նորէն փակուեցան, վերաբացուեցան հուատաքննութեան դուռները :

Եւ ահա կը վերաքննեն ամէն բան, սկսելով պատմական վէպերէն :

Այսպէս, առաջին աւթիւ մաղուեցաւ Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանք»ը, եւ նոր տպագրութիւնը լոյս տեսաւ համաձայն պատուէրի :

Յաջորդաբար սեւ ցանկը անցան ուրիշ կարգ մը հրատարակութիւններ, իբրեւ «բուրժուա - նացիոնալիստական», «անցեալը իդէալականացնող» եւն.։

Եւ այժմ Րաֆֆին է որ կը խաչուի նորէն, «Կայծեր»ու կրակով :

«Ալիք»ը «Սով. Հայաստան» օրաթերթի 1951 Օգոստ. 15ի թիւէն կ'արտատպէ Խ. Հայաստանի Գրողներու Միութեան մէկ որոշումը, որուն համաձայն «Կայծեր վէպին հրատարակութիւնը համարել է կոպիտ սխալ»։ (Վէպը տպուած է հայերէն՝ 1947ին, ռուսերէն՝ 1949ին)։

Ի՞նչ պատճառաբանութեամբ : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԿՏԱԿ ԸՆԵԼ Կ'ՈՒԶԷ՞Ք

Նորէն մեծ կտակ մը ամերիկացի տիկնոջ մը կողմէ — 50.000 տոլար՝ իր շանը, որ իր կարգին Տիկին մըն է։

Ներողութիւն. Օրիորդ մը քանի որ իր տիրուհին պատուիրած է ամուրի մնալ, այլապէս կը զրկուի այդ հսկայ հարստութենէն։

Ինչպէս կ'երեւայ, Տիկինը իր կեանքի ընթացքին տեսեր է որ ամէնէն հաւատարիմ բարեկամը իր շունն է, եւ օրուան օդին համեմատ եւլեւէջներու չենթարկուիր անոր սիրոյ ջերմաչափը :

Տեսած է որ չար լեզու չէ, լածին վրայ տասը աւելցնելով հարեւանին չի պատմեր :

Համոզուեր է որ համեստ է եւ երբեք չի յոխորտար իր չգիտցած բաներով, իր չունեցած յատկութիւններով :

Հաստատեր է, վերջապէս, թէ ծակաչք չէ շնիկը, օր մը օրանց տիկնոջ կերածին, խմածին, ծախսածին, հագածին դիտողութիւն չէ ըրած :

Մանաւանդ որ, շնիկը սուր հոտառութեամբ մը գիտցած է մոլտալ, երբ ժպտուն այլ ծպտուն թշնամի մը սեմէն անցած է։

Դեռ աւելին։ Երանելի շնիկը երբեք չէ հարցուցած իր տիրուհիին թէ ուրկէ՞ շահած է այդ հարստութիւնը :

Շնորհիւ այս թանկագին յատկութեանց, աչքը մտած է տիկնոջ որ անվարան ունեցածը թողեր է իրեն։

Մինչեւ հոս աղէկ, բայց վէճը ասկէ վերջն է որ պիտի ծագի։

Տիկինը արգիլած է շնիկին ամուսնութիւնը : Խեղճ անասունը թերեւս մտածէ — Ես ի՞նչ ընեմ այդ հարստութիւնը, աւելի լաւ չէ՞ր որ ընտանիք կազմէի եւ թոռներու տէր ըլլայի :

Երկրորդ, եթէ անժառանգ մեռնի, որո՞ւ պիտի մնայ 50.000 տոլարը։ Պէտք է «սառեցնել» զոնէ եւ անձեռնմխելի պահել անգլ. դրամատուններու մէջ։

Գիտե՞ն թէ մենք մասնագէտներ ունինք, այդ գործին համար, մանաւանդ անգլ. դրամատուններու սառնարանները լաւ ուսումնասիրած վարպետներ, որոնք կտակները այդ սառնարաններուն մէջ սառեցնելով սառեցնելով իրենց կարգին սկըսած են սրտով եւ մարմինով ալ սառիլ։ ՍՕՍԻ

ՑԻՐՈՒՑԱՆ ԲԵԿՈՐՆԵՐ ԱՆԱՏՈԼՈՒԻ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Մարտինի Տէրէկ գիւղաքաղաքին Հայերը դատ բացած են եկեղեցին եւ կալուածները ետ առնելու համար : Բայց դրամի չգոյութեան պատճառաւ չեն կրնար դատը շարունակել։ Պոլսոյ թերթերուն կարծիքով, եթէ նիւթական օժանդակութիւն ըլլայ կրնան եկեղեցին եւ կալուածները ետ առնել։ Արսէն քհնյ. Մարտին գացած է եւ բաւական թիւով մկրտութիւններ եւ պսակներ կատարած : Ծերերուն եւ երիտասարդներուն հաղորդութիւն տուած, միեւնոյն ատեն խրատած է ժողովուրդը որ հայերէն եւ թուրքերէն սորվին փոխանակ քիւրտերէնի : Արսէն քհնյ. բաժնած է նաեւ նշխարք :

ԵՐԵՒԱՆԷՆ Պուքրէշ գացած է տաղանդաւոր երգահան Աղեքսանդր Յարութիւնեան, Ռումանիոյ «Երաժշտութեան Շաբաթ»ի հանդիսութեանց մասնակցելու համար։ Հայ երաժշտագէտը մրցանակ ստացաւ 1948ին իր յօրինած «Տաղ հայրենիքի մասին» ստեղծագործութեամբ։Մեծ հռչակ ունին իր «Հանդիսաւոր Ներբողը» եւ «Յաղթական քայլերգը» համանուագային նուագախումբի համար։

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ օդանաւային նախարարը, հրաժարեցաւ, իբրեւ հետեւանք անցեալ ուրբաթ օրուան ըմբոստութեան։ Ծովային նախարարն ալ փոխուած է։ Վերջին լուրերու համաձայն, ձերբակալութիւնները կը շարունակուին։ Գչ. օր ձերբակալուեցաւ համայնավար կուսակցութեան նախագահական թեկնածուն։ Օդանաւային բանակէն պաշտօնանկ եղան 33 սպաներ։ Ըմբոստանեալներէն զօր. Մէնէնտէզի դատը կը շարունակուի : Խորհրդարանը արտակարգ լիազօրութիւններ տըւած է նախագահ Փերոնի, զինեալ ուժերը վերակազմելու համար։ Կրթական նախարարը ամբաստանութեան տակ առած է ճեմարանի մը ուսուցիչները, իբրեւ կուսակից դաւադիրներուն :

Մոսկուա կ'օգնէ Իրանի

ՎԵՐՋԻՆ ԱՆԳԼԻԱՑԻՆ ՀԵՌԱՑԱՒ ԱՊԱՏԱՆԷՆ

Երէկ, չորեքշաբթի, Ապատանէն հեռացան 330 — 350 անգլիացի մասնագէտները՝, համաձայն տրուած որոշման։ Անփառունակ նահանջ կամ «երկրորդ Տէօնքէրք», ինչպէս կը գրեն Լոնտոնի թերթերն ալ :

Իրանի կառավարութիւնը վերջին պահուն չարտօնեց որ անգլ. մարտանաւը քարափին մօտենայ, եւ մեկնողները նաւ փոխադրուեցան մակոյկներով։ Այս պարագան ալ սրտնեղութիւն պատճառեց մասնագէտներուն, որոնք նախընտրելի կը համարէին օդանաւով մեկնիլ, խուսափելու համար անհաճոյ ցոյցերէ։ Փոխադրութիւնը վերջացած պիտի ըլլար չորեքշաբթի կէս օրին։ Անգլ. մարտանաւը անմիջապէս Պասրա պիտի փոխադրէր ճամբորդները, որոնք Լոնտոն պիտի երթան օդանաւերով։ Իրանի կառավարութիւնը խոստացած էր ամէն աջակցութիւն ընծայել, ինչպէս եւ դիւրացնել մաքսային գործողութիւնները : Մասնաւոր օդանաւ մը Ապատան պիտի իջնէր, փոխադրելու համար 3 հիւանդներ եւ 16 հիւանդապահներ :

× Երեքշաբթի օր, երբ անգլ. մասնագէտները բեռ կը կապէին, Թէհրանի խորհրդային դեսպանը մասնաւոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Իրանի վարչապետին հետ։ Հեռագիրը կ'ըսէ թէ դեսպանը խոստացաւ ամէն տնտեսական աջակցութիւն ընծայել Իրանի, աւելցնելով շաքարի եւ ուրիշ ապրանքներու դումարը։ Տոքթ. Մոսատեղ շնորհակալութիւն յայտնեց որ Ապահով. Խորհուրդին սովետական պատուիրակը մերժած էր Անգլիոյ գանգատը։

Մոսկուայի տնտեսական աջակցութիւնն ալ բարոյական հարուած մը կը համարուի Անգլիոյ համար, որ կը սպառնար տնտեսապէս պաշարել Իրանը :

× Ապահովութեան Խորհուրդը Գչ. օր չորս ժամ վիճաբանելէ վերջ, Հոկտ. 11ին յետաձգեց նիստը, սպասելով Իրանի վարչապետին, մինչդեռ անգլ. պատուիրակը խնդրած էր հարցը քննել 1 — 2 օրէն։ Տասը օր պայմանաժամ խնդրած էր Իրանի ներկայացուցիչը, առանց յստակօրէն ճըշդելու թէ Տոքթ. Մոսատեղն է որ պիտի գայ :

Ռուսերը միշտ կը պնդեն թէ Ապահովութեան Խորհուրդը իրաւունք չունի քննելու Անգլիոյ գանգատը, քանի որ քարիւղի խնդիրը ներքին հարց է։

× Շատ յոյս չկայ որ Անգլիացիները Ապատան վերադառնան առանձին։ Թերեւս միջազգային կարգադրութիւն մը որոշուի, քարիւղի շահագործման համար։ Մ. Նահանգները նոր բանաձեւ մը կը մշակեն, հետեւեալ բովանդակութեամբ. — Իրան պիտի պահէ քարիւղի սեփականութիւնը, բայց արտադրութիւնը եւ մանաւանդ փոխադրութիւնը կրնայ յանձնուիլ խառն ընկերութեան մը, որուն մէջ Իրան շատ բաժնեթուղթ պիտի ունենայ, առանց սակայն մեծամասնութիւն վայելելու։ Մնացեալ բաժնեթուղթերը պիտի գնեն Անգլիա եւ ուրիշ պետութիւններ։ Ընկերութեան վերատեսչութիւնը կրնայ վարել Անգլիացի մը :

Այս կերպով, Իրանի նաթահօրերուն ազգայնացումը վիճելի չի դառնար եւ վերջ կը տրուի ներկայ անստուգութեան։ Ինչպէս դիտել կուտան մասնագէտներ, բոլորին համար ալ անտանելի է ներկայ վիճակը։ Իրան չի կրնար գանձել իր եկամուտը։ Արեւմուտքը զրկուած է Իրանի քարիւղէն, իսկ Խ. Միութիւնը չի կրնար քարիւղը իր կողմը հոսեցնել, աշխարհագրական պատճառներով :

Մինչ այս մինչ այն, Լոնտոն նոր միջոցներ կը փորձէ, քարիւղ ճարելու համար։ Ինչպէս գրեցինք, արդէն 200.000 թոն քարիւղ գնած է Ռումանիայէն, որ բռնագրաւուած է անգլիական եւ ամերիկեան ընկերութեանց ստացուածքները, առանց հատուցման :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

փախստական դաւադիրները յայտարարութիւն մը հրատարակեցին, որով կը հերքեն այն մեղադրանքը թէ պիտի սպաննէին նախագահ Փերոնը եւ կինը։

ԱԶԳԱԺՈՂՈՎԻՆ զինուորական յանձնախումբը ծրագիր մը մշակած է, որուն համաձայն ՄԱԿը պիտի կրնայ շրջանային պաշտպանութեան ճակատներ կազմել նախայարձակման մը պարագային, գործելու համար յանուն ընդհ. կազմակերպութեան։ Այս ծրագրին գլխաւոր նպատակն է միշտ կազմ եւ պատրաստ ըլլալ, որպէսզի յանկարծակիի չգան, ինչպէս եղաւ Քորէայի մէջ :

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ նոր փորձեր պիտի կատարուին Նեվատայի նահանգին մէջ (Ամերիկա), զինուորական ռազմափորձերու հետ :

ՆԵՐՔԻՆ նախարարը պատասխանելով Փեթէնի փաստաբանին, կ'ըսէ թէ 5234 հոգի գնդակահարուած կամ սպաննուած են դրաւման ատեն, 3114 հոգի՝ Ազատագրութենէն վերջ եւ առանց դատի, 1325 հոգի ալ դատուելով։Ուրեմն մօտ 10 հազար եւ ոչ թէ 100.000 հոգի :

ՄԵՐ ՀՈԳԵՐԷՆ

Հարկ է, որ միշտ կրկնենք, թէ մեր այսօրուան քնաթաթախ վիճակը օր մը կրնայ յանկարծ նաւաբեկութեան առաջնորդել մեզ ազգովին։ Որովհետեւ հիմա այլեւս ժամանակաւոր տագնապ մը չէ, որ կը սպառնայ մեզի, այլ մնայուն ողբերգութիւն մը։

Եթէ այսօր չըմբռնենք գալիք այս ողբերգութիւնը, ըմբռնելն ալ օգուտ պիտի չունենայ վաղը։

Եթէ այսօր թումբ չկանգնեցնենք այն զառիթափին վրայ, ուր կեցած ենք ձեռնածալ, վաղը մենք մեզ պիտի գտնենք զառիթափին ստորոտը, պարտուած ու չուառուն։

Չե՞նք տեսներ ուրեմն, որ մեր գաղութները ամէն օր կը հալին, ամէն օր բան մը կորսնցնելով իրենց հայութենէն ու հայեցիութենէն։

Ազգային ԴՐՈՇՄԸ, որ մեզ ոտքի վրայ պահեց այնքան երկար դարեր, վրայ պիտի տանք, վրայ տալու վրայ ենք արդէն վերջին քառորդ դարուն մէջ։

Պէ՞տք է թոյլ տանք, որ վերջին քառորդ դարը մեզմէ առնէ տանի, ինչ որ կրցեր ենք ստեղծել, պահել ու պաշտպանել քառասուն դարերու ընթացքին։

Մամուլին պարտքն է ազդարարի դեր կատարել. նախ մատնանշել վտանգը, տեսանելի, գրեթէ շօշափելի բանի մը վերածել զայն, ապա մտածել թէ ինչ ձեւով կրնանք դուրս գալ «նեղ կիրճ»էն ոչ միայն ողջ, այլ եւ առողջ։

Մենք այս պարտքն է, որ կ'ուզենք կատարել հիմա, ինչպէս կատարած էինք անկէ առաջ ալ։

Գաղթաշխարհի թերթերէն շատեր քանի մը ամիսէ ի վեր տեսակ մը ահազանգ կը հնչեցնեն, արձանագրելով մտաւորական ուժերու նօսրացումը, գրեթէ սովը։ Ինչ որ «սերունդի փրկութիւն» կը կոչենք, դատարկ բառ մը պիտի ըլլայ միայն, եթէ չկարենանք կանխել սպառնացող տագնապը։

Երկու թերթեր, «Յառաջ» եւ «Ազդակ Շաբաթօրեակ», ներկայացուցած են կարգ մը առաջարկներ, որոնց կ'արժէ անդրադառնալ, փորձելով բան մըն ալ մեր կողմէ աւելցնել անոնց վրայ։

Հաստատելէ ետք, թէ «պահակները արթուն են», բայց անբաւարար՝ քանակով ու որակով, «Յառաջ» կը թելադրէ նախ արտակարգ ճիգ մը փորձել, լայնօրէն օգտագործելով այն հաստատութիւնները, որոնք երկրորդական կրթութիւն կու տան, ապա պատրաստել տեսակ մը երկամեայ կամ եռամեայ ծրագիր՝ մասնաւորապէս կրթական մշակներ, դպրոցական վարչակազմ ստեղծելու համար։ Թերթը աչքի առջեւ ունի հետեւեալ կրթարանները. 1. «Համազգային»ի Փալանճեան Ճեմարանը (Պէյրութ)։ 2. Անթիլիասի դպրեվանքը (Պէյրութ)։ 3. Քարէն Եփփէ Ճեմարանը (Հալէպ)։ 4. Մելքոնեան Հաստատութիւնը (Կիպրոս)։ 5. Մուրատ Ռափայէլեան վարժարանը (Վենետիկ)։

Փարիզի մեր պաշտօնակիցը կ'առաջարկէ որոշ փոփոխութիւններ կատարել այս կրթարաններու բարձրագոյն դասարաններուն մէջ, կամ լրացուցիչ դասարաններ հաստատել ուսուցիչ — ուսուցչուհիներ պատրաստելու առաջադրութեամբ։

Ուրիշ մը, Կարօ Գանթարճեան, «Ազդակ Շաբաթօրեակ»ի մէջ կը քննէ Սփիւռքի մտահոգութիւնները եւ կը յանձնարարէ կազմակերպուած պայքար մղել ձուլման վտանգին դէմ, իր կարգին առաջարկելով հետեւեալ միջոցները, իբրեւ անմիջական դարման. —

1. Կեդրոն մը հիմնել Սփիւռքի հայութեան ազգային կեանքը ղեկավարելու եւ ծրագրուած աշխատանքով ազգապահպանման գործը առաջ տանելու համար։

2. Տարածել հայկ. մշակոյթը Սփիւռքի հայութեան լայն զանգուածներուն մէջ, սատարելով հայ գիրքերու եւ թերթերու տարածման։

3. Հիմնել հայ մամուլի եւ հայ գրողներու ընկերակցութիւններ եւ կազմակերպել գրական համագումարներ, գոնէ մէկ երկու տարին անգամ մը։

4. Ուժ տալ մեր ազգային վարժարաններուն, հետզհետէ աւելցնել անոնց թիւը եւ տարուէ տարի բարձրացնել նաեւ անոնց մակարդակը։

5. Զօրավիգ կանգնիլ ազգային կազմակերպութիւններուն, մասնաւորաբար Հ. Մ. Ը. Մ.ին, Հայ Օգնութեան Խաչին եւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, որոնք կը պայքարին ազգապահպանման համար։

6. Ուժ տալ Հայաստանեայց Եկեղեցիին եւ անոր դարաւոր աւանդութիւններուն անվթար պահպանման, հոգ տանելով, որ Եկեղեցին չշեղի մեր նախնիքներուն գծած ազգային ծիրէն։

Տուած եղանք երկու թերթերուն մտահոգութիւններն ու առաջարկները։

Գրեթէ նոյն մտահոգութիւնները կը վարեն նաեւ մեզ։ Մեր թերթը առաջիններէն եղաւ ահազանգ հնչեցնելու համար բոլոր այն երեւելի ու աներեւոյթ վտանգներուն դէմ, որոնք կը սպառնան մեր լեզուին, գրականութեան, կրթական գործին եւ առհասարակ մեր մշակոյթին։

Կը թուի մեզի, թէ հանրային կարծիքը սկսած է գոնէ զգալ սպառնացող վտանգը։

Հարկ է մէկ կողմէ արթուն պահել այս կարծիքը, միւս կողմէ փնտռել անմիջական դարմաններ վտանգը հեռացնելու, ի վերջոյ նաեւ զայն չքացնելու համար։

Մինչեւ որ կարելի ըլլայ հաւաքական շարժում մը ստեղծել հաւաքական ճիգերով պայքարելու համար կրթական տագնապին դէմ, մտաւորական ուժերու սովին դէմ, ձուլման վտանգին դէմ, — իւրաքանչիւր գաղութի պարտքն է քայլ մը առաջ երթալ, փոխանակ քայլ մը ետ երթալու, եւ ամէն ջանք կեդրոնացնել տեղական պահանջներուն վրայ, տեղական պայմաններուն համաձայն, եւ մեր հնարաւորութեանց սահմաններուն մէջ։

(Խմբագրական ՅՈՒՍԱԲԵՐի)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ինչպէս կը մահագործեն

1947 Սեպտ. 23ին կախաղան կը բարձրանար Պուլկարիոյ Հողագործական կուսակցութեան վարիչը, Նիքոլա Փեթքով, Փոխ-վարչապետ էր Հայրենասիրական ճակատին կառավարութեան մէջ, 1944 Սեպտ. 9ին, ջերմ կուսակից՝ ընկերվարական-համայնավար գործակցութեան, բայց երբ կարմիր բանակը Սոֆիա մտաւ, պուլկար պոլշեւիկներն ալ ահուսարսափի շրջան մը բացին։ Հողագործական կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարը, Տոքթ. Կ. Տիմիթրով ձերբակալուեցաւ, յետոյ փախաւ։ Հազարաւոր քաղաքացիներ գնդակահարուեցան կամ աքսորուեցան։ Նիքոլա Փեթքով ասպարէզ նետուելով բուռն պայքար մը բացաւ կատարուած բարբարոսութեանց դէմ։ Վիշինսկի Սոֆիա գնաց, զինքը «դարձի բերելու համար»։ Ի զուր։ Այդ օրէն վճռուած էր իր ճակատագիրը։

Շատ չանցած կը ձերբակալուէր, կախաղան առաջնորդուելու համար, դատական խեղկատակութեամբ մը։

Պուլկար ընդդիմադիրներու Փարիզի ամսագիրը, La Bulgarie libre et indépendanteն է որ կը պատմէ (23 Սեպտ.) —

1947 Յունիս 5։ Սաստիկ տաք օր մըն էր։ Ժամը 15.30ին, երբ երեսփոխանները կը գրաւէին իրենց տեղերը, նրբանցքները միշտ լեցուն էին Ապահովութեան տեսչութեան գործակալներով, որոնց գլուխը կը գտնուէր ոստիկանութեան վերատեսուչը, Վեսելին Կէօրկիէվ եւ Ազգ. ապահովութեան տնօրէնը, Տիմօ Տիչէվ, երկուքն ալ համազգեստով։ Վասիլ Քոլարով կը գրաւէր նախագահական աթոռը։

Նախագահը առաջարկեց մէկդի դնել օրակարգը, կարդալու համար ընդհ. դատախազին մէկ նամակը, որով կը խնդրուէր ջնջել երեսփոխան Նիքոլա Փեթքովի անձեռնմխելի հանգամանքը, որպէսզի կարելի ըլլար ձերբակալել զինքը եւ յանձնել արդարութեան։

Համառօտակի պարզուած էին առաջարկին շարժառիթները։ Այս յայտարարութիւնը ըրած ատեն նախագահին ձայնը թեթեւապէս կը դողար։ Խոր լռութեամբ ունկնդրուեցաւ յայտարարութեան վերջին մասը, կարծես թէ այս քամնելի լուրը ջլատած էր, բոլորին մտածելու եւ խօսելու կարողութիւնը։

Անշուշտ առաջարկը առանց դժուարութեան քուէարկուեցաւ, հլու հնազանդ մեծամասնութեամբ։ Նոյնպէս որոշուեցաւ դատախազին նամակին մէկ օրինակը, անմիջապէս ղրկել դատական յանձնախումբին, որպէսզի ժողովը օրինապէս կարենայ նոյն նիստին մէջ իսկ զբաղիլ այս խնդրով։ Պարզ ձեւականութիւն մը անշուշտ։

Որոշումը շատոնց տրուած էր, հազարաւոր քիլոմեթր հեռուէն։ Մոսկուան իր կամքը պարտադրած էր եւ անկարագիր իրաւագէտներու խառնիճաղանճի մը պաշտօն յանձնուած էր կազմել ամբաստանագիր մը Նիքոլա Փեթքովի մասին, հաստատելու համար թէ դաւ մը սարքած է պետութեան դէմ։ Իբրեւ թէ Փեթքով որոշած էր տապալել իշխանութիւնը այն միջոցին երբ երախան իսկ գիտէր թէ Մոսկուան էր որ աքցանի մը մէջ կը սեղմէր Պուլկարիան։ Մնաց որ, Փեթքովի մղած պայքարը Մոսկուայի գործակալներուն դէմ օրինաւոր էր եւ բաց։

Պուլկար ժողովուրդին բացարձակ մեծամասնութիւնը, Նիքոլա Փեթքովի հետ էր, երբ ան կը յարձակէր համայնավար դահլիճին քաղաքականութեան վրայ, երբ կը տեսնէր անոր կատարած աշխատանքը Պուլկարիան «սովետացնելու» եւ ռուսական բանակալութեան թաթին տակ դնելու համար։ Արդէն այս պատճառով էր որ որոշեցին Փեթքովը մէջտեղէն վերցնել և ոչ թէ որովհետեւ ան մխրճուած էր պղտոր դաւադրութեան մը մէջ։

Քուէարկութեան միջոցին երեսփ. ժողովի ընդդիմադիր խմբակը քաշուեցաւ փոքրամասնութեան իր սրահը, իսկ Նիքոլա Փեթքով չշարժեցաւ տեղէն։

Խնդրին էութիւնը ըմբռնելով, պէտք էր պարզէինք թէ ինչ դիրք պիտի բռնէինք։ Որոշեցինք որ մեր ընդդիմադիր պաշտօնակիցները, անոնք որ մաս կը կազմէին դատական յանձնախումբին, ներկայ ըլլան բացառիկ նիստին եւ անմիջապէս մեզի հաղորդեն թէ Փեթքովի դէմ եղած ամբաստանութիւնը ինչ հանգամանք ունի։ Ընտրեցինք նաեւ մեր այն ընդդիմադիր ընկերները որոնք երեսփ. ժողովի բեմէն պիտի պարզէին մեր դիրքը ընդհ. դատախազին պահանջքի մասին։

Մենէ ոչ մէկը չվերադարձաւ մեծ սրահը ուր ժողովը կը շարունակուէր, քննելով օրակարգի սովորական հարցերը։ Անհամբեր կը սպասէինք դատական յանձնախումբի տեղեկագրին։ Վայրկեանները կարծես չէին վերջանար եւ մեր մտահոգութիւնը կը սաստկանար հետզհետէ, երբ աչքի առջեւ կը բերէինք այս եղերական օրուան դէպքերուն հետեւանքները։

Այս միջոցին բոլորս ալ կը հետապնդուէինք Ապահովութեան տեսչութեան պաշտօնեաներէն, որոնք մենէ շատերը անձնապէս կը ճանչնային եւ այդ պատճառով ալ ղրկուած էին երեսփ. ժողով։ Իրենց հսկողութենէն ազատ էինք միայն այն ատեն երբ կը քաշուէինք մեր փոքր սրահը։

Յանձնախումբին անդամները հասան։ Մեր տեղերը գրաւեցինք հասկնալու համար մեղքը այն մարդուն որ արդէն կորսնցուցած էր հայր մը եւ եղբայր մը յանուն ազատութեան։ Պիտի իմանայինք քանի մը վայրկեանէն թէ մեր խմբակցութեան նախագահը, ան որ ռամկավար ծնած էր, պիտի ամբաստանուէր դատախազին նամակով եւ յարակից փաստաթուղթերով, իբրեւ մեղսակից «Զինուորական Դաշնակցութիւն» եւ «Կրում Թագաւոր» կոչուած դաւադրական կազմակերպութեանց։ Հրէշային եւ ծիծաղելի ամբաստանութիւն մը, որ սակայն կազմուած էր համաձայն դատական կանոններու։

Շատ լաւ հասկցած էինք համայնավարներուն նպատակը այս ամբաստանութեան համար, բայց նոյնպէս հասկցած էինք թէ բացարձակապէս անկարող ենք արգիլելու գալիք եղերական դէպքերը։ Մեզի կը մնար մեր ամուր եւ հպարտ կեցուածքը։

Որոշեցինք այն ընկերները որոնք ժողովի բեմէն պիտի բողոքէին Փեթքովի երեսփոխանական անձեռնմխելիութեան բարձման եւ անոր ձերբակալման դէմ։

Դուրս ելանք մեր փոքր հաւաքատեղիէն, մեծ ժողովասրահը երթալու համար։ Նիքոլա Փեթքով այդ միջոցին կը խօսակցէր «Էսոշիէյթըտ Փրէս»ի թղթակցին հետ։ Մինակ էր եւ ոչ ոք գիտցաւ թէ ինչ խօսեցան իրարու հետ։ Այո, այդ ճակատագրական վայրկեաններուն բացարձակապէս մինակ էր եւ ոչ ոքի մօտեցաւ կամ խօսեցաւ։

Զանգը հնչեց։ Նիստը կը շարունակուէր նախագահութեամբ Վասիլ Քոլարովի։ Յանձնախումբի տեղեկաբերն էր համայնավար դատաւորը, Տոքթ. Իվան Փաչեւ որ յայտարարեց թէ օրինաւոր կը գտնէ ընդհ. դատախազին պահանջը, թէ ամբաստանութիւնը փաստերու վրայ հիմնուած էր, եւ Փեթքովի ոճիրը արժանի էր ամենածանր պատիժին։ Ուրեմն պէտք էր ջնջել անձեռնմխելիութիւնը։

Տեղեկաբերին յայտարարութիւնը լսուեցաւ խոր լռութեան մէջ։ Համայնավար մեծամասնութեան պատկանող քանի մը երեսփոխաններ բեմ բարձրացան, համամտութիւն յայտնելով ամբաստանութեան։

Արդէն կարելի չէր մտածել թէ ոստիկանական միջոցներով ընտրուած երեսփոխաններ կառավարական որոշման հակառակ արտայայտուէին։ Ամէն մարդ բանաձեւին քուէարկութեան կը սպասէր։

Ընդդիմադիր խմբակցութեան կողմէ չորս ընկերներ փաստեցին յանձնախումբին որոշման ապօրինութիւնը, եւ ճարպիկ ձեւով մը պաշտպանեցին Նիկոլա Փեթքովը։ Բայց իրենց միջամտութիւնը որեւէ արդիւնք չունեցաւ, որովհետեւ ոչ ոք կրնար փոխել Մոսկուայէն տրուած հրաման մը։

Վերջապէս խօսք տրուեցաւ ամբաստանեալին, Նիքոլա Փեթքովի։ Իր բարեկամները նոյնիսկ թշնամիները, իրենց շունչը բռնած՝ կը սպասէին իր ճառին։

Փեթքով բեմ բարձրանալով, սկսաւ ոչ թէ ինքզինքը պաշտպանել, ինչպէս կը սպասէին բոլորը, այլ բուռն պարսաւանք մը արտասանել համայնավարներու արհեստաւոր կարգուսարքին դէմ։ Բոլոր երեսփոխանները քար կտրած էին եւ խոր լռութիւն մը կը տիրէր մինչեւ այն վայրկեանը երբ օրուան դիկտատորը, Ժորժ Տիմիթրով այլեւս չկրնալով ինքզինքը զսպել, պոռաց ատելավառ շեշտով մը.

— «Խօսէ՛, խօսէ՛, օգտուէ քեզի տրուած վերջին պատեհութենէն։

Ամէն մարդ կը հասկնար այս խօսքերուն ահաւոր իմաստը, խօսքեր որոնք բացորոշապէս կը նշանակէին թէ Նիքոլա Փեթքով արդէն իսկ դա-

Ի՞նչ եղան երկու հայորդիները

— « Յառաջ »ի մէջ, ժամանակին գրած էիք երկու հայ որբերու մասին։ Եթէ չեմ մոռցած մեծը հովանաւորած էր Կապոյտ Խաչը, դնելով Վիթրիի նահանգային արհեստից վարժարանը, փոքրի համար հովանաւոր կը փնտռէինք։ Կրնա՞մ իմանալ, թէ ի՞նչ եղան այդ տղաքը ։

— Ինչո՞ւ ոչ, թերեւս ուրիշներն ալ հետաքրքրէ այդ խնդիրը։ Կ'արժէ որ ձեր հարցումին պատասխանեմ հրապարակաւ։

Այո, մեծը՝ Սարգիս Թաթարեան, Մարզուանցի, եղաւ, ու մնաց սանը Կապոյտ Խաչի։ Երեք տարի շարունակ Հ. Կապոյտ Խաչի Ալֆորվիլի մասնաճիւղը, նաեւ Շրջ. վարչութիւնը հոգացին տղուն ոչ միայն նիւթականը, հագուստ - կապուստը, եւ եղան հարազատ մայր ու քոյր, ամէն շաբաթ եւ կիրակի օրերին, տօնական եւ ամառնային արձակուրդին լայն բանալով անոր առջեւ ընտանեկան յարկի ջերմացնող դուռը։

Սարգիսը սորվեց նաեւ հայերէն գրել կարդալ, բայց ոչ ազատ խօսիլ, քանի որ քիչ էր հայկական միջավայրում անցուցած իր ժամանակը։ Այնուամենայնիւ, նա գտաւ իր ազգութիւնը, սիրեց իր ազգը, եւ ամէն տեղ հպարտութեամբ է ասում իր հայ լինելը։

Այս տարի նա վերջացրեց դպրոցը, արհեստով միասին, եւ որպէս յառաջադէմ աշակերտ, դըպրոցի տեսչութեան թելադրութեամբ, իր ուսումը շարունակելու համար, ուղարկուեց Ռօշֆորի օդանաւային զինուորական վարժարանը ։

Կապոյտ խաչը շարունակում է իր հովանաւորութիւնը, ու պիտի մնայ միշտ մայր ու քոյր նրա համար ։

Փոքրին համար՝ Նորայր՝ Փարիզը չարձագանգեց ոչ իր որբախնամ, բարենպատակ միութիւններով, ոչ էլ անհատական հովանաւորով ։

Բայց «Յառաջ»ի յօդուածը ունեցաւ իր արձագանգը եւ պատասխանը հնչեց հեռաւոր Մարոքէն՝ Ռապա ։

Մարզուանցիի զաւակ, Մարզուանը չյիշող, քանի որ փոքր տարիքին է հեռացել հայրենիքէն, Գ. Յ. Գազանճեան տէրը Verger de «Mon Refuge»ի, չկրցաւ անտարբեր մնալ հայորդու կանչին։

Առանց ճանաչելու տղուն ծնողները, կեանքին հմտօրէն ծանօթ մի անձ, գիտնալով հանդերձ, թէ որքան դժուար է որբանոցում մեծացած, ապրանքներում ինքնապլուխ ապրած 13—14 տարեկան մի տղու հովանաւորելը, կանգ չառաւ ոչ մէկ դժուարութեան առջեւ։ Բոլոր ծախքերը հոգալով, Կապոյտ Խաչի աջակցութեամբ, առաւ տղան որբանոցի տեսչութենէն, եւ տարաւ իր մօտ, Ռապա ։ Դրաւ ֆրանսական արհեստից վարժարան, եղաւ հայր նրա համար, հոգաց ոչ միայն նիւթականը, եղաւ նաեւ դաստիարակ, ուղղելու համար տղուն նկարագրի թերի կողմերը։

Նորայրը՝ ինչպէս նաեւ մեծ եղբայրը՝ ուշիմ հայորդի էր, եղաւ լաւագոյն աշակերտը իր կարգի մէջ, ուղղեց նաեւ իր վարքը, ու այսօր գոհունակութեամբ լեցուց իր բարերարի սիրտը։ Գ. Յ. Գազանճեանը հեծանիւ է գնել Նորայրի համար, որպէսզի երեկոները տուն գայ, եւ ապրի ընտանեկան յարկում։ Ներկայիս կ'ուզէ հոգալ նաեւ մէկ ուրիշ որբի դպրոցական ծախքերը։

Անտէր չեն մնար հայ որբերը, քանի դեռ կան հայ ազգի մէջ Կապ. Խաչ եւ Գազանճեաններ ։

ԷԼԼԷՆ ԲՈՒԶԱՆԴ

տապարտուած է եւ ձերբակալուելով կախաղան պիտի առաջնորդուի, խորհրդարանէն դուրս ելած ատենը։ Բայց Փեթքով շարունակեց նոյն վճռական չեշտով.

— « Մեր ընտանիքը արդէն տուած է երկու զոհեր, յանուն ազատութեան,— հայրս եւ եղբայրս։ Գիտեմ որ իմ ճակատագիրս ալ տարբեր պիտի չըլլայ, բայց կ'ուզեմ մեռնիլ, որովհետեւ այդպէս պիտի ազատի պուլկար ժողովուրդը »։

Յետոյ բեմէն վար իջնելով պոռաց.— « Կեցցէ Ազատութիւնը »։

Երեսփ. ժողովի նախագահը կը պատրաստուէր քուէարկելու բանաձեւը, երբ ընդդիմադիր երեսփոխանները, դուրս ելլելով սկսան երգել հայրենասիրական երգը «ողջ է»։

Անմիջապէս ներքին նախարարին մէկ ազդանշանին վրայ, մեծամասնութեան երեսփոխանները զինուած ատրճանակներով եւ մետաղեայ բռունցքներով, վայրենօրէն խոյացան մեր վրայ ։ Մեր ընկերներէն շատերը ծեծուեցան ժողովասրահին մէջ, իսկ անոնք որ դուրս ելան անպթօրէն խոշտանգուեցան ապահովութեան պաշտօնեաներուն կողմէ ։

Կէս գիշերին ջնջուած էր Ն. Փեքթովի անձեռնմխելիութիւնը, բայց ծեծկուեցանք դեռ երկար ատեն։ Ընդդիմադիր երեսփոխաններու դրեթէ կէսը վիրաւորուած էր ծանրապէս ։

Նիքօլա Փեթքով գիշերանց բանտ փոխադրուեցաւ ոստիկանութեան սեւ կառքով ։

Թ. Ա. Թ.

ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ ՄԸ ՈՐ ՀԱՅ ՄՕՐ ՄԸ ԶԱՒԱԿՆ ԷՐ

Վերջերս Հալէպի մէջ, Սիմէնթի մեծ գործատան մը քարտուղարը ճաշ մը տուած է իր գերմանացի երկու ճարտարագէտներուն ։

Սեղանին սպասարկող տարիքը առած հայ սպասուհին հետաքրքրութեամբ դիտած է հիւրերէն մէկուն ձեռքին վրայի մասնաւոր նշանները, ապա չկարենալով դիմանալ հարցուցած է Գերմանացիին ո՞ւր ծնած եւ ո՞րու զաւակը ըլլալը ։ Գերմանացին պատասխանած է թէ առաջին Մեծ Պատերազմին ծնած է Միջին Արեւելքի մէջ, սակայն ծնողքը կորսնցուցած ըլլալով, իբրեւ որբ եղբօրը հետ Գերմանիա տարուած է։

Տրուած տեղեկութենէն, հայ սպասուհին ճանչցած է տարիներէ ի վեր կորսնցուցած զաւակը ։

Լաց, դիրկընդխառնում, համբոյրներ ... Ու ներկաները մասնակից եղած են իրար գտած մայր ու զաւակի երջանկութեան ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԹԱՓԱՌՈՂ ԱԼԻՔՆԵՐ (բանաստեղծութիւններ, 1948—1951)։ Գրեց՝ Հ. Եփրեմ Տէր Ղազարեան, Վենետիկ, 1951։

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻՆԵՐՈՒՆ

Տիգրանակերտի Վերաշինաց Միութիւնը հետեւեալ կոչը կը հրատարակէ.—

Սիրելի հայրենակիցներ,

Տիգրանակերտի Վերաշ. Միութիւնը Ֆրէզնօյի մէջ՝ իր 1951ի տարեկան ընդհ. անդամական ժողովին մէջ կայացուց հետեւեալ որոշումը ։

« Պատրաստել ու հրատարակել Տիգրանակերտի նահանգիհայութեան պատմութիւնը՝ անոր ազգային, քաղաքական, մշակութային, տեղագրական, վաճառականական, արհեստագիտական ու յեղափոխական բոլոր մարզերով, մինչեւ 1915ի տարագրութեան դէպքերն ու մինչեւ մեր օրերը սփիւռքի մէջ»։

Այս նպատակին համար առաջադրուած է պիւտճէ մը եւ ընտրուած է յատուկ յանձնախումբ մը, որ Տիգրանակերտի ուրիշ հայր. միութեանց աջակցութեամբ գլուխ հանէ այս մեծ գործը, յաւերժացնելու համար մեր ծննդավայր քաղաքին ու նահանգին պատմական նշանակութիւնն ու կատարած նշանակելի դերը հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ ։

Կ'ըմբռնէք, հայրենակիցներ, թէ այսպիսի պատմութիւն մը, որպէսզի լիակատար ըլլայ կը կարօտի կարող աշխատողներու, ճոխ նիւթերու, հայրենակցական սերտ համագործակցութեան, լարուած ճիգերու եւ խոշոր ծախսերու ։ Մենք կը խոստովանինք, թէ միայն մեր ուժերով անկարելի պիտի ըլլայ Տիգրանակերտի պատմութեան այս ծրագիրը գործադրել ։

Ուստի կոչ կ'ուղղենք արտասահմանի ամէն կողմերը տարտղնուած մեր բոլոր հայրենակիցներուն, որ անխտրօրէն օժանդակեն մեզի, անհատապէս թէ հաւաքաբար, մեզի փութացնելով Տիգրանակերտի նահանգի հայութեան կեանքին կապուած որեւէ պատմութիւն, հէքեաթ, աշուղական երգ, աւանդութիւն, տեղեկութիւն, յօդուած, գրքոյկ, գիրք, լուսանկար, որ կրնայ օգնել յանձնախումբիս, առաջադրուած հատորը կարելի եղածին չափ անթերի եւ ամբողջական ընելու համար։ Առ այդ, կը թելադրենք կազմել տեղական մարմիններ ձեռնհաս անձերէ, խնդրելով որ յարաբերութեան մտնեն մեզի հետ ։

Կը դիմենք նաեւ Տիգրանակերտի նահանգի հայրենակցական, Ուսումնասիրաց, Վերաշինաց եւ Մշակութային բոլոր միութեանց, քաղաքական կազմակերպութեանց եւ կրօն. հաստատութեանց ու յարանուանութեանց, առեւտր. տուներու եւ մասնագէտներու, որ հաճին միերարամադրութեան տակ դնել ամէն փաստաթուղթ, վաւերագիր, նըկար կամ պատմական նիւթ, որ Տիգրանակերտի պատմութիւնը լիակատար դարձնելու պիտի օգնէ, զայն մինչեւ մեր օրերը հասցնելով։ Կը խոստանանք մեզի տրամադրուած ամէն վաւերաթուղթ, նամակ, լուսանկար կամ գիրք պահել լաւ վիճակի մէջ ու վերադարձնել տէրերուն, եթէ այդպէս փափաքին։ Այս բոլորին եւ ուրիշ որեւէ պայմանի մասին կը խնդրենք անմիջապէս հաղորդակցութեան մտնել յանձնախումբիս հետ ։

Հասցէ.— Mr. Nishan H. Simsarian, 353 Blackstone Avenue Fresno 1, Calif.

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ԶԱԲՈՒՂՈՆ

Բ.

Լուսինին պէս խաւար պէտք էր, որպէսզի փայլէր. ճապէս աղջամուղջի դշխոն էր այս աղջիկը ։

Ու փողը, իր յարափոփոխ այլակերպութիւններովը, ամէն գիշեր նոր նոր սիրահար մը կը թըռչէր իր աչքին, եւ այսպէս ամէն հասակները ու ամէն գոյները կարգով կը ծնրադրէին իր առջեւ, դիւթական անուրջ մը չինելով ամէն ատեն։

Գ.

Սկիզբները Վասիլիկ երջանիկ եղաւ այսպէս։ Բախտին չէ՞ր նմաներ քիչ մը այս անտեսանելի սիրահարը, որ աշխարհքը կը կողոպտէր զինքը յափրացնելու համար ամէն ճոխութիւններով ։

Օր մը սակայն այս ամէնը ծաղրելի թուեցան իր աչքին։ Իր գաղտագողի ու թագուն երջանկութիւնը բան մը կը կորսնցնէր այսպէս ծածուկ մընալով եւ չկրնալով ուրիշներուն ցուցուիլ։ Երեւակայեցէք մեծագին ադամանդ մը, որ յաւիտեան տուփի մը մէջ փակուած մնալու դատապարտուած ըլլայ ու չկրնայ օր մը կուրծքերէ ու վըրայ դնելով դիմացինները շլացնել ։

Իր բոլոր վայելքները, իր բոլոր ունեցածը այս գոցուած ադամանդին տպաւորութիւնը կը թողէին։ Ինքը մանաւանդ ցուցամոլ էակ, չէր կրնար գոհանալ կեանքի այն ներքին ու լուռ ներդաշնակութեամբը, որ ահա իր ձեռքին տակն էր եւ որ դուրսը արձագանգ չէր ձգեր. մարդիկ կան, որ դերասաններ են աշխարհի վրայ. իրենց սեփական կեանք ու գոյութիւն չունին եւ ուրիշներուն համար կ'ապրին միայն. հանդիսատեսներ պէտք է առանց պէսներոն, ու կեանքը հրապոյր չունի եթէ զիրենք դիտողներ պակսին. դերասաններ՝ որ յանձն չեն կրնար առնել թափուր սրահի մը առջեւ ներկայացում տալ ։

Այսպէս էր Վասիլիկ. իր մեկուսացումը լըքում կը նշանակէր. ոչ ոք իր երեսը կը նայէր փողոց ելած ատեն. գեղին բոլոր երիտասարդները իր հրապոյրներէն կը դողային ։

Հիմա պչրանքի արուեստը կը փորձէր անոնց դէմ, թոյլ ու երերուն քալուածք մը առած էր, որ նուրբ մարմինին ամէն խաղերը կը մատնէր, եւ այսպէս ցանկութեան տաք հով մը կը տարածէր չուրջը ու օձի նայուածք մը, որուն հանդիպողը կը կախարդուէր ։

Օր մը տղուն մէկը կապուեցաւ անոր ու հետը ամուսնանալ առաջարկեց. այն վայրկեանէն զոյգին սէրը անտանելի լուծ մը դարձաւ իրեն։ Ալ չկրցաւ սպասել անոր, գիշերները լուացնել, ժամադրութիւններուն դառնուիլ, ծառ պարտէզին մէջ, կամ ան թեւան վրայ. ամէն առթիւ դանդատեցաւ, բողոքեց ու լացաւ. միւսը կը զարմանար. ինչո՞ւ այս արցունքը, չէ՞ մի որ առաջուան պէս կը սիրէին իրար. ի՞նչ փոյթ կարգածը. Զաբուղոն իր առանձնացած կեանքովը, միմիա մարդու յատուկ անծալք գաղափարները կը պարզէր ։

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ ասոր վերջը, կը հարցնէր աղջիկը ։

Ասոր վե՞րջը. Զաբուղոն երբեք չէր խորհած ատոր. ընդհակառակն կը փափաքէր, որ վերջը չգայ։

Այն ատեն յուսահատած՝ յօժարութեամբ բաժանում ձեռք բերելէ այս նշանտուքէն, որ օրհնուած պսակէ աւելի ամուր ու հաստատ կ'երեւար դիւայինխորհուրդ մը անցաւ մտքէն.գիշեր մը ոստիկանները կանչեց ու ձերբակալել տուաւ Զաբուղոնը ։

Դ.

Քարաշէն պատերուն, երկաթէ ամրափակ դուռներուն ետին կը սլքտան, սպասելէ վհատած, կամքի պարտասումի մը մէջ անզգայ եւ անտարբեր դառնալով տարիներու անվերջ հոլովումին ։

Անակնկալ փրկութեան մը յոյսը, առջի օրերուն ակնկալութիւնը, շատոնց լքած է զիրենք եւ հիմակ նախասահմանեալ թուականին սպասելով միայն, կծկուած կը մնան այդ տեղ ժամերով, չորս դիէն բարձրացող պարիսպներուն տակ բուսած հիւանդ սունկերու նման ։

Ամէն հասակները ու ամէն տարիքները կան հոս, այս դիմացկուն քարէ արգանդին մէջ, որ Թիարան կը կոչուի եւ որ այս մարդիկը պիտի վերածնի օր մը, պիտի արտաքսէ իր ծոցէն դուրս յամեցած յղացումներով ։

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

(2)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԱՀԻՃԸ, Ժիւլ Տէֆուռնօ, մեռաւ 74 տարեկան հասակին մէջ, սրտի հիւանդութենէ, ինչպէս իր նախորդը, Տէպլէր (կնոջ մօրեղբայրը) որ կիյեօթինը վարած էր 40 տարի: Տէֆուռնօ պաշտօնի կոչուած էր 1939ին, բայց Տէպլէրի օգնականն էր 1909էն ի վեր: Դահիճի պաշտօնը միշտ ընտանեկան գործ մը եղած է Ֆրանսայի մէջ եւ օրուան պաշտօնեան իրաւունք ունի նշանակելու իր յաջորդը: Տէպլէրի հայրը, մեծ հայրը եւ պապը կիյեօթինի վարիչներն եղած են յեղափոխութենէն ի վեր:

ԱՆԳԼԻՈՅ աշխատաւորական կուսակցութեան համագումարին մէջ, յաղթանակ մը տարաւ ձախ թեւը (Պէյվըն), շահելով գործադիր մարմնի եօթը աթոռներէն չորսը: Բայց կազմակերպութեան արհեստակցական թեւը անմիջապէս վերջնագիր մը ուղղեց, պահանջելով համակերպիլ մեծամասնութեան որոշումներուն:— Չըրչիլ անխնայ կը ձաղկէ օրուան իշխանութիւնը, ընտրական պայքարին առթիւ:

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ կատարուած քննական պտոյտէն վերջ, Մ. Նահանգներու միացեալ սպայակոյտին պետը, զօր. Պրէտլի Թոքիօ վերադառնալով, հաւաստեց թէ դաշնակիցները պիտի յաղթեն, եթէ նոյնիսկ զինադադարի բանակցութիւնները խզուին: Իր կարծիքով, երբեք այսքան զօրաւոր եղած չէր Ազգաժողովին բանակը:

ԻՏԱԼԻՈՅ համայնավարները կրնան մեծ դժուարութիւններ պատճառել պատերազմի մը պարագային, իբրեւ հինգերորդ գունդ, դաղտնի բջիջներ ունենալով բանակին, ոստիկանութեան, փոխադրութեանց եւ ուրիշ սպասարկութեանց մէջ: Ներքին Նախարարութիւնը այս յայտարարութեամբ կ'ուզէ արթուն պահել հանրային կարծիքը: Իտալիոյ համայնավարներուն թիւը կը հաշուէ 2.500.000: Հաղորդակցութեանց պաշտօնեաներուն 70 %ը, երկաթուղիներու պաշտօնեաներուն 65 %ը համայնավարներ են:

ԹՐԻԷՍԹԷի մասին իր դրած պահանջներէն պիտի հրաժարի մարեշալ Թիթօ, եթէ Մ. Նահանգները զինուորական օգնութիւն հասցնեն: Այս լուրը կը հաղորդէ իտալական թերթ մը, պնդելով թէ վստահելի աղբիւրէ մը իմացած է: Թիթօ համաձայն է նաեւ որ ամերիկեան խարիսխներ հաստատուին Եուկոսլաւիոյ մէջ:

ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ՌԱԶՄԱՓՈՐՁԵՐԸ երէկ սկսան արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, մասնակցութեամբ 160.000 անգլիացի, ֆրանսացի եւ ամերիկացի զինուորներու: Պիտի տեւեն ութ օր: Ամերիկեան նաւեր ալ պիտի մասնակցին, Հռենոսի մէջ:

ՓԱՐԻԶԻ մեծ պողոտաներու առեւտրականները որոշեցին բոլոր լոյսերը մարել երէկ, չորեքշաբթի եւ խաւարման գիշեր մը հաստատել, իբրեւ բողոք երթեւեկի նոր օրէնքին դէմ որ կը պարտադրէ մէկ ուղղութեամբ քշել կառքերը (sens unique):

ԿԱԹԻ արտադրիչները գործադուլ սարքեցին կարգ մը նահանգներու մէջ: Կը պահանջեն լիտրը 34 ֆրանք ագարակին մէջ, այսինքն 40 % յաւելում, ինչ որ կրնայ 52ի բարձրացնել փոքրաքանակի, իսկ 900 ֆրանքի՝ կարագին գինը:

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ երեք մարզպանները կը շարունակեն բանակցիլ գերման վարչապետին հետ, նոր կարգուսարք մը հաստատելու համար, իբրեւ նախաքայլ հաշտութեան դաշնագրի: Տոքթ. Ատընաուըր աւելի լայն իրաւունքներ կը պահանջէ, վերահաստատելու համար Գերմանիոյ գերիշխանութիւնը: Ուրիշ հոսանքներ ալ բացարձակ հաւասարութիւն կը պահանջեն: Վարչապետը ազդարարութիւն մը ուղղեց նախկին Ռազմիկներու Միութեան, որպէսզի խոհեմութեամբ գործեն:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ.— Սուրիոյ ֆութպոլի ախոյեան «Վասպուրական» խումբը Պոլիս պիտի երթայ Հոկտ. 5ին: Մրցումը կազմակերպուած է Ֆէնէրպահչէ խումբին կողմէ: Հայկ. խումբը պիտի մրցի Հոկտ. 6, 7, 9ին, Ֆէնէրպահչէի, Պէշիկթաշի եւ Պէյօղլու-Սփորի դէմ: Առաջին անգամն է որ հայկական խումբ մը Պոլիս կ'երթայ:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Պօղոս Գորգիկեան փոխան ծաղկեպսակի 1000 Ֆր. կը նուիրեն Յառաջի տարածման համար, ՅԱԿՈԲ ՊԵՏԻԿԵԱՆի մահուան առթիւ, ցաւակցութիւն յայտնելով Տէր եւ Տիկին ընկեր Խ. Մկրտիչեանի, ընկեր Պետրոս Պետիկեանի եւ բոլոր ընտանեկան պարագաներուն:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ ԹՐԱԳՕՇԻ

6 Հոկտեմբեր շաբաթ ժամը 20.45ին, Sociétés Savantes սրահին մէջ (8, rue Danton, métro Odéon):

Ա. Արէլեանի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ (օփերէթ 4 արար) եւ «ԿՈՅՐ ԱՂՋԻԿԸ»:

Հարսանեկան տեսարանին պատ. Թատրոնի, երգ ու պարի խումբը հանդէս կուգայ հայկական երգերով ու պարերով, մասնակցութեամբ Գէորգեանի եւ Ն. Պշտիկեանի:

Մուտք 150 Ֆր.: Նաեւ թուագրեալ աթոռներ:

Մեծ պարահանդէս

Այս կիրակի, ժամը 3էն 12, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, (Place St. Augustin):

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Orchestre GARO SARIAN et son ensemble typique (grande formation americano - latine):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ: Alvarezի, vedette de la radio եւ Օր. Denise Fontaineի, ballets sur thèmes classique et oriental: Ճոխ պիւֆէ:

Տոմսերու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն:

Սեղանները ապահովելու համար, հեռաձայն Tru. 92-68, Օր. Շահինեան:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Յառաջիկայ Նոյեմբեր 11ին, Hôtel GeorgeVի սրահներուն մէջ: Սախպողաբար կը խնդրուի նկատի ունենալ այս թուականը:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.Ի ՀԱՄԱՐ

ԼԻՈՆ.— Այս կիր. Հայոց եկեղեցւոյ մէջ հանդիսաւոր պատարագ պիտի կատարուի նորոգ վախճանեալ ԱՐՏԱՒԱԶԴ ԱՐՔ.ի համար: Եկեղեցական երգեցողութիւնները պիտի կատարուին նորակազմ երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ տոքթոր Համբարձումեանի կողմէ:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Պոլսոյ Արեւելագէտներու համագումարին անդամներէն Պ. Ա. Սաֆրաստեան վերադարձած ըլլալով, Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը թէյասեղան մը սարքած է ի պատիւ իր հայրենակցին, այս շաբաթ ժամը 21ին, Café Noaillesի սրահին մէջ:

ԼԻՈՆ, 2 Հոկտ.— Պ. Ոսկիան Գալուստեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Խաչիկ Գալուստեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Արմենակ Գրիգորեան եւ զաւակները, Այրի Տիկ. Ագնէս Գասապեան (Լիոն), Տէր եւ Տիկին Գարեգին Եաղմուրեան (Պոլիս), Տէր եւ Տիկ. Օննիկ Գույումճեան (Ռումանիա), Տէր եւ Տիկ. Գէորգ Եաղմուրեան եւ զաւակները (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկ. Յարութիւն Փափազեան եւ զաւակները (Շավիլ), Տէր եւ Տիկ. Պաղտասար Քիւլչէեան եւ զաւակները (Շավիլ), Տէր եւ Տիկ. Գալայճեան եւ զաւակները (Շավիլ), եւ բոլոր պարագաները խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը

ԱՅՐԻ ՏԻԿ. ՎԱՍԻԼԻԿ ԵԱՂՄՈՒՐԵԱՆԻ
(Ծնեալ Գասապեան, Գոնիացի)

որ տեղի ունեցաւ 75 տարեկան հասակին, Պրոն Ազիլի հիւանդանոցին մէջ:

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի, այսօր, հինգշաբթի, 4 Հոկտ. առտուան ժամը՝ 9ին, եւ մարմինը պիտի ամփոփուի Պրոն Ազիլի գերեզմանատունը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Գոճաօղլանեանէ 1000 Ֆր.:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԱՆԿԷՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքները վերսկսան Հոկտ. 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, La Barre, rue de Chateau Posteին յարակից սրահին մէջ. կը հրաւիրուին Անկէնի, Լա Պառի, Մօնմօրանսիի եւ Սուասիի, Սէն Կրասիէնի, Տէօյլի բոլոր հայ մանուկները: Կը խնդրուի ծնողքներէն որ առաջնորդեն իրենց զաւակները արձանագրելու համար: Դասաւանդութիւնները պիտի կատարուին ձրի, եւ սակայն Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ եւ երախտագիտութեամբ պիտի արձանագրէ նուիրատուութիւնները:— (ԿՆիf)

×

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Դպրոցի վերամուտի արձանագրութիւնները կը կատարուին 4 եւ 11 Հոկտ. հինգշաբթի օրերը Ֆրանս. վարժարանին մէջ, առտուն ժամը 9—12 եւ կէսօրէ վերջ 2—5:

×

ԼԻՈՆ.— Ազգ. Միութեան Հայկազեան վարժարանը կը վերաբացուի այսօր հինգշաբթի 4 Հոկտ., ժամը 9էն իրիկուան 4.30: Ծնողները կը հրաւիրուին առաջնորդել իրենց զաւակները, սորվելու համար մեր սիրական եւ անոյշ հայրենի լեզուն:

Նոյնպէս արհեստի հետեւող պատանիներու եւ պատանուհիներու համար գիշերային մասնաւոր դասընթացքներ կան երկուշաբթի եւ հինգշաբթի իրիկուններ, ժամը 7էն սկսեալ:

Դասաւանդութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյն շէնքին մէջ, 69 rue Louis Blanc:

Սակացոյց ազդերու եւ ծանուցումներու

Շարունակ հարցումներ կ'ուղղուին վարչութեան, զանազան ազդերու եւ ծանուցումներու համար:

Ահաւասիկ սակացոյց մը, կանխիկ վճարելի.

1.— Նշանախօսութեան, ամուսնութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ 1000 ֆրանք:
2.— Մահազդ 1500 (մէկ անգամ):
3.— Հոգեհանգիստ 500 (մէկ անգամ):
4.— Շնորհակալիքներ եւ ցաւակցութիւններ 300:
5.— Կը փնտռուի 150 ֆրանք (մէկ անգամ):
6.— «Կ'ուզուի»ները երեք անգամ 1000 ֆրանք, հանդէսներու, թատերական ներկայացումներու համար, առեւտրական սակի վրայ 20 առ հարիւր զեղչ:
7.— Առեւտրական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ:

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար:

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախքերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Շուտով լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— «Հայ երգի օրը Մարսէյլի մէջ», ԱՐՄԵՆԻԱ երգչախումբի կողմէ: Կիրակի, 16 Դեկտ., ժամը 4ին, րիւ տ'Ալժէի թատրոնը:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 18ին ընկեր Վահէ Օշականի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԳԱՆԵԺՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17, rue Ampère Cachan:

ԻՍԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Կարտանի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին Պիվէռ, M. Orssalinoի սրճարանի ետեւի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ԾԱԽՈՒ ՖՈՒՐԿՈՆԷԹ

Ծախու է Ֆուրկոնէթ մը, 1000 քիլօ բեռ կրելու կարողութեամբ: Citroen C. 4: Լաւ վիճակի մէջ, մօթէօրն ու անիւները նոր: Գին 180.000 Ֆր.: Հեռախօսել Taitbout 64-10:

ԲԱՆՈՒՈՐՈՒՀԻ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Իրենց տան մէջ ֆինէթէ գիշերանոցներ կարելու համար գործաւորուհիներ կ'ուզուին:

Դիմել ամէն օր ժամը 2—5 Պ. ՊԱՔՐՃԵԱՆի, 5 rue Ordener, Paris (18): Métro Max Dormoy:

ԾԱԽՈՒ ԱՐՀԵՍՏԱՆՈՑ

Փարիզի մէջ թրիքոյի արհեստանոց մը կը ծախուի, գործելու կատարեալ վիճակի մէջ եւ լաւ յաճախորդով:

Ունի՝ մէկ circulaire մեքենայ Jauge 10:

Երկու RECTILIGNE Jauge 10: Մէկ Jauge 7:

Երկու Jauge 4: Երկու հատ Bobinoirs 12 Broches: Հեռաձայնել Bot. 98-10:

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀ

Իսի լէ Մուլինոյի Café des Sportsի «Ազատ» սրահը (4 rue de la Défense) վերաբացուած է նախկինին պէս: Անոնք որ կը փափաքին վարձել հարսանիքի, նշանտուքի, մկրտութեան եւայլն համար, կրնան դիմել Madame Elèneի, ութ օր առաջ կամ հեռախօսել՝ Mic. 37-03:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 5 Octobre 1951 Ուրբաթ 5 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6577-Նոր շրջան թիւ 1988

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

«ԿՈՊԻՏ ՍԽԱԼԸ»

Ուրեմն իմացանք Երեւանի վերջին նորութիւնը, — Գրողներու Միութիւնը բանաձեւ մը քուէարկած է, որով «Կայծեր»ու հրատարակութիւնը կը համարուի «կոպիտ սխալ »:

«Ալիք»ի աշխատակիցը, Հ. Օրիօն, հետեւեալ ձեւով կը բացատրէ այս որոշման պատճառները, քաղելով «Սով. Հայաստան» օրաթերթի Օգոստ. 15ի թիւէն. —

ա) «Կայծեր» վէպի մէջ Րաֆֆին մեղադրում է Հայերին ստրկամտութեան մէջ տեսնելու մտայնութեամբ, որով եւ Րաֆֆին նուաստացնում է Հայերի ազգային արժանապատուութիւնը, կարծես առելի գիտակցաբար :

բ) Րաֆֆին դատապարտելով թիւրքական բռնակալութեան հայ գործակալներին, ընդհանրացնում է այդ մատնիչների վարքագիծը եւ դա համարում է Հայերի ազգային բնաւորութեան յատկանիշը, կամ Հայի վատ յատկութիւններից մէկը :

գ) « Կայծեր » վէպի ամենաարատաւոր կողմերից մէկն էլ այն է, որ Րաֆֆին այս վէպում ստորաքարշութիւն է անում խմերիկեան կապիտալիստների առջեւ, նրանց ներկայացնում իբրեւ «Ասիայի քաղաքակրթիչներ »:

դ) Խորհրդահայ մտաւորականութեան չարչրկող մէկ ցաւն այն է, որ կայծեր վէպի հերոսները՝ Կարօն, Ասլանը, Սաքօն բարձրագոյն կրթութիւն են ստանում Ամերիկայի Միացեալ Նահանգներում, այն էլ ամերիկեան կապիտալիստների «ողորմածութեամբ»: Թէեւ յայտնի է, որ հայ երիտասարդութիւնը բարձրագոյն կրթութիւն էր ստանում ռուսական համալսարաններում, Պետերբուրգում, Մոսկուայում :

Անոնք որ ծանօթ են բոլշեւիկեան բարքերուն, գիտեն թէ ինչ կը նշանակէ այս չքնաղ պատճառաբանութիւնը :

Գիտեն, նաեւ, թէ ո՛ւր կրնայ յանգիլ :

Ո՛ր եւ է բանաձեւ, պարսաւ ըլլայ թէ գնահատում, կը ծառայէ իբրեւ ուղեցոյց ապագայ գործունէութեան :

« Կոպիտ սխալ » հռչակելով «Կայծեր»ու հրատարակումը, Երեւան կը հետեւի կեդրոնէն արձակուած նոր մարտակոչի մը, — սաստկացնել պայքարը «նացիոնալիստական» ձգտումներուդէմ:

Ամէնէն չարաշուք պարագան այն է որ, այս անգամ ալ « պարտիան » — կուսակցութիւն — սպարէզ նետուած է միջնադարեան հաւատաքննութեան «ճիրմէ»ներով :

Դժբախտաբար լրիւ տեղեկութիւններ կը պակսին, ամբողջական գաղափար մը կազմելու համար նոր հաւատաքննութեան մասին :

Վերջերս անթելը կը հաղորդէր թէ նոր սաստի մը արժանացած են Յովհ. Շիրազ եւ Ս. Տարօնցի, երկուքն ալ բանաստեղծ:

Պէտք չզարմանանք, եթէ աւելի ծանրակշիռ լուրեր հասնին, ուղղակի կամ անուղղակի :

Առենէ մը ի վեր սառնաշունչ քամի մը կը փչէ Մոսկուայէն :

Դեռ վերջերս կասկածելիներու ցանկը անցան երկու հեղինակներ, մէկը՝ Ուկրայնացի, միւսը Ուզպէկ :

Երկուքին ալ ստեղծագործութիւնները — երաժշտական եւ պատմական — ջերմապէս գնահատուած էին տարիներ առաջ: Բայց այժմ կը դատապարտուին իբրեւ «ուղիղ գիծ»էն շեղած :

Հաւատաքննիչները ոչ միայն անցեալի փառաբանութիւն, այլ եւ անջատական ձգտումներ կը մատնանշէին անոնց արտադրութեանց մէջ :

Դեռ նոր է ակադեմական Տարլէի դէմ արձակուած վճիռը :

Մարդը նախանձելի բարձունքի մը հասած էր իբրեւ պատմագիր: Եւ յանկարծ գետին գլորեցաւ, այն ամբաստանութեամբ թէ խեղաթիւրած է 1812ի Նափոլէոնեան արշաւանքին պատմութիւնը, Ռուսերուն վերագրելով Մոսկուայի հրկիզումը:

Ամբաստանագիրը, որ հրատարակուեցաւ «Բոլշեւիկ» ամսագրին մէջ, ուրիշ մեղքեր ալ կը վերագրէր, որոնց մասին խօսած ենք արդէն :

Ինչո՞ւ զարմանալ որ Երեւանի մէջ ալ անմիջապէս բարեւի կենալով, «կոպիտ սխալ» կը հռչակեն «Կայծեր»ու հրատարակութիւնը :

Փառք տուէք որ «պատերազմի հրձիգ» անուանած չեն Րաֆֆին, այդ պատմական ստեղծագործութեան համար ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՂԹ ՉԿԱՅ ...

Քանի՞ հոգի կ'ըմբռնեն այս անողոք տագնապին ծանրութիւնը:

Ոչ միայն գիները տասնապատկուած են, այլեւ չես կրնար թուղթ ճարել ուզած ատենդ :

Փարիզի ամէնէն մեծ հայթայթիչն անգամ, որ տարիներէ ի վեր թուղթ կը ճարէ մօտ 200 տեղական թերթերու եւ «Յառաջ»ի, յաճախ կ'ազդարարէ .

— Այսօր հազիւ քանի մը ծրար կրնամ ղրկել: Մթերքը սպառած է:

Եւ կը ստիպուիս աջ ու ձախ իյնալ, թուղթ գնելու համար ազատ շուկայէն :

Յաճախ գինը չի յարմարիր : Կամ պակաս կուգան քանակը, որակը, չափը :

Ստիպուած ես յարմարիլ, գոնէ մէկ - երկու օրուան համար :

Կարգ մը տեղական թերթեր փակուեցան վերջին տարիներու ընթացքին: Ուրիշներ ձուլուեցան: Կան ալ որ հաշուեյարդարի կը պատրաստուին :

Իսկ միւսները զանազան ձեւեր կը փորձեն, « հառաչանաց կամուրջը» անցնելու համար :

Անոնք որ ձախ են կամ ընդդիմադիր, այս յարաճուն տագնապին պատասխանատու կը նկատեն կառավարութիւնը, Մարշըլի ծրագիրը, վերազինումը, պատերազմի հրձիգները եւն.:

Եւ օգնութի՛ւն կ'աղաղակեն օրն ի բուն, ստիպողական կոչեր ուղղելով իրենց բաժանորդներուն, բարեկամներուն, հայրենասէրներուն :

Յաճախ հանգանակութիւններ ալ կը սարքեն :

Եւ երեւակայել որ էջերով ծանուցումներ ունին այս թերթերը (տողը 500, 600, 900 ֆրանք, մանրատառ):

Թուղթին պակասը եւ սղութիւնը տագնապին մէկ երեսն է միայն :

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԷՆ հասած վերջին լուրերու համաձայն, երկու կողմերն ալ կը սաստկացնեն կռիւները: Թազմաղաշտին 2/3ը բռնկած էր առջի օր այն սատիճան որ ամերիկեան հրամանատարութիւնը մասնակի գրաքննութիւն հաստատեց :

ՊԱՔԱԼՈՐԷԱՅԻ քննիչները գործադուլ հռչակած են մէկ ամիսէ ի վեր, յաւելում պահանջելով: Կրթական նախարարը մերժեց յետաձգել քննութիւնները, մանաւանդ որ հարիւրաւոր ծնողներ յանձն առած էին հսկիչի պաշտօն կատարել: Դշ. օր Բ. քննութեան համար ներկայացած էին 250 հազար թեկնածուներ, ամբողջ Ֆրանսայի մէջ: Քննութեան նիւթերն էին ուսողութիւն եւ բարոյական փիլիսոփայութիւն: Պատմութեան, դասական ուսումներու եւ բնագիտութեան քննութիւնները պիտի կատարուին այսօր - վաղը :

ՓԱՐԻԶԻ չարժավարներու ծրագրած նոր ցոյցին առթիւ — խճողում փողոցներու եւ խափանում անցուդարձի — ոստիկանութիւնը ազդարարեց թէ մասնակցողներուն արտօնագիրները ետ պիտի առնուին :

ԵՒՐՈՊԱՅԷՆ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐ պիտի փոխադրուին Մ. Նահանգները, սորվելու համար ամերիկեան մեթոտները: Այնտեղ պիտի աշխատին, դպրոց պիտի երթան, պիտի ընեն ամէն ինչ որ կ'ընեն Ամերիկացիները: Առաջին 400 բանուորները, որակեալ կամ ոչ, Մ. Նահանգները պիտի հասնին Յունուարին եւ պիտի մնան մէկ տարի կամ աւելի: Յառաջիկային մինչեւ 2000 հոգի պիտի փոխադրուին ամէն տարի: Այս ծրագիրը մշակած է Տնտեսական գործակցութեան վարչութիւնը :

ԿԱԶԻ ճնշումը Փարիզի մէջ պակսած էր առջի օր, իբրեւ հետեւանք մասնակի գործադուլի մը: Երէկ վերահաստատուեցաւ սովորական աստիճանը :

ԱՐԱԲԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ որոշեց ուժ տալ Թունուզի եւ Ալժերիոյ անկախութեան ձեռնարկներուն: Պաշտօնական զեկոյցը կ'ըսէ թէ պիտի պաշտպանեն նաեւ Մարոքի դատը :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ մասին յուշագիր մը ներկայացուցին Սուրիացի եւ Լիբանանցի պատուիրակներ, Պ. Թրումընի ներկայանալով: Նախագահը պատասխանեց թէ մեծապէս շահագրգռուած է Միջին Արեւելքի խաղաղութեամբ եւ թէ պիտի ջանայ օգնութիւն ընծայել, յաւելեալ ըննակչութեան խնդիրը լուծելու համար (կ'ակնարկէ արաբ տարագիրներուն):

Նորէն հիւլէական ռո՞ւմբ պայթած է Խ. Միութեան մէջ

Մ. Նահանգներու նախագահական պալատէն կը յայտնեն թէ « հիւլէական ռումբ մը եւս պայթած է Խ. Միութեան մէջ»:

Այս լուրը հաղորդեց նախագահին քարտուղարը, Պ. Հուայթ Շորթ, մերժելով որեւէ մանրամասնութիւն տալ:

Քարտուղարէն առաջ, ամերիկեան մեծ զօրծակալութիւն մը կը հաղորդէր թէ Խ. Միութիւնը երկու հիւլէական ռումբեր փորձած է եւ թէ մէկը ձախողած է:

Նախագահին քարտուղարը հետեւեալ յայտարարութիւններն ըրաւ, լուրը հաղորդած ատեն :

— « Հակառակ Խ. Միութեան այն հաւաստիքներուն թէ իրենց հիւլէական ուժի ծրագիրը միայն խաղաղասիրական նպատակներ կը հետապնդէ, այս նոր դէպքը անգամ մը եւս կը հաստատէ թէ ան կը շարունակէ հիւլէական ռումբեր շինել: Նախագահը ինծի պաշտօն յանձնած է այս յայտարարութիւնն ընել եւ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ անհրաժեշտ է ազդու եւ գործնական միջազգային հակակշիռ մը հաստատել հիւլէական ուժին վրայ: Չեմ կրնար ուրիշ մանրամասնութիւններ տալ, առանց վնասելու ազգային ապահովութեան շահերուն » :

╳ Առաջին անգամ 1949 Սեպտեմբեր 23ին էր որ նախագահ Թրումըն հրապարակաւ կը ծանուցանէր թէ Խ. Միութիւնը հիւլէական ռումբ մը փորձած է մեծ յաջողութեամբ :

Ամերիկացի մասնագէտներու կարծիքով, Խ. Միութիւնը երկու տարբեր տեսակ ռումբեր պայթեցուցած է այս անգամ, մէկը՝ յաջող, միւսը՝ «մասամբ յաջող»: Նոյն աղբիւրներուն համաձայն, Խ. Միութիւնը առ նուազն 50 հիւլէական ռումբեր ունի. թերեւս աւելի: Իսկ Ամերիկացիներուն ունեցածը կը հաշուեն հազար կամ աւելի:

Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժի յանձնաժողովին նախագահը, Մէք Մահոն, յայտարարեց թէ իրենք շատ լաւ գիտեն որ Ռուսերը կրնան նոր փորձեր կատարել, իրենց ուզած ատենը: Եւ աւելցուց .

— « Մենք միշտ գերակշռութիւն ունինք Սովետներուն վրայ: Բայց եւ այնպէս Ռուսերուն ակներեւ յառաջդիմութիւնը անհրաժեշտ կը դարձնէ անմիջապէս բազմապատկել մեր հիւլէական ճիգերը, պահել եւ ընդարձակել մեր առաւելութիւնը »:

Անցեալ Օգոստոս 17ին, Մ. Նահանգներու քաղաքային պաշտպանութեան վերատեսուչը կ'ըսէր թէ Խ. Միութիւնը հարիւր հիւլէական ռումբ ունի: Ուրիշ բարձր պաշտօնատար մը նոյն վկայութիւնը կուտար խորհրդարանին առջեւ, աւելցնելով որ եթէ վեց հիւլէական ռումբեր նետուին վեց տարբեր քաղաքներու վրայ՝ մէկ միլիոն մարդկային զոհ պիտի ունենանք:

Եւ վերջապէս, անցեալ Յուլիսին չինական աղբիւրէ հասած լուր մը այն տպաւորութիւնը կը ձգէր թէ բոլշեւիկները հիւլէական ռումբեր կը փորձեն Սինքիանկի մէջ (Չինաստանի ծայրագոյն արեւմտեան նահանգը):

Ապատանի պարպումը

ՈՐ ԵՒ Է ԴԷՊՔ ՉՊԱՏԱՀԵՑԱՒ

Ինչպէս հաղորդած էինք արդէն, չորեքշաբթի օր Ապատանէն մեկնեցան մնացեալ 300 — 330 անգլիացի մասնագէտները :

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ մինչեւ վերջին վայրկեանը շատ մը Պարսիկներ չէին հաւատար թէ Անգլիացիները իսկապէս կը հեռանան: Զանազան գրոյցներ կը շրջէին շուկային մէջ, եւ կը կարծուէր թէ անգլ. արշաւանք մը պիտի կատարուի :

Մասնագէտները անգլ. յածանաւ մը փոխադրուեցան ուղեկցութեամբ իրանեան մարտանաւերու: Շատ մը տարէց Պարսիկներ կուլային, իսկ երիտասարդները ծուռ նայուածքներ կ'ուղղէին: Խումբ մը մոլեռանդներ փորձեցին քարափ հասնիլ, ցոյցեր կատարելու համար. բայց իրանեան զօրքը զանոնք ետ մղեց սուիններով: Կառավարութիւնը գաղտնի պահած էր թէ ո՛ր քարափէն պիտի կատարուի փոխադրութիւնը : Անգլեւիրանեան ընկերութեան ակումբը, ուր այնքան հաւաքոյթներ ե միուազահանդէսներ կը տրուէին, մաքնատան վերածուած էր:

Նուագախումբը կարգ մը քայլերգներ հնչեցուց, երբ անգլ. յածանաւը ճամբայ կ'ելլէր դէպ ի Պասրա (Իրաք), ուրկէ մասնագէտները Լոնտոն պիտի փոխադրուէին օդանաւերով :

Ապատանի պարպումը սկսաւ առտուան ժամը 9ին եւ հազիւ երեք ժամ տեւեց: Ճամբորդները մարտանաւ փոխադրուեցան մակոյկներով : Ոչ եւ է դէպք չպատահեցաւ, բացի թեթեւ ընդհարումէ մը, երբ ոստիկան մը կը փորձէր ձերբակալել ամերիկացի լուսանկարիչ մը:

Վերջին մեկնողը, որ անգլ. ակումբի մը տնօ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ԿՐՕՆՔԸ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Սթալինի 70ամեակին առթիւ օրթոտոքս եկեղեցին բիւզանդական ոճով շատ գեղեցիկ աղօթք մը նուիրեց Սթալինին եւ այս առթիւ Ալեքսիյ պատրիարքը պոհարանական արարողութեանց ընթացքին, յայտարարեց թէ «մեր սուրբ եկեղեցին Սթալինի մէջ կը գտնէ հաւատարիմ պաշտպան մը, իսկ մենք մասնաւոր երախտագիտութիւն ունինք իրեն հանդէպ»:

1942է անկիւնադարձէն ի վեր Օրթոտոքս եկեղեցին մասնաւոր օրէնական պաշտպանութիւն մը կը վայելէ:

Այս Թուականին Կրէմլինի վարիչները, 1917էն ի վեր չտեսնուած տագնապալի կացութեան մը դէմ յանդիման եկան: Սթալին հասկըցաւ թէ ինչ աստիճանի նեցուկ եւ աջակից էր Եկեղեցիին բարոյական ուժը, որ հակառակ հալածանքներուն, միշտ ալ կենդանի էր: 1942ի վերջերը արդէն որոշ ազատութիւն շնորհեց: 1945ի յաղթութենէն վերջ, տեսնուեցաւ որ ռուսական եկեղեցին կը վերածնի մոխիրներու մէջէն: Ընտրեցին պատրիարքը եւ վերակազմեցին Թեմերը: Իսկ 1948ին արդէն Եկեղեցին այնքան զօրացած էր որ կրցաւ Մոսկուայի մէջ կազմակերպել փառահեղ տօնակատարութիւն մը կրօնական անկախութեան 500ամեակին առթիւ:

Թէեւ տակաւին որոշ թիւով կաթոլիկներ կան Խ. Միութեան մէջ, սակայն անոնց կացութիւնը խախուտ է: Օրթոտոքս եկեղեցիէն դուրս, կրօնական դաւանանքները երբեք շատ ազդեցիկ եղած չեն Ռուսիոյ մէջ: Հոն քրիստոնէական ուսումը սահմանափակուած էր Օրթոտոքս եկեղեցիի մէջ:

1945էն ի վեր, օգտուելով իրեն տրուած յարաբերական ազատութենէն, ռուսական եկեղեցին լրջօրէն աշխատեցաւ վերակազմուիլ: Երկու կրօնական ակադեմիներ եւ տասը կղերանոցներ բացուեցան Ռուսիոյ մէջ: Տրուած թիւերէն կարելի է հետեւցնել թէ կը ծաղկին կղերանոցները: 1949 — 1950 Մոսկուայի կղերանոցը հարիւր քառասուն մուտքի խնդրանք ունեցաւ, բայց 43 հոգի միայն առնուեցան:

Մոսկուայի կղերանոցը, որուն դպրոցական շրջանը չորս տարի է, ընդամէնը 160 աշակերտ ունի: 1950ին, 38 աշակերտներ վերջացուցին եւ ստացան քահանայութեան աստիճան, քառասունչորսը թեմական պաշտօնատարներ նշանակուեցան, տասնըչորս հոգի ալ Ակադեմիան մտնել ուզեցին: Իսկ Մոսկուայի կրօնական Ակադեմիան 1949—50, ունէր երեսունհօթը աշակերտ եւ ուսուցչական մարմին մը 16 անդամէ: Քահանաներու ընդհ. թիւը ամէն տարի Ռուսիոյ մէջ կ'անցնի 150ը: Կղերանոցներու եւ ակադեմիներու հասոյթը կը հոգան հաւատացեալները:

Վանական կեանքը վերսկսած է Մոսկուայի մօտ Զակորսքիի Ս. Երրորդութիւն վանքին մէջ, որ Օրթոտոքս քրիստոնէութեան բարձր կեդրոն մըն է:

Լենինկրատի նախկին արքեպիսկոպոս Սերգէյ պատրիարքի մահէն վերջ, Ալեքսիյ, որ պատրիարքական տեղապահ նշանակուեցաւ, 1945ին պատրիարք ընտրուեցաւ, եկեղեցական գործունէութեան պաշտօնական վերսկսման առթին: Օժանդակութեամբ Ս. Սինոդին, որ կը բաղկանայ վեց եպիսկոպոսներէ, պատրիարք Ալեքսիյ կը վարէ Ռուսիոյ, Եւրոպայի եւ Ասիոյ 89 արքեպիսկոպոսարանները եւ եպիսկոպոսարանները: Իրերու բերումով, Մոսկուայի պատրիարքը առանց ուղղակի կառավարելու, մեծ ազդեցութիւն կը բանեցնէ բոլոր միւս Օրթոտոքս եկեղեցիներուն վրայ:

Պատրիարքը ամէն ամիս կը հրատարակէ «Մոսկուայի պատրիարքարանի պարբերաթերթը», պաշտօնական օրկանը որ կարեւոր տեղեկութիւններ կը պարունակէ Ռուսիոյ կրօնական կացութեան մասին:

Թէեւ, գիտել կուտայ La Croix, *Ռուսիոյ մէջ Օրթոտոքս Եկեղեցին որոշ ազատութիւն կը վայելէ, պէտք չէ ենթադրել թէ սովետական պետութիւնը փոխած է իր հակակրօն քաղաքականութիւնը: Գիտական եւ քաղաքական կազմակերպութիւն մը անդադար կը շարունակէ իր անաստուածեան քարոզութիւնը:*

Մոսկուայի եւ մեծ քաղաքներու մէջ դասախօսութիւններ տեղի կ'ունենան ակադեմականներու, դասախօսներու, գրագէտներու եւ բանուորներու կողմէ: Ասոնք յետոյ կը հրատարակուին «Փրաւտա»յի մէջ եւ կը տարածուին Խ. Միութեան մէկ ծայրէն միւսը: Այս գրքոյկները կարեւոր տեղ մը կը գրաւեն կոլխոզներու գրադարաններու եւ շրջուն գրադարաններու մէջ:

Հակակրօն քարոզութիւնը ամէնէն առաջ կ'աշխատի ժխտել հոգիին անմահութիւնը: Ասոր համար վկայութեան կը կանչեն ռուս գիտականներու կենսաբանական գործերը: Համայնավարին տեսակէտով, դրամատէրը անխնայ կը շահագործէ բանուորներու տգիտութիւնը: Հանրային դաստիարակութիւնը եւ գիտութեան յառաջդիմութիւնը պէտք է փարատեն կրօն. խաւարամտութիւնը: «Կրօնքը ժողովուրդին հաշիշն է», կը պնդեն Մարքսէն մինչեւ Սթալին:

Հակակրօն այս քարոզութենէն կը հետեւի թէ Սթալինի շնորհած արտօնութիւնը մասամբ համայնավարութեան ձախողումն է: Անկէ զատ կ'ապացուցանէ թէ Ռուսիոյ մէջ միլիոնաւոր մարդիկ տակաւին գիտակցութիւնն ունին իրենց ներքին ազատութեան, եւ պաշտօնական համայնավար շրջանակները տեղեակ են ասոր: Ուստի անոնք նախընտրեցին, գոնէ առժամապէս ապահովել հաւատացեալ զանգուածներու հաւատարմութիւնը, թէ ներքին եւ թէ մանաւանդ արտաքին ճակատի վրայ, շահելով արբանեակ երկիրներու օրթոտոքս Սլաւներու, ինչպէս եւ ամբողջ աշխարհի հաւատացեալ բանուորներուն համակրանքը:

Ռուս Օրթոտոքս կղերը այս դերն է որ կը կատարէ: Աւելին, կը միանայ Սովետներու պայքարին՝ Հռոմի Եկեղեցիին դէմ: Ան, գործօն մասնակցութեամբ միջամտեց Չեխոսլովաքիոյ մէջ, յենլով համայնավար կառավարութեան վրայ, բաժնելու համար Հռոմէն միադաւան եկեղեցին, որ վերստին միացած էր Հռոմի ԺԶ. դարուն, պահելով հանդերձ իր յունական ծիսակատարութիւնը: Ան այժմ Օրթոտոքս եկեղեցիին մաս կը կազմէ, Մոսկուայի պատրիարքին Թեմակալութեան տակ: Փարիզի մէջ Օրթոտոքս հաւատացեալներու կարեւոր խումբ մը միացաւ Մոսկուայի: Սթալին չէ սխալած իր հաշիւներուն մէջ, ռուս եկեղեցին որ միշտ սպառնալիքի տակ եղած է իր գոյութեան ընթացքին, հլու գործիք մը դարձած է Խ. Միութեան աշխարհակալութեան համար:

Թ. Ա. Թ.

Մանուկներու կազդուրման կայանը

Սօսին եւ Սեդա երկու փոքրիկ քոյրեր գրած էին ինծի.

— «Կրընօպլէն քիչ հեռու, ժաւրի անուն բարձունքներուն, Կապոյտ Խաչի կայանին մեր օդափոխութեան ժամանակը լրանալու վրայ է: Քանի մը օրէն պիտի վերադառնանք Մարսէյլ ու մեր ծնողքներուն պիտի պատմենք այն հաճոյքները՝ զորս լման ամիս մը վայելեցինք խնամքով լեցուն գուրգուրանքներու մէջ:

«... Աճապարէ գալ տեսնել:»

Մանուկներու հրճուանքի կանչերը միշտ քաղցր կը հնչեն տարեցներու սրտերուն:

Ես ուշացեր էի անգիտակցաբար: Մտածեցի ինքնաշարժ մը վարձել, յետոյ լաւագոյն համարեցայ նախ բարեկամներս տեսնել:

Կրընօպլի Հայերը, ընդհանրապէս քաղաքին մէկ ծայրը՝ Croix Rouge *թաղամասին մէջ կը բնակին: Կէսօրէ վերջ, ժամը 4ի առեններ գտայ բարեկամներ որոնք կը հարցնեն, կը խօսին, կը պատմեն այնքան հայրենակցական, այնքան մտերմական եւ սիրալիր որքան տեսած ու լսած էի գիրենք տարիներ առաջ, երբ գացեր էի իրենց կազմակերպած մէկ հանդէսին խօսելու:*

Խնդրեցի շուտով ժաւրի մեկնելու դիւրին միջոց մը: Ամէնուն ալ կամեցողութիւնը պատրաստ գտայ: Երիտասարդ մը իր անձնական ինքնաշարժը տրամադրեց եւ չորս ընկեր բարեկամներով ճամբայ ելանք:

Մեր ճանապարհը օձապտոյտ դարձուածքներ ունի ու կ'երկարի բլրակողերէն վեր: Ոչ ամպ կայ եւ ոչ ալ մշուշ, ամէն ինչ լաւ է եւ բուսական աշխարհ: Մօտերը, հոս ու հոն ուրմեր աչքերը կը դիտեն, չարունակ ցրցքնուած տուներ ու հնձաններ դուրս կ'ելլեն բլուրներու միջոցներէն, կլփայլփըլին ցած ու բարձր, միագոյն ու բազմագոյն, բոլորն ալ կիսովին թաղուած կանանչագեղ ծառաստաններու եւ վայրի թուփերու մէջ: Լեռնահորիզոնին կախուած արեւը կը ցանէ անոնց վրայ վարդագոյն եւ յասմիկագոյն շողեր, որոնք միշտ կը փոխակերպուին համաձայն մեր գնացքին ու նայուածքներուն: Ամէնէն վերը անհուն լեռն է, որուն կատարներուն բարձրացող ապառաժներ կամ հողի ուժեղ ու ցցուն շերտեր կը ստուերեն ձիւնի մեծ ու փոքր տարածութիւններ, կը պայծառացնեն լերան մաքրութիւնն ու սրբութիւնը:

Կէս ժամի չափ սուրացող մեր ինքնաշարժը կանգ առաւ երկարաձիգ պարիսպի մը մայր դրան առջեւ:

— Հո՞ս է Կապոյտ Խաչի մանուկներուն օդափոխութեան կայանը: — Այո:

Եւ բաց դռնէն ներս մտանք: Ընդարձակ տարածութեան մը միջոցին կանգնած հին ու հաստատուն դղեակ մը իր սլաքները օդին կը բարձրացնէ: Սիրելի Նշանը կը խօսի դղեակին հնութեան, անոր պատմութեան մասին, կը թուէ ժամանակներու ընթացքին յաջորդաբար հոն բնակող պետական հեղինակաւոր պաշտօնեաներու անուններ, կը նկարագրէ գայն վարձելու, մաքրելու, կարգի դնելու համար Կրընօպլի Դաշնակցական ընկերներու, Կապոյտ Խաչի անդամուհիներու եւ Սանուհիներու ցոյց տուած կորովն ու աշխատանքները, կ'ուզէ զգացնել դղեակը վարձելու, մանուկներու օդափոխութեան կայանի վերածելու ընդհանուր գործին յաջողութեան մէջ, Տէր եւ Տիկին Սեւլեաններու կատարած լաւագոյն դերը:

Հազիւ հաստատութեան ներքին պարսպաւոր դրան առջեւ հասած, ահա, մեր ականջները սկըսան լեցուիլ մանուկներու խաղի, երգի, վազքի եւ ցատկռտուքներու ձայներով:

Մանուկները հաճոյքներու հրճուանքներ ունին եւ մենք կ'անցնինք անոնց մէջէն զուարթ ներշնչումներով:

Ընդհանուր վարիչ-տնօրէնուհին, Տիկին Գ. Աղապապեան իր պաշտօնին ու պարտականութեան գիտակից կին մըն է, որ անսպառ սէր ունի մանուկներու հանդէպ, գիտէ կառավարել զանոնք եւ միշտ բարձր պահել անոնց ուրախ տրամադրութիւնները, մինչեւ անգամ կարգապահութեան համար գործածած իր խօսքերուն ժամանակ: Ան կը խօսի, կը բացատրէ առանց վերապահութեան եւ իր բոլոր բացատրութիւնները կը վերջացնէ շնորհալի ապացոյցներով: Ու կը տեսնեմ որ փոքրիկները հպարտանքի հրճուանքներ կ'արտայայտեն անոր հրահանգները կատարած ատեն: Կամաւորապէս օգնական եղած չափահաս օրիորդներ հեզահամբոյր կեցուածքներով կը բարեւեն մեզ եւ կը վերադառնան մանուկները ուրախացնող իրենց զբաղումներուն:

Մեր փափաքին վրայ Տիկին Աղապապեան մեզ առաջնորդեց հաստատութեան անցքերն ու սենեակները, մանչերու ննջարանները տեսնելէ վերջ, երբ հասանք աղջիկներու ննջասրահի սեմը, յանկարծ, մեզ ընկերացող երկու քոյրերէն նուազ տարիք ունեցողը սուրաց ներս, ու նշմարեցի որ իր ձեռքերը կ'երկարէ մահճակալի մը վրայ:

— Ի՞նչ կ'ընէ այս փոքրիկը:

Մեզ հետ կեցող քոյրը պատասխանեց.

— Իր անկողինն է: Ծածկոցը փոքր ծալք մը ունէր, գացեր կը շտկէ, որպէսզի լաւ կարգաւորուած վիճակի մէջ տեսնէք զայն:

Ո՞վ թելադրեց այդ հազիւ 5—6 տարեկան փոքրիկին այդպէս ընել: Ոչ ոք: Տեսարանը ինքնին կը բացատրէ թէ մանուկներու կազդուրման կայանը միջավայր մըն է նաեւ մաքրութեան, կարգապահութեան: Մանուկներու համակեցութիւնը կը ստեղծէ ու կը կազմաւորէ անոնց մէջ բարի նախանձը:

Պատուհանէ մը վար կը նայինք: Մեր առջեւ յիշատակարանաձեւ շինուած աղբիւրը չորս կողմէ կը հոսեցնէ իր ջուրերը գետնէն վեր բարձրացող փոքրիկ աւազանի մը մէջ: Լայն խաղարան, զբօսանքի մարգագաշտ ու ծառաստան կը յիշեցնեն նախորուն բարբձաւանդ մը լերան ծոցին, բնութեան թարմութեան եւ քաղցրութեան մէջ:

— Քանի՞ տարուան համար վարձուած է այս կայանը: — Ինը:

— Պակասներ շատ ունի՞ք:

— Ամէնէն առաջ հաստատութեան ներքնապատերու չաղախ-ներկերուն քիչ մը հինցած ու մաշած վիճակն է: Բայց գիտէք անշուշտ Կապոյտ Խաչի տիկիններուն կամքի զօրութիւնը ...:

Ես լուռ մնացի, եւ երեւակայեցի իգական սեռի արժանիքին մեծութիւնն ու խոնարհեցայ: Ո՞վ չի գիտեր հայ մօր աննկուն կամքն ու կորովը, անոր հաստատամտութիւնն ու հանապազ կատարած սքանչելի նուճումները մեր ժողովուրդի բովանդակ պատմութեան ընթացքին:

Վերադարձի ճանապարհին, կարծես կը զգայի թէ հայ մանուկներու փոքրիկ հայրենիք մը տեսնողի ազդեցութիւնն էր որ կը տիրապետէր եւ կրկնել կուտար ինծի:

— Շատ ապրիք դուք, անձնուէր տիկիններ Կապոյտ Խաչի:

ԿԻՒՐԵՂ ԽՐԱՅԵԱՆ

ՀԱՅԿ. ՊԱՏԱՐԱԳ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

ՀՌՈՄ, Հոկտեմբեր 14ին Հռոմի մայր տաճարներէն մէկուն մէջ, առաւօտեան ժամը 10ին ձայնաւոր պատարագ պիտի մատուցանէ կարդինալ Աղաճանեան: Պատարագը «Վատիկան» ռատիօ կայանէն պիտի հաղորդուի կարճ ալիքներով (31. 10, 23, 55, 19, 84):

Երգեցողութիւնը պիտի կատարեն Լեւոնեան վարժարանի ժառանգաւորները ղեկավարութեամբ Յովսէփ վրդ. Գաֆթանճեանի, Եկմալեանի քառաձայն եղանակով:

Այս պատարագը, որ նուիրուած է ընդհանրական Դ. Ժողովի եւ Վարդանանց 1500ամեակի յիշատակին, պիտի մատուցուի Ս. Յովհաննու Աւետարանչի Լաթերանեան մայր Տաճարին մէջ ի ներկայութեան բարձրաստիճան կղերականներու, դեսպաններու եւ Action Catholique*ի պատուիրակներու: — Լ.*

Թուրքիա եւ Ատլանտեանի դաշինքը

Թուրք մամուլը կը ցնծայ, տեսնելով որ իրենց երկիրն ալ պիտի անդամակցի Ատլանտեանի դաշինքին :

« Միլլիյէթ»ի խմբագրապետ Ալի Նաճի Գարաճան «Արեւը կարելի չէ ցեխով պատել» խորագրով խմբագրականի մը մէջ խստիւ կը մեղադրէ ընդդիմադիրները որոնք կը ջանան ստորագնահատել Դեմոկրատ կառավարութեան այս մեծ յաղթանակը եւ կը յիշէ իշխանութեան փոխանցումի օրերուն, Պայարի եւ Ինէօնիւի միջեւ տեղի ունեցած տեսակցութիւն մը :

Երբ Պայար կը հարցնէ որ ինչու չէ ուզուած մտնել Ատլանտեանի Ուխտին մէջ, Ինէօնիւ կը պատասխանէ .

— Ո՞վ մտնել չուզեց, շատ ձեռնարկներ կատարեցինք, բայց բոլորն ալ մերժեցին :

Արդարեւ, կը շարունակէ Գարաճան, Ժընեւի հանդիպման մէջ... Նալթայի դաշինքը արտաքին գործավար Նէճմէտտին Սատագը Ուաշինկթըն ղրկեց Ատլանտեանի Ուխտին մէջ մտնելու համար, բայց այս առաքելութիւնը ձախողեցաւ եւ երկիրը բարեկամին եւ թշնամիին առջեւ պզտիկ ալ մնաց : ԱրդԴեմոկրատ կառավարութիւնը իշխանութեան գլուխ գալէ անմիջապէս վերջ, իրեն կէտ նպատակի դարձուց ի գին ամէն բանի Ատլանտեանի Ուխտին մէջ մտնել : Ահա այս նպատակով տուաւ Քորէայի պատերազմին մասնակցելու որոշումը եւ մեր յանձնառութեանց հանդէպ հաւատարմութիւնը ցոյց տալով չքացուց Հալքեան կառավարութեանց Բ. աշխարհամարտի շրջանին ստեղծած անվստահութիւնը : Այսօր գործքով կը տեսնենք որ Քորէայի պատերազմին մասնակցելու որոշումն է որ ապահովեց, Թուրքիոյ մասնակցութիւնը Ատլանտեանի Ուխտին : Երբ այս է արեւու նման պայծառ իրողութիւնը, հայրենասէր մարդոց առաջին պարտականութիւնն է երախտագիտական զգացումներ յայտնել հանդէպ երկրին ծառայողներուն, ով որ ալ ըլլան անոնք եթէ նոյնիսկ մեր թշնամիները :

Ժողովրդային իմաստուն առածը կ'ըսէ «Արեւը կարելի չէ ցեխով պատել» :

« Ճումհուրիյէթ »ի խմբագրապետ Նատիր Նատի ալ կը գրէ ·

— Դէպի այս բարեբաստիկ արդիւնքը քայլ առ քայլ համբերատարութեամբ եւ յաջողութեամբ մեր յառաջացումին մէջ Դեմոկրատ իշխանութեան դերը ուրանալ՝ համազօր է գիտակցօրէն դէպքերը շրջելու : Տասոնց մեր ազգային քաղաքականութեան հիմը կը կազմէր մեր արտաքին ապահովութեան վարչաձեւը հիմնել արեւմտեան միութեան վրայ :

Դեմոկրատ քաղաքականութիւնը հեռատես եղաւ : Քորէա զինուոր ղրկելու որոշում տալով ապացուցինք միացեալ ազգերու գաղափարականին հանդէպ մեր անկեղծ փարումը եւ ինչ որ կարեւորագոյնն է, այնտեղ մեր դրօշը կրող մեր հերոս զաւակները Թուրքին վճռականութիւնը, Թուրքին քաջութիւնը եւ Թուրքին ռազմական մեծ ուժը բարեկամ ու թշնամի բովանդակ աշխարհին անգամ մը եւս ցոյց տուին :

«Վաթան »ի խմբագրապետ Ահմէտ Էմին Եալմաճ կ'ըսէ ·

— Մեր Հիւս. Ատլանտեանի Ուխտին անդամակցութեան կոչուիլը բառին իսկական նշանակութեամբ ազգային յաղթանակ մըն է : Վարչապետ Ատնան Մէնտէրէս կը մեղադրէ ընդդիմադիր կուսակցութիւնները որ խուսափողական լեզու մը կը գործածեն Ատլանտեանի Ուխտին խնդրոյն մէջ : Ըստ իս տեղին են այս մեղադրանքները :

Եալման յետոյ բոլոր կուսակցութիւնները կը հրաւիրէ ներշնչուիլ Թուրք ազգին «ճէնթլմէնութենէն» եւ միաձոյլ ճակատ մը կազմել այս ազգային յաղթանակին մէջ :

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՍԻՓԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հինգ տարի է որ Սէնթ Աննի «Սիփան » երգչախումբը կը գործէ անվհատ : Անդամներու թիւերը ելեւէջներ ունեցան, բայց Հ. Յ. Դ. «Թաթուլ» խումբը չյուսահատեցաւ : Ան իրեն հետ ունի հայրենասէր ուսուցիչ մը որ կը զոհէ իր հանգիստի պահերը, նուիրուելով երգի դասաւանդութեան, ամէն երկուշաբթի իրիկուն, 2 ժամ տեւողութեամբ :

Երկու ամսուան արձակուրդէն վերջ, Սեպտ. 3ին վերաբացուեցաւ երգի դասաշրջանը : Քանի մը աղջիկներ ամուսնացած, քանի մը տղաք ալ Ամերիկա գացած ըլլալով, խումբը անմիջապէս արտակարգ ժողով գումարեց, պակասները լրացնելու համար : Որոշուեցաւ հասակաւորներու տեղը լեցնել 8—10 տարեկանէ վեր մանչերով եւ աղջիկներով :Գ.Համբարձումեան սիրով ընդունեցմեր առաջարկը, ուրեմն նոր շրջանը կը բացուի վարդի կոկոններով, հասուննալով մինչեւ յառաջիկայ տարի :

Այս առթիւ կը հրաւիրենք թաղեցիները օգտուիլ երգչախումբի դասերէն : Հաւաքական ճիգ եւ զոհողութիւն պէտք է, մեր զաւակները փրկելու համար : Երգը կը թրթռացնէ մանուկներու սրտին լարերը եւ կ'ոգեւորէ զանոնք : Անհոգ եւ անտարբեր մնալով ձեր զաւակներուն հանդէպ մեծ ոճիր գործած կ'ըլլաք : Եւ չարաչար պիտի զղջաք ապագային : Այսքան արիւն թափեցինք որպէսզի օտարին ուսա՞նը լեցնենք : Ցաւալի է որ շատ լալկան կը դառնան, երբ դիմում կը կատարուի ազգ. նպատակի մը համար, բայց կը մրցին տեղացիներու հետ, սինէմաներու աթոռները գրաւելու համար : Սիրելի թաղեցիներ, իրաւունք չունինք խառնուելու ձեր ճաշակին,բայց պարտաւոր էք նաեւ հոգ տանելու ձեր զաւակներուն ազգային դաստիարակութեան : Ուղարկեցէք ձեր զաւակները «Սիփան» երգչախումբին մէջ ուր պիտի սորվին ազգային եւ գեղջկական երգեր : Օրինակ առնենք ուրիշ ազգերէ :

Դպրոցին սրահը բաց է ամէնուն առջեւ, թէ աջին եւ թէ ձախին : Ձեռք ձեռքի տանք, մեր այս փոքրիկ երգչախումբը դարձնելու լուսաւոր կանթեղ մը եւ ուրիշ թաղերու բարի նախանձը գրգռելով : Կամք եւ աշխատանք, յանուն ազգ. մշակոյթի :

Վտարանդի

Գաղութէ գաղութ

ՕՐ. ՌՕԶ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ որ լրագրութեան կը հետեւի Սթոքհոլմի մէջ, մեծ յաջողութիւն ունեցած եւ արժանացած է գնահատանքի :Հայ ուսանողուհիին դասախօսութիւնը Իրանի մասին՝ գոհ ձգած է ունկնդիրները :

Գ. ՁԱՒԷՆ ԴԱՒԹԵԱՆ որ Իրանի առողջապահական նախարարութեան պատուիրակներուն հետ մեկնած էր Ժընեւ, մասնակցելու Առողջապահական կազմակերպութեան Դ. համագումարին, ուր փայլուն ընդունակութիւն ցոյց տուած ըլլալով, պիտի այցելէ Եւրոպայի առողջապահ. հիմնարկութիւնները եւ պիտի ուսումնասիրէ տնտեսական եւ ընկերային պայմանները : Գ. Դաւթեան փոխ տնօրէն նշանակուած է ՄԱԿի Միջին Արեւելքի առողջապահական բաժնին :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ նուիրած են ընկեր Ալեք եւ Սթիվ Փիլիպոսեաններ մէկ վակոն սեխ որ ծախուելով գոյացած է 958 տոլար : Այս գումարը պիտի յատկացուի Միջին Արեւելքի վերջին ողողումներու զոհերուն :

ՄԻՏԻԼԼԻՒ (Յունաստան) Հ. Յ. Դ. Երիտ. « Ահարոնեան » խումբը իր հիմնադրութեան առաջին տարեդարձը տօնած է : Խումբը կ'ունենայ շաբաթական երկու հաւաքոյթներ, ուր կ'աւանդուին հայերէնի, հայկ. պատմութեան եւ աշխարհագրութեան դասեր : Խումբին բոլոր անդամները հայերէն կը խօսին թէ տան մէջ եւ թէ իրարու հետ : Հանդէսին մէջ ի նպաստ խումբին գոյացած է 250 հազար տրախմի :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

MARÉCHAL ԲԱՌԸ

Վահէ պատասխանելով Մ. Մ.ի հարցումին, կը բացատրէ թէ ինչո՞ւ կը գրէ Մարէշալ ոչ թէ Մարաջախտ, զոր լքած է՝ վերաքննութենէ մը վերջ : Եւ կ'արժեւորէ իր ըսածը՝ Ն. Ադոնցի ալ պնդումովը : Իրաւունք ունի :

Արդարեւ « Մարաջախտ» ձեւ մը՝ ոչ մէկ ստուգաբանութեան վրայ կը կռթնի : Maréchal բառը՝ հին գերմաներէն marah scale ձեւէն կու գայ, եւ որ կը նշանակէ ձիադարման, ախոռապետ : Այս տեսակէտէն՝ հայերէն համազօրը պիտի ըլլար ապարապետ կամ Ասպահապետ, կամ հին առումով նաեւ՝ Սպարապետ (զի պաշտօնականին գործն ու տիտղոսը ձիաւոր բանակի հետ կապուած էր) :

Բայց որովհետեւ Ֆրանսայի զինուորական նուիրապետութեան մէջ, արդի առումովը, Maréchal տիտղոսովը կը հասկցուի Զօրապետներու գլխաւոր, Զօրավարապետ, Գեր - Զօրավար, Գեր Զօրագլուխ, ուրեմն լաւագոյն է, ըստ իս, որդեգրել եւ գործածել Մարէշալ բառը, էով եւ Բով որ աւելի սահուն է, ոչ թէ Եով եւ Թով՝ որ խորթ կը հնչէ ու պէտք չկայ անպատճառ լեզուն քիմքին զարնել՝ հնչելու համար «Մաթեշալ» :

ՁԻԹՈՒՆԻ

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ

ՁԱԲՈՒՂՈՆ

Դ.

Վերէն, նեղ բացուածքներէ լոյսը կը սպրդի ներս, հաշուըւած խնայուած լոյս մը, տկար ու տժգոյն բան մը, այն դէմքերուն պէս, զորս լուսաւորելու կուգայ :

Ձաբուղոն ասոնց մէջն է. իր համբաւը կանխած է զինքը բանտին մէջ. մեծ չարագործ մը չէ, բայց մեծ ճարպիկ մըն . հսկողութեան տակ է չարունակ այս բանտարկեալը, որ ոտքը երկաթներ ունի ամուր ու կռնակը հաստ պարիսպներ :

Եօթը տարի պիտի մնայ այսպէս. երիտասարդ էր հոս եկած ատեն ու ծերացած դուրս պիտի ելլէ. իր նշանածին կը խորհի ամէն ատեն, այն մէկ հատիկ բարեկամութեան, որուն անկեղծութեան կը հաւատայ դեռ. ո՞ւր է, ի՞նչ կ'ընէ արդեօք, ու հակառակ ամէն զգուշութեան, փախչելու ջանքեր կ'ընէ. անգամ մը երեսուն կանգուն բարձրութեամբ պատէ մը կ'անցնի, բայց դուրսի բակին մէջ կը բռնուի, ուրիշ անգամ մը բանտին երդիքին վրայ ելլելու կը յաջողի, երկու գիշեր կ'անցընէ հոն. կը տեսնեն, կը բռնեն զինքը նորէն :

Այն ատեն խստութիւնները ի գործ կը դնեն ամէն վայրկեան փախչելու հետամուտ այս մարդուն դէմ. բանտին կարգապահական պատիժները կը տեղան իր գլխուն. բան մը չի կասեցներ զինքը. դուրս պիտի ելլէ Վասիլիկը գտնելու համար, իրաւ որ ուրիշ պատճառ մը չունի փախչելու :

Եւ գիշեր մը կը յաջողի վերջապէս, խոհանոցին ծխնելոյզին մէջէն վեր կ'ելլէ նախ ու յետոյ հիանալի ճարտարութեամբ մը այդ ցից բարձրութենէն վար կ'իջնէ, այս անգամ բանտին շրջափակէն դուրս :

Երեք տարուան մէջ այս վեցերորդ փորձը կը յաջողի ահա, ու չիտակ, անխոհեմութեամբ թերեւս, մեր դեղը կը դառնայ նորէն. կասկած մը չանցնիր այս հնարամիտ մարդուն մտքէն. տարակոյս մը չի գար թունաւորելու իր սիրոյն մաքրութիւնը : Իր ձերբակալութի՞ւնը. ձախող դիպուած մը միայն. առջի օրերուն պէս գիտէ, որ սպասող մը կայ իրեն ամէնէն անակնկալ ժամուն. ու վայելած ազատութեան գինը՝ այս բերկրանքով կը բազմապատկուի, կը մեծնայ, իր սրտէն դուրս պոռթկալու չափ :

Վասիլիկին թովիչ ակնարկը պիտի գտնէ նորէն. անոր գուրգուրանքը մտքին պատկերը դեռ չտեսած, աչքին առջեւէն կ'անցնի, եւ ուրախութեան սարսուռ մը կը ցնցէ իր հէգ մարմինը :

Մեղմիւ կը մօտենայ անոր տունին. պատուհանին առջեւ խօսակցութեան ձայն մը կը կեցնէ զինքը. ո՞վ է ներսը. մտիկ կ'ընէ, չի հաւատար իր լսածին. ներս կը մտնէ անձայն, առանց իր ներկայութեանը կասկածը տալու, ու չի հաւատար իր տեսածին, ժամ մը ամբողջ անկիւն մը կծկուած կը սպասէ, չկրնալով ցրուած միտքը ամփոփել. յետոյ տակաւ ինքզինքը կը գտնէ, կը խորհի ու ձեռք ակամայ կ'երթայ պզտիկ դանակի մը կոթին, զոր մէջքի գօտիին անցուցած է. մատները կը չոյեն զէնքը. առջի հեղն է, որ արիւն թափելու հարկը կը տեսնէ որոշ ու յստակ. ինքը որ ամէն բանէ կրնայ փախչիլ, այս վրէժխնդրութեան գաղափարէն չի կրնար ազատուիլ ահա : Ո՞վ է այդ ապուշ էակը, որ իր թողած պակասը լեցնելու եկած է այստեղ. սա նստող տղո՞ւն համար Վասիլիկ մոռցած է զինքը : Մէկ նայուածքով կը չափէ, կը գնահատէ այս ոսոխը ու շատ վար կը գտնէ իրմէ :

Եւ իր սիրտը լեցնող արհամարհանքին առջեւ վրէժի գաղափարը կը թուլնայ. ձեռքը կը քաշէ դանակին բունէն, զոր իր պրկուած մատները կիսովին դուրս քաշած էին մէջքի գօտիէն. ոչ, չեն արժեր ասոնք իր զայրոյթը, ու կամացուկ դուրս կ'ելլէ կրկին : Բոլոր գիշերը կը քալէ թափառական, փողոցներուն մէջ. ո՞ւր պիտի երթայ այսպէս. տուն չունի, ծանօթ չունի : Կը խորհի, որ այդքան ծանրագին ձեռք անցուցած ազատութիւնը բանի մը չի ծառայեր եւ ուսերուն վրայ կը ծանրանայ :

Արշալոյսին հետ՝ վարանոտ քայլերով ետ կը դառնայ, իր բանտին նորէն, որուն դրան առջեւ կը գտնեն զինքը առտուն ու ներս կ'առնեն :

Գ. ԶՕՀՐԱՊ

(Վերջ)

╳ Վատ օրը կ'աղէկնայ, վատ մարդը չաղէկնար :

╳ Երկու էշ քարուան մը, երկու կնիկ տուան մը :

╳ Առջեւանց հայելի՝ յետեւանց ածելի :

րէնն էր, մակոյկ նստած առեն պոռաց.— «Բանի մը հիւ գարեջուր պիտի գտնէք սառնարանին մէջ»:

Շատ մը Պարսիկներ իրենց պարտէզներուն մէջ կը Թաղէին իրե՛նց տրուած անգլ. չքանչանները: Նախընթաց գիշեր Անգլիացիները հրաժեշտի խնջոյք մը սարքած էին, իրենց պարսիկ պաշտօնակիցներուն հետ: Այս առԹիւ շատ մը արժէքաւոր նուէրներ ձգեցին իրենց պարսիկ ծառաներուն, — կահ կարասիներ, ռատիօներ, ելեկտրական սամեր, ժամացոյցներ, սառնարաններ, գորգեր եւն.:

Քարափէն մեկնած առեն, անգլ. տնօրէնը, Պ. Րօս յայտարարեց.

— «Կը մեկնինք խորին տխրուԹեամբ: Կը ցաւինք որ պիտի բաժնուինք իրանեան պաշտօնէուԹենէն: Մենք այս մեծ հաստատուԹիւնը կառուցինք ոչինչէն: Ես համոզուած եմ Թէ Պարսիկները չեն կրնար այս քաղաքը եւ զտարանը վարել առանց արտաքին օգնուԹեան: Իրան ինքն ալ կը խոստովանի այս պարագան: Կը յուսամ Թէ բանակցուԹիւնները պիտի վերսկսին, յանգելով տեւական համաձայնուԹեան մը»:

X Իրանի փոխ-վարչապետը յայտարարեց Թէ Տոքթ. Մոսատեղ Նիւ Եորք պիտի մեկնի կիրակի օր, մասնաւոր օդանաւով մը, Ապահովութեան Խորհուրդին առջեւ պաշտպանելու համար Իրանի դատը: Իրեն պիտի ընկերանան 12 պաշտօնեաներ, եւ որդին, որ իր անձնական բժիշկն է: Նիւ Եորքի մէջ վարչապետը հիւանդանոց մը պիտի մնայ, որպէսզի կարենայ ճաշել եւ դարմանուիլ համաձայն բժշկական պատուէրին:

Իրանի արտաքին նախարարը պաշտօնապէս շնորհակալութիւն յայտնեց Խ. Միութեան, Եուկոսլաւիոյ, Պրազիլիոյ եւ Հնդկաստանի, որոնք մերժած էին քուէ տալ անգլ. բանաձեւին:

X Անգլիոյ արտաքին նախարարը, Մորիսըն, ապարէզ կարդաց Չըրչիլի, հարցնելով Թէ «պէ՞տք էր որ պատերազմէինք Իրանի հետ»: Այս առԹիւ հաստատեց Թէ ճիշդ է որ վարչապետը խոստացած էր չլքել Աբատանը, բայց չէր ըսած Թէ բռնուԹիւն պիտի բանեցնեն:

ՊՈԼՍԷՆ կը հեռագրեն Թէ շուտով պիտի գումարուի զինուորական ժողովը, մասնակցուԹեամբ Անգլիոյ, Մ. Նահանգներուն, Ֆրանսայի եւ Թուրքիոյ, մշակելու համար Միջին Արեւելքի պաշտպանուԹեան ծրագիրը: Կ'ըսուի Թէ Անգլիա պահանջած է Թուրքիայէն վերաքննել 1939ի անգլօ-ֆրանքօ-Թուրք դաշնագիրը, յարմարցնելու համար նոր կացուԹեան, քանի որ Թուրքիան պիտի անդամակցի Ատլանտեանի դաշինքին:

ՏՈԼԱՐԸ 415 ֆրանքի բարձրացաւ առջի օր, ինչ որ ամենաբարձր գինն է 1949էն ի վեր: Ձոյլ ոսկին՝ 561.000։— Լոնտոնի մէջ հետզհետէ կը նուազի ոսկիի պահեստը, մեծ մտահոգուԹիւն պատճառելով:

ԵԼՄՏԱՑՈՅՑԻՆ բացը 1400 միլիառ ֆրանքի կը հասնի, համաձայն վերջին լուրերու:

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ ԹերԹերը կը գրեն Թէ 10 — 15 հազար քաղաքացիներ, մեծ մասով սերպ, Ռումանիոյ սահմանամերձ շրջաններէն արգելարան մը փոխադրուած են, Պուքրէշի արեւելեան կողմը:

ԱՐԱԲՆԵՐԸ ԵՒ ԻՍՐԱՅԷԼ հակառաջարկներ յանձնեցին Ազգաժողովի հաշտարար յանձնախումբին, որ հաշտուԹեան ծրագիր մը ներկայացուցած էր: ԲանակցուԹիւնները կը շարունակուին երեք շաբաԹէ ի վեր, Փարիզի մէջ, առանց գործնական ելքի մը յանգելու:

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ ըմբոստները նոր արշաւանք մը սարքելով, գրաւեցին երկու ֆրանսական դիրքեր: Կռիւները սաստկացած են:

Շուտով լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ՄՕՏԱԿԱՅ ԳԻՒՂԻ ՄԸ ՄԷՋ (Փարիզէն 50 քիլմ.)

Հաստատուած հայ ընտանիք մը կ'ուզէ հոկտեմբերէն սկսեալ, ստանձնել փոքր երախաներու խնամքը (երկու տարեկանէն վեր):

Փափաքողները դիմեն Տիկ. ԱԻԱՊԵԱՆԻ, Château de Mortcerf (S. et M.): Կարելի է հեռաձայնել Mortcert 41:

ԾԱՆՕԹ.— Դպրոցը ճիշդ տան դէմն է:

Մեծ պարահանդէս

Այս կիրակի, ժամը 3էն 12, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, (Place St. Augustin):

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Orchestre GARO SARIAN et son ensemble typique (grande formation americano - latine):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցուԹեամբ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ: Alvarezի, vedette de la radio եւ Օր. Denise Fontaineի, ballets sur thèmes classique et oriental: Ճոխ պիւֆէ:

Տոմսերու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն:

Սեղանները ապահովելու համար, հեռաձայն Tru. 92-68, Օր. Շահինեան:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տարաբախտ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան առԹիւ Ե. Ճանկէօզեան, Մ. Ճգնաւորեան, Յ. Մինասեան, Մ. Համբարձումեան եւ Լեւոն Գեւոնեան ցաւակցուԹիւն կը յայտնեն այրի Տիկին Բարուհիին եւ Շ. Նարդունիին եւ փոխան ծաղկեպսակի 500ական ֆրանք կը նուիրեն ՀԱՅ-ԲՈՅԺի ֆոնտին: Գումար 2500 ֆրանք:

X Մարսէյլէն ընկեր Գ. Պաղտասարեան նոյն տխուր առԹիւ ցաւակցուԹիւն յայտնելով 1000 ֆրանք կը նուիրէ ՀԱՅ - ԲՈՅԺի ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի:

X Մարսէյլէն Տէր եւ Տիկին Յ. Լ. Կարապետեան նոյն տխուր առԹիւ ցաւակցուԹիւն յայտնելով 1000 ֆրանք կը նուիրեն՝ ՀԱՅ-ԲՈՅԺի ֆոնտին, փոխան ծաղկեպսակի:

X Հ. Յ. Դ. Ռաֆֆի խումբը իր ցաւակցուԹիւնները կը յայտնէ ընկեր Պետրոս Պետիկեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն, իրենց հօր՝ ՅԱԿՈԲ ՊԵՏԻԿԵԱՆի մահուան առԹիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ 500 ֆրանք Հ. Յ. Դ. ՎէԹ. ֆոնտին, 500 ֆրանք Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչուԹեան:

X Հ. Յ. Դ. Ռոստոմ խումբի ընկերները ցաւակցուԹիւն կը յայտնեն ընկերներ Խ. Մկրտիչեանի եւ Պետրոս Պետիկեանի իրենց հօր եւ աներհօր դառնաղէտ մահուան առԹիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆր. կը նուիրեն ՎէԹ. ֆոնտին:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԱՆԿԷՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընԹացքները վերսկսան Հոկտ. 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, La Barre, rue de Chateau Posteին յարակից սրահին մէջ. կը հրաւիրուին Անկէնի, Լա Գառի, Մօնմօրանսիի եւ Սուասիի, Սէն Կրասիէնի, Տէօյլի բոլոր հայ մանուկները: Կը խնդրուի ծնողքներէն որ առաջնորդեն իրենց զաւակները արձանագրելու համար: ԴասաւանդուԹիւնները պիտի կատարուին ձրի, եւ սակայն Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալուԹեամբ եւ երախտագիտուԹեամբ պիտի արձանագրէ նուիրատուուԹիւնները:— (Կնիf)

X

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Դպրոցի վերամուտի արձանագրուԹիւնները կը կատարուին 4 եւ 11 Հոկտ. հինգշաբԹի օրերը Ֆրանս. վարժարանին մէջ, առաւօտ ժամը 9—12 եւ կէսօրէ վերջ 2—5:

X

ԼԻՈՆ.— Ազգ. ՄիուԹեան Հայկազեան վարժարանը բաց է ամէն հինգշաբԹի, Հոկտեմբեր 4էն, ժամը 9էն իրիկուան 4.30: Ծնողները կը հրաւիրուին առաջնորդել իրենց զաւակները, սորվելու համար մեր սիրական եւ անոյշ մայրենի լեզուն:

Նոյնպէս արհեստի հետեւող պատանիներու եւ պատանուհիներու համար գիշերային մասնաւոր դասընԹացքներ կան երկուշաբԹի եւ հինգշաբԹի իրիկունները, ժամը 7էն սկսեալ:

ԴասաւանդուԹիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյն շէնքին մէջ, 69 rue Louis Blanc:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հոգեհանգիստ, ի յիշատակ Միհրան Գարակէօզեանի, Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյն, այս կիրակի, նախաձեռնուԹեամբ Հաւուրա Գարակէօզեան Հոմի Նախկին Սանուց ՄիուԹեան:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ԳԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ ԹՐԱԳՕՇԻ

6 Հոկտեմբեր շաբաԹ ժամը 20.45ին, Sociétés Savantes սրահին մէջ (8, rue Danton, métro Odéon):

Ա. Աբէլեանի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ (օփէրէԹ 4 արար) եւ «ԿՈՅՐ ԱՂՋԻԿԸ»:

Հարսանեկան տեսարանին պատ. Թատրոնի, երգ ու պարի խումբը համդէս կուգայ հայկական երգերով ու պարերով, մասնակցուԹեամբ Գէորգջանի եւ Ն. Պչտիկեանի:

Մուտք 150 ֆր.: Նաեւ Թուագրեալ աԹոռներ:

Հ. Յ. Դ. բացառիկ ժողովներ

Հ. Յ. Դ.ի Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաԹ երեկոյ ժամը 9ին Café Cadetի վերնայարկը:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ:

X

ԳԻՆԵՁՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս ԵրկուշաբԹի ժամը 9ին, 51 rue de Grignan. ընկերվարականներու ակումբը, ի պատիւ ընկեր Ս. ՎՐԱՑԵԱՆի եւ ուրիշ հիւրերու:

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի բոլոր ընկերներ եւ ընկերուհիները, ինչպէս եւ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի անդամ - անդամուհիները:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաԹ ժամը 18ին ընկեր Վահէ Օշականի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայուԹիւն:

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Հ. Յ. Դ. «Արծիւ» ենԹակոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները այս ուրբաԹ ժամը 21ին, 17, rue Ampère Cachan:

ԻՍԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը, այս շաբաԹ ժամը 20.30ին, Խրիմեան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայուԹիւն:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՄիուԹեան Կարտալի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին Պիվէռ, M. Orssalinoի սրճարանի ետեւի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. ՄիուԹեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական սրճարանին սրահին մէջ: Օրակարգ՝ զեկուցում պատգ. ժողովի, ընտրուԹիւն վարչուԹեան, ընԹացիկ հարցեր:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ուրֆայի հերոսամարտի տարեդարձը՝ Դեկտ. 30ին:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— ՓԱՐԻԶ, Ս. Յ.— Ձեր ուզած հասցէն չունինք:

ՎԱԼԱՆՍ, Ն. Թ.— Ձեր ծանուցումին համար պիտի վճարուի 500 ֆրանք:

ԱՐՔԷՕՅ, Վ. Ի.— Վճարած էք մինչեւ 15 Սեպտեմբեր 951:

ՓԱՐԻԶ (19), Տիկ. Փ.— Վճարած կ'ըլլաք մինչեւ 1952 Յուլիս 1:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻՆ Պալաս Մկրտիչեան եւ իր զաւակները Յովհաննէս եւ Գէորգ: Ինչպէս նաեւ Ագապի Պալազեան եւ իր որդիները Ղեւոն, Խաչիկ, Լուսաբեր: Տեղեկացնել Տիկին Սիրանոյշ Սինանեանի (ծնեալ Թէրճանեան, Երզնկացի) 31 rue de Nice, Alfortville (S.):

ԾԱԽՈՒ ՖՈՒՐԿՈՆԷԹ

Ծախու է Ֆուրկոնէթ մը, 1000 քիլօ բեռ կրելու կարողուԹեամբ: Citroen C. 4: Լաւ վիճակի մէջ, մօԹէօրն ու անիւները նոր: Գին 180.000 ֆր.: Հեռախօսել Taitbout 64-10:

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀ

Իսի լէ Մուլինոյի Café des Sportsի «Ազատ» սրահը (4 rue de la Défense) վերաբացուած է նախկինին պէս: Անոնք որ կը փափաքին վարձել հարսանիքի, նշանտուքի, մկրտուԹեան եւայլն համար, կրնան դիմել Madame Elèneի, ուԹ օր առաջ կամ հեռախօսել՝ Mic. 37-03:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 6 Octobre 1951 Շաբաթ 6 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6578-Նոր շրջանի թիւ 1989

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՄԷՆ ՄԷԿԸ ԻՐ ՀՈԳԵՐՈՎ

Որ եւ է քաղաքական անցուդարձ քննած ատեն, միշտ կը յիշեցնենք թէ մենք ալ կը գտնուինք համաշխարհային ալեկոծութեան ճամբաներուն վրայ :

Ուրիշ խօսքով, բախտաւոր պիտի համարուինք, եթէ Մեծերը յաջողին ամրապնդել խաղաղութիւնը: Պիտի տուժենք, եթէ նոր փոթորիկ մը պայթի :

Ի՞նչ կը թելադրէ այս տարրական գիտելիքը : Մանաւանդ այն երկիրներուն մէջ ուր հայկական հոծ բազմութիւններ տեղաւորուած են տարիներէ ի վեր :

Արթնութիւն եւ լրջութիւն, ըսած ենք միշտ: Բայց նաեւ՝ ամուր կազմակերպութիւն, վտանգները կանխելու կամ սահմանափակելու համար :

Երբ հսկայական ուժեր զինարշաւ կը կատարեն չորդեպինդ, տասնապատկելու համար իրենց ինքնապաշտպանութիւնը, մէկուն - միւսին ժպիտը կամ շուքը չեն որ պիտի փրկեն փոքր ժողովուրդները :

Այդ փոքր եւ անճար ժողովուրդներէն մէկն ալ մենք ըլլալով, ստիպուած ենք մտածել մեր ապահովութեան մասին: Այսօրուան թէ վաղուան համար :

Նոյն իսկ այն գաղութները որ հեռու կը գտնուին « հրաբխային » համարուած շրջաններէ, իրաւունք չունին անփութօրէն իրենց պատեանին մէջ կծկուելու :

Կրնա՞նք որ և է դեր կատարել, այս կամ այն ուղղութիւնը տալու համար դէպքերուն :

Ո՛չ: Բայց կրնանք մեր տունը կարգի դնել եւ գործնական միջոցներ ձեռք առնել, յիմար կոյսերու ճակատագրէն խուսափելու համար :

Կը կարծենք թէ երեսուն տարիներու տաքն ու պաղը եւ մեր ամբարած պաշարը բաւական են, ծուռն ու շիտակը զանազանելու համար :

Երէկուան համբակները չենք այլեւս :

Եթէ երազատեսներ կան ոտքերը գետնէն կտրած, շատ աւելի մեծ բազմութիւն մը կը կազմեն իրատեսները:

Անոնց պարտքն է փարատել թիւրիմացութիւնները, որպէսզի կարելի ըլլայ ինքնապաշտպանութեան տոկուն ցանց մը կազմել, բոլոր գաղութներուն մէջ :

Ինքնապաշտպանութիւն՝ բառին ամենալայն առումով: Ոչ միայն ոտքի տակ չերթալու, այլեւ բան մը աւելի շահելու համար :

Այս մտահոգութեամբ, «անելիքներ » ունինք ամէն տեղ: Արեւմտեան Եւրոպայէն մինչեւ Միջին Արեւելք, — անակնկալներու դասական աշխարհը:

Ամենօրեայ լուրերէն կ'իմանաք թէ ինչ ծրագիրներ կ'որոճան Մեծերը, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար :

Գաղտնիք չէ որ անոնք վճռական, գործօն դեր մը վերապահած են Թուրքիոյ, քաղաքական թէ զինուորական տեսակէտով :

Արդէն կը խօսուի ընդհ. հրամանատարութեան մը մասին, որ պիտի յանձնուի Թուրք զօրավարի մը, ընդ հովանեաւ անգլ. սպարապետի մը :

Ամէն պարագայի մէջ, Թուրքիան պիտի դառնայ կեդրոնական խարիսխ մը, արեւելեան Միջերկրականէն մինչեւ կովկասեան ճակատը :

Անշուշտ մեծ դեր մը կ'իյնայ նաեւ արաբական երկիրներուն :

Անոնք միշտ նախընտրած են չէզոքութիւնը, իբրեւ հիմնական ուղեգիծ: Իմաստուն քաղաքականութիւն մը, որ բացատրութեան չի կարօտիր:

Բայց, ո՞ր մարգարէն պիտի կրնար ճիշդ ու ճիշդ նախատեսել, պատկերացնել վաղուան հեռանկարը:

Կը բաւէ աչքի առջեւ բերել Իրանի եւ Եգիպտոսի պարագան, որոշ գաղափար մը կազմելու համար :

Միայն այս պարագան — « անծանօթ »ը — բաւական է, յիշեցնելու համար մեր տարրական պարտականութիւնները :

Մեր ապահովութիւնը, մեր հիմնական շահերը կը թելադրեն խուսափիլ որ եւ արարքէ որ կրնայ տեղի տալ ծուռ մեկնութեանց :

Գրաւոր ըլլայ թէ բանաւոր, մեր պայքարը պիտի ձգտի մէկ նպատակի, — չխախտել հիւրընկալ ժողովուրդին վստահութիւնը, թերեւս մարզանքներ փորձելով : Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԵՆՔ ԱԼ ԱՂՕԹԵ՞ՆՔ

Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Հոկտ. 25ի ընտրութեանց առթիւ, նախկին եւ ներկայ վարչապետները, Չըրչիլ եւ Էթլի Եշ. օր միասին աղօթեցին Ս. Պօղոս մայր եկեղեցիին մէջ, ամենայն երկիւղածութեամբ :

Գիտէք որ մէկը թունդ պահպանողական է, միւսը՝ աշխատաւորական կամ ընկերվարական :

Արարողութեանց ներկայ էին 500 քաղաքացիներ,— դահլիճին տարէց եւ երիտասարդ անդամները, պահպանողական, ազատական եւ աշխատաւորական երեսփոխաններ, ինչպէս եւ նոր թեկնածուները: Ամէնքն ալ պաշտօնական հագուստներով :

Այս առթիւ քարոզ մը խօսեցաւ Քէնթըրպըրիի արքեպիսկոպոսը — Անկլիքան եկեղեցւոյ Հայրապետը — սէր եւ միութիւն, արդարութիւն եւ համբերութիւն թելադրելով :

Աւանդութեան մը համաձայն, այսպիսի արարողութիւններ կը կատարուին ամէն ընտրութենէ առաջ:

Այս առթիւ, բոլոր հոսանքներու վարիչները կ'աղօթեն, որ Տէրը ի բարին առաջնորդէ ընտրական պայքարը :

Իրենց բացատրութեամբ, որպէսզի պայքարը շարունակուի «դատնութեամբ եւ չարութեամբ»:

Աղօթքէն վերջ, անշուշտ ամէն հոսանք ազատ է իր ուզածին պէս վարուելու :

Մանաւանդ որ, Ամենակալ Տէրը եւ բոլոր Սուրբերը վարժուած են չէզոք մնալու :

Անոնք աւելի դիւանագէտ են քան աշխարհի բոլոր պոլիտիկոսները: Կը նախընտրեն չխառնուիլ այս կամ այն երկրի «ներքին գործերուն » :

Մենք ալ այս տեսակ աղօթաժողով մը հաստատենք, պիտի ըսէի, բայց յանկարծ յիշեցի թէ դարերէ ի վեր ունինք փառաւոր « Տէր ողորմեա »ն :

Անոր միայն մէկ պարբերութիւնը, «Տուր աշխարհիս խաղաղութիւն» — հազար արարողութիւն կ'արժէ:

Դժբախտաբար, այս աղօթքն ալ անզօր մնացած է մինչեւ այսօր:

Պարզապէս անոր համար որ «Երկինք պատմեն զփառս Աստուծոյ», առանց խառնուելու երկրի «ներքին գործերուն » :

Մանաւանդ ա՛յն «ներքին գործերուն» ուր ոչ թէ քարիւղ է որ կը հոսի, այլ մարդկային արիւն:

ՎԱՀԷ

Ապատանի՞ պատրուակն վար

Վերջին տասը Անգլիացիները Ապատանէն մեկնեցան Եշ. օր, ինքնաշարժները քշելով դէպի Պասրա: Այսպէս ամբողջովին Պարսիկներուն ձեռքը մնաց քարիւղի ամենամեծ զտարանը, որ կ'արժէ մէկ միլիառ տոլար :

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Հօսէյն Մաքի, քարիւղի ազգայնացման ախոյեանը, ժպտագին կը դիտէր, երբ վերջին Անգլիացիները կը հեռանային դէպի Պասրա: Անգլ. տնօրէնը եւ իր ինը օգնականները յուզումով թօթվեցին պարսիկ պաշտօնատարին ձեռքը: Այս առթիւ տնօրէնը պատմեց իր տեսակցութիւնը՝ պարսիկ հրամանատարին հետ, եւ յոյս յայտնեց թէ պիտի վերադառնան, «եթէ ոչ իբրեւ Անգլօ-իրանեան ընկերութեան պաշտօնեաներ, գոնէ իբրեւ Անգլիացիներ » :

╳ Տոքթ. Մոսատեղ, որ Նիւ Եորք պիտի երթայ կիրակի օր, հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ, արցունքոտ աչքերով:

— « Կ'ուզեմ երթալ տեսնել թէ Ապահովութեան Խորհուրդը նոր ծուղակ մը կամ ուռկան մը չէ՞, տկար ազգերը որսալու համար»:

Վարչապետը խորհրդարան գնաց Եշ. առտու, հրաժեշտ առնելու համար: Այս առթիւ ճառ մը խօսելով, մեղադրեց Անգլիացիները թէ «ճնշում կը բանեցնեն եւ սպառնալիքներ կ'ուղղեն մեզի : Կը յուսամ թէ ձեր աղօթքները պիտի օգնեն ինծի այս ճամբորդութեան մէջ: Աստուած պահէ եւ առաջնորդէ Իրանը » :

Երբ վարչապետը կ'ըսէր թէ Իրան պատրաստ է հաշտուցում վճարելու, Ազգ. ճակատէն երեսփոխան մը պոռաց.

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

ՋՐԱԾԻՆ ՌՈ՞ՒՄԲ Խ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք երէկ, Ռուսերը նոր փորձեր կատարած են, երկու հիւլէական ռումբեր եւս պայթեցնելով :

Մ. Նահանգներու նախագահական պալատը միշտ կը մերժէ նոր տեղեկութիւններ հաղորդել. բայց շատ մը բանգէտներ եւ թերթեր կը լրացնեն պակասը :

Վերջին լուրը այն է թէ՝ Ռուսերը ջրածին ռումբ կը փորձեն: Գաղտնիք է թէ Ամերիկան ի՞նչպէս իմացաւ այս դէպքը: Երեսփոխան մը, Ճէքսըն, որ սերտ կապ ունի գաղտնի սպառազինութեանց հետ, յայտարարեց թէ փորձերը ապահովաբար կատարուած են Սիպերիոյ մէջ, թէ տեղեկութիւններ ունի Ռուսերու հիւլէական ռումբի քանակութեան մասին. բայց չի կրնար յայտնել, յանուն ազգային ապահովութեան :

Այս յայտնութեան վրայ, նորէն կ'արծարծուի հետեւեալ խնդիրը, — միջազգային հսկողութիւն հաստատել հիւլէական ուժի վրայ: Հաւանաբար այս խնդիրը քննուի ՄԱԿի յառաջիկայ ընդհ. ժողովին կողմէ, որ պիտի գումարուի Փարիզի մէջ : Բայց իրազեկ դիւանագէտներ յոռետես են համաձայնութեան մասին. քանի որ Արեւելքը եւ Արեւմուտքը տարբեր տեսակէտներ ունին հսկողութեան մեթոտներու մասին:

Կը կարծուի թէ Խ. Միութեան նպատակն է ազդել արեւմտեան պետութեանց վրայ, նոր փորձեր կատարելով: Իսկ Ամերիկացիները արդէն կը խօսին հիւլէական ռումբերու յաւելման մասին:

Կը թուի թէ անբաւական կը գտնեն իրենց ունեցած պահեստը, — 1000 — 1500 ռումբ: Հիւլէական ուժի յանձնաժողովին նախագահը որոշած է այս Բշ. իսկ պահանջել որ աւելցնեն հիւլէական զէնքերու արտադրութիւնը, նկատի առնելով Խ. Միութեան նոր ձեռնարկները: Յանձնաժողովը գաղտնի նիստ մը գումարեց, Ռուսերու նոր փորձին առթիւ: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ Խ. Միութիւնը այժմ ի վիճակի է նոր աշխարհամարտի մը ձեռնարկելու, եւ թէ ուրիշ փորձեր պիտի կատարէ, կատարելագործելու համար իր հիւլէական ռումբերը :

Ամերիկեան յանձնախումբին նախագահը ասկէ առաջ պահանջած էր վեց անգամ աւելցնել հիւլէական արտադրութիւնը, տարեկան վեց միլիառ տոլար յատկացնելով: Այն ատեն համաձայնութիւն չգոյացաւ, բայց հիմա իրար անցած են, Ռուսերու նոր փորձին առթիւ: Մասնագէտներ կը կարծեն թէ օր մը հիւլէական ռումբերով պիտի սպառազինուին ամերիկեան բանակը, նաւատորմը եւ օդատորմիղը: Այդ պարագային, Ամերիկացիները կը յուսան 30 միլիառ տոլար խնայել ամէն տարի:

ԻՆՉՊԷՍ ԿԸ ՑԱՑՏՆՈՒԻՆ ԳԱՂՏՆԻՔՆԵՐԸ

Նախագահ Թրումըն Եշ. օր խստօրէն քննադատեց կարգ մը ամերիկեան թերթեր, խօսնակներ եւ պարբերականներ, ըսելով թէ «95 % երեւան կը հանեն մեր բոլոր գաղտնի տեղեկութիւնները», ինչ որ օգտակար կ'ըլլայ հաւանական թշնամիներու: Այս առթիւ յիշեց պարբերական մը, որ վերջերս տպած էր հիւլէական ուժի գործարաններուն քարտէսները: Ուրիշ թերթեր ալ հրատարակած են գլխաւոր քաղաքներու օդանաւային քարտէսները, մատնանշելով ռմբակոծելի կէտերը :

Նախագահը հեգնութեամբ դիտել տուաւ թէ շատ կ'ուզէր այդպիսի քարտէսներ ճարել Խ. Միութեան զինագործական կեդրոններու մասին: Եւ պատուիրեց որ զգուշանան այս կարգի հրատարակութիւններէ :

╳ Հիւս. Ատլանտեանի խորհուրդին նախագահը, որ Փարիզ կը գտնուի, յայտարարեց թէ իրական յառաջդիմութիւն կատարուած է ապահովութեան տեսակէտով, թէ զինակցութիւնը կը զօրանայ: Բայց աւելցուց.

— « Տակաւին շատ ընելիքներ ունինք մեր նպատակին հասնելու համար : Ատլանտեանի զինակցութիւնը կը պահանջէ տաժանք, արցունք եւ քրտինք, բայց շատ սուղ գին մը չէ այս, խուսափելու համար նոր պատերազմէ մը: Ներկայ աշխարհին մէջ, ապահովութեան միակ երաշխիքն է հաւաքական ուժը» :

Խօսելով Յունաստանի եւ Թուրքիոյ անդամակցութեան մասին, նախագահը՝ Պ. Սփաֆորտ, բացատրեց թէ այդ երկու նոր անդամները « մեծ ուժ մը պիտի աւելցնեն հաւաքական պաշտպանու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

— Անգլիան է որ հատուցում կը պարտի մեզ: Ան միլիոններ պարտական է Իրանի: Պէտք չէ ոչ իսկ մէկ կրամ քարիւղ ծախենք Անգլիոյ: Երէկուընէ ի վեր խորտակուած են գերութեան շղթաները :

Տասը Անգլիացիներու մեկնումէն վերջ, Տոքթ. Մաքի ըսաւ թէ տասը գերման ճարտարագէտներ եւ զուիցերիացի մասնագէտ մը վարձուած են եւ Ապատան կը հասնին շուտով : Եթէ Անգլիացիները փորձեն պաշարում հաստատել, Իրանի մարտանաւերը կրակ պիտի բանան :

ՄԻ ՆՈՐ ԱԶԴԱՆՇԱՆ...

.Հայրենասիրական գրականութիւնը Խ. Հայաստանի չուրջ երկու տասնամեակ հալածանքի ենթարկուելուց յետոյ, երկրորդ աշխարհամարտի ընթացքին որոշ չափով ազատութիւն վայելեց :

Լոյս տեսան Դ. Դեմիրճեանի «Վարդանանք» ու Ստ. Զօրեանի «Պապ Թագաւոր» վէպերը, Սողոմոն Տարօնցու, Յովհ. Շիրազի, Մ. Էմինի, Թաթուլ Հուրեանի եւ ուրիշների բանաստեղծութիւնները, ինչպէս եւ վերահրատարակուեցան դասական մի քանի հեղինակների վէպերն ու բանաստեղծութիւնները :

Այս շարքի մէջ իր պատուաւոր տեղը գրաւեց հայ ազատագրական պայքարի փոթորկաշունչ մարգարէն՝ հանճարեղ Րաֆֆին, որի վերահրատարակուած վէպերն աննախընթաց սպառում ունեցան, կոտրելով ընթերցասիրութեան ամէն մրցանիշ :

Սակայն, այսօր իրազեկ ենք դառնում, որ Րաֆֆիի «Կայծեր»ն ենթարկուել է Խորհրդահայ Գրողների Միութեան բանադրանքին, որի մանրամասնութիւնը տուել է մեր աշխատակիցը, «Ալիք»ի երէկուայ թուի մէջ, հիմք ունենալով «Սովետական Հայաստան» պաշտօնաթերթի Օգոստոս 15ի թիւը :

Այս երեւոյթը պատահական կամ մասնաւոր բնոյթ չունի անշուշտ եւ դրա արմատները պիտի փնտռել համայնավարական այն քաղաքականութեան մէջ, որ վերսկսեց մարմնաւորել երկրորդ աշխարհամարտից անմիջապէս յետոյ, երբ սովետական ժողովուրդների հայրենասիրական զգացումները հրահրելու հարկ չկար այլեւս ...

Նոր հալածանքի ազդանշանը տրուել էր դեռ եւս հինգ տարի առաջ, 1946ին, երբ Սովետահայ Գրողների Երկրորդ Համագումարում յանդիմանութեան արժանացան մի չարք գրողներ՝ «Հայրենական պատերազմ»ի տարիներին իրենց ունեցած «չեղումների ու սայթաքումների» համար : Գրողներ, որոնք «թերագնահատել էին սովետական թեմատիկայի առաջատար դերը» եւ իրենց երկերի մէջ «հեռաւոր անցեալը պատկերացրել էին ռոմանտիկի իդէոլականացուած գծերով. ինչ որ լուրջ վտանգ է սովետական գրականութեան մէջ բուրժուա - նացիոնալիստական տենդեցների դրսեւորման ձեւով» :

Անմիջապէս քննադատութեան ենթարկուեցան ոչ միայն Դերենիկ Դեմիրճեանը, Յովհ. Շիրազը, Սողոմոն Տարօնցին, Վիգէն Խէչումեանը, Խաչիկ Դաշտենցը եւ ուրիշ գրողներ, այլ եւ մի չարք բանաստեղծներ, գրագէտներ եւ նոյնիսկ հինգերորդ դարու մեր մատենագիրներն ու պատմական դէմքերը (!!!) :

Համայնավար անողոք քննադատների նպատակն էր, — անշուշտ ի վերուստ տրուած հրահանգի համաձայն, — «յայտնաբերել ազգայնական խակումները, մերկացնելու, հողմացրիւ անելու, փոշիացնելու համար», — ինչպէս գրում էր այդ օրերին համայնավար նորակոչիկ մի գրագատ...

Գրական ճակատում սկսուած այս դիմաշրջութիւնը, ինչպէս նկատեցինք քիչ վերը, պատահականութեան արդիւնք չէր, այլ ժդանովի տուած ազդանշանի վրայ՝ մի ընդհանուր երեւոյթ՝ համայնավար մականի տակ գտնուող բոլոր երկրներում :

Յայտնի է նաեւ, որ խորհրդային գրողների ու այլ արուեստագէտների «ազգայնական հակումները» յայտնաբերելուց յետոյ տեղի ունեցան բազմաթիւ ինքնաքննադատութիւններ, որոնց արձագանգը հասաւ արտասահման եւ միջազգային ժամուլի սեփականութիւնը դարձաւ :

Այս հարուածից զերծ չմնացին նաեւ գիտական մարզում աշխատող անուանի դէմքեր, լեզուագէտներ, պատմաբաններ եւն. : Դրանց չարքում գտնուեցին աշխարհահռչակ լեզուաբան Աճառեանն ու Ղափանցեանը նոյնպէս, իրենց որդեգրած «հակամառական» ուղղութեան պատճառով :

Աշխատող, ստեղծագործող դէմքերի «բուրժուական հայրենասիրութիւն»ը բացայայտելուց եւ նրանց «սայթաքումներն ու չեղումները» հարուածելուց յետոյ, այսօր, ահա, հերթն եկել է մեր դասական գրողներին եւ առաջին առթիւ հանճարեղ Րաֆֆիին, որի «Կայծեր»ն արդէն դըրուած է բանադրանքի տակ :

Մեղադրանքի մէջ յիշատակուած կէտերը, որոնց ամփոփումը տրուած է մեր թերթի նախորդ թուի մէջ, մեզ համակում է մի տխուր նախազգացումով :—

Եթէ երէկ Րաֆֆիի «Կայծեր»ը համարւում էր «իմացական խոշոր արժէք», իսկ այսօր բանադրւում է որպէս «ամերիկեան կապիտալիստների աղջեւ ստորաքաճութեան մի գործ», արդեօք ի՞նչ է վիճակուելու ներկայիս հրապարակի վրայ եղող այն գրագէտներին, որոնց երկերը «յագեցած են բուրժուական հայրենասիրութեամբ» ...

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Անբախտ Աւստրիան

Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Ճափոնի հաշտութեան դաշնագրին առիթով, Աւստրիոյ հաշտութեան հարցը նորէն կ'արծարծուի :

Երեք Մեծերու արտաքին նախարարները Ուաշինկթընի մէջ որոշեցին «նոր եւ վճռական ճիգ մը թափել» Խ. Միութեան հետ համաձայնելու եւ Աւստրիոյ մասին վերջնական կարգադրութեան յանգելու համար : Տոքթ. Լէոփոլտ Ֆիկլ, Աւստրիոյ վարչապետը յայտարարեց թէ՝ կը յուսայ որ հաշտութեան բանակցութիւնները պիտի վերսկսին մինչեւ Հոկտեմբերի վերջը :

Աւստրիոյ կացութիւնը բացառիկ է ազգերու մէջ : Միակն է այն երկիրներէն ուր արշաւեցին Հիթլէրի բանակները եւ որ գրաւուածկը մնայ Դաշնակիցներու կողմէ : Չորս Մեծերու կողմէ գրաւուած միակ երկիրն է որ կը պահէ իր միասնականութիւնը : Միակ երկիրն ուր Խ. Միութիւնն ալ զօրք ունի, բայց բոլշեւիկեան վարչաձեւ չէ հաստատուած, ռուսական շրջանին մէջ :

Իսկ Աւստրիան զգուած է իր այս բացառիկ վիճակէն :

Թէեւ հանդիսաւորապէս յայտարարեցին թէ «ազատագրուած երկիր պիտի ըլլար եւ ոչ թէ պարտուած «թշնամի», թէեւ հանդիսաւորապէս խոստացան թէ իր ամբողջականութիւնը եւ գերիշխանութիւնը պիտի վերահաստատուին, բայց Աւստրիան տակաւին գրաւման բեռան տակն է եւ նշան ալ չկայ թէ մօտերս ազատ պիտի ըլլայ :

Ան տեսաւ որ Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ նման երկիրներ, որոնք կը պատերազմէին դաշնակիցներու դէմ, հաշտութիւն կնքեցին : Տեսաւ որ Ճափոնի հետ ալ հաշտութիւն կնքուեցաւ, իսկ Արեւմտեան Գերմանիոյ գրաւման պայմանները թեթեւցան, եւ այժմ ալ բանակցութիւններ կը կատարուին, հաշտութեան պայմանագիր մը կնքելու համար :

Աւստրիան կը յուսայ թէ կարգը իրեն եկած է, եւ թէ մօտերս պիտի տեսնէ իրագործումը պատերազմի առեն տրուած խոստումներուն :

Եւ սակայն, մասնագէտներ կը կարծեն թէ դեռ ժամանակը եկած չէ, թէեւ Աւստրիոյ պահանջները շատ արդար են, բանաւոր եւ համեստ :

Արդարեւ, հաշտութեան դաշնագրի մը կնքումը շատ աւելի հեռաւոր յոյս մըն է այսօր քան առաջ :

Այս յոռետեսութիւնը հիմնուած է այն իրողութեան վրայ որ՝ Խ. Միութիւնը ռազմագիտական, տնտեսական եւ քաղաքական զօրաւոր պատճառներ ունի, Աւստրիայէն չհեռանալու համար. պատճառներ որոնք աւելի շեշտուած են վերջին ամիսներու ընթացքին :

Այն օրերուն երբ հաշտութեան բանակցութեանց յաջողութիւնը քանի մը օրուան կամ շաբթուան խնդիր էր, եւ բաղդատաբար դրամական փոքր հատուցումի հարց մը, Աւստրիան ռազմագիտական տեսակէտով մեծ արժէք մը չունէր արեւմտեան պետութեանց համար :

Շրջապատուած՝ Եուկոսլաւիոյ, Հունգարիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ կողմէ, որոնք երեքն ալ Ռուսիոյ ենթակայ էին այն ատեն, Աւստրիա չէր կրնար պաշտպանուիլ արեւմտեան պետութեանց միջոցաւ, պատերազմի մը պարագային եւ իր բախտին պիտի ձգուէր :

Բայց սովետական խմբակցութեան եւ Եուկոսլաւիոյ յարաճուն հակամարտութիւնը եւ այն հաւատքը թէ Եուկոսլաւիա արեւմտեան պետութեանց կողմը պիտի անցնի պատերազմի պարագային, ընդդէմ Խ. Միութեան, բոլորովին փոխած են կացութիւնը :

Այսօր Աւստրիան կրնայ պաշտպանուիլ եւ պիտի պաշտպանուի, համաձայն իրազեկներու տեղեկութեանց : Այդ երկիրը մաս պիտի կազմէ Արեւմուտքի պաշտպանութեան ծրագրին եւ պաշտպան ուժերը պիտի գտնուին զօր. Այզընհաուըրի հրամանին տակ :

Տնտեսական տեսակէտով ալ Խ. Միութիւնը տրամադիր չէ Աւստրիայէն հեռանալու :

Ցորչափ հոն մնայ, կրնայ անարգել շահագործել բազմաթիւ ճարտարագործական հաստատութիւններ զորս գրաւած է իբրեւ գերմանական ստացուածք :

Ցորչափ Աւստրիոյ մէջ մնայ, կրնայ 20 — 30 զօրաբաժին պահել այդ երկրին ծախքով, — բընակութիւն, հագուստ - կապուստ, պարենաւորում :

Ռազմագիտական տեսակէտով ալ՝ ցորչափ Աւստրիոյ մէջ մնայ, պէտք չունի բացատրելու թէ ինչու զինուոր կը պահէ Ռումանիոյ եւ Հունգարիոյ մէջ, վասն զի այդ երկիրներուն հետ կնքուած դաշնագիրները իրաւունք կուտան իրեն իր հաղորդակցութեանց գիծերը պաշտպանելու Աւստրիոյ միջոցաւ :

Այն 150 միլիոն տոլարը զոր Խ. Միութիւնը պիտի ստանայ հաշտութեան դաշնագրով, չի փոխարիներ այդ իրաւունքներուն կորուստը :

Եւ վերջապէս, քաղաքական եւ բարոյական ազդեցութեան տեսակէտով, Խ. Միութիւնը պատճառներ ունի — միշտ մասնագէտներու տրամաբանութեամբ — Աւստրիայէն չհեռանալու : Եթէ զօրքը քաշէ Աւստրիայէն, պիտի չկրնայ խրախուսել Աւստրիոյ համայնավարները եւ խանգարել երկրին վերակազմութիւնը : Այն ատեն անպէտ պիտի դառնայ Վիէննայի մէջ հաստատուած քաղաքական վիթխարի մեքենան, կորսնցնելով իր ազդեցութիւնը Միջին Եւրոպայի մէջ : Այն ատեն Հունգարիոյ եւ Չեխոսլովաքիոյ սահմանամերձ ընդարձակ տարածութիւնները, որոնք արեւմտեան ազդեցութեանց դէմ պաշտպանուած են Աւստրիոյ ռուսական շրջանին միջոցաւ, պիտի կրնան ուղղակի յարաբերիլ ազատ աշխարհի ժողովուրդներուն հետ :

Այսօր իսկ, հակառակ ամրապէս պաշտպանուած սահմաններուն, բազմաթիւ փախստականներ կը յաջողին Աւստրիա հասնիլ Չեխոսլովաքիայէն եւ Հունգարիայէն :

Ներկայիս, Աւստրիոյ ոստիկանութիւնը բռնադատուած է Ռուսերուն յանձնել իր բռնած փախստականները, իրենց հայրենիքը վերադարձնելու համար : Ռուսերը բոլշեւիկ ոստիկաններ կը պահեն իրենց գրաւած շրջանին մէջ, այս հրամանները գործադրել տալու համար : Եթէ Ռուսերը քաշուին եւ Աւստրիա կատարելապէս տէր դառնայ ոստիկանութեան, ապաստանի օրէնքը պիտի վերահաստատուի եւ փախստականներուն թիւը պիտի կրկնապատկուի :

Միւս կողմէ, Խ. Միութիւնը երբեք համաձայն չէ որ Եւրոպայի կեդրոնին մէջ, իր արբանեակներու ամէնէն խոցելի սահմանին վրայ հաստատուի ազատ, միացեալ, կաթոլիկ եւ թունդ հակաբոլշեւիկ պետութիւն մը :

Թ. Ա. Թ.

Արդեօք համայնավարական այս մոլեռանդ հալածանքով սկիզբ չի՞ դրւում 1936ի մաքրագործումը յիշեցնող մի նոր շրջանի :

Ինչ ողբերգութիւն ... Երէկ դարաւոր ստրուկ հալածում էր ու բնաջնջում հայ ժողովրդին՝ Րաֆֆիների սփռած «Կայծեր»ը մարելու համար, իսկ այսօր հայ իշխանաւորներն են մարում նոյն «Կայծեր»ը՝ մայրենի հողի վրայ, յանուն համայնավարական հայրենասիրութեան ...

(Խմբագրական ԱԼԻՔԻ)

Հարցանողաց բարեւներ...

Այդ կիրակին ամառէն փոխ առնուած օր մըն էր : Արեւ ու տաք, պայծառ երկինք :

Ամառն արդեօք չա՞տ էր տեսեր որ աշունին ալ փոխ էր տուեր ...

Առիթ մըն էր որ գիւղէն դուրս ելլեմ նորէն, պարտականութիւն մը կատարելու համար :

Սեվրի կամուրջին վրայ եմ, ներսէս ձայն մը կ'ըսէ. — Նայէ դիմացդ, հոն պալատ մը կայ որ յախճապակիներով լեցուն թանգարան մըն է հըմնութեանց : Այնտեղ էր որ դաշնագիր մը կնքուեցաւ յամի չնորհաց 1920 Օգոստոս 10ին :

Այնտեղ էր որ ճանչցուեցաւ Հայաստանի հանրապետութիւնը նորածագ, ազատ եւ անկախ :

Ո՞ւր մնաց այդ մեր թուղթը, որո՞ւն գըրպանը : Որո՞ւ ծախուեցաւ : Ո՞ւր կորաւ : Եւ կամ փշրուեցա՞ւ յախճապակիներուն հետ :

Ձայն հանող չկայ ...

Պասթիյի առջեւ եմ : Խորհրդաւոր հրապարակ մը եւս իր բանտ - աշտարակովը պատմական : Ինչե՛ր կատարուած են ժամանակին, «վասն ազատութեան» :

Կը յիշեմ մեր փետրուար 18ը եւ Երեւանի բանտը : Ժողովրդային բուռն պոռթկումը կարմիր բռնապետութեան դէմ :

Կը ցատկեմ հանրակառք մը որ կը տանի քիչ մը հեռու :

Չորս կողմս նորէն կանանչութիւն, հարթ, հաւասար զորգի մը պէս ընդարձակ :

Ինչ գեղեցիկ է բնութիւնը երբ կը ժպտի, միշտ երիտասարդ եւ ուրախ այսպէս, նոր հարսի պէս ... Իսկ դուն երկչոտ, քովը կեցած կը դիտես զմայլած :

Կանգ կ'առնենք Պռեվանի բուժարանին առջեւ : Ներս կը մտնեմ իրարու քով չարուած ճերմակ տաղաւարներուն մէջէն, տեսնելու համար վաղեմի ընկեր մը :

Հեռուէն կրնանք ճանչնալ, զինքը : Միակն է անարին գլխուն դրուած պզտիկ հայերէնով, ուրկէ միայն պիտի կրնայ տեսնել չուրջը անցած, դարձածը, քանի որ անկարող է ոտքի ելլելու, մինչեւ իսկ նստելու : Աւելի քան տասնեւհինգ տարի է այդպէս գամուած, Փարիզէն Վէրսայլ, յետոյ նորէն Փարիզ եւ ի վերջոյ Պռեվան :

Ինչեր տեսած ու անցուցած է ան ալ չատերու պէս : Փրկուած աքսորէն, հուրէն, սուրէն եւ այժմ փռուած այստեղ, տարաբախտ Սուրէն (Նաւա -

Յո՛ երբաս

ԺԸՆԵՒ.— Ազգապահպանումի բրաբանցումին մէջ, վերջապէս, գտնուեցաւ քաւութեան նոխազը, — հայերէն տառերը ։

Ոչ ոք մտածած էր թէ՝ նոր սերունդին ուծանալու վտանգը կուգար հայկ. տառերէն ։

Հազար հինգ հարիւր տարուան այս գիրերը, որոնց համար 1913ին հայութիւնը մեծաշուք հանդէսներ կազմակերպեց եւ որուն համար Եղիշէ Դուրեան Ս. Մեսրոպի գերեզմանին վրայ կ'երգէր — « Աղուոր Ա. Բ. Գ.էդ զառ մը տուր ինծի » — այսպէս Յրդ զօրասիւնի դեր կը կատարեն եղեր, ուղղակի սպառնալով մեր նոր սերունդին գոյութեանը ։

Որո՞ւ միտքէն անցած էր մինչեւ այսօր ։ Բարեբախտաբար միշտ ալ կը գտնուին աչալուրջ անձեր, որոնք յարմար առենին երեւան կը հանեն դաւադիր թշնամին ։ Փա՛ռք Եհովային ։

Հիմա որ գիտենք հայ նոր սերունդին սպառնացող վտանգին աղբիւրը, ալ կրնանք հանգիստ շունչ քաշել եւ անմիջապէս գործի ձեռնարկել, չէզոքացնելով հայկական տառերը, զանոնք փոխարինելով լատինահայ տառերով ։

Ի՞նչ զարմանալի անուն, «լատինահայ» տառեր..., «շունկատուի» պէս խօսք մը ։ Միայն մէկ մեղադրանք ունիմ այն «լատինահայ» տառերուն հեղինակին.— 1910էն ի վեր այդ բանը գիտնալով հանդերձ, մեղսակցաբար ձայն չէ հաներ մինչեւ « այսօր » ։ Եւ իր « կոթ »ողական գործը չարունակեր է գրել այս անպիտան տառերով ։ Ներելի է այս ։

Ֆրանսացիները կ'ըսեն թէ՝ լաւագոյն կատակը այն է որ կարճ կը տեւէ ։

Արդ՝ « լատինահայ » տառերու կատակը, որ քանի մը օր տեւեց, անհամ դուրս եկաւ ։ Արաբական տառերուն նման «իւսթիւն» եւ «էօթրէ»ներով զարդարուն այդ գիրերը կուտան իրենց հեղինակին մտային կարողութեանը չափը ։

վարեան) ։

Ո՞վ կը հարցնէ իր վիճակի մասին ։ Շատ քիչեր անձնապէս ...

Ողջ ըլլան իր ազգականներն որոնք անկարելին կը փորձեն, նիւթապէս եւ բարոյապէս ։

Ողջ ըլլայ, կ'ըսէ, «Յառաջ»ն ալ որ ամէն օր կուգայ զինք տեսնել, տարիներէ ի վեր ։ Ինչպէս եւ «Արեւմուտք»ը ։ Կապոյտ եւ Կարմիր Խաչերուն որոնք չեն մոռնարաջակցիլ անձամբ կամ թղթատարով ։

Դառնօրէն կը տրտնջայ.— Եղբայր երկար տեւեց, քաշելիք ունինք եղեր ...

Ամէն մարդ քաշելիք մը կ'ունենայ, մէկը այսպէս, միւսը այնպէս ։ Բախտի անիւն է միշտ որ կը դարձնէ մեզ... Եւ առողջը՝ հիւանդ, հարուստը՝ աղքատ կ'ըլլայ մէկէն ...

Երէկ՝ գործատէր - վաճառական, այսօր՝ անգործ, մուրացկան ։

Երէկ՝ գիտուն, փաստաբան, այսօր խոհաբար, գաղթական...

Մեծ բան չէ հիւանդին ուզածը,— այցելութիւն մը, երկու տաք խօսք ։ ՄԷՆ ՍԷ

Անցեալ տարի, նոյն բանդէտը այս սիւնակներուն մէջէն կ'առաջարկէր Հայ. Եկեղեցւոյ սուրբերու շարքէն դուրս նետել բոլոր ոչ հայ սուրբերը ։

Երկար տեւեցին պարբերաբար իր արտայայտած արտառոց գաղափարները ։ Իր կեանքի վերջալոյսին՝ իր վրայ խօսեցնելու մարմա՞ջ ։

Ինչե՞ր չի խոստանար ան՝ իր «լատինահայ» տառերով ։ « Բարոյական » եւ «աննիւթ» յաղթանակներ... ։ Մեր պատմութիւնը լեցուն է « բարոյական » յաղթանակներով ։ Թերեւսատոր համար է որ այսօր այս վիճակին ինկած ենք ։ Քիչ մըն ալ նիւթական յաղթանակներու մասին մտածենք ։

Չինացին, Ճափոնցին, Հրեան, Հապէշը, Արաբը, իրենց գիրերուն դժուար ուսանելի ըլլալը չեն տեսներ եւ մտքէն չեն անցըներ փոխել զանոնք ։ Մենք ենք միայն որ չենք հաւնիր մեր դարաւոր տառերուն ։

Կովկասահայերը իրաւունք չունի՞ն «հօսհօս» կոչելու մեզ ։

Ե՞րբ պիտի հնարուի հայելի մը, որ ամէն մէկուն ցոյց տայ իր մտքի պաշարը ։

ՊԵՐՃ

« ՀՐԵԱՆԵՐԸ ԿԸ ՏԻՐԱՊԵՏԵՆ ԻՍԹԱՆՊՈՒԼԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԻՆ»

Պոլսոյ «Ժիմհուրիյէթ» լրագիրը կը գրէ այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ (28 Սեպտ.).— Միջխորհրդարանական համաժողովին մասնակցելու համար, Իսթանպուլ եկաւ լիբանանեան երեսփոխանական պատուիրակութիւն մը որուն նախագահը, Հապիպ էպու Շէհլա, իր երկիրը վերադառնալէ ետք հակաթուրք յայտարարութիւններ ըրաւ մամուլին ։ Տեսէք թէ ինչ ըսաւ.— Իսթանպուլի մէջ անհրաժեշտ է արաբականքարոզութեանց համար գրասենեակ մը բանալ եւ առաջքը առնել Սիոնականներու քարոզութեան ։ Արաբական Լիկան այդ գրասենեակը հիմնելու եւ յարդարելու համար ընդունած է հինգ հազար եգիպտական ոսկիի վարկ մը ։ Ներկայիս Իսթանպուլը եղած է Միջին Արեւելքի սիոնական քարոզութեան մեծագոյն կեդրոնը ։ Հրեաները ամբողջովին կը տիրապետեն Թուրք մամուլին ։ Նոյն իսկ Թուրք թերթերը չարափոխելով հրատարակած են արաբ պատուիրակներուն խօսածները համաժողովին մէջ եւ յարձակած արաբ պատուիրակներու վրայ ։ «Էլ Գատէս» թերթը կը հրատարակէ այս տողերը, հետեւեալ վերնագրով. — Իսթանպուլ, որ երէկ իսլամութեան կեդրոնը եղած էր, այսօր եղած է սիոնական փրոփականտի կեդրոնը » ։

Շիտակը զարմանքով կարդացինք այս գրութիւնները ։ Մանաւանդ որ Լիբանան անցեալին մէջ մեր մէկ նահանգն էր եւ հոնկէ եկող քանի մը «սիւտիւ պօզուգ»եր երբ կը յանդգնին մեր արժանապատուութիւնը վիրաւորել եւ Թուրք մամուլը վարկաբեկել, զարմանալու տեղ կը զայրանանք այս անգամ ։

Կրնայ ըլլալ որ Իսրայէլացիները իրենք զիրենք ծանօթացնելու համար մեր երկրին մէջ, կարգ մը քարոզութիւններ կը կատարեն, իրաւունք ալ ունին ։ Արաբական երկիր մըն ալ օրինաւոր ամէն միջոցի կրնայ դիմել, լաւագոյն կապեր հաստատելու համար տարրերու միջեւ ։ Միայն թէ անպատիւ եւ անպատասխանատու գործ է, ելլել պնդել թէ Իսրայէլացիք Իսթանպուլը վերածած են սիոնական մեծ քարոզութեան կեդրոնի մը ։ Ո՞վ կրնայ եղեր սա էպօն Շէհլա ըսուած մարդը, որ Թուրք մամուլին դէմ այդ աղէտ վերագրումները կ'ընէ եւ կը յաղդնի արաբ քարոզութեան կեդրոնատեղի մը հաստատել Իսթանպուլի մէջ ։

Ամբողջ Թուրք մամուլը զերծ կը մնայ հրէական տիրապետութենէ եւ ուրիշ ամէն ազդեցութիւններէ ։ Թուրք մամուլը աշխարհի ամէնէն պատուաբեր եւ ազատ մամուլն է եւ ամէն բանէ առաջ, Թրքական շահերուն ամէնէն անկեղծ պաշտպանն ։ Մանաւանդ արտաքին քաղաքականութեան վերաբերեալ խնդիրներու մէջ, Թուրք մամուլը իր մաքուր գրիչով եւ պայծառ ճակատով յարգած է ամէն պատիւ և արժանապատուութիւն, ամէն բարեկամութիւն եւ աւանդութիւն ։

Արաբական Լիկան անշուշտ շատ մը դատեր, նպատակներ ունի եւ Արաբներու եւ Իսրայէլացիներու միջեւ ստեղծուած վէճը կը խանգարէ ամբողջ Միջին Արեւելքի անդորրութիւնը ։ Անհրաժեշտ է հարթել այս վէճը եւ վերահաստատել ամբողջ Միջին Արեւելքի անդորրութիւնը ։ Այս ուղղութեամբ կարեւոր աշխատանք մը կը վիճակի Թուրք եւ արաբ լրագրողներուն եւ գրիչներուն ։ Մենք հնուց ի վեր անհրաժեշտ նկատած էինք ողեւորել Թուրք - արաբ բարեկամութիւնը եւ կարեւոր խնդիր մը կը նկատէինք զայն ։ Եթէ Արաբները Իսթանպուլի մէջ քարոզչական գրասենեակ մը բանան, Գահիրէի եւ Դամասկոսի մէջ ալ Թուրք տեղեկատու գիւան մը պէտք է բանալ ։ Այս է միակ միջոցը փոխադարձելու համար Հապիպ էպու Շէհլայի պէս մարդոց ։

Մենք ալ կրնանք միեւնոյն բառերով եւ միեւնոյն ամբաստանութիւններով պատասխանել իրենց, բայց կը խորհինք թէ փոխադարձ հայհոյանքներով անկարելի է հասկացողութեան մը յանգիլ ։ Կը բաւականանք ըսելով թէ Լիբանանցի երեսփոխանին խօսքերը բացարձակ բարբանջանք են ։

ԱՅՍ ԱԼ ՈՒՐԻՇ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Թուրք թերթերը կը գրեն թէ Ռուսերը սատակացուցած են հակաթուրք պայքարը Կովկասի մէջ ։ Վրացի հեղինակ մը «Ընկղմող Քարը» անուն թատերախաղով մը կը նկարագրէ այն պայքարը զոր Վրացիները մղած են Թուրքերուն դէմ ։

Նոյն աղբիւրին համաձայն, «Հայաստանի լեռնային շրջաններուն մէջ» անուն գրքով մըն ալ կը նկարագրուին Թրքական հարստահարութիւնները եւ աչխարհակալութիւնը ։

Հակաթուրք շարժումը կ'ուզեն տարածել նաեւ Ատրպէջանի, Հիւս. Կովկասի եւ Թուրքեստանի մէջ ։

Թուրք թերթերը արտատպելով այս լուրերը, կ'եզրակացնեն թէ Ռուսերը կ'ուզեն Կովկասի ժողովուրդները գրգռել Թուրքերուն դէմ, ի նախատեսութիւն պատերազմի ։

ԱՆԳԱՐԱՅԻ նախորդ գերման դեսպանը, Ֆոն Փափէն, որ եօթը տարիէ ի վեր հեռացած էր Թուրքիայէն, Պոլիս հասաւ Սեպտ. 27ին ։ Ըսաւ թէ որեւէ քաղաքական պաշտօն չունի եւ թէ « Թուրքիան իր Երկրորդ հայրենիքն է» ։

ՄՈՒԹՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (1)

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՄԱՐԴԸ

—Պարոն Բաղդասար, ձեզ համար բացատրելն աւելորդ է ։ Դուք լուսամիտ մարդ էք, շատ լաւ գիտէք ինչ սանել է աղքատ ուսանողի վիճակը ։ Պարոն Բաղդասար, փառք Աստուծոյ, դուք միլիոնատէր էք ։ Տուէք մի աշխատասէր, խելօք, ազնիւ երիտասարդի ուսման վարձը ։ Նա լաւ ապագայ է խոստանում ։ Նա՝ կը լինի ազգի օգտակար անդամ ։ Երդւում եմ կարգով ։

Պարոն Բաղդասարը նստած էր իր շքեղ կաբինետում, որի առաստաղը ծածկուած էր խղաներկով, որի մեղեան կահ կարասին Բեռլինից էր բերել տուած եւ որի պատերի վրայ կային մի քանի նշանաւոր Հայերի պատկերներ ։

Պարոն Բաղդասարը նեղն ընկաւ ։ Նրան խնդրում էին անել այն, ինչ որ երկնային պատիժ էր նրա համար — բանալ քսակը ։ Ողորմած Աստուած, այդ ինչ աներես ազգ է հայ ազգը ։ Դեռ մի ամիս չկայ՝ նա 25 ր. ուղարկեց հայուհեաց ընկերութեանը, որպէսզի իր անունը տպուի լրագիրներում, եւ դեռ չի տպուել, ու դարձեալ պահանջում են ։ Ոչ, երբեք, չի կարող տալ ։ Բայց ի՞նչպէս մերժել, քանի որ խնդրողը քահանայ է ։ Չէ՞ որ նա պատարագ անելիս սուրբ սեղանի առաջ կարող է անիծել նրան ։

Պարոն Բաղդասարը մտածեց, մտածեց եւ դըտաւ ելք ։

— Տէր հայր, այդ ուսանողը ձեր ազգակա՞ն է ։

— Քրոջս որդին է ։

— Տէր հայր, ցաւում եմ, որ ձեր քրոջ որդին է ։

— Ինչո՞ւ ։

— Որովհետեւ ես սկզբունքով ուսանողների չեմ օգնում ։

— Այդ ի՞նչ սկզբունք է ։

— Երախտամոռներին պատժելու սկզբունք ։ Գիտէք Տէր հայր, ես երախտամոռութիւնը համարում եմ մեծ անազնուութիւն, իսկ հայ ուսանողներն երախտամոռ են ։ Նրանք հէնց որ աւարտում են իրենց ուսումը, իսկոյն մոռանում են իրենց բարերարներին ։

— Բայց պարոն Բաղդասար ...

— Ոչ, ոչ, մի վիճէք, Տէր հայր, ես իմ սկզբունքը խախտել չեմ կարող ։ Իմ ասածն ասած է ։ Խնդրեցէք ուժ համար եւ ինչի համար կամենաք, բայց ոչ ուսանողների ։

— Ներողութիւն, պարոն Բաղդասար, ես ձեր սկզբունքը չգիտէի ։ Մնացէք բարով ։

Հոգեւոր հայրը գնալուց յետոյ Պ. Բաղդասարը ուրախացաւ, որ քսակի բերանը բաց չարաւ ։ Բայց յետոյ մտածեց, որ չափազանցութիւն արաւ բոլոր ուսանողներին երախտամոռ համարելով ։ Եւ իսկոյն յիշեց իր երախտագիտութիւնն իր բարերարի վերաբերմամբ ։ Այդ բարերարը նրա հօրեղբայրն էր, որի պատանը վաղուց էր մաշուել ։ Հանգուցեալը խնամել էր նրան, մեծացրել, յետոյ ընկերացրել իր գործերին ։

— Իսկ ես ի՞նչ արի նրա որդկերանց ։ — Զրկեցի իրենց բաժնից ։

Եւ Պ. Բաղդասարն իր անցեալի վրայ նորից վարագոյր ձգեց ։

Մի շաբաթ անցած՝ եկաւ մի ուրիշ այցելու ։ Այս անգամ աշխարհական ։

— Պարոն Բաղդասար, դուք լաւ գիտէք՝ ինչ սանել է մամուլ ։ Դուք մեր վաղեմի բաժանորդն էք եւ մեր գաղափարակիցը ։ Մեր 25ամեայ լրագիրը, որ այնքան ծառայութիւններ է մատուցել ազգին, այսօր տպարանին վճարել չի կարողանում ։ Տուէք գոնէ մի 1000 ր., փրկեցէք ձեր սիրած լրագիրը փակուելու վտանգից ։

Պարոն Բաղդասարը նստած էր իր փառահեղ սալոնում, որի ոսկեզօծ կահ կարասին յատկապէս ինքն էր պատուիրել Պարիզում Լուդովկիոս ԺԴ.ի ոճով ։

Դարձեալ նեղը ձգեցին նրան ։ Դարձեալ պահանջում են, որ նա քսակի բերանը բաց անի ։ Ինչպէս մերժել ։

Նա մտածեց, մտածեց եւ գտաւ ելք ։

— Ներեցէք, ես վճռել եմ սկզբունքով հայ լրագիրներին չօգնել ։

— Ինչո՞ւ ։

— Որովհետեւ նրանք միմեանց միսն են ուտում ։ Նրանք ոչ մի բանում հաշտ չեն իրարու հետ ։ Ազգը վնասւում է դրանից ։

— Բայց դա ուղղութիւնների տարբերութիւն է ։

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷ

թեան հարաւային կողին վրայ: Անոնց անդամակցութիւնը միեւնոյն ատեն պիտի նուազեցնէ պատերազմի վտանգը, այդ կենսական շրջանին մէջ»:

Միջին Արեւելքի ճակատը

Լոնտոնի Թուրք դեսպանը, Ճէվատ Աճըքալըն Անգլիոյ արտաքին նախարարին այցելեց Եչ. օր: Խօսակցութեան գլխաւոր նիւթն էր արեւմտեան երեք պետութեանց զինուորական պատուիրակութեան խնդիրը: Այս մարմինը Թուրքիա պիտի երթայ մօտերս, կազմակերպելու համար Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը, նախագահութեամբ զօր. Գրէտլիի: Պիտի խորհրդակցի Թուրքիոյ քաղաքական եւ զինուորական վարիչներուն հետ, հրամանատարութեան խնդիրը կարգադրելու համար: Այս նոր հրամանատարութիւնը ամբողջական մասը պիտի չկազմէ Ատլանտեանի դաշինքին, բայց պիտի կապուի անոր հետ, կարգ մը զինակիցներու անդամակցութեամբ:

Թերթերը կը գրեն թէ Մեծն Բրիտանիոյ պնդումին վրայ է որ Ֆրանսա, Մ. Նահանգները եւ Թուրքիա համաձայնեցան անմիջապէս ժողով գումարել Անգարայի մէջ, առանց սպասելու որ 12 երկիրներու խորհրդարանները վաւերացնեն Յունաստանի եւ Թուրքիոյ անդամակցութիւնը: Անգլիա կ'ուզէ արագօրէն լուծել Սուէզի պաշտպանութեան ու անգլ. զօրքի տեղաւորման խնդիրը: Այս կազմակերպութենէն կախում ունի Միջին Արեւելքի ապահովութեան խնդիրը:

Կը կարծուի թէ դժուարութիւններ պիտի ծագին Անգարայի եւ Գահիրէի ներկայ յարաբերութեանց հետեւանքով: Թուրքիա վերջերս քուէ տուաւ Իսրայէլի բանաձեւին, որով Ապահովութեան Խորհուրդը կը հրահանգէ Եգիպտոսի՝ վերցնել Սուէզի ջրանցքին մէջ հաստատած կաշկանդումները: Այս ընթացքը մեծ դժգոհութիւն պատճառեց Եգիպտոսի մէջ եւ նորէն լարուեցան Թուրք-եգիպտական յարաբերութիւնները որոնք աստիճանաբար կը բարուքէին:

Այս կացութեան մէջ, դժուար է նախատեսել թէ ինչպէս կարելի պիտի ըլլայ գործակցութիւն հաստատել Եգիպտոսի եւ Թուրքիոյ միջեւ: Արաբական երկիրները կը շարունակեն վերապահ դիրք մը բռնել Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հարցին մէջ. գիտնալով հանդերձ որ հրամանատարութեան պաշտօն մը պիտի յանձնուի Թուրքիոյ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՆԴԿԱՀԱՅ ՄԸ, Յովսէփ Մատաթ, Կալկաթայէն Փարիզ եկաւ օդանաւով, պաշտպանելու համար իր դատը՝ Ալի Խանի դէմ: Կը գանգատի թէ Խանը հիւանդ (չնչարգել) ձի մը ծախած էր իրեն, երկու տարի առաջ, 1.500.000 ֆրանքի: Ալի խան կ'ըսէ թէ ձին մէկ միլիոն ֆրանք շահած էր Ֆրանսայի մէջ, վերջին երեք ամիսներու ընթացքին: Դատը յետաձգուեցաւ Հոկտ. 25ին:

ՔՈՐԷԱՅԻ դաշնակից հրամանատարը առաջարկած էր փոխել զինադադարի բանակցութեանց վայրը: Կարմիրները մերժեցին, պնդելով Քասոնկի վրայ: Եւ կռիւները կը շարունակուին ...

ԱԹԷՆՔԷՆ կը հեռագրեն թէ 3000 համայնավարներ որոնք մահուան ? դատապարտուած են, պատիժի թեթեւցում պիտի ստանան (ցկեանս բանտարկութիւն):

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ժողովը փակուեցաւ երէկ, արքայական յայտարարութեամբ զոր Ճորճ Զ. ստորագրած էր հիւանդութեան անկողնին մէջ: Այս առթիւ պետական խորհուրդը նիստ գումարեց յարակից սենեակի մը մէջ, որպէսզի Թագաւորը կարենայ նախագահել:

ԱՐԺԱՆԹԻՆԻ ըմբոստութեան գլխաւոր վարիչը, զօր. Մէնէնտէզ 15 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցաւ: Ուրիշ 7 սպաներ ալ 3—6 տարի բանտարկութեան դատապարտուեցան:

ՄԱՐՈՔԻ ֆրանսական նոր ներկայացուցիչը, զօր. Կիյօմ իր պաշտօնին ձեռնարկելով եՍուլթանին ներկայանալով, յոյս յայտնեց թէ վեհապետը պիտի խուսափի «ծայրայեղ տարրերուն հետ խառնուելէ»: Սուլթանը փափկութեամբ հասկցուց թէ Մարոք անկախութիւն կ'ուզէ: Ընդունելութիւնը կատարուեցաւ դարաւոր միջնաբերդի մը մէջ, Ռապաթի շրջակաները:

ՇԱՐԺԱՎԱՐՆԵՐԸ երէկ փորձեցին խափանել երթեւեկը, խճողելով Փարիզի փողոցները, իբրեւ բողոքի ցոյց բժշկական քննութեան դէմ:

Աղօթաժողով Պօմոնի մէջ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք:

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն:

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

Հ. Յ. Դ. բացառիկ ժողովներ

Հ. Յ. Դ.ի Փարիզեան շրջանի բոլոր ընկերները ժողովի կը հրաւիրուին այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին Café Cadetի վերնայարկը:

Ներկայ կ'ըլլայ ընկեր Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ:

ԳԻՆԵՁՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի ժամը 9ին, 51 rue de Grignan. ընկերվարականներու ակումբը, ի պատիւ ընկերներ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆի, Մ. ՕԶԱՆԵԱՆի եւ ուրիշ հիւրերու:

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի բոլոր ընկերներ եւ ընկերուհիները, ինչպէս եւ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի անդամ - անդամուհիները:

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ Փարիզի մէջ յետաձգուած է Հոկտ. 28ին:

Շուտով լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

ՏԱՐԱԲԱԽՏ ԿԱՐԳԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան առթիւ ցաւակցութիւն յայտնելով այրի Տիկին Բարուհիի եւ Շ. Նարդունիի, հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են ՀԱՅ-ԲՈՅԺի ֆոնտին.—

Փարիզէն Տէր եւ Տիկ. Հայկ Սէրէնկիւլեան 5000 ֆրանք: Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան 5000 ֆրանք: Նիսէն Գ. Յովհ. Տէր Պօղոսեան 1000 ֆրանք:

Х.Ալժէէն Տէր եւ Տիկ. Պօղոս Արզումանեան Գ. ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի 1000 ֆր. կը նուիրեն Ֆր. Կ. Խաչին: Ստանալ «Յառաջ»էն:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԱՆԿԷՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքները վերսկսան Հոկտ. 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, La Barre, rue de Chateau Posteին յարակից սրահին մէջ. կը հրաւիրուին Անկէնի, Լա Պառի, Մօնմօրանսիի եւ Սուասիի, Սէն Կրասիէնի, Տէօյլի բոլոր հայ մանուկները: Կը խնդրուի ծնողքներէն որ առաջնորդեն իրենց զաւակները արձանագրելու համար: Դասաւանդութիւնները պիտի կատարուին ձրի, եւ սակայն Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ եւ երախտագիտութեամբ պիտի արձանագրէ նուիրատուութիւնները:— (Կճիէ)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հոգեհանգիստ, ի յիշատակ Միհրան Գարակէօզեանի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի, նախաձեռնութեամբ Հաւուրտ Գարակէօզեան Հոմի Նախկին Սանուց Միութեան:

ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ ՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԱՏՐՈՆ ԹՐԱԳՕՇԻ

6 Հոկտեմբեր շաբաթ ժամը 20.45ին, Sociétés Savantes սրահին մէջ (8, rue Danton, métro Odéon):

Ա. Արէլեանի ՂԱՐԱԲԱՂԻ ՄԵԼԻՔՆԵՐԸ (օփէրէթ 4 արար) եւ «ԿՈՅՐ ԱՂՋԻԿԸ»:

Հարսանեկան տեսարանին պատ. Թատրոնի, երգ ու պարի խումբը հանդէս կուգայ հայկական երգերով ու պարերով, մասնակցութեամբ Գէորգեանի եւ Ն. Պշտիկեանի:

Մուտք 150 ֆր.: Նաեւ թուագրեալ աթոռներ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Արեւելեան Լեզուներու Վարժարանի օգնական ուսուցիչներէն Հր. Ն. Թորոսեանի Հայ Գրականութեան պատմութիւնը, Ֆրանսերէն լեզուով եւ Հայաստա ի քարտէսով:

HISTOIRE DE LA LITTÉRATURE ARMÉNIENNE DES ORIGINES JUSQU'A NOS JOURS, par **H. Thorossian.** Préface de RENÉ GROUSSET de l'Académie Française.

Գեղեցիկ հատոր մը 384 էջէ բաղկացած, օտար լեզուով հրատարակուած առաջին գիրքն է որ կ'ընդգրկէ հայ գրականութեան պատմութեան բոլոր շրջանները:

Գին՝ 800 ֆր. (թղթատարի ծախքով 850 ֆր.)

Դիմել՝ Librairie des Cinq Continentsի, 18 rue de Lille, Paris (7), ինչպէս նաեւ բոլոր հայ եւ ֆրանսական գրավաճառներուն:

Dépositaire Librairie des Cinq, Continents 18 rue de Lille, Paris (7):

Փութացէք հատ մը դնել. հազար օրինակ միայն տպուած է:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս շաբաթ ժամը 18ին ընկեր Վահէ Օշականի բնակարանը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ԻՍԻ.— Ֆր. Կ. Խաչի մասնաճիւղին ժողովը, այս շաբաթ ժամը 20.30ին, Խրիմեան սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Կարնոյի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս կիրակի ժամը 3ին Գիվէո, M. Orssalinoի սրճարանի ետեւի սրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ:

ՀԱՄԱԽԱՐԲ. Միութեան Վալանսի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս կիրակի առաւօտ ժամը 9ին, սովորական սրճարանին սրահին մէջ: Օրակարգ՝ զեկուցում պատգմ. ժողովի, ընտրութիւն վարչութեան, ընթացիկ հարցեր:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ուրֆայի հերոսամարտի տարեդարձը՝ Դեկտ. 30ին:

Մեծ պարահանդէս

Այս կիրակի, ժամը 3էն 12, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, (Place St. Augustin):

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Orchestre GARO SARIAN et son ensemble typique (grande formation americano - latine):

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ: Alvarezի, vedette de la radio եւ Օր. Denise Fontaineի, ballets sur thèmes classique et oriental: Ճոխ պիւֆէ:

Տոմսերու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն:

Սեղանները ապահովելու համար, հեռաձայն Tru. 92-68, Օր. Շահինեան:

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ 36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան:

Կը նախագահէ Գ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Բանախօսութիւն եւ գեղարուեստական ճոխ բաժին: Métro Place St. Augustin

ԾԱԽՈՒ է գրի մեքենայ մը: Հեռաձայնել OPEra 37-62:

ԾԱԽՈՒ ՖՈՒՐԿՈՆԷԹ

Ծախու է ֆուրկոնէթ մը, 1000 քիլօ բեռ կրելու կարողութեամբ: Citroen C. 4: Լաւ վիճակի մէջ, մօթէօռն ու անիւները նոր: Գին **180.000 ֆր.**: Հեռախօսել Taitbout 64-10:

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀ

Իսի լէ Մուլինոյի Café des Sportsի «Ազատ» սրահը (4 rue de la Défense) վերաբացուած է նախկինին պէս: Անոնք որ կը փափաքին վարձել հարսանիքի, նշանտուքի, մկրտութեան եւայլն համար, կրնան դիմել Madame Elèneի, ութ օր առաջ կամ հեռախօսել՝ Mic. 37-03:

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Հոն բերնի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ Եւրոպական բոլոր կերակուրները: ՀՈՆ է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով:

ՔԱՖԷ՛ ԱՐԹԻՒՐ

Թորշուած, բորբոք ու մաքուր
Ըմպի՛ր, համտե՛ս... անուշ տա՛ք,
Առանց վախի ա՛ռ, կալ առատ,
Վաճառականը՝ մեր ԱՐԹԻՒՐ
Ո՛վ հաստատէ խառնուրդ կայ,
Յիսուն հազար ճաւէր կայ,
Հարիւր պարզ տարրակին
Շիշ մը օղի նաւէր կայ:
Հասցէն առ՛, առ պահէ
Շուտով գրէ՛, թող դրկէ՛
ԱՐԹԻՒՐԸ սուրճին մարքն է
Սուրճն ալ ԱՐԹԻՒՐին փառքն է:

Հասցէ.— **Boyadjian**, 12 Place de la Pierre, Valance (Drôme):

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15–70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678–63
Dimanche 7 Octobre 1951 Կիրակի 7 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6579-Նոր շրջան թիւ 1990

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԼՍԷ՛, ՏԷ՛Ր, ԵՒ ՈՂՈՐՄԷ...

Վերջերս չորս վարդապետներ էջմիածին գացին, եպիսկոպոսանալու համար: (Երեքը՝ Երուսաղէմէն, չորրորդը՝ Ռումանիայէն):

Վերադարձին, չորս նորապսակները աւետաբեր լուրեր հաղորդեցին հայրենիքի եւ էջմիածնի մասին:

Հրատարակուած տեղեկութիւններէն ոչինչ կարելի է իմանալ Երեւանի քաղաքական առաջադրութեանց մասին:

Նորապսակներէն ո՞ր մէկը պիտի համարձակէր հարցում ուղղել այդ մասին: Կամ ոեւէ մէկուն հաղորդել իր տեսածն ու լսածը:

Միայն էջմիածնի մասին խօսած ատեն է որ, Երուսաղէմի պատր. տեղապահը, Եղիշէ արք. Տէրտէրեան կը յայտնէ Գէորգ Զ.ի բաղձանքները.

1.— Ի կենդանութեան ներոգել էջմիածնի տաճարը:

2.— Իր բոլոր հայրենակարօտ զաւակները օր մը հայրենիքին մէջ հաւաքուած տեսնել: «Եւ ըստ վեհափառը խինճնավառ շեշտով, — Պիտի ապրիմ եւ տեսնեմ այդ գեղեցիկ օրը»:

3.— Էջմիածինը դարձնել բովանդակ Հայութեան միակ խորհրդանշանը:

Եւ դարձեալ ամէնէն հիմնականը, իբրեւ չորրորդ բաղձանք.

— «Վերջ տալ մեր դարաւոր ողբերգութեան, մեզմէ խլուած հայկական նահանգներուն վերադարձումը պահանջել»:

«Էջմիածին» ամսագրի 1951 Յունուար - Մարտի թիւին մէջ, խմբագրական մը կ'երեւար հետեւեալ խորագրով.— «Նոր Հիմնամյակի Շեմքին»:

Ակնարկ մը նետելով քսաներորդ դարու առաջին յիսնամեակին վրայ, խմբագրականը կը պարզէր նաեւ հայկական իրականութիւնը: Կը գտնէր վայն աւելի քան փայլուն, շնորհիւ սովետական կարգուսարքին:

Հաւաստելէ վերջ թէ հայ ժողովուրդը կը պտղուի «իր եւկական ոսկեդարում», խմբագրականը կ'եզրակացնէր, յանուն Ամենայն Հայոց կաթողիկոսութեան.

— «Նոր յիսնամեակում Հայ Եկեղեցու իղձն է, որ արդարութիւնը թագաւորի աշխարհում. որ Մայր Հայրենիքին վերադարձուեն նրանից անարդարացի խլուած Արեւմտահայ շրջանները եւ հնարաւորութիւն ստեղծուի հայրենակարօտ Սփիւռքին գալ հաւաքուել իր սիրելի Հայրենիքում»:

Ուրեմն, իղձ եւ մաղթանք, ինչպէս դարերէ ի վեր: Ինչպէս 1914 — 1918ի Մեծ Պատերազմէն առաջ եւ վերջը: Ինչպէս երկրորդ Աշխարհամարտի ընթացքին: Եւ մինչեւ այսօր:

Ուրիշ խօսքով, բոլշեւիկեան իշխանութիւնն ալ հոգեւոր պետերու միջոցաւ է որ կ'օրօրէ տարագիր բազմութիւնները: Դատ կը պաշտպանէ, յոյս կը ներշնչէ աղօթքներով եւ մաղթանքներով: Կաթողիկոսական օրհնութեամբ:

Նորէն վեղար եւ կոնդակ: Նորէն բաղձանք եւ հառաչանք: Ինչպէս ցարական իշխանութեան ատեն, երբ ոչ հայրենիք ունէինք, ոչ պետական կորիզ, ոչ ալ ձեւակերպուած պահանջներ՝ միջազգային դաշնագրով:

Երէկ՝ մասնաւոր պատուիրակութիւններ կը հետապնդէին Հայկ. Դատը, նախ Հայրապետական, յետոյ պետական լիազօրութեամբ:

Այսօր՝ պետական կոչուած իշխանութիւնը իր պատեանին մէջ կծկուելով, նորէն կ'ապաւինի կաթողիկոսական բարեխօսութեան:

Ցաւա՞լ գայցեր ենք թէ եւ:

Անոնք որ հետեւած են դէպքերուն, պիտի յիշեն թէ Գէորգ Զ. 1945ին յուշագիր մը ուղղեց Երեք Մեծերուն, խնդրելով ներկայ Հայաստանի կցել Ուիլսընեան սահմանները:

Այսօր նոյն կաթողիկոսը սլաքներ կ'արձակէ «անգլեւամերիկեան պատերազմի հրձիգներուն դէմ», միեւնոյն ատեն մաղթելով որ «մայր հայրենիքին վերադարձուին արեւմտահայ շրջանները»:

Գէորգ Ե. «Վշտալի» կը ստորագրէր:

Ի՞նչպէս պիտի արձանագրուի Գէորգ Զ.ի անունը, ժամանակակից պատմութեան մէջ...

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁԻԹՈՒՆԻԱԿԱՆՔ

Եսաքան Ձիթունին վերջերս քար մը գլորեց «Այսօր»ի մէջ, եւ ահա թերթին ընթերցողներն են որ քարեր կը տեղան ե՛ւ յօդուածագրին ե՛ւ խմբագրութեան գլխուն:

Ամէնքդ ալ գիտէք պատմութիւնը.— Թանգարան դնել հայերէն այբուբենը եւ ընդունիլ լատիներէն տառերը, ինչպէս ըրաւ Մ. Քէմալ:

Ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ ալեւոր բանաստեղծը սարէն - ձորէն պատմութիւններ կը յիշէր, ցուցադրելու համար իր յանդգնութի՛ւնը համայնագիտութիւնը եւ ուրիշ բազմազան արժանիքներ:

— Ես էի որ... Իմ «Պենինկօս» ձայնագրեցին երբեք երաժշտագէտներ: Երգերս եւ արտասանութիւններս տարածուեցան ի սփիւռս աշխարհի (կը համբէ վայրերով եւ անուններով)...

... Ճաշս կէս ձգելով շնչասպառ վազեցի Արեւելագէտներու համագումարին... Կարդացին, հիացան, ծափահարեցին: Եւայլն:

Իր վերջին ելոյթով, ապարէգ կը կարդար նաեւ հայ խմբագիրներուն:

— «Մեր թերթերու խմբագիրներէն շատերը վախցած են նոր յեղաշրջիչ գաղափարներէ» (21 Սեպտ.):

Այս առթիւ կը պատմէր թէ՝ 40 տարի առաջ «Դպրո՞ց թէ Հիւանդանոց» խորագրով յօդուած մը ղրկեր է Վանէն Պոլիս, եւ «Բիւզանդիոն»ի խմբագիրը տպեր է «առաջին էջին վրայ, ամբողջ վեց սիւնակներովը» (տարապածոյն ալ ինք է):

— «Քէչեան ինչո՞ւ չվարանեցաւ, կամ անժամանակ չհամարեց այդ յանդուգն գրութիւնս, իսկ քառասուն տարիներ ետքը, Փարիզ լուսաւորութեան մէջ, իրեն (իր) մէկ պաշտօնակիցը չհամարձակեցաւ տպել»:

Ուրիշ նախադասութենէ մը կ'իմանամ թէ իր ակնարկած օրաթերթին խմբագիրը տպեր է «արդիացման կամ բարեփոխումի վերաբերեալ չորս գրութիւններէն երկուքը միայն»:

— «Միւս երկուքը ետ ղրկուեցան: Խմբագիրը տարօրինակ կամ յանդուգն գտած էր զանոնք»:

Ըստ անմիջապէս որ ակնարկը ուղղուած է «Յառաջ»ի խմբագրին:

Անշուշտ պիտի ուզէիք իմանալ թէ ինչո՞ւ ետ ղրկուեր են միւս երկու յօդուածները, — մէկը տափակ, միւսը աւելի քան տարօրինակ: Բուն բառով՝ այլանդակ:

ՎԱՀԷ

ՍԹԱԼԻՆ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ

Սթալին պատասխանելով «Փրավտա»յի հարցումներուն, հաստատեց թէ հիւլէական ռումբեր ունին, փորձեր կատարած են, «բայց հակառակ են այդ զէնքին գործածութեան, համաձայն՝ զայն արգիլելու եւ արտադրութիւնը դադրեցնելու: Մենք երբեք միտքէ չենք անցըներ յարձակիլ Մ. Նահանգներուն կամ ուրիշ ոեւէ երկրի դէմ»:

ՄԱՆԿԱՄԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ ՄԸ պատճառ եղաւ որ Ապատանի անգլ. մասնագէտներէն մէկը նշանակուած պայմանաժամէն երկու ժամ վերջը մեկնի: Հեռագիրը կ'ըսէ թէ Անգլիացին սիրահարած ըլլալով 18 տարեկան հայ աղջկան մը, կ'ուզէր արտօնութիւն ստանալ եւ ամուսնանալ: Ի վերջոյ աղջիկը տեղի տալով ազդուն պնդումներուն, անցագիր կը ստանայ երկրէն դուրս ելլելու համար: Երկու սիրահարները Պասրա հասնելով, որոշեցին պսակուիլ Միջին Արեւելքի մէջ, Լոնտոն մեկնելէ առաջ:

ԻՐԱՆԻ վարչապետը Նիւ Եորք պիտի երթար այսօր, Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայանալու համար. բայց վերջին պահուն յետաձգեց մեկնումը:— Լոնտոնի թերթերը կը գրեն թէ Անգլիա նոր ծրագիր մը պիտի ներկայացնէ, Իրանի հետ համաձայնելու համար, եւ եթէ նորէն մերժեն, տնտեսական պատիժներ պիտի տնօրինէ, պահանջելով որ Ապահովութեան Խորհուրդը գործադրել տայ Միջազգային Ատեանին վճիռը: — Անգլ. մասնագէտները Լոնտոն վերադառնալով, քննադատեցին դահլիճին բռնած դիրքը: Շատերը համաձայն չէին եղած Ապատանը լքելու:

ԵԳԻՊՏՈՍ պաշտօնագիր մը ուղղելով, առաջարկեց ՄԱԿի ընդհ. ժողովին օրակարգը անցընել Մարոքի խնդիրը, ինչպէս որոշած էր Արաբական Դաշնակցութիւնը:

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐՈՒ ՄՂՁԱՒԱՆՋԸ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ ՆՈՐԷՆ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՆ ԳՈՐԾԱԾԵԼ, ԵԹԷ...

Մ. Նահանգներու Հիւլէական Ուժի յանձնախումբին նախագահը, Պ. Կորտըն Տին, ճառ մը խօսելով Քալիֆորնիոյ մէջ, յայտարարեց թէ այժմ ունին հիւլէական զէնքեր որոնց շնորհիւ կըրնան ոչնչացնել թշնամի պետութեան թուական առաւելութիւնը՝ ռազմադաշտին վրայ: Իր կարծիքով, թշնամին չի կրնար անմիջապէս հիւլէական յարձակում կատարել ամերիկեան քաղաքներու վրայ, եթէ իրենք այդ զէնքերը գործածեն:

Բանգէտներ այս յայտարարութենէն կը հետեւցնեն թէ Մ. Նահանգները պիտի հարուածեն Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները, եթէ Քորէայի պէս դէպք մը պատահի: Թէեւ Պ. Տին չյիշեց Քորէայի անունը, բայց իր ազդարարութիւնը ուղղուած կը համարուի նաեւ Չինաստանի:

Այս առթիւ բացատրեց թէ յեղափոխական փոփոխութիւններ կատարուած են հիւլէական պատերազմի մեթոտներուն մէջ: «Առաջ մեզմէ շատերը կը կարծէին թէ հիւլէական պատերազմը պիտի մղուի զարնելով թշնամի ազգի մը մեծ քաղաքները եւ ճարտարագործական կեդրոնները: Այս ըմբռնումը բոլորովին ճիշդ չէ այսօր: Նոր եւ կատարելապէս տարբեր միջոցներ ունինք այսօր, նախայարձակները կասեցնելու համար, առանց աշխարհի այս կամ այն մասը ամբողջովին քանդելու: Կը մտնենք շրջան մը ուր տրամադրելի հիւլէական ռումբերու քանակը այնքան մեծ պիտի ըլլայ եւ տեսակները այնքան այլազան պիտի ըլլան որ, պիտի կրնանք զանոնք օգտագործել բազմազան եղանակներով: Կը յուսամ թէ խօսքերուս կարեւորութիւնը լիովին պիտի ըմբռնեն անոնք որ նախայարձակում կ'որոճան»:

× Ռուսական երկրորդ փորձին առթիւ, ուր երկու հիւլէական ռումբեր պայթեցուցած էին, Ամերիկացիները կը կարծեն թէ Եւրոպայի վրայ ազդելու ձեռնարկ մըն է որ կը կատարուի: Գոնէ այս տպաւորութիւնը կը տիրէ կարգ մը շրջանակներու մէջ:

Այս առթիւ, բարձրաստիճան պաշտօնատար մը հետեւեալ յայտարարութիւնն ըրաւ աղջի օր.

— «Ամբողջ աշխարհ գիտէ թէ Մ. Նահանգները հիւլէական ռումբը պիտի գործածեն միայն ծայրայեղ պարագային, ընդհանուր զինաթափումի մը ատեն: Ռուսական տեսակէտով, բոլորովին տարբեր է հիւլէական ռումբին նշանակութիւնը: Անոր պայթումը Խ. Միութեան մէջ՝ անմիջական ազդեցութիւն պիտի գործէ իր հարեւաններուն վրայ»:

Այս պաշտօնատարին կարծիքով, Ռուսերը հիւլէական ռումբեր կը պայթեցնեն, հանրային կարծիքին վրայ ազդելու եւ խաղաղութեան խնդիրը արծարծելու համար: Անոնք ըսել կ'ուզեն.

— «Պո՛մ. հիմա հրամեցէք խօսինք»:

Ուրիշներ ալ կը կարծեն թէ Մ. Նահանգներու վարիչ շրջանակները կ'ուզեն փութացնել եւ բազմապատկել հիւլէական ռումբերու արտադրութիւնը, վրդովիչ տեղեկութիւններ հաղորդելով Խ. Միութեան պատրաստութեանց մասին:

Գերմանիոյ երկու վարչապետները դէմ դիմաց

Երէկ, շաբաթ, արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետները՝ Տոքթ. Ատընաուըր եւ Կրոթվոլ ճառասանական մենամարտ մը սարքած էին Պերլինի մէջ, պաշտպանելու համար իրենց տեսակէտները՝ երկրի երկու մասերուն միացման մասին: Առաջին անգամ պիտի խօսէր Տոքթ. Ատընաուըր, երեք ժամ վերջը՝ իր հակառակորդը: Առաջինը ծրագիր մը մշակած է որ կը բաղկանայ 14 կէտերէ: Միւսը՝ պիտի քննադատէր զայն, համաձայն Մոսկուայէն ստացած հրահանգներուն:

Ընդհանուր կարծիքն այն էր թէ Տոքթ. Ատընաուըր հաստատ պիտի մնայ իր տեսակէտներուն վրայ, իսկ միւսը տրամադիր է զիջումներ կատարելու կամ նոր պայմաններ առաջարկելու:

Բոլոր թերթերը կը շեշտեն այս դէպքին կարեւորութիւնը, ոչ միայն գերմանական, այլեւ միջազգային տեսակէտով: Երկու ճառերն ալ պիտի լսուէին ի սփիւռս աշխարհի: Տոքթ. Ատընաուըր պիտի խօսէր Պերլինի Ցուցադրութեանց պալատին՝ իսկ Կրոթվոլ՝ Օփերային մէջ, ի ներկայութեան խորհրդային բարձր պաշտօնատարներու:

Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը երեք դաշնակից մարզպաններուն յանձնեց իր ծրագիրը, որպէսզի Ազգաժողովին յղեն:

Հեռագիրը կ'ըսէ թէ սովետական խորհրդաւոր պատուիրակութիւն մը հասած է արեւելեան Պերլին, զարկ տալու համար երկու Գերմանիաներու միացման պայքարին:

× Տոքթ. Շումախըր, Գերմանիոյ ընկերվա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ).

ՄԱԼԽԱՍԻ «ՃԱՄԲՈՒՍ ՎՐԱՅ»-Ն

Ամերիկայի մէջ, այս օրերս՝, լոյս պիտի տեսնէ Մալխասի նոր գիրքը — « Ճամբուս վրայ » — 607 էջնոց պատկերազարդ ներկայանալի հատոր մը: Առաջինը՝ յայտարարուած երկու հատորի :

Կարիք կա՞յ խօսելու Մալխասի մշակած գրականութեան որակի մասին: Միայն արուեստի կանգունով չափող քննադատները կարող են մերժել Մալխասին առանձին անկիւն շնորհել Հայոց գրականութեան բուրաստանին մէջ, բայց չեն կարող ժխտել, որ Մալխասը բառի իսկական իմաստով ժողովրդական գրող է՝ սիրելի եւ փնտռուած հասարակ ընթերցողի կողմից: Չեն կարող ուրանալ, որ Մալխասի գործերը, գաղափարական եւ բարոյական տեսակէտով, ազնուացնող դեր կը կատարեն եւ բարձր ու ամուր կը պահեն հայութեան ազգային կորովը: Իր «Ապրումներ»ու որոշ էջերը, արուեստի տեսակէտով ալ, թանգարժէք են: Իր Առիւծ Գեւոն գրական տիպար մըն է՝ մարմնացումը հայկական — եւ համամարդկային — որոշ յատկութիւններու: Հայ ժողովրդական ընթերցողը երկար ժամանակ պիտի կարդայ ու պիտի ոգեւորուի Մալխասի վէպերով, ապրումներով կամ յուշերով, եւ այդքանը բաւական է, որ մենք երախտագիտութեամբ ողջունենք անոր գործը :

Մալխասի նոր հատորը ժողովածու մըն է, ուր տեղ գտած են հեղինակին 7 գործերը: Ատոնց մէջ ամէնէն ընդարձակը — 315 էջ — «Լուսադէմին» վէպի երկրորդ հատորն է, իբրեւ շարունակութիւն «Զարթօնք»ի՝ նոյն գլխաւոր դերակատարներով, միեւնոյն ձեւով, ոգիով ու մթնոլորտով: Այս հատորով կը վերջանայ վիպաշարի « Լուսադէմին» բաժինը եւ անոր անմիջապէս կը յաջորդէ «Արեւապալ» նոր վէպէն 98 էջ՝ մնացեալ մասը երկրորդ հատորին մէջ դնելու խոստումով: «Արեւապալ»ի մէջ ալ կեդրոնական դէմքը Լեւոնն է, որ Տէրսիմ է ապաստանած եւ Տէրսիմ — հայկական յարաբերութիւններով է հետաքրքրուած: Հոս կը խօսուի նաեւ Ներսէս Վարժապետեանի յանձնակատար Ղումրիկեանի, Շիշմանեան Քեռիի եւ ուրիշներու կատարած փորձերու մասին՝ հայքրտական յեղափոխական գործակցութեան ի նպաստ :

Հատորի միւս մասերը պատմա - յուշագրական բնոյթ ունին: Առաջին տեղը տրուած է «Ապրումներ»ու երկրորդ հատորին (շարունակելի), ուր Մալխաս իրեն յատուկ«հիւմոր»ով կը պատմէ իր եւ Սարգիս Բարսեղեանի Երկիր մտնելը, ճանապարհին կրած չարչարանքները, հիացումը Վասպուրականի բնութեամբ. Վան հասնիլը, Վանի միջավայրը, Վանեցու նկարագիրը եւն.: Անկեղծ ներշնչումով գրուած են Վասպուրականի բնութեան եւ լճին ու լեռներուն նուիրուած էջերը: Վանեցու բնորոշման հետ կարելի է չհամաձայնիլ, բայց կարելի չէ ուրանալ Մալխասի սրամտութիւնը: Պատմական մասերը ընդհանուր տեղիք են եւ նոր բան չեն աւելցներ Վասպուրականի մասին եղած գրականութեան վրայ: Անշուշտ, երկրորդ հատորի մէջ «Ապրումներ»ուն աւելի ընդարձակ տեղ պէտք է տրուի :

Այնուհետեւ կուգայ « Ուրանց - Կարճկանի հերոսական գիւղը», ուր ներկայացուած է «ըմբոստ եւ հպարտ Ուրանցի»ն իր բնութեամբ, առտնին կեանքով, իր անցեալ ու ներկայ հերոսներով ու հերոսական գործերով: Մալխասի մշակած գրականութենէն շեղում մըն է այս գրութիւնը, թէեւ կը կարդացուի հետաքրքրութեամբ :

« Հանդիպումներ եւ դէմքեր » առանձին յօդուածով տրուած է Ուրանցի Վարդանի հերոսական կեանքի եւ գործի պատկերը, ինչպէս եւ վանեցի Մելիքսէթ Էյնաթեանի կենսագրութիւնը եւն.:

Մեր յեղափոխական պատմութեան համար առանձին հետաքրքրութիւն կը ներկայացնէ « Հ. Յ. Դաշնակցութեան ձուլարաններ» գրուածքը, որի մէջ կեդրոնական տեղ կը գրաւեն Պուլկարացի Սարգիսի, Պուլկարացի Գրիգորի, Ազարիկ Ազարեանի տիպարներն ու կատարած աշխատանքները:

Եւ, վերջապէս՝ « Ես ու իմ ճամբան» հեղինակի ինքնակենսագրութեան մանկական եւ պատանեկան շրջանները (շարունակելի): Այստեղ առաւելապէս իր նախնիքներու եւ Տրապիզոնի միջավայրի մասին է որ կը խօսուի՝ մալխասական ոճով :

Մալխասի «Ճամբուս վրայ » հատորը — կրկնենք՝ 607 էջ — ծայրէ - ծայր կը կարդացուի՝ երբեմն տրտում, յաճախ զուարթ տրամադրութեամբ: Մալխասը գիտէ խնդացնել եւ խնդացնելով՝ նաեւ լացնել: Կը կարդաս յափշտակութեամբ եւ չես նկատեր ո՛չ լեզուական անհարթութիւնները, ոչ ալ քերականական կամ տպագրական սխալները :

Մալխաս լաւ կը ճանչնայ մեր ժողովուրդը իր թերութիւններով եւ առաւելութիւններով : Ճանչնալը բաւական չէ, ան կը սիրէ հայ ժողովուրդը: Եւ սիրելով յաճախ կը հայհոյէ: Եւ հայհոյելով՝ կը գովէ : Այդ պատճառով ընթերցողը չի վրդովուիլ անոր կծու խօսքերէն, որովհետեւ գիտէ, որ սիրտը անչար է եւ նպատակը՝ բարի :

Գիտի կրկնեմ — անոնք որ գրական Զոյիլի ակնոցով կ'ուզեն դիտել Մալխասի գործը, թող հեռու կենան: Մալխասի գործը գրական սալոններու համար չէ, ոչ ալ գրական քննադատներու : Մալխաս կը գրէ ժողովրդի համար, եւ ժողովուրդը կը գնահատէ ու կը սիրէ անոր գործը : Այս ինքնին արդէն մեծ արժէք է :

Յառաջաբան «Քանի մը խօսք»ի մէջ Մալխաս կ'ըսէ իր մասին.—Եօթանասունը երեք տարիներու ապրուած կեանք մը իր լրումին մօտեցած կարելի է համարել»… « Որոշեցի աշխարհային գործերս դասաւորելով լրացնել »… «Ճամբուս վրայ» աշխատութիւնս, եթէ կարելի է ըսել, վերջաբանի մը իմաստը ունի» :

Մաղթե՛նք, որ այս հատորը « վերջաբան » չդառնայ եւ իր միւս ծրագիրներն ալ իրագործուին: Իսկ ծրագիրներով Մալխասը հարուստ մարդ է:Դեռ մեծ վէպ մը ունի յղացած Պոլսի յեղափոխական կեանքէն: Կ'որոճայ նաեւ մալխասերգութեան ենթարկել Հայաստանի Հանրապետութեան շրջանը: Աւարտել «Ճամբուս վրայ»ի առաջին հատորի շարունակելի նիւթերը: Լրացնել Լեւոնի, Սամոյի, Առիւծ Գեւոյի եւ ընկերներու կեանքը: Անյաղթահարելի աշխատանք 73 տարեկան մէկու մը համար, բայց Մալխասը առողջ մարդ է. յուսանք այդ բեռին տակէն ալ դուրս կը գայ, միայն թէ նիւթական միջոցները ներեն :

Ա՛խ, այդ նզովեալ նիւթական միջոցները …

Ս. ՎՐԱՑԵԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԱՆՓՈԽԱՐԻՆԵԼԻ ԳՈՐԾԻՔ ՄԸ

1926ի աշնան: Դերասանապետ Շահխաթունի Սամսոն կը խաղար փարիզեան թատերասրահի մը մէջ: Իբրեւ թատերական քննադատութիւն, քննադատեցի… սրահը, որ փոքր էր յարաբերաբար մեծ դերասանին ձայնի կատաղութեան, աչքի նետերուն, երկրաշարժային զողերուն: Հրանտ Ալեանաք պատասխանեց ինծի, հարցնելով թէ « խարուած ամուսին մը կատաղութեան տարբե՞ր ատիճաններ ցոյց պիտի տայ Քոնքորտի հրապարակին վրայ եւ պզտիկ սենեակի մը մէջ »:

Գաշտպանելու համար տեսակէտներս, զորս արտայայտեր էի Պէոնչթայնի Սամսոն թատերախաղին ներկայացման առթիւ,— ի՜նչ զուգադիպութիւն, — բացի գիրք մը, զոր հրատարակած է Ֆրանսական բեմին մեծ վարպետներէն մին՝ Սամսոն, (L'Art Théâtral, 2 հատոր, ամբողջովին ստանաւոր): Ու ցոյց տուի թէ ձայնը, որքան ալ աստուածային ըլլայ կամ դիւթական, պայմանաւորուած է տարածութեան հետ (Արաագած, Նոյ. 1926):

Հարցը, այսօր, կը ներկայանայ նոյն ձեւով: Մեր երաժշտագէտները կը մոռնան թէ երաժշտական գործիք մըն է սրահը, թանկագին եւ անփոխարինելի գործիք մը, որ ձայնին կուտայ գոյն եւ հնչականութիւն, ուժ եւ կենդանութիւն, այլ մանաւանդ իրար կը շաղուէ մարդկային եւ գործիական ձայները, կը համադրէ քիմիական անբացատրելի օրէնքներով :

Հռովմայեցի հռչակաւոր ճարտարապետը, Վիտրովիոս, որ ծնած է Քրիստոսէ առաջ 80ական թուականներուն, հեղինակ Ցաղագս ճարտարապետութեան գիրքին, յատկապէս ուսումնասիրած էր յունական երաժշտութիւնը՝ հաշտեցնելու համար երկու մեծագոյն արուեստները, երաժշտութիւն եւ ճարտարապետութիւն, (արդի երաժշտագէտները, սակայն, կը հաստատեն թէ Վիտրովիոս չէ թափանցած հելլէն երաժշտութեանգաղտնիքներուն): Սքանչելի նիւթ մըն է այս հարցը, բայց տրամադրութիւնս տեղը չէ՝ ներկայացնելու համար ոչ Վիտրովիոսի տեսութիւնները, ոչ ալ իր յաջորդներուն բերած նպաստը: Յիշատակեմ միայն, արդի հեղինակներէն, Կրէթրին, որու վրայ կը հիանայ Փիէր Լասէր (տես Փիլիսոփայութիւն երաժշտական ճաշակին, Բ. տպ. ուր եւ ուսումնասիրութիւն մը Կրէթրիի մասին): Երկար պիտի ըլլար, դարձեալ, ներկայացնել Կրէթրիի տեսակէտները, (տես իր Յիշատակները, Գ. հատոր, էջ 30), կը բաւէ միայն արձանագրել թէ Ֆրանսական Օփերա - Քոմիքի այս փառքը հազար հոգիէ աւելի աթոռ չի տար երաժշտական սրահին,— աւելի մեծ սրահ մը կը մեռցնէ երաժշտութիւնը, իսկ փոքրը, ըստ Սամսոնի,

trop entendus, ne sont point écoutés.

Կրէթրի, յետոյ, կը քննէ օթեակները եւ սրահին դրուագները: Կը պաշտպանէ « ստորեր - կրեայ օրքէսթրի» տեսութիւնը, զոր կը քննադատէր Ռուսօ՝ իտալական ձեւին համակիր, (ունկնդիրներու գլխէն բարձր), ընդհակառակն կը վերահաստատէ Փօլ Տիւքա, (տես էջ 272, Ecrits sur la musique, զոր վերջերս հրատարակեց իր աղջիկը ստուար հատորով մը): Վերջապէս, հին արուեստագէտները չափազանց մեծ կարեւորութիւն կուտային երաժշտական այն գործիքին, զոր սրահ կը կոչենք, այնքան որ բացօթեայ ներկայացումներու ժամա՛ ակ՝ կրկէսին շուրջ կը զետեղէին բարձրադիր հողակերտ ամաններ կամ զանգակներ, որոնք կ'աւելցնէին ու կը քաղցրացնէին ձայնին հնչականութիւնը (1):

Բոլոր այս մտահոգութիւնները, որոնք կը մատնեն երաժշտական զգացումի խորութիւն, կը յարգէ՞ միթէ ձայնասփիւռը, արտայայտելու ժամանակ իր աշտարակէն, եւ ունկնդրելու ժամանակ մեր սենեակներուն մէջ:

Հրաշալի՛ է սոխակին երգը: Վերածնունդի շրջանի Ֆրանսացի երաժշտագէտներէն մին, Քլէման Ժանըքէն, գրի առաւ սոխակին երգը, սակայն չկրցաւ ստեղծել նոյն հմայքը, վասնզի սոխակին ողջ երգը կը լսենք գիշերը, լուսնի լոյսով, ծաղկած պարտէզներու ճերմակութեան մէջ ու կը հմայուինք, մինչ երբ, ամէնէն կատարեալ գործիքներով արձանագրուած, կը լսենք իր պահէն ու միջավայրէն դուրս, կը զգանք թէ մեռած է եւ միօրինակ կը թուի: Ահա ինչ որ կ'ուզէի ըսել երեք յօդուածով, եւ «պահածոյ երաժշտութիւն » խորագրով :

Բարձր երաժշտութիւնը եւս կը մեռնի, կը դառնայ պահածոյ, զմռսուած, բայց երբեք ողջ, երբ դուրս կ'ելլէ կաթողիկէ եկեղեցիներու եւ հրաշակերտ սրահներու միջոցէն, դո՛ւրս երաժշտական այդ գործիքներէն, որոնք ոչ միայն կենդանութիւն կուտան երաժշտութեան, այլ եւ տարօրինակ օծում մը, խունկի եւ լոյսի կախարդանքներով, աստուածախօս լռութեամբ, ունկնդիրներու հաղորդութեամբ, մանաւանդ արուեստին եւ արուեստագէտին կենդանի եւ ներկայ գործակցութեամբ :

Ահա այս բարձր երաժշտութեան մահն է որ կ'ողբան բոլոր մեծ արուեստագէտները:

Նիւթը, ինչպէս ըսի, չափազանց ընդարձակ է եւ հրաշալի: Կրնայի գիրք մը գրել այս մասին, եթէ սեւ ամպերը հեռանային եւ քիչ մը արեւ տեսնէի հոգիս:

Ուստի կարճ կը կապեմ եւ խօսքը կուտամ աղբիւրներուս (2):

Հետաքրքրուողներուն կը յա ձնարարեմ կարդալ քանի մը հեղինակներ, որոնք առանց ուրանալու ձայնասփիւռին քաղաքակրթական բարիքները, կ'ողբան աւերը որ կը գործուի բարձր երաժշտութեան զարգացման ճամբուն վրայ :

Ձայնասփիւռը, կ'ըսեն, երաժշտութիւն կը պատրաստէ, ինչպէս խոհարարը՝ ձեր ճաշը, փակ սենեակի մը մէջ՝ զոր կրնաք նմանցնել խոհանոցի մը, իսկ դուք զայն կը լսէք փողոցի աղմուկներուն հետ, սոխի եւ սխտորի հոտերուն հետ,— ո՞ւր մնաց երաժշտութեան սրբազան բխումը, եւ ունկնդիրներու կրօնական եւ երկիւղած ինքնամփոփումը :

Հրաշալի է Ժիզէլ Պրըլէի ուսումնասիրութիւնը երաժշտական արտայայտութեան եւ ունկնդրութեան հոգեբանական պայմաններուն մասին

(1) Թէ թատերական կամ յունական ճարտարապետութիւն ի՛նչ մտահոգութիւններ ստեղծած է հին Հելլէններուն մօտ, կը վկայեն կարգ մը բառեր.— Այսօր **choeur** բառով կը հասկնանք երգչախումբ, եւ **orchestre** բառով՝ նուագախումբ, բայց հին ատեն ատանկ նշանակութիւններ չունէին այդ բառերը: Առաջին բառը կը նշանակէր, թատերաբեմին մէջ, այն գետինը, ուր մասնաւոր տախտակներ դրուած էին՝ աւելի հնչականութիւն տալու համար դերակատարներուն կշռութաւոր շարժումներուն, (արուեստագէտը, այն երջանիկ օրերուն. իր մէջ կը միացնէր երաժշտութիւնը, պարը, բանաստեղծութիւնը, ահա թէ ինչո՛ւ ատեններու նոյն կշռոյթի առանդութենէն կը մնայ մեր հայերէն բառը՝ տաղաչափ, համանիշ չափածոյ բանաստեղծութեան): Ուրեմն թատերաբեմին տախտակամածը, **choeur**, յետոյ ստացաւ հօրա == շուրջպար նշանակութիւնը, (տախտակամածը կալի ձեւ ունէր), եւ ի վերջոյ դարձաւ… երգչախումբ: Գալով **orchestre** բառին, կը ծագի յունարէն **orkhestiké** բառէն, որ կը նշանակէ պարարուեստ, (որուն համար ճարտարապետական յատուկ պայմաններ ստեղծած էր հելլենական թատրոնը), բայց ժէ. դարուն կը նշանակէր թատրոն, իսկ այժմ՝ նուագախումբ:

(2) Մատենացոյցի (**bibliographie**) մասին շատ քիչ գաղափար ունին մեր մատենագիրները: Գիրքեր կան, որոնք բոլորովին անարժէք են, բայց իրենց հարուստ մատենացոյցով հազուագիւտ դարձած են եւրոպական մատենագրութեան մէջ: Անոնք որ կը հետաքրքրուին այն հարցերով՝ զորս շօշափեցի՛ք արագօրէն, իբրեւ մեծարժէք աղբիւր կրնան օգտագործել նաեւ Քոմպարիէօյի, Տիւմէնիլի, Լանտովսքիի, Նէֆի, Լանտորմիի, Վոլլիթի, Ռուսենօնի. Պէլկոտէր - Ժոհաննէսի գործերը, յիշելու համար կարեւորները, կամ գէթ իմ նախասիրածներէս մէկ քանին:

(տես L'Interprétation créatrice, Բ. հատոր, մասնաւորաբար l'actualité de l'expression եւ la musique enregistrée գլուխները) : Սքանչելի է Arthur Honeggerի տրամախօսութիւնը (Je suis compositeur, մասնաւորաբար էջ 175, ուր տխրօրէն դիտել կուտայ թէ « երաժշտութիւնը հետզհետէ կը հեռանայ իր կոչումէն») : Անպայման պէտք է կարդալ Dysonի Երաժշտութեան յառաջդիմութիւնը գիրքը, (մասնաւորաբար « Մարդը եւ մեքենաները» գլուխը, ուր ցոյց կը տրուի աչքին դերը, հոգեբանական մթնոլորտին ազդեցութիւնը ունկնդիրներու երաժշտական վայելքին մէջ) : Պէտք է կարդալ նոյնպէս Իկոր Սթրավինսքիի Poétique musicaleը, (մասնաւորաբար De l'exécution գլուխին վերջաւորութիւնը, էջ 161, ուր ցոյց կը տրուի թէ ինչ աւեր կը գործէ ռատիօն) : Շատ հետաքրքրական է Ժաքլն Պիւշէի Connaissance de la musiqueը, (մասնաւորաբար Ը. գլուխը, ուր կը ներկայացուին երաժշտութեան արդի ձգտումները, ռատիոյին ու կրամոֆոնին դերը) : Չեմ ուզեր կանգ առնել Phonogénie կոչուած հարցին վրայ, զոր կ'ուսումնասիրէ Ժորժ Միկօ :

Կը վերջացնեմ, եզրակացնելով թէ ողջ երաժշտութեամբ ուզեցի պաշտպանել բարձր երաժշտութեան զարգացման ճամբան : Թատիօն կը ռամկացնէ երաժշտութիւնը : Բայց եւ այնպէս կ'ընդունիմ թէ անակնկալներ կան նոյնիսկ ռամկացումներու մէջ : Կարգ մը երաժշտագէտներ ուշադրութեամբ կը հետեւին musique électroniqueին, որ կը յայտնուի հորիզոնին վրայ,— ելեկտրոնական կամ ելեկտրական այդ երաժշտութիւնը, որ ծնաւ ռատիոյին գըրգիռներէն ետքը, պիտի տա՞յ հրաշք մը թէ պիտի մեռնի՝ տակաւին մանուկ, հարց մըն է որ կը զբաղեցնէ մեծ մասնագէտները (տեսնել Ֆ. Մարթէնի La Musique électronique, տպ. Փարիզ, 1950) :

Վերջին խօսք մը եւս,— այս ցուցմունքներով՝ յաւակնութիւնը չունիմ դաս տալու մեր երաժշտագէտներուն : Ամբողջական գրականութեան տեսաբանը, ուժ տալու համար իր վարդապետութեան, ստիպուած է հետեւիլ մարդկային մտքի նուաճումներուն՝ իր antenneները պիրկ բացած, ուզելով նաեւ հազորդակից մնալ իր դարաշրջանին, հակառակ Տոքթ. Փօշէի տեսութեան՝ որ կը թելադրէ ներս քաշել antenneները, չտարածուիլ, չյոգնիլ : Ցաճախ կ'ըսեմ ես ինծի.— Խղունջն անգամ, երբեմն, կը բանայ ականջները եւ կը պտըտի պարտէզին մէջ :

Վա՜յ այն մտաւորականին, որ չունի նոյնիսկ ... խղունջին փառասիրութիւնը :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

ԻՏԱԼԻԱ սեղմումներ հաստատեց Հռոմի հունգարական, պուլկարական եւ ռումանական ներկայացուցիչներուն ճամբորդութեանց մասին, ի պատասխան անոնց դրած սեղմումներուն : Մասնաւոր արտօնագիր պիտի պահանջուի, դանազան վայրեր երթալու համար :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ հետ կատարուած բանակցութիւնները յետաձգուեցան : Ներքին նախարարը ձայնասփիւռ ճառ մը խօսելով, չեշտեց թէ երեք դաշնակիցները պարտաւոր են ճանչնալ արեւմտեան Գերմանիոյ կատարեալ անկախութիւնը զինուորական, քաղաքական եւ տնտեսական տեսակէտով :

Խուլ-համրերու համաժողովը

Անցեալ շաբթու խուլ - համրերու համագումար մը տեղի ունեցաւ Հռոմի մէջ, մասնակցութեամբ հազար քաղաքացիներու, որոնց 450 պաշտօնական պատուիրակները կը պատկանէին 32 տարբեր ազգութեանց : Խուլ - համրերը ունէին իրենց տեսակէտները, վիճաբանութեան կ'ենթարկէին օրակարգի հարցերը եւ կը քուէարկէին որոշումներ :

Նիստերը տեղի կ'ունենային Պարպերինի շքեղ պալատին մէջ, ուր սովորաբար կը գումարուին միջազգային լուրջ ժողովներ : Հոն պիտի գումարուի նաեւ, Ծնունդին կամ Զատկին, Ատլանտեան նախարարներու ժողովը որ յետաձգուեցաւ անգլիական ընտրութեանց պատճառով :

Այս համաշխարհային ժողովը առաջինն է իր տեսակին մէջ եւ երկրագունդին հինգ միլիոն խուլ - համրերու համար թուական մը կը կազմէ, որովհետեւ համաշխարհային դաշնակցութեան մը հիմերը կը դնէ, որուն կեդրոնը պիտի ըլլայ Հռոմ :

Լռակեացներու Միջազգայինը կը ցանկայ միացնել լեզուները եւ արտայայտութեան միջոցները, ձեռք բերել ամէն երկրի մէջ բարձրագոյն ուսման համար դպրոցներ, զարգացնել իրենց արհեստագիտական կաճառները : Անոնք կ'ուզեն որ ամէն մարդ ընդունի թէ իրենց տկարութիւնը հետեւանք է ոչ թէ հոգեկան այլ ֆիզիքական պատճառներու, ուստի կ'ուզեն որ իրենք ալ նկատուին ընկերային տեսակէտով առողջ՝ եւ օրէնսդրական տեսակէտով կարող քաղաքացիներ, թոյլ տրուի որ իրենք ալ մասնակցին ուրիշներու կեանքին :

Փարիզեան թերթի մը աշխատակիցը, որ ներկայ էր համագումարին, չահեկան կը գտնէ զայն : Խուլ - համրերու ժողովն ալ ունէր, կը գրէ, սեղան մը, նախագահ մը, քարտուղար եւ ատենակիցներ :

Նախագահը, երիտասարդ եւ առոյգ կը հետեւէր ժողովականներու ճառերուն : Խօսողը անկար մըն էր, հոգ չէ թէ որ ազգութեան, դաւանանքին կամ կուսակցութեան պատկանէր. եղբայր էր անոնց որոնց կ'ուղղէր իր խօսքը :

Ան կ'արտայայտուէր մատներով, ձեռքերով, թեւերով, գլխով, աչքով եւ յօնքերով, եւ իր անձայն շրթներով : Իր աջ ու ձախ կողմերը նստած երկու ժողովականներ կը թարգմանէին ըստ իրենց սովորութեան :

Խուլ - համրերը արտայայտութեան երեք ձեւ ունին.— Խօսքը, շրթներուն տալով խօսքի շարժումները, այբուբենի նշանները իրենց մատներով, նկարագրութեան պայմանադրական շարժուձեւերը : Մօտէն խօսակցելու համար շրթներով խօսակցութիւնը կը գործածեն, անոր կը միացնեն պայմանական շարժուձեւերը նկարագրելու, պարզաբանելու ձեւ մը, համադրելու գործողութիւն մը : Իսկ մատնախօսութիւնը կը գործածուի հեռուէն (մէկ մեթրէն աւելի) խօսակցութեան կամ վերացական մտածումներու մեկնութեան համար : Բայց երբ խօսքը կ'ուղղեն խօսակիցի մը, որ շրթներուն վրայ կը կարդայ, կամ մատներով նշաններ կ'ընեն, կամ իրենց յատուկ լեզուով մը կը կատարեն :

Համագումարին երեք պաշտօնական լեզուներըն էին անգլերէնը, Ֆրանսերէնը եւ իտալերէնը եւ կը թարգմանուէին միւս լեզուներուն : Օրինակ Ֆրանսացի մը եթէ կ'ուզէ իր ազգութիւնը ցոյց տալ, ցուցամատով F մը կը գծէ սրտին վրայ : Իտալացի մը իրարմէ բաժնուած չորս մատները գլխուն վրայ կը դնէ, այսինքն կը ներկայացնէ դասական հաւկատարը (հաւին բրուկը) : Մայր ըսելու համար նոյն Ֆրանսացին քթին կը դպչի : Գերմանացին ձեռքերը կը միացնէ փորին վրայ : Գրեթէ բոլոր գաղափարանիշները հասարակաց են իրենց համար, թէեւ միշտ նոյն նշանակութիւնը չունին :

Ժողովին մէջ աչքերը ուղղուած են դէպի երեք մարդիկը : Վայրկեան մը պատուիրակ մը ոտքի կ'ելլէ եւ շարժուձեւեր կ'ընէ : Ցայտնի է որ կը բողոքէ : Ուրիշներ կը կանգնին շարժուն ձեռքերով : Միջադէ՞պ մը արդեօք : Նախագահը կը բանայ թեւերը հովահարի պէս, խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար : Դիւրին է նշմարել պըրկումը՝ լուռ եւ անշարժ մթնոլորտին մէջ : Կը թուի թէ հռետոր ներողութիւն կը խնդրէ, կը պատասխանէ եւ կը բացատրէ : Գնահատութեան բազմաթիւ նշաններ կը ստանայ եւ կը շարունակէ :

Անճոռնի աղմուկ մը կը նշանակէ թէ խօսքը վերջացած է, կը ծափահարեն : Բայց այս աղմուկը չի նմանիր մեզի ծանօթ այն կանոնաւոր որոտումին, որ կը սկսի, կը տարածուի եւ կը մարի, նման համանուագի խմբավարի մը երբ չափ կուտայ : «Պռաւօ»ները անկանոն են, ցրուած հատ հատ :

Տեսակ մը անձայն շարժանկարի տպաւորութիւն կայ ուրկէ յանկարծ կոպիտ ձայն մը կուգայ :

Ժողովականներու մեծ ճաշ մը տրուեցաւ, ուր ներկայ էին պաշտօնական անձեր : Ցետոյ շրջեցան քաղաքը սովորական շրջիկներու պէս : Զոյգեր գացին Նափոլի, Քափրի : Պատուիրակութիւն մը ունկնդրութիւն խնդրեց Պապէն որ ընդունեցաւ իր Քասթելկանտոլֆոյի ամառնային բնակարանին մէջ : Հոն ալ թարգման մը մեկնեց սփոփանքի աւետարանական խօսքերը :

Երեսունի չափ էին, աչնանամուտի այն քաղցըր երեկոյին, նստած ժողովրդական սրճարանի մը առջեւ, Օգոստոսի հրապարակին եզրին : Ոգեւորութեամբ կը խօսէին, իրենց ձեւով, կը բացականչէին, կը խնդային, առանց ուշադրութիւն դարձնելու անցորդներուն, որոնք զարմացած կը կենային դիտելու համար ...

ՊՈԻՏ'Մ ԾԻԾԱՂ

« ՏՈՒՐ ԻՆՁ ՔՈ ՁԵՌՔ ... »

Օրուան երգը :

Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանէն աստին կ'երգուի եւ կ'արտասանուի :

Բոլորը իրարու կ'առաջարկեն ձեռքը երկարել եւ ոչ ոք ձեռքը միւսին կը մատուցանէ :

— « Տուր ձեռքդ բարեկամ, հաշտուինք, համերաշխինք»ը կայ հրապարակի վրայ : Բայց չկայ «առ սա ձեռքս» բառը ...

Համերաշխելու կէ՞տը : Ոչ ոք յստակ գիտէ զայն :

Ամէն մէկը, իր համերաշխակէտը ունի, որ միւսին հետ խոտոր կը համեմատի :

Կայ լեզուի խնդիր : Արեւելահա՞յ թէ Արեւմտահայ : Նոր ուղղագրութի՞ւն թէ հին : «Տիա՞ր» թէ «պարոն» յորջորջել դիմացինդ : Վա՜յ եթէ «պարոն» մակդրես «տիար»ի ընտելացած մը....

— Հապա Նահատակաց Տօ՞նը : Ի՞նչպէս ելլել անոր մէջէն : Խեղճ նահատականներուն ոսկորները կը ճարճատին տարիներէ ի վեր :

Չկրցան հասկնալ թէ՝ իրենք վայրենութեա՞ն զոհերն են թէ կապիտալիստներու...

Ամերիկայի մէջ սպաննուած Դուրեան եպիսկոպոսը արդէն հասաւ իր հանգստավայրը, միլիոններով քիլոմեթր հեռու մեր երկրագունդէն : Եւ սակայն հոս տակաւին իրար կը հրմշտկեն արմուկ ընդ կողս՝ մարդը անդենականի մէջ իսկ խոովելով :

Եւ ի յիշատակ անոր, անջատ կրօնաւորներով անջատ եկեղեցիներ կանգնելով ...

Համերաշխինք : Շատ բարի, խիստ վայելուչ, « ընդ ստեղօք ի՞նչ կայ սիրոյն, քան փանձկալի եղբայր անուն ...» :

Դժուար չէ այդ փանձկալին ունենալը, բայց ո՞ր կէտի վրայ եւ ո՞վ ձեռք պիտի երկարէ առաջին անգամ ...

Այս փոքր դիւտը ով որ յղանայ, Հայոց ազգին ամէնէն մեծ մարդն է :

Անոր արձանը, երկրագունդին ճիշդ մէջտեղօքը պիտի կոթողի : Հաւատացէք ...

Կ. ՊԵՏՈՒՇ

ՄՈՒՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (2)

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՄԱՐԴԸ

— Ոչ, ես ուղղութիւնների հետ գործ չունեմ : Ազգի շահերը երկուսի համար էլ միեւնոյնն են : Առաջ հաշտուեցէք, յետոյ կը մտածենք օգնելու մասին :

— Բայց մենք հաշտուել չենք կարող, դա անկարելի է :

— Էհ, որ անկարելի է, ինձ համար էլ անկարելի է իմ սկզբունքների հակառակ բարերարութիւն անել : Մի նեղանաք, ես ձեզ յարգում եմ. խնդրեցէք ինչի համար եւ ում կամենաք, կը տամ, բայց ոչ լրագրի :

— Ինձ համար առ այժմ իմ լրագիրն է բըռնում առաջին տեղը :

— Համաձայնուեցէք, որ չեմ կարող : Դուք ինքներդ ամէն օր քարոզում էք, թէ օրինաւոր մարդը չպիտի շեղուի իր սկզբունքից :

— Ճիշդ է, քարոզում եմ :

— Դէ ես էլ ձեր քարոզին եմ հետեւում : Մնացէք բարով :

— Դադարեցէք միմեանց միսն ուտել, հաշտուեցէք : Դուք միմեանց հայհոյում էք ուղղակի Ես ի ծնէ ատելով ատում եմ հայհոյանքների եւ վիրաւորանքների :

— Մնացէք բարով :

Հիւրը գնաց եւ պարոն Բաղդասարն այս անգամ երկու ուրախութիւն զգաց : Նախ՝ որ էլի իր քսակն ազատեց, երկրորդ՝ որ խմբագրին մի լաւ խրատեց, պարսաւելով փոխադարձ հայհոյանքները, բայց իսկոյն յիշեց, որ ինքն օր չի անցնում, որ սրան ու նրան չհայհոյէ, մանաւանդ իր կնոջը : Եւ այնպիսի հայհոյանքներով, որոնց նըմանը նա երբեք չէր կարդացել լրագիրներում :

Դարձեալ մի շաբաթ անցած՝ եկաւ մի երրորդ հիւր : Այս անգամ պարոն Բաղդասարի վաղեմի բարեկամներից մէկը :

— Գիտես, Բօղդան, ես երկար ու բարակ չեմ բացատրի քեզ համար թատրոնի նշանակութիւնը. փառք Աստուծու, դու երկար տարիներ ապրել ես Մոսկուայում, Պետերբուրգում, Պարիզում : Դու տեսել ես, Եւրոպայի բոլոր թատրոնները : Տեսել ես, թէ լուսաւորուած ազգերը ինչպէս են սիրում իրանց ազգային թատրոնները : Ուրեմն թոյլ տուր ուղղակի դիմել գործին : Մի խումբ մարդիկ որոշել ենք մեր մայրենի բեմը, որ այժմ ողորմելի դրութեան մէջ է, ապահովել նիւթապէս գոնէ մի քանի տարով : Արի դու էլ զոհիր մի գումար :

Պարոն Բաղդասարը Պարիզում գնած չինական ընտիր գաւաթից սուրճ էր խմում սեղանատանը եւ հրճուանքով նայում էր Լոնտոնում 25.000 րուբլով գնած բուֆետին՝ հնդկական սեւ փայտից :

Պարոն Բաղդասարը, գաւաթը բերնից չհեռացրած, փռնթկաց եւ սուրճը թափեց : Երկար ժամանակ չէր կարողանում բուռն ծիծաղը զսպել : Երբ զսպեց, դարձաւ իր ազնուաշուք ամուսնոն ասաց .

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷ

ՄՈՆ ՊԼԱՆ ելնելու փորձ մը պիտի կատարեն երկու լրագրողներ, մասնաւոր օդանաւ մը վարձելով :

րական առաջնորդը, ճառ մը խօսելով, քննադատեց Շումանի եւ Փլեւէնի ծրագիրները, այն առարկութեամբ թէ կը ձգտին «արտաքին քաղաքականութիւն մը վարել առաջնորդութեամբ Ֆրանսայի»: Ինք հակառակ չէ Միացեալ Եւրոպայի գաղափարին. բայց կը թելադրէ «ոչ» ըսել, որպէսզի Դաշնակիցները ամբողջովին փոխեն իրենց քաղաքականութիւնը Գերմանիոյ հանդէպ: Կարճ խօսքով կը պահանջէ ազատութիւն եւ հաւասարութիւն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ առաջին մասը պիտի կատարուի այսօր, կիրակի (երկրորդը՝ Հոկտ. 14ին): Պիտի ընտրուին 1660 անդամներ : Քուէարկուներու թիւն է՝ 12.000.000, այր եւ կին: Թեկնածուներուն մէջ կը գտնուին 200 երեսփոխաններ: Ֆրանսա ունի 97 նահանգային ժողովներ որոնց 90ը բուն երկրին մէջ, երեքը՝ Ալժերիոյ, չորսը՝ անդրծովեան գաղթավայրերու մէջ : Բոլոր անդամներուն թիւն է 3322, որոնց գրեթէ կէսը կը նորոգուի երեք տարին անգամ մը: Կը կարծուի թէ աջերը եւ անկախները մեծամասնութիւն պիտի շահին :

ԱՆԳԱՐԱ ԵՒ ԱԹԷՆՔ անհամբեր կը սպասեն այն զինուորական մարմնին, որ պիտի քննէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան եւ հրամանատարութեան խնդիրները: Անգլիոյ եւ Մ. Նահանգներու ներկայացուցիչները, մառեշալ Սլիմ եւ զօր. Պրէտլի նախ Փարիզ պիտի գան, խորհրդակցելու համար: Կը կարծուի թէ Գահիրէ եւս պիտի հանդիպին :

ՄՈՆ ՊԼԱՆ իջան երկու զուիցերիացի օդաչուները, բայց պատուական ձեւ անիւը խորտակուեցաւ, 4000 մեթր բարձրութեան մը վրայ: Անմիջապէս օգնութիւն խնդրեցին, բայց բուռն քամի մը վերիվայր հրջելով օդանաւը, տարաւ ձգեց անդունդի մը ափը: Երկու օդաչուները հրաշքով փրկուեցան :

ՏՈԼԱՐԸ նորէն 415 ֆրանքի բարձրացաւ առաջի օր, իսկ սթերլինը՝ 980ի, իբրեւ հետեւանք պանապան գրոյցներու :

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետը երեսփ. ժողովին առջեւ պարզեց Ամերիկա կատարուած պտոյտին արդիւնքները: Արտակարգ միջոցներ ձեռք առնուած էին, նկատելով որ կարմիրները թշնամական դիրք բռնած են: Վարչապետը ազդարարեց.— «Կը վերադառնամ մինչեւ վերջը պայքարելու համար յանուն ազատութեան եւ խաղաղութեան»: Կարմիրները կը հեգնէին: Վարչապետը կը յուսայ թէ Թրիէսթէի խնդիրն ալ պիտի լուծուի :

ՔՈՐԷԱՅԻ մէջ կռիւները կը շարունակուին լայն ճակատի մը վրայ: Անգլ. զօրաբաժինը մեծ յաղթանակ մը տարաւ, գրաւելով եօթը բլուրներ: Կարմիրներուն դիմադրութիւնը թուլցած է :

ԻՆՔՆԱՇԱՐԺՆԵՐՈՒ գիները 10 — 20 % վրայ ելին Փարիզի մէջ, իբրեւ հետեւանք նոր կարգադրութեանց :

ՀՆԴԿԱՉԻՆԻ հրամանատարութիւնը կը հաստատէ թէ ըմբոստները եւ մղուած են օդանաւային յարձակումներով: Կռիւները կը շարունակուին:

ԱՆԳԼԻՈՅ երեսփ. ընտրութեանց պայքարը պաշտօնապէս սկսաւ շաբաթ օր: Կարծողներ կան թէ պահպանողականները մեծամասնութիւն պիտի շահին, իբրեւ հետեւանք դահլիճին քաղաքական ձախողութեանց: Ամէն թեկնածու իրաւունք ունի 450 սթերլին եւ 2ուկէս փէնի ծախսելու: Իւրաքանչիւր ընտրական շրջանակի մէջ 50.000 ընտրող հաշուելով, արտօնուած ծախքերն են՝ 950 սթերլին գիւղերու, 750 քաղաքներու մէջ, ինչ որ շատ չի համարուիր, երբ նկատի առնենք թուղթի, տպագրութեան, երթեւեկի եւն. ծախքերը :

Վիէն.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 215, 194, 553, 88 414, 528, 232: Ստանալու համար դիմել ընկեր Կ. Սապունճեանի :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Փութացէք ապահովել հետեւեալ դասագիրքերը.—

Հայերէնի համար ԱՐԱՐԱՏ ընթերցանութեան ծանօթ շարքը, հեղինակութիւն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆԻ ԱՐԱՐԱՏ Այբբենարան – ընթերցարանը 100 Բ. գիրքը 200, Գ. գիրքը 300 ֆրանք :

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Յ. Գազանճեան, Ա. Բ. Գ., 150, 300, 400 ֆրանք :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ (ֆրնս.) Հ. Թորոսեան 800 ֆրանք :

ԱՐԱՐԱՏ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ, ընտրուած երգեր 400 ֆրանք :

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ – ՀԱՅԵՐԷՆ, բառարան Մ. Նուպարեան 400 ֆրանք : Ինչպէս նաեւ Հայոց պատմութեան, կրօնագիտութեան դասագիրքեր, Աղօթագիրք ե գրական - պատմական վերջին հրատարակութիւնները:

Կեդրոնատեղի.— Գրատուն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer, Paris (9)

Հ. Յ. Դ. բացառիկ ժողովներ

ԳԻՆԵՁՕՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Երկուշաբթի ժամը 9ին, 51 rue de Grignan. ընկերվարականներու ակումբը, ի պատիւ ընկերներ Ս. ՎՐԱՑԵԱՆԻ, Մ. ՕԶԱՆԵԱՆԻ եւ ուրիշ հիւրերու :

Կը հրաւիրուին Մարսէյլի շրջանի բոլոր ընկերներ եւ ընկերուհիները, ինչպէս եւ Նոր Սերունդի եւ Կապոյտ Խաչի անդամ - անդամուհիները :

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ Փարիզի մէջ յետաձգուած է Հոկտ. 28ին:

Այս շաբթու լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻւ)
ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Շնորհակալութեամբ ստացանք .—

Ընկեր Օննիկ Խաչիկեանէ (Տիտրոյիտ, Մ. Նահանգներ), 2000 ֆրանք: Իր խմբագրատուն այցելութեան առթիւ :

× Ընկեր Եաղճեանէ (Մարսէյլ), 3000 Ֆր., Ամերիկա մեկնումին առթիւ:

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ

ԱՆԿԷՆ.— Ֆ. Կապ. Խաչի Անկէնի մասնաճիւղի հայերէնի դասընթացքները վերսկսան Հոկտ. 4ին, կէսօրէ վերջ ժամը 2ին, La Barre, rue de Chateau Posteին յարակից սրահին մէջ. կը հրաւիրուին Անկէնի, Լա Պառի, Մօմօրանսիի եւ Սուասիի, Սէն Կրասիէնի, Տէօյլի բոլոր հայ մանուկները : Կը խնդրուի ծնողքներէն որ առաջնորդեն իրենց զաւակները արձանագրելու համար: Դասաւանդութիւնները պիտի կատարուին ձրի, եւ սակայն Անկէնի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ եւ երախտագիտութեամբ պիտի արձանագրէ նուիրատուութիւնները:— (Կնիք)

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հոգեհանգիստ, ի յիշատակ Միհրան Գարակէօզեանի, Փարիզի Հայոց եկեղեցին, այս կիրակի, նախաձեռնութեամբ Հաւուրտ Գարակէօզեան Հոմի Նախկին Սանուց Միութեան :

Օր. ԱՐՄԱՒԵՆԻ Ի. ԹՈՔԱԹԼԵԱՆ
(Բնիկ Նիկոմեդիա, ծնեալ Մարսէյլ)
Պ. ԳՐԻԳՈՐ Ե. ՍԱՐԳԻՍԵԱՆ
(Տիվրիկցի, ծնեալ Ավինեոն)
16 Սեպտ. 1951 Նշանուած Մարսէյլ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ուրֆայի հերոսամարտի տարեդարձը՝ Դեկտ. 30ին :

Մեծ պարահանդէս

Այս կիրակի, ժամը 3էն 12, Cercle Militaireի շքեղ սրահներուն մէջ, (Place St. Augustin) :

Կազմակերպուած Նոր Սերունդի Փարիզի մասնաճիւղին կողմէ: Orchestre GARO SARIAN et son ensemble typique (grande formation americano - latine) :

Գեղարուեստական խնամուած բաժին, մասնակցութեամբ Օր. ՄԱՌԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑԻ: Alvarezի, vedette de la radio եւ Օր. Denise Fontaineի, ballets sur thèmes classique et oriental: Ճոխ պիւֆէ :

Տոմսերու համար դիմել Նոր Սերունդի անդամներուն:

Սեղանները ապահովելու համար, հեռաձայն Tru. 92-68, Օր. Շահինեան :

Շ. Գարահիսարի հերոսամարտին

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան :

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. D. BONNEKENS (ջութակ), Օր. G. AMKALAY (դաշնակ), Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ Տիկ. ՎԱՐԴԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն) :

Տոմսերը ապահովել Հ. Սամուէլի, Մ. Պարսամեանի եւ Հ. Բալուեանի գրատուններէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն :

Métro Place St. Augustin

ԾԱԽՈՒ է գրի մեքենայ մը: Հեռաձայնել OPEra 37-62:

ՎԱՐՁՈՒ ՍՐԱՀ

Իսի լէ Մուլինոյի Café des Sportsի «Ազատ» սրահը (4 rue de la Défense) վերաբացուած է նախկինին պէս: Անոնք որ կը փափաքին վարձել հարսանիքի, նշանտուքի, մկրտութեան եւայլն համար, կրնան դիմել Madame Elèneի, ուեւ օր առաջ կամ հեռախօսել՝ Mic. 37-03 :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վերջամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 9 Octobre 1951 Երեքշաբթի 9 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6580-Նոր շրջան թիւ 1991

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ՀԻՒԼԷԱՄԱՐՏ

Երկարատեւ լռութենէ մը վերջ, ահաւասիկ նորէն շռնդալից փոխասացութիւն մը՝ հիւլէական զէնքերու մասին։

Անցեալ շաբթու Մ. Նահանգներու նախագահին քարտուղարը պաշտօնապէս կը ծանուցանէր թէ հիւլէական ռումբ մը եւս պայթած է Խ. Միութեան մէջ։

Այս առթիւ կը յայտնէր թէ նախագահը անհրաժեշտ կը գտնէ «միջազգային ազդու եւ գործնական հակակշիռ մը՝ հիւլէական ուժին վրայ»։

Քարտուղարը կը մերժէր որեւէ մանրամասնութիւն տալ։ Բայց, մասնագէտներ եւ բանգէտներ պակաս չեղան, զարմանազան լուրեր տարածելու համար։

Այսպէս, կ'ըսէին թէ Խ. Միութիւնը երկու տարբեր տեսակ ռումբեր պայթեցուցած է։ Մէկը՝ յաջող, միւսը՝ «մասամբ յաջող»։

Ցետոյ, հաշիւներ կ'ընէին պատրաստ ռումբերու մասին — Խ. Միութիւնը ունի առ նուազն 50, թերեւս աւելի. Ամերիկան՝ հազարէն մինչեւ 1500։

Իրենց գերակշռութիւնը պարզելով հանդերձ, Ամերիկացիները լուրջ մտահոգութիւններ ալ կը յայտնէին։

Եւ մինչ կը կարծէին թէ Մոսկուան դարձեալ քար լռութիւն պիտի պահէ իր ձեռնարկներու մասին, Սթալին ասպարէզ կ'իջնէ իրեն յատուկ ռազմավարութեամբ մը,— Հարցումներ թելադրել եւ պատասխաններ գրել թերթի մը միջոցաւ։

Այս անգամ իր կուսակցական պաշտօնաթերթը, «Փրավտա»ն է որ խօսնակի դեր կը կատարէ, առանց բառ մը, տառ մը փոխելու Սպարապետին թելադրած բանաձեւէն։

Երկու տարի առաջ, 1949 Սեպտ. 23ին, երբ Թրումըն կը ծանուցանէր թէ Խ. Միութիւնը հիւլէական ռումբ ունի, Սթալին իրողութիւնը կը հաստատէր նախարարի մը բերնով։

Այսօր ինքն է որ պաշտօնապէս կը հաստատէ նոր փորձը, եւ տեսակէտներ կը յայտնէ։

Ուրեմն ժամանակը հասած կը նկատէ, հանրային կարծիքին վրայ ճնշելու եւ Դաշնակիցները չփոթութեան մատնելու համար։

Արդէն իսկ զանազան ծրագիրներ կը վերագրուին իրեն, —1. Ժողովի հրաւիրել Զորս Մեծերը. —2. Ցաջողցնել երկու Գերմանիաներու միացումը.— 3. Սաստկացնել խաղաղասիրական պայքարը, կասեցնելու համար Ատլանտեան զինակիցներուն վերազինումը։

Առաջին երկու խնդիրները սերտ կապ ունին իրարու հետ։

Եթէ գումարուի Զորսերու նոր ժողովը, օրակարգի գլխաւոր նիւթը պիտի կազմէ գերմանական հարցը։

Խ. Միութիւնը կը տեսնէ որ արեւմտեան Գերմանիան միջնաբերդի մը կը վերածուի շոգեկլինդ։

Արդ, ցորչափ Գերմանիան երկուքի բաժնուած է, վերազինումը պիտի շարունակուի յարաճուն փութկոտութեամբ։ Եւ ի վերջոյ արեւմտեան Գերմանիոյ մասնակցութեամբ, ինչ որ կրնայ նոր անակնկալներ ստեղծել։

Ծակատներու յարդարումը, ուժերու այս պայքարը կարելի՞ է խափանել, հիւլէական զինարշաւ մը սարքելով։

Սթալին կ'ըսէ թէ հիւլէական ռումբի փորձ մը կատարած են եւ ուրիշներ ալ պիտի կատարեն, ի նախատեսութիւն անգլօ-ամերիկեան յարձակումներու։

Բայց, միեւնոյն ատեն կ'աւելցնէ թէ Խ. Միութիւնը «ոչ միայն հակառակ է հիւլէական զէնքերու գործածութեան, այլ եւ կ'ուզէ որ անոնք արգիլուին եւ անոնց շինութիւնը դադրի»։

Եւ նորէն կը պահանջէ միջազգային հակակշիռ, ցարդ կատարուած փորձերուն ձախողումը վերագրելով Ատլանտեան զինակիցներուն։

Ծիշդ ինչպէս որ դիմացի կողմէն ալ իրեն կը վերագրեն ձախողանքին պատասխանատուութիւնը։

Դժբախտաբար դեռ երկար պիտի տեւէ այս չարաշուք փոխասացութիւնը։ Պարզապէս անոր համար որ, երկու կողմերէն ոչ մին կը վստահի միւսին։

Շ.

ՄՐՐ ՕՐԻՆ

ԾԱՓԱՀԱՐԵՑԷ՛Ք ...

Բնաւ տրամադրութիւն չունէի կճելու եօարան Զիթունին, եթէ ինք տեղի տուած չըլլար, իր անյագ եւ չտես ինքնահաւանութեամբ։

«Պատմական ճշմարտութիւնը» կը պահանջէ քարը տեղը դնել։ Իր իսկ բարիքին համար։

Զիթունի չորս գրութիւններ ղրկեր է օրաթերթի մը (Յառաջ), «արդիացման կամ բարեփոխումի» մասին. խմբագիրը երկուքը տպեր է, միւս երկուքը ետ ղրկեր է, «տարօրինակ կամ յանդուգն» գտնելով։

Լսեցէք եւ իրարու պատմեցէք։

Հրատարակուած գրութիւններէն մէկը օրացոյցի ազգայնացման մասին էր։ «Պարապ վախտի խաղալիկ»։

Ետ ղրկուածներէն մէկը՝ «Դպրո՞ց թէ հիւանդանոց», ոչ միայն սափրողական հանգամանք չունէր, այլեւ ծառայած էր իբրեւ նոր ռէքլամ։

Ըսելու համար թէ Զիթունին այս յանդո՛ւգն խնդիրը յուզած է քառասուն տարի առաջ, Վան քաղաքէն, եւ «Բիւզանդիոն»ի մե՛ծ խմբագիրը զայն տպած է «առաջին էջին վրայ, ամբողջ վեց սիւնակներով»։

Զորրորդ գրութիւնը իսկապէս «յանդուգն» էր եւ «յեղաշրջիչ»։ Շքե՛ղ եւ աննախընթաց, բառին խլամական կամ հրէական առումով։

Համայնավէտ եւ յեղափոխակա՞ն Զիթունին կ'առաջարկէր որ Հայոց ազգն ալ ընդունի ... Թլփատումը, բժշկական, ընկերային, առողջապահական եւ դեռ չեմ գիտեր ի՛նչ գործնական եւ բարձր նկատումներով։

Խմբագիրը փափկութեամբ հասկցուց թէ իր տարիքն ալ կը թելադրէ ծանր նստիլ բանասիրական «մինտէր»ին վրայ։

Եւ երբ յօդուածագիրը կը հակաճառէր, բարեկամաբար թելադրեց որ ինք անձամբ թեկնածու ներկայանայ սուսիկ - փուսիկ, փոխանակ հրապարակաւ արծարծելու այս այլանդակ եւ այլազգի խնդիրը։

Որքա՛ն կրցած եմ հետեւիլ, «յանդուգն եւ տարօրինակը»ը ուրիշ տեղ չերեւցաւ։

Զար լեզուներ կ'ըսեն թէ Զիթունի համրայ ելած էր դէպի հիւանդանոց մը։

Բայց, յանկարծ դող մը բռնեց զինքը։ Ցետոյ շատ աւելի յանդուգն ծրագիր մը յղանալով, տուն վերադարձաւ, գրիչը ձեռք առաւ, դէզ մը թուղթ մրոտեց եւ ղրկեց ուրիշ թերթի մը, հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

Թլփատել Մեսրոպեան այբուբենը։ Վերածել զայն լատիներէնի, հետեւողութեամբ Մ. Քէմալի։

— Ծափահարեցէ՛ք, ինչպէս կ'ըսեն Ամերիկայի մէջ ...

ՎԱՀԷ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՕՐԷՆ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՎԱՍՏԱԿԱՒՈՐ ԳՐԱԳԷՏ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

ԴԱՐՁԸ

Ուր այնքան վարպետօրէն հիւսուած են դէպքերն ու հոգեբանական վերլուծումները։

ԱՐԴԻԱԿԱՆ ՎԷՊ ՄԸ՝ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷ

ԻՐԱՆԻ վարչապետը, Տոքթ. Մոսատեղ օդանաւով ճամբայ ելաւ եւ Նիւ Եորք հասած պիտի ըլլար երէկ, Ապահովութեան Խորհուրդին ներկայանալու համար։ Օդանաւը Ամսթէրտամ հասած ատեն, վարչապետը ջղագար վիճակ մը ունէր եւ հարկ եղաւ դարմանումներ կատարել։— Իր մեկնումէն չորս ժամ վերջը, Շահը Մերակոյտին երկրորդ նստաշրջանը բանալով, հանդիսաւորապէս յայտարարեց թէ համաձայն է քարիւղի ազգայնացման եւ կառավարութեան քաղաքականութեան։ Գահաճառը կ'ըսէր թէ պիտի աշխատին ընկերային արդարութիւն հաստատել, օգտագործելով երկրին հարստութիւնները։— Տոքթ. Մոսատեղ օդանաւ նստելէ առաջ Գուրանի մը տակէն անցաւ, ողջագուրուելով բարձրաստիճան մոլլայի մը հետ որ մեծ կրօնապետին որդին է։ Հրաժեշտին ներկայ էր ամերիկեան դեսպանը։

ՔՈՐԷԱՅԻ կարմիր հրամանատարութիւնը հաւանեցաւ փոխել զինադադարի բանակցութեանց վայրը, ինչպէս առաջարկած էր զօր. Րիճուէյ։ Կռիւները կը շարունակուին կատաղօրէն։

Սթալին կը հաստատէ հիւլէական ռումբի փորձը

ԲԱՑՑ Կ'ԸՍԷ ԹԷ ՉԵՆ ՈՒԶԵՐ ԳՈՐԾԱԾԵԼ ԵՒ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ԱՐԳԻԼԵԼ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԶԷՆՔԵՐԸ

Ինչպէս հաղորդած էինք կիրակի օր, Սթալին ունկնդրութեան ընդունելով Մոսկուայի կուսակցական պաշտօնաթերթին՝ «Փրավտա»յի խմբագիրը, հաստատեր է թէ հիւլէական ռումբի փորձեր կատարած են վերջերս, բայց չեն ուզեր գործածել այդ զէնքը։

Խօսակցութիւնը տեղի ունեցած է հարց - պատասխանի ձեւով։ Ահաւասիկ ամբողջութիւնը.—

Հարցում.— Ի՞նչ կը խորհիք այն իրարանցումի մասին որ յառաջ եկաւ օտար մամուլին մէջ հիւլէական ռումբի փորձի մը առթիւ։

Պատասխան.— Արդարեւ փորձ մը կատարած ենք հիւլէական ռումբի տեսակի մը վրայ։ Զանազան չափերով հիւլէական ռումբերու փորձեր պիտի կատարուին յառաջիկային, ի նախատեսութիւն մեր երկրի պաշտպանութեան՝ ընդդէմ անգլօ-ամերիկեան նախայարձակ խմբակցութեան յարձակումներուն։

— Հիւլէական ռումբի փորձերուն առթիւ, կարգ մը պաշտօնական անձեր ճշմարիտ իրարանցում մը յառաջ բերին, սպառնալիք մը տեսնելով Մ. Նահանգներու ապահովութեան դէմ։ Պատճառներ կա՞ն խուճապ յարուցանելու համար։

— Պատճառներ չկան խուճապ յարուցանելու համար։ Ամերիկայի Մ. Նահանգներու վարիչները ապահովաբար գիտեն թէ Խ. Միութիւնը ոչ միայն հակառակ է հիւլէական զէնքերու գործածութեան, այլ եւ կ'ուզէ որ անոնք արգիլուին եւ անոնց շինութիւնը դադրի։

Ինչպէս յայտնի է, Խ. Միութիւնը քանիցս պահանջեց արգիլել հիւլէական զէնքը. բայց ամէն անգամ ալ հանդիպեցաւ Ատլանտեան ճակատի պետութեանց մերժումին։ Կը նշանակէ թէ մեր երկրին դէմ յարձակում կատարուած ատեն, Մ. Նահանգներուն վարիչները պիտի գործածեն հիւլէական ռումբը։ Ծիշդ այս պարագան է որ ստիպեց Խ. Միութիւնը՝ հիւլէական ռումբ ունենալ, որպէսզի կարենայ ընդդիմանալ նախայարձակին, սպառազինուելով ըստ յարմարութեան։

Անշուշտ նախայարձակները պիտի ուզէին որ Խ. Միութիւնը զինաթափ վիճակ մը ունենար իրեն դէմ յարձակում կատարուած ատեն, բայց Խ. Միութիւնը համաձայն չէ այդ կէտին մէջ եւ պէտք է դէմ դնէ լրիւ սպառազինութեամբ։

Հետեւաբար, եթէ Մ. Նահանգները մտքէ չեն անցըներ յարձակիլ Խ. Միութեան վրայ, կեղծ է եւ անհիմն իրենց վարիչներուն յարուցած խուճապը, վասնզի Խ. Միութիւնը մտքէ չանցըներ յարձակիլ ոչ Մ. Նահանգներուն, ոչ ալ ուրիշ ոեւէ երկրի վրայ։ Մ. Նահանգներուն վարիչները շատ սրտնեղած են տեսնելով որ միայն իրենց երկիրը չէ որ հիւլէական ռումբ ունի եւ թէ ուրիշ պետութիւններ ալ, եւ առաջինը՝ Խ. Միութիւնը, նոյնպէս ունին այդ զէնքը։ Անոնք պիտի ուզէին որ Մ. Նահանգները պահեն հիւլէական ռումբի շինութեան մենաշնորհը, որպէսզի անսահման միջոց ունենան ահաբեկելու միւս երկիրները եւ իրենց «շանթաժ»ին ենթարկելու զանոնք։

Բայց, ճիշդն ըսելով, ի՞նչ բանի վրայ կը հիմնուին, այդպէս խորհելու համար եւ որո՞վ իրաւամբ։ Կարելի՞ բան է որ խաղաղութեան պահպանումը այդպիսի մենաշնորհ մը պահանջէ, աւելի չէ՞ տակ պիտի՞ ըլլա՞ ըսել թէ խնդիրը ճիշդ հակառակ ձեւով կը ներկայանայ, եւ թէ խաղաղութեան պահպանումը նախ եւ ամէն բանէ առաջ կը պահանջէ ջնջել այդպիսի մենաշնորհ մը եւ հիւլէական զէնքը արգիլել առանց որեւէ պայմանի։ Ես կը կարծեմ թէ հիւլէական ռումբին պաշտպանները միայն այն ատեն յանձն պիտի առնեն արգիլել հիւլէական զէնքերը երբ հասկնան թէ այլեւս միայն իրենք չեն որ ունին զանոնք։

— Ի՞նչ կը մտածէք հիւլէական զէնքը միջազգային հակակշռի մը ենթարկելու մասին։

— Խ. Միութիւնը համաձայն է արգիլելու հիւլէական զէնքը եւ դադրեցնելու անոր շինութիւնը։ Խ. Միութիւնը համաձայն է միջազգային հակակշիռ մը հաստատելու, այնպէս որ մէկ կողմէ հիւլէական զէնքը արգիլելու եւ միւս կողմէ արդէն շինուած հիւլէական ռումբերը միայն քաղաքային նպատակներով գործածելու որոշումը կարելի ըլլայ գործադրել ճշդութեամբ եւ բարեխղճութեամբ։ Խ. Միութիւնը իսկ եւ իսկ համաձայն է այդ միջազգային հակակշռին։

Ամերիկացի վարիչները իրենք ալ կը խօսին «հակակշռի» մասին, բայց անոնց «հակակշիռը» կը ձգտի ոչ թէ դադրեցնել հիւլէական զէնքի շինութիւնը, այլ շարունակել այդ շինութիւնը այն քանակութեամբ որ կը համապատասխանէ այս կամ այն երկրին ունեցած նախանիւթին քանակութեան։

Հետեւաբար, ամերիկեան հակակշիռը կը ձգտի ոչ թէ արգիլել հիւլէական ռումբը, այլ վաւերացնել եւ օրինականացնել զայն։ Այսպէս կ'օրինականանայ պատերազմի հրձիգներուն իրաւունքը՝ բնաջնջելու տասնեակ եւ հարիւրեակ հազար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԿՈՒ ԱՄԻՍ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

1.— ՄԷՐՏԻՆ, ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏ, ԽԱՐԲԵՐԴ

Ամերիկահայ հայրենակից մը՝ Գ. Համբար-ձում Վասիլեան 42 տարի առաջ բաժնուած էր իր ծննդավայրէն՝ Խարբերդի Գաղին գիւղէն որ այժմ անմարդաբնակ եւ աւերակ դարձած է: Գ. Վասիլեան 42 տարիէ ի վեր կը տառապէր իր միակ եղբօր, Սարգիսի կարօտէն, որ մնացած էր Խարբերդ եւ այն ատեն երեք տարեկան էր: Երկար թղթակցութիւններէ վերջ կը տեղեկանայ թէ եղբայրը իսլամացած է, կը կոչուի Խրտըր Նուրալ, երեք զաւակ ունի եւ կը գտնուի Խարբերդի Արղնի գիւղին մէջ:

Անցած գարնան, Գ. Վասիլեան ճամբայ կ՚ելլէ Ամերիկայէն եւ օգտուելով Թրքական կառավարութեան վերջին որոշումէն, որով մասնաւոր արտօնութեամբ օտարականներու թոյլ կը տրուէր Թուրքիոյ ներքին գաւառները այցելել, կուգայ Պէյրութ, կ՚անցնի Սուրիա եւ կը լրացնէ հարկ եղած բոլոր ձեւակերպութիւնները: Յունիս 31ին ճամբայ կ՚ելլէ Հալէպէն, կ՚անցնի սահմանը, կ՚երթայ Մէրտին, Տիգրանակերտ, Խարբերդ եւ անոր բազմաթիւ գիւղերը:

Մօտ երկու ամիս Թուրքիոյ գաւառներուն մէջ մնալէ եւ գտնելէ վերջ իր եղբայրը, Գ. Վասիլեան Պէյրութ վերադառնալով, «Ազդակ»ի պատմած է իր տպաւորութիւններն ու տեղեկութիւնները Տիգրանակերտի եւ Խարբերդի ու շրջանակներու կացութեան եւ ցիր ու ցան Հայերու մասին:

ՀԱՅԵՐԸ ՄԷՐՏԻՆԻ ՄԷՋ

Մէրտինի մէջ 70 հայ ընտանիքներ կ՚ապրին, գրեթէ ամբողջութեամբ կաթոլիկ: Քանի մը տուն միայն հայ բողոքականներ եւ հայ լուսաւորչականներ կան, որոնք ոչ եկեղեցի ունին եւ ոչ ալ քահանայ կամ քարոզիչ: 2 5— 30 տուն Ասորիներ կան հոս, որոնք ունին եկեղեցի մը եւ քահանայ մը:

Առանց բացառութեան բոլոր Հայերն ալ արաբախօս են, հայերէն գիտցողներու թիւը շատ քիչ է: Հայ կաթոլիկները ունին իրենց սեփական եկեղեցին ու ժողովրդապետ մը՝ Գէորգ վարդապետ Ղանտրի: Երբ ներկայացայ իրեն եւ տեղեկութիւններ ուզեցի Մէրտինի հայութեան մասին, վարդապետը չափազանց ուրախ եւ խանդավառ, պատասխանեց.— «Փառք Աստուծոյ, տարիէ մը ի վեր հոս եմ եւ առաջին անգամ ըլլալով հայերէն խօսողի մը հանդիպեցայ»: Վարդապետը զիս առաջնորդեց եկեղեցի եւ կարգ մը հայ ընտանիքներու մօտ: Ամէն տեղ արաբերէն, բառ մը հայերէն չեն գիտեր, տխրութիւն մը պատեց զիս. արդեօք հաւատա՞լ թէ ասոնք Հայեր են: Բայց բոլորն ալ կը կրեն Հայու սրտեր եւ մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտան արտասահմանի մէջ ապրող Հայերու հանդէպ: Հանդիպեցայ տարիքոտ Հայու մը, որ դեռ քանի մը բառ հայերէն գիտէր, արտասուաթոր աչքերով մօտեցաւ ինծի եւ ըսաւ.— «Բարեւ տար արտասահմանի մեր եղբայրներուն»:

Մէրտինի Հայերուն տնտեսական վիճակը լաւ է: Թրքական ազդեցութիւնը այս շրջանին մէջ թոյլ է: Մարդ կը կարծէ թէ սուրիական քաղաք մը կը գտնուի: Ամէն ինչ արաբերէնով: Կառավարական հաստատութիւններու մէջ միայն գոյութիւն ունի Թրքերէնը: Բաւական ազատ են մեր հայրենակիցները եւ կրնան առուտուր ընել անկախ կերպով:

Երեք օր մնալով, Մէրտինէն օթօպիւս կ՚առնեմ եւ երեքուկէս ժամ տաժանելի ճամբորդութենէ մը վերջ կը հասնիմ Տիգրանակերտ: Մէրտինը Տիգրանակերտին կապող միակ ճամբան հողէ է: Ճամբու ամբողջ տեւողութեան փոշի եւ աղտոտութիւն ու աւերակ: Ընդարձակ տարածութիւններ ամայի ու անմարդաբնակ: Մէրտինէն մինչեւ Տիգրանակերտ միայն մէկ ինքնաշարժի հանդիպեցանք: Բայց ճամբան պահականոցներու թիւը զարմանք պատճառելու աստիճան շատ է: Կէս ժամը պահականոց մը: Եւ այսպէս մինչեւ Տիգրանակերտ, մինչեւ Խարբերդ եւ բոլոր գիւղերը:

Օթօպիւսի մէջ ճամբորդող Թուրքի մը իմ աղաւաղուած Թրքերէնովս հարցուցի.— «Ինչո՞ւ այսքան շատ պահականոցներ հաստատուած են ճամբու երկայնքը»: Ուղեկիցս կասկածոտ հայեացք մը նետելէ վերջ, պատասխանեց.— «Այս ճամբաներուն վրայ յաճախ գողեր եւ աւազակներ յարձակում կը գործեն ճամբորդներուն վրայ. երբեմն ալ մաքսանենգներ ապրանք կը փախցնեն, կառավարութիւնը ճամբորդներու կեանքերն ու ինչքերը ապահովելու համար ձեռք առած է այդ միջոցները»:

Ճամբու ամբողջ տարածութեան վրայ ուշադրութիւնս գրաւեց երկրագործութեան տրըւած կարեւորութիւնը: Միակ ցանքը որուն հանդիպեցայ, բամպակն է: Շատ բարեբեր էր այդ ցանքը: Եթէ —ըսի մտքովս— այս ամբողջ տարածութիւնը մշակուի, անհատնում բերք կը ստացուի, որ կրնայ պարենաւորել տասնապատիկ աւելի բնակչութիւն մը:

Գիւղերը, որոնց հանդիպեցանք մեր ճամբուն վրայ, դեռ նախնական վիճակ մը ունին, աղտոտութիւն ու փոշի ամէն կողմ: Ընդհանրապէս գիւղացիները շատ գէշ հագուած են:

ՀԱՅԵՐԸ ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ ՄԷՋ

Ճիշդ 17 օր մնացի Տիգրանակերտի մէջ: Սերտ շփում ունեցայ քաղաքին հայութեան հետ, որոնց թիւը 180 ընտանիք, մեծ մասով Թուրքիոյ ներքին գաւառներէն եկած՝ Էրզրումէն, Վանէն, Սասունէն, Խարբերդէն, Տրապիզոնէն եւայլն: Մեծ աղէտէն վերապրող զմբախտ բեկորներ ընդհանրապէս: Ունին քահանայ մը՝ Տէր Արսէն Մովսէսեան եւ եկեղեցի մը: Տիգրանակերտի Հայոց հին Ս. Կիրակոս մեծ եկեղեցին դրամատան մթերանոց դարձած է: Դռներն ու պատուհանները քարով ու աղիւսով պատուած են: Նախկին մեծ վարժարանը ամբողջութեամբ քանդուած է: Իբրեւ եկեղեցի կը գործածեն նախկին մանկապարտէզի շէնքը: Դպրոց չունին: Եւ արդէն ներքին գաւառներէն ոեւէ մէկուն մէջ արտօնուած չեն Հայերը դպրոց ունենալու: Քահանան 10—15 պատանիներ եւ փոքր տղաքներ երբեմն եկեղեցի հաւաքելով անոնց եկեղեցական արարողութիւններ եւ երգեցողութիւններ կը սորվեցնէ: Եւ անոր շնորհիւ տղաք հայերէն գիր եւ լեզու կը սորվին:

Տիգրանակերտի Հայերը Թրքախօս են, միայն հին Տիգրանակերտցի փոքրաթիւ ընտանիքներ իրենց տուներուն մէջ հայերէն կը խօսին Տիգրանակերտի բարբառով: Բնիկ Տիգրանակերտցիներու թիւը հազիւ 7—8 ընտանիք կը հաշուուի:

Մեծ մասով բանուոր են այստեղի Հայերը: Կան արհեստաւորներ եւ առեւտրականներ: Բայց այս վերջինները միշտ նախընտրած են Թուրքի մը հետ ընկեր ըլլալ, որպէսզի կարենան տէր դառնալ իրենց վաստակին: Թէեւ պաշտօնապէս բոլոր «հայրենակիցներն» ալ ազատ են իրենց ուզած գործը ընելու, եւ սակայն Հայերը փորձով գիտեն թէ անխոհեմութիւն է շահաբեր գործերու ձեռնարկել եւ Թուրքերու նախանձը գրգռել: Եւ ճիշդ անոր համար է որ անհրաժեշտ կը գտնեն Թուրքի մը ընկերակցութիւնը գոնէ անուանապէս, որուն հետ կը բաժնեն շահը: Թուրք ընկերը հազիւ տարին մէկ անգամ կը հանդիպի իր հայ ընկերին վաճառատունը... շահը գրպանելու համար:

Տիգրանակերտի հայութեան տնտեսական վիճակը շատ գէշ է: Աղքատներու եւ չքաւորներու թիւը կ՚աճի հետզհետէ: Որովհետեւ ընդհ. անգործութիւն կը տիրէ: Բացի այդ հայ բանուորը ամէնէն քիչ վճարուողն է: Տեսակ մը ստրուկ է Հայը այս քաղաքին մէջ, զուրկ՝ ազատ խօսելու եւ շարժելու իրաւունքէն: Միայն յոյսով ու երազով կ՚ապրին մեր տարաբախտ հայրենակիցները, միշտ իրենց հայեացքը ուղղած դուրս, սպասելով հրաշքներու:

Տիգրանակերտի Թուրք եւ Քիւրտ բնակչութիւնը շատ մոլեռանդ է եւ չափազանց յետամնաց: Չեմ խորհիր թէ Թուրքիոյ ներքին գաւառներէն ոեւէ մէկը այնքան նախապաշարեալ ըլլայ որքան Տիգրանակերտը: Քրիստոնեան «կեավուր» է Տիգրանակերտցի Թուրքին համար, հետեւաբար արժանի չէ մարդկային ամէն ազատութեան եւ առանձնաշնորհներու: Երբ քահանան փողոցը կ՚ելլէ եւ թաղերու մէջ կը քալէ, յաճախ կը քարկոծուի եւ նախատական վերաբերումներու կ՚արժանանայ: Լակոտներ երբեմն հարիւրաւոր մեթր հեռաւորութեան վրայ կը հետեւին հայ քահանային, կը սուլեն, կը կանչեն եւ ոչ ոք դիտողութիւն կ՚ընէ: Շատ անգամ ոստիկանութեան աչքին առջեւ անլուր նախատինքներու կ՚ենթարկուի հայ քահանան:

Շատ դժուար է մեռել մը թափորով գերեզմանատուն տանիլ: Լակոտներ, քիւրտ ու թուրք ստահակներ, մինչեւ գերեզմանատուն թիթեղ զարնելով եւ սուլելով կը հետեւին թափորին, կը թքնեն, կը հայհոյեն: Մեռելի տէրերը, իրենց մեռելները հանգիստ փոս կարենալ իջեցնելու համար միջոց մը խորհած են: Մեծ կաթսաներով ուտելիքներ կը պատրաստեն եւ գերեզմանատուն կը տանին, որպէսզի Քիւրտ եւ Թուրք բորենիները ուտեն եւ կշտանան: Երբեմն, սակայն, ուտելէ եւ կշտանալէ վերջ անոնք նորէն կը շարունակեն իրենց հալածանքը:

Երեւակայեցէք, ինչ տխուր պարագայ մըն է այս. չեն թողուր որ մեռելներն անգամ հանգիստ գերեզման իջնեն: Իր միակ սրտահատորը դեռ նորերս հողին յանձնող դժբախտ մայր մը յորդահոս արցունք թափելով կը պատմէր ինծի թէ ինչպէս ծաղրած են իր սուգը եւ իր զաւկին անշունչ մարմինը դագաղին մէջ քարի տեղատարափին բռնած...:

Երկու անգամ ներկայ եղայ եկեղեցական արարողութեան: Մեծ մասամբ պառաւներ եւ ծերեր տեսայ հոն: Հետաքրքրուեցայ թէ ինչո՞ւ այդքան քիչ բազմութիւն ներկայ կ՚ըլլայ: Հասկցայ պատճառը: Առհասարակ երիտասարդները կը զգուշանան եկեղեցի յաճախելէ, վախնալով որ Թուրքերու ատելութեան կ՚արժանանան:

Մէկ խօսքով վախի ու սարսափի մէջ կ՚ապրին Տիգրանակերտի Հայերը:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Ով այրեց Մոսկուան 1812ին

Ինչպէս գրած էինք արդէն, վերջերս խստօրէն քննադատուեցաւ խորհրդային մեծ պատմագիրը, պրոֆ. Տարլէ, այն ամբաստանութեամբ թէ խեղաթիւրած է 1812ի Նափոլէոնեան արշաւանքը դէպի Մոսկուա:

Խ. Միութեան իշխանաւորները անդադար վերաքննելով պատմական դէպքերը, այս անգամ ալ կ՚ըսեն թէ 1812ին, Մոսկուան հրկիզուեցաւ եւ սուրի մատնուեցաւ Ֆրանսացիներու կողմէ, Նափոլէոնի մեծ բանակին միջոցաւ:

Այս տեսակէտէն մեկնելով կուսակցութեան կեդր. Կոմիտէին ամսագիրը, «Բոլշեւիկ», խստօրէն կը դատապարտէր Տարլէի գիրքերը: Այն ակադեմականը որ բազմաթիւ արկածախնդրութիւններէ վերջ իր տաղանդը եւ գիտութիւնը ի սպաս դրաւ վարչաձեւերին եւ կը թուէր թէ Քաղաք. Բիւրոյին բացարձակ վստահութիւնը կը վայելէր, ինկաւ իր բարձրութենէն: Քննադատները վիճելի կը գտնէին իր պատմաբանի պարկեշտութիւնը: Իբրեւ գերագոյն յանցանք, կ՚ամբաստանուի թէ ենթարկուած է «ռուսական պատմութեան քաղքենի կեղծարարներուն», ուրիշ խօսքով կ՚երկրպագէ արտասահմանեան մտայնութեան, թերանալով սովետական հայրենասիրութեան մէջ: Ասկէ զատ կը մեղադրուի թէ մաքրելու համար Ֆրանսացիները՝ Մոսկուան հրկիզելու մեղքէն, բազմաթիւ վկայութիւններ զանց առած է:

Միայն Տարլէն չէ որ կը դատապարտուի, տասնեակ մը տարի առաջ գրած գործերուն համար: «Բոլշեւիկ» ամսագիրը կը պարսաւէ նաեւ Մոսկուայի համալսարանի դասախօսները եւ Գիտութեանց Ակադեմիայի պատմութեան կաճառի անդամները, 1949ին իրենց հրատարակած դասագիրքին համար: Այս մեծ հատորը որ սահմանուած է բարձրագոյն ուսման աշակերտներու եւ մեծ ուշադրութեամբ վերաքննութեան ենթարկուած էր երկրորդ տպագրութեան ատեն, այժմ մատնանշուած է իբրեւ ողբալի սխալներով լեցուն գործ:

1812ի արշաւանքի մասին «Բոլշեւիկ» կը գրէ.— Ռուսական քաղաքները եւ գիւղերը հրկիզով՝ գրաւող բանակին բարբարոսական արարքները կը վերագրուին ռուս ժողովուրդին եւ նկարագրուած են դասագիրքին մէջ իբրեւ ապացոյց պատերազմին ժողովրդական հանգամանքին: Հակառակ պատմական իրողութեանց, կը հաստատեն թէ Ռուսերը հրկիզեցին Մոսկուան եւ լռութեամբ կ՚անցնին այն իրողութեան վրայ թէ Մոսկուայի հրդեհը ամէնէն առաջ գործն է Նափոլէոնեան զօրքին»:

Այսպէս ռուս համայնավար կուսակցութիւնը տիրաբար կը վճռէ թէ յարձակողն էր որ հրկիզեց եւ կողոպտեց Մոսկուան: Ուէ սովետական քաղաքացի այլեւս իրաւունք չունի կասկածի ենթարկելու այս հաստատումը: Գ. Տարլէ եւ իր պաշտօնակիցները միայն մէկ պարտականութիւն ունին. — խոնարհիլ կուսակցութեան վճիռին առջեւ եւ վերաքննել իրենց ոչ-ուղղափառ գիրքերը:

Le Mondeի ռուսագէտ աշխատակիցը քննելով այս խնդիրը, կը հարցնէ.— Ո՞րն է պատմական ճշմարտութիւնը: Դիւրին չէ գտնել ժամանակակիցներու այնքան հակասական վկայութեանց մէջէն:

Ամէն մարդ գիտէ թէ Մոսկուայի կառավարիչը՝ Ռոստոփչին, իր խոստումներով խառնակած է դէպքերը: Պարծենալէ վերջ թէ ինք մասնակցած է հրկիզումին իբրեւ ամենաբարձր հայրենասիրութեան ապացոյց, իր կեանքի վախճանին հրատարակած գրքոյկին մէջ ետ կ՚առնէր խօսքը, երբ Փարիզ կը բնակէր: Մէկ դարէ ի վեր բոլոր ռուս պատմաբանները, բնապիրներու քմածին ընտրութեամբ մը, միացան մէկ կամ միւս մեկնութեան: Անոնք որ Ֆրանսացիները անմեղ կը հանեն վերագրելով Մոսկուայի հրդեհը ռուս հայրենասէրներուն, եւ ընդհակառակն, անոնք որ կը հաստատեն թէ Ռուսերը չէին կրնար այդքան բարբարոս գործ մը կատարել:

Արդ, այս երկու տարբեր մեկնութիւնները, որոնք ներշնչուած են քաղաքական կիրքերէ, արդեօք նպատակաւոր չե՞ն: Եթէ, անկողմնակալ կերպով ուսումնասիրուին Մոսկուայի հրդեհին վերաբերեալ բոլոր փաստաթուղթերը, մէկ կողմ դնելով այս եղերական դրուագը կարելի է եզրակացնել թէ 1812ին Մոսկուան գրկուելով իր կանո-

ՏՈՄՍԵՐ

«Հարուստ հօրեղբայրը»

Ատլանտեանի միւս ափին վրայ, Ամերիկահայը կը նկատուի հարուստ հօրեղբայր մը, որ լայնօրէն բացած է իր քսակը, իր ազգականներուն համար։

Երբ ազգին գումարները « ջուրը կը քաշեն » Ֆրանսայի, Յունաստանի կամ Սուրիա-Լիբանանի մէջ, խնդրագիրներ կը հասնին Ամերիկահայ ազգային հիմնարկութեանց ։

— Շատ կը խնդրենք, հազար տոլարի պէտք ունինք մեր դպրոցին համար ...

— Երեք հազար տոլարի գումար մը օրհնութիւն պիտի ըլլար... Կրնայի՞ք հանգանակութիւն մը կատարել ...

Ընդհանրապէս, Ամերիկահայութիւնը յուսախաբ չըրեր արտասահմանի մեր կազմակերպութիւնները, մեր եղբայրներն ու քոյրերը։ Յաճախ, իր տոլարներով գնուած են դպրոցի մը գրասեղանները, կամ հիւանդանոցի մը վիրաբուժական գործիքները։ Իր տոլարներուն շնորհիւ է որ աղքատունակ ընտանիքի մը անսուաղ երեխան պնակ մը տաք ապուր կը խմէ դպրոցէն տուն չվերադարձած ։

Այո, հարուստ է — առնուազն բարեկեցիկ — Միացեալ Նահանգներու մեր պատուական գաղութը։ Հարուստ, ժանաւանդ, իր սրտով։ Եւ հայրենասէր ։

Բայց աղքատ էր ան, աւելի 50 — 60 տարի առաջ ։

Երբ Խարբերդցի Արամն ու Յակոբը, Մշեցի Սերգոն ու Կարօն, Ատլանտեանը կը կտրէին, հազիւ 5 — 10 տոլար ունէին իրենց գրպանը։ Ինչեր, ինչեր լսեր էին այս Աւետեաց երկրին մասին ։

— Երթամ, քանի մը փարա շինեմ... նորէն կուգամ ...

Այո, կուգային աշխատելու, քրտինք թափելու՝ «շուտով» հայրենիք վերադառնալու ակնկալութեամբ ։

Եւ ինչ նեղ օրեր, ինչ անօթի օրեր տեսած էին անոնք։ Ինչ չարչարանք « փավլիքա»ներու վատառողջ մթնոլորտին մէջ ։

Իմացեր եմ պատկերազարդ պատմութիւններ։

Մշեցի Սերգօն է որ կը պատմէ,

— Երբ Նիւ Եորք հասայ 1896ին, գրպանս կար մէկ հատիկ կարմիր ոսկի... Բերանս լեզու չկար ... Նարեկէն անդին բան կարդացած չէի...«Փավլիքա» մը մտայ... Շաբաթը կ'առնէի վեց տոլար չորսը կ'ուտէի, մէկը երկիր կը ղրկէի, մէկն ալ կը պահէի.. տարիներ անցան... Խանութ մը բացի ... չերկնցնեմ... հիմա քանի մը ղրուշ ունիմ... տուն տեղ, կառք.. ազգին ալ կուտամ ... մենք չտանք ո՞վ պիտի տայ ...

Տարբեր չէ Յակոբին կենսագրութիւնը ·

— 1901ին չաբաթականս չորս տոլար էր ... հարմիքս պարտքով ըրի ... այսօր, փառք Տիրոջը ...

Որ մէկը յիշել ։

Տասնեակ հազարներու կը հասնի համրանքը այս աննման գեղացիներուն որոնք, անօթի - ծարաւ, հասան այս երկիրը, բայց չարքաշ ու պատուաւոր աշխատանքով, յաղթեցին կեանքին փոթորիկներուն եւ այսօր դիրք ունին։

Սալոնի կամ տօնական օրերու հայրենասիրութիւն չէ իրենցը ։

Եւ, այո, բոլորն ալ կ'ըսեն ·

— Մենք ազգին չօգնենք, ո՞վ պիտի օգնէ ...

Ինչպէս չծափահարել այս հարուստ հօրեղբայրը, որ ունի եւ սիրտ, եւ անխարդախ հայրենասիրութիւն։

ԵԻՐՈՊԱՑԻ

նաւոր կառավարութենէն առանց պայքարի լքուեցաւ, աւարի տրուեցաւ եւ հրկիզուեցաւ միանգամայն թէ Ֆրանսացիներու եւ թէ Ռուսերու կողմէ։ Խնդիրը, մէկը անմեղ հանելուն եւ միւսը ամբաստանելուն մէջ չէ։ Ամէնքն ալ քիչ թէ շատ պատասխանատու են։ Առանց կիրքէ տարուելու, կը թուի թէ արդի պատմաբան Գ. Գետր Կովալեւսկին է որ ամէնէն մօտ է ճշմարտութեան երբ կը գրէ.—

« Իրականութեան մէջ , Մոսկուայի հրկիզումը հետեւանք է մէկ կողմէ քաղաքին վիճակին, երբ բնակիչները կը լքէին քաղաքը, թողլով իրենց վառարանները վառուած, իր պարունակած մեծ քանակութեամբ դիւրավառ նիւթերով, միւս կողմէ Ֆրանսական բանակին զօրքին կրակին, ռուս եւ ֆրանսացի ասպատակներուն որ առաջին օրէն լծուեցան իրենց սիրական գործին։ Ռոստոփչինի կոչերէն ազդուած՝ անպատասխանատու տարրեր, փորձեցին հրկիզել տուները, չատեր հայրենասիրութենէ մղուած, ուրիշներ իրենց կողոպուտը ծածկելու համար։ Սովորական պայմաններու մէջ այս կրակը կրնայի՛ն մարել, սակայն Մոսկուան որ փայտաշէն քաղաք մըն էր, այդ միջոցին կը ներկայացնէր զինուորական ընդարձակ բանակատեղի մը եւ բոցերու ճարակ կ'ըլլար։»

Ֆրանսացի հրապարակագիրը կ'եզրակացնէ թէ ողջմտութիւնն եւ անկեղծութիւնն է որ խօսի Կովալեւսկիի բերնով։ Բայց ինչ պիտի ընէ Գ. Տարլէն։ Պիտի պատասխանէ՞ «Բոլշեւիկ » թերթին, պաշտպանելու համար իր գիտական համբաւը ,թէ շատ շատերու պէս խոնարհաբար պիտի խոստովանի իր սայթաքումները,«իր պատմական սխալները» մեղայագիր մը ստորագրելով ։

Թ. Ա. Թ.

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Կ'իմանանք թէ Հոկտ. 5ին պիտի բացուի նըկարչուհի Տիկին Անահիտ Աստարճեանի ցուցահանդէսը՝ Galerie Cardo - Matignanի (32, Avenue Matignan) սրահին մէջ։ Պիտի տեւէ մինչեւ Հոկտեմբեր 19։ Anahit կը ստորագրէ, իր հայկական եւ եւրոպական ներշնչումով նկարները, որդէն ցուցադրած է Զուիցերիոյ եւ ուրիշ երկիրներու մէջ, ուր ջերմապէս գնահատած են իր նուրբ տաղանդը, եւ արուեստագէտի շնորհը։ Այս ցուցահանդէսով կը ներկայանայ նաեւ մեր գաղութին, որ անշուշտ ուրեմն պիտի փութայ քաջալերել զայն։

Ա. Ա.

╳ Ծանօթ ջութակահար Ժոռժ Սինանեան, որ Եւրոպա կը գտնուէր առենէ մը ի վեր, Ամերիկա վերադարձաւ անցեալ շաբթու։ Ինչպէս կը յիշեն ընթերցողները, ամառ Միջին Արեւելք ալ այցելած եւ ջերմապէս գնահատուած էր ։

ՀԱՅԿ. ԹԱՏՐՈՆԻ ՇՈՒՐՋ

« Յառաջ »ի Սեպտ. 27ի համարին մէջ, ընկեր Գուրգէն Գօյաճեան յօդուած մը ունէր,— «Հայկ. Թատրոնը»։

Ջեմ ուզեր վէճի բռնուիլ իրեն հետ եւ ի զուր, պարտականութիւնները կը յիշէ դաւառի թղթակիցներու ։

Մենք ալ — եթէ ոչ աւելի — հաշտ աչքով նայած ենք «եղածներուն» վրայ, աչք գոցեր ենք բազմաթիւ ու բազմազան երեւոյթներու յանուն «ներունդի փրկութեան» — ազգապահպանման ։

Բայց եւ այնպէս , Արուեստն ու արհեստը շըփոթելու չափ յետամնաց չենք։

Անոնք որ բեմ կը բարձրանան, եւ միշտ գովասանական տողերու կը սպասեն,պարտաւոր են լսել նաեւ արդար դիտողութիւնները։

Մենք ալ վազեր, քաջալերեր, ծափահարեր եւ գովեր ենք բոլոր անոնք որ կը փորձեն բան մը տալ այս ցանուցիր բազմութեանց, բեմական գործունէութեամբ։ Մեր խանդաղատանքը չենք զլացեր , ոչ արտասանողին, ոչ երգողին, ոչ պարողին եւ ոչ ալ խաղացողին։ Բայց եթէ առեն առեն կը մատնանշենք թերիները, իրենց եւ մեր օգտին համար, ինչո՞ւ անմիջապէս տանիլ զայն կապել «անբարեխղճութեան» ...

Միթէ մենք պարտաւո՞ր ենք մեր աչքերը գոց դիտել ամէն ինչ, որ կը ցուցադրուի բեմերու վրայ, առանց խօսքի կամ կարծիք յայտնելու։ Սխա՞լ էր երբ ըսինք օր մը թէ, «մէկ ջութակահարով «Ղարաբաղի Մելիքներ» օփերէթ չի յաջողցուիր։ Սխա՞լ էր երբ ուրիշ առիթով յիշեցուցինք թէ Վարդանը կամ Վասակը խաղացողը պէտք է այս կամ այն յարմարութիւնը ունենայ։ Սխա՞լ էր երբ առենին պահանջեցինք որ հայկական բեմերէն վտարեն օտարատի, քրտաբարոյ գրութիւնները — «Լէյլի Մէճնունները» եւ «Թահար Զօրանները»։

Սխա՞լ էին այսօր, «Բախտին Անիւ»ի ներկայացման առթիւ եղած քանի մը սրտցաւ դիտողութիւնները։

Ոչ դժուարին պայմանները մեզի անծանօթ են, եւ ոչ ալ ուրիշ մանրամասնութիւններ։

Գալով այս տողերը գրողը , երբեք յաւակնութիւն չէ ունեցած «եղածներ»ուն մօտենալու իբրեւ հմուտ քննադատ, այլ իբրեւ պարզ դիտող։ Փառք Ալլահին մենք ալ աչք եւ ականջ ունինք ; ծուռն ու շիտակը զանազանելու համար ։

Մեր պարտքն է յիշեցնել կարգ մը տարրական գիտելիքներ, որեւէ առիթով, եւ ոչ թէ միայն ծափահարել կամ օրօր կարդալ, երեսուն տարի Եւրոպա բնակելէ վերջ։

ԳԱԳԼԻ

ՎԱՐԴԱՆԱՆՑԸ ԵՒ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ

« Ասպարէզ»ի խմբագրութիւնը ստացած է նամակ մը Քալիֆորնիոյ Օրէնսդիր Մարմնին կողմէ, որ ներփակելով թիւ 153 բանաձեւը, կը գնահատէ բոլոր Հայերը, որոնք 1500 տարի առաջ Աւարայրի ճակատամարտին մէջ կռուած են Պարսկաստանի դէմ՝ կրօնի ազատութեան համար։

Ահաւասիկ այդ բանաձեւը . —

Նկատելով, որ 26 Մայիս 1951ը 1500ամեակն է Աւարայրի ճակատամարտին , ուր մեծ հայ զօրավար Վարդան Մամիկոնեան կռուի մէջ ինկաւ, երբ իր քրիստոնեայ հետեւորդները կ'առաջնորդէր Պարսիկներու դէմ, կրօնական ազատութեան մեծ պատերազմին մէջ,

Նկատելով, որ Աւարայրի այդ ճակատամարտը եւ Վարդան Մամիկոնեանի նահատակութիւնը ներշնչման աղբիւր եղած են հայ ժողովուրդին՝ շարունակելու իր պայքարը կրօնական ազատութեան եւ քրիստոնէութեան համար եւ այդ ջանքերը պսակուեցան 484ին,

Նկատելով, որ Աւարայրի ճակատամարտի 1500ամեակը պիտի տօնուի հայածին Ամերիկացիներու կողմէ ի յիշատակ կրօնական ազատութեան եւ քրիստոնէութեան մեծ յաղթանակին, ուստի՝

Որոշուեցաւ Քալիֆորնիոյ Նահանգի Օրէնսդիր Մարմնին կողմէ, Աւարայրի ճակատամարտի տարեդարձի այս նշանակալից տօնակատարութեան առթիւ, շնորհաւորել եւ քաջալերել հայածին Ամերիկացիները, որ կը տօնեն այդ մեծ դէպքը, նաեւ

Որոշուեցաւ հրահանգել Օրէնսդիր Մարմնի գլխաւոր քարտուղարին պատրաստել այս որոշման յարմար պատճէններ եւ յանձնել զանոնք այն անձերուն, որոնք ձեռնարկած են այդ պատմական դէպքը տօնելու ։

Բանաձեւը կարդացուեցաւ եւ ընդունուեցաւ միաձայնութեամբ 26 Մայիս 1951ին։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ Կեդր. Կոմիտէին քարտուղարը, Պօղոսով, «Փրավտա»յի միջոցաւ կը ծանուցանէ թէ կարեւոր փոփոխութիւններ կատարուած են կուսակցութեան կազմին մէջ, «հաստատուած սըխալները դարմանելու համար», համաձայն կեդրոնի հրահանգին։ Մանրամասնութիւնները կը պակսին։

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (3)

ՍԿԶԲՈՒՆՔԻ ՄԱՐԴԸ

— Լսիր, Մարօ, մեր բարեկամը փող է ուզում հայ թատրոնի համար։ Դէհ, դու պատասխանիր իմ փոխարէն ։

Կարմիր ու կուշտ Մարօն, որ լաւ կերակրուած հնդկահաւի էր նմանում, չգիտէր ինչ պատասխանել։ Ասել, որ թատրոնին չի հարկաւոր օգնել, կը նշանակէր հիւրի աչքում երեւալ ագահ, անկիրթ։ Ասել, որ հարկաւոր է օգնել կը նշանակէ զայրացնել Բաղդասարին։ Իսկ նրա համար չկար աւելի ստսկալի բան, քան զայրացնել մի մարդու, որին ամբողջ քառորդ դար հպատակուել էր հլու ստրուկի պէս յանուն այն թանկարժէք ադամանդների, որոնց պաշտում էր նա։ Նա խելացի համարեց երեսի մի կողմով ժպտալ հիւրին, միւսով նըշան անել ամուսնուն, թէ բոլորովին համաձայն է նրա հետ՝ ինչ որ էլ ասի։

Պարոն Բաղդասարն ասաց.

— Գիտես, բարեկամս, ես ծիծաղեցի, որովհետեւ քո առաջարկութիւնն ինձ համար ծիծաղելի է։ Ես Հայոց թատրոնին մի սեւ կոպէկ անգամ չեմ տայ ։

— Ինչո՞ւ ։

— Որովհետեւ ես ինձ ճաչակից զուրկ մարդ չեմ համարում։ Իմ սկզբունքն է երբեք չօգնել այն գործին որ լաւ չի տարւում։ Ձեր թատրոնը թատրոն չէ, այլ կրկէս ։

. Բայց...

— Այո, կրկէս։ Դերասանները անկիրթ, կոպիտ, իսկ դերասանուհիները հագնւում են ինչպէս աղախիններ։ Այնպէս չէ՞, Մարօ ։

— Ճշմարիտ է ։

—Ոչ, բարեկամս, խնդրիր ում համար եւ ինչի համար ուզում ես, բայց մի ստիպեր սկզբունքիս դէմ բան անել։ Ես բարերարութիւնն անում եմ գիտակցաբար ...

Հիւրը գնալուց յետոյ՝ պարոն Բաղդասարը յիշեց, որ իր այժմեան այնքան շքեղ հագնուած կինը նոյնպէս հագնւում էր «ինչպէս աղախին», այն ժամանակ, երբ ինքը փող չունէր ։

Եկան խնդրեցին էջմիածնի վանքի վերանորոգութեան համար, պարոն Բաղդասարն ասաց թէ՝ սկզբունքով դէմ է հնութիւնները պահպանելուն ։ Ասաց թէ ազգի անցեալը նրան չի հետաքրքրում։ Թող խնդրեն նոր, ժամանակակից բաների համար եւ նա պատրաստ է օգնել ։

Եկան խնդրեցին գիւղական դպրոցների համար, պարոն Բաղդասարն՝ ասաց, թէ առաջ պէտք է կրթել քաղաքացի երեխաների, յետոյ գիւղ վազել։ Եկան խնդրեցին գրականութեան համար, ասաց, թէ բոլոր ազգերի գրականութիւններն ապրում են առանց կողմնակի նպաստների, թող հայ գրականութիւնն էլ իր աշխատանքով ապրէ։ Եկան խնդրեցին ուրիշ շատ ու շատ բաների համար, հիւանդանոցի, որբանոցի, համայնական գանձարանի, աշակերտական ճաշարանի, եւն., եւայլն... բոլորի դէմ ցցուեց պարոն Բաղդասարի սկզբունքը ։

?Վերջ)

ՇԻՐՎԱՆԶԱՏԷ

ներով անձեր՝ քաղաքային բնակչութենէն : Դժուար չէ հասկնալ թէ հակակշիռ մը չէ այս, այլ խեղկատակութիւն, միջոց մը՝ ի դերեւ հանելու ժողովուրդներու խաղաղասիրական տենչերը : Հասկնալի է թէ այդպիսի «հակակշիռ» մը չի կրնար գոհացնել խաղաղասէր ժողովուրդները, որոնք կը պահանջեն արգիլել հիւլէական զէնքը եւ ընդհատել անոր շինութիւնը » :

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՆԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ

Այդ տեսակցութեան հրատարակութենէն անմիջապէս վերջը, Մ. Նահանգներու երեսփոխաններէն Ճէյմս Ջանգ յայտարարեց.

— Ճիշդ ու ճիշդ Սթալինեան յայտարարութիւն մըն է : Խ. Միութիւնը ինքն է որ պատ կը քաշէ միջազգային հակակշռի որեւէ փորձի առջեւ: Եթէ Սովետները դոյզն յօժարութիւնը ունենային, թերեւս կարենայինք համաձայնութեան մը յանգիլ :

Ծերակուտական Թոմ Քոնըլի, արտաքին գործերու յանձնաժողովին նախագահը, դիտել տուաւ .

— Սթալինի յայտարարութիւնը կը հաստատէ այն դիրքին որով Խ. Միութիւնը կ'ընդդիմանայ միջազգային հակակշիռ հաստատելու փորձերուն:

Ուրիշ երեսփոխան մը, Ճէքսըն, կը կարծէ թէ «Մ. Նահանգները կրնան պահել իրենց գերակշռութիւնը հիւլէական զինարշաւին մէջ»: Քաղաքային պաշտպանութեան նախագահն ալ կ'ըսէ թէ Խ. Միութիւնը «ի վիճակի է զարնելու ամէն ամերիկեան քաղաք»:

× Չըրչիլ ճառ մը խօսելով, ըսաւ որ եթէ նորէն վարչապետ ընտրուի, պիտի ջանայ ժողով մը սարքել Սթալինի եւ Թրումընի հետ, խաղաղութիւնը ապահովելու համար :

Գերմանիոյ միացման խնդիրը

Ինչպէս գրած էինք, շաբաթ օր դէմ դիմաց ճառեր խօսեցան արեւմտեան եւ արեւելեան Գերմանիաներու վարչապետները, երկուքն ալ Պերլինի մէջ:

Տօքթ. Ատընաուըր նախ բացատրեց թէ կառավարութիւնը կը ջանայ վերահաստատել Գերմանիոյ կատարեալ միութիւնը : Յետոյ դիտել տուաւ թէ յաղթական պետութիւնները հանդիսաւորապէս խոստացած էին որ եւ է հող չկցել Գերմանիայէն եւ Գերմանիոյ միութիւնը վերահաստատել ժողովրդավար հիմերու վրայ : «Այդ յանձնառութիւնները քանիցս հաստատուեցան վերջերս: Կը սպասենք որ Խ. Միութիւնը յարգէ իր տուած հանդիսաւոր խօսքը, Հողային կցումներ չկատարել եւ վերահաստատել Գերմանիոյ միութիւնը ժողովրդավար սկզբունքներու վրայ »:

Մերժելով չէզոքացման տեսակէտը, վարչապետը շեշտեց թէ ամբողջ Գերմանիան պէտք է միանայ Եւրոպայի: Յետոյ հերքեց այն պնդումը թէ Գերմանները պատերազմ կ'ուզեն: «Գերմանիան փորձով գիտէ պատերազմին աղետալի հետեւանքները եւ գիտէ նաեւ որ նոր աշխարհամարտ մը շատ աւելի ահարկու պիտի ըլլայ: Արեւմտեան պետութեանց հետ կատարուած բանակցութիւնները ուրիշ նպատակ չունին եթէ ոչ երաշխաւորել խաղաղութիւնը, միացեալ Եւրոպա մը կազմելով Գերմանիոյ մասնակցութեամբ » :

ՏՈՔԹ. Ատընաուըր յետոյ պատասխանեց արեւելեան Գերմանիոյ վարչապետին՝ Պ. Կրոթեվոլի վերջին կոչերուն :

Այս վերջինն ալ բանախօսելով երեք ժամ վերջը, ծաղկեց Տօքթ. Ատընաուըրի «անմիտ ծրագիրը որով ամերիկացի աշխարհակալներուն տրամադրութեան տակ պիտի դնէ տասը գերման զօրաբաժիններ »: Յետոյ ըսաւ թէ «առանց Խ. Միութեան Գերմանիան ոչ հանգիստ պիտի վայելէ, ոչ ալ խաղաղութիւն: Արեւմտեան ճակատը փորձեց կուսախնձոր դարձնել Օտէր-Նայսէ սահմանագիծը, մեր երկու ժողովուրդներուն միջեւ : Փորձեց, սակայն չյաջողեցաւ: Օտէրը սահմանագլուխ մը չէ այսօր, այլ կապ մը » :

Եզրակացնելով, Պ. Կրոթեվոլ ըսաւ թէ իրենց բացորոշ պատասխանը պիտի տան Հոկտ. 10ին, ազգ. ժողովի բացառիկ նիստին մէջ, «խափանելով միտքերը պղտորելու փորձերը »: Այս առթիւ յայտնեց թէ ընդհ. ներում պիտի ստանան 20.000 բանտարկեալներ: Արեւելեան Գերմանիոյ նախագահը, Պ. Փիք եւս հաստատեց այս լուրը, առանց ճշդելու մանրամասնութիւնները :

ՆԱՀԱՆԳԱՅԻՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ Ա. մասը տեղի ունեցաւ կիրակի օր: 1480 շրջաններու մէջ ընտրուած էին 38 համայնավարներ (կորուստ՝ 17), ընկերվարականները՝ 126 (կորուստ՝ 49) , ձախակողմեան դիմադրականներ 234 (շահ՝ 11) , անկախներ եւ չափաւորներ՝ 279 (շահ՝ 42) եւն.: Ընտրեալներուն մէջ կան վարչապետը եւ ուրիշ նախարարներ եւ երեսփոխաններ, մեծ մասով՝ չափաւոր կամ աջակողմեան: Յաջորդ կիրակի պիտի կատարուին վերջին ընտրութիւնները :

ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԵՑԱՒ ծանօթ լրագրող Անրի Քորայ, այլ անուամբ՝ Քուշարուքի, երկու ամբաստանութիւններով.— 1. Գաղտնի յարաբերութիւններ ունեցած է օտար պետութեան մը հետ, ի վնաս Ֆրանսայի զինուորական եւ դիւանագիտական կացութեան. —2. Դրամ ստացած է օտար պետութենէ մը՝ քարոզութիւններ կատարելու համար :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ
ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 28ին :
ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին :

Այս շաբթու լոյս կը տեսնէ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ
(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)
ՀՐԱՏ. Հ. Յ. Դ. ԱՐԵՒՄՏ. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ. ԿՈՄԻՏԷԻ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. կոմիտէի վիճակախաղէն շահած են հետեւեալ թիւերը.— 215, 194, 553, 88 414, 528, 232: Ստանալու համար դիմել ընկեր Կ. Սապունճեանի :

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ
ՕՐ. ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ
Նուագահանդէսը Նոյեմբեր 24ին, ժամը 9ին, Conservatoireի սրահը:
Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ուրֆայի հերոսամարտի տարեդարձը՝ Դեկտ. 30ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան թէյասեղանը Նոյեմբեր 20ի շաբաթ երեկոյեան :

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— «Յուսաբեր»ի վարչութեան. — Ջենք ստացած Սեպտ. 8էն.16, Սեպտ. 24էն 28 (օդանաւով) :

Շ. Գարահիսարի Հերոսամարտին
36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան :

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. D. BONNEKENS (ջութակ), Օր. G. AMKALAY (դաշնակ), Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ Տիկ. ՎԱՐՊԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն) :

Տոմսերը ապահովել Հ. Սամուէլի, Մ. Պարսամեանի եւ Հ. Բալուեանի գրատուններէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն :

Métro Place St. Augustin

ԾԱԽՈՒ է գրի մեքենայ մը: Հեռաձայնել OPEra 37-62:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 10 Octobre 1951 Չորեքշաբթի 10 ՀՈԿՏ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6581-Նոր շրջանի թիւ 1992

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եգիպտոս կը խզէ Լոնտոնի հետ իր դաշինքը

ՅԱՐՈՒՔ ԿԸ ՀՌՉԱԿՈՒԻ ԹԱԳԱՒՈՐ ՍՈՒՏԱՆԻ

Եգիպտոսի վարչապետ Նահաս փաշա խորհրդարանի վաւերացման յանձնեց չորս հրամանագիրներ: Առաջինը կը ջնջէ 1936ի Լոնտոնի հետ կնքած դաշինքը, Եգիպտոսի անգլիական զօրագունդերուն առանձնաշնորհները եւ Սուտանի վերաբերեալ գոյավիճակը :

Երկրորդ հրամանագիրը կը հրաւիրէ խորհրդարանը վերաքննել Սուտանի սահմանադրական օրէնքը եւ իր վճիռը արձակել արքայական տիտղոսին համար:

Գ.ը կը թելադրէ որ Սուտան պէտք է կառավարուի սահմանադրական դեմոկրատ իրաւակարգով եւ վեհապետը «Եգիպտոսի եւ Սուտանի արքայ» հռչակուի:

Դ.ը կը տրամադրէ որ Սուտան պէտք է ունենայ յատուկ սահմանադրութիւն , գործադրելի Սուտանի ժողովուրդէն ընտրուած խորհրդարանին կողմէ, որ վաւերացուելու է արքայէն :

Նահաս փաշա նախապէս յայտարարած էր որ կառավարութիւնը խզած է բանակցութիւնները Մեծն Բրիտանիոյ հետ: Երկու տարիէ ի վեր կը ձգձգուէին այդ բանակցութիւնները :

Վարչապետը խանդավառ ճառ մը խօսած է խորհրդարանին մէջ, որ բերնէ բերան լեցուն էր: Ամբաստանած է Անգլիան, որ այդ դաշնագիրը ստորագրել տուած է 1936ին, գերմ. արշաւանքին սպառնալիքով, թէ անգլ. մեծ ուժերու ներկայութիւնը Սուէզի ջրանցքին շրջակայքը՝ սպառնալիք մըն է խաղաղութեան համար: Եգիպտական կառավարութիւնը մտադիր է կանաչ գիրք մը հրատարակել, որ պիտի պարզէ իրենց տեսակէտը անգլեւեգիպտական վէճին շուրջ: Նահաս փաշա յայտարարած է.—

« Ժամանակ է, որ մեր կառավարութիւնը գործադրէ վերջին ղահաճառին մէջ պարփակուած խոստումները, դաշնագիրը ջնջելու համար միջոցներ ձեռք առնելով: Եգիպտացիները եւ Սուտանցիները պատրաստ են ամէն կարգի զոհողութիւն յանձն առնելու »:

ԱՆՍԱԿՆԿԱԼԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՄԷՋ

Նահաս փաշա տրամադրութիւն յայտնած է ընդունելու անգլ. կառավարութեան առաջարկները, խորհրդարանին փակումէն առաջ: Լոնտոն դեռ մինչեւ երէկ իրիկուն ոեւէ պաշտօնական հաղորդագրութիւն չէ ստացած իր դեսպանէն: Սըր Ռալֆ Սթէֆընսըն երէկ ամբողջ երկու ժամ տեսակցած է Գահիրէի Ֆրանս., Ամերիկեան եւ Թրք. դեսպաններուն հետ: Լոնտոնի մէջ կը յայտարարեն.—

« Բրիտանական կառավարութիւնը մեծ անակնկալի մը մատնուած է, եգիպտ. կառավարութեան կողմէ ձեռք առնուած նախաձեռնութեան պատճառաւ, ճիշդ այն պահուն երբ անոր իմացուցած էր որ 48 ժամուան մէջ նոր առաջարկներ պիտի բերէր, 1936ի դաշինքը բարեկամական վերաքննութեան մը ենթարկելու համար» :

Բրիտ. կառավարութիւնը առ ի նախատեսութիւն զինջած է Սուէզի ջրանցքի իր զօրագունդերուն արձակուրդները: Փ. Սայիտի, Իսմայիլիայի եւ Սուէզի զօրագունդերը հրաման ստացան վերադառնալու իրենց բանակատեղին :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Գ. էջ)

МՆՐ ԽՕՍՔԸ

ԿԸ ՇԻՆԵ՞Ն ԹԷ Կ՚ԱՂՃԱՏԵՆ

Երբեմն բարեմիտ եւ քիչ - շատ հասուն ուսումնականներ ալ չեն ըմբռներ օտարաբանութեանց առթիւ բացուած պայքարը :

Եւ պարբերաբար կը յիշեցնեն, գոց եղած արտասանութեան մը պէս :

— Ո՞ր լեզուն փոխառութիւններ կատարած չէ ուրիշ լեզուէ: Մեր մայրենիքին մէջ ալ մեծ տեղ մը չե՞ն գրաւեր օտարածին բառերը: Փոխառութիւնները կը ճոխացնեն, կը թարմացնեն լեզուն ...

Հասարակ ճշմարտութեան մը մէկ մասնիկն է այս: Անկատար գիտելիք մը, որ չի լուծեր բուն խնդիրը :

Ցետին ուսանողն ալ գիտէ որ բազմաթիւ բառեր փոխ առած ենք պարսկերէնէ, յունարէնէ, ասորերէնէ, արաբերէնէ, ֆրանսերէնէ եւ ուրիշ լեզուներէ: Թարգմանած, իւրացուցած, հայացուցած ենք, ընդհանրապէս անճանաչելի դարձնելով :

Այս գործողութիւնը կատարուած է դարերու ընթացքին, ինչպէս ուրիշ ազգերու մէջ: Եւ լեզուն հետզհետէ կազմուելով, միս - ոսկոր կապելով, հասած է ինքնուրոյն զարգացման որոշ աստիճանի մը :

Այսպէս ունեցած ենք հրաշալի գրաբարը, տիպար կատարելութեան: Յետոյ արդի ճոխ եւ հասուն, արեւ. աշխարհաբարը, որ միշտ ընդունակ է աւելի զարգանալու եւ ծաղկելու :

Եթէ հետեւէինք չարամիտ իմաստակներու կամ բարեմիտ հետեւակներու բանգիտութեան, մեր մայրենիքը չատոնց օտարոտի խառնիճաղանճի մը վերածուած պիտի ըլլար :

Եթէ հմուտ եւ նախանձախնդիր դէմքեր ուժ դին եւ յարատեւ պայքար մը բացած չըլլային թուրքերէնի, ֆրանսերէնի, ռուսերէնի արշաւին դէմ, արդի աշխարհաբարը չնչարգել պիտի հեւար անոնց ճնշումին տակ: Պիտի դառնար տխեղծ մարմին մը՝ արհեստական շնչառութեամբ: Կամ պիտի նմանէր ջերմանոցի մէջ աճած բանջարանոցի մը:

Մինչդեռ, մարտնչելով, մշակելով, ստեղծագործելով յանուն լեզուի անկախութեան, լեռ ու ձոր կտրած եւ հասած ենք պատկառելի բարձունքի մը :

Անշուշտ ամէն բան կատարեալ չէ :

Տակաւին խոր հետքեր կը մնան հին ազդեցութիւններէ:

Կան խմբագիրներ, ուսուցիչներ, գրագէտներ, բանաստեղծներ եւ ուրիշ գրոց - բրոցներ, որոնք չեն թօթափած սովորամոլութեան ժանգն ու փոշին :

Տգիտութիւնը, ծուլութիւնը, անհոգութիւնը աւերներ կը գործեն տակաւին: Թրքաբանութեան կամ Ֆրանսաբանութեան կեղծ մարգրիտները « Թանկօ » կը պարեն ամենօրեայ մամուլին մէջ:

Պայքարը ուղղուած է նաեւ այս յամառութեան եւ յետադիմութեան դէմ :

Գալով Երեւանի մէջ մշակուած « լեզուաշինարարութեան», պիտի աղաղակենք մինչեւ մեր վերջին շունչը թէ՝ իսկապէս բարբարոսական արշաւանք մըն է որ կը կատարուի :

Քանի մը լուսաւոր երեւոյթներ բաւական չեն, ժխտելու համար այս անողոք եւ ընդվզեցուցիչ իրականութիւնը :

Քերական մը չեն լեցներ անոնց հնարած յաջող բառերը: Իսկ ամբողջ բառարան մը կրնան կազմել ռուս - թաթարական, « ինտերնացիոնալ» եւ «ռեւոլուցիոն» այլանդակութիւններն ու աղճատումները :

Կամաւոր ըլլան այս բարբարոսութիւնները թէ բռնի, — բան մը չի փոխուիր կացութենէն:

Ո՞ւր էր որ իսկապէս պակսած բառերը փոխ առնէին կամ հնարէին եւ ցանկն ալ մեզի հաղորդէին, ուրկէ օգտուինք :

Ընդհակառակն, հայրենի հարազատ եւ անաղարտ դանձարանը մէկդի նետելով իբրեւ « լքեալ գոյք», գեղեցիկ տերեւներ, որմեր եւ խիճեր փոխ կ՚առնեն դրացիէն, իբրեւ բառապաշար :

Եւ մենք ստիպուած ենք ամբողջ բառարան մը նուէր ղրկել իրենց, լրացուցիչ բացատրութիւններով, ապացուցանելու համար թէ ի զուր կը դարնեն «Թսաց դուռները, բառեր մուրալու համար յանուն լեզուի հարազատութեան եւ ճոխացման:

Յ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՐՁԱԳԱՆԳ ՍԻՐՏԷ ՍԻՐՏ ...

Երկրէ երկիր երթեւեկները այժմ սովորական երեւոյթ դարձած են մանաւանդ պատերազմի «ծոթը սովի» տարիներէն վերջ, երբ գիւղէ գիւղ չէիր կրնար անցնիլ:

Այժմ «առատութեան եօթը» տարիներուն» եւ օդաչուին իշխանական տիրապետութեան տակ Ամերիկայէն - Փարիզ, կամ Փարիզէն՝ Պաղտատ գաւաթ մը ջուր խմելու պէս բան մըն է:

Նախ կը զգաս այս «արշաւներուն» հոսանքը, երբ վայրկեան մը կանգ կ'առնես Օփերայի հրապարակը եւ շուրջդ կը նայիս: Յետոյ՝ երբ կ'ընդունիս ամենօրեայ այցելութիւններ Պուէնոս Այրէսէն, Թէհրանէն, Պոսթընէն ,Պաղտատէն, Քալիֆորնիայէն կամ Մեքսիկայէն, Եթովպիայէն ու Սուտանէն:

Անշուշտ պշրուհի Փարիզին հրապոյրներուն կը պարտինք այս բարեբախտ պատեհութիւնները, ինչպէս գործի աշխարհին: Իսկ մերիններուն փնտռածը շատ անգամ ուրիշ բան է:

Եւ ահա հարցումներու տարափ մը, փոխադարձաբար :

— Ի՞նչպէս է Հարաւ. Ամերիկայի գաղութը, այս նոր եկուորներով, Յունաստանէն, Ռումանիայէն, Ֆրանսայէն:

— Ո՞ւր կարելի է տեսնել Ֆրանսաբնակ Հայերը: Եկեղեցի՞ն, ուրեմն կիրակի՞ն պիտի սպասենք :

— Ամերիկայի մեր հայրենակիցներուն այս սրտաբուխ վերաբերումը նքաւոր գաղութներու համար, ո՞ւրկէ կուգայ: Շա՞տ հարուստ են, թէ իրենց սիրտն է հարուստ :

— Ինչո՞ւ հոս, Փարիզի մէջ, Ազգ. հաւաքատեղի մը չունիք: Մենք Իրաքի յետին «չէօլ»երուն մէջ կրնանք ազգային յարկի մը տակ հաւաքուիլ:

— Ինչո՞ւ կը գաղթէք, կը հեռանաք 25 — 30 տարիէ ի վեր ձեր բնակած երկրէն, տնտեսակա՞ն են պատճառները :

— Ի՞նչպէս կ՚ըլլայ որ ձեր երիտասարդութիւնը նախանձախնդիր չէ ազգ. գաղափարի եւ մայրենի լեզուի պահպանման համար:

Ու այսպէս ժամերով կարելի է ջերմութեամբ եւ ազգային միեւնոյն մտահոգութիւններով խօսակցիլ մեր եկող - գացող հիւրերու հետ , որոնցմէ շատեր ցմրուր քամած են տարագրութեան դառն բաժակը եւ վերջապէս հասած տնտեսական հանգիստ ու յաճախ բարգաւաճ դիրքերու :

Ուրախութիւն մը կը պատանէ հոգիդ, երբ կը տեսնես սրտցաւ հոգածութիւն մը բոլորին մէջ գաղութէ գաղութ չաղկապուած,

Եւ միեւնոյն առեն կը մտածես դառնութեամբ թէ տակաւին քանի տարի Հայուն ձայնը պիտի կրնայ արձագանգել սիրտէ սիրտ ...

ՍՕՍԻ

Արտաւազդ արք.ի թաղումը

ԽՄԲ.— Եկեղեցւոյ վարչական դիւանէն ստացանք հետեւեալ զեկոյցը.—

Վարչութեան եւ Հոգաբարձութեան խառն ժողովը որոշեց յառաջիկայ ուրբաթ Հոկտ. 12, ժամը 2ին վախճանեալ Արք.ին դագաղը զետեղել եկեղեցւոյս առեանի կեդրոնը : Ուրբաթ երեկոյեան պիտի կատարուի մաղթանք, շաբաթ առաւօտ մասնաւոր արարողութիւն ժամը 10ին: Երեկոյեան ժամերգութիւն եւ հսկում ժամը 4.30էն սկսեալ: Շաբթուան բոլոր օրերուն եկեղեցին բաց է այցելուներու համար :

Կիրակի 14 Հոկտ. քառաձայն Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ժամը 10ին: Ճաշու գրքի ընթերցումէն յետոյ դագաղը պիտի զետեղուի սեղանին վրայ եւ պիտի կատարուի վերջին օծումի սրտառուչ արարողութիւնը, «ողջոյն»ը պիտի փոխանցուի հաւատացեալ ներկաներուն, մեծ հոգեւորականին դագաղէն :

Երկուշաբթի 15 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին պիտի կատարուի թաղման արարողութիւնը: Հրաւիրուած են պաշտօնական անձնաւորութիւններ, օտար եկեղեցիներու ներկայացուցիչները: Փարիզի արուարձաններու, գաւառի հայ եկեղեցական վարչութիւններու, եւրոպական բոլոր թեմերու և արտասահմանի բոլոր հայ եկեղեցական մարմիններու ղրկուած են մասնաւոր մահագիրներ :

Եկեղեցւոյ ներքին կարգապահութեան պիտի հսկեն հայ սկաուտներ եւ հայ արիները կիրակի եւ երկուշաբթի օրուան արարողութեանց :

Կռան Փալէի ոստիկանութեան կեդր. տեսչութիւնը սիրով յանձն առած է ժամ Կուժոնի փողոցի հսկողութեան պարտականութիւնը :

Փոխան ծաղկեպսակի բացուած է արձանագրութեան ցանկ մը եկեղեցւոյ դիւանատան մէջ :

Օտար եւ հայ հազարէ աւելի միութիւններ եւ անձնաւորութիւններ այցելած եւ ղազգաղինքով դրուած տոմարին վրայ ստորագրած են :

× Նոյն զեկոյցէն կ'իմանանք թէ Փարիզ հասած են Արտաւազդ արք.ի եղբայրը՝ Վահան, Աթէնս Ապէպայէն եւ որդեգիրը Պ. Պօղոս Եղիաեան:

× Հեռագրով բարձրաստիճան եպիսկոպոս մը խնդրուած է Անթիլիասէն, օծման եւ թաղման արարողութեանց նախագահելու համար :

ՔՈՐԷԱՅԻ դաշնակից ուժերու վերին հրամանատար Զօր. Րիճուէյ ընդունեցկարմիրներու վերջին առաջարկը, զինադադարի բանակցութիւնները վերսկսելու Փան Միւն Ժօնի մէջ: Կռիւները կը շարունակուին սակայն ի նպաստ դաշնակիցներուն:

ԱՆԳԼԻՈՅ գահաժառանգուհին Էլիզապէթ, իր ամուսնին հետ երկուշաբթի Քանատա ժամանեց եւ դիմաւորուեցաւ թնդանօթի 21 հարուածներով: Իշխանուհի Մարկարէթ ալ 21 նոյեմբերին Փարիզ պիտի ըլլայ, Հերթֆորտի հիւանդանոցին ի նպաստ տրուելիք պարահանդէսին ներկայ ըլլալու համար:

ԵՐԿՈՒ ԱՄԻՍ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

2.— ԻՆՉՊԷՍ Կ'ԱՊՐԻՆ ՄԵՐ ԲԵԿՈՐՆԵՐԸ

Շատ տխուր խրողութեան մը ծանօթացայ Տիգրանակերտի մէջ: Բոլոր Հայերն ալ փոխած են իրենց անունները: Լեզուն Թուրք, անուն մականուն Թուրք, բարքերը Թուրք, հագուստը Թուրք: Հայութիւնը յատկանշող ոչ մէկ երեւոյթ եւ փաստ: Երանի՜ թէ միայն անունները եւ մականունները Թրքացած ըլլային ....:

Մեծ ցաւով տեղեկացայ որ բազմաթիւ Հայեր փոխած են նաեւ իրենց կրօնքը եւ իսլամացած են: Չկրցայ ստուգել ճշգրիտ թիւը Տիգրանակերտի մէջ իսլամացած Հայերու, սակայն, առած տեղեկութիւններուս համաձայն 30էն աւելի Հայեր փոխած են իրենց կրօնքը: Անոնք մասնաւոր արարողութեամբ թլփատուած են, կանոնաւոր «նամազ» կ'առնեն, մզկիթ կը յաճախեն: Հայերու հետ խզած են իրենց յարաբերութիւնները եւ շարունակ Թուրքերու հետ կ'ապրին:

Այս կրօնափոխութիւնը սակայն ոչ մէկ առաւելութիւն պարգեւած է անոնց: Թուրքերն ու Քիւրտերը նոյն կասկածանքով եւ նախատինքով կը նային այդ նախկին «կեաւուր»ներուն: Անոնց ընկերային դիրքը ոեւէ առաւելութիւն չէ արձանագրած: Ամեւտրակա․ ասպարէզի մէջ ալ Թուրքերու յատուկ առանձնաշնորհները չունին: Հոգիով կը մնան Հայ: Տեսայ որ վախկոտներ են ամէնէն աւելի Թրքացողները:

Ուշադրութիւնս գրաւեց նաեւ ուրիշ ցաւալի եւ տխուր երեւոյթ մը: Հայրեր եւ մայրեր անպատմելի տառապանքներու եւ մտահոգութեան կը մատնուին երբ իրենց աղջիկ զաւակները հասուն տարիքի մտնեն, որովհետեւ տեղացի Քիւրտերն ու Թուրքերը ծանօթ են իրենց անբարոյութեամբ: Փողոցի մէջ երբ կին կամ աղջիկ տեսնեն, ամէնէն գռեհիկ վիրաւորումներու կ'ենթարկեն զանոնք, խօսք կը նետեն եւ նոյնիսկ փախցնելու մասին կը մտածեն: Պատուախնդիր հայ մայրեր եւ հայ հայրեր իրենց աղջիկները տունէն դուրս չեն հաներ, մինչեւ որ հայ երիտասարդի մը հետ ամուսնանայ: Ինծ ըսին թէ Թուրքեր ասկէ առաջ քանի մը հայ աղջիկներ առեւանգած են եւ առեւանգիչները որեւէ հետապնդումի չեն ենթարկուած:

Բարեբախտաբար հայ երիտասարդները հոս կանուխ կ'ամուսնանան: Պէտք է ըսել թէ քահանան կարեւոր դեր մը ունի այդ տեսակէտով:

Փոշիի, աղտոտութեան, ճանճի եւ դժբախտութեան քաղաք: Թշուառութիւն եւ անգործութիւն ամէն տեղ: Ամէն տարիքի մարուկարճարաններու մէջ ճանճ կ'որսան: Մեծ մասը ժողովուրդին ցնցոտիներու մէջ, միայն ոստիկանները, զինուորները եւ պաշտօնեաները լաւ հագուած են: Արեւը խափանելու աստիճան ճանճի ստուար ալիքներ օդին մէջ: Խանութներու փեղկերը, պատերը ճանճերով լեցուն են:

Սափրատուն մը մտայ ածիլուելու համար: Զարմանքս շատ մեծ եղաւ, երբ մէկ սափրատան մէջ երկու սափրիչներ միասին սկսան պատրաստութիւններ տեսնել, մէկը կ'օճառէր, միւսը ածելին կը պատրաստէր: Համբերութիւնս հատնելու վրայ էր երբ հասկցայ որ սափրիչներէն մէկուն պարտականութիւնն է ճանճ քշել....: Արդարեւ քիչ վերջ հասկցայ որ ածելին դժուար պիտի գործէր եթէ ճանճերը վռնտող մը իր աշխատանքը չըմիացնէր ածիլողին: Եւ ինչ անձրեւ ճանճեր ...:

Զինուորական կարեւոր կեդրոն մը դարձած է Տիգրանակերտ: Թուրք ժողովուրդը, որ շատ կը վախնայ պատերազմէն, մեծ վստահութիւն ունի իր բանակին վրայ: Մասնաւոր ուշադրութեան արժանի է Տիգրանակերտի նոր օդակայանը, որ քաղաքէն մօտ 5 մղոն հեռու է: 500 ամերիկացի մասնագէտներ կ'աշխատին անոր շինութեան գործին մէջ: Տեսակցեցայ այդ Ամերիկացիներուն հետ: Ըսին թէ Թուրքիոյ ամենամեծ օդակայանն է, որուն շինութիւնը ամբողջովին պիտի աւարտի մօտ ատենէն: Ամերիկացիներուն մէկ մասը մէկ ամիսէն պիտի մեկնի Ամերիկա:

Տիգրանակերտի մէջ ներկայիս 5000 զինուոր կայ: Կ'ըսեն թէ օդակայանի աշխատանքներուն աւարտումէն վերջ այդ թիւը պիտի աւելնայ:

Կառավարութիւնը շատ խիստ է:

Ծանօթացողները կ'ըսեն թէ վերջին 25 տարուան ընթացքին ոեւէ փոփոխութիւն չէ կրած Տիգրանակերտ: Ոչ մէկ յառաջդիմութիւն, մանաւանդ հին քաղաքին մէջ, որ կը գտնուի պարիսպէն ներս եւ որուն բնակիչները մեծ մասամբ Քիւրտեր են: Թուրքերը կը բնակին պարիսպէն դուրս: Նոր շէնքերը կամ ներկայանալի տուները գրաւուած են Թուրքերու կողմէ:

Թուրք եւ քիւրտ յարաբերութիւնները շատ լաւ չեն երեւիր: Քիւրտերը ստորադաս վիճակ մը ունին եւ վստահելի չեն նկատուիր: Կառավարութիւնը մասնաւորխստութեամբ կը վարուէր անոնց հետ: Հաւանաբար այդ անվստահութիւնն է պատճառը Տիգրանակերտի մէջ կեդրոնացած զինուորական համախմբումին:

Տիգրանակերտէն պիտի մեկնէի Խարբերդ: Հակառակ ամերիկեան հպատակ ըլլալուս, լուրջ դժուարութիւններու հանդիպեցայ, մինչեւ որ հարկ եղած արտօնութիւնը ձեռք ձգեցի այնքան երկար սպասելէ վերջ: Ամերիկեան անցագիրս վար դրին եւ ինծի տուին մասնաւոր արտօնագիր մը, որ կը թոյլատրէր դէպի Խարբերդ ճամբորդութիւնս: Հետագային հասկցայ որ Տիգրանակերտ գտնուած միջոցիս եւ ճամբորդութեանս ընթացքին մասնաւոր հսկողութեան ենթարկուած եմ:

Յուշեր Մեծ Նոր Գիւղէն

Մեծ Նոր Գիւղը կը գտնուէր Մարմարայի եզերքը, Եալովայէն երեք ժամ դէպի արեւելք, շրջապատուած ձիթաստաններով ու պտղատու պարտէզներով: Իր ստորոտը կը արածուի ձկնաշատ Նիկիոյ լիճը: Հովանաւորուած Տուման սարով: Արեւմտեան կողմը կը գտնուէին Օրխան Կազի, Ճիհան, Զուխուրլու եւ Ջամուրլու Գայիր թուրք գիւղերը:

Տուման լերան շրջապատին մէջ կային Լազ եւ Պոշնա գիւղեր, այնպէս որ մեր գիւղը պաշարուած էր օտար բնակչութեամբ, եւ միայն հիւսիսային կողմէն դրացնութիւնը կը վայելէր Միջագիւղ եւ Չէնկիլէր հայաբնակ գիւղերուն:

Ահա այս աշխարհագրական աննպաստ դիրքով՝ Մեծ Նոր Գիւղը սակայն կրցաւ կուրծք տալ, Միլլի բազմաթիւ ուժերու, շնորհիւ ափ մը անձնազոհ երիտասարդներու:

Հակառակ իմ երկարատեւ պանդխտութեան՝ անմոռանալի կերպով կը յիշեմ այն դէպքերը որոնք տեղի ունեցան ճակատագրական պահու մը: Երբ Մեծ Եղեռնէն վերջ հազիւ քանի մը տարեկան անձեր վերադարձած էինք մեր ծննդավայրը, այս անգամ ապրելու համար նորարհաւիրքներ յոյն եւ թուրք պատերազմին պատճառով:

Մինչդեռ մենք կը կարծէինք թէ վերջ գտած է մեր տառապանքը եւ պիտի կրնանք խաղաղ աշխատանքի լծուիլ եւ վերաշինել հայրենի աւերակները, փարիլ հողին, կրկին արդասաւորել լքուած պարտէզներն ու ձիթաստանները:

Մինչ այս անգամ նոր անակնկալներ պատուհաս դարձան մեր գլխուն, չլատելով մեր շինականի ուժն ու հաւատքը:

Եղածը քիչ էր կարծես, հարկ եղաւ նոր զոհեր տալ, յանուն ինքնապաշտպանութեան, եւ իրաւունքի:

Մէկ կողմէն կատղած թշնամին, միւս կողմէ կասկածամիտ յունական բանակայինները, քամեցին մեր արիւնը:

Կ'արժէ նկարագրել այդ շրջանի անցուդարձը, իբրեւ ականատես:

Ես այդ շրջանին հազիւ քսան տարեկան՝ հըրաշքով ազատած էի տարագրութեան գեհենէն: Հոգիս լեցուած էր արդար վրէժխնդրութեամբ: Յունական բանակը հասած է արդէն Պրուսայի նահանգը:

Միլլի ուժերը հրամանատարութեամբ Ճէմալ փաշայի, ամօթալի պարտութեամբ մը կը նահանջէին դէպի Նիկիոյ լճին արեւելեան կողմը, եւ հասնելով Օրխան Կազի (Փազար գիւղ) կ'որոշեն յարձակիլ Մեծ Նոր Գիւղի վրայ եւ կոտրել հոն վերահաստատուած խաղաղ հայ ազգաբնակչութիւնը:

Բարեբախտաբար գիւղին երեւելիներէն Պ. Յակոբ Արապեանը լուրը կ'իմանայ Ճիհան գիւղացի գաղթական Թուրքէ մը:

Առանց ժամանակ կորսնցնելու կիներն ու մանուկները լեռ կը բարձրացնենք, քանի մը զինուած տղոց հսկողութեամբ առաջնորդելով ապահով թաքստոցներ: Իսկ մնացեալ զէնքի վարժ մարդիկ անմիջապէս դիրք կը բռնենք գիւղին շուրջը, գալիք անակնկալին դիմագրաւելու համար:

Գիւղին քսանեւհինգ տուն Թուրք բնակչութիւնը տեսնելով եղած կարգադրութիւնը կ'իմացընէ Ճէմալ փաշային, անշուշտ չափազանցուած գոյներով, ինչ որ սակայն առժամապէս օգտակար կ'ըլլայ մեզի, որովհետեւ հրամանատարը չի համարձակիր գործադրել իր ոճրային ծրագիրը: Մենք հազիւ եօթը կանոնաւոր հրացան ունէինք այդ միջոցին, նաեւ քանի մը նորոգուած աննշան զէնքեր: Միւս կողմէ յունական բանակը յառաջանալով հասած էր մեզմէ մէկ ժամ հեռու եւ դիրք գրաւած:

Այսպէս մենք կը գտնուէինք երկու կռուող ուժերու մէջ, վտանգաւոր, կացութեան մը մատնուած:

Ոչ մէկ կողմէ յոյս չունէինք: Լսած էինք թէ՝ Անգլիացիները Եալովայի շրջանը, ռազմամթերք փոխադրելով կը զինեն հակամիլլի ուժերը:

Անոնց օրուան մարդն էր Չէրքէզ հրամանատար Իպօն, իր երկու հայ զինակիցներով, (Չէնկիլէրցի Մերոնը եւ Յաբէթը):

Կ'որոշենք այս առիթը օգտագործել եւ քսան հոգի համագիւղացի Քափթան Գրիգորի հրամանատարութեամբ Եալովա կ'երթանք, հակամիլլի ուժերուն մասնակցելու համար, անշուշտ ի խնդիր սպառազինութեան: Կը յաջողինք մեր այդ նպատակին մէջ, եւ բարեբախտաբար յունական ուժերու նոր յառաջխաղացումով՝ չենք պարտաւորուիր մնալ Իպոյի հրոսակներուն հետ, եւ հըրաշքով մը կը մեկուսանանք:

Յարափոփոխ այդ շրջանի մանրամասն դէպքերը չէ որ պիտի նկարագրեմ, այլ միայն 1921ի գարնան կարգ մը պատահարները որոնք առնչութիւն ունին մեր գիւղի ինքնապաշտպանութեան եւ անոր վախճանին հետ:

Գարնան առաջին օրերուն Թրքական զինուորական ուժերը յանկարծ յարձակեցան Չէնկիլէրի վրայ, եւ կրցան կարճ դիմադրութենէ մը վերջ խուճապի մատնել: Քիչ վերջ գիւղը հրկիզուած էր: Կարգը եկաւ Միջագիւղի, ուր դիմադրեցին եւ ժողովուրդը կրցաւ ապահով վայրեր հեռանալ:

Թուրքերը քաջալերուած այս աժան յաղթանակներէն՝ փորձեցին պաշարել Մեծ Նոր Գիւղը, յառաջանալով մինչեւ Պօղոս Աղայի Քար կոչուած բարձունքը:

Զորս կողմէն կրակ կը տեղային մեր վրայ: Մենք գիտակից մեր դերին, պատրաստ կը սպասէինք Գրիգորի հրամանատարութեամբ:

Մեզմէ տասնեակ մը ռազմիկներ յաջողեցան թշնամիին կռնակը անցնիլ ձախ կողմէն, առանց նշմարուելու: Մեր լռութենէն քաջալերուած թշնամին յառաջացաւ մեր Խորու Թէփէ կոչուած դիրքերուն:

Ճակատագրական ժամը հնչած էր, հրամանատարին ազդանշանին վրայ երկու կրակի մէջ կ'առնենք մեր վրայ յարձակողները: Անոնք չէին սպասեր մեր ակներեւ քաջութեան, եւ խուճապահար կը փախչին:

Իրենց նպատակն էր երրորդ հայ գիւղն ալ մոխիրի վերածել:

Այս դիմադրութեան ժամանակ, յունական ոչ մէկ զինուոր օգնութեան հասաւ մեզի, թէեւ անոնց բանակատեղին հազիւ մէկ ժամ հեռու էր:

Թուրքերը իրենց ձախողանքը դարմանելու համար դիմեցին աւանդական խորամանկութեան: Արդարեւ, առաւօտ մըն ալ երբ արթնցանք մեր դիրքերէն մէկուն վրայ նշմարեցինք խոշոր ցից մը որուն վրայ զետեղուած էր աղդ մը բանակցութեան ցամար: Զգուշութեամբ մօտենալով առինք այդ թուղթը, որ հետեւեալ բովանդակութիւնը ունէր.—

«Հէմշէրիլէ՛րիմ, մեր հասարակաց թշնամին Յոյնն է, եկէ՛ք միացէք մեզի, եւ յարձակելով անոնց վրայ, դուք գրաւեցէք անոնց աւարգահարուածները: Արդէն այդ լաթերնարի փալիէխարնաները ձովը պիտի թափինք» եւն.:

Անոնք անպատկառօրէն կ'անտեսէին դեռ մխացող հայ գիւղերը, եւ ջանացին մեզ խաբել եւ անոնց վիճակին մատնել:

Այս «ֆէրման»ը որ ստորագրած էր չորրորդ գունդի հրամանատարը, միջոցով մը Յոյնի մը հետ ղրկեցինք իրենց հրամանատարին, տեղեակ պահելու համար: Հազիւ քանի մը ժամ անցած էր, իրիկուան մօտ սկսան գալ յունական թնդանօթները, զարմանքի եւ շուարումի մատնելով բոլորս:

Հեռադիտակով կը զննենք հեռաւոր դիրքերը: Թուրքերու կողմէ որեւէ շարժում չէր նշմարուեր: Ուրեմն ինչ պատճառով տեղի կ'ունենար այս ռմբակոծումը: Այս առեղծուածը լուծուեցաւ երբ յանկարծ մերդիրքերուն մօտեցաւ յոյնզինուոր մը եւ բերաւ իր հրամանատարին հրահանգը.— «Լքել մեր դիրքերը եւ նահանջել»:

Մենք կրնայինք երկար ատեն պաշտպանուիլ, եւ չէինք ուզեր տեղի տալ. սակայն ապարդիւն անցան մեր բոլոր ջանքերը եւ ստիպուեցանք հըպատակիլ տրուած հրամանին:

Յաջորդ օրը, համաձայն տրուած որոշումին՝ առանց նոր գնդակ մը արձակելու, թշնամիին լռութենէն օգտուելով հեռացանք մեր գիւղէն, որուն համար պատրաստ էինք զոհել մեր կեանքը:

Թուրքերը տեսնելով մեր հեռանալը պար բռնած՝ սկսան կրակ տեղալ մեր վրայ. եւ քայլ առ քայլ գրաւել մեր լքած դիրքերը: Յաղթական կանչերով իրիկուան դէմ մտան գիւղ, եւ անմիջապէս հրկիզեցին զայն:

Բոցերը մինչեւ երկինք կը բարձրանային, եւ վրէժխնդրութեան կրակը կը լեցուէր մեր սրտերուն մէջ: Ափսո՜ս որ բռնադատուած էինք չպատասխանել, հնազանդելով հելլէն հրամանատարին վերջին հրահանգին:

Շատ ուշ միայն իրազեկ եղանք այդ հրամանին անմտութեան: Յոյները փոխանակ թշնամիին դէմ կռուելու՝ նախամեծար համարած էին խորտակել մեր պատնէշը:

Այսպէս մենք կը գտնուէինք երկու թշնամիներու կրակին եւ կասկածամտութեանց մէջ:

ՄԻՀՐԱՆ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

Զուարթապատում

Ժ. Միութեան միահեծանը, մռաւաջարդ (մարաջախտ) ընկեր Սթալին, օր մը կ'որոշէ փորձ ընել, անձնապէս հարցափորձ ընել թէ ո՞րքա՞ն են զինքը սիրողներն ու ատողները: Այս առաջադրութեամբ անմիջապէս գործի կ'անցնի եւ անցորդներուն զատ զատ կը հարցնէ.

— Գո՞հ էք Սթալինէն ;

— Այ մարդ անոր անունը մի տա՛ր, ջիղերս ոտք կը հանես ...

— Այս մարդը, գործի գլուխ գալէն ի վեր, Սիպերիոյ մէջ ոտք կոխուելիք տեղ չմնաց, աքսորեալներով լեցուեցան, կը տրտնջայ ուրիշ մը:

Եւ այսպէս, ամբողջ օրը, կը հարցաքննէ հազարաւոր քաղաքացիներ, բոլորէն ալ տրտունջներ լսելով: Կրեմլին վերադարձած ատեն, ճամբան կը հանդիպի Լենինականցի Կինտոյի մը եւ կը հարցնէ.

— Ընկեր, կը խնդրեմ ճշմարիտն ըսէ, հայր Սթալինէն գո՞հ ես:

— Կինտօն որ վարպետորդի աղուէս մըն էր, ձայնէն կը հասկնայ անոր ով ըլլալը, անմիջապէս ինքզինքը հաւաքելով կը պատասխանէ.

— Ի՞նչ ես ասում, ընկեր ջան... Ո՞վ կայ որ, մեր ամենակարող Հայր Սթալինից գոհ չլինի ... այդպիսիներին ես համարում եմ, ապերախտ դաւաճաններ, Սոցիալիզմի թշնամիներ խաղաղութեան դաւադիրներ, պատերազմի հրձիգներ... ես կը մաղթեմ որ նա հազար տարի կեանք ունենայ ... երբ նա գործի գլուխ եկաւ, մեզ սովորացրեց ազատութիւն, արդարութիւն, հանգստութիւն ... նա մեզ տուել է այնպիսի միջոցներ, փարթամ ապրելու եղանակ, որ Արարիչն անգամ չէ մտածել ... երանի թէ ընկեր Սթալին սրանից երկու հարիւր տարի առաջ եկած լինէր:

Այս պատասխանին վրայ, Սթալին անմիջապէս դիմակը վար հանելով կ'ըսէ.

— Ընկեր, խնդրէ ինչ որ կամենում ես, եւ ես պիտի տամ քեզի: Ինչպէս կը տեսնես, ես Սթալինն եմ ...

— Ախր ընկեր Սթալին, ի՞նչ պահանջեմ... դու մեզ ամէն ինչ տուել ես եւ որեւէ բանի կարիք չունենք, խորհրդային երկիրը դրախտի ես վերածել:

— Այո եւ սակայն, միայն դուն ճշմարիտ խօսեցար: Բացառաբար պիտի շնորհեմ քեզ, ինչ որ ուզում ես, պահանջէ ...

— Դէհ լաւ, ընկեր մարաջախտ, կ'ըսէ Կինտօն ակընջին ետեւը քերելով, քանի որ կը պնդես, էն ժամանակ, ինձ մի անցագիր տուր արտասահման գնամ ...

×

Վերջերս Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին մէջ 25 միլիոն ոսկիի վարկ մը պահանջուեր է որպէսզի քարոզութիւն կատարուի արտասահմանի մէջ, Թուրք լեզուն ճանչցնելու, տարածելու համար:

Ներկայ երեսփոխաններէն մէկը, որուն հայրը յայտնի ջարդարար մը եղած եւ իր կողոպուտով տղան դպրոց ղրկած է, ոտքի կ'ելլէ ու կ'ըսէ.

— Ինչո՞ւ զուր տեղը 25 միլիոն պիտի ծախսէք, արտասահմանի մէջ: Մեր «Էրմէնի» ախպարիկները յօժարակամ կը կատարեն այդ պարտականութիւնը:

×

Նոր Թուրքիոյ հիմնադիրը՝ Աթաթիւրք, երբ որոշեց արաբական տառերը վանել, անմիջապէս ժողովի կը հրաւիրէ նախարարներ ու բազմաթիւ մտաւորականներ, եւ կը յայտնէ իր ծրագիրը:

Ներկաներէն յայտնի հայատեաց Թուրք մը որ Հայկազեան բառարանը կողքով կլլած էր, կ'առաջարկէ.

— Հայկական տառերը ընդունինք, Թուրքերէնը միմիայն այդ տառերով կրնայ ճշգրիտ գրուիլ:

Այս առաջարկին վրայ նախարար մը ոտքի կ'ելլէ ու կ'ըսէ.

— Ընդունինք. սակայն չմոռնանք, էֆէնտիներ, որ հայկական տառերը «լքեալ գոյք» չեն...

Եւ կ'ընդունուի լատինականը:

Տարիներ վերջ այս մանրադէպը յիշեցի, երբ իմացայ թէ մեր գեղեցիկ Մեսրոպեան տառերը, «աղօթք դարձած երկաթագիր ...» գրերը, փոխել կ'ուզէ Գ. Ջիթունին, առարկելով՝ «ամոնք ադուար չեն, երկար ճրւեր ու ճիտ ունին»... :

ՀԱՅԿ ՌՇՏՈՒՆԻ

Ի՞ՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ

Սթալինի յայտարարութենէն ի վեր, հակասական կարծիքներ կը յայտնուին Մ. Նահանգներուն մէջ:

Մ. Նահանգներու հիւլէական ուժի վերատեսուչը, Գ. Կորտըն Տին, պաշտօնապէս հաղորդեց թէ մասնաւոր յանձնաժողովը կ'ուսումնասիրէ 8 — 10 տարբեր տեսակ հիւլէական զէնքեր, որոնց մէկ մասը կ'արտադրուի արդէն, իսկ ուրիշներ տրամադրելի պիտի ըլլան յառաջիկայ տարի:

Ծերակուտական Ճէքսընի կարծիքով, Մ. Նահանգները այսուհետեւ պարտաւոր են 5 — 10 միլիառ տոլար ծախսել փոխանակ մէկ միլիառի, քանի որ Խ. Միութիւն ալ գտած է հիւլէական ռումբի գաղտնիքը: «Մենք առաւելութիւններ ունինք, բայց զանոնք պահելու համար անհրաժեշտ է կրկնապատկել մեր ճիգերը»:

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ խորհրդարանը բացառիկ օրէնք մը քուէարկեց, սահմանափակելով մամուլի ազատութիւնը, երկու տարուան համար:

ՄԱՌՇԱԼ ԹԻԹՕ ջնջեց հինգ նախարարութիւններ, խնայողական պատճառներով:

ՄԱՐՈՔԻ մասին յուշագիր մը պատրաստած է Արաբական Դաշնակցութիւնը, Ազգաժողովին ներկայացնելու համար: Յուշագիրը կ'ըսէ թէ «Շէրիֆեան կայսրութիւնը չափահաս ըլլալով, իրաւունք ունի անկախութիւն վայելելու»: Արաբական Դաշնակցութիւնը կը խորհի աւելցնել Հիւս. Ափրիկէի ճիւղին նախահաշիւը, որ 8000 ոսկի է այժմ: Փարիզի մէջ ցաւ կը յայտնեն որ Եգիպտոս յանձն առած է պաշտպանել Մարոքի պահանջները, Ազգաժողովին առջեւ:

ՄԱԼԵԶԻՈՅ անգլ. մարզպանը եւ հրամանատարը, Սըր Հէնրի Կըրնի, սպաննուեցաւ ըմբոստներու կողմէ, որոնք թակարդ մը լարած էին, երբ կառքով կ'անցնէր լեռնային ճամբէ մը, իր կնոջը հետ: Այս վերջինը անվնաս մնաց:

ԱԳՍՏԱՆԻ (Իրան) անգլ. դրամատան տնօրէնը փոքէն վիրաւորուեցաւ պարսիկ զինուորի մը սուինով, երբ պաշար կը փոխադրէր երկու աշխատակիցներու հետ: Պարսիկ ոստիկան մը միջամտելով գիւղը փրկեց մահէն:

ԼՈՆՏՈՆԻ խորհրդային ունկնդիր - կայանը փակուեցաւ անգլ. կառավարութեան կողմէ: Այս կայանը հաստատուած էր պատերազմի ընթացքին եւ լուրեր քաղելով Մոսկուայի անթելէն եւ մամուլէն, կը տարածէր Անգլիոյ մէջ:

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ կը հեռագրեն թէ 10.000 պետական պաշտօնեաներ գործադուլ յայտարարեցին ամբողջ Սուրիոյ մէջ, կիրակի օր:

Գաղութէ գաղութ

ԱՐԱԲԱԳԷՏ Բժ. Գրիգոր ԱՍՏԱՐՃԵԱՆ, որ Գաղտատ կը բնակի, ձեռնարկած է շահեկան աշխատանքի մը, երկու ընդարձակ հատորներով (արաբերէն), ծանօթացնելու համար արաբ ժողովուրդներուն Հայոց պատմութիւնը եւ գրականութիւնը: Առաջինը կը բաղկանայ 450 մեծադիր էջերէ եւ կ'ընդգրկէ Հայոց պատմութիւնը նախքան Քրիստոս է. դարէն մինչեւ Ի. դարու առաջին քառորդը: Երկրորդ հատորը նուիրուած է Հայոց գրականութեան եւ պիտի բաղկանայ 500 էջերէ:

ՏԽՐՈՒՆԻ — Գաղտատի մէջ մեռած է Տիկ. Մելինէ Թադէոսեան: Ծնած էր Պոլիս 1899ին: Անձնազոհ Տիկին մը որ նուիրած է իր կեանքը հանրային գործունէութեան: 1908ին Պոլսոյ մէջ, իսկ պատերազմէն վերջ Գաղտատի մէջ կը գործէր եռանդով, իբրեւ գործօն անդամ «Տարագրելոց»ի, «Գեղարուեստասիրաց»ի եւ «Տիկնանց Միութեան»:

«ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄ» մը կազմուած է ուսանողներու համար Ամերիկայի մէջ Պ. Վարդգէս Մկրտիչեանի (Թոտոսթոյի) 60 հազար տոլարի նուէրով: Բարերարը այս գումարին վրայ ամէն տարի նոր յաւելումներ պիտի ընէ, բարդելով իր կտակով թողելիք հարստութիւնը: Պ. Մկրտիչեան երկրագործական քիմիագէտ է: 1947ին հրատարակած է գիրք մը երկրագործական քիմիաբանութեան մասին: Այժմ կը պատրաստէ «Օրկանիք Սէնթէզիս» որ պիտի բաղկանայ չորս հատորներէ եւ լրանալու վրայ է:

ԷՐԻԹՐԷԱՅԻ (Եթովպիա) մէջ կ'ապրին 35 Հայեր: Բոլորն ալ բարեկեցիկ են: Հայ երիտասարդները վերջերս կազմած են միութիւն մը, համախմբելու համար փոքրաթիւ գաղութին անդամները:

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՊՈՌՏՕ — Դպրոցական ընդհ. քննութիւններու շրջանին Օր. Խօժէնի Ցակոբեան իր ժրաջան աշխատութեամբ արժանացաւ առաջին մրցանակի, Ecole Municipale des Beaux Artsի մէջ: Տեղական թերթերը գովեստով կը խօսին հայ օրիորդին ուշիմութեան մասին:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (1)

ՍԵՐԵՆԱ

Հազիւ տարի մը կար, որ Պոլիս եկեր էր Սերենա, եւ տխուր ու հմայաթափ՝ իր հայրենի քաղաքը կ'երազէր արդէն, արդաւանդ ու նկարագեղ Պրուսան՝ ծաղկի փունջի մը պէս բուրումնաւէտ:

Բերայի լաւագոյն փողոցներէն մէկուն մէջ, հոյակապ տան մը թանձր վարագոյրներու ետին ճնշուած նստած նեղսիրտ շարժումով մը կը թղթատէր նամակներու, կենդանագիրներու անհատնում շարք մը, մինչ միտքը թռեր գացեր էր Սէթ Պաշիի լուսաւոր տունը, որուն պատուհանէն կը լուէր հեղեղին զուարթ՝ վարը, լօռւտ խարակներուն լայն խրամատին մէջ: Եւ կը մտածէր իր կանանչ վանդակորմով բաց պատշգամին, ուրկէ գիշերը՝ կը տեսնէր բոլոր քաղաքը չքեղ հարսնիքի տան մը պէս մոմերով ու լամպարներով լուսավառուած:

Կը յիշէր առտուան արեւը կաս կարմիր՝ Օլիմպոսի գլխուն վրայ հրդեհէ պսակի մը պէս, ու կը դառնար կը նայէր հիմակ՝ դիմացը պատնէշի պէս ցցուած շէնքի մը սեւ սեւ պատին, ուր լոյսերը այնքան ուշ կը վառէին, մեռելի լապտերներու պէս դեղնած, ծալք ծալք սրահակներուն ետեւէն:

Ինչո՞ւ ելեր եկեր էր. տուն տեղ, ընտանիք, ազգական, թեկնածուներ, ամէն բան հոն թողած: Իր ծանօթները մտածեր էին, թէ չէր կրցեր սիրական հօրը մահուան կսկիծին դիմանալ եւ կը հեռանար՝ իր սուգի առաջին տարին ընկերութենէ քաշուած ապրելու համար:

Իրաւ, Սերենա հօրը մեռնելէն երկու ամիս ետքը թողեր էր իր հայրենիքը եւ մօրը հետ եկեր հաստատուեր էր Գատը Գիւղ, ուր, ամբողջ ամառը սգաւորի անշուք կեանք մը վարելէ ետքը, աշնան սկիզբը Բերա փոխադրուեցաւ, իր բնակավայրին հետ ապրելու կերպն ալ փոխելով:

Այս ամէն փոփոխութեանց մէջ մայրը կամք չունէր. պարզ սրտի տէր անոյշ կնիկ մըն էր, որ աղջկանը վրայ հոգի կուտար, հաւատալով անոր, ինչպէս կը հաւատար իր եկեղեցիին սուրբերուն, եւ հնազանդելով անոր, ինչպէս հնազանդած էր իր ամուսինին՝ բոլոր կեանքին մէջ:

Եւ Սերենա անարժան չէր այս պաշտամունքին, այս հաւատքին: Իր քաղաքին յաւերժահարսերուն պէս վեհաշուք՝ անոր դեղձերուն պէս թաւիշ այտեր, անոր սադաֆներուն պէս երկար առատ վարսեր ունէր, եւ Պրուսայի բոլոր աղջիկներուն ճերմակ ու բոլորշի բազուկները ու անոնց վարդ եղունգով մատները, որոնց պիտի վայլէին աշխարհիս ամէնէն ազուոր մատանիները:

Տեղացի վարժապետէ մը քիչ մը կարդալ գրել սորվեր էր, եւ տասը տարի շարունակ ամէն օր «Արեւելք» կարդալով, հիմակ աղէկ մը կը հասկնար հայերէն լեզուն, առանց զայն խօսելու: Անոր փոխարէն կը խօսէր սակայն տաճկերէն մը, պրուսացի կիներուն յատուկ այն յոյլ արտասանութեամբը, որ գրգանք մը, հեշտ ու կախարդիչ բան մըն է ինքնին, եւ այն թատերաբեմի բացագանչութիւններով, որոնք փայփայող շեշտով մը կը մարին, կը հալին կարծես իրենց շրթունքներուն վրայ:

Սերենա անուս կիներու թարմ եւ առոյգ միտքը ունէր, որ բնաւ յոգնած չէ խենդ ու խելառ թերցումներով: Ուղիղ դատողութեան տէր, գործնականը տեսականէն վեր դասող, զգացումը սկզբունքին զոհելու պատրաստ, իր առողջութիւնը վայելչութենէն աւելի սիրող գաւառացի լուրջ աղջիկն էր, որ իր հօրը մահուամբը 10 հազար ոսկիով օժտուած՝ կուգար իրեն յարմար ամուսին մը փնտռելու Պոլիս, խէալը՝ բոլոր գաւառացի աղջիկներուն:

×

Ամէն տարի, Մայիսին, Պոլիս իր Հայ Լայֆը կը ղրկէ Պրուսա: Բերայի բարձրագոյն ընկերութիւնը, Եւրոպացիներէ բաղկացած ընդհանրապէս ամիս մը իր պերճութիւնը կը պտտցնէ Աճէմլէր տանող պողոտային վրայ, որ Սէթ Պաշիէն մինչեւ ջերմուկները եւ հոնկէ Մուտանիայի նաւահանգիստը կ'երկարի, միշտ ուղիղ, միշտ հարթ, միշտ լայն: «Ամազոն»ներ, ճերմակ, սեւ, շէկ ձիերու վրայ հեծած, «լանտօ»ներու մէջ, թափելով իրենց ճամբուն վրայ փետուրներու, շղարշներու, գիւթական փրփուրներու վէտվէտում մը, բարեւելու նոր կերպեր, շրջազգեստ վերցնելու նոր ձեւեր, անծանօթ նոր բառեր, օտար հնչումներ, միշտ տարօրինակին, անակնկալին եւ անծանօթին դիմադրելի հրապոյրը:

ՍԻՊԻԼ

Մոսատեղ Նիւ Եորքի մէջ

Իրանի վարչապետը երկուշաբթի կէսօրէ վերջ հասաւ Նիւ Եորք։ Մոսատեղ, գլխաբաց, պարսկերէն լեզուով կարդաց յայտարարութիւն մը, զոր անգլիերէնի թարգմանեց Ուաշինկթընի Պարսից դեսպանատան գործակատարը ։

« Ամենակարող եւ կեղեքուած ժողովուրդին բնական հարստութիւնները խլուեցան տարուէ տարի, յարաճուն համեմատութեամբ մը, շնորհիւ ամէն կարգի մեքենայութիւններու եւ խրտուիլակ կառավարութիւններու ։

« Չեմ կրնար հաւատալ, որ նախկին անգլօ-իրանեան քարիւղի ընկերութեան պատկանող խումբ մը բաժնետէրեր կարենան պահանջել միջազգային կամակերպութիւններէն, որպէսզի դարձեալ շարունակեն կողոպտել խեղճ ազգի մը ազգային հարստութիւնները եւ քանդել հաւատքը բոլոր փոքր ազգերուն, արդարութեան եւ ազատութեան սկզբունքներու մարզին մէջ։ Այսուհանդերձ, այդ ընկերութեան օգտին՝ բրիտանական կառավարութիւնը պահպանի դերստանձնեց եւ հարցը տարաւ Ապահովութեան Խորհուրդին» ։

Ամերիկա բնակող 200 Իրանցիներ, գլխաւորութեամբ Ուաշինկթընի իրենց դեսպան Նասրուլլահ Էնթիզամի, խանդավառ ցոյցերով դիմաւորած են վարչապետը։ Մոսատեղ Ամերիկա ապրած շրջանին պիտի բնակի Նիւ Եորքի հիւանդանոցը ։

Խուժիստանի երեսփոխան Մովակար, Իրլանտայի օդակայանը կանգ առած միջոցին, յայտարարեց լրագրողներուն թէ՝ Անգլիա ամէն միջոց կը փորձէ արգելք ըլլալու Իրանի, որպէսզի անհրաժեշտ մատակարարական աջակցութիւնը ձեռք բերէ քարիւղի զտարաններուն համար։ Ցիշած է որ Գերմանիա եւ Ճուէտ դիմում բրած են, իրենց աջակցութիւնը ընծայելու համար։ Նոյնպէս Խորհրդային Ռուսիա, բայց որովհետեւ ինքզինքին կապուած կը նկատեն արեւմտեան խմբակցութեան, չեն փափաքիր ընդունիլ այս առաջարկը ։ Երեսփոխանը ի վերջոյ եզրակացուց ․ —

— Մեր միակ նպատակն է ձերբազատուիլ Անգլիայէն, այդ բանին հասնելու համար, պատրաստ ենք ամենայետին ծայրայեղութեան» ։

Նիւ Եորքէն եկած հեռագրի մը համաձայն, Իրան պատրաստ է վերսկսելու բանակցութիւնները Անգլիոյ հետ, բայց առանց Ապահովութեան Խորհուրդի հովանաւորութեան ։

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Զօր․ Պրէտլի Փարիզ ժամանեց, Միջին Արեւելքի ռազմագիտական պաշտպանութեան նախնական հիմերը դնելու, ինչպէս նաեւ Թուրքիան եւ Յունաստանը զինուորականօրէն Ատլանտեանի դաշինքին մէջ մտցնելու համար։ Զօրավարը այսօր կ'անցնի Աթէնք, իսկ ուրբաթ պիտի ըլլայ Անգարա ։

Զօր․ Պրէտլի յայտարարեց անմիջապէս որ առանց Ատլանտեանի դաշինքին անդամակցող 12 պետութիւններու հաւանութեան, որեւէ գործնական որոշում կարելի չէ ձեռք առնել։ Ըստ «Ֆրանս Փրէս»ի, այս մէկ քանի շաբաթուան ընթացքին, յեղաշրջում մը առաջ եկած է Թուրքիոյ մէջ, ընդունելու հաւաքական պաշտպանութեան խնդիրը, մինչ նախապէս հակառակութիւններ կային այդ մասին ։

Զօրավարը իր ուղեկիցներուն հետ Անգարայէն պիտի անցնի Գահիրէ, Եգիպտոսի հետ գործակցութիւն ստեղծելու համար, Թուրքիոյ հետ հաւասարութեան հիման վրայ։ Նահաս փաշայի ելոյթէն վերջ, չի կարծուիր որ յաջողութիւն գտնէ այս ձեռնարկը ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՐԷՇԱԼ ԹԻԹՕ երկուշաբթի օր հսկայ միթինկի մը ընթացքին, 50.000 հոգիի ներկայութեան, հաստատեց թէ՝ Արեւմուտքը կրնայ վստահիլ Եուկոսլաւիոյ, երբ դաշնակից, փոքր ազգերուն անկախութեան, խաղաղութեան պահպանման հարցերուն մէջ, հաւասարութեան հիման վրայ։ Ցետոյ աւելցուց․— « Արեւմուտքը մեզի կ'օգնէ, որովհետեւ զօրաւոր Եուկոսլաւիա մը կ'ուզէ, ոչ թէ մեր ներքին գործերուն միջամտելու ըլլալու, կամ թունաւորելու մեր ժողովուրդը իր քարոզութեամբ »։

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ մօտ օրէն կը նախատեսէ նոր զեղչ մը միսի գինին, ինչպէս նաեւ կօշիկներու եւ կօշիկի նորոգութեանց գիներուն վրայ։ Բուրդի ներածումները պիտի աւելնան, տոլարով եղած գնումներով։

ՆԻՍԻ համայնավար օրաթերթին խմբագրատան առջեւ երէկ առաւօտ ռումբ մը արձակուեցաւ։ Մարդկային կորուստ չկայ, բայց նիւթական վնասները մեծ են ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
20 Հոկտ․ Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ
ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ․ 27ին ։
ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Շրջ․ կոմիտէի, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ։

Կը խօսին ընկերներ Հ․ ՍԷՐԷՆԿԻՒԼԵԱՆ, ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ ։

Պիտի նուագէ ջութակար Գ․ Պիպէռեան (Վիէննէն)։ Գեղ․ ճոխ բաժին։ Մուտքը ազատ է

Գին 300 ֆրանք ։

Լոյս տեսաւ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ
(60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)
ՀՐԱՏ․ Հ․ Յ․ Դ․ ԱՐԵՒՄՏ․ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԿԵԴՐ․ ԿՈՄԻՏԷԻ

Հ․ Յ․ Դ․ Ս․ ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ (ԱԼՖՈՐՎԻԼ) 25ԱՄԵԱԿԸ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ․ Յ․ Դ․ Շրջ․ կոմիտէի եւ պատւոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ RAOUL BLEUSEի, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire։

Կը նախագահէ ընկեր ՍՏ․ ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ընկ․ Ս․ ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ընկ․ ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Օր․ ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ)։ Կ'արտասանէ Տիկին ԳԵՂԱՆՈՒՇ եւ ՍԵԴՐԱՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ։

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, առաջնորդութեամբ Թառխատ Գարեգինի եւ ընկեր Բենոյի։ Ընտանեկան խնջոյք երգերով ու պարերով ։

ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԻ

Համազգային Լսարանին վերաբացումը տեղի կ'ունենայ թէյասեղանով, այս ուրբաթ, ժամը 20.30ին, Café Cadetի վերնայարկը։

Երեկոյթը նուիրուած է ՀՈՒՐԻ ԻՓԷԿԵԱՆի բանաստեղծութեան։ Պիտի խօսի ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ։ Պիտի արտասանեն, ֆրանսերէն եւ հայերէն, Տիկ․ Ա․ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Օր․ Ա․ՍԱՄՈՒԷԼԵԱՆ, Գ․ Գ․ ՎԱՐԴԳԷՍ ՊԱՐՈՆՎԱՐԴԵԱՆ եւ ԺԻՐԱՅՐ ՓԱԼԱՄՈՒՏԵԱՆ ։

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԸՆԴՀ․ ԺՈՂՈՎԸ

Հ․ Բ․ Ը․ Միութեան իրաւասու անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ Ընկերութեան ԼԸ․ տարեկան ընդհ․ ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ օր, 3 Նոյ․ 1951, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Միութեան Նիւ Եորքի Կեդր․ գրասենեակին մէջ ։

Օրինական մեծամասնութիւն չգոյանալու պարագային, ներկայս պիտի նկատուի իբր երկրորդ հրաւէր ու ըստ այնմ ժողովը պիտի գումարուի 1951 Նոյեմբեր 17 եւ 18ին, Շաբաթ եւ կիրակի օրերը, ժամը 9.30ին, Նիւ Եորքի Օթէլ Սթէթլըրի մէջ։ Օրակարգ․— 1) Ընդհ․ տեղեկագիր 1950 տարեշրջանի ։ 2) Ընդհ․ հաշուետուութիւն 1950 տարեշրջանի։ 3) Ընտրութիւն Կեդր․ վարչ․ ժողովի վիճակաւ դադարեալ անդամներու տեղ։ 4) Բարեփոխումներ եւ յաւելումներ հիմնական կանոնագրի։ 5) Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ։ 6) Ուղերձներ։ Ի դիմաց կեդր․ վարչ․ ժողովի ատենադպիր Մ․ Մ․ Յովսէփեան, ատենապետ՝ Ա․ Գարակէօզեան ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ․— Դպրոցի վերամուտի արձանագրութիւնները կը կատարուին 11 Հոկտեմբեր, հինգշաբթի օրը, Ֆրանս․ վարժարանին մէջ, առտուն ժամը 9—12 եւ կէսօրէ վերջ 2—5։

×

ԼԻՈՆ․— Ազգ․ Միութեան Հայկազեան վարժարանը բաց է ամէն հինգշաբթի, Հոկտեմբեր 4էն, ժամը 9էն իրիկուան 4.30 ։ Ծնողները կը հրաւիրուին առաջնորդել իրենց զաւակները, սորվելու համար մեր սիրական եւ անոյշ մայրենի լեզուն ։

Նոյնպէս արհեստի հետեւող պատանիներու եւ պատանուհիներու համար գիշերային մասնաւոր դասընթացքներ կան երկուշաբթի եւ հինգշաբթի իրիկունները, ժամը 7էն սկսեալ ։

Դասաւանդութիւնները կը կատարուին եկեղեցւոյն շէնքին մէջ, 69 rue Louis Blanc ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱԼՖՈՐՎԻԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Ս․ Մինասեան ենթակոմիտէին ընդհ․ ժողովը այս հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին ։

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ․ ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ․— Ֆ․ Կ․ Խաչի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 20.30ին ընկեր․ Աղասի Ամիրայեանի բնակարանը, Rue des Brochets։ Կարեւոր օրակարգ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ․— Ուրֆայի հերոսամարտի տարեդարձը՝ Դեկտ․ 30ին ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ․— Հ․ Յ․ Դ․ Նոր Սերունդի Շրջ․ վարչութեան թէյասեղանը Նոյեմբեր 20ի շաբաթ երեկոյեան ։

Շ. Գարահիսարի հերոսամարտին
36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ․ կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ․ Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան ։

Կը նախագահէ Գ․ Ս․ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Կը խօսին Գ․ Գ․ ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ, Յ․ ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ․ ՉԷՅԹՈՒՆՑԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր․ Վ․ ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Գ․ D. BONNEKENS (ջութակ), Օր․ G. AMKALAY (դաշնակ), Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր․ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Գ․ Ա․ ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Գ․ Ա․ ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ Տիկ․ ՎԱՐԳԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն) ։

Տոմսերը ապահովել Հ․ Սամուէլի, Մ․ Պարսամեանի եւ Հ․ Բալուեանի գրատուններէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն ։

Métro Place St. Augustin

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՇԱՍ․— Հաճընի Հայր․ Ընդհ․ Միութիւնը հերոսամարտի 31րդ տարեդարձը կը տօնէ այս կիրակի։ Պատարագ եւ հոգեհանգիստ Վռամշապուհ քհնյ․ Ղարիպեանի կողմէ։ Կը բանախօսէ հայրենակից Արամ Մուշեան, Վալանսէն։ Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր։ Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը յարգել 8000 անթաղ նահատակներուն յիշատակը ։

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Կռփամարտիկ Յակոբ Հայրապետեան պիտի մրցի այս կիրակի, Հոկտ․ 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, Ֆրանսայի նախկին ախոյեան Lucien Corenthinի դէմ։

Մասնաւոր կոչ է Հայերուն, խճողումի տեղի չտալու համար ։

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ ՕՐ․ ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

Նուագահանդէսը Նոյեմբեր 24ին, ժամը 9ին, Conservatoireի սրահը։

Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Jeudi 11 Octobre 1951 Հինգշաբթի 11 ՀՈԿՏ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6582-Նոր շրջանի թիւ 1993

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՅՆՏԵՂ ԲԹՆԻ, ԱՅՍՏԵՂ ԱԶԱՏ

Առաջին անգամ չէ որ ականատեսի վկայութիւններ կը հրատարակուին Անատոլուի խորերը կծկուած հայկական բեկորներու մասին:

Բայց, ինչ որ կը կարդանք այս օրերս, ամերիկահայ ճամբորդի մը բերնով, խորապէս կսկծալի պատկեր մը կը ներկայացնէ :

Անշուշտ անհրաժեշտ չէր մինչեւ Տիգրանակերտ, Խարբերդ կամ Բաղու երթալ, երեւակայելու համար ցիրուցան բեկորներուն ողբերգութիւնը :

Շատերը Թրքացած: Ուրիշներ միշտ ահուդողի մէջ՝ պատառ մը հաց ճարելու համար: Իսկ նորերը բոլորովին մոռցած՝ մայրենի լեզուն եւ ուրիշ ամէն բան :

Ցեխոտ աւերակներ եւ ամայութիւն: Քարուքանդ եկեղեցիներ, վանքեր, դպրոցներ, յիշատակարաններ:

Ամբողջ գիւղեր, Թաղեր եւ քաղաքներ դարձած անճանաչելի: Գերեզմաններն անգամ արտի կամ անապատի վերածուած :

Ահա թէ ինչպէս կը պատմէ —

« Շատ դժուար է մեռնիլ մը թափօրով գերեզմանատուն տանիլ: Լակոտներ, քիւրտ ու թուրք ստահակներ, մինչեւ գերեզմանատուն թիթեղ զարնելով եւ սուլելով կը հետեւին թափօրին, կը թքնեն, կը հայհոյեն: Մեռելի տէրերը, իրենց մեռելները հանգիստ փոս կարենալ իջեցնելու համար միջոց մը խորհած են: Մեծ կաթսաներով ուտելիքներ կը պատրաստեն եւ գերեզմանատուն կը տանին, որպէսզի Քիւրտ եւ Թուրք բոզերանքը ուտեն եւ կշտանան: Երբեմն, սակայն, ուտելէ եւ կշտանալէ վերջ անոնք նորէն կը շարունակեն իրենց հալածանքը:»

Անոնք որ կրցեր են կապ մը պահել անցեալին հետ, այս համատարած ամայութեան մէջ, անձկութեամբ կը սպասեն գեղջուկ տէրտէրի մը, որպէսզի մկրտէ իրենց զաւակները, նորածիններն մինչեւ 20 — 30 տարեկանը: Կը սպասեն տիրացուի մը, որպէսզի աղօթք մը կարդայ իրենց մեռելներուն վրայ :

Եւ օր առաջ, առանց պսակի կ՚ամուսնացնեն իրենց աղջիկները, իբրեւ տեսակ մը ապահովութիւն փողոցային սրիկաներու դէմ :

Իսկ բոլորը միասին հրաշքի մը կը սպասեն, հայերէն խօսելու կամ լսելու, սորվելու կամ կարդալու համար....

Հոգեւոր մխիթարութիւն եւ մայրենի լեզու, — երկուքն ալ երազ՝ երեսուն այսքան տարիներէ ի վեր :

Եւ սակայն կը յուսան, կը յուսա՜ն տակաւին: Պատահաբար լսեր են որ դեռ Հայեր կան աշխարհի վրայ ...

Բաղդատեցէք անձկութեան, հաւատքի, կարօտի այս կսկծալի պատկերը՝ այն ընդվզեցուցիչ մեղկութեան հետ որ վարակեր է նոյն դժբախտէն փրկուած բազմութեանց մեծ մասը :

Կը Թուի Թէ իրաւ կը լքացնեն տարէցն ու երիտասարդը, հինն ու նորը, փութացնելու համար դասալքութիւնը, նահանջը, կազմալուծումը:

Այնտեղ տակաւին չեն վհատած, հակառակ այնքան անտանելի պայմաններու: Կ՚ուզեն սորվիլ ինչ որ մոռցած են բռնութեան տակ :

Այստեղ մարդիկ ազատութենէն կ՚օգտուին ոչ Թէ «հայկական բան մը» աւելի սորվելու, այլ եղածն ալ մոռնալու համար:

Հետզհետէ յորանջուն բազմութիւն մը կը կազմեն անոնք որ գիտակցօրէն դէպի օտարութիւն եւ բացում կ՚առաջնորդեն իրենց զաւակները :

Օրն ի բուն Հայ. Եկեղեցի՛, հայրենի՛ք հոլերով հանդերձ, անոնք այլասերման ճամբան կ՚ճարթեն գիտակցօրէն կամ անգիտակցաբար : Թո՛ղ կուտան որ իրենց հոգեհատորները մոռնան նոյնքն ալ :

Բայց երէկուան բեկորները չե՞ն ասոնք ալ :

Նոյն արեան գետերէն եւ հրակէզ անապատներէն չանցա՞ք դուք ալ, բախտաւորներ ազատ աշխարհի :

Ինչո՞ւ անոնք ո՛ստ մը կը փնտռեն բռնութեան տակ. իսկ դուք արմատները կը չորցնէք ազատութեան մէջ: Ձե՛ր խելքով ու ձեռքով :

Որո՞ւ համար են ձեր տառապանքն ու վաստակ երբ կապերը կը փրթին արագօրէն :

Շ.

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ Ի՞ՆՉ ԱՂՄՈՒԿ Է ...

Ամիսներէ ի վեր խժալուր աղմուկ մը կայ Փարիզի ժամուն ներսը եւ դուրսը:

Մութ ըրէ՛, եթէ ականջ եւ սիրտ ունիս :

Մատնել՛ս: Բանկալը դրաւել, եպիսկոպոսը հեռացնել, էջմիածնի հետ կապը խզել կ՚ուզեն...

Իրենք անգամ չէին հաւատար իրենց ըսածին: Եւ սակայն պէտք էր խօսի՛լ, խօսի՛լ եւ մթնոլորտ ստեղծել :

Առտուն կանուխ ելլողին կարծիքը ամէնէն վաւերականն էր: Գլտորելով, Թաւալելով խոշոր ձիւնագնդակի մը կը վերածուէր մինչեւ իրիկուն: Ի՞նչպէս կարելի է ...

Կարելի՞ է կարծիք չյայտնել եւ վար մնալ դիմացինէն, «բան գիտութեան» մրցում է, կը վայլէ՞ ետ մնալ, իբրեւ եկեղեցասէր եւ ազգասէր հաւատացեալ ...

Եւ ահաւասիկ նոր դրամադլուխ մը,— Արտաւազդ արք.ի մահը :

Ալ տուր Թէ կուտաս: Հասնողը բան մը ունի ըսելիք, անպայման կարծիք մը պէտք է յայտնել: Եւ ի՜նչ երեւելի եւ աներեւոյթ պատմութիւններ, բերնէ բերան դարձնելով զերան :

Միշտ ամբաստանեալ մը կայ, սակայն, որ կը փոխուի համաձայն իւրաքանչիւրին տեսակէտին եւ տրամադրութեան :

Ժամուն դրան այս պատաւի պատմութիւնները բարիք չեն բերեր ոչ մեռնողին, ոչ մնացողին, ու մանաւանդ հայ ժողովուրդին:

Չէ՞ք կարծեր որ ամէն մարդ իր հաշւոյն պէտք է քիչ մը լուրջ եւ մանաւանդ սակաւախօս ըլլայ :

Եւ մանաւանդ քիչ մը բանեցնէ իր ուղեղը, տրամաբանութեան այդ հրաշալի մեքենան: Այն ատեն Թերեւս հասկնայ Թէ բոլոր ըսածները եւ լսածները աւելորդ շատախօսութիւններ են: Ոչ միայն զզուելի, այլեւ վնասակար : ՍՕՍԻ

Արտաւազդ արք.ի թաղումը

Ամենայն Հայոց հայրապետ Գէորգ Զ. Կաթողիկոսէ եկած է հետեւեալ հեռագիրը —

« Եւրոպայի Թեմի Հայրապետական Պատուիրակ Գերաշնորհ Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանի վաղաժամ անակնկալ մահը մեզ խոր վիշտ պատճառեց: Պատուիրում ենք նորա յիշատակին հանգստեան Ս. պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարել վեր հանելով նորա գրական, բանասիրական, եկեղեցասիրական, ազգային եկեղեցական վարչական արժանիքները»: Մաղթում ենք որ սուրբ հոգին մխիթարիչ հանգիստ հարազատներին, հօտին, հոգեւորականութեան եւ մեզ:

ԳԷՈՐԳ Զ.

✕ Անթիլիասէն ալ Գարեգին կաթողիկոս հեռագրած է Փարիզի եկեղեցիին Թէ ԽԱԴ արք. պիտի ժամանէ նախագահելու Արտաւազդ արք.ի Թաղման արարողութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 15Ի վարձօրէն (Թէրմ) հետեւեալ կերպով պիտի վճարուին տանի վարձքերը — Եռամսեան կանխիկ վճարողներուն համար յաւելում չկայ: Սրբագրեալ մակերեսները՝ 1949 Յունուարի վարձքին կրկինը: Իսկ փորփէները 1948 Յուլիսի վարձքին երեք անգամը :

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ խորհրդական Պ. Վաթըլէ Օթէլ տը Վիլի վերջին ժողովին առաջարկած է 10 միլիառի յատկացում մը, դարման տանելու համար բնակարանի տագնապին: Այս յատկացումը պիտի ըլլայ փոխառութեան ձեւին տակ, վիճակահանութեան տոմսեր պիտի պարունակէ, որոնցմէ 20էն 1ը յարկաբաժին մը պարգեւ պիտի բերէ: Պ. Վաթըլէ կը յուսայ այդ գումարով 3000 յարկաբաժիններ կառուցանել, որոնք պիտի ունենան երեք սենեակ, խոհանոց եւն.:

ԵՐԵՔ ԻՄԱՍՏՈՒՆՆԵՐԸ Պ. Պ. Հերիմըն, Հավին Փլովտըն եւ Ժան Մոնէ, երէկ հաւաքոյթ մը ունեցան Փարիզի մէջ, նախնական խորհրդակցութիւն մը ունենալու Ապատանի, Գահիրէի, Գերմանիոյ եւ ամերիկեան հարցերու լուծման համար:

Անգլեւեգիպտական տագնապը

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՀԱՒԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Եգիպտական դահլիճը երեքշաբթի օր գումարուեցաւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, քննութեան ենթարկելու համար անգլեւեգիպտ. դաշինքին խզման առթիւ ձեռք առնուելիք միջոցները: Ընդդիմադիր հոսանքները միաձայնութեամբ որոշեցին ուժտալ կառավարութեան, ինչպէս Սուտանի կուսակցութեան ղեկավարը: Իսմայիլ էլ Ազհարի, կուսակից «Նեղոսի հովտի միութեան», անմիջապէս հանգէս եկաւ, իր աջակցութիւնը խոստանալով Նահաս փաշայի:

Խորհրդարանի նախագահ Ապտէլ Սելիմ Կոմա որոշեց որ հրամանագիրը չներկայացուի խորհրդարանական յանձնախումբին, ինչպէս սովորութիւն է, այլ մասնաւոր յանձնաժողով մը կազմուի բոլոր կուսակցութիւններէն: Այս յանձնաժողովը անմիջապէս գործի ձեռնարկեց :

Բազմաթիւ ցուցարարներ Թափօր կազմած անցան Գահիրէի փողոցներէն, վարչապետ Նահաս փաշան ողջունելու համար: Կրթ. նախարար Թահա Հիւսէյին փաշա փակել տուաւ վարժարանները: Վարչապետ Պ. Մորիսըն իր կարգին ժողովի հրաւիրեց Ֆորէյն Օֆիսի փորձագէտները :

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ԳԱՀԻՐԷԻ ԵՒ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ՄԷՋ

Բանուորներու եւ ուսանողներու հոծ բազմութիւն մը Գշ. օր հաւաքուեցաւ Իսմայիլիայի հրապարակը, յետոյ ուղղուեցաւ վարչապետին եւ արտ. գործոց նախարարին ապարանքները: Դրօշներուն վրայ կը կարդացուէին հետեւեալ նշանաբանները — « Պարպեցէք Եգիպտոսը», «Կայսերապաշտութիւն չկայ», «ոչ մէկ բանակցութիւն» : Աւելի ծայրայեղներ կը մռնչէին անգլերէն. — Անկցի՛ Անգլիան, մա՜հ Մորիսընի :

Միւս կողմէ, Աղեքսանդրիոյ ցուցարարները հաւաքուեցան Թամլէհի հրապարակը, որ կ՚իշխէ ծովուն: Սաղաւարտակիր ոստիկաններ արտակարգ միջոցներ ձեռք առած էին, պաշտպանելու համար ժողովուրդը եւ դաշնակից դեսպանատուները: Ամբոխը ստիպեց առեւտրականներուն որ եգիպտ. դրօշ պարզեն, շատ մը խանութպաններ առ ի զգուշութիւն փակեցին դուռները :

ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆԸ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԷՋ

Անգլեւեգիպտական դաշնագրին խզումը խնդրոյ առարկայ կը դարձնէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան հարցը: Այս խզումը կը պատահի ճիշդ այն պահուն, երբ արեւմտեան խմբակցութիւնը որոշած էր Սուէզի պաշտպանութեան ցանցին մէջ առնել Եգիպտոսը :

Ապատանի խրադարձութիւններէն վերջ, Եգիպտոսի այս վճռական նոյթը վտանգաւոր ճեղք մը կը բանայ, աշխարհի այս ցամաքամասին վրայ: Միացեալ Նահանգները ի յարգանս իրենց դաշնակից Անգլիացիներուն, ցարդ զգուշացան ուղղակի միջամտելէ Եգիպտական գործերուն: Հիմա, սակայն, ամերիկեան որոշ շրջանակներ մեծաձայն կը պահանջեն իրենց կառավարութենէն աւելի «յստակ եւ կորովի» քաղաքականութիւն մը, ռազմագիտական այս կենսական կէտին վրայ: Մինչ ուրիշ շատեր կը պնդեն որ Անգլիան այլեւս անկարող է դիմադրաւելու այս կրկնակի տագնապներուն եւ Ամերիկան պէտք է որ իր տեղը անցնի:

Եգիպտոսի նոյթին առթիւ, միջադէպ մը ծագած է Աւստրալիոյ խորհրդարանին մէջ, երբ երեսփոխան Աղեքսանդր Տօունըր՝ հարց կուտար վարչապետին Թէ արդեօք կառավարութիւնը ազդեցութիւն պիտի բանեցնէ՞ր բրիտ. կառավարութեան մօտ, անգլ. զօրագունդերը Եգիպտոսի մէջ պահելու համար, ի պաշտպանութիւն անգլ. հմայքին Միջին Արեւելքի մէջ: Վարչապետ Հերպըրթ Էվաթ «գրպարտիչ յարձակում» մը նկատեց այս հարցադրումը բրիտ. կառավարութեան դէմ եւ խորհրդարանի նախագահէն խնդրեց որ այս տեսակ հարցեր չարծարծուին ժողովին մէջ :

Վերջին լուրերու համաձայն, Գահիրէի նախկին անգլ. զօրանոցներու քանդումը սկսած է եգիպտ. կառավարութեան որոշումով: Մայրաքաղաքին կեդրոնի Քզար էլ Նիլի զօրանոցը երէկ առաւօտէն ի վեր փլցնելու ձեռնարկած են. Հանրօգուտ շինութեան եւ պատերազմական նախարարները իրենք տուած են բրիչի առաջին փորհրդանշանական հարուածները :

ԱՆԳԼԻՈՅ ԲՌՆԵԼԻՔ ԴԻՐՔԸ

Արտ. Նախարար Մորիսըն, որ ժողովի հրաւիրած էր ընդհ. հրամանատար Սըր Պրիան Ռոպերթսընը եւ Սուէզի զօրախումբերուն հրամանատար Զօր. Էրսքինը, յայտարարեց որ «ամենայն վերապահութեամբ կ՚ընդունի եգիպ. կառավարութեան նոյթը, մինչ որոշած էր՝ նոր եւ կարեւոր առաջարկներ իր նկատառութեան յանձնել, անգլեւեգիպտական յարաբերութեանց բարելաւման եւ Միջին Արեւելքի ապահովութեան համար»:

Նախարարը ի վերջոյ եզրակացուց.— «Ն. Վեհափառութեան կառավարութիւնը չի ճանչնար

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԵՐԿՈՒ ԱՄԻՍ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

3.— ՀԱՅԵՐԸ ԽԱՐԲԵՐԴԻ ՄԷՋ

Տիգրանակերտէն շոգեկառքով մեկնեցայ Խարբերդ: 5.30 ժամ վերջ արդէն հասած ենք Խարբերդի կայարանը: Պէտք է խոստովանիլ, որ երկաթուղիով ճամբորդութիւնը Թուրքիոյ մէջ աւելի հաճելի է եւ հանգստաւէտ: Ցայտնի է, որ կառավարութիւնը բացառիկ հոգ կը տանի: Այս շրջանին մէջ ելեկտրականութիւնն ալ աւելի զարգացած է. հողերը առհասարակ մշակուած են: Գլխաւոր բերքերն են ցորեն, գարի եւ լուբիա, տեղ տեղ բամպակ ալ ցանուած է:

Ճամբան, երբ շոգեկառքը Մոլլա (Կէօլճիւք) հասաւ, հին յիշատակներ արթնցան մէջս եւ ուշադրութիւնս կեդրոնացուցի Մոլլի կայարանին: Հոն կը գտնուէր հայկական հին եւ պատմական եկեղեցի մը: Շատ չանցած տեսայ միայն եկեղեցիին աւերակները: Անողոք ձեռքեր քար ու քանդ ըրած էին այդ պատմական եկեղեցին:

Արեւը անհետացած էր արդէն, երբ հասայ Խարբերդ: Երկար փնտռտուքներէ վերջ գտայ մեր նախկին հայրենակիցներէն Առաքել Թորոսեանի տունը: Առաքել Թուրք պէյի մը մատակարարն է. կարեւոր դիրք մը ունի եւ մեծ վստահութիւն շահած է: Հետեւեալ օրը քաղաքին Ապահովութեան գրասենեակը դիմեցի՝ շրջակայ գիւղերը երթեւեկելու արտօնութիւն ձեռք ձգելու համար: Հոս աւելի մեծ դժուարութեանց հանդիպեցայ: Ոստիկանապետը նախ չուզեց արտօնել: Գահ մը յուսահատութեան մատնուեցայ եւ մտածեցի վերադառնալ Տիգրանակերտ: Ի վերջոյ, սակայն, 9 օր սպասելէ վերջ, պահանջուած արտօնագիրը ստացայ:

Ինը օրուան ընթացքին լայն պատեհութիւն ունեցայ մօտէն տեղեակ ըլլալու Խարբերդի Հայերու վիճակին, թիւին եւ ապրումներուն:

Խարբերդի մէջ ներկայիս 180 հայ ընտանիքներ կը բնակին: Դժբախտաբար այս հայրենակիցները զրկուած են հոգեւոր մխիթարանքէ: Ոչ քահանայ ունին, ոչ եկեղեցի: Տարին անգամ մը Տիգրանակերտէն կամ Պոլսէն քահանայ մը կը ղրկուի հոն, որպէսզի կրօնական պահանջները գոհացնէ (մկրտութիւն, պսակ, եւն.): Քահանան այդ այցելութեան ընթացքին պատարագ կամ հոգեւոր արարողութիւն կը կատարէ բնակարանի մը մէջ եւ կը լրացնէ ուրիշ պարտականութիւններ: Մեր հայրենակիցները շատ դժգոհ են այս վիճակէն: Ինծ յայտնեցին, թէ բազմաթիւ անգամներ դիմում կատարած են Պատրիարքարան եւ խնդրած, որ քահանայ մը կը ղրկուի Խարբերդ: Բայց նկատի չէ առնուած: Այժմ յոյս ունին, որ նկատի կ'առնուի իրենց բացառիկ վիճակը:

Տիգրանակերտի հայրենակիցներէն բաղդատաբար աւելի ազատ են Խարբերդի Հայերը եւ աւելի գոհ կ'երեւին իրենց վիճակէն: Նախ Խարբերդի Թուրքերն ու Քիւրտերը աւելի լայնամիտ եւ կրթուած են: Իսլամացած Հայեր թէեւ հոս ալ կան, բայց աւելի քիչ է անոնց թիւը: Թրքախօս են բոլորն ալ: Հայերէն գիտցողներու թիւը շատ սահմանափակ է: Մանաւորաբար նոր սերունդը բառ մը իսկ հայերէն չի գիտեր: Բոլոր Հայերն ալ փոխած են իրենց անունները. «եան» մասնիկը ջնջուած է մականուններուն մէջէն:

Միւս կողմէ՝ հարկ է աւելցնել, որ Թրքախօս Հայերը անաղարտ պահած են իրենց հոգին եւ զգացումները. սրտով ու հոգիով մնացած են Հայ: Աւելի աշխատասէր, աւելի համբերատար ու հաւատաւոր են:

Մեծ յառաջդիմութիւն եւ փոփոխութիւն չէ կրած քաղաքը: Հին տուներ եւ հին շինութիւններ: Փողոցները փոշի եւ պղտորութիւն: Հազուագիւտ են նոր տուները: Հին քաղաքի հին շէնքերն ու հաստատութիւնները քանդուած են: Ամերիկեան գոլէճի շէնքերն ու պարտէզները աւերակ դարձած են: Քարուքանդ եղած են նաեւ նախկին հիւպատոսարանները եւ օտար հաստատութեանց շէնքերը:

Արդար ըլլալու համար ըսենք, թէ Տիգրանակերտէն աւելի մաքուր եւ աւելի ուրախ գտայ Խարբերդը: Նոր քաղաքը մասամբ զգալի տարբերութիւն ունի:

Այս քաղաքներուն մէջ սպասելու չէ մեծ եռուզեռի եւ խանդավառութեան: Հին «փայթոն»-ները կը շրջին քաղաքին մէջ եւ մարդ կը փոխադրեն թաղէ թաղ: Իսկ քաղաքի եւ շրջականերու փոխադրութիւնները կը կատարուին միայն երկու հին օթօպիւսներով: Մասնաւոր ինքնաշարժեր չկան: Բանակը միայն կը գործածէ ճիփեր, ընդհանրապէս նոր: Կառավարական բարձրաստիճան պաշտօնեաները եւ երեսփոխանները մասնաւոր ինքնաշարժեր ունին:

Զինուորական կարեւոր կեդրոն մըն է նաեւ Խարբերդը: Կ'ըսեն, թէ քրտական վերջին ապստամբութենէն ի վեր Խարբերդը դարձած է բանակի կարեւոր կեդրոն մը:

Այս շրջաններուն մէջ մեծամասնութիւն կը կազմեն Քիւրտերը: Մանաւանդ գիւղերու մէջ տիրապետող տարրը Քիւրտերն են: Թուրքերը վստահութիւն չունին Քիւրտերու վրայ: Շատերը տեղահան եղած են, ուրիշներ աքսորուած կամ բանտարկուած են, ընդհանրապէս, բոլորը զինաթափուած: Բարձր եւ պատասխանատու պաշտօններէ հեռացուած են Քիւրտերը: Նոյնիսկ բանակի եւ ոստիկան - զօրքի ջոկատներուն մէջ Քիւրտեր չկան: Սակայն, հաւատարիմ «բէկ»երը եւ ցեղապետները կը վարձատրուին.... լքուած հողերով կամ ոսկիով: Շէյխ Սայիտի ազգականներէն ոմանք աքսորուած են այս շրջաններուն մէջ:

Շատ ծանր վնասներ կրած են Քիւրտերը: Կ'ըսեն, թէ մինչեւ 50 տարի անոնք չեն կրնար իրենց գլուխը վերցնել:

Խարբերդի մէջ օտարականի չհանդիպեցայ: Ոչ հիւպատոսարաններ կան եւ ոչ ալ օտար հաստատութիւններ:

Զմոռնամ ըսելու, որ հոս ալ Հայերը կը զգուշանան առեւտրական չահաբեր ձեռնարկներ ընել ուղղակի իրենց անունով: Առհասարակ նման ձեռնարկներ կ'ընեն Թուրքի մը անունով եւ ընկերակցութեամբ: Խարբերդի Հայերն ալ մեծ մասամբ բանուորներ եւս արհեստաւորներ են:

(Վերջը յաջորդով)

Յուշեր Մեծ Նոր Գիւղէն

(Բ. եւ վերջին մաս)

Նոյն օր ուշ ատեն հասանք Կիւրլէ հայաբնակ գիւղը, եւ փոխվրէժի համար որոշեցինք հրդեհել թրքական Կէմիշ գիւղը սակայն Կիւրլէցիները վտանգաւոր համարեցին եւ մենք ալ տեղի տուինք: Մեր գիւղերը կը մոռնայինք մենք, այն ատեն միայն, երբ հողն ալ այրի եւ անհետանայ աշխարհքէն:

Այսպէս երկար չդեգերեցանք, Օգոստոսին մեր հրամանատար Գրիգոր Գափտանը կանչուեցաւ Կէմլիկի յոյն հրամանատարին կողմէ եւ հրահանգեց որ վերադառնանք մեր նախկին դիրքերը գրաւելու:

Ցաւով տեղեկացանք նաեւ, որ մեր գիւղէն հեռանալէն վերջ, Յոյները զօրեղ յարձակումով պարտութեան մատնած են յոյն. թնդանոթաձիգ յառաջապահները, ձերբակալելով տասնեակ թիւով զինուորներ իրենց հրամանատարով: Խորհրդակցելով միաձայնաբար որոշեցինք ընդունիլ առաջարկը, եւ շարունակել կռիւը: Միեւնոյն ատեն եթէ պարագաները նպաստաւոր ըլլային, կրնայինք պաշար մթերել: Արդարեւ, պակասը կը զգացուէր:

Անմիջապէս ճամբայ ելանք յիսուն հոգինոց խումբով մը, դէպի Օրխան Կազի:

Օրխան Կազի կեդրոնանալէ վերջ երեք թեւի բաժնուեցանք: Կեդրոնէն կը յառաջանար Գափտան Գրիգորը, հարաւէն՝ տասնապետ Զէրչեան Կարապետ, հիւսիսէն՝ տասնապետ Գորտանեան Մկրտիչ իրենց խումբերով: Ցառաջացանք եւ առանց միջադէպի հասանք Ճիհան աւերակ գիւղը: Վերջապէս յաջողեցանք ապահով հասնիլ մեր գիւղի գերեզմաննոցը որ նախապէս մեր լաւագոյն դիրքերէն մին էր:

Թշնամի հետախոյզներէ նշմարուելով քառորդ ժամ՝ կրակի բռնուեցանք, չպատասխանեցինք: Անոնք մեզի անծանօթ պատճառով լքեցին իրենց դիրքերը եւ հեռացան դէպի սարը: Արրահամ Սուլթանեան սկսաւ հալածել զանոնք եւ հասնելով անոնցմէ լքուած խրամին՝ պարզեց հայկական դրօշը:

Իրիկուան մօտ գիւղ մտանք, ուր սլքտացող քանի մը Թուրքեր ձերբակալեցինք: Միայն Զաքր Հիւսէյնի աղան կրցաւ ճողոպրիլ մութէն օգտուելով:

Իրիկուան ժամը 6ի ատենները Թուրքերը կրակ կը տեղային Խորու Թէփէի մեր դիրքերուն վրայ. որ մեր ամէնէն ապահով ճակատն էր շնորհիւ սպայ Տաճատ Տողրամաճեանի ցուցմունքով պատրաստուած խրամատներուն:

Հրամանատար Գրիգորը մեկնեցաւ Կէմլէկ, նոր ուժեր եւ ռազմամթերք ճարելու համար: Իր այդ առաքելութիւնը յաջողութեամբ պսակուեցաւ:

Այս ճակատագրական պահուն ղեկավարի փոխանորդութիւնը կը վարէր Կազ Վահան: Դիպուածով ներկայ էր Օննիկ Այանեան, Նոր Գիւղացի, խմբապետը յունական բանակին մէջ հայ կամաւորներու:

Կռիւը սկսած էր անհաւասար ուժերով: Երկու կողմէն ալ դիրքերուն տիրելու բուռն մաքառում կար: Սակայն այս ատղնապալի պահուն՝ Օննիկ եւ Կազ Վահան դիրքերը քննելու պատրուակով հեռացան մեզմէ ընդ միշտ, անհասկնալի պատճառներով:

Մենք առանց ընկճելու կը պաշտպանէինք մեր դիրքը: Այդ պահուն մեր վարիչներն էին Մկրտիչ Գորտանեան եւ տասնապետ Արտաշ Տրտոյեան: Թշնամին կը մօտենար հետզհետէ, եւ մինչեւ հինգ հարիւր քայլի վրայ՝ կ'աշխատէր պաշարել մեր դիրքերը: Զարհուրելի գոռումներով, սովորական հայհոյութիւններով եւ տեղատարափ հրացանաձգութեամբ կ'ուզէին խուճապի մատնել մեզ, սակայն մենք միտք չունէինք տեղի տալու:

Փրկարար գիշերուան կը սպասէինք մեր յառաջապահ ընկերներուն փոխարինելու համար: Ես եւ Հարութեան Կարապետ սողալով կը յառաջանայինք մեր դիրքերէն, երբ թշնամին լուսնի լոյսով նշմարեց եւ ուղեց արգելք հանդիսանալ, ճարահատ խրամ վերադարձանք:

Կէս գիշերին Զէնկիլէրի կողմէն՝ իջան կարգ մը Թուրքեր եւ մեր Ճիհան գիւղի դիրքը ուզեցին պաշարել արագահարուածի համազարկով: Միւս կողմէ ընդհանուր շարժումով մեր դիրքը եւս կրակի տակ առին:

Մենք բոլորովին անտեղեակ էինք մեր ընդհանուրին վիճակէն, եւ պաշարման ցանցին մէջ ինկած ըլլալով, կարճ խորհրդակցութենէ մը վերջ որոշեցինք նահանջել: Այս ծանրակշիռ բոպէին է որ իրական հերոսը յայտնուեցաւ:

Այդ արիասիրտ զինուորը Մկրտիչ Գորտանեանն էր, որ առիւծի պէս գրոհ տուաւ, անընդհատ կրակ տեղացնելով: Մենք սիրտ առած հետեւեցանք իրեն: Սարսափելի էր տեսարանը: Թշնամին տեղի տուաւ, եւ նոյնիսկ խումբ մը Չէրքէզներ անձնատուր եղան, կարճ բանակցութենէ մը վերջ:

Անոնցմէ տեղեկացանք թէ Թուրքերը Խորու Թէփէի մեր դիրքերուն առջեւ 300 հոգինոց ուժ մը ունէին, 200 ալ մեր թիկունքին: Ուրեմն մեր յիսուն հոգիին դէմ անոնք ունէին աւելի քան հինգ հարիւր հոգի:

Բարեբախտաբար մենք առատ փամփուշտ ունէինք եւ անպարտելի կորով, եւ շնորհիւ Խորու Թէփէի մեր քաջ հերոսներուն եւ առիւծասիրտ Մկրտիչի մարտնչումներուն անպարտելի մնացինք:

Առտուան մօտ Թուրքերը վերսկսան իրենց տեղատարափ կրակը: Սակայն այս անգամ հարաւի մեր տղաքը, պաշարեցին զանոնք թիկունքէն:

Թշնամին երկու կրակի մէջ ինկալով, փախուստի ճամբայ կը փնտռէր:

Այդ կռիւին մէջ սպաննուեցաւ իրենց հրամանատարը, ինկան նաեւ քանի մը զինուորներ: Մենք ոչ մէկ զոհ ունեցանք:

Մեզի օգնութեան հասնող խումբի ընկերներն էին, Թորոս Տողրամաճեան, Անդրանիկ Քիշափեան, Զատիկ Այտըննեան, Ստեփան Սալափեան խմբավարութեամբ Թիւրքմէնցի Վարդան Խամէրեանի: Իր խումբի միւս ընկերներուն անունները չեմ յիշեր դժբախտաբար:

Զարմանալի էր որ Յոյները մեզմով չէին հետաքրքրուեր, հակառակ այնքան երկար հրացանաձգութեան, եւ միայն կռիւի դադարին՝ Ակտուան դէմ հեյլէն հրամանատարը քանի մը ձիաւորներով մեր մօտ եկաւ եւ փոխանակ իր գոհունակութիւնը յայտնելու եւ մեզ քաջալերելու՝ սկսաւ դիտողութիւններ ընել թէ շատ փամփուշտ վատնած ենք, եւն.:

Շատ չանցած՝ Թուրքերը կրկին գրոհ տուին, Գօզոս Աղայի Քարէն եւ յոյն հրամանատարը երբ զգաց կռիւի ծանրութիւնը եւ տարողութիւնը, փոխեց իր նախկին կարծիքը եւ ստիպուեցաւ շնորհաւորել մեր յաջողութիւնը:

Այսպէս մենք բաւ մը քաջերով կրցանք երկար ատեն կուրծք տալ թշնամիին, արժեցնելով մեր զոհողութիւնները: Ունեցանք բնականաբար եւ թանկագին զոհեր, որոնք քաջաբար ինկան, կ'արժէ յիշել անոնց անունները:

Անոնցմէ Զէշմէճեան Լէոն 18 տարեկան, կուրծքէն վիրաւոր, Աթէնք փոխադրուելով առողջացաւ:

Կորսուեցաւ Շահապ Շարապխանեան, 20 տարեկան: Սպաննուեցաւ Թուրք Պապակոչուած Ճայը: Դիակը գտանք Ենիչէհիրեան Պետրոսի, 50 տարեկան որուն ոսկի ակռաները քաշած հանած էին Թուրքերը: Կորսուեցան նաեւ Մալոյեան Մկրտիչ, 16 տարեկան: Մեր գիւղէն հանրածանօթ Իսկէնտէրը, զոր Պոյեալճացիք ողջ ողջ կրակը նետած էին:

Մեր կռիւներու ատեն զոհ տուինք Կարապետ Կաթողեան 45 տարեկան, բայց մենք անոր վրէժը լուծեցինք հարիւրապետ մը գլխատելով: Մեզի համար ամէնէն ազնուալին մեր մշտայաղթ հերոսին մահն եղաւ: Ան Ճիւան գիւղին մէջ պատահական գնդակի մը զոհ գնաց տուն մը մտած ատեն:

Մենք այնքան վեհանձն գտնուեցանք որ ազատ արձակեցինք մեր գիւղացի քանիեւհինգ տուն Թուրքերը որոնք յետոյ փորձանք դարձան մեր գլխուն:

Ես յաւակնութիւն չունիմ ընդհանուր դէպքերը նկարագրելու, այլ միայն իմ նեղ շրջանակին անցքերը կուտամ, իբրեւ ականատես:

Իմ կարծիքով, տարբեր պիտի ըլլար մեր ճակատագիրը եթէ ունենայինք կուսակցական կազմակերպութիւն եւ փորձառու ղեկավար մը:

Այսօր, տարիներ վերջ վստահ եմ թէ գիտակից յարատեւութեամբ օր մը պիտի տիրանանք մեր արդար իրաւունքներուն:

ՄԻՀՐԱՆ ՑՈՎՍԷՓԵԱՆ

Ոսկիին գինը ազատ

Համաշխարհային ելմտական գործողութիւններուն գերագոյն իրաւարարը՝ այսինքն Պրէթոն Վուտի Միջազգային Հիմնադրամը կ՚ընդունի թէ այլեւս չի կրնար արգիլել ոսկիին ազատ վաճառումը 1949ին հաստատուած սակէն բարձր գինով մը, որ կը համապատասխանէր 35 ամերիկեան տոլարի՝ մէկ օնս (ունկի) ոսկիի փոխարէն :

Այսպէս, յիշեալ կազմակերպութիւնը որոշած է որ այսուհետեւ անդամակցող երկիրները ազատ ըլլան ոսկիի գիները ճշդելու «ճարտարարուեստական եւ գեղարուեստական պէտքերուն համար»: Այս վերջին տարազը անտարակոյս ըսելու ձեւ մըն է: Իրականութիւնը այն է որ ասիկա արդէն գոյութիւն ունեցող կացութեան մը պաշտօնականացումն է, և որ ուրիշ բանչէր եթէ ոչ գաղթական երկիրներու մէջ «հակակշռուած ազատ շուկաներու» գոյութիւնը, ուր ոսկին կը ծախուէր խնդրանքին եւ դէպքերու ճնշումին համաձայն փոխուող «փոխ»ներով :

Այս «փոխ»ները հաշուի առնելով՝ կրնանք ըսել թէ ոսկին վերջին յունուարէն ի վեր ծախուած էր օնսը 44 տոլարի:

Այս որոշումէն ամէնէն աւելի օգտուող երկիրը պիտի ըլլայ Հարաւ. Ափրիկէն, որ խոստացած է «չողողել» ազատ շուկաները իր արտադրութեամբ: Որովհետեւ գիտէ որ եթէ մեծ քանակութեամբ դեղին մետաղը նետէ հրապարակին վրայ, գիները պիտի իյնան եւ վաճառքին վրայ «փոխ»ը պիտի նուազի, նոյնիսկ պիտի անհետանայ:

Արդէն այս տարուան սկիզբէն ի վեր ընդունուած էր որ Հար. Ափրիկեան ոսկին ծախուի պաշտօնական եւ օրինական գինէն աւելի գինով, արտադրութեան 40 առ հարիւրին համեմատութեամբ :

1950ին, Հար. Ափրիկէն 400 միլիոն տոլարի ընդհ. արտադրութեան մը վրայ 180 միլիոն տոլարի կէս - մշակուած ոսկի ծախեց ճարտարարուեստական պէտքերու համար :

Ֆրանսայի համար, որ գրեթէ ոսկի չարտադրեր, այս որոշումը անմիջական նշանակութիւն մը եւ փորձի արժէք մը կը ստանայ :

Իրաւ ալ, միջազգային գետնին վրայ երկու տեսակէտներ կը ճակատէին: Ոմանք կը պնդէին թէ ազատ վաճառումը պիտի վնասէր «չանժ»երու կայունութեան եւ վտանգի պիտի ենթարկէր դրամական պահեստները:1947էն ի վեր այս կարծիքը ընդունուած էր նաեւ հիմնադրամի հաստատութեան կողմէ :

Ուրիշներու ըմբռնումով, միմիայն ազատ վաճառումը կրնար վերահաստատել տնկեսական բնականոն պայմաններ, ինչպէս նաեւ վստահութիւն ներշնչել դրամին մասին եւ այսպէսով կարելի դարձնել «փոխ»ներուն ջնջումը շնորհիւ պիւտճէի բանաւոր քաղաքականութեան մը եւ հաւասարակշռուած արտ. առեւտուրով մը, քանի որ այդ «փոխ»ներուն շահագիտական հանգամանքը մեծ մասամբ արդիւնքն էր պարտադրուած սեղմումներուն :

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

ՎԱԼԱՆՍ, 7 Հոկտ.— Հայ Մարզականին (U. S. A.) Ա. խումբին ախոյենական մրցումը տեղի ունեցաւ, այսօր կիրակի մեր դաշտին վրայ : Աշնանային պայծառ օր մըն էր, մեծ բազմութիւն մը փութացած էր քաջալերելու մեր մարզիկները :

Բացումը կատարեցին մեր կրտսերները F. C. V. Cadetներուն դէմ, ուր մերոնք յաղթեցին 4—0:

Ժամը 15.15ին հակառակորդ խումբը, Montélimar (բարձրագոյն) խանդավառ ծափերով մտաւ դաշտ: Նոյնքան բուռն ծափերով ողջունուեցան մերինք:

Օրուան իրաւարարն էր Պ. Tarsuel, Կրընոպլէն: Խաղը սկսաւ Promotionի վայել ճարպիկ փասերով: Երկու կողմն ալ կը դգուշանային ոչ-վայել խաղէ մը, իբրեւ հին խումբեր:

Montélimarը մանաւանդ կը յաւակնի այս տարի «honneur »ի բարձրանալու: 7րդ վայրկեանին խորամանկ վայրէջքով մը նշանակեց Ա. կէտը, ապշութեան մատնելով մեր տղաքը :

U. S. A.ն շատ քիչ անգամ պարտուած է իր դաշտին վրայ, այս անգամ սակայն, մեր քանի մը լաւագոյն ուժերը իրենց կամքէն անկախ պատճառներով չեն մասնակցիր խումբին եւ մեր տղաքը բացառիկ ճիգեր ըրին խաղը հաւասարեցնելու համար , բայց անօգուտ: Առաջին կիսախաղը անցաւ ապարդիւն, թէեւ «փէնալթի» մըն ալ քաշելու իրաւունք ունեցանք :

Երկրորդ կիսախաղին, դարձեալ մէկէ աւելի նպաստաւոր առիթներ եղան, բայց մերոնք չկրցան օգտագործել եւ Մոնթէլիմառ շահեցաւ երկրորդ նշանակէտը :

Մեր մարզիկները այլեւս յուսահատօրէն ձեւով մը կը դիմադրէին հակառակորդին գերազանցութեան առջեւ: Մեր յառաջապահները թէեւ քանի մը լաւ «շիւթեր» ըրին, սակայն հակառակորդին գերմանացի բերդապահը չափազանց ճկուն էր եւ մերոնց բոլոր խոյանքները ձախողման դատապարտեց: Խաղը վերջացաւ մեր պարտութեամբ 2 — 0 :

Այսպէս եղանակին սկիզբէն ունինք երկու պարտութիւն, մէկ յաղթանակ, եւ մէկ հաւասար:

X Ցաւով կը նկատենք որ մեր պահեստին անցեալ տարի match - forfait եղաւ, Բ. շարքը կորսնցուց եւ իջաւ Գ.ի: Այս տարի իրենց առաջին ախոյենականը la mastreի դէմ շահեցան 3—1:

Երկրորդը մեր դաշտին վրայ, դարձեալ յաղթական, Ineroukolի դէմ 8—0:

U. S. A. չունի նաեւ junior խումբ, առայժմ կայ միայն կրտսեր (cadet):

Նոր վարչութիւնը իր անկարելին պէտք է փորձէ՝ նախ մեր promotionը պահելու եւ յետոյ կազմակերպելու minime, cadet եւ junior խումբերը : Անշուշտ այս խումբերով կրագիլը չափազանց դժուար է, բայց անոնք են որ պիտի կազմեն վաղուան բարձրագոյն խմբերը:

1946ին կազմուած մեր կրտսերներէն (ախոյեան Drôme - Ardècheի) վեց հոգի կը խաղան promotionին մէջ: Անշուշտ վարչութիւնը պիտի զբաղի այս լուրջ խնդրով :

ՄԱՐԶԻԿ

X

ԿՌՓԱՄԱՐՏ.— Ֆրանսական կռփամարտի միութիւնը իր վերջին ժողովին որոշեց mi - lourd catégorieին համար մրցում մը Joseph Roudeի եւ Ժաք Հայրապետեանի միջեւ: Այս մրցման յաղթականը պիտի հռչակուի Ֆրանսայի ախոյեան :

Ամէն օր Հայրապետեան երկար փորձեր կը կատարէ իր մարզիչին հսկողութեան տակ : Այս ախոյենական հանդիպումէն առաջ Հայրապետեան մէկ մրցում միայն պիտի կատարէ Փարիզի մէջ (Կիրակի, 14 Հոկտ.) : Վստահ ենք որ հայ կռփամարտիկը իր կողմէ ոչ մէկ ջանք պիտի խնայէ Ֆրանսայի ախոյեան դառնալու համար: Կ. Ք.

Գաղութէ գաղութ

ԹՈՄԱՐԶԱՅԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ. — Ֆրէզնոյի մէջ կազմուած է հրատարակչական յանձնախումբ մը, հրատարակելու համար Թոմարզայի (Կեսարիոյ շրջան) պատմութիւնը, որ պատրաստուած է Պ. Յովհաննէս Թորոսեանի կողմէ: Թոմարզացիներու հայրենակցական միութեան Վ. յսելյյայի մէջ գոյացած է 1140 տոլար որ պիտի յատկացուի այս նպատակին :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Պոլսոյ մէջ մեռած է Յովհաննէս Լսկեան (77 տարեկան): Իզմիրի Օվաճըգ գիւղէն: Պատրաստած եւ հրատարակած է Ա. եւ Բ. վարժութիւն՝ Թրքախօս տղոց հայերէն սորվեցնող «Այբբենարան», «Ոսկեփնջիկ», «Ընթերցարան», «Կրօնք», «Ընթերցարան» եւն.: Իր հեղինակութիւնն է հին Թուրքերէն գիրերով տպուած «Թիւթիւն Զրաաթը, Ամէլի Վէֆէսի» անուն գիրքը :

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արտաւազդ արք.ի մահուան առթիւ Փարիզի եկեղեցւոյ վարչութիւնը ցաւակցական հեռագիրներ ստացած է—Երուսաղէմի պատրիարքարանէն, Սուրէնեփիսկոպոսէ, տեղապահ Գեր.Եղիշէ եպիս. Տէրտէրեանէ, Կ. Պոլսոյ պատր. Գարեգին արք. Խաչատուրեանէ, Միլանոյի Ազգ. վարչութենէն, Կրընոպլի Ազգ. մարմինէն, Քափի «Հօթս Ալփ»ի Ազգ: Ընդհ. Միութենէն, Միլանոյի եկեղեցւոյ հոգաբարձութենէն, Մանչեսթրի հայ համայնքէն, Պրիւքսէլի հայ գաղութէն:

Մարսիլիոյ Աւետարանական եկեղեցիի պաշտօնէութիւնը, Նիսի հայ ազգ. Միութիւնը եւ եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը, Վալանսի Պապիկեան Ա. քահանան, Վալանսի եւ շրջանի Ազգ. Միութեան վարչութիւնը ղրկած են ցաւակցական նամակներ :

Կիլիկիոյ Գարեգին կաթողիկոսը ղրկած է հետեւեալ հեռագիրը .—

« Մեծ ցաւով իմացանք, անխոնջ աշխատաւոր, արժանաւոր եկեղեցական, Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի վախճանումը, Հայ. Եկեղեցւոյն համար ցաւալի կորուստ մը, կ՚օրհնենք իր յիշատակը. մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարենք կիրակի օր անոր յիշատակին» :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« ՅԱՌԱՋ » Ը

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (2)

Ս Ե Ր Ե Ն Ա

Եւ այդ վաղանցուկ ամիսներէն ետքը, ամբողջ տարի մը Օլիմպոսի աղջիկները կը խօսին ու կը խօսին անոնց վրայ, ինչպէս կը խօսէինք մենք, մեր մանկութեան տարիքին մէջ, մոգական լապտերին մէջէն ընդնշմարուած ու անցած գացած տեսիլքներուն վրայ: Եւ կը ջանան նմանիլ անոնց՝ քալուածքով ու արդուզարդով: Իրենց համար Պոլիսը վերջին բառն է ճաշակի նրբութեան, քաղաքակրթութեան եւ յառաջդիմութեան, եւ այս բառերը կը նշանակեն իրենց լեզուին մէջ շրջագեստ , պար ,պչրանք :

Սերենա չէր կրնար ղերծ մնալ անշուշտ այս ըմբռնումէն, բայց իր առողջ մտքովը եւ համեստ ճաշակովը ոչ թէ անոնց պերճանքին ու զբօսանքին, այլ կեանքին էական պայմաններուն եւ գաղափարներուն հետամուտ էր: Այս էր ամէն օր « Արեւելք» կարդալուն դաղտնիքը եւ ոչ թէ ուսման սէրը, ինչպէս կը կարծէին միամիտները :

Ինք՝ հարուստի աղջիկ՝ միտքը դրած էր անպատճառ Պոլսեցի ամուսին մը ունենալ, որ գերագոյն պերճանքն է: Ու կը կարդար, կը կարդար « Արեւելք»ը, արդի երիտասարդութեան սկըզբունքները, ճաշակները ճանչնալու եւ անոր պահանջումներուն ինքզինքը վարժեցնելու համար : Իր անփորձ աղջկան միամտութեամբ՝ բոլոր գրուած գեղեցիկ բաներուն կը հաւատար: Խօսքին ու գործին միջեւ գտնուած անջրպետը չափած չէր տակաւին, եւ չէր ճանչնար Թմբուկին ձայնը, որ այնչափ անոյշ կուգայ... հեռուէն :

Կը կարդար պարդեւաբաշխութեան, հանդէսներու առենաբանութիւնները, լսարաններու , հարանիքներու մէջ արտասանուած ճառերը , եկեղեցիներու բեմէն խօսուած քարոզները, յօդուածները, թղթակցութիւնները, վիպակները եւ ամէնքը, ամէնքն ալ մէկ բերան կը պահանջէին, որ հայ աղջիկը լաւ տանտիկին եւ լաւ մայր ըլլալու պատրաստուի :

Եւ Սերենա կը պատրաստուէր, ինքն էր, որ կ՚եփէր տանը անուշեղէնները, աճէլիֆան, սալէպը, ճերմակ կեռասը, ինք կը բանար խմորեղէնները, կէօզլէմէն, սիճիմանըը, կը շինէր տարեկան երշիկը,ապուխտը, կը քննէր,կը կարգադրէր հաշիւները, կը կարէր զգեստները, կը խնամէր հիւանդոտ մայրը. եւ այսպէս իր կեանքին քսանըեօթերորդ տարին կը բոլորէր, ու պոլսեցի հիւրերէն դեռ մէկը չէր գար զինքը ամուսնութեան խնդրելու. մինչ իր հայրենակիցներէն ոչ մէկը կ՚ամուսնանար, իր ձեռքը խնդրելէ եւ մերժուելէ առաջ :

Որոշեց ուրեմն, որ ինք երթայ անոնց, քանի որ անոնք կ՚ուշանային, եւ գնաց ուղղակի Գատը Գիւղ, համեստ տուն մը վարձեց Միւհրտար: Ոչ ծառայ տարաւ իրեն հետ, ոչ խոհարար, ոչ ալ ապաստուհի մը: Իր նպատակին շուտով հասնելու եւ իր բոլոր բովանդակ տաղանդը ցոյց տալու համար, տանը բոլոր բովանդակ հոգը վրան առաւ :

Դրացիներուն մէջ համակրելի երիտասարդներ տեսաւ , որոնք ամէն ճիգ թափեցին այդ աղուոր աղջկան մօտենալու, ղարպաս ընելու, բայց ոչ ամուսնանալու համար: Սերենա իր խելացի կնոջ սուր դատողութեամբը գործը կռահեց եւ դուռը փակեց անոնց դէմ: Իր հօրը հարստութեան համբաւը լսողներ հեռու տեղերէ վազեցին եկան. բայց տեսնելով այդ անշուք տունը առանց ծառայի, առանց պերճանքի, « հօրմէն բան չէ մնացեր» ըսին ու մէյ մըն ալ տունը ոտք չկոխեցին: Եւ մարդ չհարցուց իրեն, թէ ո՞վ կ՚եփէր կերակուրը, ո՞վ կը դարձնէր տունը: Նոյնիսկ երբ մայրը ուզեց հասկցնել դրացիներուն՝ աղջկանը տանտիկնութիւնը, երեսնին անդին դարձուցին ու ականջ չկախեցին :

Եւ օր մը, խեղճ Սերենա նշմարեց, որ պարապ տեղը իր ձեռքերը աւրեր էր խոհանոցի ամաններ շփելով: Բայց շուտով յուսահատող կին չէր: Իր կամքին մէջ հաստատ՝ ուզեց նոր փորձ մըն ալ ընել: Ձգեց գիւղի տունը եւ եկաւ բնակիլ Բերա, այն չքեղ տան մէջ, որուն մութ վարագոյրներուն ետին նստած՝ իր սիրելի Պրուսան կ՚երազէր, թղթատելով կենդանագիրներու եւ նամակներու ծրարը, Փետրուարի ամպոտ իրիկուն մը , մթնշաղ թերասուերին մէջ:

X

Կը մտածէր հիմակ ամբողջ ձմեռը իր վարած կեանքին: Իր ձեռքին մէջ բռնած այդ նամակները, այդ կենդանագիրները մէկիկ մէկիկ աչքին առջեւ կը բերէին բոլոր երիտասարդները եւ ծերունիները (որովհետեւ Պոլսոյ մէջ ծերերն ալ կ՚ամուսնանան) որոնք իր ձեռքը խնդրեր էին Բերա գալէն ի վեր :

ՍԻՊԻԼ

միակողմանի խզումը 1936ի դաշնագրին եւ ամբողջովին կը պահէ իր իրաւունքները, սպասելով միակողմանի խզումը 1936ի դաշնագրին եւ ամմը, վերեւ յիշատակուած նոր առաջարկներու հիման վրայ »:

╳ Եգիպտոսի անգլ. դեսպանը ներկայանալով Ֆարուք թագաւորին առաջարկած է Սուէզի պաշտպանութեան համար հաւասարութեան գետնի վրայ դաշինք մը կնքել :

« Ֆրանս Սուար » կը տեղեկանայ Լոնտոնէն թէ Մեծն Բրիտանիան որոշած է տեղի չտալ: «Մենք կանք ու կը մնանք» կ'ըսեն պաշտօնական շրջանակները: Միւս կողմէ, եգիպտ. կառավարութիւնը մտադիր չէ բռնի ուժի դիմելու, ան աւելի վճռած է նպաստաւոր դիրքեր ստեղծել իրեն համար, կարենալ բանակցելու Անգլիոյ հետ եւ գոհացում տալու գերագրգռուած ժողովուրդին, որ տնտեսական ահաւոր դժուարութիւններու ենթարկուած է : Արաբական լիկը երէկ հաւաքուած եւ միաձայնութեամբ որոշում տուած էր ուժ տալ եգիպտ - անգլ. դաշնագրին խզման :

Չըրչիլի նոյնը ձայնասփիւռէն

« ՊԷՏՔ Է ՎԵՐԱԶԻՆՈՒԻՆՔ, ԿԱՐԵՆԱԼ ՎԻՃԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ »

Նախկին վարչապետ Չըրչիլ երէկի իր ճառին մէջ բուռն կերպով պարսաւեց կուսակցական վէճերը, որոնք վտանգի կ'ենթարկեն Միացեալ Թագաւորութեան գոյութիւնը: Ցետոյ քննադատեց աշխատաւորական կառավարութիւնը, որ հինգ միլիառի բարձրացուցած է պատերազմ. պիտաճէն, ինչ որ շատ ծանր բեռ մըն է ժողովուրդին համար :

Չըրչիլ համոզուած է թէ՝ եթէ Անգլիան տըկար ըլլայ, չի կրնար զթութիւն սպասել Ռուսիայէն, մինչ եթէ ուժեղ ըլլայ, թերեւս կրնայ սակարկութեան մտնել անոր հետ, ինչ որ կրնայ աշխարհը ազատագրել ղինքը հարուածող ահարեկումէն:

Նախկին վարչապետը կը հաւատայ թէ՝ Մ. Նահանգները, արեւմտ. Եւրոպայի յարաճուն զօրութիւնը, մէջն հաշուելով Գերմանիոյ հետ հաշտուած Ֆրանսան, կարծուածէն աւելի կանուխ պիտի հաստատեն ընդհանուր կարգադրութիւն մը, որ պիտի ապահովէ տեւական խաղաղութիւն մը :

« Զեմ կարծեր, կը շարունակէ Չըրչիլ, որ վերաղինուելու ենք կռուելու համար: Կը խորհիմ թէ պէտք է վերաղինուինք, կարենալ վիճելու համար: Կը յուսամ եւ կը հաւատամ որ այն ատեն հընարաւոր է բանակցութեան մտնել » :

Չըրչիլ կ'ընդունի թէ Ապատանի մէջ կրած իր ձախողութեամբ Անգլիան փորին վրայ ինկած է, « խոշոր տխմարի եւ վախկոտի մը պէս», ինչ որ վնաս կը բերէ արեւմուտքի դաշնակիցներու ամբողջականութեան, բայց ասիկա ճշմարիտ Անգլիոյ մը գործը չէ, այլ միայն ծամածռութիւնը ջղասպառ կառավարութեան մը, որ շուտով դատաստանի պիտի ենթարկուի ազգէն :

Պահպանողական ղեկավարը ի վերջոյ կ'անդրադառնայ Եգիպտոսի վերջին իրադարձութեանց եւ դառնութեամբ կ'աղաղակէ .

« Ծանր ղժբախտութիւն մը, որ կ'ընկճէ արեւմտեան աշխարհը իր ամբողջութեան մէջ: Եթէ լուրը ճիշդ է, եւ կը թուի թէ ճիշդ է, այս իրողութիւնը աւելի ծանրակշիռ եւ աւելի վիրաւորական է քան Ապատանի հարցը » :

Վարչապետ Էթլի դժգոհութիւն յայտնած է Չըրչիլի դէմ, որ կորսնցուցած է իր ազգային ղիմագիծը եւ դարձած կուսակցական ղեկավար: Ինք աւելի դժուարութիւններու ենթարկուած է կառավարելու երկիրը, քան թէ նախորդ վարչապետը, պատերազմի շրջանին, խառն դահլիճով :

ՅՆԳԼԵՒԻՐԱՆԵԱՆ ՎԷՃԸ

Նախագահ Թրումըն փափաք յայտնած է տեսակցիլ Պ. Մոսատեղի հետ, բայց տակաւին ժամադրութիւն չէ որոշուած :

Իրանի կրօնական եւ քաղաք. կուսակցութեան ղեկավար Այաթուլլահ Քաշանի դիմում ըրած է Թէհրանի սովիէտական դեսպանին, որ իր կառավարութիւնը վեթօն դնէ, եթէ անգլեւիրանեան վէճը Ապահովութեան Խորհուրդի սեղանին վրայ բերուի: Կուսակցապետը շնորհակալութիւն յայտնած է Պ. Սատչիքովի Իրանի դատին իր կառավարութեան բերած աջակցութեան համար: Քաշանի կը յուսայ թէ Ազգ. ճակատը պիտի շահի յառաջիկայ երեսփ. ընտրութեանց մէջ:

ՈՒՈՇԻՆԿԹԸՆԻ Ֆրանս. դեսպան Պ. Հանրի Պոնէ պատուոյ լեգէոնի ասպետութեան կարգը շնորհած է շարժանկարի աստղերէն Մարլէն Տիթրիխի :

ՃԱՓՈՆԻ խորհրդարանը պիտի գումարուէր երէկ, վիճարանութեան ենթարկելու համար Ճափոնի եւ Միացեալ Նահանգներու խաղաղութեան դաշնագրի վաւերացումը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Շրջ. կոմիտէի, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ Օ- ՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ :

Գիտի նուագէ ջութակահար Պ. Պիպէռեան (Վիէնէն): Գեղ. ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 28ին, երեկոյ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ :

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հարկական Նոր եւ շքեղ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ (ԱԼՖՈՐՎԻԼ) 25ԱՄԵԱԿԸ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ պատւոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ RAOUL BLEUSEի, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire:

Կը նախագահէ ընկեր ՍՏ. ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ): Կ'արտասանէ Տիկին ԳԵՂԱՆՈՒՇ եւ ՍԵԴՐԱՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ :

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, առաջնորդութեամբ Թաւիստ Գաբրիէլի եւ ընկեր Բենոյի: Ընտանեկան խնջոյք երգերով ու պարերով :

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԸ

Հ. Բ. Ը. Միութեան իրաւասու անդամներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ Ընկերութեան ԼԸ. տարեկան ընդհ. ժողովին, որ պիտի գումարուի Շաբաթ օր, 3 Նոյ. 1951, առաւօտեան ժամը 9.30ին, Միութեան Նիւ Եորքի Կեդր. գրասենեակին մէջ :

Օրինական մեծամասնութիւն չգոյանալու պարագային, ներկայս պիտի նկատուի իբր երկրորդ հրաւէր ու ըստ այնմ ժողովը պիտի գումարուի 1951 Նոյեմբեր 17 եւ 18ին, Շաբաթ եւ կիրակի օրերը, ժամը 9.30ին, Նիւ Եորքի Օթէլ Սթէթլըրի մէջ: Օրակարգ.— 1) Ընդհ. տեղեկագիր 1950 տարեշրջանի : 2) Ընդհ. հաշուետուութիւն 1950 տարեշրջանի: 3) Ընտրութիւն Կեդր. վարչ. ժողովի վիճակաւ դադարեալ անդամներու տեղ: 4) Բարեփոխումներ եւ յաւելումներ հիմնական կանոնագրի: 5) Առաջարկներ եւ թելադրութիւններ: 6) Ուղերձներ: Ի դիմաց Կեդր. վարչ. ժողովի ատենադպիր Մ. Մ. Ցովսէփեան, ատենապետ՝ Ա. Գարակէօզեան :

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

6ՕԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

1.— ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ (1890 — 1950) 636 էջ: Գինը 1500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1625 :
2.— ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Վ. Նաւասարդեանի, 675 էջ, գինը 1000 ֆրանք ;
3.— ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԻ ՈԳԻՆ Վ. Նաւասարդեան, 230 էջ, գինը 500 ֆրանք :
4.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, Բ. հատոր, Մ. Վարանդեան, 132 էջ, գին 500 ֆրանք :
5.— ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ 50 էջ գին՝ 50 ֆրանք :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Եւրոպայի մէջ, 130 էջ, գինը 300 ֆրանք :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Պարսկաստանում (1890 — 1950), Ա. Ամուրեանի, 182 էջ, գինը 500 ֆրանք. :

Ալիք բացառիկ թիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, 56 էջ, 200 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ :

Դիմել.— M. ALTOUNIAN, 17 rue Ampère, Cachan (Seine) կամ ISSAYAN, 38 rue du Ménil Asnières (S.)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Գօմոնի Կ. Խ.ի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկ. Արաքսի Գափամաճեանէ 500 ֆրանք եւ 1000 ֆրանք Պ. Աշոտէ, ձեռամբ Պ. Ռուբէն Փափազեանի :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Ուրֆայի հերոսամարտի տարեդարձը՝ Դեկտ. 30ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան թէյասեղանը Նոյեմբեր 20ի շաբաթ երեկոյեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Գօմոնի Կ. Խ.ի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, 8 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է «Համազգային Լսարանին» թէյասեղանը որ տեղի պիտի ունենար այս ուրբաթ իրիկուն :

Շ. Գարահիսարի Հերոսամարտին

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան :

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ՉԷՕԹՈՒՆՑԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. D. BONNEKENS (թաւջութակ), Օր. G. AMKALAY (դաշնակ), Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ), Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ Տիկ. ՎԱՐԴԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն) :

Տոմսերը ապահովել Հ. Սամուէլի, Մ. Պարսամեանի եւ Հ. Բալուեանի գրատուներէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն :

Métro Place St. Augustin

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի «Ահարոնեան» վարժարանը ուսուցչութեամբ Պ. Աշոտ Առաքելեանի, կը վերաբացուի յառաջիկայ երկուշաբթի 15 հոկտեմբերին: Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 10—12 Տիկին Փ. Կօշկակարեանի :

ՀԱՃԸՆԻ ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

ՇԱՍ.— Հաճընի Հայր. Ընդհ. Միութիւնը հերոսամարտի 31րդ տարեդարձը կը տօնէ այս կիրակի: Պատարագ եւ հոգեհանգիստ Վռամշապուհ քհնյ. Ղարիպեանի կողմէ: Կը բանախօսէ հայրենակից Արամ Մուշեան, Վալանսէն: Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր: Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը յարգել 8000 անթաղ նահատակներուն խնկելի յիշատակը :

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Կռփամարտիկ Յակոբ Հայրապետեան պիտի մրցի այս կիրակի, Հոկտ. 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին Մէթրօփոլիթէնի մեծ սրահին մէջ, Ֆրանսայի նախկին ախոյեան Lucien Corenthinի դէմ :

Մասնաւոր կոչէ Հայերուն, խճողումի տեղի չտալու համար :

ԴԱՇՆԱԿԱՀԱՐՈՒՀԻ
ՕՐ. ՎԵՐՈՆԻԿ ՃԻՆՃԵԱՆԻ

Նուագահանդէսը Նոյեմբեր 24ին, ժամը 9ին, Conservatoireի սրահը:

Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԾԱԽՈՒ Է

Քոնֆէքսիոնէրներու եւ դերձակներու համար coupeի մեծ սեղան մը, եւ կարի մեքենայ մը Սինկէր 16K 34:

Դիմել Maison Day, 43 rue de Trévise, Paris (9) : Հեռաձայն Pro. 36-39 :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 12 Octobre 1951 Ուրբաթ 12 ՀՈԿՏԵՄ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6583-Նոր շրջան թիւ 1994

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՆՔ ԵՒ ԱՆՈՆՔ

« Մենք »ը՝ մենք ենք. այսինքն՝ հայ ժողովուրդի ազատատենչ տարրերը. ոչ միայն ազատատենչ, այլեւ ազատութեան համար պայքարող տարրերը :

Ընդհանուր բացատրութիւն մը առ, ըսելու համար թէ այս «Մենք»ին մէջ կը մտնեն բոլոր անոնք, որոնք անկախ դատողութիւն ունին. գիտեն մտածել սեփական գլուխով եւ եզրակացութիւն հանել :

« Անո՞նք»ը,— այն տարրերը, որոնք, անհատ թէ խմբակցութիւն, միամիտ յաւակնութիւնը ունին զգուշաւոր, խոհական ըլլալու: Ունին այն երանելի կարծիքը՝ թէ իւրացուցած են հայ ժողովուրդի իմաստութիւնը եւ ատով իսկ կոչուած են քննադատելու, դատապարտելու ՄԵՆՔի գործերը:

Կասկած չկայ որ հայ կեանքը դիտելու եւ դատելու չատ մը կերպեր կան: Բայց այս չատերուն մէջ երկուքը միայն նշանակութիւն ունին, առաւել կամ նուազ չափով կազմակերպուած : Մէկը՝ ուժին ու բռնութեան դէմ. միւսը ուժին առջեւ գլխահակ. անճար ու խոհական. մէկը պարտադրուած ճակատագրին դէմ, միւսը ճակատագրին հետ, ճակատագրապաշտ ըլլալու աստիճան: Ինչ բացատրութիւն ալ տանք, որ կողմէն ալ մօտենանք, կան այս չերտաւորումները՝ հայ կեանքին ներս: «Մի հոտ եւ մի հովիւ»ի հէքեաթը տեղ չունի եւ չի կրնար ունենալ: Այս երկուութիւնը եղած է միշտ, շատ հին օրերէն, յատկապէս հինգերորդ դարէն ի վեր եւ կը շարունակուի ձեւ փոխելով, բայց էապէս մնալով նոյնը: Գուցէ պիտի շարունակուի դեռ, մինչեւ որ Հայոց ամբողջական Հայրենիքը ազատագրուի եւ յոռետես, յետադէմ տարրերը ճզմուին ,կամ առնուազն՝ սեփական աչքերով տեսնեն դէպքերու ընթացքը եւ պարկեշտօրէն դառնեն, այսինքն՝ առանց դիտակցական խեղաթիւրումներու :

Քանի մը գիծ ու քանի մը կէտ բաւական են , հայ կեանքի համայնապատկերը աւելի պարզ ու յստակ դարձնելու համար :

Մեր ժողովուրդին հիմնական, կենսական դատը՝ Հայկ. Ազատագրութիւնն է. Անկախ Հայրենիքի հաստատումը: Հայ ժողովուրդի ինքնամփոփումը իր ազատ հողերուն վրայ եւ ազատ աշխատանքով՝ իր ճակատագրին կերտումը. հին ու ծանօթ բացատրութեամբ մը՝ ինքնորոշումը : Այս դատին համար պայքար մղուեցաւ, գետերով արիւն թափեցաւ, անհուն, մեր ուժերէն վեր զոհողութիւններ եղան: Դարերով Հայը դուրս չեկաւ արիւնոտ ճամբաներէն, որոնք կը խաչաձեւեն դեռ մեր պատմութիւնը , հին նոր:

Հաւատքի մարդիկ, դառն ու դաժան իրականութեան հետ անհաշտ մարդիկ՝ ճամբայ ելան . պայքարեցան. զոհեցին ու զոհուեցան, մեռցուցին ու մեռան եւ երջանիկ օր մըն ալ, անհունը դժբախտութենէ ետք, հայրենիք մը կերտեցին : Ազատ ու անկախ փոքրիկ հայրենիք մը՝ հայրենի հողերուն մէկ բեկորին վրայ :

Այս ստեղծագործութիւնը հաւատքի մարդոց գործն էր: «Մենք» կոչուողներն էին , գիւղացի, քաղաքացի, առեւտր., հոգեւոր., մտաւորական — խայտաբղէտ տարրեր, որոնք սակայն ունէին գաղափարական ու հոգեկան ներդաշնակութիւն մը, հայրենիքի գաղափարին ու ազատութեան պայքարին մէջ: Անոնք, անխտիր, ուխտեալներու նման, մեր պատմութեան ամէնէն մռայլ օրերուն, յանդգնութիւնը ունեցեր էին կռուելու, հայրենիքի քարերուն կառչելու. անօթի ու ծարաւ, մերկ ու բոպիկ՝ զէնք վերցնելու եւ մարտնչելու, մեր դարաւոր թշնամիներուն պարտադրելով Հայուն անկախ ապրելու իրաւունքը :

Ի՞նչ դիրք բռնեցին ուրիշները: Այն Հայերը՝ որոնք պայքարի կրակներէն դուրս էին — հանդիսականներ. պատուհաններէն նայող մարդիկ: Ինչ ըրին եւ ինչ զոհեցին: Իրենք թող ըսեն : Բանց պարտք համարեցին քննադատելու. իբրեւ գործ ու գաղափարական՝ պայքարեցան փոքրիկ, նորածին Հայաստանի դէմ: Ուրացան՝ դայն այն՝ատեն որ հայրենիքի ու ազատութեան նուաճումը տուին թշնամիին. կուտան այսօր իսկ՝ Թուրքին, օտարին, Վրացիին ու Ազրպէճանցիին, դիպուածին ու պատահարին: Այս բոլորին. բայց ոչ Հայուն:

ԽՄԲ. ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

Օրուան տագնապը, մղձաւանջն է դարձած ամբողջ մարդկութեան, որ իր զանազան եւ զարմանազան ելեւէջներով ափ ի բերան կը թողու բոլորս :

Աղքատ երեւակայութիւններու գործ չէր նախատեսել բրիտանական հզօր պետութեան զգուշաւոր եւ համբերատար դիրքը դարաւոր Իրանի սպառնալիքներուն առջեւ ...

Որո՞ւն մտքէն կ'անցնէր թէ առտու մը գլխիկոր կարաւան պիտի կազմեն աշխարհի մեծագոյն կայսրութեան հպատակ երը:

Եւ տակաւին ըսել թէ բան մը փոխուած չէ հարիւր տարիէ ի վեր :

Նոյն միջազգային կացութեան մէկ ուրիշ խաղը չէ՞ սա Քորէայի եւ Հնդկաչինի կռիւները, որոնք երիտասարդ կեանքեր կը խլեն անվերջ :

Հապա հիւլէականը, զոր խրտուիլակի նման, մէկը միւսին ցոյց կուտայ , իրար վախցնելու համար, ինչպէս կ'ընէ երկրագործը իր արտէն թռչունները փախցնելու համար :

Եւ տակաւին այն մենամարտը զոր կը կատարեն երկու գերման վարչապետներ, կարմիր սահմանապլուխը ելպայէն Հռենոս չփոխադրելու համար :

Օր մը արդեօք իր իմաստը պիտի կորսնցնէ՞ այդ բառը:

Ինչ երանելի պիտի ըլլար այդ օրը :Ամէն մարդ երբ իր գործին միայն պիտի խառնուի, եւ «կացութիւնը» պիտի բաժնուի «միջազգային»էն, պիտի դառնայ պարզապէս ազգային , այսինքն շատ աւելի դիւրութեամբ լուծելի: Չէ՞ որ շատ աւելի դիւրին է կարգադրել սեփական տան գործը:

Ալ մնաք բարով դիւանագիտութիւն, սպառազինութիւն, դաշնագիրներ, խմբակցութիւններ եւ թերեւս պատերազմներ ...

Երա՜զ, պիտի ըսեն յոռետեսներ: Ամէնէն տեւականն է «միջազգային կացութիւնը » , յաւիտենակա՛ն — իր թնճուկներով :

Թերեւս մտածէք, — « Մերինը » ազգային էր չա՞տ կրցանք մէջէն ելլել :

ՍՕՍԻ

ՀԱՆԳԻՍՏ

Գերաշնորհ Տէր Արտաւազդ Ս. Արք. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ Հայրապետական Պատուիրակ Եւրոպայի Հայոց :

Փարիզի Հայոց Եկեղեցւոյ վարչութիւնը, Հոգաբարձութիւնը, քահանայից դասը, պաշտօնէութիւնը եւ ամբողջ հայ համայնքը սրտի դառն կսկիծով կը ծանուցանեն անակնկալ վախճանումը.

ՏԷՐ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Ս. ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

որ կարճատեւ հիւանդութենէ յետոյ հանգուցեալ է ի Տէր 27 Սեպտեմբերին :

Այս Կիրակի , ժամը 10ին պիտի մատուցուի քառաձայն Ս. պատարագ եւ պիտի կատարուի դագաղի օծման Ս. արարողութիւնը, նախագահութեամբ Գեր. Տէր Խադ արք. Աջապահեանի :

Բշ. 15 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին պիտի կատարուի յուղարկաւորութեան արարողութիւնը եւ թաղումը :

Մարմինը պիտի ամփոփուի Փէռ Լաշէզի եկեղեցւոյս դամբարանին մէջ :

Փարիզի Հայ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը այսօր ստացած է Անթիլիասէն հետեւեալ հեռագիրը :

« ԽԱԴ Արք. Աջապահեան պիտի ժամանէ Օրլիի օդակայանը շաբաթ առաւօտ ժամը 7ին , «Էռ Ֆրանս»ով: ԽՈՐԷՆ ԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

ՔՈՐԷԱՅԻ ճակտին երկու ծայրագոյն կէտերուն վրայ դիրկընդխառն կռիւներ մղուած են : Զինացիք զրկուած են արեւել. ճակատ, պաշտպանելու համար դաշնակից ուժերը, որոնք յառաջդիմած են 25 քիլմ., 25 Օգոստոսէն ի վեր: Այդ օրերէն կարմիրները կորսնցուցած են 80.000 հոգի եւ դաշնակիցները շահած են 600 քառ. քիլմ.: Միւս կողմէ, միացեալ ուժերու պատգամաւոր գնդ. Մըւրէյ գացած է Քայէզովի չէզոք գօտիին եզերքը, շփման մէջ մտնելու համար Զինեւքորէական պատգամաւորներուն հետ :

Անգլեւեգիպտական տագնապը

ԲՈՒՌՆ ՑՈՅՑԵՐ ԵԳԻՊՏՈՍԻ ՄԷՋ

Երէկ հաղորդած էինք թէ Լոնտոն վճռականօրէն մերժած է ընդունիլ անգլեւեգիպ. դաշնագրին խզումը եւ միջոցներ ձեռք առած է պահպանելու իր ռազմագիտական կէտերը, Սուէզի ջրանցքին շուրջ: Ուաշինկթընի եգիպ. դեսպանը Կչ. օր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Տին էչիսընի հետ, յետոյ ընդունեց լրագրողները եւ անոնց հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.—

« Մեր որոշումը ոչ մէկ կերպով կը նշանակէ որ Եգիպտոս կ'ուզէ բաժնուիլ Արեւմուտքի իր դաշնակիցներէն: Եգիպտոս տրամադիր է լայնօրէն գործակցիլ, եթէ իր ազգ. պահանջներուն գոհացում տրուի , ու իրեն հետ վարուին Անգլիոյ հետ հաւասար գետնի վրայ: Եգիպտոս պատրաստ է քննութեան ենթարկել Ատլանտեանի դաշնագրին, վերաբերեալ ամէն կարգի առաջարկ, Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան կազմակերպման նկատումով, պայմանաւ որ առերեւ արգելք չըլլայ բրիտանական զօրախումբերուն Սուէզի Ջրանցքէն հեռանալուն »:

Ռէօյթէր կը հաղորդէ թէ Եգիպտոսի անգլ. դեսպան Սըր Ռալֆ Սթեվընսըն քանի մը օրուան համար յետաձգած է նոր առաջարկներուն յանձնումը ու պիտի սպասէ Ֆորին Օֆիսի հրահանգներուն :

Ուրախութեան առաջին պոռթկումներէն վերջ, ցոյցերը աւերներ կը գործեն Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ: Ինչպէս նախապէս, ուսանողներն են որ գլուխ անցած են շարժման եւ կ'առաջնորդեն մոլեռանդ ամբոխը: Շէրիֆ փաշա փողոցին մէջ, ցուցարարները տապալած են «Քօքա Քօլա»յի եւ «Փեփսի Քօլա»ի երեք բեռնակառքեր ու կուլ տըուած չիշերուն պարունակութիւնը ..., Անոնք խորտակած են նաեւ բազմաթիւ վաճառատուներու ապակիները, աւերած «Թոմսըն»ի եւ Աւետարանչական Ընկերութեան կեդրոնի գրասենեակները, «Եգիպտոս՝ Եգիպտացիներուն» աղաղակելէն: Մասնաւորապէս Ֆրանս. «հեղուկ օդ»ի գործարանն է որ մեծ վնասներու ենթարկուած է, ցուցարարները փողոց նետած են ընկերութեան թղթածրարները եւ դրամարկղները : Դրամարկղը բանալու ձեռնարկը ձախողած է , բայց հրդեհի սկզբնաւորութիւն մը տեղի ունեցած է հաստատութեան մէջ: Ֆրանս. դեսպանը բողոքած է:

Մ. Արեւելքի պաշտպանութիւնը

ԳՈԼԻՍԸ ԴՈՒՐՍ ԿԸ ԹՈՂՈՒՆ

Եգիպտոսի տագնապը ծանր դժուարութիւններու մատնած է Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան գործը, մանաւանդ որ ընտրական պայքարի առթիւ Չըրչիլ անողոք քննադատութիւններու կ'ենթարկէ աշխատաւորական կուսակցութեան թոյլ քաղաքականութիւնը: Նախկին վարչապետը կրկին անդրադարձած է ասկէ առաջ կատարած իր յայտարարութիւններուն, որոնց համաձայն Անգլիան անկարող է մինակը տանելու Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ծանր բեռը եւ Սուէզի Ջրանցքին հարցը կարելի է միայն լուծել Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի աջակցութեամբ: Պահպանողական ղեկավարը ի վերջոյ աղաղակած է.— «Աշխատաւորական կառավարութեան իշխանութեան գլուխ մնալը, մինչեւ իսկ եթէ աւելի կամ պակաս չափով զօրաւորուած ըլլայ «Պեվինիզմ»ով, սահմանուած է քանդելու անգլեւամերիկ. միութիւնը, մինակ պիտի թողու Մեծն Բրիտանիան «առաջին գծին վրայ», ու զօրեղապէս վտանգի պիտի ենթարկէ երրորդ պատերազմէ մը խուսափելու ամէն յոյս » :

Աշխատաւորները իրենց կարգին կ'ամբաստանեն պահպանողականները, որ իրենց ելոյթներով յարատեւօրէն կ'աղարտեն երկրին անունը», ու այս կերպով կը քաջալերեն Մեծն Բրիտանիոյ հակառակորդներուն յանդգնութիւնները :

Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մարզին մէջ, Գոլիսը դուրս ձգած են ռազմագիտական սահմանագիծէն, Թուրքերը իրար անցած են նորէն ու մեծաձայն կը պահանջեն որ նախկին մայրաքաղաքն ալ ներմուծուի դիմուորական գօտիին մէջ: Անոնք կը պնդեն որ Գոլիսը ռազմագիտ. էական կէտ մըն է, ուստի կարելի չէ զայն դուրս ձգել եւ նկատի առնել միայն Անատոլուի ցամաքամասը :

« Լը Մոնտ » կը գրէ թէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան գործը հաւասարապէս կը պատկանի Ամերիկացիներուն, Ֆրանսացիներուն եւ Թուրքերուն, բայց Սուտանի հարցը միմիայն Անգլիացիներուն կը վերաբերի: Անոնք կը վախնան որ Նահաս փաշա չուզէ երկու խնդիրներն ալ իրար միացնէ ու Եգիպտոս մերժէ ամէն գործակցութիւն, քանի իրեն գոհացում չի տրուիր Սուտանի հարցին մէջ: Պահպանողականները եւ աշխատաւորականները գոնէ մէկ մարզի մէջ համաձայն են իրարու հետ.— Սուտան ինքն իսկ պէտք է ազատօրէն որոշէ իր ապագան: Լոնտոնի մէջ Եգիպտոսի բոլոր որոշումները պղատոն. կը համա-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՄԵԾ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

Ա.

Ճէյմս Ճերարտ, որ լուսաւոր հետք մը կը ձգէ Միացեալ Նահանգաց պատմութեան մէջ, իբրեւ քաղաքական դէմք ու հանրային գործիչ, մեծ բարեկամ մըն էր Հայերուն:

Իր գործունէութեամբ, ան փառաւոր էջ մը կը գրաւէ Հայոց նորագոյն պատմութեան ամէնէն ալեկոծ օրերուն արձանագրութեանց մէջ: Ճէյմս Ճերարտ սովորական առումով հայասէր մը չէր, ինչպէս մարդասէր մը չէր, հասարակ իմաստով: Հայկական ջարդերը, դժբախտութիւնները չէին միայն, որ այս մեծ Ամերիկացին մօտեցուցած էր հայ ժողովուրդին: Միայն զգացումը չէր որ առաջնորդած էր զինք, այլեւ իր միտքն ու դատողութիւնը: Ճանչցած էր հայ ժողովուրդը ոչ միայն իր անասելի տառապանքներուն մէջ, այլեւ իր բացառիկ ընդունակութիւններուն մէջ: Ճանչցած էր անոր արժէքները, հին ու նոր, անոր ստեղծագործ հանճարը, փառաւոր պատմութիւնը, հերոսական ու ազատագրական պայքարները: Ճանչցած էր այս հինաւուրց ժողովուրդին արդար դատը, անոր եղած անպատմելի անիրաւութիւնները, եւ իր նկարագրին յատուկ արիութեամբ, բարձրագոչ բողոք բարձրացուցած էր եւ արդարութիւն պահանջած:

Հայու մը չափ եւ շատ մը Հայերէ աւելի ծանօթ էր Հայոց պատմութեան եւ մանաւանդ Հայկ. Դատին ու Հայոց հին ու նոր թշնամիներուն գործած վայրագութեանց, անիրաւութեանց եւ անմարդկային արարքներուն: Հաւատք ունէր հայութեան հանդէպ, եւ այս պատճառով ալ Արդարութիւն պահանջած էր միջազգային բարձրագոյն ատեաններէն եւ իր մեծ Երկրին պետագոյն ժողովներէն: Իր գործունէութիւնը, իր դիմումները, իր կոչերն ու յօդուածները կը վկայեն գաղափարապաշտ մարդու իր հարուստ խառնուածքի մասին. մեծ հոգիի մը գոյութեանը իր մօտ, որ կը հաւատայ Արդարութեան եւ ունի կորովը պայքարելու անոր յաղթանակին համար: Այս իմաստով, քիչերէն մէկն էր ինք հայ ժողովուրդի բարեկամներուն մէջ, որոնք պայքարած են հայութեան ու իր հայրենիքին համար, քաղաքական գետնի վրայ:

Իր գործունէութիւնը կը սկսի 1918էն, հետզհետէ աւելի ընդլայնուելով: Կը փառաւորուի այդ գործունէութիւնը եւ հեղինակութիւն կը դառնայ անով որ, Ճէյմս Ճերարտ հաւաքական կը դարձնէ զայն, կազմելով «Հայաստանի Անկախութեան Ամերիկեան Կոմիտէն», որուն անդամակցութեան կը հրաւիրէ ականաւոր ամերիկացի դէմքեր, քաղաքական ու պետական անձնաւորութիւններ, Ծերակուտականներ, Քանկրէսմէններ եւ այլ գործիչներ, ինչպէս Ճըսթիս Հիւզ, Էլիըթ Փարքըր, Էլայու Ռութ, Հէնրի Քէպըթ Լաճ, Ճան Շարփ Ուիլեըմզ, Չարլս Էլիըթ, Բաբբի Ուայզ, Ուիլեըմ Մանինկ, Ծերակուտական Ուիլ. Քինկ եւ շատ ուրիշներ:

Կը բաւէ թղթատել այդ ահաւոր թուականներուն հայ ժողովուրդի եւ զայն շրջապատող քաղաքական դէպքերուն պատմութիւնը, ըմբռնելու համար թէ ի՞նչ ըրած է Հայաստանի Անկախութեան Կոմիտէն, որուն նախագահն էր Ճերարտ եւ միանգամայն ջիղն ու հոգին: Հայաստան, ինչպէս ինքն իսկ կը պատմէ, ահաւոր դէպքերու թատերավայրն էր եղած: 1919ի ձմեռը, 150.000 Հայեր սովին ու համաճարակին զոհ դարձած էին եւ ամբողջ ժողովուրդը կը գտնուէր բնաջինջ ըլլալու սպառնալիքին տակ: Այս Կոմիտէն էր որ, Ճերարտի ղեկավարութեամբ, նախագահ Ուիլսընի դիմեց օգնութեան հասնելու: Նախագահին հրահանգով, Հուվըրի վարչութիւնը 12 միլիոն տոլարի ցորեն, դեղ ու զգեստ ղրկեց, աջակցելով այսպէս Նիըր Իսթ Րիլիֆի օգնութեան գործին: Չենք յիշեր հետագային եղած բազմապիսի օժանդակութիւնները, որոնք կը մնան անմոռանալի: Բայց ինչ որ կը բարձրացնէ իր եւ իր գլխաւորած կոմիտէին օժանդակութիւնը, Հայկ. Դատին տրուած պաշտպանութիւնն է:

Հոյակապ պաշտպանողական մըն է իր պատասխանը՝ Չիչերինի, 1923ին, Լօզանի անարգ դաշնագրի օրերուն: Չիչերին, Սովետ արտաքին գործավարը, այդ օրերուն ճառ մը խօսեր էր, դատապարտելով «կապիտալիստ» երկիրները, մանաւորաբար Միացեալ Նահանգները, որոնք որպէս թէ «չարաշուք դրդապատճառներ» ունին եղեր Հայերու եւ Հայկ. Դատի վերաբերմամբ: Չիչերին ըսեր է նոյնիսկ, թէ կարգ մը Ամերիկացիներ Լօզանի մէջ 30 միլիոն տոլար խոստացեր են հայկ. պետութեան մը կազմութեան համար, անշուշտ Մերձ. Արեւելքի մէջ ոստնատախտակ մը հաստատելու համար, ի նպաստ անգլօսաքսոն երկիրներու...

Հերքելով այս սուտը, Ճերարտ վեր կ'առնէ փաստալից կերպով, բոլշեւիկներու սադրանքներն ու դաւերը՝ հայ ժողովուրդին հանդէպ, եւ հաւատքով ու համոզումով կը շեշտէ հայ ժողովուրդին իրաւունքը՝ ազատ ու անկախ հայրենիք ունենալու: Շատ մը փաստերու կարգին, կը յիշէ ան գերման հռչակաւոր զօրավար՝ Լուտենտորֆի այն պատմական վկայութիւնը՝ թէ գերման բանակին քայքայման գլխաւոր պատճառներէն մէկը՝ քարիւղի պակասն էր: Թուրքերը դէպի Պաքու կ'երթային այդ նպատակով, քարիւղի հորերը գրաւելու: Այդ յառաջխաղացման արգելք եղան Հայերը, Պաքուի հերոսական ինքնապաշտպանութեամբ: Յիշելով այս պատմական հերոսամարտը, Ճերարտ հպարտութեամբ եւ հրճուանքով կը յայտարարէ, թէ «մենք եւ դաշնակիցները, ասոր համար, անհուն երախտագիտութեան պարտք ունինք Հայերու հանդէպ»: Շուրջ վեց ամիս կռուեցան Հայերը, Պաքուի գրաւումը ուշացնելով եւ ինչպէս իր կարգին կը վկայէ Լորտ Րոպըրթ Սէսիլ, անոնք այս կերպով պաշտպանեցին բրիտանական բանակին կողը՝ Միջագետքի մէջ:

Հայերը, հետեւաբար, պէտք չունէին սակարկութեան մտնելու ուրիշ ժողովուրդներու հետ, քանի որ իրենց կատարած այս մեծ ծառայութիւններով, արժանի էին, իրաւունք ունէին անկախութեան:

Հայ մը աւելի լաւ պիտի չպաշտպանէր հայ ժողովուրդի ազատութեան դատը:

Աւելին սակայն:

ԵՐԿՈՒ ԱՄԻՍ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ԳԱՒԱՌՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

4.— ՀԱՅԵՐԸ ԲԱԼՈՒԻ ԵՒ ՇՐՋԱՆՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Երթեւեկի դժուարութիւնները արգելք հանդիսացան Բալու երթալու: Բայց, իմ առած ստոյգ տեղեկութիւններուս համաձայն, միայն մէկ հայ ընտանիք կ'ապրի Բալուի մէջ, ան ալ իսլամացած: Իսկ շրջաններուն մէջ 8 հայ ընտանիքներ կան, բոլորն ալ իսլամացած:

Վերջերս Բալուէն Խարբերդ եկած Թուրք մը կը պատմէր, թէ զինուորական խիստ հսկողութեան տակ է Բալուն: Քաղաքը իր հին վիճակին մէջ է եւ որեւէ փոփոխութիւն չէ կրած:

Ինը օր վերջ Խարբերդը ձգեցի եւ շոգեկառք առնելով ուղղուեցայ Հաուկ գիւղը: Ճամբան տեսայ Խապուսին գիւղը, որ ժամանակին 500 տուննոց հայկական աւան մըն էր: Հիմա դարձած է աւերակ: Եկեղեցին քանդուած է Հայու հետքն ալ չէ մնացած: Հաուկ գիւղէն մէկ մէկ ժամ վերջ հասայ Նաճարան հայկական գիւղը: Միայն մէկ ընտանիք տեսայ այս գիւղին մէջ, ան ալ իսլամացած: Անկէ ալ ձիով ուղղուեցայ Աննաթօ գիւղը, ուր գտայ մեր հայրենակիցներէն Գրիգոր Մզտըսեանը:

Գրիգոր դժբախտ կեանք մը ունի: Շատոնց իսլամացած է եւ երկրորդ անգամ ըլլալով ամուսնացած քիւրտ կնոջ մը հետ: Առաջին հայ կնոջմէն ունեցած է 5 մանչ եւ մէկ աղջիկ, իսկ քիւրտ կնոջմէն 2 մանչ: Քիւրտ կինը հիւանդանալով մեռած է տարի մը առաջ, իսկ հայ կինը ողջ է: Ընտանեկան վիճակը շատ ցաւալի է, մէկմասը քիւրտերէն կը խօսի, միւս մասը թրքերէն: Ի հարկէ հայերէն գիտցող կամ խօսող չկայ: Զաւակներէն ոմանք նոյնիսկ չեն գիտեր, թէ իրենց ծնողքը Հայ է: Տնտեսական վիճակը շատ լաւ է: Ունի ընդարձակ արտեր, ոչխարներ, այծեր եւ պարտէզներ: Աննաթօ հիմա 50 տուննոց գիւղ մըն է: Բոլորն ալ քիւրտ: Գրիգոր բոլորին համակրանքը կը վայելէ:

Գիշեր մը մնալէ վերջ Նաճարան, տխրութեամբ եւ ցաւով բաժնուեցայ հայրենակիցէս: Երկուքս ալ լացինք:

Ձի նստայ եւ 2 ժամ վերջ հասայ ծննդավայրըս՝ Պաղին, որմէ բաժնուած էի 42 տարի առաջ եւ որուն կարօտով կը տառապէի երկար տարիներէ ի վեր: Շարունակ կ'երազէի մեր հայրենի տունը, անոր ականակիտ եւ ջինջ աղբիւրը, հանդիպակաց կանաչազարդ բլուրը, մեր պարտէզի թթենին եւ ընկուզենին, վերջապէս մանկութեանս երազ օրերը, ծնողքս եւ եղբայրներս:

165 տուննոց զուտ հայկական գիւղ մըն էր ծննդավայրս՝ Պաղին, դպրոց ունէր, քահանայ ու թաղական ունէր:

Ախ, հիմա աւերակ դարձած է: 42 տարի առաջ Օգոստոս 3ին բաժնուած էի անկէ. 42 տարի վերջ Օգոստոս 3ին ոտք կը կոխէի կրկին անոր աւերակներուն վրայ...: Քանի մը քիւրտ պէյերու տրուած է Պաղին: Անոնք կը ցանեն, կը հնձեն ու կ'ուտեն: Եւ իրենց փոխանորդը իսլամացած Հայ մըն է, Պաղինի միակ հայ բնակիչը:

Աչքերս արցունքով լեցուն՝ աւերակներու մէջէն առաջ կը շարժէի դէպի հայրենի երդիքս... Քանդուած պատեր, փլատակներու տակ թաղուած յիշատակներ: Կանգուն եւ կենդանի կը մնայ միայն մեր թթենին, որ, կարծես յուսահատ՝ երկար սպասումէն, ինքն ալ որոշած է աւերակ դառնալ: Ինչ բախտ, սակայն... իր քաղցրահամ պտուղէն, որ այնքան տարիներ առատութեամբ տուին եւ աւելի տուած էր իմ մանուկ հասակիս, պահած էր քանի մը հատ: Ժողվեցի եւ կերայ, այնքան համեղ եւ հիւթալից էր:

Յետոյ գացի մեր գիւղին ակը, ձեռքս ու երեսս լուացի եւ անյագօրէն խմեցի: Չէի կրնար զսպել արցունքս, որքան թանկագին յիշատակներ կը պատկերանային աչքերուս առջեւ: Մօտ ժամ մը նստայ հոն եւ լեցուցի շիշ մը ջուր, զոր հետս Ամերիկա պիտի տանիմ: Սեւեռաբիբ դիտեցի դիմացի լերան կատարը գետեղուած խոշոր կիրքարը, որ քահանայի արձանի մը կը նմանէր: Ժամանակին այդ քարը մեր գիւղացիներուն ժամացոյցն էր: Անոր շուքէն կը ահսկնային օրուան ժամերը: Երբ շուքը կըս կլոր ըլլար, գիւղացիները գիտէին, թէ ժամը 12 է: Արդարեւ, տեսայ որ շուքը լման կլոր գունդի մը պէս նետուած է: Իսկոյն հանեցի ժամացոյցս, ճիշդ 12 էր:

Նորէն սկսայ պտըտիլ գիւղը: Ուզեցի նաեւ ափ մը հող տանիլ հետս Ամերիկա: Մտայ գերեզմանատուն, որուն քարերն անգամ փոխադրուած կամ կորած էին: Ի զուր փնտռեցի մեծ հօրս՝ Մարտիրոս վարդապետ Վասիլեանի տապանաքարը: Զարագործներ անհետացուցած էին նաեւ այդ քարը: Մեր մեռելներու մասունքներէն ափ մը հող լեցուցի թաշկինակիս մէջ եւ հրաժեշտ տուի նախնիքներուս գերեզմաններուն: Ակնարկ մըն ալ նետելով ծննդավայրիս համայնապատկերին վրայ, չափազանց յուզուած ու յուսաբեկ, ճամբայ ինկայ. թանկագին մասունքի պէս պահելով քովս շիշ մը ջուրը եւ ափ մը հողը....:

Անցայ Սրին գիւղը, բոլորովին թափուր եւ աւերակ: Քիւրտ պէյեր սեփականացուցած են այս գիւղն ալ. իրենց հաշւոյն կը ցանեն եւ կը հնձեն: Նոյն վիճակին մէջ գտայ նաեւ Տոլըք գիւղը, որ նմանապէս հայկական գիւղ մըն էր ժամանակին:

Յետոյ գացի եղբօրս բնակած գիւղը՝ Արկնի, 800 տուննոց կեդրոն մը, որուն միակ հայ բնակիչը եղբայրս է, իսլամացած, եւ կը կոչուի Խրտըր Նուրալ, ունի 2 մանչ եւ մէկ աղջիկ:

Շաբաթ մը մնացի եղբօրս քով: Երանի կարդացի եղբօրս, որ մանկութեան յիշատակ չունէր, չէր ճանչցած հայր մայր եւ չէր յիշեր մեր ծննդավայրի հին օրերը: Թողուցի եղբայրս իր վիճակին մէջ եւ վերադարձայ Հալէպ այն ճամբով, որով գացած էի մինչեւ Արկնի:

Հիմա կը մեկնիմ երկրորդ հայրենիքս՝ Ամերիկա, ինծի հետ տանելով շիշ մը ջուր մեր հայրենի ակէն եւ ափ մը հող պապերուս մասունքներէն:

(Վերջ)

ՀԱՄԲ. ՎԱՍԻԼԵԱՆ

Գրական երեկոյ մը Մարսէյլի մէջ

« ՈՒ, այն ատեն ես կը մեռնիմ »

Գոմոնի գրասէր հասարակութիւնը սկսած է հետաքրքրուիլ գրական դասախօսութիւններով: «Տարագրի Հարսը»ին գրական դաշտէն յետոյ, Գեղրոս Դուրեանի ծննդեան հարիւրամեակի, նըւիրուած դասախօսութիւնը նոյնպէս, ունկնդրուեցաւ երկիւղածութեամբ ե հաճոյքով:

Հ. Յ. Դ. Զաւարեան ենթակոմիտէն գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր կազմակերպելու 29 Սեպտեմբ.ին այս յարգանքի երեկոն, Գոմոնի դպրոցի սրահին մէջ, իբրեւ բանախօս հրաւիրելով ընկ. Հ. Բալուեանը: Ընտրեալ բազմութիւն մը փութացած էր լսելու իր մեծ բանաստեղծի մասին:

Նախագահ Գ. Կ. Փոլատեան բացուած յայտարարեց դասախօսութիւնը, եւ ըսաւ «Պիտի ուզէի խօսիլ Դուրեանի մասին, բայց գիտեմ որ մեր յարգելի դասախօսը զայն պիտի ներկայացնէ մեզ, արժանաւորապէս: Ես զայն կը նմանցնեմ ճառաքայթող ադամանդի մը: Գալով բարեկամիս Գ. Բալուեանի, ան արդէն ծանօթ է մեր գաղութին, իր շարք մը դասախօսութիւններովը բազմիցս անգամ: Ուստի խօսքը իրենն է:

Ընկեր դասախօսը շատ գեղեցիկ եւ զգայուն կերպով տուաւ դիմագիծը «Սկիւտարի Սոխակը»: Այնպէս մը դասաւորած էր ան իր դասախօսութիւնը, որ բանաստեղծին գոհար կտորները վերլուծած ատեն կը հրաւիրէ արտասանողները բեմ: Ուրեմն դասախօսութեան հետ ընդելուզուած լսեցինք Վ. Տէր Վարդանեանէ «Տրտունջք»ը, Տիկին Ա. Բալուեանէ «Լճակ»ը, «Իմ Մահը», Ս. Սերժէ «Ի՞նչ կ'ըսեն» որոնք խոր տպաւորութիւն ձգեցին ներկաներուն վրայ: Ընկեր Բալուեան հմտութեամբ խորացաւ իր նիւթին մէջ եւ վաղամեռ բանաստեղծը անուանեց «Հեծեծանքի երգիչ»ը:

Դուրեանի գրականութեան ծանօթները, ինչպէս բոլոր ներկաները, պահ մը վերապրեցան

ՏՈՄՍԵՐ

Գրաշարն ալ սկսաւ բողոքել

« Հայրենիք »ի տպարանը ունի հինգ առաջնակարգ գրաշարներ, որոնց ճկուն մատները օրն ի բուն կը դաշնակեն մեքենային կոճակներուն վրայ՝ յաղագս լուսաւորութեան ազգիս Հայոց: Ոչ միայն վարպետ են իրենց արհեստին մէջ, այլ եւ ուշիմ: Հայերէնի մէջ, կրնան մրցիլ շատ մը գրող - բրոցներու հետ եւ յաճախ իրենք են որ կը նշմարեն խմբագրին ուշադրութենէն վրիպած սխալ մը :

Իրենցմէ մէկը, նամակ մը գրած է այս տողերը ստորագրողին՝ ներկայացնելու համար հետեւեալ պանդատները.—

— Կը խնդրե՜մ, կ՚աղաչե՜մ, կը պաղատի՜մ, օգնութեան հասէք ... պիտի խենթենամ... Երեսուն տարի է գիր կը շարեմ ... Երեսուն տարի է ձեռագիր կը կարդամ, բայց տակաւին չեմ հասկցած թէ ինչու այս ազգը քանի մը տեսակ ուղղագրութիւն ունի... Մէկը կ՚ըգրէ բացօղեայ, ուրիշ մը բացօթեայ, մէկը կ՚ըսէ ճիշդ, միւսը կ՚ըսէ ճիշտ... Գրագէտին համար «երբեք»ը ճիշդ է, ոչ-գրագէտը — խմբագրի — կը գրէ երբէք... Թղթակիցը կ՚ըսէ «տարէց», խմբագիրը կը փոխէ «տարեց»ի... վերէն վար կը ղրկեն «կը ստանայ, կը սկսի, կը ստանձնէ»... վարէն մէկը կը պոռայ՝ «կստանայ, կ՚սկսի, կ՚ստանձնէ ... Վարժապետին « սպաննել»ը, խմբագիրը կը վերածէ «սպաննել»ի ... Պարոն այսինչը կը գրէ «վտանգին դիմագրաւեց», «վիճակը հանդուրժեց», հայերէն գիտցողը կը սրբագրէ «վտանգը դիմագրաւեց»ի, «վիճակին հանդուրժեց»ի... Օտար բառերուն մէջն ալ «պատերազմ» կայ — Սթալին — Ստալին, բրոբականտ — փրոփականտ, Բարիզ — Փարիզ, Փիրէա — Պիրէօն, Փաշինթական — Փաշական ... որ մէկը յիշեմ... Եղբայր, այս գրող - բրոցները մեզի պիտի խենթեցնեն... ալ այնքան համը փախցուցիք որ Սուրբ Մեսրոպը գերեզմանէն պիտի ելլէ եւ ձեր երեսին պոռայ.— « Ձեզիպէտներուն համար 36 գիրը շատ է, 16ն ալ կը բաւէ... Եղբայր, քով քովի եկէք, ժողով մը ըրէք, իրարու խօսք հասկցէք, չէ՞ք կրնար ...

Պատասխան .

— Չենք կրնար, սիրելի Պ. գրաշար... մարդ չըլլար այն ազգը որուն խմբագիրները կը գրեն — «դիմադրութիւնը կարծրացաւ » , «զօրավարը տուն եկաւ » ... Ուրեմն չափ բողոքէ, օգուտ չունի ...

Ուղղագրական վրիպումներու վրայ կարելի է երբեմն աչք գոցել: Բայց ինչպէ՞ս կը սպասէք որ մեր լեզուին հարազատութիւնը անեղծ մնայ, երբ դրացի պաշտօնաթերթը կը գրէ.

— Դաշնակցային ծախսումին մէջ ...

— Գաղտնապէս էթլի ամերիկացիներու կողմէ չինուած...

— Թշնամի ծովեզերեայ սարքաւորումներուն դէմ ...

— Ցոյն բալլիթիքսին զօրաւոր ուժ մը կը բերէ բարեկարգութեանը համար ...

Ցաջորդը՝ իսկական գոհար մը .

— ՄՐՑԱԿՑՈՒԹԵՆԷՆ ՋՈՐ ԿԸ ԿԱՏԱՐՈՒԻՆ..

Եթէ հայ խմբագիրը — կամ գրագէտը — պիտի չգուրգուրայ մեր ամէնէն վաւերական հարըստութեան վրայ, ո՞վ պիտի ստանձնէ այդ դերը — նպարավաճա՞ռը, կօշկակա՞րը, խոհարա՞րը ...

Տասը տարի եւս ու կը տեսնէք թէ ինչ մնացած է մեր «Ոսկեղնիկ»էն՝ Ամերիկայի մէջ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԷՆՏՐՊԸՐԻ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍԸ ԼՈՆՏՈՆԻ ՀԱՅՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՆ

Լոնտոնէն կը գրեն «Յառաջ»ի, — Այսօր 7 Հոկտեմբեր, կիրակի առաւօտ Լոնտոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ մասնաւոր Ս. պատարագ տեղի ունեցաւ Վարդանանց պատերազմի 1500ամեակի յիշատակին համար: Կիւլպէնկեան եկեղեցիին խնամատարութիւնը , որուն ատենապետն է Պ. Յակոբեան, գեղեցիկ գաղափարը ունեցած էր հրաւիրելու Քէնտրպրիի արքեպիսկոպոսը: Մեծանուն հիւրը իր շքախումբով պատասխանած էր հրաւէրին :

597 Թուականին առաջին Անգլիքան եկեղեցիին պետը եղած է St. Augustin , այդ օրէն մինչեւ այսօր, 1400 տարիէ ի վեր ոչ մէկ Քէնտրպըրի արք. Հայոց եկեղեցին չէ այցելած եւ արարողութեանց մասնակցած : Եկեղեցին բերնէ բերան լեցուած էր եւ անգլիացի բարձրաստիճան հիւրերը աչքի կը զարնէին: Պատարագի արարողութիւնը յուզիչ եւ խորհրդաւոր՝ շատ լաւ տպաւորութիւն ձգեց մեր անգլիացի հիւրերուն վրայ: Արքեպիսկոպոսը ինք իր եկեղեցական տարազով եւ ձեռքի անգլիերէն գիրքով ուշի ուշով կը հետեւէր պատարագին: Իր խանդավառ քարոզին մէջ, բսաւ «Օտար ազգեր եւ մենք պէտք է օրինակ առնենք Հայերէն, թէ ինչո՞ւ ասկէ 1500 տարի առաջ բուռ մը հայ քաջեր Վարդան զօրավարին առաջնորդութեամբ կուրծք տուին իրենցմէ հազարապատիկ ուժով թշնամիին, իրենց կրօնքին պաշտպանութեան համար: Օրհնեալ ըլլայ այս սուրբ հերոսներուն յիշատակը »:

Մասնաւոր արարողութիւն եղաւ նաեւ Թագաւորին առողջութեան համար :

Եկեղեցւոյ արարողութիւնը լրանալէ վերջ խնամատարութիւնը Պ. Նուպար Կիւլպէնկեանի առաջնորդութեամբ, հրաւիրեցին բոլոր ներկաները մօտակայ De Vere շքեղ պանդոկը ճաշկերոյթի մը: Պ. Ն. Կիւլպէնկեան ինքը անձամբ կը ներկայացնէր հիւրերը :

Ճաշկերոյթը շատ մտերմիկ անցաւ:

Հայերէն լեզուով խօսեցաւ Sir Ronald Storrs « Անգլիական եկեղեցւոյ պետը Քէնտըրպըրիի արք. որ ներկայ է մեր մէջ, եւ հայ եկեղեցւոյ պետը, Էջմիածնայ Հայոց կաթողիկոսը որ հեռու է մեզմէ , կը փափաքինք որ եղբայր ըլլան եւ երկար ապրին »:

Պ. Ս. Թարագճեանը երգեց «Հայաստան»ը, որ օտար հիւրերու ջերմ գնահատութեան արժանացաւ:

Մեր բարեկամը ծերունի J. A. Douglas մօտենալով ինձ, խնդրեց որ իր ողջոյնները հաղորդեմ հայ ժողովուրդին «Ես Հայաստանը շատ կը սիրեմ» բսաւ հայերէն :

Ժամը 3ին մեր բարձրաստիճան հիւրը հրաժեշտ առաւ բոլորէն եւ գոհունակութեամբ սեղմեց բոլորին ձեռքը մեկնելէ առաջ :

Այս այցելութիւնը Լոնտոնի հայ գաղութին պատմութեան մէջ յիշատակելի օր մը պիտի մնայ:

Գնահատելի էր եկեղեցւոյ խնամատարութեան այս գեղեցիկ նախաձեռնութիւնը որ անշուշտ կը նպաստէ Հայ ժողովուրդը մօտէն ծանօթացնելու օտարին : ՅՈՎՀ. ՉԱԼԸՔԵԱՆ

ջաղցր հոգեկան վայելքով մը :

Պ. Կ. Փօլատեան փակելէ առաջ առաջարկեց հարցումներ ուղղել, եթէ փափաքողներ կան: Բանախօսը գոհացուց մէկէ աւելի հարցասէրներ : Դասախօսութիւնը վերջացաւ յաջողութեամբ եւ Պ. Նախագահին շնորհակալութեան խօսքերով Պ. Բալուեանին ուղղուած :

Հայոց դրականութիւնը, իր մշակները, բանաստեղծ - գրագէտ, հասարակութեան ծանօթացնելու եւ զանոնք սիրցնելու գործնական միջոցներէն մէկն է նման դասախօսութիւնները :

Դառնութեամբ կ՚արձանագրենք սակայն երկսեռ երիտասարդութեան բացակայութիւնը :

× Ուրախութեամբ կ՚իմանանք թէ Մարսէյլի «Համազգային Մշակութային» միութիւնը դասախօսութիւններու շարք մը պիտի սկսի այս ձմեռամուտին : Վ.Տ.Վ.

× Ամէն ջուրը գերան չի բերի :
× Առանց աքլորի ալ լուսը կը լուսնայ:
× Եզին լաւը լուծին տակը կ՚երեւի:
Հարսին լաւը օրօրոցին տակ :
× Գայլին անունն է ելեր՝ աղուէսն աշխարհն է քանդեր :

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Թէնիսի հայ ախոյեան՝ Պ. Մաքս Գարոնեան պարտութեան մատնած է Թիրոլի ախոյեան Սոք. Նոցֆէլտ, Միւնիխի Օգոստ. 25էն Սեպտ. 2 թենիսի համեւրոպական մեծ մրցումներուն մէջ, որուն կը մասնակցէին 46 զանազան երկիրներ, իրենց լաւագոյն ուժերով: Այս մրցումներու ընթացքին յաղթած է նաեւ գերմանացի թենիսի վարպետ Գ. Ռօթի : Հայ ախոյեանը՝ Պ. Մաքս Գարոնեան առաջին օտարականն է որ կը կրէ ախոյենութեան ոսկիէ եւ արծաթեայ մարզական բարձրագոյն շքանշանները: Հայ մարզիկը պտըտած է եւրոպական եւ Միջին Արեւելեան 21 երկիրներ՝ տալով 124 մրցումներ, որոնց միայն 7 հատին մէջ պարտուած է:

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾ ՎԱՀԱՆ ՄԱԼԷԶԵԱՆԻ ազգային եւ գրական 60ամեայ գործունէութիւնը (1871 — 1951) : Հրատարակեց՝ Զարուհի Պահրի: Տպ. Le. Soleil , 4 Rue Gît le Coeur: Գին 200 ֆրանք : -

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (3)

Ս Ե Ր Ե Ն Ա

Բժիշկներ, փաստաբաններ, վաճառականներ, պաշտօնեաներ, ամէն դասակարգէ, ամէն վիճակէ եւ տեսակէ մարդիկ, նոյնիսկ անոնք, որ երբեք չէին նայած Գատը Գիւղ, հիմակ կը սողային իր ոտքերուն տակ :

Ու կը խորհէր տրտմութեամբ, թէ սուտ են եղեր բոլոր այն գեղեցիկ տեսութիւնները, ճառերը կնոջ կոչումին, կնոջ դաստիարակութեան մասին ռամիկ խօսքեր, զորս քաղաքակիրթ ընկերութիւնը իր սեմէն ներս չընդունիր: Այն նոր կեանքին մէջ, որուն դուռները բացեր էին իր առջեւ հօրը ոսկիները, կը տեսնէր շուրջը նորատի կիներ, որ կը ծխեն, կը հայհոյեն, կը խաղան, կը խմեն եւ իրենց պարտքին ու կոչումին վրայ բան մը չեն գիտեր :

Ուրեմն պարապ տեղը սորվեր, յոգներ, աշխատեր էր այսչափ տարի: Ընտանեկան կեանքի համար ունեցած իր մեծ սէրը, անձնուիրութեան պատրաստակամութիւնը մէկը չէր ուզած գնահատել, եւ բոլոր այդ թեկնածու պարոնները մուրացկաններ էին, խեղճ, չտես մարդիկ, որ իր դըրամին շուրջը կը դառնային :

Այդ յօդուածագիրները, այդ ատենաբանները, ստախօսներ, խաբեբաներ, ամէնքն ալ իր վրայ խնդացեր էին: Աղջկան մը դաստիարակութիւնը , աղջկան մը արժանիքը միայն եւ միայն դրամ ունենալն է եղեր Պոլսոյ մէջ: Իր անձին հետ չէր ուրեմն, որ կ՚ուզէին ամուսնանալ այդ պարոնները, քանի որ արհամարհեր էին զինքը իր նիւթական անշուք երեւոյթին տակ :

Եւ իր կնոջական արժանապատուութեան մէջ վիրաւորուած, իր յոյսերուն մէջ խաբուած, ամէն ազնիւ բաներու համար հաւատքը խախտած, ոտքի ելաւ :

Այդ ստախօս նամակները, այդ կեղծ դիմակով կենդանագիրները ալ չէին կրնար զինքը կապել օտար քաղաքի մը, ուր ճանչցեր էր կեանքի ամէնէն դառն բանը, պատրանքը: Հիմա կարգը իրեն եկեր էր ամէնուն վրայ խնդալու :

Եւ գնաց վառարանին մէջ նետեց ծրարը այդ աղաչող խօսքերուն ու քծնող նայուածքներուն , եւ սպասեց հոն մինչեւ որ բոցը լափեց անոնց յետին փշուրը, մոխրի դարձուց զայն :

Նոյն միջոցին սենեակին դուռը բացուեցաւ եւ մայրը ներս մտաւ :

— Աղջիկս, մութ տեղը ի՞նչ կ՚ընես :

— Սա վառարանին կրակները կը դիտեմ, նայէ, ինչպէս մութը՝ լոյս եւ լոյսը՝ մութ կ՚արտադրէ: Ցետոյ յարեց .

— Աչքդ լոյս, մայրիկ, որոշումս տուի , վաղուան շոգենաւով պիտի մեկնինք, Պրուսա պիտի դառնանք :

(Վերջ) ՍԻՊԻԼ

× Ծրագն իր տակը լոյս չիտայ :
× Կ՚ապրի գրկուածը, չապրիր գրկողը :

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Հաճոյքով ընդունեցինք մեր խմբագրատան մէջ Թէհրանէն Պ. Ռուբէն Գրիգորեանը որ Իրանի սէնֆոնիկ ազգային նուագախումբին ղեկավարն է եւ արտայայտիչը պարսիկ Ֆոլքլորիք երաժշտութեան:Երիտասարդ արուեստագէտը ինք ալ ունի հինգ մասերէ բաղկացած suite մը պարսկական ժողովրդական արուեստէն ներշնչուած, ինչպէս եւ զանազան երգեր:

Կը լսենք որ Պ .Ռաֆֆի Պետրոսեանի ընկերակցութեամբ կը պատրաստուի ներկայանալ հայ եւ պարսիկ գաղութին խնամուած եւ ճոխ յայտագրով մը տրուելիք նուագահանդէսով մը :

ՏՈՔԹ. ԱՆՏՈՒԷ ՎԱՀՐԱՄ ՌՈՒՆԿՆԴՐՈՒԹԵԱՆ ԸՆԴՈՒՆԱԾ ՊԱՊԷՆ

Հռոմէն կը գրեն «Ժամանակ»ի թէ Պոլսոյ երեսփոխան Տոքթ. Անտուէ Վահրամ, որ Հռոմ կը գտնուի, Հոկտեմբեր 1ին պաշտօնական արարողութեամբ ընդունուեցաւ Պապին կողմէ Քասթէլ Կանտոլֆոյի ամառանոցին մէջ: Պապը սիրալիր ընդունելութիւն ընելէ վերջ, խնդրած է որ իր ողջոյնները հաղորդէ Թուրքիոյ Հանր. Նախագահին եւ պետ. աւագանիին: Պապը պատուած է Տոքթ. Անտուէ Վահրամը պապական մասնաւոր շքանշանով: Վատիկանի արտ. Նախարարը Մօնս. Թարտինի ընդունած է նաեւ Տոքթ. Վահրամը :

րին, հնարաւոր չէ ուրեմն որ Անգլիացիք հեռանան Սուէզի Ջրանցքէն: Բրիտ. պահակախումբերը եւ Սուտ. ռազմկ. ուժերը բաւական են արդէն արգելք հանդիսանալու եգիպ. միջամտութեան :

Երկու Գերմանիա դեռ կը վիճին

Արեւել. Գերմանիոյ վարչապետ Կրոթվոլ նոր ճառ մը խօսեցաւ ժողովրդ. խորհրդարանին մէջ, պատասխանելու համար Ատընաուըրի առաջարկներուն: Ըստ իրեն ընդունելի են ընտրական 14 պայմանները, բայց մանաւանդ վերադինման խնդիրը կ'արգիլէն հարցին կարգադրութիւնը :

Կարմիր նախագահը ամբաստանեց իր արեւմտ. մրցակիցը որ դաւաճանած է գերման դատին, հետեւաբար չի ներկայացներ ժողովուրդը: Գերման միութիւնը չի կրնար ծաւալիլ, առանց խաղաղութեան դաշնագրի մը, որ ազատագրելու է Գերմանիան օտար ազդեցութիւններէն :

Կրոթվոլ այնուհետեւ հրաւիրեց արեւմտ. խորհրդարանը, որպէսզի որոշում մը ձեռք առնէ խզելու համար Տոքթ. Ատընաուըրի բանակցութիւնները դաշնակից մարզպաններուն հետ, որոնք Գերմանիան Ատլանտեան դաշինքին եւ եւրոպ. բանակին մէջ մտցնելու նպատակը կը հետապնդեն :

X Պոնի կառավարութեան 14 պայմանները հետեւեալներն են.—

1.— Իւրաքանչիւր կառավարութիւն պէտք է ներկանացնէ իր թեկնածուները, ամբողջական Գերմանիոյ համար :

2.— Ընտրութենէն առաջ եւ ընտրութեան ընթացքին երաշխաւորել քաղաք. գործունէութեան ազատութիւնը :

3.— Ընտրութենէն առնուազն երեք ամիս առաջ, սովետական եւ արեւմտ. գօտիներուն մի֊ջեւ մարդոց երթեւեկի վրայ եղած ամէն կարգի սահմանափակումները վերցնել:

4.— Ամբողջական Գերմանիոյ խորհրդարանին իւրաքանչիւր թեկնածուի անձնական ազատութիւնը երաշխաւորել : Ձերբակալութեան եւ պաշտօնազրկութեան դէմ ապահովել զանոնք :

5.— Իր քաղաք. գործունէութեան բերումով, ընտրութենէն առաջ, ընտրութեան ընթացքին եւ ետքը ոչ ոք պէտք է ձերբակալել, խոշտանգել կամ զրկել :

6.— Թեկնածուներու եւ կուսակցութիւններու հաւաքոյթներուն ազատութիւնը երաշխաւորել :

7.— Թերթերու եւ պարբերաթերթերու վաճառումը, ինչպէս նաեւ ձայնասփռուած զեկուցումներուն ունկնդրութիւնը սեղմումի չենթարկել :

8.— Ընտրութեանց գաղտնիքը պահել :

9.— Քուէարկութիւնը կատարել գաղտնի եւ փոց սրահի մը մէջ:

10.— Այս մասին ոեւէ զանցառութեան պարագային քուէարկութիւնը չեղեալ նկատել :

11.— Ժողովրդային ձայները համրել հրապարակաւ, կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ :

12.— Ընտրական պատրաստութիւնները ու իր գործադրութիւնը միջազգային հովանաւորութեան եւ հակակշռի տակ դնել:

13.— Ընտրական բոլոր շրջանակներուն մէջ, գերման իշխանութիւնները պէտք է համակերպին միջազգ. հակակշռի կազմակերպութեաց հրահանգներուն :

14.— Հակակշռի իշխանութիւնները պէտք է երաշխաւորեն ժողովուրդին իրաւունքներն ու ազատութիւնը: Իւրաքանչիւր գերման քաղաքացի իրաւունք ունի ի հարկին դիմելու հակակշռի մարմնին :

ԴԱՒԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ? ԻՐԱՆԻ ՄԷՋ

Արտ. Նախարար Գազըր Քազիմի, իր մօտ հրաւիրելով Ֆրանսայի եւ Հոլանտայի դեսպանները, անոնց բացատրած է թէ պարսիկ կառավարութիւնը հաստատ կը մնայ իր որոշման վրայ, երբեք տրամադիր չէ տեղի տալու, միայն թէ պատրաստ է դիւրութիւններ ընծայել Անգլիոյ, քարիւղի վաճառման համար: Միւս կողմէ, ամերիկեան խորհրդարանի անդամներէն Պ. Ռիչըրտ Քենըրտի հասած է Թէհրան եւ բանակցութեան մտած ազգայնացման կոմիտէին հետ, Իրանի քարիւղին շահագործման համար :

X Ձեխոսլովաք «Ռիւտ Փրավօ» թերթին համաձայն, Շահին մայրը Աշաֆ Փէհլէվի, միացած խորհրդարանի ընդդիմադիր երեսփոխաններու ղեկավար Ճէմալ Իմամի հետ, դաւ մը նիւթելու վրայ էր, իշխանութեան գլուխ բերելու համար անգլ. հաճակաւոր գործակալ Սէյիտ Զիաէտտինը, բայց դաւադրութիւնը մէջտեղ ելլելով, իշխանուհին Իրանէն մեկնելու ստիպուած է:

ԼՈՒԻ ԺՈՒՎԷԻ համար յիշատակի ոգեկոչում մը տեղի կ'ունենայ Վիէննայի մէջ, որուն կը մասնակցի Գուրկթէաթրի տնօրէն Ռաուլ Ասլան, Կեդր. Եւրոպայի Հայազգի ողբերգակը :

ՆԻԺԻՆՍՔԻ, ռուս. պալէի հանճարը, որ անցեալ տարի մեռած էր, մօտ օրէն պիտի փոխադրուի Լոնտոնէն Փարիզ, Մոնմարթրի գերեզմանատունը թաղուելու, «պարի աստուած» Վեսթրիսի քով :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին :

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Շրջ. կոմիտէի, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ Օ֊ՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ :

Պիտի նուագէ ջութակար Պ. Պիպէռեան (Վիէննէն): Գեղ. ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 28ին, երեկոյ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ :

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 9ին, Հայկական նոր եւ շքեղ սրահին մէջ :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ (ԱԼՖՈՐՎԻԼ) 25ԱՄԵԱԿԸ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ պատւոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ RAOUL BLEUSEի, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire:

Կը նախագահէ ընկեր ՍՏ. ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ): Կ'արտասանէ Տիկին ԳԵՂԱՆՈՒՇ եւ ՍԵԴՐԱՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ :

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, առաջնորդութեամբ Թաւիտ Գարեգինի եւ ընկեր Բենոյի: Ընտանեկան խնջոյք երգերով ու պարերով :

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

1.— ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ (1890 — 1950) 636 էջ: Գինը 1500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1625 :

2.— ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Վ. Նաւասարդեանի, 675 էջ, գինը 1000 ֆրանք :

3.— ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԻ ՈԳԻՆ Վ. Նաւասարդեան, 230 էջ, գինը 500 ֆրանք :

4.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, Բ. հատոր, Մ. Վարանդեան, 132 էջ, գին 500 ֆրանք :

5.— ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ 50 էջ գին՝ 50 ֆրանք :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Եւրոպայի մէջ, 130 էջ, գինը 300 ֆրանք :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը Պարսկաստանում (1890 — 1950), Ա. Ամուրեանի, 182 էջ, գինը 500 ֆրանք :

Ալիք բացառիկ թիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, 56 էջ, 200 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ :

Դիմել.— M. ALTOUNIAN, 17 rue Ampère, Cachan (Seine) կամ ISSAYAN, 38 rue du Ménil Asnières (S.)

ՀԱՅ. ԱԶԳ. ՏՈՒՆ

Անանուն ընկերութիւն, 8 միլիոն դրամագլուխով

Կեդրոնատեղի՝ 32 Rue de Trévise, Paris (9)

ՀՐԱՒԷՐ.— Պ. Պ. բաժնետէրերուն կը տեղեկացնենք որ ընդհ. ժողովի կը հրաւիրուին յառաջիկայ 26 Նոյեմբերին, երկուշաբթի օր ժամը 18ին ընկերութեան կեդրոնատեղին :

Ընդհ. ժողովը կազմուած է բոլոր բաժնետէրերէն, անկախ իրենց ունեցած բաժնեթուղթերու թիւէն :

Անուանական բաժնեթուղթերու տէրերը նորէն պէտ մաս կը կազմեն ժողովին իրենց ինքնութեան ստուգումէն վերջ : ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարինոս, Եաղկիւլ եւ Կիւրքեզ Դարբինեաններ կը փնտռեն իրենց հօրեղբօր որդին Մարտիրոս Դարբինեանը, Սեբաստիոյ Գոչասար գիւղէն: Հօրը անունը Պետրոս, մօրը՝ Բամպուխ, քոյրը Աղաւնի: 1947ին կը գտնուէր Քորֆու (Յունաստան): Տեղեկացնել G. Tarpinian 145 rue Etienne Dolet, Alfortville (Seine), France: Կը խնդրուի արտատպել արտասահմանի թերթերէն :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ :

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան թէյասեղանը Նոյեմբեր 20ի շաբաթ երեկոյեան :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պօմոնի Կ. Խ.ի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը, 8 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ :

ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ է «Համազգային Լսարանին» թէյասեղանը որ տեղի պիտի ունենար այս ուրբաթ իրիկուն :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎԸ

Շաբաթ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ խորհրդարանը ստիպողական եւ շատ կարեւոր խնդրոյ մը առթիւ: Կը խնդրուի անդամներէն ներկայ ըլլալ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պետիկեան եւ Մկրտիչեան ընտանիքները շնորհակալութիւն կը յայտնեն Հ. Յ. Դ. Արեւ. Եւր. Կ. Կ.ին, Փարիզի Շրջ. կոմիտէին եւ բոլոր կոմիտէներուն, «Յառաջ»ի խմբագրութեան, «Նոր Սերունդ»ի Կ. վարչութեան, Փարիզի եւ Մարսէյլի Շրջ. վարչութիւններուն եւ բոլոր խումբերուն, Կապ. Խաչի Անկիէնի եւ Առնուվիլի մասնաճիւղերուն, Տարօն Տուրուբերանի Փարիզի մասնաճիւղի վարչութեան, «Մուրատ Ռես. Միութեան վարչութեան եւ բոլոր ընկերներուն ու բարեկամներուն, որոնք անձամբ, մամուլով, հեռագրով, նամակով, ծաղկեպսակով եւ զանազան կազմակերպութիւններուն նուիրատուութիւնով ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց հօր, մեծ հօր, աներհօր եւ ազգականին ՅԱԿՈԲ ՊԵՏԻԿԵԱՆի դառնաղէտ մահուան առթիւ:

Շ. Գարահիսարի Հայրենակցական

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան :

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ՉԷՑԹՈՒՆՑԵԱՆ :

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. D. BONNEKENS (թաւջութակ), Օր. G. AMKALAY (դաշնակ), Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ) : Պ: Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ Տիկ. ՎԱՐԳԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն) :

Տոմսերը ապահովել Հ. Սամուէլի, Մ. Պարսամեանի եւ Հ. Բալուեանի գրատուններէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն :

Métro Place St. Augustin

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի «Ահարոնեան» վարժարանը ուսուցչութեամբ Պ. Աշոտ Առաքելեանի, կը վերաբացուի յառաջիկայ երկուշաբթի 15 Հոկտեմբերին: Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 10—12 Տիկին Փ. Կօշկակարեանի :

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Կռփամարտիկ Յակոբ Հայրապետեան պիտի մրցի այս կիրակի, Հոկտ. 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, Ֆրանսայի նախկին ախոյեան Lucien Corenthinի դէմ:

Մանաւոր կ'ըսէ Հայերուն, խճողումի տեղի չտալու համար :

ԾԱԽՈՒ Է

Քոնֆէքսիոնէրներու եւ դերձակներու համար coupeի մեծ սեղան մը, եւ կարի մեքենայ մը Սինկէր 16K 34:

Դիմել Maison Day, 43 rue de Trévise, Paris (9):

Հեռաձայն Pro. 36-39:

Ծախու է

Փայտաշէն տուն մը Chavilleի մէջ, 3 փոքրիկ սենեակներով, 250 ք. մ. հող, պտղատու ծառերով: Նպաստաւոր գին: Դիմել՝ Ա. Թուրիկեան, 4, rue de la Platrière, Clamart (Seine): Tél.Mic. 07-64

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17. Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր. Տար. 2200. Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 13 Octobre 1951 Շաբաթ 13 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6584-Նոր շրջան թիւ 1995

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԶՕՐ. ԱՆԴՐԱՆԻԿ

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ

Գտանուի էինք երբ մեր երեւակայութեան մէջ կը պատկերանար հէքեաթին հերոսը, Անդրանի՛կ ... եւ իրեն հետ այն «Արծիւներու բոյն»ը որ Շապին Գարահիսար կը կոչուէր ։

Ու այսօր ալ, երբ պարբերաբար տարագիր Հայեր կ'ուզեն վերապրիլ իրենց յուսահատ մարտընչումի օրերը; եւ իրենց «բերդին» ափ մը հերոսներուն յիշատակը անմահացնել, դարձեալ անոնց խիզախ ու ըմբոստ ոգին, Անդրանիկով կը պատկերանայ մեր աչքերուն ։

Կ'ըսեն տառապանքը կը դարբնէ մարդը ու կը բարձրացնէ անոր կորովը։ Տառապանքն է որ մեղկութենէ դուրս կը քաշէ ամէնէն թոյլ արարածը։ Եւ այդ տառապանքը Արդարութիւն կ'աղաղակէ նոյնիսկ շիրիմներու խորէն։

Զարին ու անարդարութեան դառնական հայրենիքը, ուր հայ ժողովուրդը դարերով իր ազատութեանը համար կռուեցաւ, դարբնեց Հայուն ըմբոստ ու ազատատենչ հոգին եւ մեզի պարգեւեց չքեղութիւնը Անդրանիկներու, Մուրատներու, Գ. Զավուշներու։ Եւ տուաւ պարծանքը՝ Շապին Գարահիսարի, Ուրֆայի, Տարօնի ու Վասպուրականի հերոսական ու առասպելական ըմբոստացումներուն ։

Ցիշատակ մը այս բոլորը...։ Ցիշատակ մը, այս՛ որ նոր ուժ, նոր կորով կը ներշնչէ մեր մնացորդացին, ապրելու, տոկալու եւ ձգտելու միշտ արդարութեան ու ազատութեան սրբազան ատրուշանին։

Նոր ուխտի օր մը, անմահ հերոսի մը գերեզմանին առջեւ ծնրադիր ։

Դո՛ւք, երիտասարդնե՛ր, դուք մանուանդ, տասնար խումբերով գացէք խոնարհիլ անոր դամբարանին առջեւ որ սերունդներ է ներշնչեր, եւ կրնայ դեռ խանդավառել ու ըսել ձեզի հպարտ բանէ գլուխդ ու հպարտ եղիր հայ ըլլալուդ, ու աղաղակէ ինծի պէս «Արծիւներու բոյնը չի քանդուիր հայ ժողովուրդին սրտին մէջ»։

ՍՕՍԻ

ՇԱՐԺԱՆԿԱՐԻ ծանօթ դերասան Քլառ Տօֆէն երէկ վիրաւորուած էր լքուած պանդոկի մը ցուցատախտակէն։ Գլուխը բաւական վնասուած եւ դէմքն ալ ճեղքուած է։ Արուեստագէտը ամբողջ գիշերը անցուցած է Լարիպուազիէրի հիւանդանոցը ։

ԹՐՈՒՄԸՆԻ քարտուղար Գ. Ուիլեըմ Հազէթ, «Քոլիըրս» շաբաթաթերթին մէջ հրատարակած իր յօդուածով կ'ըսէ թէ՝ Նախագահը իր թեկնածութենէց պիտի չդնէ յառաջիկայ ընտրութեանց ։

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

« ԴԱՐՁ ԱՆՁՆ ԻՄ ... »

Տեսայ զինք Ա. Համաշխարհային Պատերազմի վերջաւորութեանը, Պոլիս, Փանկալթիի վրայ, զինուորական տարազով ։

Բարեւեցի, քանի մը խօսք Գ. Տիգրան Սիւրմէեանին հետ ։

Երկրորդ հանդիպումս։ Փարիզի եկեղեցւոյ, խորանին վրայ, եպիսկոպոսական տարազով, Արտաւազդ Արք. Սիւրմէեանն էր պատարագիչը ։

Կեանք մը, փոթորիկներով եւ քննադատութեան հիւսկէններով ընդելուզուած՝ Սրբազան Արտաւազդինն էր։

Եռուն, չարժուն։ Մէկ ձեռքը գրիչ, միւսին կրօնաւորի հովուական ցուպը ։

Կրօնքն ու քաղաքականութիւնը, երկնայինը ու աշխարհի բաները իրարու հետ հաշտեց ելու իր ճիգին մէջ՝ հրջապատուեցաւ աղմուկով ու թոհուբոհով ։

Անկեղծ չեղաւ իր հրջապատը իրեն հանդէպ ։

Կարելի չէ երկու ոտքով երկու ճամբայ գոհացնել՝ միեւնոյն ատեն ։

Կը ճանչնամ Գ. Տիգրան ուսուցիչը մօտէն։ Ուսանող պատանիներու հետ շաղկապուած։ Պարզ եւ ջինջ մթնոլորտ մը ։

Հեռացաւ անկէ։ Ընդգրկեց վեղարը՝ կրօնաւորի խաչագլուխ գաւազանով ղեկավարելու՝ հայ հաւատացեալները։

Փչոտ էր հրջապատը։ Պարտաւոր էր ճամբու դնել աթոռապաշտներու եւ ամիրայատիպ մարդոց հետ։ Բայց իր ուժերը զինք լքեցին ։

Ոտքի տակ տուաւ, հրջեցաւ արեւելքէն - արեւմուտքի հայ գաղութները։ Շունչ եւ կորով վատնեց եւ սակայն, իր հրջապատը մթնոլորտուած էր անբարեյոյս և հակընդդէմ տարրերով։

Արտաւազդ սրբազան, վերապահ մնաց իր նախկին բաց - սիրտ ընկերներուն հետ, որոնք, Տիգրան Սիւրմէեանինն էին։ Պոլիտիկոսները հրջապատեցին զինքը, միրճելով կնճռոտութեան մէջ։

Խաղի բերին այս նախկին ուսուցիչը, որ մանուկներու եւ պատանիներու մաքուր մթնոլորտին մէջ էր հասակ նետած ։

Հիմա, այս բոլոր կնճիռները չոգիացան։ Ինչ պիտի մնայ իր գրական - բանասիրական հատորներով հայ մշակոյթին մէջ։

Պիտի դադրին իրարանցումները ու դպիրները, պիտի երգեն այսօր, Դաւիթի Սաղմոսը իմ կողմէ ։

« Դարձ անձն իմ ի հանգիստ քո, զի Տէր կոչեաց զքեզ »։

Կ. ՊԵՏՐՈՍ

Իրաքն ալ վերատեսութիւն կը պահանջէ

Իրաքի վարչապետ Նուրի Սայիտ փաշա անցեալ ամիս Լոնտոն գացած էր անգլեւիրաքեան յարաբերութիւնները ընդհ. քննութեան ենթարկելու համար։ Նախարարապետը տեսակցութիւններ ունեցած էր Ֆորին Օֆիսի, Իրաքի փեթրոլիոմ ընկերութեան եւ անգլ. Ֆիրմի մը հետ, որ Պաղտատի մօտ վեցուկէս միլիոն սթերլինի ծախքով զտարան մը պիտի կառուցանէ ։

Անգլեւիրաքեան դաշնագիրը ստորագրուած է 1930ին, 25 տարուան պայմանաժամով։ Ըստ այդ դաշնագրին, Անգլիա իրաւունք կը ստանար երկու օդանաւային խարիսխներ ունենալու եւ զօրախումբեր պահելու անոնց շուրջ։ Ասկէ զատ, Իրաք ստանձնած էր պաշտպանողական միջոցներ ձեռք առնելու Մեծն Բրիտանիոյ հետ ։

Ցատկանշական է որ, Պաղտատ Եգիպտոսի նման կատարուած իրողութեան մը առջեւ չի դներ Անգլիան, այլ կը ջանայ դիւանագիտական միջոցներով կարգադրել խնդիրը, գոհացում տալու համար Իրաքի հանրային կարծիքին, որ ջղագրգռուած է Գահիրէի յանդգնութիւններէն։ Ապտուլլահ Թագաւորին սպանութենէն աւելին, Նուրի փաշա այն պետական դէմքն է, որ ամէնէն աւելի կապուած է անգլ. քաղաքականութեան, հետեւաբար իրենց միջեւ բարեկամաբար կը կարգադրուին խնդիրները։ «Թայմզ» վախ կը յայտնէ որ այս հակացողութենէն չօգտէ Ֆրանսան, որուն մասնակցութիւնը Իրաք Փեթրոլիոմ ընկերութեան մէջ

Անգլեւեգիպտական վէճը

Գ. Տին էչիսըն յայտարարեց թէ՝ քանի մը օրէն եգիպտ. կառավարութեան պիտի ներկայացուի Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մասին նոր ծրագիր մը, որ հաստատ խարիսխի վրայ գոհացուցիչ համաձայնութեան մը դուռ պիտի բանայ ։

«Եունայթըտ Փրէս» կը հաղորդէ թէ՝ զօր. Պրէտլի Անգարայի տեսակցութիւններէն ետք պիտի երթայ Գահիրէ, ուր պիտի հասնի Ուրբաթ օր, մարաջախտ Սլիմի եւ զօր. Լեչերի հետ։ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան խորհուրդին մէջ, Եգիպտոս համահաւասար լայն իրաւունքներ պիտի ունենայ եւ պիտի բազմի դաշնակից մեծ ու փոքր ազգերու կողքին։ Ահաւասիկ այդ ծրագիրը.

1.— Սուէզի ջրանցքի գօտիին հրամանատարութիւնը պիտի յանձնուի եգիպտացի հրամանատարի մը ։

2.— Եգիպտ. բանակը պիտի օգտուի Ամերիկայի զինուորական օգնութիւնէն, իր նպատակէն ուժերուն սարքաւորման համար ։

3.— Եգիպտոս պիտի ունենայ հեզինակաւոր ձայն մը, հաւասարութեան հիման վրայ, որոշելու համար թէ Միջին Արեւելքի ապագայ բարձր հրամանատարութիւնը ո՞ւր է կցուի սթենտըկի խմբակցութեան ։

4.— Եգիպտոս պիտի մասնակցի նմանապէս Միջին Արեւելքի միւս երկիրները դաշինքին մէջ ընդունելու որոշումներուն ։

Որոշ է, սակայն, որ դաշնակից տէրութիւններ վճռած են, մինչեւ իսկ առանց Եգիպտոսի մասնակցութեան, իրագործել իրենց ծրագիրը եւ չհրաժարիլ իրենց այժմու ռազմագիտական դիրքերէն ։

Եթէ հաւատանք «Լոսշիէթըտ Փրէս»ի, Ֆուատ Թագաւոր մեծ դեր մը կրնայ կատարել այս հարցին կարգադրութեան մէջ։ Վեհապետը ընդունած է երէկ առտու Նահաս փաշան եւ բացարձակապէս ընդդիմացած Արեւմուտքի հետ խզման գաղափարին։ Առ այժմ, եգիպտ. խորհրդարանը պիտի գումարուի շաբաթ օր, փոխանակ երկուշաբթի օրուան, վճռաբանութեան ենթարկելու համար առնուած որոշումները ։

Միւս կողմէ, Սուտանի կառավարութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ մտադիր է շարունակել իր պաշտօնը Անգլեւեգիպտական հոգատարութեան տակ, մինչեւ վերջնական անկախութիւն։ Կը թուի թէ՝ եթէ նոյնիսկ որոշ չափով գոհացում տրուի եգիպ. կառավարութեան, դարձեալ Սուտանի եւ այլ խնդիրներ պիտի արծարծուին։ Թուրքերը լուրջի չեն առներ Եգիպտոսի հաւաստիքները եւ կը մտածեն թէ կարելի չէ վստահիլ Եգիպտոսի եւ արաբական երկիրներուն վրայ, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար։

Գահիրէի ձայնասփիւռը անցեալ օր հաղորդեց Արտ. Նախարար Սալահէտտին փաշայի ըրած յայտարարութիւնները «Նիւ Եորք Ուըրլտ Րիփորթ» թերթի թղթակցին, որոնց համաձայն 1936ի դաշինքին խզումէն ետք, եգիպտ. կառավարութիւնը ամէն միջոց ձեռք պիտի առնէ վերջ տալու համար իր երկրին ապօրէն գրաւման։ Ան մինչեւ իսկ նկատի ունի պաշարման ենթարկելու Սուէզի անգլ. զօրախումբերը ։

Սալահէտտին փաշա չի կարծեր որ Եգիպտոս կարենայ առանձին դէմ դնել հաւանական յարձակման մը, բայց պիտի աշխատի պաշտպանել իր իրաւունքները եւ ետ մղել երկրին սպառնացող վտանգը ։

Նախարարը մեղադրեց նաեւ Ամերիկան, որ Իսրայէլի եւ անգլ. գրաւման պաշտպան կանգնելով, Մ. Նահանգները դեմոկրատ իրաւանց ախոյանութեան համոզումը չեն ներշնչեր իր ժողովուրդին։ Եգիպտոս նուազ մտահոգ է ռուսական կարծեցեալ վտանգէն, քան անգլ. գրաւումէն եւ Իսրայէլէն բխող անմիջական սպառնալիքէն ։

Ցոյցերը միշտ կը շարունակուին Եգիպտոսի մէջ։ Անցեալ օր ամբոխը նորէն հաւաքուելով բրիտ. դեսպանատան առջեւ, փառաբանած է Նահաս փաշան եւ Մոսատեղը, միջամտող ոստիկաններուն վրայ քարերու տարափ մը տեղացնելով։ Իսկ Աղեքսանդրիոյ մէջ, դրօշներով անցած են փողոցներէն, գոռալով.— «Ոչ մէկ անգլիացի զինուոր Եգիպտոսի հողին վրայ»։ Կառավարութիւնը արգիլած է երէկի ցոյցը ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

գանցառելի չէ ։

Իրաքի քարոզչական ընդհ. տնօրէն Գ. Խալիլ Իպրահիմ հետեւեալ հաղորդագրութիւնը տուած է.

« Վարչապետ Նուրի փաշա, օգտուելով վերջերս դէպի Լոնտոն կատարած իր ճամբորդութենէն, դիմում կատարած է բրիտանական կառավարութեան, անգլեւիրաքեան յարաբերութեանց փոփոխութեան մասին »։

Նախարարապետը նկատի ունենալով որ հարցը շատ ծանրակշիռ է, խորհրդարանին ներկայացնելէ առաջ զայն, պետ. մարդոց եւ կուսակցապետներուն կարծիքը պիտի չօշափէ ։

ԱՐԱՔՍԻ ԱՐՏԱՍՈՒՔԸ

Ռափայէլ Պատկանեանի բանաստեղծութիւններու մէջ մասնաւոր տեղ կը գրաւէ «Արաքսի Արտասուքը» որ իր լիաւիւռ առեղծագործութեամբ եւ գեղեցիկ ազգային բովանդակութեամբ կը համարուի իր քերթուածներուն գլուխ - գործոցը ։

Այս ոտանաւորը առաջին անգամ տպագրուած է հեղինակի ձեռքով Գամառ Քաթիպայի երկրորդ տետրակին մէջ, գրուած է 1854ին, Մոսկուայի մէջ եւ նուիրուած Գէորգ Քանանեանին ։

Մենք սակայն այս հրաշալի բանաստեղծութեան մասին քանի մը պզտիկ ուսումնասիրական ընկլիքներ ունինք։ — Նախ՝ ի՞նչ է եղած Հայաստանի այդ գետին բուն հայկական անունը, երկրորդ՝ ուրկէ կ'առնէ իր ակիզբը, երրորդ՝ այդ բանաստեղծութիւնը ինքնուրոյն գործ է, թէ թարգմանութիւն, չորրորդ ինչէն յառաջ եկած է Հռոմայեցիներուն կարծիքը այդ գետի մասին, թէ այդ գետը իր վրայ կամուրջ չի հանդուրժեր ։

Կը պատասխանենք այդ հարցերուն։— Մեր ունեցած ամէնէն հին յիշողութիւնը պահպանուած է Խորենացիի պատմութեան մէջ ։ Ան այդ գետի մասին խօսելով կ'անուանէ «Երասխ», Պատչաճ է, որ մենք ալ գործածենք «Երասխ» անունը մեր գրականութեան մէջ։

Երասխը ունի զանազան անուններ։ Հռոմայեցիները անուանած են զայն «Արաքսուս», Վրացիները «Րասխի», Արաբները «Արազ» կամ «Րազ» եւայլն։ Այժմ ժողովուրդը կ'ըսէ «Արազ» որ ընդհանրացած անունն է։

Ոտանաւորի մէկ քառեակէն՝

« Տուրքը Ջրրի ամէն օր,
Իր սուրբ ծոցէն Արարատ,
Մայրախընամ ինձ սնունդ
Պարգեւում է լիառատ » ։

Կ'երեւայ որ, հեղինակը թիւրիմացութեամբ կարծած է որ, Երասխը իր ակիզբը կ'առնէ հայկական Պարի Բիւրակնեան լեռներէ Սրմանց գագաթէն եւ տասը հազար հինգ հարիւր ոտնաչափ բարձրութենէն թափուելով կ'երթայ դէպի Արարատ իբրեւ արդէն բաւական մեծ գետ ։

Արարատ սարը հսկայական մեծութեամբ զանգուած է, որ ձմեռը կը հաւաքէ իր վրայ շատ ձիւն, բայց ինքը չոր ու ցամաք սար է։ Իր թեքուածներէն եւ սառցարաններէն ոչ մէկ մեծ գետ չի բխիր, այլ երեք մեծ առուներ, ձմեռները սակաւաջուր, միւս եղանակներուն առատաջուր որոնք կը կոչուին Առաջին Սեւաջուր, Երկրորդ Սեւաջուր, եւ Երրորդ Սեւ Ջուր, Ասորպէճաններէն «Կարա — սու »ներ որոնք կը թափին Երասխի մէջ ։

Էջմիածնի միաբան Կիւրեղ վարդապետ Սրապեան կ'ըսէր եւ կը պնդէր, թէ Ռափայէլ Պատկանեանի «Մայր Արաքսի»ն թարգմանութիւնն է արաբական ոտանաւորներու, որ գրուած Եգիպտոսի Նեղոս գետի մասին։ Բաչխի Իշխանեան իր «Հասարակական գաղափարները Ռափայէլ Պատկանեանի եւ Ս. Շահազիզի բանաստեղծութիւններու մէջ» գրքին մէջ կը բերէ վրացի բանաստեղծ Բարաթաշվիլիի (1816 — 1845) մէկ ոտանաւորը որ իր գլխաւոր մոտիւով այնքան կը նմանի, այնքան կը յիշեցնէ մեր «Մայր Արաքսի»ն որ կարծել կուտայ թէ անոր նմանութիւնն է։ Ահաւասիկ այդ ոտանաւորը (արձակ թարգմանուած) ։

« Քուռ գետի ափով կը քալէի ես կարօտով համակուած, ծանր խոհերու բեռէն մոռացութիւն կը փնտռէի հոն, ազատութիւն տալով արցունքներուս, Նստած սիրած բլրակիս վրայ ։ Անխօս ափերուն յանձնած հոգիիս վիշտը, կ'աղօթէի — արթնցիր հարազատ գետս, կենդանի վկան դարաւոր անցուդարձերուն։ — Թող պատմէ ինծի ծերունազարդ ալիքդ հին օրերու վշտերը եւ անցած հերոսութիւնները»։

Մենք աւելորդ չենք նկատեր մէջ բերել այստեղ եւ ադրպէճանական ոտանաւորի հատուածը, որ տուած է մեզի հանգուցեալ Ստեփաննոս Նազարեան, որ նոյնպէս կը յիշեցնէ մեր «Մայր Արաքսի»ն։ Ափսոս միայն կարելի չեղաւ գտնել միւս մասերը ․

« Արազա սալըըմ թէշդի ,
Արազ բուլլընդի, գէշդի :
Արազ, գեա՛լ խպադ էյլա՛,
Հանկը գիունում խոշ գէշդի »։
(« Արազը ձգեցի լուացքի կոնքս ,
Արազը պղտորեցաւ, անցաւ գնաց։
Արազ, արի վկայէ՛,
Իմ որ մէկ օրս լաւ անցաւ գնաց») ։

Մենք սակայն կը կարծենք որ մեր « Մայր Արաքսի»ն բոլորովին ինքնուրոյն երկ է, անոր նմանութիւնը Բարաթաշվիլիի կամ Եգիպտոսի ոտանաւորներուն դեռ ապացոյց չի կրնար համարուիլ մէկին միւսներէն փոխառութիւն ըլլալուն ։

Նմանութիւնը գրականութեան մէջ երկու տեսակ է— նմանութիւն փոխառութեան միջոցով եւ նմանութիւն առանց փոխառութեան։ Երկու բանաստեղծ, իրարու անծանօթ, իրարմէ շատ հեռու ապրող, կրնան նման ոտանաւորներ գրել, երբ կ'ապրին միեւնոյն խոհերով, հոգերով, ցաւերով։ Թարգմանութեան մասին խօսք ալ կարելի չէ ընել, Ռափայէլ Պատկանեան Եգիպտոս չէ գտնուած, արաբերէն ալ չէր գիտեր ...

Վրացիներու պատմական կեանքը այնքան նման է Հայերու պատմական կեանքին, որ բոլորովին հասկնալի պիտի ըլլայ, որ անոնց բանաստեղծները միեւնոյն տեսակ ոտանաւորներ են գրած։ Կարծես բնութիւնն ալ միաւորած է զանոնք իրարու հետ։ Երասխը հօսելով Արարատեան դաշտով, հաւաքելով իր մէջ Հայաստանի գետերը, դառնալով Անդրկովկասի երկրորդ մեծ գետը, կ'անցնի սահմանը, կը խառնուի Քուռի հետ եւ անոր հետ միասին կ'երթան դէպի Կասպից ծով ։

Ի՞նչպէս պէտք է հասկնալ որ Երասխն իր վրայ կամուրջ չի հանդուրժեր, իր վրայ կամուրջ չէ ուզած ունենալ ։

Երասխը ահագին բարձրութենէ թափուելով, ցած, իր ջրերի հետ կը սրբէ կը բերէ շատ աւազ ու տիղմ, որով տարիներու ընթացքին այնքան կը շատնան որ կը կազմեն իր հոսանքի առաջ կիտուկ — կիտուկ խումբեր եւ կ'արգիլեն գետի ազատ հոսանքը։ Ահա ատոր հետեւանքով է որ գետը իր առաջ ազատ հոսանքի ճամբան չգտնելով ցածափնեայ դուրս կուգայ իր սովորական հունէն եւ ուրիշ տեղերով կը հոսի ։

Հինագոյն անցեալին մէջ եղած են դէպքեր, երբ գետն երբեմն ընդմիշտ թողած է իր հին հունը եւ նոր հուն գտած իրեն համար, եւ հին հունները մնալով առանց ջուրի, չորցած են, ցամքած եւ կոչուած Ցամաք — Արազ, ադրպէջաներէն, Ղուռու Արազ։ Այդպիսի Ղուռու — Արազներէն մէկը կարելի է տեսնել Էվջիլար եւ Զիրուխլու գիւղերու մէջտեղ, միւսը՝ Հախվերին գիւղի հողերուն վրայ եւ երրորդը՝ Ղաւզըլլըգ գիւղի մօտ, իսկ ամէնէն հինի մասին կը խօսի Մովսէս Խորենացին։ — Երուանդ Թագաւորի օրով — , կը պատմէ, արքունիքը տեղափոխուեցաւ Արմաւիր կոչուած բլուրէն, որովհետեւ Երասխ գետը հեռացած էր, եւ ձմեռը երկար տեւելով, հիւսիսային քամին փչելով ջուրը կը սառէր կը պնդանար, եւ կարելի չէր բաւական ջուր գտնել թագաւորական քաղաքի համար։ Երուանդը ատկէ նեղուելով, նաեւ աւելի ամուր տեղ որոնելով, տեղափոխեց իր արքունիքը արեւմտեան կողմը ժայռաբլրի վրայ, որու շուրջ կը դալարուէր Երասխը եւ որու դէմ կը հոսէր Ախուրեան գետը եւայլն։

Այս բոլորէն հասկնալի կ'ըլլայ Հռոմայեցւոց ըսածը՝ ինչո՞ւ պէտք է կամուրջ չինել Երասխի վրայ, քանի որ անոր վրայ շինուած կամուրջը կրնայ ցամաքի վրայ մնալ։ Մենք գոնէ այսպէս կը հասկնանք ։

(Եջմիածին) Ն. ՇԱՀԱԶԻԶ

ՀԱՅԵՐՈՒՆ ՄԵԾ ԲԱՐԵԿԱՄԸ

ՃԻԵՄՍ ՃԵՐԱՐՏԻ ԴԵՐԸ

Բ.

Ճէյմս Ճերարտ, համոզուած ախոյեան Հայկ. Դատի արդարութեան, երկու ճակատի վրայ մղեց իր պայքարը. մէկը՝ բոլշեւիկներուն դէմ, միւսը՝ Լօզանի դաշնագրին ու անոր վաւերացման դէմ ։

Բոլշեւիկներուն եւ յատկապէս Զիչերինի խօսքերուն ու գործերուն, խաղերուն դէմ իր պայքարին մէջ, Ճերարտ իրեն՝ յատուկ արիութեամբ վար առաւ Մոսկուայի դիմակը, մատնանշելով փաստալից կերպով բոլշեւիկ պետական դէմքերուն ստերն ու ստորանքները. դաւերն ու խաղերը՝ հայ ժողովուրդին եւ անոր հայրենիքին դէմ ։

Ցիշեցուց Զիչերինի եւ Մոսկուայի բարեկամներուն՝ Լէնինի 1917 Դեկտ. 30ի մասնաւոր հրովարտակը՝ Հայաստանի անկախութեան ճանաչման մասին։ Հակառակ այս հրապարակային խոստումին, սակայն, բոլշեւիկները 1918 Մարտ 3ին՝ Պրէստ Լիթովսքի մէջ Թուրքիոյ զիջեցան Կարսի նահանգը, շուրջ մէկ երրորդը Հայաստանի ։

Հայաստանի անկախութեան հռչակումէն ետք, զոր ճանչցած էին Գերմանիա եւ Թուրքիա «քափիթալիստ» երկիրները հարկադրեցին Թուրքերը քաշուելու այն հողերէն, զորս բոլշեւիկները յանձնած էին Թուրքերուն Պրէստ Լիթովսքի մէջ։ Անկէ ետք, մինչեւ 1920, նոյնպէս «քափիթալիստ» երկիրները օգնութեան հասան Հայաստանի, որուն անկախութիւնը ճանչցուեցաւ դաշնակիցներէն՝ 1920 Օգոստոսին։ Ի՞նչ ըրաւ սակայն Մոսկուան։ Խաղեր սարքեց տագնապի մատնուած Հայաստանի զանազան կողմերը. ըմբոստութիւններ, խռովութիւններ սերմանեց ու հրահրեց եւ գաղտնի դաշինքներ կնքեց Թուրքիոյ հետ։ Նոյնիսկ այն պահուն, երբ հայկ. պատուիրակութիւն մը Մոսկուայի մէջ բանակցութիւն կը կատարէր եւ Զիչերին հրապարակով համակրանք ու հաւանութիւն կը յայտնէր Հայաստանի անկախութեան, այդ պահուն իսկ, նոյն Զիչերինը Քեմալականներուն հետ կը բանակցէր գաղտնօրէն, Թուրքերուն դաշինքը սրելով, Հայաստանի կողը խրելու համար ։

Թուրքը բոլշեւիկեան զէնքով ու համաձայնութեամբ է որ կը յարձակէր Հայաստանի վրայ (1920 Սեպտ. 22), մինչ բոլշեւիկ զօրքը Խազախի շրջանէն կ'արշաւէր, երկու կրակի միջեւ առնելով ճարահատ ու փոքրիկ ժողովուրդ մը։ Այդ օրերուն էր, որ (Հոկտ. 14), Մոսկուա վերջնագիր կ'ուղղէր Հայաստանի, ճամբայ պահանջելով՝ Քեմալականներուն միանալու համար, հրահանգելով նաեւ խզուիլ Դաշնակիցներուն հետ եւ ուրանալ Սեւրի դաշնագիրը ։

Կրնա՞ր ընդունիլ Հայաստան. կրնա՞ր ընդունիլ որեւէ երկիր։ Մերժեց ան, հակառակ իր անցուցած տագնապին։ Նոր պատրուակներ՝ Մոսկուայի համար, դաւադրական խաղերը շարունակելու, քայքայման աշխատանքներ տանելով հայ բանակին մէջ, մասնաւորապէս ։

Ցետոյ, գիտենք եղերական պատմութիւնը. Թուրքերը «կը յաղթանակեն», եւ բոլշեւիկները կուգան «փրկելու» հայ ժողովուրդը ...

Այս գարշելի դաւադրութիւնն է որ կը մերկացնէ ու կը դատապարտէ մեր ամերիկացի բարեկամը, բայց հայ Ռամկավարն ու Ցառաջդիմականը, հոգիով այլասերած, «փրկութիւն» կը համարեն զայն, դեռ մինչեւ այսօր՝ 30 տարի ետքն ալ ...

Ճերարտի երկրորդ պայքարը մղուեցաւ Լօզանի դաշնագրին դէմ (1923 Օգոստոս 6), վաւերացումէն առաջ եւ ետքը, անիրաւ ու ոճրային փաստաթուղթ մը նկատելով զայն։ Ճերարտ եւ իր կոմիտէն շարժում մը սկսան դաշնագրին դէմ, մասնաւորապէս Ամերիկայի մէջ, շարժման մէջ առնելով ամերիկացի ականաւոր դէմքեր, որոնք յօդուածներ գրեցին, ճառեր խօսեցան դիմումներ կատարեցին Ամերիկեան նախագահին ու Ծերակոյտին, բացատրելով դաշնագրի ոճրային, անմարդկային բնոյթը։ Ապարդիւն չանցաւ այս պայքարը։ Նախագահը դաշնագիրը հաղորդած էր Ծերակոյտին (1924 Մայիսին), արտ. գործոց յանձնաժողովը նպաստաւոր զեկոյց բերած էր Ծերակոյտի նիստին (1925 Փետր. 21ին)։ Շնորհիւ Ճերարտի ու իր կոմիտէին դիմումներուն ու բողոքի միթինկներուն, Ամերիկեան Ծերակոյտը չվաւերացուց դաշնագիրը եւ վերադարձուց Արտաքին Ցանձնաժողովին, ուր մնաց ան, առանց պաշտօնական վաւերացման ։

Պայքարի հրատապ օրերուն, «Նիւ Ռիփըպլիք» թերթին մէջ, Թրքասիրական յօդուած մը լոյս կը տեսնէր Բեթեր ստորագրութեամբ, որ կը ջատագովէր ընդունիլ ստեղծուած գոյավիճակը, նկատի ունենալով դաշնագրին դէմ սկսած շարժումին աղիտալի հետեւանքները՝ Թուրքիոյ մէջ մնացած Հայերուն համար։ Ճերարտ, վրդովուած, «անմտութիւն» կը կոչէ Բեթերի եւ նմաններու այն կարծիքը՝ թէ Թուրքերու ջարդերը արդիւնք էին արտաքին գրգռութիւններու կամ Հայերու ըմբոստութեան. «Ջարդը, հարստահարութիւնը եւ թալանը, կ'ըսէ ան, միշտ ալ եղած են Թուրքերու հաստատ եւ անշեղ քաղաքականութիւնը »։ Կուտայ պատմական փաստեր 1453ի օրերէն սկսած, յայտարարելով թէ իրենք կը պահանջէին «ազգի մը ապրելու իրաւունքը» միայն ։ Ջատագովելով Հայերու անկախութեան գաղափարը, Ճերարտ կը յայտարարէ որ, եթէ 4 — 5 միլիոն Թուրքերը իրաւունք ունին անկախութեան եւ 300.000 քառ. մղոն հողամասի, հայ ժողովուրդն ալ իր 3 միլիոն համրանքով նոյնպէս իրաւունք ունի անկախութեան եւ իր «ազգային ժառանգութեան» գոնէ մէկ մասին ։

Ճերարտ եւ իր կոմիտէն իրենց պայքարի ընթացքին կը պահանջէին որ Մ. Նահանգները Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ հետ յարաբերութիւնները վերահաստատելու առաջին պայման դնէին Հայաստանի անկախութեան եւ Միութեան ճանաչումը ։ Այս պահանջը, արդար ու իրաւ, չիրագործուեցաւ, բայց գտնուեցաւ մարդ մը, գաղափարապաշտ ու արդարամիտ, որ ականաւոր գաղափարակիցներ գտաւ, դարձաւ դրօշակիրը անոնց եւ Հայկ. իրաւունքներուն, ու ճանչցուց զանոնք Բարձրագոյն Ատեաններու առջեւ։ Այս աշխատանքներուն լծուեցաւ Ճերարտ,— աջակցութեամբը Հ. Յ. Դաշնակցութեան եւ անխոնջ ու անմոռանալի Վահան Գարտաշեանի,— շնորհիւ իր գաղափարական ու վեհանձն խառնուածքին եւ շնորհիւ իր գնահատանքին՝ հայ ժողովուրդին հանդէպ։ Իր անունը, մեծարանքով ու հարազատ զգացումներով պիտի յիշատակուի Հայկ. Դատի նորագոյն պատմութեան մէջ, ուր ոսկեղէն էջ մը կը գրաւէ ան, հայ ժողովուրդի սրտովը գրուած ։

Ցարգա՛նք իր սիրալի ու վեհապանծ յիշատակին ։

ՀԱՅՐԵՆԻՔ

Շապին Գարահիսար պատմութեան մէջ

Տաներ կը կարծեն թէ Շ. Գարահիսարի մէջ 2 — 3000 տուն հայութիւն կար, որոնք կրցան կռուիլ 20 — 25 օր: Անոնց թիւը հազար էր միայն, մէջն ըլլալով պանդուխտները:

Բերդէն ազատողները, կ'ըսեն, թէ 4000 անձ կար բերդին մէջ, ծերեր, կիներ եւ տղաքներ, իսկ կռուողներուն թիւը կը հասնէր 3 — 400 հոգիի: Ամէն մարդ կը զարմանայ, կը տարակուսի եւ չի կրնար հաւատալ, թէ 400 հոգին ինչպէս կրնար դէմ դնել դրկուած 20 հազար զինուորին, որոնց հազիւ 4000ը եա կրցած էր վերադառնալ: Օտար վկանութիւն մը մէջ պիտի բերեմ հոս. —

Կռիւներուն ընթացքին Շ. Գարահիսար գտնըւած էր յոյն հացագործ մը Թոտորի: 1919ին, երբ շատ մը Շ. Գարահիսարցիներու հետ Պոլսոյ կը գտնուէի, Թոտորի հոն եկաւ եւ ինքն էր պատմողը թէ «այդպէս կռիւ պատմութեան մէջ գրուած չէ: Եթէ 30 — 40 վայրերու մէջ այդպիսի կռիւ կազմակերպէիք, դուք ազատուած կ'ըլլայիք: «Այդքան քիչ կռուողներ ի՞նչ համարձակութեամբ բերդ ելան» ըսաւ ի վերջոյ: Ուրիշներ ալ այս հարցը կուտան:

Իրողութիւնը այն է որ, Շ.Գարահիսարէն տասը ժամ հեռու Ջօղան Թէքէսի ըսուած գիւղին մէջ, դարկին Օտապաշեան վարդապետը, լաւծ եմ որ Վաղինակ վարդապետ, ուրիշներու հետ, գացած եւ վերցուցած է Օտապաշեան վարդապետի մարմինը:

Այս դէպքէն ցնցուած, Շ. Գարահիսարցին անմիջապէս երկու կուսակցութիւններով խառն ժողով մը կը գումարէ, ուր կը որոշեն իսկոյն սուրհանդակ մը դրկել Սեբաստիա, Մուրատին, որպէսզի Շ. Գարահիսարի եւ Սեբաստիոյ կռուող ուժերը միացնէ:

Երկու սուրհանդակները անվնաս հասած են Սեբաստիա: Մուրատ հաւանութիւն յայտնելով նամակ մը դրկած է ըսելով թէ՝ 18օրէն անպատճառ Շ. Գարահիսար կ'ըլլայ Մերոնք կազմ եւ պատրաստ կը սպասէին Մուրատին: Սակայն 18 օրը չլրացած երկու անակնկալներ կանխեցին ամէն բան: Նախ Պէյլէրեան Հաճի Ցարութիւնին տղաքը որ զինուորական փախստական էին կը բռնուին իրենց ատրճանակներով եւ կ'առաջնորդուին պէպի պահպկանոց: Ոստիկանապետը սեղանին վրայ կը դնէ անոնց ատրճանակները, բայց այդ պահուն զինքը կը կանչեն կառավարիչին մօտ: Եղբ. ոստիկանապետը դուրս կ'ելլէ, մեծ եղբայրը ատրճանակը կը յափշտակէ եւ իրենց վախճանը նախզգալով, ոստիկանապետը ներս մտածին պէս կը զարնէ զայն:

Երկրորդ դէպքը հետեւեալն էր: Քէլ Հասան ըսուած գազան մը փախստականներ գտնելու պատրուակով, հայ տան մը մէջ կ'ուզէ հայ աղջիկ մը բռնաբարել: Այդ տան մէջ երեք — չորս փախստականներ կը գտնուէին, որոնք դուրս կը խուժեն եւ կը սկսին կռուիլ: Միւս կողմէ բանտարկեալներու տանջանքներու ձայնին յուզմունքը, կը հրջէին:

Օգանեան Շապուհ, քանի մը ընկերներով յարձակումի մը միջոցին ճամբուն վրայ կը սպաննուի: Այս բոլոր նախադէպքերը ցոյց կուտան որ

Շապին Գարահիսարի ինքնապաշտպանութեան կռիւներուն գլխաւոր դերակատարներէն մէկն է Վահան Հիւսեան: Միւս երկու Վահաններուն հետ կատարած իր յեղափոխական գործի մասին իբրեւ թէրթօն հրատարակուած է Յառաջի մէջ « Երեք Վահանները» խորագրին տակ:

Ձախէն աջ՝ նստողները Վահան Վարդանեան, Վահան Հիւսեան, Վահան Մեծատուրեան, ոտքի կեցողները՝ Արմենակ Մեծատուրեան, Ոսկան Երկանեան, Հայկ Ճօպուլեան, Գառնիկ Ղուկասեան, որոնցմէ Ոսկան Երկանեան եւ Հայկ Ճօպուլեան ողջ են:

ուրիշ միջոց չունէին, եթէ ոչ բերդ ապաստանիլ: Երբ գացած են Մուրատը ձերբակալելու ճարպիկ ձեւով մը Մուրատ գանոնք տունը նստեցուցած եւ ինք ձին հեծնելով հեռացած է:

Կազմակերպուելու միջոց չեն ունեցած: Մուրատ իր յուշերուն մէջ կը յիշէ որ ինք, Շ. Գարահիսարցիներուն խօսք տուած էր երթալ միանալ իրենց:

Այս հերոսամարտը ինչպէս եւ Ուրֆայի, Վանի, Մուսատաղի, Զէյթունի, Սասունի, հերոսամարտները կը նմանցնեմ Վարդանանց պատերազմին: Ազատագրութեան պայքարին մէջ մեր ունեցած սխալները կարելի է վերագրել վեցհարիւր տարուան մեր ստրկութեան, մեր միամտութեան եւ եւրոպացիներուն վրայ մեր ունեցած հաւատքին:

Մեր դրացիները Թուրքին հետ գաղտնի դաշնագիր ունէին Հայաստանը բաժնելու, 1914ին Հայ ազգը սակայն իր առասպելական քաջութեամբ կռուեցաւ եւ ունեցաւ մանուկ Հայաստանը: Փառք Հայաստանի ազատագրութեան պայքարի մէջ իմացեալ մահով մահացեալ անմահներու յիշատակին:

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

ՕՏԱՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ (1)

ԿԱԽԱՐԴԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆԸ

(ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

Ա.

Շատ տարիներ առաջ, փոքրիկ խրճիթի մը մէջ կ'ապրէր ծերուկ գիւղացի մը իր կնոջ եւ երեք զաւակներուն հետ: Անդրանիկը կը կոչուէր Մարտին, միջնեկը՝ Մերլին, կրտսերը՝ Քոլին:

Գիշեր մը հայրը հիւանդացաւ եւ մեռաւ: Մարտին եւ Մերլին որոշեցին երթալ աշխարհը պտըտիլ եւ բախտ փնտռել:

— Աշխարհը մեծ է եւ ընդարձակ, ըսին տանք, կ'իյնանք կ'ելլենք, հարկաւ գանձ մը կը գտնենք: Քոլինն ալ տունը կը պահպանէ:

Քոլին կ'ուզէր արդէն տունը մնալ, բայց մայրը չուզեց, որ ան դրկուի լաւ բախտէ մը եւ միւս երկու տղոցը ըսաւ. « Հետերնիդ տարէք զայն »:

Երեք եղբայր միասին ճամբայ ելան: Մարտին եւ Մերլին պայուսակ մը լեցուն ուտելիք առին. Քոլին բան մը չառաւ:

— Պ'ուզեմ գիտնալ, թէ ե՞րբ մեր բախտին պիտի հասնինք, հարցուց ան միամտօրէն իր եղբայրներուն:

— Ետեւէն վազէ, ըսին մեծ եղբայրները, բան մը չունիս կոնակդ եւ աւելի արագ կրնաս վազել:

Անոնց կը նախանձէին տեսնելով Քոլինը, որ քիթը հովին տուած, կը յառաջանար, մինչդեռ իրենք կքած էին իրենց բեռան տակ: Օրը կը յառաջանար, արեւը կ'այրէր անոնց ծոծրակը, յոգնած էին ու անօթի: Կէսօրուան մօտ ագարակ մը նըշմարեցին, դիմեցին հոն եւ գիշերը պառկելու համար տեղ մը խնդրեցին:

— Ներս հրամմեցէք, ըսաւ ագարակապանը, մեզի հետ կը ճաշէք ու հոս կը քնանաք:

— Շնորհակալ ենք, մենք ուտելիք ունինք, ըսաւ Մարտին:

Ասոր վրայ, Մարտին ու Մերլին իրենց պայուսակները բացին եւ առատ ճաշ մը ըրին, մինչդեռ Քոլին, անկիւն մը քաշուած, բթամատը կը ծծէր:

Ագարակապանուհին խոհանոցէն երբ դուրս ելաւ, նշմարեց Քոլինի խեղճ վիճակը եւ ըսաւ.

— Դուն ուտելիք չունի՞ս: Շուտ, սեղանին մօտեցիր եւ մեզի հետ ճաշէ:

Քոլին հնազանդեցաւ. կինը անոր հրամցուց խոզի միսով եփուած համեղ ապուր մը: Մարտին, որ շատ կը սիրէր ապուրը, նախանձով կը նայէր Քոլինի ապուրին եւ իր չոր հաց ու պանիրին: Ապա, գառնալով իր միջնեկ եղբօրը, ըսաւ.

— Ստահակը մեր քթին կը խնդայ, նայէ ինչպէս կը թիմէ պատառները: Անգամ մը որ ագարակէն հեռանանք, քաղցէն մեռնի պիտի, Աստուած վկայ:

Յաջորդ օրը, առտու կանուխ, անտառ մը մըտան. խեղճ Քոլին ուտելիք չունէր եւ նախորդ օրուան ապուրը կ'երազէր: Անտառը լեցուն էր ոլոր մոլոր ուղիներով, խոշոր փոսերով եւ թանձրախիտ ծառերով: Ցանկարծ բացատի մը խորը, մեծ դղեակ մը տեսնուեցաւ: Քոլին ուրախացաւ, Մարտին սակայն, գոհ չմնաց:

— Ճամբան մոլորած ենք, եա դառնանք, ըսաւ:

— Ինչո՞ւ, բողոքեց Մերլին, մենք աշխարհը շրջելու ելանք, ի՞նչ հոգ թէ աջ կ'երթանք կամ ձախ:

Քոլին, առանց անոնց խօսքերը մտիկ ընելու, դիմեց դէպի դղեակը: Եղբայրները անոր հետեւեցան վիճելով: Վանդակորմին դուռները լայնօրէն բաց էին, գաւիթին ու նրբանցքներուն մէջ ոչ ոք տեսան: Մարտին սոսկում զգաց եւ ուզեց եա դառնալ: Քոլին, սակայն, ներս մտաւ եւ դուռ մը բացաւ, եւ ինչ տեսնէ աղէկ: Փառաւոր սրահ մը, կարմիր գորգերով ծածկուած եւ մինչեւ կէսը լեցուն պղինձէ դրամներով: Երկու մեծերը, պահ մը շշմորած մնալէ ետք, բացին իրենց պայուսակները, պարպեցին ուտելիքը եւ պղինձէ դրամներով լեցուցին:

Քոլին զանոնք կը դիտէր ժպտելով, ապա երկրորդ դուռ մը բացաւ: Կապոյտ խոշոր սենեակ մըն էր ան, արծաթ դրամներով լեցուն:

— Պարպենք պղինձէ դրամները եւ արծաթները առնենք, աղաղակեց Մարտին հիացած:

Հազիւ պայուսակները լեցուցեր էին, Քոլին երրորդ դուռ մը բացաւ: Ինչ հրաշալիք. լուսաւոր պայծառ սենեակ մը, լի ոսկիներով, որոնք արեւի պէս կը փայլէին: Մեծ եղբայրները դարձեալ պարպեցին իրենց պայուսակները, ոսկիով լեցնելու համար զանոնք:

(Շար.)

Թարգմ. Հ. ԱՄԻՐԵԱՆ

Գերմանիոյ միացման հարցը

Կրկթմալի ելոյթը թէր ու դէմ մեկնաբանութիւններու առիթ տուած է դաշնակից շրջանակներուն մէջ: Ուաշինկթընի մէջ, օրինակի համար, Մոսկուայի պարտութեան մէկ խոստովանութիւնը կը տեսնեն այնտեղ, ու կը խորհին թէ խորհ. կառավարութիւնը Օտերի եւ Նայսի հանդիպակաց հողերը պիտի վերադարձնէ Գերմանիոյ, առաջին ձայնը ունենալու համար: Իսկ Փարիզի մէջ կը կարծեն թէ Գերմանիոյ կը վերաբերի համաձայնութեան գալ իրենց միջեւ:

Ըստ «Ֆրանս Փրէս»ի, մօտ օրէն խորհրդակցութիւն տեղի պիտի ունենայ Պօնի եւ դաշնակից կառավարութեանց միջեւ, ամբողջ Գերմանիոյ ազատ ընտրութեանց կատարման համար:

«Լը Մոնտ» հարց կուտայ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ կացութիւնը, պարպուած, չէզոք եւ զինաթափ Գերմանիոյ մը: Չէզոքութիւնը քաղաքական դի՞րք մըն է, կարելի՞ է հաւանիլ որ չահագրգռուողը որդեգրէ: Հարց է գիտնալ թէ գերման հանրային կարծիքը անկա՞խ է, ունի՞ բաւականին կշիռ, ճնշելու համար մէկ կամ միւս կողմի ղեկավարներուն վրայ: Եւ կամ, եթէ անոնք չյաղթահարեն, իրենց հակընդդէմ ուղղութիւնները ուժգնօրէն քաջալերուած դուրսէն, արդեօք պիտի չհանդիսանա՞ն իրեց համաձայնութեան: Զպիտի ուշանանք գաղափար կազմելու այս մասին:

Տի Կասփէրի վստահութիւն կը շահի

Իտալիոյ վարչապետ Տի Կասփէրի, խորհրդարանի երէկի նիստին, վստահութեան քուէ շահեցաւ 157ի դէմ 322 ձայնով, արտաքին քաղաքականութեան մարզին մէջ: Թէր ու դէմ կարծիքներու կարգին, յիշենք Սարակաթիինը, որ Ատլանտեանի դաշինքը համապատասխան չի գտներ դեմոկրատ ոգիին: Փիէթրօ Նէննի չէզոքութեան սկզբունքը պաշտպանեց, Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ հաւասարակշռութիւնը պահելու համար, իսկ Պ. Թոկլիաթթի սպառնաց որ, եթէ կառավարութիւնը իր դիտցած ճամբէն քալէ, համայնավար կուսակցութիւնը պիտի խափանէ:

Տի Կասփէրի պատասխանեց կարմիր երեսփոխանին, դիտել տալով թէ պատերազմի մասին աւելի Եւրոպայի քան թէ Ամերիկայի մէջ կը խորհին, համայնավարները կը ճգնին սարսափի տակ պահել ժողովուրդը, զանոնք իրենց ափին մէջ ունենալու համար: Վարչապետը հարց կուտայ թէ ի՞նչպէս կարելի է ոմանց համար Ռուսիոյ սպառազինումը խաղաղութիւն նշանակել, մինչ յաջս իրենց Արեւմուտքի դոյզն չափով զինումը, պատերազմ նշանակել՝ մէկ կողմը աղաւնի, միւս կողմը ռազմանիւթ: Իրականութիւնը այն է, որ երկու կողմն ալ թէ աղաւնի եւ թէ զինամթերք կայ: Տի Կասփէրի յուսալից է Թրիէսթէի հարցին բարւոք կարգադրութեան, միայն թէ Իտալիան գեռ դաշնակիցներուն արտօնած 150.000նոց բանակը չունի: Ցետոյ վճռականօրէն ազդարարեց.

«Զափէ աւելի կ'ապաւինիք ձեր ուժերուն ու մեր տկարութեան վրայ: Ձեզի կը զգուշացնեմ, Պ. Թոկլիաթթի: Ոչ, մենք չենք կատակեր: Եւ մի կարծէք որ, երբ մեզի կ'ըսէք թէ երբ որ ժամանակը գայ պիտի գտնենք մէկը, որ մեր ճամբան պիտի խափանէ ապստամբական շարժումով մը, մի կարծէք որ դուք ձեր դէմը պիտի գտնէք վատեր, որոնք պիտի փախչին Դուք գործ պիտի ունենաք այնպիսի մարդոց հետ, որոնք պիտի գիտնան զոհաբերուիլ, եթէ անհրաժեշտ ըլլայ այդ, որոնք պիտի գիտնան պաշտպանել հայրենիքը: Եւ ի՞նչ կ'ուզէք ձեռք ձգել այս կարգի սպառնալիքներով: Դուք ինքզինքնիդ թոյլ կուտաք այդ բաները, որովհետեւ կը զգաք թէ նեցուկ ունիք, — կամ թէ կ'ենթադրէք որ պաշտպանուած էք, — Խ. Միութենէն: Ասիկա կը համոզէ մեզ թէ մենք եւս չենք կրնար մինակ ըլլալ կռուի պահուն, ու պարտաւոր ենք դաշնակիցներ ունենալ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԷԼԻԶԱՊԷԹ իշխանուհիին այցելութեան առթիւ, Քանատայի մէջ արգիլուած էր թէյէն եւ սուրճէն զատ տարբեր ըմպելի գործածել: Ֆրանս. թերթերը զանգատ կը յայտնեն, որ ժողովուրդին կը զլացուի պատեհութիւնը չամփանիա պարպելու իշխանուհիին կենաց ...

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ երէկ ներկայացաւ «Իմաստուններու Խորհուրդ»ին եւ յայտարարեց որ Արեւմուտքը աւելի քան երբեք պէտք է ուժեղ ըլլայ, որովհետեւ սովիետ բանակին զօրութիւնը զանցառելի չէ: Ըստ սպարապետին, Ռուսիա 4 միլիոն զինուոր ունի, սպառազէն, կազմ եւ պատրաստ: 175 զօրաբանակ, որոնց 67 — 75ը՝ զրահապատ կամ մեքենազէն:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ուսուցիչներու սէնտիքան որոշեց Նոյ. 9ին գործադուլ հռչակել, բողոքելու համար 1951 Սեպտ.ի հակաշխարհական օրէնքին դէմ:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին:

ՎԱԼԱՆՍԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Վալանսի Շրջ. կոմիտէի, այս շաբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, Սալ տէ Ֆէթի մէջ:

Կը խօսին ընկերներ ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ եւ ՕՏԷԹ ՄԻՔԱՅԷԼԵԱՆ:

Պիտի նուագէ ջութակար Պ. Պիպէռեան (Վիէննէն): Գեղ. ճոխ բաժին: Մուտքը ազատ է

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 28ին, երեկոյ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ:

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ չքեղ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

Տիրամայր Այրի Տիկ. Ս. Սիւրմէեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Սիւրմէեան (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկ. Վահան Սիւրմէեան (Ատտիս Ապապա), Օր. Անահիտ Սիւրմէեան (Պէյրութ), Այրի Տիկ. Էլմաս Քէչիչեան (Կ. Պոլիս), Այրի Տիկ. Թ. Եարճանեան եւ զաւակը (Կ. Պոլիս), Այրի Տիկ. Ա. Սմբատեան, Այրի Տիկ. Ա. Պօյաճեան եւ զաւակ երը, Այրի Տիկ. Զապէլ Համբարձումեան եւ Բարունակեան, Եարճանեան, Քէպապճեան, Սիւրմէլեան, Ճինազեան, Համբիկեան, Պօղոսեան, Զաքրեան, Քօլօլեան, Պէտան պէյ, Պարոնեան, Սիւրմէեան, Ներսէս Պօյաճեան ընտանիքները (իր մայրը, եղբայրները, զարմիկ ու զարմուհիները, որդեգիրը եւ բոլոր ազգականները) սրտի անհուն կսկիծով կը ծանուցանեն անակնկալ մահը

ՏԷՐ ԱՐՏԱՒԱԶԴ Ս. ԱՐՔ. ՍԻՒՐՄԷԵԱՆԻ

որ կարճատեւ հիւանդութենէ յետոյ կնքեց իր մահկանացուն, 27 Սեպտ. 1951ին:

Բշ. 15 Հոկտ. կէսօրէ վերջ ժամը 2.30ին պիտի կատարուի իր յուղարկաւորութեան արարողութիւնը Փարիզի Հայոց եկեղեցիին մէջ:

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ (ԱԼՖՈՐՎԻԼ) 25ԱՄԵԱԿԸ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ պատւոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ RAOUL BLEUSEի, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire:

Կը նախագահէ ընկեր ՍՏ. ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ): Կ'արտասանէ Տիկին ԳԵՂԱՆՈՒՇ եւ ՍԵԴՐԱՔ ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ:

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, առաջնորդութեամբ Թաւիստ Գարեգինի եւ ընկեր Բենոյի: Ընտանեկան խնջոյք երգերով ու պարերով:

Աղօթաժողով Պոմոնի մէջ

Պոմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք:

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն:

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Մ.ի Ֆութպոլի մրցումը այս կիրակի, ժամը 2—4 Bourdonի դիմաց L'Hay les Rosesի Հ. Մ. Մ.ի դաշտին վրայ, Route de Villejuif:

Առնել Porte d'Italieէն 186 թիւ օթօպիւս եւ իջնել վերջաւորութիւն:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

Օր. ԱԼԻՍ ԱՂԼԱՂԱՆԵԱՆ
Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Ամուսնացած

Փարիզ 22 Սեպտ. 1951 Փարիզ

✕ Այս ուրախ առթիւ Տէր եւ Տիկ. Արամ Աղլաղանեան 2000 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ի տպարանին եւ 1000 Ֆր. Փարիզի Նոր Սերունդին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԱՂԲԻՒՐ ՍԵՐՈԲ ԵՒ ԵՕԹՆԵՂԲԱՅՐԵԱՆ խումբի ընդհ. ժողովը՝ այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շրջ. վարչութեան թէյասեղանը Նոյեմբեր 20ի շաբաթ երեկոյեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Պոմոնի Կ. Խ.ի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, 8 Դեկտ. շաբաթ երեկոյ, եկեղեցւոյ կից սրահին մէջ:

ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՂՔԱՏԱԽՆԱՄ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱՑԱՌԻԿ ԺՈՂՈՎԸ

Շաբաթ ժամը 3ին, եկեղեցւոյ խորհրդարանը ատխպողական եւ շատ կարեւոր խնդրոյ մը առթիւ: Կը խնդրուի անդամներէն ներկայ ըլլալ:

Շ. Գարահիսարի Ճերոսամարտին

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ:

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան:

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏԷՕՎԼԷԹԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԽԱՉԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ՉԷՑԹՈՒՆՑԵԱՆ:

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. D. BONNEKENS (թաւջութակ), Օր. G. AMKALAY (դաշնակ, Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ). Պ. Ա. ՔԻՒՓԷԼԵԱՆ (երգ), Պ. Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆ եւ Տիկ. ՎԱՐԴԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն):

Տոմսերը ապահովել Հ. Սամուէլի, Մ. Պարսամեանի եւ Հ. Բալուեանի գրատուններէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն:

Métro Place St. Augustin

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի «Ահարոնեան» վարժարանը ուսուցչութեամբ Պ. Աշոտ Առաքելեանի, կը վերաբացուի յառաջիկայ երկուշաբթի 15 Հոկտեմբերին: Արձանագրութեանց համար դիմել ամէն օր ժամը 10—12 Տիկին Փ. Կօշկակարեանի:

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Կռփամարտիկ Ցակոբ Հայրապետեան պիտի մրցի այս կիրակի, Հոկտ. 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, Ֆրանսայի նախկին ախոյեան Lucien Corenthinի դէմ:

Մասնաւոր կոչ Հայերուն, խճողումի տեղի չտալու համար:

Ծախու է

Փայտաշէն տուն մը Chavilleի մէջ, 3 փոքրիկ սենեակներով, 250 ք. մ. հող, պտղատու ծառերով: Նպաստաւոր գին: Դիմել՝ Ա. Թուրիկեան, 4, rue de la Platrière, Clamart (Seine): Tél.Mic. 07-64

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17. Rue Damesme -- PARIS (13) Métro TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200. Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 14 Octobre 1951 Կիրակի 14 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6585-Նոր շրջան թիւ 1996

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԾՆՈՂՆԵՐՈՒ ԴԵՐԸ

« Արեւելք » հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ իր խմբագրականով .—

Իր ազգային առողջ դատողութեամբ, ինչպէս հանր. մտածողութեամբ, հայ ծնողը գլխաւոր յենակն է հայեցի կրթութեան: — Թող չափազանցութիւն մը չնկատուի, եթէ յայտնենք թէ ազգ. իշխանութիւններէ եւ ուսուցչութենէ աւելի՝ հայ ծնողներն են որ կաւգուն պիտի պահեն հայ վարժարանը, պիտի նպաստեն անոր կրթ. եւ բարոյական մակարդակի բարձրացման, որուն ու հմայք պիտի տան անոր, հնարաւորութիւններ պիտի ընծայեն տիպար կրթարաններ հաստատելու՝ հայկական բոլոր գաղութներուն մէջ, ու, մանաւանդ, պիտի դառնան յառաջապահները ԳՈՅՈՒԹԵԱՆ ՄԵՐ ՊԱՅՔԱՐԻՆ :

Որքան ալ ահազանգ հնչեցնենք ազգ. խաթարումի, ապաբարոյութեան եւ ընդհանուր ուծացման վտանգին դէմ, մեր ժողովուրդի ունեւոր դասակարգը պիտի չարունակէ նուաստ տեսնել հայ վարժարանը, ու դիմել դէպի օտար հաստատութիւններ, ուր — ըստ իր անչեղ համոզումին—մեր տղաքն ու աղջիկները շատ աւելի շուտ «մարդ» կը դառնան, կիրթ ու դաստիարակուած անձնաւորութիւններ կը հանդիսանան, հասակ կը նետեն՝ «պատրաստուած» ուսուցիչներու հսկողութեան եւ հոգածութեան տարակայ :

Եթէ արձանագրենք, թէ այս միտայնութիւնը պատրանքի մը եւ ինքնախաբէութեան մը հետեւանք է, ապահովաբար անարդար ու միամիտ նկատուինք: Օտարամոլութեան ու չտեսիկ հոգեբանութեան ստրուկները, միշտ ալ պատրուակ մը պիտի փնտռեն, արդարացնելու համար իրենց ունայնամտութիւնը: Անոնք չունին համարձակութիւնը խոստովանելու, թէ՝ փառասիրութեան մը, նմանողութեան մը, ժառանգական կամ վարակիչ ախտի մը զոհերն են: Զունին նաեւ հեռատեսութիւնն ու յստակատեսութիւնը, թէ հայ կրթական հաստատութիւններու բարեկարգումն ու արտաքին թէ ներքին բարեշրջումը ձեռք պիտի բերենք ոչ թէ կռնակ դարձնելով զանոնք վարող մարմիններուն, այլ՝ զօրավիգ կանգնելով անոնց, մեր զաւակները վստահելով մեր համեստ այլ ներշնչիչ յարկերուն, հայ վարժարաններու մարդկ., քաղցըր, դաստիարակիչ մթնոլորտին :

Անզաւակ, կամ՝ հասած ու հասած զաւակներու տէր միլիոնատէրներ ալ ունինք, որոնք հազարաւոր ոսկիներ կը մսխեն՝ հաճոյքի, հեշտանքի կամ խաղի սեղաններու շուրջ, եւ սակայն կը զլանան ձեռք տալ մեր կրթական բարձրագոյն հաստատութիւններուն: Անոնք, իրենց սահմանափակ եկամուտներով, հարիւրաւոր չքաւոր սաներու տարեթոշակը չեն կրնար հոգալ,— սակայն քանի՞ հարուստ կրնայ փաստել՝ թէ ինք «ոսկեբարձ գըրաստ» մը չէ, դատարկ սրտի տէր փքուռոյց մը չէ. այլ՝ մարդասէր մը, եւ ազգասէր մը: Հոս է բուն չարիքը, գլխաւոր խոչընդոտը՝ կրթական մեր ճիգերուն դէմ : Շատերու ուշիմութիւնը եթէ պատիւ կը բերէ մեր ժողովուրդին, չքաւորութիւնը՝ սակայն՝ հնարաւորութիւն չի տար տարուէ տարի բան մը աւելցնելու կրթական պիւտճէներուն վրայ :

Զենք յուզեր օտար դաստիարակութեան եւ կրթութեան անպատեհութիւնները: Յաճախ անդրադարձած ենք այս ցաւին: Բայց կ'ընդգծենք անգամ մը եւս, որ մեր ծնողները բարիք չէ որ կը գործեն իրենց զաւակներուն, երբ ՀԱՅ երկրորդական կրթութիւն մը կը զլանան իրենց զաւակներուն: Պէյրութի, Հալէպի, Սեւրի (Փարիզ), Վենետիկի, Թեհրանի մէջ ունինք հայ երկրորդական վարժարաններ ուր մեր տղաքն ու աղջիկները երկրորդ անգամ ըլլալով ՀԱՅ կը մկրտուին: Զանոնք զրկել այս մկրտութենէն՝ կը նշանակէ անոնց ապագայ երջանկութեան վրայ գիծ քաշել, կամ՝ առնուազն, ազգ. չարիք մը գործել.— Ո՞վ պիտի խորհի, սակայն, ասոր: Մեր օրերու մեծատուններն ու չտեսները, իրենց թէ իրենց զաւակներուն համար աւելորդ տաղտուկ մը կը դաւանին հանրային շահագրգռութիւնը : Ազգ. իտէալէ զուրկ, Ոսկիէ Հորթի պաշտամունքին նուիրուած պորտաբոյծներ, որոնց կեանքի գերագոյն նպատակն է անձնական ապահովութեան ձգտումը :

Մեր ժամուլի գլխաւոր նպատակներէն մէկը պէտք է ըլլայ խափանել այս չարիքը՝ կարելի բոլոր միջոցներով :

Իտալիոյ դաշնագրին վերատեսութիւնը

ՄՈՍԿՈՒԱ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ, ԵԹԷ ...

Դաշնակից պետութիւնները դիմում ըրած էին Սեպտ. 26ին Խորհրդ. կառավարութեան, Իտալիոյ խաղաղութեան դաշնագրի վերաքննութեան համար: Պ. Վիշինսքի պատասխանեց դաշնակից ծանուցագրին, ինչպէս կը հաղորդէ սովետ. Թաս գործակալութիւնը :

Մոսկուայի յուշագիրը կը շեշտէ թէ՝ Իտալիոյ դաշնագրին վերաքննութիւնը չի ծառայեր ազատ ազգերու համագործակցութեան, այլ կը ծածկէ ճշմարիտ նպատակը, որ է լաւագոյն կերպով օգտագործել Իտալիան հիւս. Ատլանտեանի յարձակողական դաշինքին մէջ եւ սպառազինութեան բոլոր սեղմումները վերցնել :

Խորհրդ. կառավարութիւնը կը յիշէ 1949 Սեպտ.ին ուղղած իր ծանուցագիրը, որ կը մեղադրէ Իտալիան հիւս. Ատլանտեանի դաշինքին միանալուն եւ անհամապատասխան կը գտնէ խաղաղութեան դաշնագրի պայմաններուն: Ցետոյ կ'անդրադառնայ Իտալիոյ սպարապետ զօր. Մարրասի խօսքին, որ կը յայտարարէր թէ Ատլանտեան միութեան տրամադրութեան տակ դրած է մասնակցող տէրութեանց չափ կարեւոր ուժեր : Նմանապէս, պատերազմ. նախարար Պ. Փաչիարտիի յայտարարութիւնը Եունայթըտ Փրէսի, որ նկատի ունենալով Ֆրանսայի մղած պատերազմը Հնդկաչինի մէջ, պարծանքով կը հռչակէ թէ ոչ մէկ տէրութիւն Իտալիոյ չափ մեծ թիւով զօրախումբեր կրնայ տրամադրել: Այս քաղաքականութիւնը համապատասխան չէ Եւրոպայի խաղաղութեան ամրապնդման, ոչ մէկ կապ ունի Իտալիոյ ժողովուրդին շահերուն հետ, որ դեռ կը տառապի Հիթլերի եւ Մուսոլինիի բռնապետութեան երեսէն .

Պ. Վիշինսքի խորհրդ. կառավարութեան վըրայէն կը նետէ Վեթոյի մեղքը եւ կը յայտարարէ թէ՝ եթէ Իտալիան չէ մտած ՄԱԿի մէջ, պատճառը դաշնակից պետութիւններն են, որոնք անընդունելի պայմաններ ստեղծած են նոր անդամներուն համար: Սովետ կառավարութիւնը հակառակ չէ Իտալիոյ ընդունելութեան ՄԱԿէն ներս, պայմանաւ որ արբանեակ տէրութիւններն ալ ընդունուին: Իտալիոյ դաշնագրին վերաքննութիւնը պէտք է ծառայէ խաղաղութեան դատին, ոչ թէ հիւս. Ատլանտեանի խմբակցութեան յարձակողական ծրագրին: Սովետ ծանուցագիրը կ'եզրակացընէ .

« Օտար զին. խարիսխներու եւ օտար զինեալ ուժերու ներկայութիւնը իտալ. հողի վրայ, ոչ միայն չի նպաստեր Իտալիոյ անկախութեան զօրացման, այլ ընդհակառակը կը քանդէ իր հիմունքը ու Իտալիան կը դնէ ուրիշներէ կախեալ վիճակի մը մէջ :

« Այս պայմաններուն մէջ, Սովետ. կառավարութիւնը որ կ'աշխատի խաղաղութեան օգտին, կ'իմացնէ թէ՝ Իտալիոյ խաղաղութեան դաշնագրին վերաքննութիւնը կրնայ ընդունիլ միայն այն պարագային, եթէ ան քաշուի հիւսիս. Ատլանտեանի յարձակող. խմբակցութենէն եւ թոյլ չտայ որ իր հողամասին վրայ զին. խարիսխներ կամ օտար զինեալ ուժեր հաստատուին» :

« Լը Մոնտ» կ'անդրադառնայ Պ. Վիշինսքիի այն նկատողութեան, որ Ռումանիա, Հունգարիա, Պուլկարիա եւ Ֆինլանտա միեւնոյն կացութեան մէջ են Իտալիոյ հետ, հետեւաբար անոնց դաշնագիրներն ալ պէտք է վերաքննուին: Գաղտնիք չէ, սակայն, որ արբանեակ պետութեանց դաշնագիրներու վերաքննութիւնը կատարուած իրողութիւն մըն է, քանի որ անոնց սահմաններէն շատոնց անցած են սպառազինութեան մարզին մէջ ... :

Կիսապաշտօն օրկանը հնարաւոր կը գտնէ որ Ռումանիան եւ Հունգարիան ընդունուին ՄԱԿին մէջ, ինչպէս Լեհաստան ու Չեխոսլովաքիա, բայց անթոյլատրելի կը գտնէ որ այս կամ այն պետութեան ընդունելութիւնը սակարկութեանց դուռ բանայ: Մինչ Մոսկուա կը պնդէ թէ Ֆինլանտա մերժուած է դաշնակից պետութիւններէն, ինք է որ դէմ քուէարկած է 1947 Հոկտ. 1ին: Միեւնոյն վերաբերումը Իտալիոյ հանդէպ, դարձեալ նոյն պատճառով կամ առանց պատճառի :

« Լը Մոնտ » կը յիշէ թէ Եէմէն մաս կը կազմէ ՄԱԿի, շատ յարգելի պետութիւն մը, բայց չունի Իտալիոյ գերազանց յատկութիւնները: Պ.

Եգիպտական տագնապը

Դաշնակից կառավարութիւնը յետաձգած են իրենց դիմումը եգիպ. կառավարութեան, մասնաւորաբար Թուրքիոյ եւ Գահիրէի իրենց դեսպաններուն ընդդիմութեան պատճառաւ: Անոնք բացարձակապէս անօգուտ եւ նոյն իսկ վտանգաւոր կը գտնեն դաշնակից պետութեանց դիմումը Գահիրէի, քանի կացութիւնը չէ պարզուած : Մեծն Բրիտանիա մտադիր է խորհրդակցիլ իր Տօմինեօններուն հետ, այնուհետեւ հաւանական է որ շաբաթ օր յանձնուի նոր առաջարկները եգիպ. կառավարութեան :

Մինչ Սալահէտտին փաշա ամերիկացի թղթակիցի մը կը յայտարարէ թէ՝ Եգիպտոս լոկ անգլ. յարձակման դէմ ինքզինքը պիտի պաշտպանէ, անդին՝ Ուաշինկթընի եգիպտ. դեսպան Քեամիլ պէյ, այս չէզոք քաղաքականութեան հակընդէմ յայտարարութիւն մը ըրած է երէկ մամուլին .

« Եգիպտոս մաքէն չանցնէր չէզոք մնալ, ան դեռ չէ ուրացած 1936ի դաշնագիրը, թէ Նահասփաշայի նախաձեռնութիւնը Արեւմուտքի պետութեանց հետ լաւագոյն հիմերու վրայ բանակցութիւնները վերսկսելու նպատակը կը հետապնդէ, լաւագոյն կերպով տրամադրուած հանրային կարծիքի մը հետ»: Որո՞ւ հաւատք ընծայել, հարց կուտայ իրաւամբ «Քոմպա», նախարարի՞ն թէ պաշտօնատարին ...

« Լը Մոնտ » կը տեղեկացնէ թէ՝ Անգլիա տրամադիր է Սուտանի հարցը թողուլ տեղացիներու կամքին: Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան գործը աւելի կ'ամրապնդէ դաշնակիցներու բարեկամութիւնը: Մեծն Բրիտանիա յոյս ունի որ անոնք պիտի աջակցին իրեն, Սուտանի եւ նոյնքան ալ Սուէզի ջրանցքի խնդրին լուծման համար: Պաշտօնական շրջանակները մեծ վերապահութեամբ կ'ընդունին Պ. Մորկընթաուի առաջարկը, որ կը թելադրէ Ապատանի քարիւղի եւ Սուէզի ջրանցքին վարչութիւնները յանձնել ՄԱԿին :

Եգիպ. կառավարութիւնը գաղտնի միջոցներ ձեռք առած է Սուէզի ջրանցքին շուրջ բանակող անգլ. զօրախումբերուն դէմ :

Ըստ Ռէօթէրի, Եգիպտոսի եւ Սուէզի ջրանցքի բրիտ. բանակը «թշնամի ուժ» կը հռչակուի : Արգիլուած է ամէն յարաբերութիւն անգլ. ուժերուն հետ, կարգ մը ապրանքներու հայթայթումը եւ աշխատանքը ի նպաստ բրիտ. բանակին :

Սուէզի ջրանցքին շուրջ անգլ. իշխանութեանց համար գործող եգիպտացի բանուորներուն թիւն է 70.000 հոգի: Գահիրէի կառավարութիւնը մտադիր է պաշտօն չգտնող գործաւորներուն նը[illegible] յատկացնել :

Էլ Ահրամ, Եգիպտոսի անկախ օրկանը, կը ճշդէ արգելքի ենթարկուելիք բաները: Ազգայնացուած երկաթուղիները, ջուրի, կազի եւ ելեքտրականութեան սպասարկութիւնները:

Քորէայի բանակցութիւնները

Պաշտօնական ոչ մէկ զեկոյց Փան Միւն Ժոմի բանակցութեանց մասին: Միւնսունէն կը հաղորդեն սակայն որ, այս երեք օրուան ընթացքին, նախնական համաձայնութիւն մը գոյացած է .

1.— Զինուորական բանակցութիւնները տեղի պիտի ունենան Փան Միւն Ժոմի մէջ :

2.— Հաւաքոյթի վրանը շրջանակող գօտին պիտի չէզոքացուի 1000 մեթր շրջագիծի մէջ :

3.— Այս գօտիին մէջ երկու կողմերն ալ հաւասարապէս պատասխանատու պիտի ըլլան ապահովութեան :

4.— Երկու կողմի պատգամաւորներու կառքերուն համար արտօնագիր պիտի տրուին Քայիզոնկ Փան Միւն Ժոմի եւ Միւնսօն Փան Միւն Ժոմի ճամբաներուն համար :

Այսու հանդերձ, դաշնակիցներու աշնանային յարձակումը սկսած է 10 օրէ ի վեր եւ յանգած է Զինօրրէական ձմեռնային բանակատեղիներու քայքայման : Եանկիւեի մարզին մէջ, Ֆրանս. վաշտը ուրբաթ առտու գրաւած է վերջին բարձունքը Քրեվքէօր լեռնաշղթային եւ բազմաթիւ չինացի գերիներ ձեռք անցուցած: Կարմիրները ծանր հրետաններ կը գործածեն եւ մեծ դժուարութիւններու կ'ենթարկեն դաշնակից զօրախումբերը: Ամերիկացի օդանաւորդները յայտարարած են թէ՝ համայնավար ուժերը աւելի քան երբեք

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ժորժ Պիտօ առենին ըսած էր.— Բնական երեւոյթ մը չէ, որ աշխարհի խաղաղասիրական կազմակերպութիւնը իր դրան առջեւ սպասել տայ Տանթէի, Միքայէլ Անճելոյի եւ Կարիպալտիի երկիրը »: Կիսապաշտօնական օրկանը ի վերջոյ կ'եզրակացնէ .

« Եթէ ՄԱԿէն ներս նոր անդամի մը մուտքը կախեալ ըլլայ այս կամ այն մեծ տէրութեան շահերէն, որպէսզի կարենայ օգտուիլ անոր ձայնէն, այդ կազմակերպութիւնը մոռցած պէտք է ըլլայ իր առաքելութիւնը եւ նպատակները, որոնց համար ստեղծուած է »:

ԱՄԷՆ

Consummatum est.
ՅՈՎՀ. ԺԹ. 30

Երբ հրաժեշտ կ'առնեմ հանրային կեանքէն, մասնաւորաբար հրապարակագրութենէն՝ զբաղելու համար միայն իմ բժշկական թերթովս եւ գիրքերս հրատարակելու հոգերով, իբրեւ վերջին տուրք՝ կ'ուզեմ, արձանագրել հետեւեալ դիտողութիւնը :

Բանաստեղծ Մ. Իշխան, ներկայացնելով Ն. Աղոնցը (ՀԱՅՐԵՆԻՔ, ամսագիր, Յուլիս), կը գրէ — « Ակնարկութեամբ մը յիշեցուցի ՄԵՆՔԻ տղոց իր վրայ գործած անտեղի յարձակումները, որոնց պատճառ դարձած էր Մ. Պէշիկթաշլեանի եւ Խ. Աբովեանի բաղդատական զուգակշիռը գծող իր մէկ գրուածքը: Աղոնց թեթեւ մը պռստեց յօնքերը եւ անտարբեր շեշտով պատասխանեց. « Չհասկացան ինծ եւ չըմբռնեցին թէ ի՛նչ էի ուզում ասել»: Զգացի որ առհասարակ վերէն կը նայէր «տաճարին տղոց» բարձրացուցած պատուանդանին վրայ եւ ոխ չէր պահած»:

Առաջին անգամ չէ որ առիթ կ'ունենամ հաստատելու թէ իմ սերունդս չունեցաւ երբեք «սերունդի ոգի»: Երբ յանուն սերունդի մը եւ իր դաւանած գաղափարներուն, պայքար մը կը բացուի, պայքարը տկարացնող ամէն թերահաւատութիւն կը մատնէ սերունդի ոգիի պակաս :

Մ. Իշխան չի գիտեր Աղոնցի դէմ կատարուած « յարձակումներուն » պատմութիւնը, այնպէս որ բոլորովին սխալ է իր գնահատութիւնը՝ երբ զանոնք կ'անուանէ «աղմուկ» կամ «անտեղի» :

1930 Նոյեմբեր 14ին, Ռէհան Կարօ, նախկին «Յարդգողական» մը, դասախօսութիւն մը տուաւ Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի մասին, « «Մերոց գրական ակումբին» մէջ,— «Յարդգողականները » այդ անունը կուտային այն հաւաքոյթին, որուն նախագահն էր Փրոֆ. Աղոնց: Նոյ. 21ին «Յառաջ»ի մէջ հրատարակուեցաւ դասախօսութեան ամփոփումը իբրեւ տեղեկատուութիւն, (այդ դասախօսութիւնը երեք տարի առաջ տրուած էր«Յարդգող»ի մէջ, ուրեմն ծանօթ էր մեզի իբրեւ «բարեխառն տեսակէտ»): Բայց տեղեկատուն արձագանգ կուտար նաեւ կարգ մը հրակէզ«քննադատութիւններու», որոնք կատարուած էին յետ դասախօսութեան,—այսպէս՝ օր. , Փրոֆ. Աղոնցի տեսակէտներուն: Ընդվզեցուցիչ էին այդ տեսակէտները: Քանի մը օր անցաւ, ոչ սրբագրութիւն, ոչ լուսաբանութիւն: Յայտնոց մը տուի եւ ահա Փրոֆ. Աղոնց pneumatique նամակով մը պատասխանեց թէ «անհեթեթութիւններ » վերագրուած էին իրեն, ու կը սրբագրէր, միաժամանակ հրապարակագրական ... դաս մըն ալ կուտար ինծի՝ ՆՈՐ ԴԱՐի աւանդութիւններէն մինչեւ ՅԱՌԱՋի աւանդութիւնները, — Տէ՛ր ողորմեա, մօտ յիսուն տարիներու դէզի մը ետեւէն: Իր «սրբագրութիւնները» եւս կը մնային տակաւին քննադատելի, այսուհանդերձ պատասխանը հրատարակեցի (ՅԱՌԱՋի խմբագրապետը Յունաստան կը գտնուէր այդ օրերուն), յետոյ դիտել տուի իրեն, որ կը փորձէր խայթել զիս, թէ կատարուած « սրբագրութիւնն » անգամ պտուղն էր խայթոցիս :

Զմայլեց, ոխ պահեց: Ժամանակ մը ետքը, ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագրին մէջ չափազանց անարգական բառեր գլորեց հասցէիս, (զիս կ'անուանէր «գիժ» եւ «հողմավար գլուխ»), ու Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի գագաթէն ցատկելով մինչեւ Կիլիկիա, «լեւանտացի» (լեվանտինէց) կ'անուանէր Կիլիկիոյ Հայերը եւ, այսպէս, կ'աղարտէր պատմագէտի իր անունը(*): ՅԱՌԱՋի մէջ պատասխանեցի երկար յօդուածաշարքով մը, որ այսօր դարձած է հրատարակութեան համար պատրաստ ստուար հատոր մը :

Զմայլեց, ոխ պահեց: Ժամանակ մը ետքը, ՎԷՄ պարբերաթերթին մէջ աւելի տգեղ բառեր գլորեց հասցէիս (զիս կ'անուանէր «լօթի» եւ ... ուրիշ կինտոյական որակումներ): Պատասխանեցի ԵՐԿՈՒՆՔի մէջ բուռն եւ փրփրադայր: Բայց այս անգամ, ինծմէ առաջ, հրապարակ նետուեցաւ Վազգէն Շուշանեան: ՄԵՆՔը նոր էր կազմուած: Կողքին վրայ, յանուն խմբագրութեան, Վազգէն ծանր եւ անողորմ յարձակում մը կատարեց Աղոնցի դէմ, ուժ տալու համար ինծի՝ ցոյց տալով սերունդի ոգիին փաստը, որ շատ սովորական չէր իրեն: Ռաֆայէլ Զարդարեան վրդովուեցաւ եւ հեռացաւ խումբէն :

Ես շարունակեցի պայքարը՝ յօդուածաշարքով մը, որ կէս մնաց ԵՐԿՈՒՆՔի դադարումով:

Ահա վէճին արտաքին պատմութիւնը :

Ըստ բովանդակութեան, աւելորդ կը գտնեմ ներկայացնել Աղոնցի տեսակէտները, որոնք բորբոս կը հոտին՝ իբրեւ պատմութիւն (Կիլիկիոյ հայկական արժէքը) եւ իբրեւ գրականութիւն (Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի բաղդատութիւնը Աբովեանի եւ Նալբանդեանցի հետ):

Ինծի համար կարեւոր չեն ատոնք: Աղոնցի գրական հասկացողութեան մասին Մ. Իշխան ինքն ալ վերապահ կը թուի, երբ կը գրէ թէ փրոֆէսէօրը չի՛ հասնիր Վարուժանին: Ո՛, զարմանալու բան չկայ այստեղ,— Կովկասի մէջ երբեք յարգի չէր Վարուժանը, այնքան որ Շիրվանզադէ «պոռնկագիր » որակեց Իրգնիքի հողին քնքուշ, ազնուական ու նուրբ այս ծաղիկը: Վարուժանի բանաստեղծական կերպարը գնահատելու, Վարուժա՛ն հասկնալու համար, պէտք եղաւ որ Մահարիները եւ Ալազանները ծնին, Աղոնցէն քանի՞ տարի ետք՝ դուք հաշուեցէք:Աղոնց, որ «Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանը յետ է Աբովեանից» կ'ըսէր, քանի՞ տարի ետ կը մնայ ինքը, գրական հասկացողութեան տեսակէտով, թող ըսէ Մ. Իշխանը, որ քիչ մը շատ կը հիանայ տիտղոսներու վրայ :

Այսքանը գրական ճաշակի եւ գրական ծանօթութիւններու մասին :

Կուգայ օր մը, երբ ցոյց կը տրուի նաեւ թէ պատմութիւն գրելը, եթէ փիլիսոփայական դիսէրտացիա խմբագրելու պէս բան մը չէ, կը դառնայ անարժէք բան մը «տաճարին տղոց» համար, որո՛նք géopsyché կարդացեր են, géopolitique ուսաներ են, ի՛նչ փոյթ թէ ոմանց աչքերը կը շլմորին՝ երբ երկար հաշիւներ կատարուին, ճշդելու համար թէ Արգիշտի գրե՞լն է ճիշդը թէ Արգիշտինի, կամ Ուրարտու անունը ծանօ՞թ էր Թակլաթ-փալասարին թէ ծանօթ չէր :

Կարեւորը այս ալ չէ:

Գանք մարդուն: Մ. Իշխան շատ փոքր էր ու չի յիշեր հարկաւ թէ օր մը, հէքեաթի օրերուն պէս օր մը, Աղոնց յանկարծ Փարիզ հասաւ Սովետական Աշխարհէն, եւ, ինչպէս շատ ու շատ Հայեր, որոնք իրենց կեանքին արժէքը գիտեն, ուզեց ապրիլ արտասահման եւ «բարոյական դեսպանի» դերը մը գրաւել յանուն Հայաստանի սովետ կառավարութեան,— ի՛նչ խօսք որ Հայաստանի կառավարութիւնը չի սիրեր այս «բարոյական դեսպանները», ուրի՛շ գործ կը սպասէ անոնցմէ եւ ուրի՛շ անուն կուտայ դիւրամատոյց խեկնածուներուն :

Արդ, Աղոնց չյաջողեցաւ հոն՝ ուր ձախողած էին իրմէ աւելի խորամանկներ: Բայց իր այդ պատմութեան անցաւ,— ամէն մարդ կը մոռնայ, ես չեմ մոռնար :

Աւետիս Ահարոնեան յօդուած մը ունէր Հայաստանի օրուան վարիչներուն մասին՝ ՅՈՒՍԱԲԵՐի մէջ, բուռն ու դառն, բայց այրած սիրտով գրուած: Պարսաւանք մը խմբագրուեցաւ, անմիջապէս, Կարմիր Տան մէջ, այնպէս ինչպէս Հողին Սուրբ կը ներշնչէ «բարոյական դեսպաններուն », սանկ պարագաներու մէջ: Յետոյ հաւաքումն ստորագրութեանց: Ու տեսանք որ... Աղո՛նցն ալ հոն է, մարդագետնին մէջ: Այդ պարսաւագիրը հրատարակուեցաւ թերթի մը մէջ, որուն գոյնը խաթարուած գոյն մը ունէր, ի՛նչ գոյն եւ ինչո՛ւ՝ չըսեմ աւելի լաւ է

Վրդովում մեր կողմը: Պարսաւագի՛ր՝ Ահարոնեանի դէմ, մեծանուն, տիտղոսակիր, մօրուսաւոր մարդոց կողմէ: Աղոնց լուր ղրկեց թէ չէ ստորագրած, բայց... չհերքեց հրապարակաւ : Ես չեմ ցաւիր թէ Աղոնց ստորագրած է պարսաւանքը: Բայց կը ցաւիմ որ ստորագրեց (ողջո՛յն, Երեւան, կամ՝ յիշեա մեզ, Տէր), ու մեզի ըսաւ թէ չստորագրեց, (ողջո՛յն, Դաշնակցութիւն):

Մ. Իշխանէ կը խնդրեմ որ արձանագրէ այս ակտն ալ Աղոնցի նուիրած իր ներբողագրին մէջ :

Կարեւորը այս ալ չէ :

Անշուշտ Աղոնց, իբրեւ քաղաքագէտ, իրաւունք ունի կարծիք յայտնելու, կողմ բռնելու, քննադատելու, ճիշդ ինչպէս պարզած է իր տեսակէտները ժամանակակից մեր ազգային կեանքին մասին: Օրինակ, հայ յեղափոխութեան մասին՝ որ օտար կոչականներու հրաւէրո՛վ կատարուած է, հայ - թաթարական կռիւներու մասին՝ որոնց մէջ մեղք չունի՛ Ցարը,— այսքան իմաստութիւն հազար տարին մէկ անգամ՝ կուտայ Աստուած: Քէ՞ն ընենք՝ եթէ Աղոնցի կուտայ, մեզի չի տար, — չի տար՝ չի տար, Աստուած չէ՞:

Կարեւորը այս ալ չէ :

Կարեւորը ա՛յն է, սիրելի բանաստեղծ Իշխան, սիրելի երիտասարդ Իշխան, որ մեր ծերունիները պարսաւանք ստորագրելու ժամանակ կը դաշնակցին, ներբողագիր խմբագրելու ժամանակ կը համերաշխին, բայց մեր նորերը չեն գիտեր թէ ի՛նչ բան է սերունդի ոգին, չե՛ն գիտեր, տակաւին, հաւաքաբար ստորագրել կամ իրար բռնել: Ընդհակառակն, յառաջացած երիտասարդներու կատարած նուաճումը կը քանդեն ու կը խորտակեն: Ով որ կ'ուզէ՝ թող գովէ Աղոնցը, բայց երբ երիտասարդ մըն է որ կը գովէ, եւ քար մըն ալ կը գլորէ ՄԵՆՔի կամ ՅԱՐԴԳՈՂի «տղոց», արի՛ւն կը կաթի սրտէս: Ա՛խ, սա «տղաքը», — այո՛, մենք ի՞նչ ենք, անոնք փրոֆէսէօր, իսկ մենք՝ « տղաք»:

Ես չկրցա՛յ հասկցնել, սակայն, այս «տղոց» թէ սերունդի ոգին կը պահանջէ համերաշխ մնալ իր ուղեկիցին, համամտութեան եւ տարակարծութեան խնդիր չհանել երբեք: Գետնին տակը անցնի համամտութիւնն ալ, որ ուխտերներուն յատուկ է, տարակարծութիւնն ալ, որ ցիկաններուն յատուկ է: Դարը գործակցութեան դար է եւ, մանաւանդ, սերունդ կը նշանակէ գործակցութիւն՝ սրտի նոյն թաք - թաքը, հոգեկան թռիչքի նոյն թափ - թափը: Ի՞նչ կ'արժէ համամտութիւնը, — Աստուած անգամ ամբողջական համամտութիւն ցոյց չի տար Երրորդութեան գործերուն մէջ: Կարեւորը քալելն է ձեռք ձեռքի, կողք կողքի :

Յարգեցէք հին սերունդը, բայց մնալով միշտ իբրեւ տանուտէր, եւ ոչ իբրեւ յաւիտենական աշակերտ տիտղոսաւորներու՝ որոնք «վերէն կը նային» ձեր վրայ, կամ անոնց՝ որ իրենց համբաւը կը մշակեն ծաղիկ մշակելու ձեւով, ինչպէս դիտել կուտար Վազգէն Շուշանեան: Ու մանաւանդ մի հաւատաք թէ մենք չենք հասկնար ծերուկներ, ինչպէս կը պ դեն, — սեպաձեւ արձանագրութի՞ւն են, ի՞նչ են: Բայց հաւատացէք որ չեն հասկնար մեզ՝ իրենք :

Այսուհանդերձ, հրապարակը ձերն է, ըրէ՛ք ինչպէս որ կ'ուզէք, ըսէք ինչ որ կը խորհիք :

Ես չկամ այսուհետեւ: Կը մտնեմ բոժոժիս մէջ: Ասիկա վերջին յօդուածս է: Ամէն :

Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

(*) Տեղն է ըսելու թէ Փրոֆ. Աղոնց պատմագէտի իր անունը բարձր կը պահէր՝ եթէ պատմական վաւերականութիւն չփնտռէր ... « Երգն Հայաստանի» անարժէք ֆիլմին մէջ:

Մեր լեռներու խորհուրդը

Ա.

Մեր ժողովուրդը քալեց իր պատմութեան արշալոյսէն առաջ եւ յետոյ: Քալեց անընդհատ, անխոնջ եւ յամառ: Քալեց ու փնտռեց իր նիւթական հայրենիքը, հայրենիք մը՝ որ իր քիմքը հրապուրէր, լիացնէր իր երեւակայութիւնը եւ զինովցնէր զինքը՝ իբրեւ հրաշափառ տեսիլք ու պատկեր: Օր մը, դարեր վերջ, գտաւ վայր մը, խորհրդաւոր ու պատկառազդու՝ իր բարձր լեռներովը, կախարդական՝ իր ծաղիկներովն ու բուսականութեամբը, հաճելի՝ պաղ ու կապոյտ ջուրերովը, պայծառ երկինքովը ...

— « Յո՞ երթաս», կանգ առ, բաւական է թափառումդ, ահա քու ցանկացած հայրենիքը: Հայ ոգին էր որ կը խօսէր հայութեան, կը հրաւիրէր զայն՝ վերջ դնել իր թափառական կեանքին, վար դնել իր բեռը, նստիլ հողին վրայ՝ սեփականացնելու համար զայն, անոր մէն մի հողային փըշրանքին ու աւազին մէջ, ծիլին ու տերեւին, ծաղիկին մէջ հոսեցնելով իր երազին հիւթը, իր գաղափարին յոյզը :

Այսպէս էր ահա, որ ժողովուրդ Հայոցը գտաւ իր սեփական Հայրենիքը, աւանդափառ ու տեսլապաշտ Արմէնիան: Ամուր փարեցաւ անոր կուրծքին, ինչպէս մանուկ մը՝ իր մօրը ստինքին, ինչպէս երիտասարդ մը՝ իր սիրուհիին, սիրոյ անզուսպ կարօտով մը՝ որուն մէկ վայրկեանի ապրումը աւելի կը կշռէ հարիւր տարուան կեանքէն: Ու ան՝ համբերութեամբ, ինքնայօժար զոհողութեամբ, տաժանքին ծանրութիւնը կրեց՝ բանելու համար իր եսին քերթուածը այդ հողին վրայ, իր հոգիին խռովքը հոսեցնելու համար այդ հողին մէջ, ըլլալու համար արարիչը իր հայրենիքին, եւ ստեղծագործը՝ անոր վաղուան հաւատքին ... :

Ժողովուրդ մը որքան քրտինք թափեց իր հայրենիքին վրայ, շինեց ու ծաղկեցուց, մշակեց ու գեղեցկացուց, այնքան ալ սիրեց զայն: Որքան շատ ապրեցաւ անոր վրայ՝ այնքան ալ «մտերմացաւ» անոր: Որքան «պաշտպանեց» զայն ու «կըռուեցաւ» անոր համար՝ այնքան ալ «աստուածացուց » զայն: Ժողովուրդ մը որչափ «խորհուրդ» ու «իմաստ» հագցուց հայրենիքի մէջ գտնուած լերան ու վիհին, լիճին ու գետին, դաշտին ու հովիտին, ակին ու աղբիւրին, ծաղիկին ու կանաչին, այն չափով ալ «մեծցուց», պատկառելի դարձուց զայն իբրեւ նիւթ ու որակ: Որչափ մշակութային ու ճարտարարուեստական քանդակներով հարստացուց, այնչափ ալ անմահացուց զայն . . . :

Հայրենիքը միայն «հող» չէ, այլ՝ միտք ու գաղափար, երկունք ու թուխս, սիրտ ու հոգի, երազ եւ հաւատք, ներկայ ու ապագայ, ես ու հըպարտութիւն, քրտինք ու աշխատանք: Հայրենիքը ամբողջական կանչն է ժողովուրդի մը չօշափելի եւ անչօշափ, նիւթական ու հոգեկան, ապրումին, եւ դեռ՝ հնոցը անոր ստեղծագործական ուժին: Ծոյլերը, մակաբոյծները, հոգեթափները եւ գաղափարազուրկները չեն կրնար հայրենիք ստեղծել: Մարգագետին մը՝ հոն արածող էշերու կամ ջորիներու հայրենիքը չէ, այլ՝ արօտատեղի: Հայաստանը, հազար տարի վերջ ալ Թուրքիա չէ կրնար կչուիլ, մեր երկիրը՝ հայ ժողովուրդի հաւատքին աստուածատաճարն է, Թուրքը զայն չի կրնար պարպել իր խորհուրդէն, ու մանաւանդ իր հրեղէն տեսիլքէն... ասոր համար՝ Հայոց աշ-

Հեծեզ

Երգերս քեզի են
Օր մը հեռուէն
Պիտի փայլիր դուն,
Տեսի՛լք երբեմն :

Պիտի բանայիր
Դուռն իմ տընակիս ,
Ու գիշերին մէջ
Ցնցա՛ր որբ հոգիս :

Երգերը սուտ չեն ,
Օր մը պիտի գաս
Անհուն կարօտով
Լուսաթեւ երազ ...

Բայց պիտի գտնես
Տընակըս աւեր ,
Ու անոր վըրայ
Նոճին մըթաստուեր ...

ԱՐՍԷՆ ԵՐԿԱԹ

խառնը գրաւուած, բռնաւորուած կալուած մըն է միշտ..., ատոր համար է որ, թէեւ «Արեւելեան նահանգներու» մէջ Հայեր չեն ապրիր, բայց անոնք չեն դադրիր Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի մասեր կազմելէ ։

Յունաստանը, երազի մը հունէն՝ պատկերեց իր աստուածները, եզաւ աւանդութիւններու եւ հրաշքի դարբին, «Պէնտէլի» լեռը անոր նուիրեց իր մարմարը, իսկ արուեստը՝ անոր հայթայթեց կարկինը, մուրճը եւ երկրաչափական գիծերու գիտութիւնը, հիմը դրուեցաւ արձաններու եւ տաճարներու ճարտարապետութեան, կերտումի ապշեցնող ոճին։ Հեթանոս Յոյնը, իր հրաշունակներէ խանձած, չոր ու լերկ հայրենիքը զարդարեց արուեստի դլուխ գործոցներով, հանճար ցանեց ..., ուղեղ սերմանեց..., ազգային փառք ժողվելու համար։ Այն օրէն է որ կան Պառնասոսն ու իր Դիլփին, Հին Կորինթոսն ու Մեկենան, Տիլոսն ու Էլէվսինան, Աթէնք ու իր Ագրոպոլը ...։ Յունաստանը իր արուեստին արդիւնքովը պանծալի է, պարպեցէք զայն, օ, մնացածը անհրապոյր նիւթ է ։

Հայութիւնը Մերձաւոր Արեւելքի Յոյնն էր, անկէ աւելի գաղափարապաշտ ու երազային ։ Ան չէր կրնար յագենալ նիւթին տուածովը, նիւթը Աստուած ու ներշնչող չէր, վասն զի դեռ չէր մըշակուած անիկա, երկրին արգանդին մէջ դեռ չէր մխրճուած ուղեղին խոփը։ Ատոր համար՝ ան զօրաշարժի կանչեց հոգեկան բոլոր ուժերը, սեփական հայրենիք մը մարմնաւորելու եւ զայն լեցնելու կախարդականութեամբ, առասպելով ու աւանդութեամբ , ցանկութիւններու գրգիռով, փառքի հպարտութեամբ, հայրենիքը գաղափարական հարս մըն էր, պէտք էր զայն զարդարել ոսկիով եւ թանկագին քարերով եւ անոր հագցնել ծանրարժէք զգեստներ։ Ահա թէ ինչպէս պատմական Ուրարտուն վերածուեցաւ Արմէնիայի։

Հեթանոս Արմէնները ունեցան իրենց ոսկիէ

եւ մարմարէ արձանները, եւ մէհեանները։ Արամազդի մեհեանը՝ Անի ամրոցին մէջ, Անահիտինը՝ Երիզայի, Վանատուրին՝ Տարօնի մէջ, Տիրին՝ Արտաշատի դրան մօտ, Միհրին՝ Բագառիճի, Նանէին՝ Թիլ աւանի, Վահեվանեանը՝ Յաշտիշատի եւ Բարշամինին՝ Թորդանի մէջ։ Հեթանոս այս մեհեաններու համար կը տագնապէին, հայ միտքը, երազելով ու երեւակայելով, հայ բազուկը՝ յոգնելով ու տանջուելով։ Անոնց մէջ կը հոսէին հայ արքաներու, նախարարներու, զօրավարներու եւ ժողովուրդին նուէրները ։

Անցան դարեր։ Ինկաւ հեթանոսութիւնը, անոր տեղը բռնեց Քրիստոնէութիւնը։ Սեւ տարազով, լայն ու ծփուն քղանցքներով, բրդոտ այտերով եւ երկար մօրուքով մարդիկ յաջորդեցին քուրմերուն։ Կործանուեցան մեհեանները, փըշրուեցան աստուածներու մարմարեայ արձանները. կողոպտուեցան մեհենական գանձարանին մէջ դարերէ ի վեր կուտակուած ոսկեղէն ու արծաթեղէն զարդերը, սպասները, պսակները, անօթները, ոսկեճամուկ հանդերձները, այրուեցան մեհենից մատեանները, մեռելոց գիրքերը, մագաղաթները։ Ոչ մէկ հետք այսօր՝ հին դարերու երկունքէն ։ Այս քանդումներուն հերոսը Գրիգորն է, Պարթեւաց ազգէն, մայրը կը կոչուէր Ոգոհէ, հայրը՝

Անակ, որ՝ Պարսկաստանէն Հայաստան եկաւ, հիւրասիրուեցաւ մեր Խոսրով արքայէն, պալատին բարիքը վայելեց..., բայց՝ յետոյ ուրացաւ իր կերած հացը, մեռցուց արքան Հայոց ։

Հայրը սպաննեց Հայոց մարմնական թագաւորը, իսկ տղան սպաննեց հոգեկան Թագաւորը։

Բայց՝ Հայոց ժողովուրդը չէր կրնար ապրիլ միայն նիւթով, ան՝ նորէն բանեցաւ, կուռքերու եւ մեհեաններու փոխարէն, հայրենիքը զարդարեց վանքերով ու եկեղեցիներով, բերդերով ու կամուրջներով, պարիսպներով ու աշտարակներով, եւ դեռ՝ մեր լեռները փաթթեց աւանդութիւններու շղարշովը, երեւակայութեան վառվառ գոյներով պանծացուց զանոնք, անոնց մէջ դնելով խորհուրդին եւ ներշնչումին ոգեկանութիւնը ...։

ՍՕՍ - ՎԱՆԻ

ՏՈՄՍԵՐ

Աղքատաց պնակը

Եթէ ժամանակ ունիք, համրեցէք անցեալ կիրակի օրուան «Նիւ Եորք Թայմզ»ի էջերը։ Ես, ոչ միայն համրեցի , այլեւ կշռեցի ամբողջ թերթը ։ Արդիւնքը՝ ահաւասիկ .—

Լուրերու բաժին՝ 112 էջ, գրական յաւելուած՝ 72, գրախօսականներ՝ 36, նորաձեւութեանց « բացառիկ »ը՝ 80, քաղաքական յօդուածներ՝ 12, թատրոն, շարժանկար, արուեստ, երաժշտութիւն, պար եւ մասամբ նոյին՝ 30 , առեւտրական բաժին՝ 14, մարզախաղեր եւ ուրիշ շատ մը բաներ՝ 12 — համագումար 368 էջ։ Թերթին ծանրութիւնը՝ 3 փաունտ 12 ունկի ։

Երե՛ք հարիւր վաթսունը ութը էջ...

Այսինքն 92 թիւ « Հայրենիք» կամ 184 թիւ « Յառաջ » ։

Իններուն երկու թիւ «Հայրենիք»ը կը հրատարակուի 15 շաբթուան մէջ, իսկ 184 թիւ «Յառաջ»ը՝ 30 շաբաթէն ։

Սակայն, միայն մենք չենք որ ետ մնացած ենք այս մարզին մէջ։ Փարիզի թերթերն ալ ունին միայն չորս էջ ։

Լոնտոնի «Թայմզ»ը — որուն համար կ'ըսեն թէ աշխարհի ամէնէն անմրցելի թերթն է՝ իր որակով եւ հեղինակութեամբ — կը հրատարակուի, շաբաթը չորս անգամ՝ ութը էջ, երկու անգամ՝ տասը էջ։ Պատճառը թուղթի պակասն է, ոչ թէ ընթերցողներու թիւին նուազութիւնը ։

×

Մեր իրականութեան մէջ, թերթերը կը հրատարակուին որպէսզի խմբագիրները հաց ու պանիրէն անդին չանցնին ու երկու աչնթ մէկ կողմ չնետեն՝ սեւ օրուան մը համար։

Հայ խմբագիրը իր աչքի լոյսը կը կորսնցնէ, ազգը լուսաւորելու համար։ Ազգն ալ, իր կարգին երդում ըրած է որ հայերէն թերթ պիտի չկարդայ ։

Արդի՞ւնքը ։

Ամբողջ արտասահմանեան Հայաստանի մէջ կան միայն երկու օրաթերթեր որոնց շրջաբերութեան քանակը 4000էն քիչ մը աւելի է— «Հայրենիք»ն ու «Յառաջ»ը, երկուքն ալ Դաշնակցական։

Դիմացի արտին թերթերը կը տպուին, ընդհանրապէս, 3000ական օրինակ, բայց կը ծախուին միայն 2000 օրինակներ։ Մնացեալները, ձրի կը ղրկուին հոս, հոն «յանուն լուսաւորութեան գայթակղեալ մտաց»։ Դաշնակցութիւնը ձրի թերթ չի ղրկեր ատոր անոր, որովհետեւ մարդ որսալու միտք չունի։ Հաւնողը կը վճարէ կը կարդայ, չհաւնողն ալ, ինք գիտէ ։

Այո, մեր մէջ, լրագրութիւնը տաժանակիր աշխատանքի պէս բան մըն է որուն, կամովին, կը դատապարտուին այդ սասպրէզը սիրողները ։

Հայ ժողովուրդին համար, հայերէն թերթը « աղքատաց պնակն » է որուն մէջ սանկ, արհամարհանքով մանրուք մը նետելու կը բարեհաճի ազգասէր Հայը ։

Կիսկատար դրոց - բրոցները օտար լեզուներ գիտեն եւ «հոգեկան բաւարարութիւն» չեն ստանար հայերէն թերթերէն։ Անգրագէտներն ալ պատկեր կը փնտռեն...

Այս չհեսութեան եւ այս տգիտութեան համար է որ հայերէն թերթը ունի միայն չորս էջ, իսկ Ամերիկեանը՝ 368 էջ ։

Օտարին համար մամուլը «Նորին Վեհափառութիւն »ն է։ Մեզի համար, ըսի, աղքատաց պնակը ։

ՆԻՐՈՊԱՑԻ

× Տնտես հաւասար տես, դատաստանի չերթաս սեւերես ։

× Գայլի հետ զառ կ'ուտէ, տիրոջ հետ կուլայ ։

× Սպիտակ չունը բամպակ ծախողին վնաս է։

× Ոչ այն արի, ոչ այն բարի, երկուքը մէկ արտի զարի ։

ՕՏԱՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ (2)

ԿԱԽԱՐԴԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆԸ

(ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

Բ.

— Երթանք, ըսաւ Մարտին, մէկը կրնայ վըրայ հասնիլ եւ մեզ զրկել մեր բախտէն ։

Երկու եղբայրները աճապարանքով հեռացան դղեակէն։ Քոլին, փոխանակ անմիջապէս անոնց հետեւելու , մտաւ առաջին սենեակը, հաւաքեց անոնց հոն ձգած ուտելիքը եւ ճամբան սկսաւ ուտել։ Քիչ ետք, խիտ թփուտքի մը մօտ հասան , երկու մեծերը վար դրին իրենց պայուսակները եւ նստան հանգստանալու։ Քոլին ալ գետնին վրայ երկարեցաւ եւ շարունակեց վերջին պատառը ուտել։ Յանկարծ Մերլին ոտքի ելաւ ու ըսաւ .

— Մեր պաշարը մոռցանք. Քոլին, դղեակը վազէ եւ բեր ինչ որ կայ ։

— Յոգնելու հարկ չկայ, ես եղածները հաւաքեցի ու կերայ ։

— Թշուառական զող, աղաղակեցին երկուքը միաբերան եւ Քոլինին վրայ յարձակելով լաւ մը ծեծեցին զայն ։

— Գնա ուր որ կ'ուզես, որկրամոլ անպիտան, կորսուէ, քեզ չենք ուզեր , ըսին։

Քոլին երկար ատեն գետին մնաց փռուած , ուժասպառ։ Երբ սթափեցաւ, առանձին էր, ինչ ընէր...

— Դղեակ կը վերադառնամ, ըսաւ ինքնիրեն, կը հաւաքեմ դրամները եւ իշխանական կեանք մը կը վարեմ ։

Դղեակը հասնելուն, բաճկոնը հանեց, թեւերուն բերանները կապեց, տոպրակի մը ձեւը տըւաւ անոր եւ ոսկի դրամներով լեցուց։ Մէկէն հեռաւոր աղմուկ մը լսեց, որուն ձայնի կը նմանէր։ Աղմուկը մեծցաւ եւ դղեակը իր հիմքէն սարսիլ սկսաւ ։

— Հըմ, թարմ միսի հոտ կ'առնեմ, ռռնաց ահաւոր ձայն մը։

Եւ երկու հսկաներ ներս մտան սրահէն։

— Ահ, ահ, փոքրիկ ճճի, աղաղակեց առաջինը։ Ուրեմն դո՞ւն ես, որ մեր գանձերը կը կողոպտես։ Դէհ, լաւ, այս գիշեր համով կերակուր մը կ'ըլլաս մեզի համար ։

Երկրորդ հսկան բաներ մը փափսաց ընկերոջը ականջին ի վար

Լաւ, ըսաւ առաջինը, կ'ընդունիմ, որ այնքան ալ լաւ պատառ մը չէ։ Կեանքդ կը խնայենք քեզի, փոքրիկ արարած, բայց ասկէ ետք դուն պիտի պահպանես այս դղեակը։ Լաւ հսկէ, որովհետեւ բախտդ անկէ կախուած է։ Այն պարագային, որ անօթենաս, երեք անգամ բռունցքի հարուածներ տուր այն սեղանին, որ դրան մօտ դըրուած է, եւ կրկնէ. «Կայսերական խոհանոց», այն ատեն ուտելիքդ պատրաստ առջեւդ կ'ունենաս ։

Քոլին, ուրախ՝ որ աժան ազատեցաւ, խոստացաւ ընել ինչ որ կ'ուզէին իրմէ։ Այդ վայրկեանէն սկսեալ հաճելի կեանք մը վարեց։ Ընելիք գործ մը չունէր, ոչ ոք դղեակ կուգար, եւ բարի սեղանը կը հնազանդէր իրեն։ Ատեն մը ետք, սակայն, սկսաւ ձանձրանալ այդ միօրինակ կեանքէն։

— Թող պարոն հսկաները իրենք անձամբ պահպանեն իրենց ինչքերը, ըսաւ ինքնիրեն առաւօտ մը։ Իմ բարի սեղանս, հետս եկուր դուն։

Շալկեց սեղանը, դղեակէն դուրս ելաւ եւ անտառը մտաւ։ Իսկոյն ծառերը լուսաւորուեցան ու դաշտի մը մէջ գտաւ ինքզինքը։ Հոն ծերուկի մը հանդիպեցաւ, որ ուտելիք խնդրեց իրմէ ։

— Դուն աւելի լաւ մէկուն չէիր կրնար հանդիպիլ, ըսաւ, հետս եկուր, այս փոսին եզերքը նստէ ։

Սեղանը առջեւը տեղաւորեց, բռունցքով երեք անգամ զարկաւ, եւ պոռաց. «Կայսերական խոհանոց»։ Հոյակապ ճաշ մը պատրաստուեցաւ ։

— Գեղեցիկ գիւտ մըն է արդարեւ, գիտել տըւաւ ծերունին, երբ կերաւ կշտացաւ. այդ սեղանը ինծի նուիրէ, բարեկամ, եւ ես, ասկէ աւելի լաւ բան մը ունիմ քեզի նուիրելիք։ Կը տեսնե՞ս իմ այս սրինգս , ամէն անգամ որ հրամայես, ուզածիդ չափ զինուորներ դուրս պիտի գան անկէ ։

Այն օրէն , որ իր եղբայրները զինքը լաւ մը ծեծեցին, Քոլին փառաէր մէկը դարձած էր։ Առաւ սրինգը եւ սեղանը տուաւ ծերուկին, բայց, ծերուկէն մեկնումէն ետք, երբ մինակ մնաց դաշտին մէջ, զգաց որ անօթի է։ Զղջաց իր ըրածին։ Մըտածում մը ունեցաւ իսկոյն։ Բացաւ պարկը եւ աղաղակեց .

— Երկու հարիւր հեծեալ զինուոր, յառաջ ։ Անմիջապէս երկու հարիւր ձիեր վրնջեցին, երկու հարիւր թուրեր փայլեցան հեծեալներուն ձեռքը։ Իրենց պետը բարեւի կեցաւ Քոլինի առջեւ եւ հըրամանի սպասեց ։

(Շար.)

Թարգմ. Հ. ՄԻՐԻԵԱՆ

«յարձակողական ուղղութիւն մը» բռնած են ։

Միւս կողմէ, Հիւս. Քորէացիները նոր բողոքագիր մը յանձնած են դաշնակից հրամանատարութեան, որ կը գանգատի թէ ամերիկեան օդանաւեր երկու անգամ ռմբակոծած են Փան Մուն Ժոմի չէզոք գօտին, սպաննած երեխայ մը, վիրաւորած ուրիշ մը։ Դաշնակից զին. կցորդները քննութեան ձեռնարկած են ։

Ամերիկա որոշած է յետաձգել հիւլէական ռումբերու գործածութիւնը Քորէայի մէջ, զօր. Գլէտլիի խորհուրդին վրայ, որ յոյս կը յայտնէ թէ զինադադարի բանակցութիւնները յաջողութեամբ պիտի պսակուին ։

ՄԱՐ. ՌՈՔՈՍՈՎՍՔԻԻ ՃԱՌԸ

Լեհաստանի Պաշտ. Նախարար Մար. Ռոքոսովսքի, երկրին «Բանակի օրուան» առթիւ, հետեւեալ օրակարգը ուղղեց իր զինուորներուն.

« Հոկտեմբեր 12ը տարեդարձն է Լենինոյի պատմ. ճակատամարտին։ Մենք զայն պիտի տօնենք բովանդակ ժողովուրդին հետ, իբրեւ Փոլոնիոյ բանակի օրը։ Ժողովրդական Լեհաստանի սպառազէն բանակները, որոնք ծնած են կրակի մկրտութեան մէջ ընդդէմ հիթլէրական նախայարձակներուն, եւ որոնք կռուեցան սովետ անխոցելի բանակին կողքին, Լենինոյէն Պերլին փառայեղ յաղթանակի ճամբուն վրայ, խաղաղութեան, ազատութեան եւ հայրենիքի անկախութեան պահակ կը կանգնին Օտերի եւ Նայսի ճակատներուն վրայ ։

« Դէմ յանդիման ամերիկեան եղեռնափորձերուն, որոնք կը ճգնին վերածնցնել հիթլէրական Վերմախտը եւ ճափ. զինուորապաշտութիւնը, ու պատերազ. նոր արկածախնդրութիւններ կը պատրաստեն եւ ժողովրդ. Լեհաստանի անկախութեան աչք կը տնկեն, բայց Լեհացի զինուորը իր յամառ աշխատանքով, կ'աճեցնէ ուժն ու պայքարի տոկունութիւնը բանակին » ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆէՅԼ ԼԷ ՔԱԼԼԻ եկեղեցիի զանգակատան մէջ գտնուած է 20 քիլօ պայթուցիկ, լքուած գերման բա նակին կողմէ ։

ԱՆԺՈՒ փողոցին մէջ, ամերիկեան աղջիկներու ընկերութեան շէնքին առջեւ ռումբ մը պայթած է։ Այս կարգի ութերորդ եղեռնափորձն է, որ տեղի կ'ունենայ Փարիզի մէջ։ Կը կարծուի թէ ահաբեկիչներու նպատակն էր օդը հանել Ֆրանկ. Խորհրդ. Միութեան գրասենեակը ։

« ՍԱՈՒԹ ԼէՆՔէՑՇԸՐ»ի անգլ. զօրաբանակը մօտ օրէն կը մեկնի Սուտան։ Զօրախումբը տողանցք կատարած է Զօր. Ճօն Վէնթերթընի առաջ, Թրիէսթէի մէջ, եւ պիտի երթայ զօրացնել Սուտանի բրիտ. պահակախումբերը ։

ՓԵՆՍԻԼՎԱՆԻՈՅ Գիտ. Համալսարանը հրապարակ հանած է Փենիսիլինի նոր տեսակ մը, որ շատ աւելի զօրաւոր է։ Այս գիւտը մէջտեղ եկած է շնորհիւ ֆրանքօ - դանիական գործակցութեան եւ մօտ օրէն Փարիզ պիտի բերուի։ «Լէօփենիլ» կոչուած է, մասնաւորաբար ազդեցիկ է թոքային հիւսուածքներուն մէջ եւ 5 — 10 անգամ աւելի զօրաւոր է քան սովորական փէնիսիլինը ։

ՍՈՒՏԱՆԻ կառավարիչ Սըր Ռոպըրթ Հօուս, որ Լոնտոն կանչուած էր Պ. Մորիսընի կողմէ, վերադարձաւ իր պաշտօնատեղին ։

ՍՈՒԷԶԻ ջրանցքին շրջակայ քաղաքներուն մէջ բնակող անգլիացի ընտանիքները, բրիտ. ընդհ. հրամանատարութեան որոշումով, պարպեցին իրենց տուները և քաշուեցան ճամբարները։ Աւելի քան 300 անգլիացի ընտանիքներ թողուցին Իսմայիլեան եւ հաստատուեցան Մօասքարի ճամբարը։

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ պատերազմական Նախարարութիւնը կը ծանուցանէ թէ Միացեալ Նահանգներու բանակը 4 միլիոնի պիտի բարձրանայ երեք տարիէն, փոխանակ 3ուկէս միլիոնի ։

ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆԻ վաղուան մրցումին առթիւ, ֆրանս. մամուլը համակրալից տողեր կը նուիրէ հայ կռփամարտիկին։ «Քոմպա» կը գրէ թէ՝ վաղուան մրցման կարեւոր դէմքերն են Ց. Հայրապետեան ու Լիւսիէն Քորանթէն։ Երկու կռփամարտիկները արդէն իրարու հանդիպած են Վակրամի մէջ։ Առաջին անգամ, Հայրապետեան, որ աղուոր եղանակ մը ունի խաղի, առանց պատճառի լքեց։ Յետոյ իր վրէժը լուծեց հակառակորդէն։ Վաղը, ուրեմն, երկու մարզիկները տեսակ մը պայքարի պիտի լծուին, բայց մանաւանդ Հայրապետեանն է, որ նոր մեկնակէտի մը պիտի դիմէ, Մէնէյճըրը փոխելով։ Ան կը սկսի վստահութիւն ունենալ իր վրայ, զոր չունէր ասկէ առաջ։ Հայրապետեան, որ Նոյ. 5ին Ռուտի հետ պիտի մրցի միջին ծանրութեան ախոյանութեան համար, պէտք է յաղթէ Լիւսիէն Քորանթէնի։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռոմոյի մէջ

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 28ին, երեկոյ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ ։

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ շքեղ սրահին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

Հ. Յ. Դ. Ս. ՄԻՆԱՍԵԱՆ ԵՆԹԱԿՈՄԻՏԷԻ (ԱԼՖՈՐՎԻԼ) 25ԱՄԵԱԿԸ «ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐ»ՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

Հովանաւորութեամբ Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէի եւ պատւոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ RAOUL BLEUSEի, այս կիրակի ժամը 4էն մինչեւ կէս գիշեր, Salle des Fêtes, 22 rue Voltaire ։

Կը նախագահէ ընկեր ՍՏ. ԹԻՐԵԱՔԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ, ընկ. Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ եւ ընկ. ԺԻՐԱՅՐ ԴԱՏԱՒՈՐԵԱՆ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցի Օր. ՄԱՐԻ ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ)։ Կ'արտասանէ Տիկին ԳԵՂԱՆՈՒՇ եւ ՍԵԴՐԱՔ ԽԱԶԱՏՈՒՐԵԱՆ ։

Հայկական եւ կովկասեան պարեր, առաջնորդութեամբ Թառիստ Գարեգինի եւ ընկեր Բենոյի։ Ընտանեկան խնջոյք երգերով ու պարերով ։

Հ. Մ. Մ.Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Հ. Մ. Մ.ի Ֆութպոլի մրցումը այս կիրակի, ժամը 2—4 Bourdonի դիմաց L'Hay les Rosesի Հ. Մ. Մ.ի դաշտին վրայ, Route de Villejuif ։

Առնել Porte d'Italieէն 186 թիւ օթօպիւս եւ իջնել վերջաւորութիւն ։

Տէր եւ Տիկ. Լեւոն Գիլէզիքճեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Գրիգոր Գիլէզիքճեան եւ զաւակները (Գոսթըն), Տէր եւ Տիկ. Եռհանա Գիլէզիքճեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկ. Քիւփէլեան եւ զաւակները (Հալէպ), Տէր եւ Տիկ. Գապլողեան եւ զաւակները (Պէյրութ), Տէր եւ Տիկին Գունտաքճեան եւ զաւակները (Վոթըրթաուն), Տէր եւ Տիկ. Միխսեան եւ զաւակները (Ն. Եորք) եւ Միխսեան։ Գիլէզիքճեան (Պէյրութ, Հալէպ եւ Ամերիկա) ընտանիքները կը ծանուցանեն իրենց սիրելի մօր, մեծ մօր, քրոջ, քեռկնոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԽԱԹՈՒՆ ԳԻԼէԶԻՔՃԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ Փարիզի իր բնակարանին մէջ, (8 rue Notre Dame de Lorette), 11. Հոկտ.ին, 72 տարեկան հասակին ։

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի երկուշաբթի 15 Հոկտ. ժամը 14.45ին Chapelle Miltonի մէջ, 10 rue Hypolite le Bas։ Պիտի հաւաքուին հանգուցեալին բնակարանը ։

Մասնաւոր մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այն ճկատել ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ.— Մարինոս, Եազկիւլ եւ Կիւրքեղ Դարբինեաններ կը փնտռեն իրենց հօրեղբօր որդին Մարտիրոս Դարբինեանը, Սեբաստիոյ Գաչասար գիւղէն։ Հօրը անունը Պետրոս, մօրը՝ Բամպուխ, քոյրը Աղաւնի։ 1947ին կը գտնուէր Քորֆու (Յունաստան)։ Տեղեկացնել G. Tarpinian 145 rue Etienne Dolet, Alfortville (Seine), France։ Կը խնդրուի արտատպել արտասահմանի թերթերէն ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ ։

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Նոր Սերունդի «Սիամանթօ» խումբի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, դպրոցին սրահը, 78 rue Rabelais։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— ԼԻՎՐԻ, Տիկ. Կ.— Կ'ընդունինք ձեր առաջարկը ։

ԳՐԻՒՔՍԷԼ, Խ. Կ.— Ստացանք, կը կարգադրենք ։

ՍԷՆԹ ԱՆԹՈՒԱՆ, Գ. Մ.— Ձեր ըսած երեք ամիսը Լ. Գ.ին, կարգադրեցէք ձեր ըսածին պէս. — Ուզած հասցէնիդ՝ 262 O'Farrel San Francisco, (California) ։

Շ. Գարահիսարի Հայրենակցական

36ՐԴ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

14 Հոկտ. կիրակի օր ժամը 3ին, Cercle Militaireի սրահին մէջ։

Նախաձեռնութեամբ Սեբաստիոյ Մուրատ Ուսումնասիրացի եւ Շ. Գարահիսարի Ռազմիկ Միութեան ։

Կը նախագահէ Պ. Ս. ՏէՕՎԼէԹԵԱՆ

Կը խօսին Պ. Պ. ԽԱԶԻԿ ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ, ԱՆՈՒՇԱՒԱՆ ԳԱԲԻԿԵԱՆ, Յ. ՊՕՂՈՍԵԱՆ եւ Վ. ՉէԹՈՒՆՑԵԱՆ ։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին Օր. Վ. ՃԻՆՃԵԱՆ (դաշնակ), Պ. D. BONNEKENS (ջութակ), Օր. G. AMKALAY (դաշնակ), Փարիզի երաժշտանոցէն), Օր. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ (երգ). Պ. Ա. ՔԻՒՓէԼԵԱՆ (երգ), Պ. Ա. ԳՄԲէԹԵԱՆ եւ Տիկ. ՎԱՐԳԵՏԵԱՆ (արտասանութիւն) ։

Տոմսերը ապահովել Հ. Սամուէլի, Մ. Պարսամեանի եւ Հ. Բալուեանի դրատուններէն եւ Փարիզի եկեղեցւոյ քարտուղարութենէն ։

Métro Place St. Augustin

ԿՌՓԱՄԱՐՏԻ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Կռփամարտիկ Յակոբ Հայրապետեան պիտի մրցի այս կիրակի Հոկտ. 14ին, կէսօրէ վերջ ժամը 15.30ին Միւթիւալիթէի մեծ սրահին մէջ, Ֆրանսայի նախկին ախոյեան Lucien Corenthinի դէմ։

Մանաւոր կ'ըլլայ Հայերուն, խճողումի տեղի չտալու համար ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17. Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mardi 16 Octobre 1951 Երեքշաբթի 16 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6586-Նոր շրջան թիւ 1997

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Արեւմուտքը կը կազմակերպուի

« Ազդակ » հետեւեալ խորհրդածութիւնները կ'ընէ իր մէկ խմբագրականով .—

Քայլ առ քայլ, դանդաղօրէն բայց ապահով յառաջդիմութեամբ մը Արեւմուտքը կը կազմակերպէ իր ինքնապաշտպանութիւնը :

« Արեւմուտք »ի ըմբռնումն ու սահմանները շատ ընդարձակուած են այժմ եւ կ'ընդգրկեն հակահամայնավար բոլոր պետութիւններու համախմբումը, սկսած Հիւսիսային Ատլանտեանի ափերէն մինչեւ Միջերկրականի արեւել. եզերքները եւ նոյնիսկ Ճափոն. կղզիները :

Դեռ երէկ ծրագիրը անկերպարան գաղափար մըն էր լոկ, հազար ու մէկ արգելքներով կորսուած: Այսօր, այդ արգելքներու մեծ մէկ մասը հարթուած է արդէն: Ընդունելով հանդերձ սակաւին գոյութիւն ունեցող որոշ դժուարութիւններ, կարելի չէ չխոստովանիլ թէ ժողովրդապետութիւնները վճռական արդիւնքներ սկսած են ձեռք բերել :

Յիշատակենք քանի մը փաստեր: Երեքներու ժողովը, Անգլիոյ, Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի մասնակցութեամբ, գերմանական փշոտ խնդիրը լուծեց: Միաձայնութեամբ որոշուեցաւ Գերմանիան վերազինել եւ դարձնել Եւրոպ. միացեալ բանակի մէկ մասը, Պօնի կառավարութեան շնորհելով քաղաք. հաւասարազօր իրաւունքներ :

Ամէն հաւանականութեամբ մօտ ատենէն դաշնակիցները Արեւմտ. Գերմանիոյ հետ կը կնքեն նաեւ հաշտութեան անջատ դաշնագիր մը : Ֆրանսա եւ Անգլիա մոռցան իրենց .. անձնական շահերն ու մտավախութիւնները՝ տեղի տալով Եւրոպայի պաշտպանութեան հասարակաց պահանջներուն առջեւ :

Ատլանտեան Ուխտի 12 պետութեանց խորհրդաժողովը, քանի մը օր առաջ, Օթթավայի մէջ, միաձայնութեամբ անդամակցութեան իրաւունք տուաւ Յունաստանի եւ Թուրքիոյ: Այսպիսով, լուծուած կարելի է համարել նաեւ երկար ատենէ ի վեր քաշքշուող կնճռոտ հարց մը եւս : Միջերկրականեան այս զոյգ պետութիւնները, հակառակ աշխարհագրական անպատեհութիւններու, մասնակից կը դառնան Ատլանտ. Ուխտին, որուն տարողութիւնը իր սահմաններէն դուրս յորդելով կ'ընդարձակի եւ կը հասնի Եգէականի եւ Վոսփորի ջուրերուն :

Եթէ Միջերկրականի արեւել. աւազանին ապահովութիւնը կենսական անհրաժեշտութիւն մը չըլլար Արեւմտ. Եւրոպայի պաշտպանութեան համար, դժուար թէ Յունաստան եւ Թուրքիա Ատլանտեանի Ուխտէն ներս առնուէին:

Մեծ ճիգեր կը թափուին Իտալիոյ եւ Եուկոսլաւիոյ սահմանային վէճերը կարգադրելու համար: Իտալիան գոհ ձգելէ ետք, Մեծերը կ'ուզեն նաեւ Եուկոսլաւիան գոհացնել Թրիէսթէի հարցին մէջ, որպէսզի Արեւմուտքի բոլոր զինակիցներն ալ սերտօրէն իրար հետ կապուած ըլլան :

Եուկոսլաւիոյ ռազմագիտական դիրքին կարեւորութիւնը բացատրութեան չի կարօտիր Պալքանեան թերակղզիին մէջ: Նոյնքան եւ աւելի կենսական դիրք մը, որքան Յունաստանինը: Ահա թէ ինչու Թիթօն վերջնականօրէն Արեւմտ. պլոքին միացնելու որեւէ աշխատանք չխնայուեցաւ :

Երբ ասդին, Եւրոպայի հակահամայնավար պետութիւնները նոյն ծրագրին եւ գաղափարին շուրջ կը համախմբուին այսպէս, անդին, Խաղաղականի մէջ ալ Ճափոնը կը դառնայ ժողովրդապետութեանց պաշտպանութեան խարիսխը: Արդարեւ, հաշտութեան դաշնագրէն անմիջապէս ետք կնքուած Ճափոն եւ ամերիկեան երկկողմանի պաշտպանութեան համաձայնութիւնը յստակօրէն կը ճշդէ Միքատոյի երկրին դիրքը՝ Արեւմուտքի կողքին :

Տատանումներու եւ խարխափումներու շրջանը անցած է այլեւս: Աւելի գործ կայ ներկայիս, քան ճառ ու բանավէճ: Արեւմուտքը արագօրէն եւ մեծ թափով կը կազմակերպէ իր պաշտպանութիւնը: Դաշինքներն ու համաձայնութիւնները իրար կը յաջորդեն :

ԵԼԵԿՏՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ գիները կառավարութեան որոշումով Հոկտ. 15էն սկսեալ 12 առ հարիւր բարձրացում կը կրեն :

Արտաւազդ արք.ի օծումը

Կիրակի օր, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, Փարիզի Հայ. եկեղեցիին մէջ տեղի ունեցաւ Արտաւազդ արք.ի օծման արարողութիւնը: Ինչպէս ծանուցուած էր մամուլին մէջ, Կիլիկիոյ կաթ. փոխանորդ Տ. Խադ արք. Աջապահեան, մասնաւոր կերպով եկած էր Անթիլիասէն, նախագահելու այս խորհուրդին:

Պատարագը երգուեցաւ Եկմալեան, ընկերակցութեամբ երգչհոնի, Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ երկսեռ քառաձայն խումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ ծանօթ երաժշտագէտ Արա Պարթեւեանի եւ շատ խոր տպաւորութիւն թողուց իր քաղցրալուր ներդաշնակութեամբ:

Արարողութեան պահուն ողբացեալ եկեղեցականին դագաղը խորան հանուեցաւ եւ Խադ արք. Աջապահեան կատարեց օծման խորհուրդը, շըրջապատուած՝ ութը քահանաներէ, Գրիգոր Ծ. վրդ. Շահլամեանէ եւ Վիէննայի առաջնորդ Եղիշէ վրդ. Իւթիւճեանէ : Արարողութեանց կը մասնակցէին նաեւ Ալֆորվիլի քահանան, Վալանսի հովիւը Սահակ քհնյ. Պալիկեան եւ Մարսիլիոյ առաջնորդ. փոխանորդ Մեսրոպ քհնյ. Աւետեան:

Կիլիկիոյ կաթ. փոխանորդը խօսք առաւ եւ դրուատեց իր օծակից եղբօր գործունէութիւնը :

Դամբանախօսը զայն ներկայացուց իբր «քաջ հովիւ» որ «անձն իւր դնէ ի վերայ ոչխարաց» : Պատմեց ողբացեալին կեանքը, 1919էն սկսեալ, հանգրուան առ հանգրուան, մինչեւ Փարիզի իր վերջին օրերը : Պոնիայի մէջ ունեցած անոր գործունէութիւնը, ամբողջ տարի մը, երբ տարագրութեան բեկորները այնքան պէտք ունէին սփոփանքի: Յետոյ կանգ առաւ Սեբաստիոյ եւ Կարնոյ մէջ անոր անցուցած կեանքին վրայ, որմէ այնքան ահաւոր յիշատակներ կը պահէր հանգուցեալը: Հայաստանէն գերի բերուած հայ զինուորներուն այն վայրերուն մէջ, ուր այնքան զարհուրելի ջարդեր տեղի ունեցած եւ կրօնականներ կախաղան բարձրացած էին, ամբողջ երկու տարի , ան սիրտ տուաւ այդ ընկճուած եւ յուսահատ զինուորներուն :

Խադ արք. այնուհետեւ նկարագրեց հանգուցեալ եկեղեցականին գործունէութիւնը Հալէպի մէջ, որպէս առաջնորդ այդ կարեւոր թեմին, գիշերը ցերեկին խառնելով: Եւ ամբողջ 16 տարի Հալէպի առաջնորդութիւնը վարելէ ետք, չորս տարի ալ մնաց Պէյրութ իբր կաթ. փոխանորդ : 1946ին եկաւ Փարիզ որպէս կաթողիկոսական պատուիրակ :

Դամբանախօսը մխիթարութիւն մաղթեց իր պարագաներուն, Եւրոպայի հայ ժողովուրդին եւ ի վերջոյ եզրակացուց .

« Ահա կեանքը ողբացեալ Սրբազանին, 1919էն ի վեր, մէկ երկրէն միւսը: Թափառական հայ ժողովուրդին հետ:

Դամբանականէն վերջ «Ողջոյն»ը տրուեցաւ խորանէն: Ժողովուրդը մինչեւ ետք հետեւեցաւ արարողութեան երկիւղածօրէն եւ ապա գնաց իր վերջին յարգանքը մատուցանել հոգելոյս եկեղեցականին դագաղին :

Արարողութեան ներկայ էին Մարսէյլէն պատուիրակութիւն մը բաղկացած Տէր Մ. քհնյ. Աւետեանէ եւ բժիշկ Սիվրիհիսարեանէ, Լիոնէն Պ. Ա. Կիւլպէնկեանէ եւ Յկ. Վարժապետեանը Վալանսէն նոյնպէս եկած էր յատուկ պատուիրակութիւն մը, գլխաւորութեամբ Պալիկեան քահանայի :

Արեւելեան նահանգներ

Պոլսոյ թերթերէն կը քաղենք հետեւեալ յատկանշական տեղեկութիւնները Արեւելեան Նահանգներու մասին . —

Ինչպէս գրած էինք, արեւ. նահանգներուն մէջ հիմնելու համար համալսարան մը, համալսարանի փրօֆէսէօրները Հանր. Նախագահին ընկերակցութեամբ արեւելեան նահանգները քննական շրջապտոյտի մը ձեռնարկած էին՝ ճշդելու համար համալսարանին տեղը: Այդ փրօֆէսէօրները հաւաքաբար այն եզրակացութեան յանգած են որ այսօրուան համար անհնար է Արեւելքի մէջ համալսարան հիմնել: Ի փոխարէն կարելի է զանազան շրջաններու մէջ երկրագործ., աշխարհագր. եւ տնտես. ֆաքիւլթէներ բանալ :

« Ճիւմհուրիյէթ» կը տեղեկանայ որ կրթ. գործավարութիւնը կատարելապէս իրաւացի գըտած է գիտնականներուն պատրաստած տեղեկագիրը եւ առ այժմ հրաժարած Արեւելքի մէջ համալսարան մը բանալէ :

Գործավարութեան յղուած տեղեկագրին մէջ համալսարանի դասախօսները անհրաժեշտ կընկատեն անյապաղ վերականգնել արեւել. նահանգները: Այս նպատակով անոնք կը թելադրեն չորս անջատ շրջանի բաժնել արեւել. նահանգները եւ իւրաքանչիւր շրջանը տարբեր մէթոտներով վերականգնել: Զոր օրինակ, այս շրջաններէն մին գաղթականներուն պիտի յանձնուի այնտեղի ցանցառ բնակչութիւնը բազմացնելու առաջադրութեամբ :

Արեւել. Անատօլուի սահմաններուն մէջ կ'ապրի 2.350.000 հոգի: Մինչ այս շրջանին հողերը երկրին տարածութեան հարիւրին 20ին կը համապատասխանեն: Այսինքն 145 հազար քառ. քմ.ի վրայ միջին հաշուով 15—16 հոգի կը բնակի: Այս թուանշանը Մուշ նահանգին մէջ 10 է, Վանի մէջ 6 է, Հաքքեարիի մէջ 2ի կ'իյնայ:Արեւելքի գիւղերուն բնակչութիւնը միջին հաշուով կը տարուբերի 250 — 350ի միջեւ: Արեւելքի բնակչութիւնը Աշխարհամարտէն յետոյ հարիւրին 40 համեմատութեամբ նուազած է: Արդ, աշխարհագրական էնսթիթիւթին փրօֆէսէօրները շատ կը գտնեն բնակչութեան այս նուազումը եւ մասնաւորաբար կը ծանրանան այն կէտին վրայ թէ այս նուազումին մէջ դեր չեն խաղացած արտագաղթերը:

Համալսարանի դասախօսները Արեւելքի վերականգնումին համար պատրաստած են օրինագիծ մը, որ Ազգ. Ժողովին պիտի յղուի ձմեռնային նստաշրջանին :

Եգիպտական թնճուկը

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ՆՈՐ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐ ԿԸ ՅԱՆՁՆԵՆ

Սալահէտտին փաշա Աղեքսանդրիոյ մէջ յաջորդաբար ընդունեց դաշնակից դեսպանները , որոնք իրեն յանձնեցին նոր առաջարկներ : Եգիպտոսի արտ. նախարարը վար դրաւ ծանուցագիրը, «համաձայն դիւանագիտ. սովորութեանց » , առանց երաշխաւորելու առաջարկներուն ընդունելութիւնը :

Դաշնակից ծանուցագրին բովանդակութիւնը գաղտնի կը պահուի, բայց Ռէօթէր կ'իմանայ թէ Եգիպտոսի առաջարկ բերուած է մտնելու Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դաշինքին մէջ իբր հիմնադիր անդամ եւ միասին պաշտպանելու Սուէզի ջրանցքը:Անգլիա տրամադիր է պարպելու Սուէզի ջրանցքի գօտին, իսկ Ամերիկա պիտի օժանդակէ եգիպ. բանակի սարքաւորման, այն ատեն բրիտ. բանակը աստիճանաբար պիտի քաշուի եւ պիտի փոխարինուի տեղ. ուժերով :

Եգիպտոսի պաշտ. շրջանակները չեն ծածկեր որ դաշնակից առաջարկներու ընդունելութիւնը կախում ունի երկու բաներէ .— Ա) Բրիտ. ուժերու Սուէզի ջրանցքէն հեռացումէն, Բ) Նեղոսի հովտին Եգիպտոսի թագին ներքեւ դրուելէն :

Չըրչիլ կրցած չափով ուզեց օգտագործել Ապատանի եւ Սուտանի վէճին մէջ աշխատաւորակ. կուսակցութեան կատարած ընկրկումները: Կը թուի թէ ձախողութեան մատնուած է եւ «Կալուէ վիշապ»ը կը ճգնի հիմա ապրուստի սղութիւնը մասի փաթթոց ընել:

Աշխատ. կառավարութիւնը կը խորհի թէ՝ եթէ զէնքի օգնութեան դիմելը անկարելի էր Ապատանի մէջ, վճռականութիւնը գոնէ անհրաժեշտ է Սուէզի գօտիին մէջ: Լոնտոնի արուարձաններէն մէկուն մէջ, ընտրական միթինկի մը ընթացքին Ֆօրէյն Օֆիսի քարտուղարը ազդարարած է.— Մենք կանք, իրաւունք ալ ունինք մնալու այնտեղ. մենք մեր անժխտելի իրաւունքները պիտի պաշտպանենք ամենաբացարձակ վճռականութեամբ, մինչեւ որ նոր համաձայնութիւն մը կնքուի:Մենք չէ որ անշուշտ զէնքի պիտի դիմենք, բայց եթէ մէկը սկսի, մեր մարդիկը պիտի պաշտպանեն իրենք զիրենք,ու կառավարութիւնը պիտի զօրավիգ կանգնի իրենց այդ պայքարին մէջ» :

« Լը Մոնտ » կը կարծէ թէ Դաշնակիցները ամէնէն անյարմար ժամանակը ընտրած են նոր առաջարկներ բերելու համար: Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մարզին մէջ, իւրաքանչիւր պետութեան մասնակցութեան բաժինը ճշդուած է եւ Ամերիկան ալ իր տեղը պիտի գրաւէ բարձր հրամանատարութեան մէջ, որուն կեդրոնը պիտի ըլլայ Եգիպտոս: Առաջին անգամն է, ուրեմն որ արեւմտ. պետութիւններուն միջեւ անկեղծ գործակցութիւն մը կ'իրագործուի, հաւասարութեան հիման վրայ: Առաջարկը խիստ հրապուրիչ է Եգիպտոսի համար, որովհետեւ ան իրեն պատեհութիւն կ'ընծայէ մտնելու միջերկրականեան մեծ տէրութեանց խմբակցութեան մէջ, ինչ որ Մոհամմէտ Ալիի երազը եղած է :

Կիսապաշտ. օրկանը կը գտնէ որ Գահիրէի ղեկավարները կը զգան արեւմտ. խմբակցութեան կողմը անցնելու անհրաժեշտութիւնը, բայց Արաբական Լիկին մէջ մտնելով, Եգիպտոս բռնադատուած է ընդունելու իրմէ ստորադաս պետութիւններու ուղղութիւնը ու ծախքերուն ,վտանգներուն

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԼԵԶՈՒ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Գահիրէի մեր պաշտոնակիցը՝ *Յուսաբեր*, վերջերս խմբագրականներու շարք մը հրատարակեց, *Հայաստան եւ հայ ժողովուրդը (ըստ «Մեծ Խորհրդային Հանրագիտարան»ի)* խորագրով :

Այս հետաքրքրական ուսումնասիրութեանց ընթացքին, շօշափած ըլլալով նաեւ Երեւանի Հայկոմկուսի 15րդ համագումարին կողմէ բացուած բարբարոսական պայքարը՝ Արեւմտահայերէնի դէմ, կուտանք հետեւեալ հատուածը.—

Մենք, անիրաւուած «արեւմտահայ»երս, անհունօրէն երջանիկ պիտի ըլլայինք, եթէ երբեք բոլշեւիզմը սիրէր բարբառ մը (Մշոյ, Կարնոյ, Վասպուրականի, Երեւանի եւայլն), զայն Հայոց լեզու հռչակէր, գուրգուրար անոր վրայ եւ զայն պաշտպանէր իրեն տրամադրուած բոլոր միջոցներով: Սակայն իրողութիւնը այն է, որ այս կարգի «սէր»երը վարդապետօրէն դուրս կը մնան Խ. Իշխանութեանց զգացումներու աշխարհէն: Այն երկրին մէջ, ուր ճիշդ երէկ, առ 20 Յունիս 1950, երբ լոյս տեսաւ Ստալինի անդրանիկ յօդուածը, կ'իշխէր այն տեսութիւնը, թէ ընդհանրապէս մարդկային «ԼԵԶՈՒՆ ԻՐ ԿԵԱՆՔԻՆ ՎԵՐՋԻՆ ՄԸՆԱՑՈՐԴԸ Կ'ԱՊՐԻ ԵՒ ԿԱՐԵԼԻ Է ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԻԼ ՆԱԵՒ ԱՌԱՆՑ ԼԵԶՈՒԻ» (առանց մինչեւ իսկ Ստալինեան «ՄԻԱԿ» լեզուի...), անկարելի միամտութիւն է այդ երկրին մէջ «սէր» որոնել դէպի ինչ որ «արեւելահայ լեզուն» ...

— « Իրերու արմատը նայէ» ,— կը խրատէր իմաստուն Կոզման :

Եւ կը խրատէր Կոզման ճիշդ այսպիսի պարագաներու համար:

ԼԵԶՈՒԻ խնդիր չկայ,— ըսէ եւ կրկնէ — այլ կայ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ խնդիր...

«ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅ» լեզուի հարց չկայ, այլ կայ «ԱՐԵՒՄՏԱՀԱՅԱՍՏԱՆ»ի հարց ...

Ի՞նչ ձեւով սակայն, այս է ահա, որ մութ կը մնայ :

Հեռուներէն քիչ մը այս խնդրին մօտենալով՝ Հայկոմկուսի կենդկոմի քարտուղարութեան անդամներէն Զ. Գրիգորեան կը յայտարարէր.

« Ինծի կը թուի, որ պոլսահայ բարբառի արհեստական կերպով հռչակումը իբրեւ անկախ լեզու ոչ միայն զուրկ է գիտական որեւէ հիմունքէ, այլ եւ կը հետապնդէ քաղաքական վտանգավոր նպատակ մը, այն է՝ ստեղծել երկու Հայաստան, երկու լեզու եւ այս ձեւով հակադրել արեւմտահայերը արեւելահայերուն, փաստօրէն հակադրել հայ ժողովուրդի ռուսական ուղղութեան, ռուս. մշակոյթին, *մշակոյթ մը , որ այնքան մեծ դեր խաղացած է հայկ. մշակոյթի, գրականութեան եւ լեզուի զարգացման մէջ, այդ կը նշանակէ հայկ. մշակոյթը պոկել իր ժողովրդական ակունքներէն,* զրկել զայն ռուս. յառաջադէմ մշակոյթի բարերար ազդեցութենէն եւ զայն կապել քաղքենի արեւմուտքի յետադէմ մշակոյթին»:

Աւելի որոշակի դարձնելով իր խօսքը եւ յականէ - յանուանէ «թշնամին» մատնանշելով՝ Զ. Գրիգորեան կը յայտարարէր .

« Երկու անջատ լեզուներու հարցը քննարկելով՝ անհրաժեշտ է նշել, որ խորհրդային ծաղկուն հայկ. մշակոյթի դէմ մղած իրենց պայքարին մէջ, հայ ժողովուրդի երդուեալ թշնամիները՝ Դաշնակները՝ Սերկայիս իբրեւ զէնք կը գործածեն քաղաք. այդ վտանգաւոր ու խամաժողովրդական ըմբռնումը :

« Ահա թէ ինչու բոլոր անոնք, որ պոլսահայ բարբառը իբրեւ անկախ լեզու կը ճանչնան եւ մի ու միացեալ հայ լեզուն արհեստականօրէն երկու լեզուի կը բաժնեն, անոնք բոլորը, տարակայս - բար, գիտակցելով թէ ոչ, տուրք կը վճարեն քաղքենի ազգայնականութեան»:

Վերի քաղուածքներուն մէջ եղած բոլոր ընդգծումները — մեզմէ :

Գրիգորեանները գիտեն անշուշտ, թէ «Դաշնակ»ները ոչ թէ ԵՐԿՈՒ Հայաստան կ'ուզեն ստեղծել, այլ կ'ուզեն ստեղծել միայն ՄԷԿ Հայաստան...:

Սակայն այս Հայաստանը անոնք կ'ուզեն տեսնել ոչ թէ ՌՈՒՍ. ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ մականին տակ, այլ զայն կ'ուզեն տեսնել ԱԶԱՏ , ԱՆԿԱԽ եւ ՄԻԱՑԵԱԼ ...

Կոմկուսներու — ռուս .եւ հայկ. — պայքարը «Դաշնակ»ներու այս Հայաստանին դէմ է ահա որ, ըստ բոլշեւիկներու, հակակրանք ունի դէպի «ռուսական» ուղղութիւնը եւ համակրանք՝ դէպի «արեւմտեան»ը ...

Արեւմտահայութեան մէջ հակում տեսնելով դէպի «Դաշնակ»ներու այս Հայաստանը՝ Կոմկուսները կը ծառանան «արեւմտահայերէնին » դէմ ... :

Անոնք « արեւմտահայերէնի » մէջ քաղաք. «վտանգաւոր զէնք» կը տեսնեն Խ .Իշխանութեանց դէմ ... :

Նորէն կը կրկնենք — ԼԵԶՈՒԻ խնդիր չկայ :

1920էն աղին, երբ բոլշեւիկները տիրացան իշխանութեան Հայաստանի մէջ, այդ թուականէն առ Մարտ 1951, մինչեւ Հայկոմկուսի 15րդ համագումարը, անոնք երբեք չյօժարեցան արեւելահայերէնը հաւասարարժէք լեզու մը նկատել արեւմտահայերէնին:

Արեւմտահայերէնը անոնց աչքին միշտ մնաց գերազանց, միշտ աւելի բարձր, աւելի մշակուած ու ճոխ :

1926ին, ակէ քառորդ դար առաջ, արեւմըտահայերէնը մահացումի ուղին բռնած յետամընաց «դիալեկտ» մը չէր, այլ, վկայութեամբը «Մ. Խ. Հանրագիտարան»ի, «Արեւմտահայ գրականութիւնը թէ՛ իր արձակի ու թէ մանաւանդ չափածոյ գրուածքներու գեղարուեստական մշակումով՝ զգալապէս բարձր էր արեւելահայ գրականութենէն»:

1946ի Խորհրդահայ Գրագէտներու երկրորդ Համագումարի հեղինակաւոր վկայութեամբ, արեւմտահայերէնը ոչ թէ այլազան փոխառութիւններով աղարտուած եւ անհետացումի դատապարտուած «դիալեկտ» մըն էր, այլ «հայ լեզուի նախադման չափազանց կարեւոր աղբիւր մը», «մեծահարուստ գանձարան մը», «ձեւաւորուած արեւմտա - եւրոպական լեզուներու ռմական ուժեղ ազդեցութեան տակ», շատ ճկուն «մաքուր» ու «անաղարտ», քան արեւելահայ լեզուն :

Անգամ 1950ին, հայկոմկուսի 15րդ համագումարէն ընդամէնը քանի մը ամիս առաջ, վկայութեամբը նոր «Մեծ Խ. Հանրագիտարան»ի , արեւմտահայերէնը ոչինչով *վար էր արեւելահայերէնէն, այլ, ընդհակառակն, ամէն բանի մէջ հաւասար ու համարժէք էր անոր, կոչուած էր անոր հետ միասին* ապրելու եւ յառաջանելու՝ *տանոր հետ միասին* հայ լեզուն *ներկայացնելով :*

Բացառութիւն ըլլալով միայն *այս անգամ 1950ին, Խ. Հայաստանի մէջ արեւելահայերէնը* հաւասար *կը նկատէին արեւմտահայերէնին. անկէ* վեր, *բնական է, չէին դասեր, սակայն չէին դասեր նաեւ անկէ* վար:

Այսքան բարձր *էր գնահատանքը Խ. Հայաստանի մէջ* արեւմտահայերէնի՛ *նկատմամբ:*

Մեր յիշատակած փաստերը միթէ՞ բաւական չեն համոզուելու համար, թէ Խ. Հայաստանի մէջ ծաւալած նոր պայքարին մէջ լեզուի *խնդիր չկայ, թէ լեզուն այս պայքարին մէջ* քող *է ու* պատրուակ, *բայց երբեք* պատճառ ...

Բոլշեւիկները լիրբ են, ստախօս են, զեղծարար են, բարոյապէս արատաւոր են, սակայն երբեք յիմար՝ եր չեն :

Անոնք մեզմէ քաջ գիտեն, որ տարիներ ու տասնամեակներ շարունակ իրենց իսկ կողմէ ամէն գնահատականներու ու փառաբանանքներու արժանացած արեւմտահայերէնը չէր կրնար քանի մը ամսուան մէջ մահացումի *ու* անհետացման *ճամբան բռնած, խեղճ ու* յետամնաց, *աղճատուած ու խաթարուած, «բարբառ» մը դառնալ ...*

Եթէ Սփիւռքի հայութիւնը ձեւ մը գտնէր Մոսկուայի իշխանաւորները համոզելու համար , թէ ինք «ռուսական ուղղութեան» եւ «ռուս. Հայաստան»ի հետ է Արեւմուտքի դէմ, Մոսկուան Երեւանի բերնով «արեւմտահայերէն»ը աշխարհի ամէնէն գեղեցիկ լեզուներէն մէկը կը հռչակէր...

Այսօր ոչ միայն այս համոզումը չկայ, այլ, ըստ երեւոյթին, ինչ որ կասկածներ կան Մոսկուայի մէջ, որոնք արեւմտահայութեան հանդէպ կը նախապաշարեն Բոլշեւիզմը եւ զայն կը զինեն նաեւ արեւմտահայերէնի դէմ ...

Տիվրիկի եւ իր գիւղերու Մշակութ. ընկերութիւնները

Հնութեան տեսակէտով Հայ Մշակութային Ընկերութիւններու մէջ կը թուի թէ Տիվրիկ առաջնութիւնը կը շահի,ունենալով նահապետ ընկերութիւն մը, որ 1871ին 180 տարեկան *կը գնահատուէր:*

1.— Արդարեւ Սեբաստիոյ նահանգին կապուած Տիւրիկէ *կամ* Տիվրիկ *քաղաքի մշակութային ընկերութիւններու մասին հետեւեալ տեղեկութիւնը կը գտնենք Պոլսոյ «Հայրենիք» թերթին մէջ (1871 թ. 53), որ սա խորագրին տակ «* Գափամաճեան Ընկերութիւն ի Կ. Պոլիս վասն Տիվրիկի ազգային վարժարանաց, աղքատաց եւ կարեւոր պիտոյից» *կը գրէ. « Այս բարենպատակ ընկերութիւնը 180 տարիներէ հետէ (1871 — 180 = 1691) հաստատուած եւ բաւական գումար մը գոյացուցած է, մանաւանդ այս 100 տարւոյ միջոցիս. Գափամաճեան մեծ. Յարութիւն աղայի եւ իւր փոխանորդ Գարտիզպանեան մեծ. Կարապետ էֆ.ի եւ բոլոր պատուարժան Գափամաճի արհեստաւոր ազգայնոց ջանիւք բաւական յառաջացած է: Գափամաճեան բարենպատակ ընկերութիւնը կը փափաքի յիշեալ նուիրական գումարը իր ազգաշահ նպատակին ծառայեցնել. բայց ափսոս որ Տիվրիկցի ազգայինք իրենց եղած այս ձրի շնորհը չճանչելով, անոր յարգ ու կարեւորութիւն չէին տուած մինչեւ ցարդ » :*

Ինչպէս կը տեսնուի՝ Տիվրիկցիք մինչեւ1871 չէին ճանչցած «իրենց եղած այս ձրի շնորհը » : Անծանօ՞թ էին արդեօք գոյութեանը իրենց համար հիմնուած այդ բարենպատակ ընկերութեան: Ո՞վ էին այն անձերը, որոնք Տիվրիկի համար այդպիսի ընկերութիւն մը հիմնած էին: «Հայրենիք» հոդ բացատրութիւն չի տար, բայց տարիներ վերջ Տօքթ. Կ. Յ. փաշայեան դէպի Տիվրիկ ըրած ճամբորդութեան մը առթիւ կը գրէ դարձեալ նոյն թերթին մէջ. «Գափամաճեան ընկերութիւն, որ Տիվրիկցոց նախահարց շնորհիւ կազմուած է ի Պոլիս *եւ ունի բազում անշարժ կալուածներ ... Սոյն ընկերութիւնը (լրագիր ընթերցողաց Տիվրիկոյ կալուածոց խնդիր խորագրոյն ներքեւ ծանօթ է) կտակի ձեւի տակ կազմուած է եւ ունի «Միւթէվիլլիութիւն» , Գատրիարքարանը առանց ի նկատի առնելու սոյն կէտեր, սկսաւ ընդհանուր ազգ. կալուած նկատել եւ իւր իրաւասութեան ներքեւ առնուլ... սորա համար արդէն Տիվրիկցիք բողոքած են » (*Հայրենիք, *Կ. Պ. 1888 թ. 3306):*

Տարիներ ետքը՝ 1905ին՝ «Բիւզանդիոն»ի մէջ (Կ. Պոլիս, 1905 թ. 2699) Կ. Գ. Սուքիասեան , Տիվրիկէն ըրած թղթակցութեան մը առթիւ, Գափամաճեան ընկերութեան հիմնադրութիւնը « շուրջ 150 տարի առաջ» կը դնէ (1905 — 150 = 1755): Սա կը գրէ. «Մեր նախնիք... 150 տարի առաջ սովի պատճառաւ *ի Կ. Պոլիս գաղթած եւ* շաբաթական մէյմէկ փարա վճարելով *այս կալուածները գնած են , բոլորն ալ պարզ արհեստաւորներ են (*Գափամաճի *մեծաւ մասամբ) որ կոչուած է Գափամաճեան Ընկերութիւն» :*

Գափամաճեան ընկերութիւնը 1871ին Տիվրիկի դպրոցին ուսուցիչներու ամսականը վճարեր, աղբիւրի *մը շինութիւնը հոգացեր եւ կամուրջին նորոգութիւնը գլուխ հաներ էր, որուն վրայ « Հայրենիք » (անդ՝ թ. 53) կ'աւելցնէ. «Այսպիսի հաստատ, արդիւնաշատ բազմաժամանակեայ ընկերութեան մեծ. պաշտպանաց հրապարակաւ շնորհակալութիւն կը յայտնեմք, որ իւր տոկուն 180 տարիէ հետէ անընդհատ որդւոց յորդի կը շարունակէ...»:*

2., *1872էն առաջ Տիվրիկ ունեցած* էՍճձնուէր Ընկերութեան *ճիւղ մը, որ կ'ըսուի թէ տեղւոյն Տ. Մ. Գրիգորի ձեռօք ջնջուած է (տես «Փող» , Կ. Պոլիս, 1872 թ. 59):*

3.— «Փող» (անդ) Աղքատասիրաց Ընկերութիւն *մը կը յիշէ՝ « Նորահաստատ» կոչելով զայն: Յայտնի չէ թէ ինչ ծրագիր - կանոնագիր ունէր:*

4.— Պոլսոյ «Լոյս» թերթը (1878 թ. 76) հայ ընկերութիւններու կարգին կը յիշատակէ նաեւ Տիվրիկի «Հայրենասիրաց»*ը, որուն մասին, դժբախտաբար, ծանօթութեան մը չենք հանդիպած:*

Խուռնավիլ Գիւղ.— *Յայտնի է որ Տիվրիկի Խուռնավիլ գիւղը հին գաղութ մը ունեցած է Պոլսոյ մէջ, ուր նոյն իսկ թաղ մը իրենց անունով* Գոռնավուլա *կոչուած է (հմմտ. «Հայ Կին», Կ.Պ. 1932 թ. 1):*

Պոլսեցեակ Խռնավուլցիք 1879ին Բերայի մէջ հիմնած են Լուսաւորչեան ընկերութիւնը, *որուն նպատակն էր հայրենի գիւղին դպրոցի նիւթական մատակարարութիւնը ապահովել: 1881ին ընկերութեան գործադիր ժողովի ատենապետը՝ Յարութիւն Խամպարեան եւ ատենադպիրը՝ Յարութիւն Նալիկեան նամակ մը գրելով Պոլսոյ «Հայրենիք»ին՝ կ'իմացնեն որ իրենց «*երկամեայ *Լուսաւորչեան ընկերութեան դպրոցին» Մելքոն Գասպարեան Փանիանց (Մոսկուա) 24 կտոր, իսկ Տքթ. Փեշտիմալճեան (Կ. Պ.) 12 կտոր գիրք նուիրած է (*Հայրենիք, *1881 թ. 909):*

Հ. ԵՓՐԵՄ ՊՕՂՈՍԵԱՆ

Ամչցնող Թրքութիւն

Պոլսէն է, Մարոքէն կուգայ կը վերադառնայ Պոլիս, իր տասներկու տարեկան մանչ զաւակին հետ :

Ամուսնացեր է Ֆրանսացի սպայի մը հետ, որուն վաղահաս մահովն, կը լքէ Մարոքը ու բեռները կապած, կ'երթայ հաստատուիլ իր ծննդավայրը :

Մինչեւ հոս ոչինչ կայ ամչնալիք *ու* ամչցնելիք *:*

Բայց , իր ճամբուն վրայ , հայկական շրջանակի մը մէջ հանդիպում մը ամչցնող *պատկեր մը կը շրջանակէ, քանի մը ժամ ափ ի բերան թողլով ներկաները :*

Այս տասներկու տարեկան տղեկը, ջուրի պէս խօսող է Ֆրանսերէնը, արաբերէնը եւ թուրքերէնը: Եւ սակայն իր խօսած լեզուն, մանաւանդ մօրը հետ, միշտ թուրքերէն է, մաքուր, վճիտ առոգանութեամբ :

— Անէճիյիմ... *այս է իր յանկերգը, առաջ ու ետք :*

Զարմանալին այն է որ մայրը թուրքերէն կարդալ գրելն իսկ չգիտեր: Անշուշտ հովուերգու -

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

„Քաղաք. տարագիրներ"

Ամերիկեան գաղտնի գործակալութեան գնահատումներուն համաձայն, վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին՝ երկաթեայ վարագոյրի շրջանակին մէջ գտնուող բնակիչներէն մեռած են աւելի քան մէկուկէս միլիոն հոգի։ Այս խեղճերը իրենց չգործած յանցանքին համար մահցած են, իբրեւ հետեւանք զանգուածային աքսորի, կուսակցական մաքրագործումներու, բանտարկութիւններու եւ բռնի աշխատանքի կայաններուն տառապանքին։

Ոչ մէկ ազգ զերծ մնացած չէ այդ մաքրագործումներէն։ Սկսելով Պալթեան երկիրներէն.— Էսթոնիա, Լիթուանիա, Լաթուիա — մինչեւ Պուլկարիա։

Այս է պատճառը որ արեւմտեան երկիրները ապաստանողները կը կարծեն իրաւամբ թէ՝ Խ. Միութիւնը «պաղ պատերազմ» չէ որ կը մղէ, այլ շատ տաք կռիւ մը, իր ամբողջ բնակչութեան դէմ։

Մօտաւոր յոյս ալ չկայ կատարուած հալածանքներու վերացման մասին։ Որովհետեւ Խ. Միութիւնը իր քաղաք. դիրքը ամրացուցած ըլլալով Արեւել. Եւրոպայի մէջ, անվարան հրապարակէն կը քշէ, այսպէս կոչուած անվստահելի տարրերը։ Կը հալածուին անոնք այն պատճառաբանութեամբ, թէ պատերազմի մը պարագային կրնան հակառովետական խռովութիւններ յարուցանել երկրին մէջ։

Ամերիկացի լրագրող մը որ տեսնուած է Պերլինի, հարաւային Գերմանիոյ, Եուկոսլաւիոյ, եւ Թուրքիոյ կայաններու փախստականներուն հետ, ցաւով կ՚արտայայտուի անոնց մասին։ Կը քննադատէ Մ. Նահանգներու եւ արեւմտ. Եւրոպայի կառավարութիւններուն բռնած բացասական վերաբերմունքը հանդէպ տարագիրներուն։

Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, Հունգարիոյ եւ ուրիշ երկիրներու հալածական փախստականները, յուսահատ արեւմտեան Եւրոպայի պաղ եւ ոչ-վճռական ընթացքէն, կորսնցնելու վրայ են իրենց կորովը եւ իբրեւ փրկութեան միակ յոյս՝ կը սպասեն նոր պատերազմի մը պայթելուն։ Այս մտածումն իսկ ահաւոր է, որուն հետեւանքները դեռ կը վայելենք ... Սակայն «ջուրն ինկողը օձին կը փաթթուի», կ՚ըսեն։

Փախստական այս բազմութիւնները կը տեսնեն, որ Մ. Նահանգները տակաւին չեն պատրաստուած, քաղաք. կերպով ազդելու արեւել. Եւրոպայի ճակատագրին վրայ։

Անոնք կը փափաքին որպէսզի արեւմտ. պետութիւնները հրապարակ իջնեն Արեւել. Եւրոպայի հրովարտակով մը, ուր ի լուր աշխարհի յայտարարեն թէ՝ ազատ ազգերու պարտականութիւնն է քաղաք. ազդեցութիւն գործադրել Խ. Միութեան վրայ, որ իր սահմաններուն մէջ ամփոփուի։ Ազատ կացուցանել արեւել. Եւրոպայի ժողովուրդները եւ համաձայն Եալթայի խորհրդաժողովի որոշումներուն, ազատ ու անկաշկանդ կերպով ընտրել իրենց կառավարութիւնները։

Քաջալերական է անշուշտ «Խաչակրութիւն Ազատ Եւրոպայի համար» անհատական կազմակերպութիւնը։ Բայց կարմիր գծէն ներս, մարդոց յոյսը վառ պահելու համար՝ աւելին անհրաժեշտ է, կը յայտարարեն փախստականները։

Դժգոհ են մանաւանդ կարմիր բանակի սպաները, որոնք իրենց կեանքերը վրայ տալու գնով անցած են սահմանը եւ ապաստանած արեւմտ. Գերմանիա, ի փոխարէն այս վտանգուած քայլին, անոնք կ՚ակնկալէին որպէսզի դիմաւորուէին մեզմէ իբրեւ բարեկամ կամ դաշնակից հակահամայնավարական պայքարին։ Ընդհակառակն։ Ամերիկեան հրամանատարութիւնը զանոնք հարցափորձելէ եւ անհրաժեշտ տեղեկութիւնները քաղելէ վերջ, կը թողու իրենց բախտին։ Եւ անոնք անծանօթ միջավայրին, լեզուին, առանց դրամի ու բարեկամի, կը մատնուին յուսահատ վիճակի մը։

Վերջաւորութիւնը այն կ՚ըլլայ որ կը ստիպուին դարձեալ իրենց դիրքերը՝ կարմիր գիծէն ներս վերադառնալ։ Ինչպէս վերջերս պատահեցաւ կարմիր բանակի երկու սպաներուն։

Հազիւ վերադարձած Գերմանիոյ համայնավար շրջանը, երկու սպաները կը քաշքշուին կայանէ կայան։ Կը ստիպեն պատմել օտարութեան մէջ իրենց քաշածները, յետոյ կը գնդակահարուին։ Այս պարագան պատճառ կը դառնայ որ փախչելու մտադրութիւն ունեցողները ետ կը կենան այդ գաղափարէն։

Կարմիր բանակի փախստական սպաներէն մէկը կը զարմանայ, «թէ ինչու համար Մ. Նահանգները չեն գործածեր բուն իսկ այն մարդիկը, որոնք լաւագոյնս կը ճանչնան Սթալինեան դրութիւնը, ուրկէ փախչելու համար իրենց կեանքերը վտանգուած են։

Հիւլէական ռումբէն աւելի մեծ ուժ մը կայ։ Խորհրդային ժողովուրդն է ան։ Մենք կրնանք անոր հասնիլ, որովհետեւ զիրար կը ճանչնանք»։

Ա. Հ.

Թիւն մը նետեր է զինք օտարոտի, ուսեալ ամուսնի մը գիրկը։

Բայց այս չէ մեզի համար հետաքրքրականը։

Այս անուս, անգրագէտ Թրքուհին ի՛նչպէս կրցեր է իր մայրենիքով մնացանել, կրթել զաւակը՝ օտար միջավայրի մէջ, օտար ամուսնի մը շունչին տակ։

Վախ եմ ըսեր մեր հայ մայրերուն, որոնք այս Թրքուհիէն չա՛փ ալ պիտի չըլլան։ Մանաւանդ մեր զարգացած մայրերուն, որոնք օրն ի բուն Ֆրանսերէնով կը խօսին իրենց զաւակներուն հետ։

Շպարի տեղ, քիչ մը ամօթի կարմիր փոխ առէք ձեր շրթներուն, մեր դարաւոր թշնամիին կա[illegible]։

ՆԱՐՓԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ աշխատաւորներու անձնական ինքնաշարժերը հետզհետէ կ՚աւելնան հաղորդած է Տաս Երեւանէն «Պրավտա»յի։ Միայն Երեւանի մէջ վերջերս ծախուած են մօտ 400 «Փոպետա» եւ «Մոսկովիչ» ինքնաշարժեր։ Վերջին երեք տարուան ընթացքին Հայաստանի բանուորներու եւ կոլխոզնիկներու ինքնաշարժերու թիւը երեսուն անգամ աւելցած է։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

«ԱՐՄԵՆԻԱ» անունով ապաքինարան մը բացուած է Կիրովականի մէջ եւ ընդունուած բուժուողներու առաջին խումբը։ Կարգի բերուած եւ նորոգուած են բուժասենեակները։ Ապաքինարանը ճոխացուցած են ակումբով, գրադարանով, ջրաւազանով։ Ննջարանները կահաւորուած են փափուկ կահոյքով եւ նոր մահճակալներով։ Շրջակայ հողամասը կանաչազարդուած եւ ծաղկազարդուած է։ Բացի ջղային հիւանդներէն, այս տարի պիտի բուժուին նաեւ ստամոքսաղիքային հիւանդութիւն ունեցողները։ Այս նպատակով շինուած են նոր ածխաթթուական լոգարաններ, բուժման առանձնասենեակներ։ Ապաքինարանին մէջ կազմակերպուած է նաեւ կանացի հիւանդութեանց բուժման բաժին։ Ամէն ամիս «Արմենիա» ապաքինարանին մէջ Հայաստանէն եւ եղբայրական հանրապետութիւններէն կը հանգստանան եւ կը բուժուին 200 հոգի։

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ նոր ուսումնարան մը բացուած է Կիրովականի մէջ։ 1951 — 1952 դպրոցական տարեշրջանին կ՚ուսանին 30 հոգի, որոնց մէջ են երաժշտական դպրոցի այս տարուան շրջանաւարտները։

ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԱՆԿԱԿԱՆ Երկաթուղիին մէջ այս տարի կայարաններու թիւը աւելցած է։ Երթեւեկը եղած է «Պիոներական կայարանէն մինչեւ «Ուրախութիւն» եւ «Արեւային» կայարանները։ Երկաթուղիի սպասարկութիւնը կը կատարեն պատանի երկաթուղայիններու դասընթացքը աւարտող աւելի քան 250 սկաուտ-դպրոցականներ։ Յատկացուած է ներքին ռատիօ-հանգոյց, կազմակերպուած է երկաթուղային արհեստագիտական առանձնասենեակ։ Բարեկարգուած է մանկական երկաթգծի մշակոյթի եւ հանգիստի զբօսայգին։

ՀԱՅԿ. ՆՈՐԱՎԷՊԵՐ լոյս ընծայած է Լիտուանական Պետական Հրատարակչութիւնը լիտուաներէն լեզուով։ Ժողովածուին մէջ կան Գրիգոր Զօհրապի, Երուխանի, Ա. Շիրվանզադէի, Յովհաննէս Թումանեանի, Աւետիք Իսահակեանի, Դերենիկ Դեմիրճեանի, Ստեփան Զօրեանի, Վ. Անանեանի, Հրաչեայ Քոչարի, Ս. Գայազեանի, Հմայեակ Սիրասի, Արաքսի ու այլ հեղինակներու նորավէպերը եւ պատմուածքները։ Գրքին վերջի մասին մէջ դրուած են ծանօթութիւններ եւ տեղեկութիւններ հեղինակներու մասին։

ՃԱՐՏԱՐԱՊԵՏԱԿԱՆ յուշարձաններու պահպանման կոմիտէն կազմած է խումբ մը որ պիտի աշխատի այս տարի հայ ժողովուրդի ճարտարապետական հարուստ ժառանգութիւնը վերականգնելու։ Խումբը սկսած է Հախպատ գիւղի ճարտարապետական յուշարձանները վերականգնել։ 1258ին շինուած աղբիւրը մեծ շահեկանութիւն կը ներկայացնէ։ Վերականգնողներու երկրորդ խումբը կը մեկնի հայկական ճարտարապետութեան յուշարձաններով հարուստ Աշտարակի շրջանը։ Հոս պիտի վերականգնեն Ժ. դարու վերաբերող կարգ մը յուշարձաններ Տեղեր գիւղին մէջ։ Այս տարի վերականգման աշխատանքներ կը կատարեն նաեւ Իջեւանի շրջանը։ Ախթալի եւ Ապարանի շրջանները կը մեկնին գիտական արշաւախումբեր, ճարտարապետական յուշարձանները ուսումնասիրելու։

ՕՏԱՐ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ (3)

ԿԱԽԱՐԴԱԿԱՆ ՍԵՂԱՆԸ

(ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ՀԷՔԵԱԹ)

— Ասկէ կէս մղոն անդին ծերուկ մը պիտի գտնէք գեղեցիկ սեղանով մը. առէք սեղանը եւ ինծի բերէք։

Հեծեալները քառատրոփ առաջ սուրացին։ Տասը վայրկեանէն վերադարձան սեղանը միասին բերելով։

Քոլին բացաւ հովուական սրինգը եւ հեծեալները մէջը տեղաւորեց, ապա սուսերու տեղ մը նստաւ եւ ուրախութեամբ ճաշեց կայսերական ճաշը։ Նոյն իրիկունը, սակայն, երկրորդ ծերուկի մը հանդիպեցաւ, որ նախորդին նման խօսքեր ըրաւ։

— Փառաւոր գիտ, ըսաւ ճաշելէն ետք, այդ սեղանը ինծի տուր, փոխարէն այս պայուսակը քեզի կուտամ։

— Փուֆ, շատ աղտոտ է այդ պայուսակը, չեմ ուզեր։

— Քու ունեցածէդ աւելի լաւ է։ Ուզածիդ չափ դղեակներ կ՚ունենաս, երբ բանաս զայն ու հրամայես։

— Լաւ, յարեց Քոլին։ Առաւ պայուսակը, բայց ժամ մը չանցած՝ իր հեծեալները ղրկեց եւ ետ բերել տուաւ սեղանը։

Երեք յաջողութիւն ունէր ան հիմա, սեղանը, սրինգը եւ պայուսակը։ Ինկաւ ճամբայ, անցաւ լեռներէ, ձորերէ, մացառներէ եւ վերջապէս մայրաքաղաք հասաւ։ Հանդիպած առաջին մարդէն իմացաւ, որ իր եղբայրները երկիր դարձեր են եւ մեծահարուստներ եղեր։ Պահ մը մտածեց, ապա դէմքն ու ձեռքերը մրոտեց, զգեստները պատռեց ու գնաց իր եղբայրներէն ողորմութիւն խնդրելու։ Եղբայրները ծաղրեցին եւ ուզեցին դուրս վռնտել զայն, բայց, մօրը պնդումներուն վրայ, թոյլ տուին, որ իրենց ախոռին մէկ անկիւնը պառկի։ Քոլին բան մը չըսաւ։ Երբ ամէն մարդ քնացաւ, բացաւ պայուսակը եւ հրամայեց փառաւոր դղեակ մը պատրաստել։ Բարի սեղանն ալ աքանչելի ճաշ մը հրամցուց իրեն։ Առտուն ամէն ինչ իրենց տեղերը տեղաւորեց։ Շաբաթ մը անցաւ այսպէս։ Քոլին իր ժամանակը կ՚անցընէր հոս ու հոն պտըտելով եւ երջանիկ կեանք մը վարելով։ Եղբայրները, խիստ հետաքրքիր, ուզեցին գիտնալ թէ ինչպէս կ՚ապրի։ Այնքան հարցումներ ըրին, որ ստիպուեցաւ սեղանին գաղտնիքը երեւան հանել եւ նոյնիսկ ճաշի հրաւիրեց զանոնք։ Հացկերոյթը այնքան փառաւոր էր, որ կը գերազանցէր քաղաքին ամենաճոխ հացկերոյթները։ Այս ճաշկերոյթին պատմութիւնը մեծ աղմուկ հանեց եւ հասաւ թագաւորին ականջը։ «Կայսերական սեղան»էն ճաշակելու հետաքրքիր, իր սենեկապետներէն մին ղրկեց, խնդրելու Քոլինէն՝ երեք օրուան համար փոխ տալ իրեն իր բարի սեղանը։

— Համաձայն եմ, ըսաւ Քոլին, բայց երրորդ օրուան իրիկունը եթէ ետ չղրկէ սեղանս, իրեն դէմ պատերազմ պիտի յայտարարեմ։ Այսպէս ըսէք ձեր թագաւորին։

Թագաւորը կարեւորութիւն չտուաւ այս սպառնալիքին եւ այնքան ոգեւորուեցաւ ու գոհ մնաց կայսերական ուտելիքներէն, որ որոշեց իրեն պահել այդ հրաշագործ սեղանը։ Վարպետ ատաղձագործ մը կանչեց, որ յար եւ նման սեղան մը շինեց, եւ զայն ղրկեց Քոլինի։ Քոլին, սակայն, իսկոյն հասկցաւ իր գլխուն խաղցուած խաղը։ Սաստիկ զայրացած՝ կտոր կտոր ըրաւ կեղծ սեղանը եւ պոռաց.

— Գացէք ըսէք ձեր թագաւորին, որ վաղն իսկ կը խորտակեմ իր պալատը այս սեղանին պէս, եթէ սեղանս անմիջապէս ետ չղրկէ։

Շատ խնդացին թագաւորն ու պալատականները, բայց հետեւեալ օրը զարհուրանքի մատնուեցան, երբ Քոլին իր հովուական սրինգէն հազարաւոր հեծեալ եւ հետեւակ զինուորներ հանեց եւ պալատին վրայ քալեց։ Արքայական պահակազօրքը պաշտպանուիլ անգամ չփորձեց։ Թագաւորը, ճերմակ դրօշ պարզած, դիմաւորեց Քոլինը եւ ըսաւ.

— Ցանցաւոր եմ, բայց կ՚ուզեմ սխալս դարմանել։ Ահա սեղանը, եւ որովհետեւ կ՚ուզեմ որ բարեկամներ մնանք, աղջիկս կնութեան կուտամ քեզի։

Իշխանուհին իսկապէս գեղանի էր։ Հարսանիքը տեղի ունեցաւ եւ սեղանը մեծ դեր կատարեց այդ օրը, ամբողջ պալատին եւ բոլոր հրաւիրեալներուն «կայսերական հացկերոյթ» տալով։ Ճաշէն ետք, Քոլին պայուսակը բացաւ եւ հրամայեց փառաւոր դղեակ մը կառուցանել։ Հոն տարաւ իր գեղանի կինը։ Թագաւորը այս եղածներէն այնքան զարմացաւ, որ տեղւոյն վրայ իսկ արքայական գաւազանը իրեն յանձնեց եւ իր փեսան թա-

ու զոհաբերութեան մեծագոյն բաժինը: Մեր դէմ հանելով Մարօքի ազգայնական ձգտումներուն հարցը, Եգիպտոս դուռ պիտի բանայ ճարտասանական ունայն պայքարի մը, ուրկէ որոշ չէ թէ պիտի քաշուի առանց ձգելու իր փետուրները:

Վերջին լուրերուն համաձայն, եգիպ. կառավարութիւնը մերժած է դաշնակից առաջարկները: Այս մերժումը կը նախատեսուէր արդէն Նահաս փաշայի փութկոտ յայտարարութիւններէն: «Էլ Ահրամ» կը գրէր շաբաթ օրուան թիւին մէջ. — Մենք ազէրբրու սանդուխներէն մագլցած ենք, ոչ թէ սպասարկութեան սանդուխներէն իջնելու համար»: Վաղուան թիւով դաշնակից առաջարկները:

Իտալիոյ դաշնագրին հարցը

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԿԸ ՄԵՐԺԵՆ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

Ֆօրէյն Օֆիսի ներկայացուցիչը ուրբաթ իրիկուն յայտարարեց թէ՝ ՄԱԿի մէջ Իտալիոյ մուտքը սակարկութեան նիւթ չի կրնար դառնալ:

Ըստ «Ֆրանս Փրէս»ի, Ֆրանս. կառավարութիւնը կը գտնէ որ Սովետ ծանուցագիրը կապ ունի Կրոթվալի ճառին հետ:

Իսկ Ուաշինկթըն անգամ մը եւս հաստատեց որ Սովետ. քարոզչութիւնը պիտի չարգիլէ Միաց. Նահանգներուն լայն գործակցութիւն մը մշակելու Իտալիոյ եւ միւս ազատ ազգերուն հետ, յանուն խաղաղութեան եւ ապահովութեան:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԻԱՑՄԱՆ ՀԱՐՑԸ

Կրոթվալի ելոյթը կը շարունակէ զբաղեցնել գերման հանրային կարծիքը: Տարակոյս չկայ թէ դաշնակիցներու հետ բանակցութիւնները խզելու իր «յանձնարարութիւն»ը արեւմտ. Գերմանիոյ բնակչութեան հաւանութիւնը չի վայելեր:

Իրականին մէջ, Գերմանիոյ երկու մասերուն միացումը հրապուրիչ խայծ մըն է, որ մօտալուտ կը թուի եւ սակայն չի դադրիր ճակատագրական ըլլալէ: Բաւական է որ Կրոթվալի առաջարկը եւ Պոնի ու Պերլինի միջեւ նախագծուած խօսակցութիւնները քիչ մը շօշափելի դառնան, որպէս զի միացման գաղափարը ներգործէ մտքերուն եւ այն տեսակ մը անզգայութեան, որով կը նայի ժողովուրդը արեւմտեան Գերմանիոյ ապագային վրայ:

ԻՐԱՆԻ ՔԱՐԻՒՂԻ ՎԷՃԸ

Անգլ. կառավարութիւնը Ապահով. Խորհուրդի խողովակով յանձնարարեց Իրանի կառավարութեան, կարելի եղածին չափ շուտով վերսկսիլ բանակցութիւնները, յանուն խաղաղութեան եւ միջազգ. ապահովութեան, Լա Հէյի արդարութեան ատեանին հեղինակութիւնը պահպանելու համար: Նմանապէս յանձնարարեց խուսափիլ ամէն կարգի ձեռնարկէ, որ կրնայ ծանրացնել կացութիւնը և վնաս բերել կողմերուն:

Հիւսէյն Ֆաթիմի պատասխանեց թէ՝ քարիւղի հարցը պարզապէս ներքին խնդիր մըն է եւ չի կրնար խանգարել աշխարհի խաղաղութիւնը, ու բնաւ չարդարացներ Ապահով. Խորհուրդին միջամտութիւնը, ոչ ալ Լա Հէյի արդարութեան ատեանինը:

Պարսից փոխ-վարչապետը պատրաստ է ընդունելու բարեհաճ ծառայութիւնը բարեկամ ազգի մը կամ անհատի մը, նախկին ընկերութեան լուծման եւ քարիւղի արտադրութեան վերաբերմամբ: Հիւսէյն Ֆաթիմի կը խորհի, սակայն, որ ներկայ պայմաններուն մէջ միջնորդութեան պէտք չկայ եւ անգլ. ընկերութեան գործունէութեան վերսկսումը հարցէն դուրս կը մնայ:

Ժան Ուէթց դիտել կուտայ «Լը Մոնտ»ի մէջ թէ՝ իրանեան անելը երեւան կը հանէ միանգամայն ուժն ու տկարութիւնը Դաշնակիցներուն՝ Միջին Արեւելքի հարցին մէջ: Անոնք վճռած են ընդհ. առմամբ ամբողջէն գրաւուած դիրքերը պահել, ինչպէս, օրինակի համար, Սուէզի ջրանցքին, բայց միշտ ալ նոյնքան անզօր կը մնան գտնելու դրական միջոցներ, որոնք իրենց թոյլ պիտի տան մշակելու նոր եւ ապահով յարաբերութիւններ, արթնցող արաբական աշխարհի պայթուցիկ ուժերուն հետ:

դաւոր պսակեց:

Ահա այսպէս Քոլին դարձաւ թագաւոր, ամենազօր թագաւոր մը: Բարեբախտաբար իր բնական բարութիւնը յաղթանակը տարաւ. բոլոր թագաւորներէն աւելի զինուոր ունէր եւ դղեակներ բարձրացուց իր երկրին սահմաններուն վրայ, առաւ իրիկուն իր սեղանէն կը ճաշէին հազարաւորներ: Իր եղբայրները նախանձէն հալ ու մաշ կ'ըլլային: Ան երբեք իր մօտ չկանչեց իր եղբայրները, բայց վնաս ալ չհասցուց անոնց, սակայն չար պատիժներու արժանացուց իր սիրելի մայրը: Փնտռել, գտնել տուաւ երկու ծերուկները եւ նիւթապէս ու բարոյապէս վարձատրեց զանոնք:

Երկար տարիներ երջանիկ կեանք մը վարեց Քոլին իր կնոջը հետ:

(վերջ)

Թարգմ. Հ. ԱՄԻՐԵԱՆ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին:

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտ. 28ին, երեկոյ

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ:

Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ շքեղ սրահին մէջ:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին:

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Պորտոյի Նոր Սերունդի ընկերներէն Պօղոս Քէնտիրեանի եւ Օր. Գ. Սիմոնեանի ամուսնութեան առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են, ընկեր Ա. Քէնտիրեան Պորտոյի գրադարանին եւ Ֆ. Կ. Խաչին 1000ական Ֆր., Ն. Սերունդին, Վեթ. Ֆոնտին, «Հայ-Բոյժ»ին եւ «Յառաջ»ին 500ական: Պօղոս Քէնտիրեան Նոր Սերունդին եւ Ֆ. Կ. Խաչին 500ական, Կիրակոս Հալաճեան Նոր Սերունդին եւ Ֆ. Կ. Խաչին 1000ական, Աւետիս Սիմոնեան (Լիոն) Պորտոյի եւ Լիոնի Ֆր. Կ. Խաչին 1000ական, Գէորգ Հալաճեան Ֆ. Կ. Խաչին, Նոր Սերունդին, Կրպ. Տօնէրեան Ֆ. Կ. Խաչին եւ Հ. Յ. Դ. Գրադարանին, Հ. Թաշճեան Վեթ. Ֆոնտին 500ական Ֆր., իսկ Մանուկ Նաթրրեան Այնճարի դպրոցին 1000 Ֆրանք: Այս գումարներէն Վեթ. Ֆոնտին, «Հայ-Բոյժ»ին եւ Այնճարին եղած ուխտատուութիւնները ստանալ «Յառաջ»ի միջոցով:

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ շրջականներուն Ազգ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Լիոնաբնակ երկսեռ երիտասարդութիւնը դիմել խորհրդարանը արձանագրուելու համար իր հովանաւորութեամբ կազմուած երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Տոքթ. Համբարձումեանի: Դասերը սկսած են կիրակի 14 Հոկտեմբերէն ժամը 3.30ին:

Ազգապահպանման որպէս հզօրագոյն ազդակ այս ձեռնարկին զերադանց օգտակարութիւնը գնահատողները եւ հայ հոգեւոր աշխարհիկ երաժշտութեան սիրահարները վստահ ենք որ պիտի փութան ստուարացնել երգչախումբին կազմը:

Լիոնի Ազգ. վարչութիւն

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

Օր. ԱԼԻՍ ԱՐՄԱՂԱՆԵԱՆ
Պ. ՏԻԳՐԱՆ ՅԱԿՈԲԵԱՆ
Ամուսնացած

Փարիզ — 22 Սեպտ. 1951 — Ն. Եորք

ՅԱՌԱՋ-Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդգէս» խումբին ընդհ. ժողովը, այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, հայկ. դպրոցը, rue de la Brosse: Բոլորին ներկայութիւնը պարտադիր է: Կը հրաւիրուին նոյնպէս Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի անդամները:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քաառէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Շահան Պէրպէրեան: Մուտքը ազատ է:

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔ

Տարաբախտ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, վաղը Չորեքշաբթի, 16 Հոկտեմբեր, կէսօրէ ետքը ժամը 3ին հոգեհանգստեան օրհնէք տեղի պիտի ունենայ Թիէի գերեզմանատան մէջ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները:

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

Վեր. Յ. Ղազարոսեան կը յայտարարէ վերաբացումը հայերէն դասընթացքներուն, Մարսէյլ, Ֆիլիփ տը Ժիրառ թիւ 2, սրահին մէջ:

Նոյնպէս կը վերաբացուին իր հովանաւորութեան տակ, հայերէն դասընթացքներ Լա Սիոթա, Աւետ. սրահին մէջ: Դասախօսներ՝ Օր. Գասպարեան եւ Պ. Բրուտեան:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17. Rue Damesme — PARIS (13) Métro: TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Mercredi 17 Octobre 1951 Չորեքշաբթի 17 ՀՈԿՏԵՄ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6587-Նոր շրջանի թիւ 1998

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԻՏԱԼԻՈՅ ՆԵՐՔԻՆ ՀՈԳԵՐԸ

Սահմանադրական Իտալիան քաղքատարբար աւելի նպաստաւոր պայմաններ ստացաւ հաշտութեան խորհրդաժողովին ընթացքին: Արեւմտեան պետութիւնները տրամադիր կ'երեւան նոր զի-ջումներ եւս ընելու անոր,— զինուորական թէ տնտեսական, ի խնդիր Եւրոպայի հաւաքական պաշտպանութեան :

Իտալիոյ յարաճուն բնակչութիւնը, զայն տեղաւորելու դժուարութիւններն ու անգործութիւնը, մանաւանդ համայնավարներու չարունակական խլրտումները՝ կը ստիպեն իր պետական մարդոց, ապահովութեան նոր յենակէտները որոնել :

Այս էր գլխաւոր պատճառը, անշուշտ, որ իր վարչապետը Տը Կասփերի, վերջերս այցելեց Մ. Նահանգները եւ Գանատա: Երկու երկիրներուն մէջ ալ ան արժանացաւ սիրալիր ընդունելութիւններու: Բայց թէ այդ համակրական ցոյցերն ու խօսակցութիւնները դրական ինչ արդիւնք ունեցան, կասկածելի կը համարուի իտալացի ժողովուրդի մեծ մասին համար, գլուխն ունենալով ձախակողմեան - համայնավար հատուածը:

Անոնք կը տրամաբանեն, որ Ուաշինկթընի վերջնական զեկոյցին մէջ գործածուած են շատ մը բառեր եւ սովորական բացատրութիւններ համեբաշխութեան մասին, բայց խուսափած են ելեւմտական եւ գաղթականական խնդիրներու մասին կտրուկ արտայայտուելէ :

Նկատի ունենալով այս պարագան, կ'ըսեն անոնք, պէտք է փոխել այժմու արտ. քաղաքականութիւնը եւ յարիլ չէզոքութեան, խաղաղութիւն ապահովելով բոլոր ազգերուն հետ: Քաղաքականութիւն մը, որ պիտի ստիպէ դաշնագրի փոփոխութիւններ կատարել, առանց թունաւորման վտանգին ենթարկելու Իտալիոյ յարաբերութիւնները՝ իր դրացի արեւելեան Եւրոպայի (համայնավարական) երկիրներուն հետ :

Պ. Տի Կասփերին կը վերադառնայ առանց դրական երաշխաւորութեան եւ ունենալու համար Իտալիոյ կորսնցուցած սահմանամերձ հողերը, որոնք գրաւուած են Ֆրանսայի եւ Եուկոսլաւիոյ կողմէ: Ինչպէս նաեւ Ափրիկէի գաղթավայրերը :

Համայնավարները դժգոհ են նմանապէս Թրիէսթէի խնդրին առթիւ:

Ինչպէս յայտնի է պատերազմէն վերջը իտալական հոծ բնակչութեամբ այս քաղաքը, ազատ քաղաք հռչակուեցաւ, թոյլ տալով այդ մասին համաձայնիլ Եուկոսլաւ կառավարութեան հետ, որ իր գրաւման տակ կը պահէ անոր մէկ մասը :

Թրիէսթէի խնդրին առթիւ համայնավարներուն նման դժգոհ է նաեւ ոչ - համայնավար զանգուածը, ինչ որ առիթ կուտայ իրենց պայքարը սաստկացնելու օրուան իշխանութեան դէմ :

Միւս կողմէ կառավարութիւնը եւ իր համակիր տարրերը դիտել կուտան, թէ վարչապետը անվիճելի եւ չօշափելի յաջողութիւններով վերադարձաւ :

Վարչապետը Մ. Նահանգներէն ապահովեց մօտ 400 միլիոն տոլար, երկրի պաշտպանութեան գործածուելու համար եւ օժանդակութիւն՝ Մարշըլի ծրագրին: Բարենշան է նաեւ այն համակրալից արտայայտութիւնը զոր ցոյց տուին նախագահ Թրումըն եւ իր արտաքին նախարարը, յետագային ըլլալիք նոր օժանդակութիւններու մասին:

Եւ աւելի շատ բարեկամական՝ այս վերաբերումը այնպիսի ատեն մը, երբ Ֆրանսան եւ ուրիշ պետութիւններ եւս օգնութիւն կը սպասեն Մ. Նահանգներէն: Ասոնք երկիրներ են որոնք մարդկային ու նիւթական ահագին զոհողութիւններու կ'ենթարկուին, Հնդկաչինը կամ Քորէան պաշտպանելու համար :

Մտածելն անգամ ծիծաղելի է որ, արեւմտ. պետութիւնները համաձայնին բռնի ուժ գործածել,— Իտալական բաղձանքին գոհացում տալու համար,— որպէսզի Թրիէսթէի արեւելեան մասէն հեռացնեն մարէշալ Թիթոյի գրաւման բանակի զինուորները :

Եւ վերջապէս Իտալիոյ համար մեծ առաւելութիւն մըն է, երբ իրեն թոյլ կը տրուի այդ հարցը կարգադրել ուղղակի Եուկոսլաւիոյ հետ : դաշնագրին մէջ ուրիշ բարեփոխումներ կատարելէ առաջ:

Տը Կասփերիի օրգանը «Իլ Փօփօլօ» հեղինակքով դիտել կուտայ.— « Համայնավարները որոնք նուազագոյն չափի կը վերածեն ամերիկեան օգնութիւնը, կարծես ի վերջոյ շնորհակալութիւն պիտի յայտնեն Խ. Միութեան չտալած բոլոր բարոյական, տնտեսական եւ քաղաքական օժանդակութեան համար:

Ակնարկը կը վերաբերի Խ. Միութեան անվերջ պահանջքին՝ Իտալիոյ պատերազմական հատուցումներու մասին: Անոր մերժումը՝ յանձնելու իր մօտ մնացած իտալացի գերիները: Վերջապէս անոր սպառնալիքներն ու ամբաստանութիւնները, ուղղուած իտալ. քաղաքականութեան դէմ :

Ինքզինքը բաւական զօրաւոր կը զգա՞յ Տը Կասփերի, կացութիւնը դիմագրաւելու համար :

Ա. Հ.

Արտաւազդ արք.ի յուղարկաւորութիւնը

Հոծ բազմութիւն մը երէկ խռնուած էր Հայոց եկեղեցին, վերջին յարգանքն ընծայելու համար Կաթող. նուիրակ Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի: Ոստիկանական ուժեր, Փարիզի եկեղեցիին շուրջը կը հսկէին կարգապահութեան, հայ սկաուտներուն հետ :

Ողբացեալ եկեղեցականին դագաղը զետեղուած էր բարձր մահարձանի մը վրայ, իր վակասով, շաթալթագով եւ շուրջառով, շրջապատուած խոշոր կերոններով: Օտար բարձր անձնաւորութիւններ կը գտնուէին առաջին կարգերու վրայ, որոնց մէջ կը նշմարուէին Պ. Պ. Լուի Մարէն, Ժիւսթէն Կոտար, Տավիտ (Ֆրանս. նախկին պատուիրակ Հալէպի), Փարիզի յոյն մետրապոլիտը, Հ. Ս. Տէր Մովսէսեան, Հայր Քիլարճեան վրդ. դեսպաններ, նախկին նախարարներ, անգլիացի բարեկամներ եւ հայ ազգային, մտաւորական եւ առեւտրական դէմքեր :

Ինչպէս կիրակի օրուան օծման, Խադ արք. Աջապահեան, շրջապատուած ութը քահանաներէ, Վիէննայի առաջնորդէն եւ Գրիգոր Ծ. վրդ. Շահլամեանէ, նախագահեց արարողութեանց, որոնք կատարուեցան ներդաշնակօրէն, ղեկավարութեամբ դպրապետ Պ. Պօղոս Գույումճեանի, եւ մասնակցութեամբ Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ դպրաց դասուն եւ Ալֆորվիլի դպիրներուն: «Սիրեցի զի լուիցէ»ի յուզիչ շարականէն վերջ, Խադ արք. Աջապահեան կարճ ու կուռ դամբանական մը խօսեցաւ :

Կաթ. փոխանորդը բնաբան առաւ Պօղոս առաքեալի մէկ խօսքը եւ ներկայացուց Արտաւազդ արք.ը իբրեւ մէկը, որ շատ բաներ ունէր կատարելիք եկեղեցական, ազգային, պատմական ու բանասիրական մարզերուն մէջ եւ մինչ մահը կուգայ կը տանի զինքը, գեռ գործը չլրացուցած : Շնորհակալութիւն յայտնեց օտար հիւրերուն, որոնք եկած էին յարգելու ողբացեալին յիշատակը: Իր դամբանականը վերջացուց, մաղթելով որ Փարիզի հայ գաղութին մէջ շարունակուի համերաշխութեան այն մթնոլորտը, որ ստեղծուած է հոգելոյս կաթ. նուիրակին դագաղին շուրջ:

Մարսէյլի Առաջ. փոխանորդ Տ. Մեսրոպ քհնյ. Աւետեան Ֆրանսերէն կարդաց ողբացեալին կենսագրութիւնը, որ կը պատկերացնէր անոր կեանքի գլխաւոր հանգրուանները, հանրային, եկեղեցական եւ գրական մարզերուն մէջ: Այնուհետեւ, Պ. Զատիկ Խանզատեան շնորհակալութեան քանի մը խօսքեր ուղղեց օտար սպակիրներուն, նմանապէս Ֆրանսերէն լեզուով: Դագաղը դուրս հանուած պահուն, երգէհոնը կը հնչեցնէր «Աս ինչ զուլում աշխարհ» է, որ ողբացեալ հոգեւորականին մտերիմ երգը եղած էր վերջին պահերուն :

Փէռ Լաշէզի գերեզմանատան մէջ, յուղարկաւորներու հոծ բազմութեամբ, պարզ արարողութիւն մը կատարուեցաւ դպիրներու եւ միեւնոյն եկեղեցականներու մասնակցութեամբ: Ժողովուրդը ոգեւորուած, ինքն ալ մասնակցեցաւ «Հայր մեր»ին, որմէ ետք Խադ արք. վերջին հոգոցը արտասանեց :

Յուղարկաւորներու թափօրը այնուհետեւ ուղղուեցաւ զօր. Անդրանիկի դամբանը: Կիլիկիոյ կաթ. փոխանորդը, շրջապատուած քահանաներէ, Եղիշէ վրդ.է եւ Գրիգոր Ծ. վրդ. Շահլամեանէ, հոգեհանգիստ կատարեց ազգ. հերոսին շիրիմին վրայ եւ «Պահպանիչ»ով մը փակեց արարողութիւնը :

Անգարայի զին. խորհուրդը

Դաշնակիցներու Անգարայի զին. խորհուրդը լրացուց իր աշխատանքները կիրակի օր: Հրատարակուած զեկոյցին համաձայն, տեսակցութիւնը տեղի ունեցած է բարեկամական անկեղծ մթնոլորտի մէջ եւ խնդրոյ առարկայ դարձած է Թուրքիան իրենց մէջ առնելու հարցը, ինչպէս նաեւ ընդհանուր հրամանատարութեանը, որուն պիտի մասնակցի Անգարայի կառավարութիւնը: Կ'երեւի թէ որեւէ համաձայնութեան չեն յանգած եւ մասնաւորաբար խօսակցութեան նիւթ դարձած են հետեւեալ կէտերը .

1.— Անհրաժեշտ է կարելի եղածին չափ շուտ լրացնել ձեւականութիւնները, Թուրքիան Ատլանտեանի դաշինքին մէջ առնելու համար: Թուրք զօրավար մը պիտի մեկնի Ուաշինկթըն, անմիջապէս չփում ունենալու միեւնոյն խմբակցութեան հետ եւ այնտեղ մնալու իբրեւ անդամ այդ կազմակերպութեան զին. ներկայացուցիչներու կոմիտէին, Թուրքիոյ վերջնական ընդունելութենէն ետք :

2.— Միջին Արեւելքի դէմ ուղղուած ամէն յարձակման եւ այդ մարզին մէջ խաղաղութեան ու ապահովութեան պահպանումը ընդհ. մտածման առարկայ դարձաւ: Նկատի ունենալով այդ պատահականութիւնը, ինչպէս կ'ըսէ տասացիօրէն զեկոյցը, Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան մը կազմութիւնը օգտակար եւ անհրաժեշտ համարուեցաւ :

Թրքական կառավարութիւնը արդէն ճանչցաւ սկզբունքով այդ կարգի հրամանատարութեան մը առաւելութիւնը եւ իր պետին միջոցաւ իմացուց շահագրգռուող պետութիւններուն՝ այդ մասին իր տեսակէտը: Նախապատրաստական աշխատանքներ եւ ուսումնասիրութիւններ անհրաժեշտ պիտի ըլլան հաստատելու համար հրամանատարութիւնը :

Եգիպտոս կը մերժէ

Ինչպէս ծանուցած էինք երէկ, եգիպ. մինիստրական խորհուրդը Աղեքսանդրիոյ մէջ գումարուելով, մերժած է Միջին Արեւելքի մէջ հրամանատարութիւն մը ստեղծելու դաշնակից առաջարկը: Մերժման պատճառ ցոյց տրուած է այն իրողութիւնը, որ չորս տէրութեանց առաջարկը գոհացում չի տար Եգիպտոսի ազգային ձգտումներուն, այսինքն բրիտանական զօրախումբերը չեն քաշուիր Սուէզի ջրանցքին գօտիէն եւ Նեղոսի ծովիտի միացումը չիրագործուիր Եգիպտոսի թագին ներքեւ: Ինչպէս կը նախատեսուէր, երկուշաբթի օր եգիպ. ծերակոյտը եւ խորհրդարանը միաձայնութեամբ վաւերացուցած են Նահաս փաշայի ներկայացուցած 1936ի դաշնագրի խզման օրինագիծերը :

Ռէօյթէր գեսպանի մը քարտուղարին մէկ յայտնութիւնը կը հրապարակէ, որուն համաձայն շատ ջղագրգիռ մթնոլորտ մը կը տիրէ Եգիպտոսի մէջ եւ ժողովուրդը հակամէտ է ամէն ծայրայեղութեան: Կասկած չկայ որ Եգիպտացիները պիտի չհամարձակին յարձակիլ Սուէզի ջրանցքի անգլ. պահակախումբերուն վրայ, բայց որոշ կ'երեւի թէ կառավարութիւնը բարձր դաւաճանութեամբ պիտի պատժէ ամէն յարաբերութիւն բրիտ. ուժերուն հետ :

« Լը Մոնտ » կը կարծէ թէ Լոնտոնի առաջարկները, որոնց միացած էին դաշնակից երեք պետութիւնները, ձախողութեան մատնուելէ ետք, աշխատաւորական կուսակցութիւնը որոշած է « բան մը ընել », որպէսզի ձեռքը պարապ չերեւայ յանիայ ընտրութիւններուն: Ֆաշոտայի միջադէպէն ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով Մեծն Բրիտանիա հասկցած է թէ Սուէզի ջրանցքը միմիայն իր կալուածը չէ, այլ Ֆրանսան ալ իրաւունք ունի նպաստելու անոր պաշտպանութեան: Թուրքիան, երկար ժամանակ լքուած «արեւմտեան ճիւղին ծայրը», ինքզինքը այժմ կը գտնէ մէջտեղը պաշտպանողական դրութեան, որ միացած է Ատլանտեան հաւաքականութեան: Գալով Միացեալ Նահանգներուն, որոնք ցարդ արհամարհած էին «Միջերկրականի լիճը եւ իր արեւել. ափերը», վերջապէս որոշած են իրենց տեղը գրաւել այդ մարզին զինուորական պաշտպանութեան մէջ :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. Էջ)

ՔԱՀԱՆԱՅԱԿԱՆ ՁԵՌՆԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Կը լսենք թէ օգտուելով Խադ. արք. Աջապահեանի ներկայութենէն, Փարիզի եկեղեցւոյ մէջ տեղի պիտի ունենայ քահանայական ձեռնադրութիւն այս կիրակի առաւօտ: Փարիզի համար պիտի ձեռնադրուի տիրացու Վարդան Մերճանեան, իսկ Մարսէյլի Ս. Յակոբ եկեղեցիին համար Պուլվար Օտտոյի եկեղեցւոյ դպրապետ Պ. Թադէոս Հայրապետեան :

ՄԱՐԷՇԱԼ ԹԻԹՕ ճաշկերոյթ մը սարքած է ի պատիւ զօր. Քոլինսի, որ Մակեդոնիա կ'երթայ, Եուկոսլաւիոյ պաշտպանողական միջոցները քննելու համար :

ՅՈՒՇԵՐ ՄԱԼԿԱՐԱՅԷՆ

ԽՄԲ.— Պոլսոյ « Մարմարա»ն երկու երկար եւ քիչ մը չափազանց բանաստեղծական գրութիւններ հրատարակեց Մալկարայի մասին Ա. Տէր Բարթողեան ստորագրութեամբ :

Կ'ամփոփենք հիմնական մասերը.—

... Սրճեփ Մակեդոնացի գաղթական Թուրքը հետաքրքիր ակնարկ մը կը ձգէ վրաս ու բերանը բաց՝ գրեթէ գամուած կը մնայ տեղը, տեղացիի յաւակնութեանս վրայ՝ որովհետեւ քսանըհինգ տարիէ ի վեր Մալկարա հաստատուած է, բայց չի ճանչնար զիս :

— Հայ եմ ...

...

— Բայց քանի՞ տարիէ ի վեր ու ի՞նչ պատճառով հեռացած էք: Ծանօթներ ունի՞ք հոս :

Դուն օտար մըն ես: Ես տեղացի եմ: Ունեցած ծանօթներս պարտաւոր են յիշել մեր ընտանիքը: Ճուրջ քառասունըհինգ տարի է հեռացած եմ քաղաքէն եւ առաջին անգամ է որ կուգամ կարօտս առնելու:

Ցիշած անուններս, ոչ մէկ պատճառ կը թողուն երկբայութեան: Կը փութայ պանդոկ տանիլ զիս, ուր նորէն աղշահար յայտարարեց .

— Տօքթօր, Տօքթօր (տիտղոս մը զոր կը գործածեն մտերմաբար) աս էֆէնտին քառասունըհինգ տարի առաջ հեռացեր է քաղաքէն: Հիմա այցելութեան եկած է:

— Քառասունըհինգ տարիէ ի վեր մի՞... Տեղացի՞ ես դուն:

Պանդոկապետին կը նայիմ ուշի ուշով, արտայայտութեան եւ ձեւերուն մէջ տեսնելու համար ծանօթը հաւանաբար :

— Այո, ուղն ու ծուծով, միսով եւ ոսկորով: Իսկ դուն, դուն որո՞նցմէ՞ ես...

— Զէյնէլ աղային տղան եմ :

— Ո՞ր Զէյնէլին.

Ծերունի մը կը յարէ.

— « Կռապը » (Կարապ, Կարապետ), կը ճանչնա՞ս, դեղագործ Մանուկ էֆէնտին: Անոնց խանութին դէմ :

Հարցումին առաջին իսկ ազդեցութեան ջիղերս թունդ ելած են ...:

Կիւլպապայիւ Թիւրպէյի՛ն քովը .

Մակեդոնացի բարեկամս անմիջապէս կը յարէ .

— Տեսէք, Կիւլպապան չէ մոռցեր ...

— Հոն Հասան մը կա՞ր ...

— Ես Հասանն եմ...

... Առաջնորդ մը կը հաւանի նախ սիրով զիս տանիլ քաղաքին մէջ մնացած միակ հայ կնոջ մը՝ Գառըն Մարիամի մօտ, որ իննըսուն տարիներուն հակառակ՝ կարծես դեռ կը մնայ անցեալ փառքերու անյայտ յուշարձանի մը մէկ քարին պէս ...

Պէտք չկայ չարչարելու այս կնիկը, որ հայերէն բարեւ իմանալուն պէս կը զգայ թէ տարիներու բեռը կրկնապատիկ կը ծանրանայ ...:

Աջ ու ձախ, վեր ու վար, քաղաքին ծայրը՝ ներսն ու դուրսը շրջագայելու ատեն, ինծի ընկերացած «եկւոր քաղաքացին» արմանք ու զարմանքի մէջ կը մնայ եւ չի կրնար ենթադրել ոչ անձկութիւնս, ոչ ալ լռութեանս պատճառները ... :

Անցած տեղերուս վրայ իւրաքանչիւր քարի կտոր, անկիւն, կերպարանափոխ շէնք մը, փողոց մը, խորշակի մը պատմութիւնը կը թոթովէ :

Սառւերներու մէջ խորասոյզ մանուկ մը, «Գիւորք»ի մը դիմանկարը կը կարծես տեսնել, վեր նայելու համար հայրենի քիւերու վրայ, ուր ծիծեռնակը կը շարունակէ բոյն շինել, բայց հօվերը տարած են մեր զիլ ձայներուն նուագը ...

Չեմ կրնար կանգ չառնել վերակառոյց դպրոցին դէմ, ուր Դանիէլ Արապեան, Մանուկ Զօլաքեան, Տօքթ. Միհրան Ռուբէննեան, Արտաշէս Ուրուրեան, Արտաշէս եւ Վահան Ցարութիւնեան, Մուշեղ Տեփանեան եւն. եւն. եւ վերջապէս Սիմոն Երէցեան, սա ծերունիին «Առաջ» կոչած դեղագործը եւ յետոյ, ինչո՞ւ չէ, Ցարութիւն Փորիաճեանի աշակերտները հասան ...

Իւրաքանչիւրին յիշատակը քրքրելու համար կ'ուզեմ առանձնանալ, բայց վերադարձիս կ'իմանամ որ ներկայութիւնս յարած է քաղաքին հետաքրքրութիւնը եւ «առաջնորդական փոխանորդին Թոռը» կը կանչեն յիշատակներ քրքրելու համար :

Ինծի համար ալ անուշ չէ՞ խորանալ մտերմական անցքերու մէջ :

— Ձեր տունը տեսա՞ր ...

— Ո՞ւր է ձեր տունը ...

— Հաճի Արթին աղայի տանը դիմաց ...

Արտաշէս Ցարութիւնեանի հօր անուան յիշատակութիւնը պահ մը կը փոխէր դիմացիներու արտայայտութիւնը, եւ լռջութեան վերապահ ալիք մը կ'ալեկոծէր մեր հոգին:

Շատ խոր ու տաքուկ է Մալկարայի հիւրասիրութեան առածի կարգ անցած աւանդականութիւնը :

Քաղաքին ջոջերէն Բէֆիք Ֆահրի Շաքիր եւն. պէյերը բոլորած եւ կիս :

Խորապէս պնահատելով իմ մէջ դոյացած հուրըն ու կարօտը, ջերմօրէն կը խօսին Հաճի Թադէոս աղային, Տօմպազին Հաճի Գեղամին, Աճէմեան Գարէտին եւ դեռ շատերու մասին ու պահը կ'ոգեւորի ու կ'առաջանայ աննշմար :

— « Ալլահ ու էքպէր, Ալլահ ու էքպէր »:

Ռամազանի երեկոյեան սեղանի պահն է :

Միւէզզինին ձայնը կ'արձագանգէ եւ բոլորը ապշահար՝

« Ինչո՞ւ այսքան շուտ անցաւ ժամանակը, կը գոչեն» ու կը փութան շնորհաւորել զիս, որ իմ շնորհիւ պահ մը վերապրեցան հին օրերու մաքուր յիշատակը:

Ճուկա՛ն կ'ամայանայ :

... Սովորական օրէնք մը չէր մեզի համար իրար յարգելու կանոնը, այլ մեր քաղաքը կը խօսէր: Քաղաք մը ուր Դարբին Պօղոսներու պատմութիւնը մինչեւ այսօր կ'ապրի :

Մինչեւ Պալքան'եան պատերազմը Մալկարա խաղաղութեան եւ առատութեան մէջ մենաւորիկ մաքուր կեանք մը ապրած է:

Սալիհ պէյ առաջին անգամ զիս տեսած ատեն չափեց ու չափեց :

Բայց պէտք չեղաւ երկար ատեն « չափ » գործածել, որովհետեւ քանի մը անուններու յիշողութիւնը բաւական եղաւ Վարդերեսին դրացին տեսնել հիմա, զուարթ, սրամիտ եւ Մալկարացիի յատուկ հիւրասիրութեան մէջ դիւրահաղորդ եւ անուշ :

« Նորաբոյս» քաղաքացիի մը ներկայութեան տարօրինակ վիճակը փարատած էր շատոնց ու զիս տեսնողը կը շրջապատէր մեզ:

— Ուրեմն դուն Տէր Թորոսին (աւագերէցին) թոռն ես :

— Ամէն պարագայի եթէ չեմ յիշեր Տէր Թորոսն ալ, բայց լաւ կը յիշեմ որ, հիանալի ձայնով քահանայ մը եղած է, ըսած են, ու լաւ ալ «քարող» կուտայ եղեր: Դարբին Պօղոսը կը յիշե՞ս .

— Դեղնորակ փոքուրով ակնոցաւոր հական աչքերուս դէմ պատկերացաւ:

— Դարբինը կատակաբան է եղեր շատ ու խիստ բարեպաշտ: Ու դեռ չեմ գիտեր, իմէ դուն ալ իմացած ես :

« Օգոստոսի տաք օր մը (Աստուածածնին հաւանաբար) Տէր Թորոս քիչ մը երկար քարոզ մը կուտայ ու շատ կը խանդավառի, բայց ժողովուրդին վրայ աւելի երկար դիմանալու ուժ չի մնար:

Արարողութիւններէն վերջ Դարբին Պօղոս կը մօտենայ Տէր Հօր ու իրեն յատուկ բարբառով ու խնարհութեամբ սապէս կ'ըսէ .

« Այ, Ազուսբոս,— Ինչ սաաթ Բարոզ,— Հավիս յօտօս,— Օլո՞ւրմռ, ա՛ Տէր Թորոս»:

Յա զաւոր կատակաբանութեան ծիծաղաշարժ ոգին քրքիջներ բարձրացուց ու դեռ կարելի էր նոր պատմութիւններու մէջ հայ եւ թուրք կեանքը ոգեկոչել, կը խնդրեմ ր թոյլ տան վայելելու Մալկարան, ուր օր միայն զիսկանչող խորհուրդին պատասխանելու համար տարիներով օրօրեցի հոգիս :

Ա. ՏԷՐ ԲԱՐԹՈՂԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Վարժարաններու կառուցումը Ֆրանսայի մէջ

Ազատագրական պայքարներէն ասդին, կառավարութիւնը ուրիշ հարցերու կարգին, ստիպուած եղաւ նկատի առնել դպրոցներու կառուցման խնդիրը, որ առանձնայատուկ դժուարութիւններ կը ներկայացնէր: Խորհրդարանը 1945—1948ի շրջանին 29 միլիառի յատկացում մը ըրաւ վարժարաններուն :

Մինչ երեսփոխանները կը թելադրէին քաջալերել բազմածնութիւնը պարգեւներով, երբեք նկատի չէին առած, որ վեցամեայ երեխաներու յաւելումը կնճռոտ հարցի մը առջեւ կրնար դնել կառավարութիւնը: Թաղային վարժարանները բնաւ չեն մերժեր իրենց դիմող աշակերտները, եթէ նոյնիսկ տեղ չըլլայ եւ իրարու վրայ սեղմուին, որովհետեւ անոնք կրնան ի վերջոյ մասնաւոր ուսումնարաններու դուռը ափ առնել :

Ֆրանս. կառավարութիւնը 1949ի շրջանին 22 միլիառի պիւտճէ մը սահմանեց դպրոցներուն : Տարի մը յետոյ, կը տեսնենք որ այդ գումարը կը բարձրանայ 40 միլիառի, բայց այս տարի կառավարութիւնը կը ձեռնարկէ խնայողութեան եւ 32 միլիառի կ'իջեցնէ յատկացումը: Շատ չանցած կը զգայ պիւտճէին անբաւականութիւնը եւ կը քուէարկէ 12 միլիառի յաւելուածական յատկացում մը, որ պիտի ծառայէ դպրոցներու կառուցման եւ մատակարարութեան: Խօսքը տանք Գ. Հիւալէյի, վարչ. տնօրէն կրթ. նախարարութեան .

— Իւրաքանչիւր տարի 300.000 յաւելուածական երեխաներու խուժման սպառնալիքին տակ կը գտնուինք, ու ասիկա անտարակոյս մինչեւ 1960: 1949էն ի վեր, 3000 — 3500 դասարաններու կառուցման ծրագրին ձեռնարկած ենք: Այս բոլորը չէ լրացած, ու տարեկան 3000 դասարաններու քանակը բաւական չէ. Թերեւս պէտք պիտի ըլլայ դանոնք բարձրացնել 4էն 5000ի յառաջիկայ տարիներուն: Խիստ կարեւոր յատկացումներ ունինք, որոնցմէ ամէնէն լայն օգուտը պիտի քաղեն նախակրթարանները :

Գաղտնիք չէ թէ, ըստ պետական հրահանգներուն, դասարանները առաւելագոյն երեսուն աշակերտներ միայն կրնան ընդունիլ: Ուրեմն, եթէ նկատի ունենանք 300.000 աշակերտներու աճումը, երեսունական հոգի բաժանելի դասարաններուն մէջ , ասիկա կը ներկայացնէ տարեկան 10.000 նոր դասարաններու կառուցման անհրաժեշտութիւն մը: Բարեբախտաբար այս աճման քանակը իւրաքանչիւր վայրի վրայ հաւասարապէս չէ բաշխուած, այլապէս հիմակուընէ կրթ. նախարարութիւնը պիտի ստիպուէր ձեռք քաշել իր ծրագրէն, որովհետեւ երբեք պիտի չկարենար ճարել պէտք եղած պիւտճէն, դպրոցական շէնքեր կառուցանելու համար :

Ֆրանս. կառավարութիւնը այժմ ստիպուած է ուրիշ ուղղութիւն մը բռնել, այն է ուժ տալ կրթ. նախարարութեան ճարտարապետական սպասարկութեան, որպէսզի կառուցման նոր ծրագիրներ մշակէ եւ գիւղական խորհուրդները մղէ գործունէութեան: Արդէն իսկ իրեն ներկայացուած են քսան ծրագիրներ, բայց միայն վեցը ընդունուած են, որոնք իբր նախատիպար պիտի ծառայեն դպրոցներու կառուցման: Անոնք մէկը միւսէն տարբեր ոճ մը ունին. ոմանց մէջ կան ուսուցիչներու յատկացուած յարկաբաժիններ եւ կ'արժեն 5 — 6 միլիոն ֆրանք (առանց հաշուելու ջուրի, ճարտարապետութեան եւ մարզարանի կառուցման ծախքերը): Գ. Գ. Քէօյ, Հէրիօ եւ Անտրէ Մառի վերջերս բացումը կատարեցին այս կարգի կրթական հաստատութիւններու. Կրթ. նախարարը նախաձեռնութիւնը ստանձնեց Պարանթէնի մէջ բարձրացնելու դպրոց մը, Մարօլ Ան Պրիի տիպարին վրայ, որ գործն է Լաֆօյ եւ Քամըլօ ճարտարապետներուն: Այս կարգի վարժարանի մը առանձնայատկութիւնը այն է, որ կառուցուած է նախապէս պատրաստուած կտորներով, կեդրոնը ունի շատրուանով սրահ մը, ուսուցիչներու եւ մատակարարներու յատուկ յարկաբաժիններ, չորս սենեակով եւ խոհանոցով: Շատ աւելի դիւրին է կառուցանել գաւառի մէջ, որ ունի առաւձ եւ անհրաժեշտ բանուորական բազուկներ :

Նորատեսակ շէնքերու կառուցման ձեռնարկելէ առաջ, հարկ է նկատի առնել գիւղին պայմանները: Օրինակի համար, երբ տեղ մը առատ փայտ կայ, աւելորդ է մաղութով տաքցնել դասարանները: Փորձը ցոյց տուած է, որ սիմանով պատրաստուած կամարները պաղ կը պահեն ձմեռը, իսկ ամառներն ալ մեծ ջերմութիւն կ'արտադրեն: Թափծու կաղապարներով վարժարաններու շինութիւնը աւելի կիրարկելի է մեծ քաղաքներու մէջ, ինչպէս նաեւ այն գիւղերուն, ուր անհրաժեշտ չէ փոխադրութիւնը հսկայ ղանգուածներուն՝ մեծ ծախսերու գնով :

Մանկական վարժարաններու թիւը 1936 — 1946 բարձրացած է 8000էն 16.000ի: Դժբախտաբար կեանքը կը հարկադրէ մայրերուն աշխատիլ: անոնք իրենց պզտիկները դպրոց կը դնեն վեց տարեկանէն առաջ, հոն ալ կը պահեն պայմանագրական 14 տարին լրացնելէն վերջն ալ ...

Ըստ Գ. Հիւալէյի, կառավարութիւնը երկրորդական կրթութեան համար 1949ին յատկացուցած է 3ուկէս միլիառ, 1950ին՝ 5 միլիառ, իսկ այս տարուան համար կէս միլիառ աւելի: Փարիզեան շրջանին համար նոր Լիսէներու կառուցումը անհրաժեշտ է. անոնք կ'արժեն 500 միլիոնէն մինչեւ մէկ միլիառ ֆրանք: Ասոր համար կրթ. նախարարը աւելի կը ձգտի եղածները ընդլայնել քան նորեր կառուցանել: Արդէն իսկ գործի ձեռնարկած է եւ կ'աշխատի լրացնել Թուլիւզի « Լիսէ Ֆէնէլոն»ի կից աղջկանց վարժարանը, ինչպէս նաեւ Մ.նմարտ'ի ազգայինը, Սավինի սիւր Օրժի եւ Պէսիէ ծառուղիին նոր վարժարանները :

Գալով արհեստավարժութեան հաստատութիւններուն , կառավարութիւնը 900 վարժարաններու բեռը ունի արդէն, իսկ 150 հատ ալ կառուցանելու վրայ է: Այս շէնքերու կառուցումը մեծ ծախքերու կը կարօտի ,որովհետեւ շինանիւթերը խիստ թանկ են: Այսուհանդերձ, կրթ. նախարարութեան այս տարուան յատկացումը 11ուկէս միլիառ է, 1949ի հինգ միլիառի փոխարէն:

Համալսարաններու հարցն ալ անձկութեան մատնած է կառավարութիւնը: Անցեալ տարի 130 հազար էր ուսանողներու թիւը, իսկ այս տարի հաւանաբար շատ աւելի պիտի ըլլայ: Մասնաւորաբար դիտական եւ բժշկ. համլսարաններն են որ խճողուած են, որովհետեւ երբեւիցէ նկատի չէր առնուած ուսանողներու այսքան մեծ բազմութիւն մը: Տարիներէ ի վեր առկախ կը մնար Սէն Փեռ

Սէնի ափերուն վրայ

Հեռուէն կը նշմարեմ զինքը, սակայն առանց վստահ ըլլալու ինքնութեանը մասին, երբ քիչ մըն ալ կը յառաջանամ, որոշապէս կը ճանչնամ, բարեկամս՝ Յովհաննէսը որ Սէնի ափին ձուկ կ'որսայ:

Արագ, արագ կամուրջէն կ'անցնիմ, քարափէ սանդուղէն կ'իջնեմ գետափ ու կը մօտենամ իրեն :

— Յովհաննէս, ո՞ւր ալ ձկնորս, հաճելի զբօսանք: Ես ալ իմ տղայութեանս գնդասեղ մը կը ծռէի, ծայրն ալ գերձան մը կը կապէի, կ'երթայի ծովեզերք, օխաներով ձուկ կը բռնէի :

— Գնդասեղ... օխաներով ձուկ... Մարսիլիացիի պատմութիւն: Թիթեղէ ամանին մէջ նայեցայ վեց հատ պզտիկ ձուկ համրեցի, հինգ ժամուան սպասումին պտուղը:

— Կը տեսնեմ որ համբերութիւնը առաքինութիւններէդ մէկն է, սիրելի Յովհաննէս :

— Եւ յարատեւութիւնը, առանց շնորհիւ է որ այսօր Յովհաննէսը Յովհաննէս է:

— Եւ բախտը, կ'աւելցնեմ, իմ կողմէս :

— Հակառակը չեմ պնդեր, բայց պէտք է գիտնալ օգտագործել զայն: Ինչպէս արեւելեան առածը կ'ըսէ «մարդուս կեանքին մէջ գոնէ մէկ անգամ բախտը կը ներկայանայ »: Վայ անոր որ առիթը կը փախցնէ: Բախտ ինծի ալ ներկայացաւ ինչպէս ուրիշներու, անոր օձիքէն բռնեցի եւ պահանջեցի որ ինծի օգնէ, բախտը տեսաւ որ արժանաւոր ձեռքերու մէջ կը գտնուի, գլխ վարձատրեց: Բախտը գերբնական ուժ մըն է որ ամէն տեղ է, կ'օգնէ անոնց որոնք արժանի են: Խաղի մէջ շահիլը միայն դիպուած մըն է, ապացոյցը այն է որ այսօր շահողը վաղը կը կորսնցնէ :

Յովհաննէս քառասուն տարեկան է, իր ապագային մասին մեծ յոյսեր ունի, որոնք հիմնուած եւ հաստատ տուեալներու վրայ: Առաջինը գուշակութիւն մըն է: Նոր ծնած ժամանակ, գուշակ մը մօրը կ'ըսէ ․

— « Այս տղան մեծ մարդ մը պիտի ըլլայ»: Այդ գուշակը բնաւ չէ խաբուած, բոլոր գուշակութիւնները կատարուած են, ուրեմն պատճառ մը չկայ որ իմինն ալ չկատարուի, կ'ըսէ Յովհաննէս: Գուշակին այդ խօսքէն կը ստանայ ձեռներէցութեան մղիչ ուժը: Անվախօրէն կը նետուի ու կը յաջողի :

Այսպէսով է որ իր հեռաւոր Հալէպին մէջ դորդ լուացողի աշկերտութենէն հասած է մինչեւ Փարիզի մէջ գորգավաճառութեան : Տարագրութեան մէջ ծնողքը կորսնցուցած ըլլալով իր ուսման մակարդակը որբանոցի հրջապատէն անդին չէ անցած: Սակայն աւելա պատճառ մը չէ եղած որ իր տան մէջ չունենայ կոկիկ մատենադարան մը ընտիր գիրքերով, նաեւ քանի մը արժէքաւոր նըկարներ եւ արձանիկներ : «Ուսումնական ըլլալ կը փափաքէի եւ չեղայ: Կ'ուզեմ գոնէ շուրջս ստեղծել մտաւորականի մթնոլորտ մը : Երբ կը տեսնեմ գիրքերս՝ կը հրճուիմ »:

Շնորհիւ իր քիչ մը Ֆրանսերէնին շուկայի քերականութիւնը լաւ սերտած է: Օր մը ըսի ․ — « Զըլլայ որ օտար յաճախորդներդ խաբես, վերջը ազգովին կը տուժենք»: Եւ իրեն պատմեցի Փիէռ Լօթիին պարագան, առանց սակայն կարենալ ստուգելու վաւերականութիւնը: (Փիէռ Լօթի Պոլսոյ գեսպանատան նաւային կցորդ եղած ժամանակ Հայ «խալիճի»է մը հասարակ գորգ մը կը գնէ, Հայը զայն կը խաբէ ըսելով թէ հնադարեան թանկագին գորգ մըն է եւ սուղ գինով կը ծախէ : Բոլորս ալ գիտենք թէ ինչ եղած է հետեւանքը):

Յովհաննէս բողոքեց :

— Զիս մի բաղդատեր այդ սրմսարներուն հետ: Ես պարկեշտութիւնը իբրեւ սկզբունք ընտրած եմ:

Ու այսօր այս արեւոտ կիրակին, Յովհաննէս կարթը նետած ջուրին մէջ՝ կը սպասէ :

Յանկարծ ուշադրութիւնը լարուած մնաց․ — եկաւ, կը զարնէ, ցնցումը կը զգամ, փախաւ անպիտանը, նորէն եկաւ, եղէգը վեր թոցուց ու ծընաւ մուկն չէ չին: Ձկնիկ մը խայծէն հրապուրուած բռնուած էր եւ այժմ իր անմտութեան պատիժը կը կրէ կեանքին գնովը: Թելին ծայրէն կախուած կը թրթռայ ինքզինքը կը թօթվէ դուչը ազատելու համար կարթէն, բայց ի զուր, մարդ —դազանը ամէն բան մտածեր է, կարթին ծայրը քիչ մը վարը փուշ մը ցցուած է... Ձկնիկը մինչեւ վերջին երկվայրկեանը փորձեց ազատութիւնը վերադտնել մինչեւ որ ինկաւ ձկնորսին ափին մէջ, հոն ալ կը գալարուի, ճիգ կ'ընէ — օգտուելով մարմնին լերկութենէն ափին մէջէն սահի եւ ջուրը նետուիլ, վերջապէս գնաց թիթեղէ ամանին մէջ միանալ իր բախտակիցներու :

Յովհաննէս կարթը նորէն պատրաստեց եւ ջուրը նետեց: Յոյս չունի որ Սէնը իրեն - պիտի յանձնէ ուրիշ մըն ալ, ուստի քթին տակէն սկըսաւ երգել, ականջ կախեցի, «Մայր Արաքսի » կ'երգէր, Սէնի ջուրերէն ներշնչուելով :

Շուրջս նայեցայ, տեսայ եւեւս պզտիկ տըղաքներ որոնք աւազակոյտի մը վրայ թառած կը խաղային: Աւազով բլրակ մը աշխեր են ու կը [illegible] դուրս քաշելով, եթէ մեծ մը կատարէր այդ գործողութիւնը «խլրդային աշխատանք» պիտի կոչէին: Կը դիտեմ իրենց խաղալիկները եւ կը մտածեմ որ մենք ալ մեր ծնողներուն հոգեհատորն էինք, բայց այն երկրին մէջ դժուար էր խաղալիկներ ճարել: Մենք կը շինէինք մեր խաղալիկները, փորը պարպուած դդումէ նաւակէն մինչեւ կաղի մտուկէ սայլակը, մինչեւ զոյգ մը ընկոյզներով շինուած խօռխօռը:

Քիչ մը անդին տեսայ նկարիչ մը որ նստած կը նկարէր: Քանի մը հոգի ալ շուրջը հաւաքուած էին, Յովհաննէս միշտ կ'երգէր: Ոտքի ելայ գացի միացայ անոնց, պզտիկ տղայ մը, այր եւ կին մը եւ տարիքոտ մարդ մը: Նկատեցի որ պզտիկ տղան նկարէն աւելի նկարիչին կը նայէր: Արուեստագէտին տարօրինակ մօրուքը եւ անճոռնի գլխարկը տղեկին հետաքրքրութիւնը շարժած էին կարծեմ: Կինը իրեն ընկերացող մարդուն նայելով բաներ մը փսփսաց, նկարիչը որ լաւ տեսողութեան հետ, սուր ականջներ ունէր, գլուխը դարձուց ու կնոջ վրայ արհամարհական ակնարկ մը նետեց: Բան մը չըսաւ: Այդ նայուածքին մէջ բոլոր ըսելիքը կը խօսէր: Կինը ամչցաւ: Իրեն ընկերացող մարդը անտարբերութիւն ձեւացուց, իսկ պզտիկ տղան աչքերը խոշոր բացած․ փոխն ի փոխ կնոջ եւ նկարիչին կը նայէր: Իր տարիքին յատուկ բուռըն հետաքրքրութենէ մղուած կ'ուզէր հասկնալ թէ կինը ի՞նչ ըսաւ որ նկարիչը այդպէս անոր նայեցաւ :

Վերադարձայ Յովհաննէսին մօտ: Տասը ձուկ ունէր, կերակուր մը պատրաստելու չափ բաւական: Ըսաւ թէ իրիկունը իր ձեռքովը պիտի շինէ սոխով, սխտորով եւ լոլիկով, յետոյ էրիկ - կնիկ դէմ դիմաց պիտի անցնին մէկ մէկ գաւաթ ալ օղի: «Այս ՖԷյՓը ինծի համար մէկ միլիոն կ'արժէ» :

Ես ալ երթամ իմ տեմոկրատիկ պիփթէքս ուտեմ մինակս, ըսի եւ բաժնուեցայ բարեկամէս :

ՎԱՀՐԱՄ ՄՕՍԿՈՖԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՎԱՐԴԱՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆԻ մահը Նիւ Ճըրսիի մէջ (Ամերիկա) հաղորդած էինք վերջերս: Ահաւասիկ կարգ մը կենսագրական տեղեկութիւններ իր մասին: Ծնած է 1895ին Վասպուրականի Աղբակ գաւառի Պաշգալէ կիւղաքաղաքը: Մտած է Կամաւոր․ գունդերուն մէջ եւ մասնակցած Արծկէի կռիւներուն: Ամերիկայի մէջ հեռեւած է դիզայն տեսութեան: Առեւտրական ասպարէզի մէջ իր յաջողութիւնը օգտագործած է ի նպաստ բարեգործական ձեռնարկներու, օժանդակելով Հայ․ Եկեղեցիին, ԱՆՁային, Հայկ․ դպրոցներուն: Քսան տարի շարունակ եղած է փնտռուած դէմք մը: Հիմնած է Համա - Վասպուրական Հայր․ Միութիւնը, դառնալով անոր մղիչ ուժը: Այս միութիւնը Պարսկաստանէն մինչեւ Լիբանան: Սուրիայէն Յունաստան, Ֆրանսա միացած Ամերիկայի, կը ներկայացնէ կազմով առողջ եւ նիւթապէս բարգաւաճ Միութիւն մը: Երջանիկ էր երբ Վասպուրականի անունով Ճեմարանի նորակառոյց շէնքին մէջ սրահ մը կը նուիրէր Միութիւնը :

ՏԱՐՕՆ ՏՈՒՐՈՒԲԵՐԱՆԻ Հայր․ Միութեան 26րդ Պատգ․ ժողովը գումարուած է Կրէնիթ Սիթիի մէջ (Ամերիկա) : Անցեալ տարի Հայրենակցականը վճարած է 1915 տոլար քանի մը համալսարանական ուսանողներու՝ իբրեւ օժանդակութիւն: Կարօտ հայրենակիցներու Ամերիկայէն դուրս տրուած է 1310 տոլար, Վենետիկեան Մխիթարեաններուն 200 տոլար եւ Քառէն Եփիէին 100 տոլար: Զանազան հայ․ դպրոցներու մէջ, կ'օգնէ 123 աշակերտներու, որոնք կը պատրաստուին ամերիկեան եւ եւրոպ․ զանազան համալսարաններու մէջ ուսանելու : Միութիւնը չէ կրցած ընդառաջ երթալ ոեւէ Տարօն-Տուրուբերանցի կարօտ ուսանողի դիմումին, եթէ չէ ստացած բաւարար հայկական կրթութիւն եւ չունի հայ ժողովուրդին ծառայելու պատրաստակամութիւն :

փողոցի բժշկ․ համալսարանին կառուցումը, բայց կրթ․ նախարարութիւնը այժմ մղում տուած է գործին եւ շէնքը պատրաստ պիտի ըլլայ 1952ի աշնան: Ծախքը երեք միլիառ Ֆրանք: Լիլը աւելի բախտաւոր է, որովհետեւ իր դեղագործական եւ բժշկ․ համալսարանը լրացած պիտի ըլլայ այս տարուան Նոյեմբերին :

Կրթ․ Նախարարութեան նախաձեռնութիւնը կը գէն Ժիւլ Ֆէրիինը, բայց այս շարժումը ոչ միայն կառավարական հոգածութեան, այլ ուսուցիչներուն եւ ուսուցչապետներուն խղճմտութեան ու բարձր արժանիքներուն կը պարտի Ֆրանսան :

Թ․ Ա․ Թ․

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (1)

ՔԱՐԻՏԷՋՃԻՆ

Իրիկունները, ժամը տասնէն անդին երեւան կ'ելլէր յանկարծ, եւ իր խուպոտ ահռելի ձայնին ժխորն զգացնելով, Ղալաթիայի փողոցներէն կատաղի հոսանքի պէս վազող փրփրացող իրարանցումին մէջէն, բոպիկ, կոշկոտտ ոտքերն անցուցած իր լայն ծայրակոր եէմէնիները որոնք հազիւ թէ կիսովին ծածկելով զանոնք, ներբաններուն մորթն ալ կաշիացեր, բրտացեր էր ցեխին ու փոշիին մէջ յարատեւ քաշկռտուքէն :

Իր խոշոր սրունքները կ'երերային ապայէ փոթուրին մէջ եւ բուրդէ դեղնագոյն գօտիի մը թոյլ ծալքերը գրեթէ անոր ամբողջ փորը կը ծածկէին :

Ամառ ձմեռ նոյն բաճկոնակը կը հագնէր, նոյն կարճուկ սալթան որ թէեւ կրնար իրարու վրայ գալ եւ գոցել անոր կուրծքը, բայց իր կորովի հուժկու մարմինին ամեհի ճոխութիւնը ամէնուն ցուցնելու խրոխտ դիտումով մը կարծես, քարիտէջճին միշտ բաց կը թողուր իր կուրծքը, մազերու հոծ շաղապատումով մը սեւցած, մթին: Բիւագոյն պեխերը վայելուչ ոլորումով կը վերջանային մինչեւ այտերուն կէսը, որոնց մոյնքը միապաղաղ կարմիր էր, արեւակէզ եւ խորշակահար կարմրութիւն մը :

Աչուըները հրացայտ էին, տարօրինապէս ազդեցիկ: Ժամբան, իր քալուածքին մէջ արհամարհոտ պերճեւերում մը կը գնէր զոր առաջին ակնարկով կռիւի հրաւէր մը կը կարծէին: Փողոցէ մը դուրս կ'ելլէր մէկէն, ու կը սկսէր իր ձեռքը բռնած չավէլային պարունակութիւնը ծանուցանել մեծ պոռչտուքով :

— Քարիտէ՜՜զ, թազէ՜ թազէ :

Ահ, ձեռքի ինչ հիացական ու գրգռալի շարժումով կը շոյէր չավէլային մէջ վայելչօրէն շարուած կարմիր միջատները, քարիտէզները, որոնց ամէն մէկը իր հոգիին պէս կ՚ըսիրէր, կ'ըսէր ինք:

Եւ ինչպէս չհաւատալ գորովանքի այդ անհըրնարին արտայայտութեան որ անկեղծութեան շեշտով մը դուրս կը թռէր անոր բերնէն :

Իր քարիտէզներու ամբողջ ցեղագրութիւնը, պատմութիւնը, բարքն ու վարքը զոց գիտէր ու բերնուց կ'ըսէր՝ այնպիսի ճշմարիտ համոզումով որ պահ մը դիմացինն ալ հաւատալու փորձութիւն մը կը զգար:

Ղալաթիոյ գարեջրատուններն էին իր սովորական վաճառատեղիները եւ որոնց մէջ ալ հանրածանօթ էր «խոշոր ձայնով» քարիտէզճին : Այնքան բուռն էր կարմրուկ միջատներուն վրայ ունեցած սէրը որ, եթէ երբեք մէկը իր գովասանքները ծաղրելու անխոհեմութիւնը ունենար, շատ գէշ վայրկեան մը կ'անցնէր քարիտէզճիին հետ որ բնաւ չէր ներեր այդ յանցանքը :

Եւ իրաւցնէ ալ անկարելի էր ախորժագրգիռ սքանչացումով չդիտել փոքրիկ խեցգետիններուն համաչափ գեղեցիկ այդ դէզը՝ հատիկ հատիկ ոսկիէ զանակներու պէս, ակնահաճոյ:

Քարիտէզճի Միրիկը ալ հանրածանօթ եղած էր Ղալաթիոյ բոլոր գինետուններն ու գարեջրատուները, անոր քարիտէզին նմանը չկար՝ թէ համեղ եւ թէ մաքուր ըլլալուն: Միրիկ շատ անգամ կը պատուիրէր իր յաճախորդներուն որ անխնամ կերպով չզատեն քարիտէզները, յարգանքով ուտեն զանոնք, բարակ աղիքները ամենեւին չնետեն, որովհետեւ ուժ կուտան մարմինին եւ իբր փաստ իր բազուկներուն իր հուժկու իրանը կը ցուցնէր, երդում պատառ ընելով որ, ինք, շատ, շատ նիհար էր, եւ քէն քարիտէզ ուտելով այդպէս գիրցած հաստցած էր: Ամէն մարդ հաճոյքով մտիկ կ'ընէր Միրիկին այս ճոռոմ շատըրուցութիւններն ու հաւատալու ալ հովեր կ'առնէր: Բայց իր այս ռամկական հռետորութիւնը վսեմ երանգներ կը ստանար յանկարծ, խուպոտ ձայնին քաղցր ելեւէջ մը խառնելու ճիգ մը կը ցուցնէր, ամփոփուելու, կոկիկ երեւնալու ջանքեր կ'ընէր, բերանը այնչափ մեծ չէր բանար, ոտուըները քիչ մը աւելի կը հրէր եէմէնիներուն մէջ, մազոտ կուրծքը կ'ուզէր պարտկել բաճկոնակին տակ, ֆէսն աւելի խնամքով կը զետեղէր, գանկին վրայ, երբ ներս մտնէր Պիէռ Հօլ գարեջրատունէն, ուր իրիկուններ, ժամը տասնմէկէն անդին, սեղաններուն շուրջը կուգային կը շարուէին, սովորական յաճախորդները, առջեւնին գարեջուրի մէյմէկ գաւաթ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար․)

Պոնի կառավարութեան բանակցութիւնները

Փրոֆ. Հոյլթայն, պետ. քարտուղար Պոնի կառավարութեան, ձայնասփռուած ճառով մը հաղորդեց ժողովուրդին, որ դաշնակիցներու եւ Արեւմտ. Գերմանիոյ կառավարութեան միջեւ եղած բանակցութիւնները ելքի մը յանգած են :

Զարմանալի կ'երեւի այս լուրը, որովհետեւ դեռ ամիս մը առաջ Ուաշինկթընի մէջ եղած բանակցութիւնները սահմանափակումներու կ'ենթարկէին Պոնի կառավարութեան խոստացուած անկախութիւնը, այդ պատճառաւ Գ. Շումախեր ահագին աղմուկ բարձրացուցեր էր :

Դաշնագրին մեծագոյն անպատեհութիւնը այն էր, որ դաշնակիցները իրաւունք կը սեպէին միջամտելու Գերմանիոյ գործերուն, աջակողմեան կամ ձախակողմեան շարժումի մը պարագային: Այս տեսակ պայման դիւր չի գար Գերմանիոյ արժանապատուութեան, մանաւանդ որ Պոնի կառավարութիւնը տրամադիր էր կոչում ընել Դաշնակիցներուն, խռովութեան մը պարագային :

Ասկէ, զատ, Դաշնակիցները պիտի ունենային պահակախումբեր Գերմանիոյ մէջ, որոնց տարրերը առաջուընէ պիտի որոշուէին, յետոյ, դեսպաններու խորհուրդը, որ պիտի փոխարինէր մարզպանները եւ պիտի հակակշռէր դրամական ծախքերուն եւ պատերազմական ճարտարարուեստին վրայ :

Տոքթ. Ադենաուըր ինչքան ալ հաշտարար ըլլայ, ստիպուած է հաշուի առնել կուսակցութեանց տեսակէտները, այլապէս փոքրամասնութեան մէջ կը մնայ: Սեպտ. 7ին, դեմոկրատ քրիստոնեաները Պրէմի մէջ կորսնցուցին իրենց ձայներուն կէսը, իսկ դեմոկրատ ազատականները միացած Շումախերի հետ, ուղղակի պայքար բացած են իրեն դէմ: Նկատի ունենալով Գերմանիոյ մեծամասնութեան վերազինման մասին ունեցած խորշանքը, ինչպէս նաեւ Գերմանիոյ միացման վէճը, «Լը Մոնտ» կը գտնէ որ Դաշնակիցները նպաստաւոր ժամանակ մը չէ որ ընտրած են բանակցութիւններուն համար:

ԹՐՈՒՄԸՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՍԹԱԼԻՆԻ ԶԻՆԱԹԱՓՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ուինսթըն - Սէյլըմի մէջ երկուշաբթի օր իր խօսած ճառով, Թրումըն կը պատասխանէ Սթալինի յայտարարութիւններուն եւ կը շեշտէ կարելիութիւնը Ամերիկայի ու Խ. Միութեան միջեւ խաղաղ գործակցութեան :

Նախագահը չի հաւատար զինական բախումի մը, այլ կը խորհի թէ քանի զօրաւոր ըլլան ազատ ազգերը, այնքան ի վիճակի պիտի ըլլան արգելք հանդիսանալու Հիթլէրի կիրարկած ձեւով նախայարձակումներուն. իրենց պաշտպանողական միջոցներու բարելաւումով, Սովետ.Միութեան հետ յաջողապէս բանակցելու հաւանականութիւնը պիտի աւելնայ :

Թրումըն տրամադիր է ՄԱԿի ճամբով բանակցելու Մոսկուայի հետ, սպառազինութիւնները զեղչելու կամ հակակշռելու համար: Այդ մարզին մէջ, պատրաստ է ոչ մէկ միջոցի առջեւ կանգ առնել, համաշխարհային նոր պատերազմի մը առաջքն առնելու եւ տեւական խաղաղութիւն հաստատելու համար :

Յետոյ յոյս յայտնեց որ Խորհ. Միութիւնը իր շահուն համար ետ պիտի կենայ իր «յարձակողական ծրագիրներէն » եւ « խաղաղութեան կեղծ քարոզչութենէն: Նախագահը կ'եզրակացնէ .

« Միայն մեր ջանքերէն կախեալ չէ արդիւնքը: Քրեմլինի պետերը, եթէ փափաքին, կրնան աշխարհը մատնել աւերածութեան, բայց առիկա Ամերիկան երբեք պիտի չընէ »:

ՔՈՐԷԱՅԻ ԴԱՇՆԱԿԻՑ ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ ԿԱՐՄԻՐՆԵՐՈՒՆ ԳԱՆԳԱՏՆԵՐԸ

Դաշնակից եւ Չինեւքորէական բանակցութիւնները, որոնք լաւ ճամբու մէջ էին, շաբաթ օր ընդհատուեցան կարմիրներու բողոքներուն վրայ: Դաշնակից սպաները, ընկերակցութեամբ լրագրողներուն, ռմբակոծման 32 հետքեր գտան մատնանշուած տեղերուն վրայ: Արդարեւ, երեք ամերիկեան օդանաւեր, շատ ցածէն թռելով, կը րակած են Փան Մուն Ժոմէն քանի մը քիլոմեթր անդին գտնուող կամուրջին վրայ: Յետոյ, նորէն ետ դառնալով, կրակի բռնած են հիւսիսային Քորէացի զինուորներ, որոնք կ'ընկերանային փոքրիկ առուին մէջ ձուկ որսացող երեխաներուն: Զինուորները փախած են ապաստանարանները, մանչերէն մէկը ծանրապէս վիրաւորուած է կողէն, իսկ իր պզտիկ եղբայրը ձեռքէն: Ասկէ զատ, դաշնակից օդանաւերը միեւնոյն օդանաւերուն կողմէ նետուած գնդացիրի հետքեր գտան բլուրի մը վրայ: Գնդ. Տարօու հաստատապէս համոզուած իրողութեան, մտադիր է տեղեկագիր ներկայացնել իր պետերուն:

Զօր. Ռիճուէյ ձայնասփիւռէն ցաւ յայտնած է Քիմ Իլ Սոնկի, որ Միացեալ Ազգերու հրամանատարութեան տուած հրահանգներուն հակառակ, այս ռմբակոծումը կատարուած եւ պատճառ եղած է քաղաքային բնակչութեան կորուստին: Ընդհ. հրամանատարը կը խոստանայ խիստ միջոցներ ձեռք առնել յանցաւորներուն դէմ: Միացեալ Ազգերուն հրամանատարութիւնը պիտի շարունակէ իր ջանքերը, որպէսզի այս կարգի միջադէպերու առաջքն առնուին:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ
ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Կը խօսի ընկեր. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ
20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Թամոյի մէջ
ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հոկտ. 28ին, երեկոյ
Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ :
Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ
27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ շքեղ սրահին մէջ :
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Այս կիրակի 21 Հոկտեմբեր :
Կը խօսի ընկերուհի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Լիոնի եւ շրջականներուն Ազգ. վարչութիւնը կը հրաւիրէ Լիոնաբնակ երկսեռ երիտասարդութիւնը դիմել խորհրդարանը արձանագրուելու համար իր հովանաւորութեամբ կազմուած երգչախումբին, ղեկավարութեամբ Տոքթ. Համբարձումեանի: Դասերը սկսած են կիրակի 14 Հոկտեմբերին ժամը 3.30ին:

Ազգապահպանման որպէս հզօրագոյն ազդակ այս ձեռնարկին գերազանց օգտակարութիւնը գնահատողները եւ հայ հոգեւոր աշխարհիկ երաժշտութեան սիրահարները վստահ ենք որ պիտի փութան ստուարացնել երգչախումբին կազմը :

Լիոնի Ազգ. վարչութիւն

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ .— Տարաբախտ Կարապետ Փափազեանի մահուան առթիւ, Փարիզէն Տէր եւ Տիկին Հրաչ Սարգիսեան ցաւակցութիւն կը յայտնեն այրի Տիկ. Բարուհի Փափազեանի եւ Շ. Նարդունիի, եւ փոխան ծաղկեպսակի 5000 Ֆր. կը նուիրեն ՀԱՅ-ԲՈՅԺի ֆոնտին :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ .— Ֆ. Կապ. Խաչի Շավիլի մասնաճիւղը եւ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացան 1000ական Ֆր. Տիկին Տիրուհի Մեծատուրեանէն իր որդւոյն ամուսնութեան առթիւ :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան կողմէ: Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանի վերնայարկը: Համակիրներ եւ ծնողներ սիրով կը հրաւիրուին :
Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Salle Mazenod, 88 rue d'Aubagne, Շաբաթ գիշեր, 27 Հոկտ. ժամը ճիշդ 8.45ին:

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնէ մէկ անգամուան համար մասնակցութեամբ Սփիւռքի հայ բեմերու ծանօթ դերասաններ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆի եւ ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆի :

Երգիծական մեծ թատերգութիւն մը

Օրհնուած արհեստը

(Կատակ. 4 արար Գ. Վ.ի), հետեւողութեամբ Մոլիէրի «Le Médecin Malgré lui» աշխարհահռչակ գործին, մասնակցութեամբ Տէր եւ Տիկին Ազարեանի եւ Մարսիլիահայ կարեւոր ուժերու :

Մուտքի գիները՝ **300, 200** եւ **100** Ֆրանք:

Սրահը փոքր ըլլալով՝ տոմսերը նախապէս ապահովել, դիմելով՝ Kr. Vahan, Turing Hôtel, Cours Belsance. Co. 26-87:

ԻՐԱՆԻ վարչապետ Գ. Մոսատեղ «անձեռնհաս» նկատած է Ապահովութեան Խորհուրդը միջամուխ ըլլալու իր երկրի գործերուն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ **Madame A. MISSAKIAN** ԱՆՈՒՆՈՎ :

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ .— Հ. Յ. Դ. «Վարդգէս» խումբին ընդհ. ժողովը, այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, հայկ. դպրոցը, rue de la Brosse: Բոլորին ներկայութիւնը պարտադիր է: Կը հրաւիրուին նոյնպէս Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի անդամները:

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը: Ստիպողական եւ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Էլէն Բիւզանդ :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը 29 Հոկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը:Դասախօսութիւն երախաներու կրթութեան մասին:

ԻՍԻ .— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն Խրիմեան սրահին մէջ :

Հ. Յ. Դ. ՊՈՄՈՆԻ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս չորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Պ. Շահան Պէրպէրեան: Մուտքը ազատ է:

ՔԱՌԱՍՈՒՆՔ

Տարաբախտ ԿԱՐԱՊԵՏ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, այսօր Չորեքշաբթի, 16 Հոկտեմբեր, կէսօրէ ետքը ժամը 3ին հողաթումբի օրհնէք տեղի պիտի ունենայ Թիէի գերեզմանատան մէջ Տ. Ազդէ եւ Տ. Մեսրոպ քահանաներու կողմէ: Կը հրաւիրուին յիշատակը յարգողները :

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

Վեր. Յ. Ղազարոսեան կը յայտարարէ վերաբացումը հայերէն դասընթացքներուն, Մարսէյլ, Ֆիլիփ տը Ժեռառ թիւ 2, սրահին մէջ :

Նոյնպէս կը վերաբացուին իր հովանաւորութեան տակ, հայերէն դասընթացքներ Լա Սիոթա, Աւետ. սրահին մէջ: Դասախօսներ՝ Օր. Գասպարեան եւ Պ. Բրուտեան :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 18 Octobre 1951 Հինգշաբթի 18 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6588-Նոր շրջան թիւ 1999 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԲՐԻՏ. ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Լուծուեցաւ բրիտ. խորհրդարանը, եւ ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան տասը օրէն, Հոկտեմբեր 25ին:

Որեւէ երկրէ աւելի հետաքրքրական եղած են միշտ Մեծն Բրիտանիոյ ընտրութիւնները, թէ ներքին եւ թէ արտաքին պատճառներով: Անշուշտ, այս հետաքրքրութեան մէջ մեծ բաժին ունի ոչ միայն Բրիտ. Հասարակապետութեան ընդարձակութիւնը, այլեւ բրիտ. քաղաքականութեան կշիռը՝ համաշխարհային քաղաքականութեան մէջ:

Նայելով թէ ինչ իշխանութեան ձեռքն է այս հսկայական պետութեան ղեկը, ըստ այնմ կը փոխուին միջազգային փոխ-յարաբերութիւնները՝ շատ մը երկիրներու հետ: Ճիշդ է թէ Բրիտանիոյ արտաքին քաղաքականութիւնը, իր ընդհ. գծերուն մէջ, գրեթէ անփոփոխ է, մանաւանդ այս օրերուն, երբ աշխարհ երկու խոշոր մասերու բաժնուած է, գաղափարաբանական ու քաղաքական տեսակէտէն: Բայց դարձեալ, կարեւորութիւն ունի այն պարագան թէ՝ Էթլի՞ն է պետութեան ղեկավարը, թէ Չըրչիլը:

Ընտրութիւնները, որոնք տեղի պիտի ունենան Հոկտ. 25ին, սովորականէն շատ աւելի հետաքրքրութիւն կ'արթնցնեն, որովհետեւ նոր խորհրդարանը եւ անկէ բխող կառավարութիւնը ինչ գոյն ալ ունենան, իրենք զիրենք պիտի գտնեն անլուծելի կնճիռներու առջեւ, որոնք սակայն պէտք է լուծուին, ներքին թէ արտաքին ճակատներու վրայ:

Ներքին ճակատին վրայ, վեց տարուան աշխատաւորական վարչութիւններէն ետքը, բրիտ. ժողովուրդը իր քուէն որո՞ւ պիտի տայ: Գո՞հ է խոշոր արդիւնագործութիւններուն, հանքերուն, դրամատուններուն եւ նման այլ ձեռնարկութիւններուն ազգայնացումէն, թէ ոչ: Գո՞հ է երկրին անտեսական կեանքին, ընկերային ու առողջապահական կեանքին կազմակերպումէն թէ դժգոհ է: Եւ վերջապէս գո՞հ է Մեծն Բրիտանիոյ վայելած վարկէն միջազգային քաղաքական հարցերուն մէջ: Ի՞նչ պիտի ըլլայ Բրիտանիոյ դիրքը՝ Սովիէթներուն հանդէպ, պատերազմին կամ պատերազմի պատրաստութիւններուն հանդէպ: Մոսկուայի հետ լեզու պիտի գտնուի՞ թէ ոչ. կամ պէ՞տք գտնել թէ ոչ:

Այս հարցերը սեղանի վրայ են այսօր եւ ընտրական պայքարի նիւթ, երկու կողմերուն համար ալ:

Հեռագիրները կը բերեն արդէն առաջին արձագանգները պայքարին, որ երթալով կը տաքնայ: Չըրչիլ, Պահպանողականներու անմրցակից առաջնորդ, Լիվրփուլի մէջ 6000 հոգիի ներկայութեան ճառ մը խօսելով, յայտարարած է թէ պահպանողական կուսակցութիւնը «ոչ մէկ պատասխանատուութիւն» կը ստանձնէ Աբադանի պարպումին մէջ: Դատապարտած է վարչապետ Էթլին՝ որ դաւաճանած է Յուլիս 30ին, խորհրդարանին առջեւ իր տուած հանդիսաւոր խոստումին, թէ պիտի չպարպէ Աբադանը: Աշխատաւորականները լուռ չեն անշուշտ եւ իրենց համաժողովին մէջէն իսկ պատասխանեցին իսկոյն, «Եթէ Չըրչիլ վարչապետ եղած ըլլար վերջին ամիսներուն, Միջին Արեւելքը բոցավառած կ'ըլլար եւ մենք ալ պատերազմի մէջ»: Չըրչիլ շարունակելով իր ամբաստանութիւնը, մեղադրած է աշխատաւորական կառավարութիւնը տկարութեամբ, վճռականութեան պակասով եւ անկարողութեամբ, աւելցնելով որ Իրանի վարչապետը՝ Տոքթ. Մոսատեղ շատ լաւ գիտէր, թէ Պ. Էթլի պիտի չուզէր զինեալ ուժ գործածել,, ընտրութիւններու նախօրեակին:

Մորիսըն, արտ. գործերու նախարարը՝ պատասխանեց այս յայտարարութեան ալ յայտնելով թէ՝ որքան ատեն որ ինք արտ. նախարար է, կողմնակից պիտի չըլլայ պատերազմի մը, որ «անհրաժեշտ» չէ եւ որմէ կարելի է «խուսափիլ»:

Պայքարը պիտի շարունակուի անշուշտ, մինչեւ ընտրութիւններու օրը: Ուշագրաւը այն է, որ պայքարողները, հակառակ իրենց նոր ամբաստանութիւններուն, կը մնան զուսպ եւ առանց ամբոխավարութեան: Քաղաքակիրթապէս հասուն եւ հաւասարակշիռ ժողովուրդի մը ընտրական պայքարն է, որմէ կրնայ դաս առնել աշխարհ:

Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԲԱԶՄԱԲԱՐԲԱՌ ԱԶԳ ԵՆՔ

Աղքատ ժողովուրդ ենք՝ բաղդատմամբ ուրիշ ազգերու: Եթէ մեր ամբողջ ունեցածը քով քովի բերենք — Գալուստ Կիւլպէնկեանին 800 միլիոն տոլարն ալ միասին — չեմ գիտեր թէ ո՞ր խեկարը համբեր է այդ երեւելիին հարստութիւնը — կարծեմ, չենք կրնար գնել Ամերիկեան նահանգ մը:

Մինչեւ քանի մը տարի առաջ, երկու կտոր ադամանդակուռ եկեղեցական անօթներ ունէինք Էջմիածնի թանգարանին մէջ, անոնք ալ, փառք Աստուծոյ, «ընկեր» Սթալինը առաւ տարաւ — ներողութիւն — կաթողիկոսցուն իրեն նուիրեց:

Բայց, հարուստ ենք ուրիշ բաներով: Օրինակ, ունինք քանի մը տեսակ լեզու — գրաբար, աշխարհաբար, արեւմտահայերէն, արեւելահայերէն, հնդկահայերէն, ֆրանսահայերէն, պոլսահայերէն, ամերիկահայերէն ու երեւաներէն: Ամերիկացիները ունին միայն մէկ լեզու. խեղճը չի հասնիր թէ ի՞նչ պիտի խօսին երբ այդ մէկն ալ յանկարծ, մոռնան:

Ամերիկահայը կը բարբառի.

— Պրէֆֆըրսթս *ունեցայ… երկու հատ* պոյլտ էկ *կերայ… քիչ մը* ճէմ *եւ* քաֆի *մը…* քարս կրած *տարի որ* ֆլըշները փիքս *ընեն… իրիկունը* պէտ րումիս *պատերը պիտի* փէյթեմ *…* *կինս* ֆրէնտներուն *հետ* վէքէյշընի *գնաց…*

Ֆրանսահայ տիկինը սկսած է կամաց — կամաց մոռնալ խաանի մէջ իր սորված հայերէնը — Ժաքլինին մառիաժը *կիրակի է… քանի մը* ֆուռսեր *ունիմ ընելիք…* Իվէթս *նոր* ռոպ *մը կ'ուզէ…* տամ տ'օնէօռ *պիտի ըլլայ…* փըթի փափան *ալ* փրաքի *մը պէտք ունի…* թանթս *եւ* օնքլս *պիտի գան… իմացա՞ր,* Միմիին փիանսայը *եստ եղեր է…* բուզինիս ամին *բասէ:*

Պոլսահայը երբեք չի փոխուիր.

— Խալուէին փինճանները մուքվալին *բուաֆէին վար կ'առնէ՞, ձեռքէս ինկան,* փառչափարչա *եղան…*

Բայց ամէնէն հրաշալի հայերէնը կը մշակուի Երեւանի մէջ որուն գլխաւոր օրաթերթը «Սովետական Հայաստան», «օրգանն է ՀԿ (բ) Պ Կենտկոմի, Երկոմի եւ Հայկական ՍՍՌ Աշխատաւորների Դեպուտատների»:

Այսքան բազմաբարբառ ժողովուրդ մը կը կորսուի՞: Ոչ, բայց կրնայ օրին մէկը, իր խելքը կորսնցնել:

Այս ճամբուն վրայ ենք այսօր, գոնէ լեզուական հարցին մէջ: ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՇԱԲԱԹ ՕՐ ՄԵՐ ՆՈՐ ԹԵՐԹՕՆԸ

ՄԵՐ ՄԵԾԱՆՈՒՆ ԳՐԱԳԷՏԻՆ՝ ԼԵՒՈՆ ՇԱՆԹԻ

Դ Ա Ր Ջ Ը

Եգիպտոս կը խլրտի

ԾԱՆՐ ՄԻՋԱԴԷՊԵՐ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐԻՈՅ ԵՒ ԻՍՄԱՅԻԼԻԱՅԻ ՄԷՋ

1936ի դաշինքին խզման օրինագիծը, որ միանգամայն Ֆարուք Թագաւոր կը հռչակէր Սուտանի եւ Եգիպտոսի, Գշ. օր վաւերացուեցաւ խորհրդարանին կողմէ խելացնոր խանդավառութեան մէջ: Եգիպտական կառավարութիւնը նմանապէս վճռականօրէն մերժեց դաշնակիցներու բերած առաջարկները, իւրաքանչիւր պետութեան զատ զատ իմացնելով:

Պ. Մորիսըն ասոր վրայ հրաւիրեց իր խորհրդականները, կացութիւնը ուսումնասիրելու համար: Մասնաւոր որոշում մը կարելի չէ սպասել. մինչ այդ արտ. գործոց նախարարը կը շարունակէ իր խորհրդակցութիւնները դաշնակիցներուն հետ:

Գաղտնիք չէ թէ Մեծն Բրիտանիա որոշած է մնալ Սուէզի մէջ: Երէկ առտու, 16րդ զօրաբանակի 3000 անկարգելաւորները դէպի այնտեղ ճամբայ ելան Կիպրոսէն, ուր հաւաքուած էին ի նախատեսութիւն Իրանի դէպքերուն: Ֆայէտի մէջ, որ անգլ. սպայակոյտի կեդրոնն է, հապճեպ միջոցներ ձեռք առնուած են, պաշտպանելու համար իրենց զինուորներուն կեանքը:

Յոյզեր տեղի ունեցան Գահիրէի կայարանին մէջ, Նահաս փաշայի Աղեքսանդրիայէն վերադարձին առթիւ. դպրոցներն ու խանութները գոցուեցան:

Աղեքսանդրիոյ մէջ, ոստիկաններուն եւ ցուցարարներուն միջեւ բուռն բախում մը տեղի ունեցաւ, անգլ. հիւպատոսարանի շրջակայքը: Օթօպիւս մը եւ մասնաւոր ինքնաշարժ մը կրակի տրուեցան: Վիրաւորներու թիւն է 40 հոգի: Ոստիկանութիւնը յիսուն հոգի ձերբակալեց:

Փորթ Սայիտէն երեք քիլոմեթր դէպի հարաւ, աւելի լուրջ միջադէպ մը պատահեցաւ: Բրիտ. պարենաւորման շտեմարանին պահակը, անցեալ գիշեր սպաննեց Եգիպտացի ոստիկան մը, զոր թափառաշրջիկ մը կարծած էր:

Բրիտ. զօրախումբերը գործի ձեռնարկեցին, զսպումի ենթարկելու համար խռովութիւն մը, որ զին. ճաշարան մը կողոպուտի ենթարկելու նպատակը կը հետապնդէր: Կը թուի թէ Ջրանցքի գօտիին կացութիւնը ծանրացած է, ինչպէս կը յայտնէ զին. խօսնակը, անգլ. բանակին պատկանող երեք բեռնակառքերու քանդումով: Շարժավարը հազիւ հոգին ազատած է: Բրիտ. հետեւակազօրաց գունդը ճարահատ գրաւած է Շամփոլիոնի հրապարակը եւ շրջակայ փողոցները, գնդացիրները լարելով: Եգիպ. ջոկատ մը իր կարգին Գահիրէէն ճամբայ ելած է ստիպողաբար, անդորրութեան վերահաստատման օժանդակելու համար: Անգլիացիներէն երկու հոգի, իսկ Եգիպտացիներէն չորս հոգի սպաննուած-են:

Մոսկուա կը սպառնայ Նորվէկիան

ԴԱՇՆ. ԽԱՐԻՍԽՆԵՐ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Պ. Վիշինսքի Գշ. երեկոյ ծանուցագիր մը յանձնեց Նորվեկիոյ, որ կ'ամբաստանէ կառավարութիւնը թէ 1951 Յունուար 19ին յարելով Ատլանտեանի դաշինքին, թշնամական դիրք մը բռնած է Խ. Միութեան դէմ:

Սովետ ծանուցագիրը կը յայտնէ թէ՝ Նորվեկեան զինեալ ուժեր դրուած են Ատլանտեան դաշինքի ամերիկեան հրամանատարութեան տակ, անոր ցամաքային եւ օդային ուժերը կը գտնուին իր հողամասին վրայ, ինչպէս նաեւ ամերիկեան մասնաւոր պատուիրակութիւն մը:

Խորհ. ծանուցագիրը կը յիշէ նաեւ թէ՝ Նորվեկեան կառավարութիւնը կ'ընդլայնէ եւ օդանաւային նոր խարիսխներ կը հաստատէ հիւսիսակողմը, Սովետ Միութեան սահմանակից շրջաններուն մէջ, ինչպէս կը վկայէ պատերազմական նախարարին յայտարարութիւնը Փետր. 21ին Սթորթինկի առջեւ:

Խորհ. կառավարութիւնը արդէն քանիցս ազդարարութիւն ուղղած է Նորվեկեան կառավարութեան, որ բազմաթիւ անգլ. եւ ամերիկ. նաւեր ու սաւառնակներ կ'երթան այնտեղ: Իսկ անգլիացի զօրավարներ ալ պարբերաբար Նորվեկեան զին. խարիսխները քննելու կ'երթան:

Պ. Վիշինսքի այնուհետեւ կանգ կ'առնէ Սփիցպերկի կղզեխումբին վրայ, որ դրուած է հիւս. Ատլանտեանի նաւային բարձր հրամանատարութեան տրամադրութեան ներքեւ: Ասիկա կը նկատէ բռնաբարումը 1920ին կնքուած բազմակողմանի դաշինքին: Մոսկուան ուղղակի շահագրգռուած է այս գօտիով, որովհետեւ ածխահանքեր ունի հոն: Սփիցպերկի զինուորականօրէն օգտագործումը կը վնասէ իր շահերուն, ինչպէս նաեւ իր ապահովութեան, որուն համար Խորհ. կառավարութիւնը չի կրնար անտարբեր մնալ:

«Լը Մոնտ» կը վերլուծէ Սովետ ծանուցագիրը եւ կը գտնէ որ Մոսկուա հետեւողականօրէն կը գործէ ու այս անգամ վէճի բռնուած է Նորվեկիոյ հետ: Ասկէ առաջ իր հողին վրայ ինկած ռուս զինուորներուն համար խնդիր հանած էր, վերջն ալ դժգոհ մնացած էր որ Ատլանտեան դաշինքին մէջ Թուրքիոյ եւ Յունաստանի մուտքին դէմ ընդդիմութիւնը վերցուցած էր:

Ատլանտեան դաշինքին մէջ, Նորվեկիա այն միակ պետութիւնն է որ պայման դրած է որ երկիրը չօգտագործուի դաշնակից ուժերուն կողմէ, որպէսզի կասկած չազդէ խորհ. կառավարութեան: Սփիցպերկ 1920ի Փետր. 9ի դաշնագրով Նորվեկիոյ յանձնուած էր. ան իրաւունք չունէր այնտեղ զին. խարիսխներ հաստատելու, այլ այդ կղզեխումբը պիտի ծառայէր ձկնորսներու երբ կային: Վերջին պատերազմին Գերմանները գրաւեցին, բայց երբ հեռացան, Ռուսերը քանիցս առաջարկեցին Նորվեկիոյ միասին հաստատել հասարակաց պաշտպանութիւնը: 1947ին, երբ Օսլոյի կառավարութիւնը ականջ չկախեց Մոսկուայի առաջարկին, Սովետ օդանաւորդներ մեծ թիւով տեղաւորուեցան լքուած ածխահանքերուն մէջ: Անոնք կը խուսափին Նորվեկեան հակակշռէն, հետեւաբար չի գիտցուիր թէ ինչ կ'անցնի կը դառնայ այնտեղ: Այժմ կը վախցուի որ այդ հանքերը զին. շտեմարանի վերածուին, ու «հանքագործ»ները աւելի ստուար քան Նորվեկիացի բնակիչները, օրին մէկը փոխակերպուին գրաւման ուժերու…

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

«ԱՅԳԻ»ԻՆ ՀԱՄԱՐ...

Ընկերային կեանքի բարոյական անպարկեշտութեանց մասին շատ քիչ անգամ վճիռներ ու դատապարտութիւններ կ'արձակուին: Անհատի մը իրաւունքն է կարծես... անբարոյութիւնը, որուն համար եթէ մեղադրանքի ընթացիկ խօսքեր կ'արտասանուին, համբերութիւնը սակայն, ի վերջոյ, կը հասնի տեղ մը, ուր տրամաբանութիւնը կը ստիպէ չխառնուիլ մարդոց «գործին», ձգելով որ ամէն ոք իւրայատուկ ձեւով ըմբռնէ այդ բարոյականին առաձգական իմաստը:

Այս քիչ մը շատ լայնախոհութիւնը՝ ըսելու համար պարզապէս, թէ պարագան նոյնը չէ լրագրութեան մէջ, ուր տառն տրուող իւրաքանչիւր արտայայտութիւն ենթակայ է ընթերցողներու հակակշռին, ըլլայ այդ տրամաբանութեան թէ ըննադդի ճամբով: Լեռներու ինչ մեծ հեռաւորութիւն կայ խօսուածին ու գրուածին միջեւ: Այլանդակ հոգիի տէր մարդիկ միայն կրնան չհաշտուիլ այս մտքին հետ եւ անպատասխանատու լրագրողներ՝ սուտ անաչառութիւն եւ յանդգնութիւն կեղծելով, թէ ամէն մտածում կարելի է ցոլացնել ճերմակի վրայ, հակառակ լրագրական պարկեշտութեան կարգ մը պայմաններուն:

Նոյնն է պարագան նաեւ գրականութեան մէջ: Ինչու, չհանդիպեցա՞նք ինքզինքնին գրագէտ կարծող խումբ խոշոր մարդոց, որոնք իրենց գիտցած հայերէնը նետեցին անհաւատարմութեան թաց սաւաններուն մէջ՝ խելքէ մտքէ չանցնելիք պատկերներու արուեստով մը. եւ այդ բոլորը՝ գողցուած կիներէ վրէժ լուծելու մոլուցքէն տարուած: Մինչեւ ե՞րբ եւ մինչեւ ո՞ւր պիտի քաշկռտուին այս հոգեբանութեամբ եւ այս լրջութեամբ գրիչ շարժող մարդակերպները եւ ի վերջոյ պիտի համոզուի՞ն, որ հայերէն ըլլայ թէ չինարէն, ֆըրանսերէն ըլլայ թէ արաբերէն՝ կարելի է մի միայն սաւառնիլ եւ ոչ թէ տապլտկիլ ցեխերու մէջ, «Ես մտածածս կ'ըսեմ, ճշմարտութենէ չեմ վախնար»ներու ինքնարդարացումով եւ սխալ ըմբռնուած հերոսութեամբ:

Սեռօրեականն .. նոյն ձեւի ելոյթներ են նաեւ լրագրական այն բոլոր չարաշահութիւնները, որ կը կատարուին ի հեճուկս լեզուական, տպագրական, ճաշակի, չափի ու կշիռի նախնական օրէնքներուն:

Ինչ որ կը պակսի մեր կարգ մը թերթերուն, լրջութիւնն է եւ ողջախոհութիւնը: Համալսարանական վկայականները, այս պարագային, կրնան լրագրողին առաւելութիւն մը արձանագրել, բայց երբեք չներկայանալ որպէս պարտաւորութիւն, որովհետեւ, խմբագիրը եթէ իր պաշտօնը չհիմնաւորէ ողջմտութեամբ, որ միակ նախապայմանն է՝ կը դառնայ սայթաքումներու աղբիւր, անպատասխանատու արարքներու հեղինակ, իր ինքնաշարժը պատէ պատ զարնող յաւիտենապէս դըժբախտ եւ գինով վարիչ:

Գաղթաշխարհի զանազան անկիւններէն մէջ ընդ մէջ բարձրացող ափսոսանքի բացականչութիւնները սրտառուչ ու լաւ խօսքեր ըլլալէ անդին չեն անցնիր՝ եթէ երբեք չմտածուի գործնական միջոց մը՝ ճշմարիտ լրագրութիւնը ոչ ճշմարիտէն զանազանելու:

Դժբախտաբար հայ հաւաքականութեան հետ կապ ունեցող շատ մը անտեսուած, բայց կենսական խնդիրներ, — լեզու, ուսուցչական ասպարէզ եւայլն, որոնք ուղղակի կապուած են ժողովուրդի մը մակարդակին եւ կը սպասեն արագ ու ճիշդ լուծումի՝ ամէնէն առաջ յուսախաբ կ'ընեն յօդուածագիրը, որ հազիւ գրիչը ձեռք առած՝ կը նախատեսէ արդէն իր խորհրդածութիւններուն վերապահուած սեւ ճակատագիրը:

Երբ աչքէ անցընէք մեր մամուլը, տեսնելու համար ահաւոր քանակը «կենսական» խնդիրներու շուրջ գրուած յօդուածներուն՝ կը համոզուիք որ մենք՝ իւրաքանչիւրս, որպէս ընթերցող, մտաւորական, գրագէտ, եւ «օգտաշատ» միութիւն՝ ունեցած ենք թերացումի մեր բաժինը, երբեմն անտարբերութեան, երբեմն եսապաշտութեան եւ երբեմն ալ, ինչու չէ, տխրող «անպատ» պայմաններուն հետեւանքով: Պայմաններ, որոնք շատ քիչ անգամ անցած են անբարեացակամութեան սահմանը, հասնելու համար ճշմարտութեան: Ասոր համար ալ՝ անիմաստ տապլտկումներու, աւելորդ մտահոգութիւններու եւ գոյութեան հետ դրեթէ կապ չունեցող աշխատանքներու խառնուրդ մըն է յաճախ մեր առօրեան, ուր սրտցաւ բոլոր հարցումներուն, ինչպէս ըսինք, կայ չոր պատասխան մը միշտ՝ սխալ ... պատճառաբանութիւններով գիւհուած: Դիւրին է պարծենկոտ կեցուածքներ ունենալ, ճառել մեր առհաւական առաքինութիւններէն՝ «Վահագնի սերունդ», «Ընտրեալ ու մեծ «ժողովուրդ», որոնք արդար ու ճիշդ ըլլալով հանդերձ՝ կը կրեն իրենց վրայ փանջունիական շեշտ մը, եթէ չփորձենք ամբողջութեանը մէջ ըլլալ «Ընտրեալ», ամբողջութեանը մէջ «Վահագնի սերունդ»:

Իսկ եթէ մեր խորհրդածութիւնը մամլաւորել ուզենք, ճա՞դ առնելով իւրաքանչիւր հայ գաղութի վրայ, կը սաստկանայ զայրոյթը եւ կը յորդի համբերութեան բաժակը: Ունենալ ամէն տեսակի ազատութիւն եւ գործունէութեան ամէն տեսակի ասպարէզ՝ ու տակաւին ճիգ չթափել առաւելագոյն չափով օգտուելու:

Ասկէ աւելի խոշալական ի՞նչ կացութիւն կրնայ ստեղծուիլ, ներքնապէս կազմակերպուելու համար, մանաւանդ կրթական ու գրական գետիններու վրայ: Ասկէ աւելի ի՞նչ բարեբախտ առիթ որպէսզի յաւիտենապէս թօթափենք մեր վըրայէն գաղթակա՞ն տրտունջները. վիճակ մը՝ որ նախանձը պիտի շարժէր հեռաւոր հողաշերտին վրայ հասակ նետող հայրենակիցներուն:

Անշուշտ որ Այգին անտէր կը մնայ, եթէ մենք էականը չկարենանք զանազանել կարեւորէն: Աւելի՛ տակաւին մեր լաւատեսութիւնն է. ի՞նչ ըսենք հապա, եթէ այդ էականը չփոթուի անկարեւորին հետ: Սերունդ դաստիարակելու մտահոգութեամբ տրամադրուած հաւաքական ճիգին մէջ ներելի չէ այլեւս անլրջութիւնը: Մէկը կըրթական հարցերու մէջ անլուրջ է, մէկը գրականութեան մասին, խօսած ատեն, իսկ մէկ ուրիշը՝ լրագրութիւն ըրած ժամանակ: Անլրջութիւններու այս համադարկին տակ՝ վիրաւորներու վայնասունը ոսկական վիշտ պատճառելէ զատ, կու տայ նաեւ ծիծաղի եւ դառնութեան խառնուրդ տրամադրութիւն մը, այդ բոլորին վրայ սրտցաւօրէն նայիլ ուզող մարդուն:

Որպէսզի «Այգի»ն անտէր չմնայ: Եւ ուրիշ ոչինչ: Եթէ գեղեցիկ այդ խորագիրը քանդակուած է առաւելաբար կրթական մտահոգութեամբ, մենք զայն կը պատշաճեցնենք նաեւ լրագրութեան, որուն արժանաւոր ներկայացուցիչները երբ տարագրութեան չափ ահաւոր կը նկատեն անոր դէմ եղած որեւէ մեղանչում՝ անդին, մատի վրայ համրուող կարգ մը անպատասխանատուներ կը խաղան թերթին հետ այնպէս, ինչպէս պիտի խաղային մանուկները արդիական վտանգաւոր զէնքի մը հետ:

Անշուշտ որ «Այգի»ն կը մնայ անտէր.

«Ազդակ» շաբաթօրեակէն: Ա. ՆՈՒՐԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնը

Անցեալ տարի վտանգաւոր ճեղք մը գոյացաւ իտալական համայնավար կուսակցութեան ծոցին մէջ: Երկու ղեկավար դէմքեր, Քուչչի (Cucci) եւ Մանեանի, դղրդալից ելոյթով մը հեռացան կուսակցութենէն: Այժմ կը մտածեն համագումար մը կազմակերպել, համախմբելու համար իրենց շարժումին յարած դժգոհները:

Կարծողներ կային թէ՝ այս շարժումը ծաւալելով լուրջ վտանգ մը պիտի դառնայ մայր կուսակցութեան համար: Բայց այդպէս չեղաւ: Որովհետեւ Իտալիոյ կոմունիստական կուսակցութիւնը, ինչպէս Ֆրանսականը, շատ ուժեղ կազմակերպութիւն մըն է, եւ չափազանց լաւ պաշտպանուած: Այնպէս որ, Մոսկուայի մենատիրութեան դէմ ըմբոստացած քանի մը մարքսիստներ ի վիճակի չեղան խախտելու անոր միանականութիւնը:

Կարելի է հարց տալ թէ ինչո՞ւ ամէնէն բազմանդամն է իտալական կոմունիստական կուսակցութիւնը: Երկրորդը՝ Խ. Միութեան համանուն կազմակերպութենէն վերջ: Անկարելի է բացարձակ ճշդութեամբ ներկայացնել իր թիւը:

Իրենց ընդհ. քարտուղարը՝ Պ. Թոլլիատի, զանազան առիթներով 2.500.000 անդամ ցոյց է տըւած.— «երկուքուկէս միլիոն իտալացի աշխատաւորներ միացած են մեր շարժումին, եւ ուրիշ միլիոնաւոր բազմութիւններ մեզի հանդէպ կը տածեն խորունկ համակրութիւն մը...», կ'ըսէր, Իտալիոյ համայնավար կուսակցութեան 30րդ տարեդարձին նուիրուած յօդուածի մը մէջ:

Կարելի է չափազանցութիւն համարել այս մեծադղորդ յայտարարութիւնը: Թող որ ճիշդ չէ թէ կոմունիստական կուսակցութիւնը ամէնէն բազմանդամն է Իտալիոյ մէջ, ինչպէս կ'ուզէ հաստատել նոյն այդ յօդուածը.— իտալական կուսակցութեանց ամէնէն բազմամարդը, ամէնէն հզօրը, եւ ամէնէն գործօնն ու միաձոյլը մենք ենք»:

Ամէնէն գործօնն ու միաձոյլը, այո: Տարակոյս չկայ այդ մասին: Ամէնէն բազմամարդը՝ Քրիստոնեայ դեմոկրատներու կուսակցութիւնն է, ինչպէս հաստատեցին 1948ի խորհրդարանական ընտրութիւնները:

Այդ ընտրութեանց առթիւ, Քրիստոնեայ դեմոկրատները առացան 12.750.000 քուէ, ժողովրդական ճակատը (համայնավարներ եւ Նէննիի ընկերվարականները) 8 միլիոն 26.000, Ընկերվարական Միութիւնը՝ (Սարակաթ եւ Սիլոն) 1.860.000, Անկախները՝ մէկ միլիոն, Արքայականները՝ 730.000, Հանրապետականները՝ 650.000, Նէօ-Ֆաշիսթները՝ 525.000:

Այս ցուցակէն կարելի է դիւրութեամբ հետեւցնել թէ՝ կոմունիստական կուսակցութիւնը ամէնէն մեծը չէ: Այսուհանդերձ պէտք է սպասել յառաջիկայ ընտրութեանց (1953) արդիւնքին՝ աւելի յստակ գաղափար մը կազմելու համար: Վերջին քաղաքապետական եւ գաւառական ընտրութիւնները, կարգ մը շրջաններու մէջ, շփոթ կացութիւն մը երեւան բերին:

Թիւերու լեզուն ամէնէն պերճախօսն է, կ'ըսեն, բայց ամէն բան չէ միշտ: Հինգերորդ զօրասիւնին հաւանական գործունէութիւնը չափելու համար անհրաժեշտ է գիտնալ ստոյգ կերպով թէ՝ արդեօ՞ք արձանագրուած բոլոր համայնավարները գործօն ռազմիկներ պիտի դառնան:

Վերջին տարիներու փորձառութեանց վրայ հիմնուելով կարելի է ըսել — այնքան ատեն որ կարմիր բանակը դէպի Իտալիա արշաւանքի մը պիտի չձեռնարկէ, փողոցային եւ գիւղական ցոյցերը դիւրութեամբ պիտի ճնշուին, երկրին ապահովութեան եւ անդորրութեան վրայ հսկող ուժերուն կողմէ:

Կուսակցութեան ընդհ. քարտուղարն է Թոլլիատի: Իսկ գլխաւոր տեղակալները՝ Լոնկօ, Սէչչիա (Seccia), Սքոչիմարօ (Scocchimaro) եւ Թէրրաչինի (Terracini): Կանգ չենք առներ կենսագրական ծանօթութեանց վրայ: Ըսենք միայն որ վաստակաւորներ են եւ բարձրագոյն կրթութիւն ստացած մարդիկ:

Իտալիոյ կոմունիստական կուսակցութեան ամէնէն հատու եւ վտանգաւոր զէնքը, պրոպականտէն յետոյ (որ շատ աւելի բարձր, եւ շատ աւելի լաւ կազմակերպուած է քան կառավարականը), անկասկած արհեստակցական շարժումն է:

Աշխատանքի ընդհ. դաշնակցութիւնը, ոգեւին համայնավար, երկար ատեն տիրապէտ իշխեց բանուորական զանգուածներուն վրայ: Հանրապետութեան հռչակումէն ասդին, չարաչար օգտագործեց գործադուլի իրաւունքը, այնպէս որ աշխատաւորները ի վերջոյ ձանձրացան: Այս վերջինները, տրամադիր աշխատանքը դադրեցնելու իրենց տնտես. պահանջներուն յաղթանակին համար, հետզհետէ ըմբռնեցին որ Կոմինֆորմի ձեռքը գործիք եղած են երկրին վերելքը խափանելու համար:

Այս վրդովիչ կացութեան առջեւ գործօն ընդդիմութիւն մը սկսաւ ցոյց տալ: Առաջին ճեղքը տեղի ունեցաւ 1948 Յուլիսին: Քրիստոնեայ դեմոկրատ աշխատաւորները, քաջալերուած վերջին ընտրութեանց արդիւնքէն, լքեցին Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւնը, եւ հիմնեցին «Իտալական ազատ աշխատանքի ընդհ. դաշնակցութիւն»ը:

Տարի մը վերջ երկրորդ հերձուած: Սարակաթի խմբակցութեան ենթակայ ընկերվարականները իրենց կարգին անջատուեցան, եւ կազմեցին ինքնավար արհեստակցական միութիւն մը: 1950ին Ռոմիթայի խմբակը հիմնեց «Աշխատանքի իտալական միութիւն»ը:

Արդար պահանջի մը պարագային, (օրավարձի յաւելում, աշխատանքի պայմաններու բարելաւում) միացեալ ճակատ կը կազմեն եւ գործադուլ կը յայտարարեն: Բայց քաղաքական, հակազգային եւ հակաժողովրդական գործադուլի մը պարագային, ճիշդ հակառակն է որ տեղի կ'ունենայ: Այսպէս եղաւ Այզընհաուըրի այցելութեան առթիւ: Աշխատանքի Ընդհ. Դաշնակցութիւնը հրամայեց աշխատանքը դադրեցնել ճարտարարուեստական գլխաւոր կեդրոններու մէջ: Քիչեր հետեւեցան տրուած հրամանին, եւ ցոյցը կատարեալ ձախողանք մը եղաւ:

Կը թուի թէ, խաղաղութեան ժամանակ, արհեստակցական զէնքը ի վիճակի չէ կազմալուծելու ազգ. կեանքը: Ճիշդ հակառակը կրնայ տեղի ունենալ, սակայն, ռուսական բանակներու ներկայութեան պարագային:

Այնուամենայնիւ, իտալական համայնավար կուսակցութիւնը այնքան արմատացած է, եւ այնպէս կազմակերպուած եւ վճռական, որ պետութեան համար սպառնալիք մը ըլլալէ չէ դադրած: Անցեալ տարուայ ընթացքին ոստիկանութեան կողմէ գրաւուած գաղտնի զէնքերը, որոնք մէկ մասն են միայն ընդհ. զինապահեստին, անտարակոյս խաղաղասիրական նպատակներով չէ որ ի պահ դրուած են:

Ահաւասիկ Իտալիոյ ներքին նախարարութեան կողմէ հաղորդուած գրաւեալ զէնքերու պաշտօնական ցուցակը.— 9 թնդանօթ,— 32 խրամային թնդանօթ,— 263 գնդացիր,— 453 գնդացիր—հրացան,— 2049 միթրայեէթ,— 7251 հրացան,— 32539 ձեռնառումբ,— 24700 քիլօ պայթուցիկ,— 36 անթել-հաղորդիչ, եւ մօտաւորապէս երկու միլիոն փամփուշտ:

Դէպքերու հարկադրանքին տակ, կառավարութիւնը ստիպուած է դիմել աւելի արմատական միջոցներու՝ «Հինգերորդ զօրասիւն»ի գործակալներուն հանդէպ:

(Մնացեալը յաջորդով) Թ. Ա. Թ.

Շապին Գարահիսարի ՀԵՐՈՍԱՄԱՐՏԻՆ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սեբաստիոյ Մուրատ Ռուսումնասիրացին եւ Շ. Գարահիսարի «Ռազմիկ» Միութիւններու կազմակերպութեամբ կիրակի Սէրքըլ Միլիթէրի մէջ, հերոսամարտի յիշատակին նուիրուած գեղեցիկ հանդէս մը տեղի ունեցաւ :

Սրահը լեցուն էր այն հաւատաւոր բազմութեամբ որ միշտ ալ գիտցած է իր յարգանքի տուրքը բերել մեր ժողովուրդին ամէն մէկ ուրախութեան կամ սուգին նուիրուած նման հանդէսներու: Ոչ միայն երիտասարդութեան բացակայութիւնը աչքի կը զարնէր, այլ եւ «մեր ազգին մեծերուն», մեր կղերականներու, բացի Քիլէրճեան վրդ.էն, եւ մեր այն դասակարգին որ «Հայ եմ» կ'ըսէ, երբ ինքը ձգեն զինքը, այլապէս աշխարհաքաղաքացիի հոգեբանութեամբ մը կը խնդայ նոյնիսկ «միւսներուն» վրայ :

Ներածականը Շ. Գարահիսարցին Գ. Ս. Տէօվլէթեան բացաւ հանդէսը յոտնկայս յարգանքի հրաւիրելով ժողովուրդը «Արծիւներու» բոյնին հերոս նահատակներու յիշատակին: Հանդէսին խօսնակն էր Գ. Գմրէթեան :

Օրուան բանախօսները Գ. Գ. Գօղոսեան, Վ. Զէյթունցեան եւ ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան խանդավառ ճառերով պանծացուցին Յեղափոխութեան փառքը, որ Հայուն ինքնապաշտպանութեան ոգին կերտած էր, անոր նեչնչելով ըմբոստ ու խիզախ մարտնչումի զգացումը, բռնութեան եւ անարդարութեան դէմ: Իրենց խօսքը մասնաւորելով Շ. Գարահիսարի ապստամբութեան եւ հերոսական դիմադրութեան վրայ, բոլորն ալ շեշտեցին, այդ անհաւասար ուժերու կռիւին մէջ Հայուն յաղթանակը՝ պետութեան մը բարոյական սնանկութեան դէմ: Ինչպէս Վասպուրականի, Ուրֆայի, Մուսատաղի եւ աւելի առաջ Սասունի, Զէյթունի ըմբոստացումները, Շապ. Գարահիսարն ալ եկած էր «ստրուկ Հայուն» ճակտէն սրբելու ամօթը եւ զայն պսակելու փառքով ու հպարտութեամբ: Մասնաւորաբար այդ ոգիին, այդ կազմակերպուած քաղաքական հասկացողութեան պարդեւը նկատուեցաւ մեր այսօրուան հայրենիքը, որ օր մը պիտի ըլլայ հայրենիքը բոլոր գաղթաշխարհի իր թափառական զաւակներուն: —

Երկու օտար արուեստագէտներ Գ. Փիէռ Գօնքէնս եւ Օր. Ժ. Ալքալէյ,(ծաւջութակ ու դաշնակ) երաժշտական գեղեցիկ ունկնդրութիւն մը տուին մեզի, երեք կտորներու նուագումով: Օր. Գասպարեանցի «Կռունկ»ը (Վարդապետէն), Օհան Տուրեանի սիրերգը «Ունեմ չունեմ» եւ Ս.Նովայի սրտայոյզ մեղեդին այնքան արուեստով ու ներդաշնակ ձայնով մը արտաբերած, հասարակութիւնը ստիպեց խնդրելու չորրորդ մը, այս անգամ Ալէմշահէն, ջերմ ծափերու մէջ:

Դաշարէն առաջ Օր. Վ. Ճինճեան, մեր ծանօթ դաշնակահարուհին Շօփէն, Ա. Խաչատուրեան եւ Լիստ հրամցուց մեզի, վայել ճարտարութեամբ :

Վասպուրականի Հայր. Միութիւնը ուղերձով մը իր բաժինը բերած էր հանդէսին :

Բ. մասը Գ. Ա. Գաբրիկեանի բանախօսութեամբ սկսաւ: Առանց այս յուզիչ տեղեկութեանց ու այնքան սրտաբուխ, յիշատակութիւններու, հազիւ թէ կարելի ըլլար ունենալ այդ հերոսներուն դրուագին բուն պատկերը եւ ըմբռնել այդ պատմական դէպքերուն իմաստը: Գ. Գաբրիկեան ճըշմարիտ Գարահիսարցիի մը համեստ, այլ հպարտ գիտակցութեամբ, մեզի տուաւ կռիւմիջոցին ու կռիւէն առաջ, տեղացի ժողովուրդին ոգին կոփող ու բաղուկը զինող խումբ մը մտաւորականներու, եկեղեցականներու եւ զինուորեալ հերոններու անուններ, որոնց ամէն մէկը ինկած էին որպէսզի Գարահիսարը ըլլայ խորհրդանշանը Հայուն մարտընչումին :

Կ'արժէր ամբողջութեամբ տալ իր բանախօսութիւնը :

Տիկին Վարպետեան Մ. Վարանդեանի «Հերոսներուն» արձակ էջը շատ գեղեցիկ եւ ըմբռնուած շեշտով մը արտասանեց, իսկ Գ. Գմրէթեանի «Գաղափարինը» (Սիամանթօ) եւ «Հայրենիքիս հետ»ը (Յ. Թումանեանի) լռումը եղաւ գեղարուեստական այս իրապէս խնամուած յայտագրին, այնքան հաճոյքով եւ այնքան յուզումով ունկնդրուած : Գ. Քիւփէլեան երգեց «Անտունին» եւ «Հայաստան»ը, Կոմիտասէն երկուքն ալ բացառիկ կոկորդի մը յատուկ,որմէ քսակայն երիտասարդ երգիչը չամչցուցին :

Վերջին խօսողն էր Մուրատ Ռուսումնասիրացի կողմէ Գ. Յակոբեան որ կրկնեց մեզի Շապին Գարահիսարցի մամիկի մը գեղեցիկ մէկ խօսքը — Այո, երկու զոհեր ունեցայ բերդի կռիւին, իմ պատանի տղաս Մկրտիչը եւ եղբայրս, բայց անոնց սուգը ես տարի այն հաստատահմողումով որ, ես իմ ազգիս, հայ ժողովուրդին, նուէրըրած եմ զանոնք :

Գ. Տէօվլէթեան փակեց ցերեկոյթը փոքր դրուագ մը պատմելով, որով կը փաստէր թէ Շ. Գարահիսարցիին «Խենդ»ն ալ գիտցաւ արժանի պատասխանը եւ պատիժը տալ ձի գողցող Քէլ Հասանին :

Ափսոս որ նման հանդէսներու կարելի չըլլար բերել մեր նոր սերունդը որպէսզի հիներու դիմադրական կորովը փոխանցուի իրենց, որպէսզի զգան որ փոքր՝ բայց արժանաւոր ազգի մը զաւակներն են իրենք, որպէսզի իրենք ալ կարենան հըպարտութեամբ պատմել իրենց օտար ընկերներուն թէ միայն ջարդուիլ չէ, այլ կռուիլ ալ գիտէ այս ժողովուրդը :

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

ՏԻՒՄԱՂ

ԱՄԲԱԿՈՒՄ — Նախ վրայ յարձակեցաւ եւ գլխ ծեծեց. յետոյ գլխ մատնիչ եւ ստախօս անուանեց :

ՓԱՍՏԱԲԱՆԸ — Առաջին պարագային բան մը չենք կրնար ընել, որովհետեւ վրադ ծեծի հետք չկայ: Բայց երկրորդ պարագային համար կրնանք անուանարկութեան դատ բանալ: Ուրեմն տուր ինծի կանխավճար մը դատի սկսելու համար :

ԱՄԲԱԿՈՒՄ — Երկրորդ պարագան անբաւարար է դատ բանալու, որովհետեւ իրաւունք ունի ...

ՀԱՅ ՄԱՐԶԻԿՆԵՐ ԵՒ ՄԱՐԶԻՉՆԵՐ ԵՐԿՐԷ — ԵՐԿԻՐ

Ծանրութիւն վերցնել (Սերգօ Համբարձումեան)

(Ռուսիա) — Ձախ ձեռքով պոկումի ծանր դասի աշխարհի ախոյեանն է: Իր վաւերացուած մրցանիշը 96 քիլօ է, սակայն իր մրցանիշը 100 է, որ չէ վաւերացուած: Համբարձումեան Խ. Միութեան անպարտելի ախոյեանն է բոլոր մարզերուն մէջ, 1945էն ի վեր: Մրցանիշներն են.

Երկու ձեռքով սեղմում 138 քիլօ, երկու ձեռքով պոկում 133 քիլօ, երկու ձեռքով հրում 168 քիլօ 200 կ.: Աջ ձեռքով պոկում 92 քիլօ :

Իսկ երեք փորձերու միացեալ արդիւնքին մէջ Համբարձումեան ներկայիս կը գրաւէ աշխարհի Բ. տեղը, ամերիկացի Տէյվիզին վերջ: Մինչեւ 1948 առաջնութիւնը Սերգոյինն էր, 433 քիլօյով:

Ազդարով (Ազդարեան) — Աշխարհի «աքաղաղ» ծանրութեան աջ ձեռքով պոկումի ախոյեանն է: Իր մրցանիշը 69.5 քիլօ է, բայց այդ մրցանիշը բարձրացուցած է 72ի: 1949էն ի վեր Ազդարով Խ. Միութեան երկու ձեռքով սեղմումի ախոյեանն է, 95 քիլօով երկու ձեռքով պոկումի, 95 քիլ.ովեւ երկու ձեռքով հրումի 125 քիլ.ով :

Թէմիրչեան. — 19ամեայ Թէմիրչեան կտրելէ յետոյ երկու ձեռքով պոկումի «աքաղաղ» ծանրութեան մրցանիշը, երկրորդ հանդիսացած է Փարիզի մէջ, երեք միացեալ փորձերուն, պարսիկ Նամճուէն վերջ, 305 քիլոյով: Նամճուի մրցանիշն է 310 քիլօ:

Ռուբէն Մանուկեան — Տինամօ խումբէն — աշխարհի կիսածանր կշիռի ձախ ձեռքով պոկումի ախոյեանն է, 98 քիլօ 85ով: Թէեւ միջազգային ցանկերու վրայ չկայ իր անունը: Իր դասակարգի աշխարհի ախոյեան կը յիշուի գերմանացի Կլէյթի 1933ի մրցանիշը :

Օգանեան — Երեք միացեալ փորձերու «փետուր» ծանրութեան աշխարհի երրորդութիւնը կը գրաւէ 305 քիլօով, եգիպտացի Ֆայատէն եւ ռուս Լափոթինէն յետոյ :

Լեւոն Քիւրքճեան (Իրան). — Ասիոյ ծանր քաշի ախոյեան: Մրցանիշին տիրացած է Հնդկաստանի մէջ. մաս կը կազմէ Թէհրանի «Արարատ»ին :

Գարուճակեան. — 1946ին կտրած է աշխարհի թեթեւ ծանրութեան մրցանիշը, 317 քիլոյով :

Բայց ներկայիս հինգերորդ տեղը կը գրաւէ: Առաջնութիւնը կը պատկանի ամերիկացի Սթացիքի:

ՍՏԱՑԱՆՔ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ մէջ (վաթսունամեակին առթիւ), հրատարակութիւն Հ. Յ. Դ. Արեւմտ. Եւրոպայի Կ. Կոմիտէին : Գին 300 Ֆրանք :

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագրին 951 Սեպտ.ի թիւը, 212 Stuart Str. Boston: Տարեկան բաժնեգին 6 տոլ.:

ՆԱՅԻՐԻ, ամսաթերթ գրականութեան եւ արուեստի, Զ. տարի, թիւ 7 (Յուլիս), Պէյրութ :

ՍԻՈՆ ամսագրին Սեպտ.ի թիւը (Երուսաղէմ) :

«ՍԻՐՈՅ ԵՐԳԸ» Օհան Տուրեանի երաժշտական տետրակը :

ՄՌՈՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (2)

ՔԱՐԻՏԷՋՃԻՆ

Օր մը լուսախորդին մէկը որ միշտ հաճոյք կը զգար Միրիկին հետ խօսակցելէն, զարմացումով նշմարեց որ իր ամէն ժամանակ տեսած հին եէմէնիներուն տեղ հիմա նորեր հագած էր անիկա, հեգնական շեշտով մը անմիջապէս հարցուց անոր այս տարօրինակ նորութեան շարժառիթը :

Միրիկ որուն բացարձակ անծանօթ էր ամօթխածութեան զգացումը, յանցանք մը ըրած պահուն բռնուող տղու մը խպնոտ եւ երկչոտ շարժումն ըրաւ, շուրջը նայեցաւ այդ հարցումին պատասխանը մէկէն գողնալու ակնկալութեամբ, բայց իր աչքը հանդիպեցաւ երկու սեղան անդին երիտասարդի մը քով նստող մանկամարդ աղջկան մը որ հարցումը լսած ըլլալով ինքն ալ պատասխանին կը սպասէր :

— Մէկալները հինցեր էին, ըսաւ մեղմ ու խորունկ հառաչով մը եւ անմիջապէս չավէլան առնելով դուրս ելաւ գարեջրատունէն :

Ալ անկէ ետքը երկու շաբաթի չափ չմտաւ այն գարեջրատունը, միայն երբ առջեւէն անցնէր, դպրոցագողի ակնարկ մը կը նետէր դրան ճեղքէն ներս ու կը փախչէր: Բայց իրիկուն մը երբ դարձեալ ներս պիտի նայէր, կեցաւ ձեռքը ճակտին տարաւ, մտածեց վարանոտ, յետոյ, յանկարծ դուռը բացաւ, ներս մտաւ եւ իր սովորութեան համեմատ պտըտիլ սկսաւ սեղաններուն առջեւ մեղմ ձայնով մրմռալով.

— Գըըմըըը քարիտէզ :

Նորէն հոն, նոյն սեղանին առջեւ նստած էին երիտասարդն ու մանկամարդ աղջիկը, սեւ մազերով, թխագոյն, շնորհալի սեւազգեաց օրիորդ մը, որուն աչուըններուն սեւեռումին տակ անպատճառ տարօրինակ մը կը զգայ մարդ: Շաբաթը գրեթէ երեք անգամ հոդ կուգային անոնք, երիտասարդն ու աղջիկը, առաջինը միշտ կուգար ու կը սպասէր երկրորդին, ձեռքի սեղմումէ մը վերջ իրարու քով կը նստէին եւ փսփսուք մը կը սկսէր իրենց մէջ :

Երբ Միրիկ իր պտոյտը շարունակելով անոնց առջեւ հասաւ, աղջիկը յանկարծ դառնալով ըսաւ.

— Քարիտէզ առ:

Միրիկին աչուըները վառեցան, ժպիտ մը եկաւ հանգ շրթունքներուն վրայ ու մարեցաւ, մեր առաւ չավէլան ու մատներովը խառնելով քարիտէզները, ըսաւ, ձայնին մէջ աննշմարելի յուզումով մը.

— Քուրիկս, առանկ քարիտէզ էօմրիդ մէջը կերած չես, համէն հոտէն չես կշտանար, էն աղուորներէն առ:

Եւ սկսաւ զատել ամէնէն խոշորներն ու ամէնէն կարմիրները, թղթակի մը մէջ լեցուց տալու արտաբուխ աւիւնով մը համակուած, մինչեւ որ թղթակին մէջ ալ տեղ չմնաց :

— Քանի՞ փարա է, հարցուց երիտասարդը.

— Փարա՞, ըսաւ Միրիկ տեսակ մը զարմացումով, չէ, ես հեղու փարա չեմ ուզեր համը նայեցէք, էյէր աղէկ ըլլայ նէ պաշխա վախիդ փարա տուէք :

Եւ չավէլան առնելու վրդովմ ելաւ շտապով, թռուցիկ ակնարկ մը նետելէ ետքաղջկանները նային, որ թեթեւապէս դեղնած էր հիմակ: Մանկամարդուհին քիչ մը ակներեւ անյաղութեամբ մը կերաւ Միրիկին կարմրուկ միջատները, ծծեց անոնց ամէն մէկ հատը, կերաւ իր ճերմակ մանտրտիկ ակռաներուն տակ ճզմելով քարիտէզներուն նուրբ փէչէկները, այն ատեն որ քովը նստող երիտասարդը զարմացումով հարցուց.

— Գոհարիկ, ես չէի գիտեր որ այսչափ կը սիրես քարիտէզը :

— Օհ, շատ կը սիրեմ, պզտիկութեանս հայրս միշտ կը բերէր մեզի :

Երբ երկու գիշեր վերջը Միրիկ ներս մտաւ Պիէռ Լօթէն, մոյգ ֆէս մը կը ծածկէր անոր գլուխը առջի խղոտ հին ֆէսին տեղ: Գօտին կորսնցուցած էր իր անհոգ թոյլ կապուածքը ու տեսակ մը վայելչութիւնով ամփոփուա ծէր անոր կորովի մէջքին վրայ, եւ չավէլան ալ, զոր առաջ անփութօրէն աջ կողմէն վար կը կախէր, հիմա ելած էր անոր խոշոր կաշմրուան ձեռքին վրայ համբարձիկ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՊԵԼԺ համբաւաւոր տնտեսագէտ Գ. Ֆէրնան Պոտհուին կը նախատեսէ դրամներու արժեզրկման համաճարակ մը, Անգլիոյ երեսփ. ընտրութիւններէն ետք: Միայն Զուիցերիա, Իտալիա, Գերմանիա, Փորթուկալ եւ Պելժիա գերծ պիտի մնան :

Փախիստանի վարչապետ Լիաքաթ Ալի Խան կը սպաննուի

ՄՈԼԵՌԱՆԴԻ ՄԸ ԿՈՂՄԷ

Ճիշդ այն օրը, երբ ՄԱԿի միջնորդ Ֆրենք Կրեհեմի տեղեկագիրը պիտի կարդացուէր ժողովին մէջ Քաշմիրի վէճին առթիւ, Փաքիստանի վարչապետ Լիաքաթ Ալի Խան սպաննուեցաւ մոլեռանդի մը կողմէ :

Վարչապետը խօսք պիտի առնէր Ռաւալփինտիի մէջ,— շուրջ 60 քիլոմեթր սահմանի վիճելի քաղաքէն,— առջեւի թուղթերը կարգի դնելու վրայ էր, երբ միթինկին մասնակցող խուժաններէն մէկը իր վրայ կրակեց: Ալի Խան գետին տապալեցաւ, անմիջապէս հիւանդանոց փոխադրուելով, արեան ներարկում եղաւ իրեն, բայց ամէն խնամք ապարդիւն անցաւ: Գալով ահաբեկիչին, ամբոխին կողմէ տեղւոյն վրայ բռնուելով, բզիկ բզիկ եղաւ:

Հանգուցեալ պետ. մարդը 56 տարեկան էր, շրջանաւարտ Օքսֆորտի համալսարանէն, Լոնտոնի իրաւագիտական կաճառի նախկին անդամներէն, մեծ յարգ կը վայելէր արեւմուտքի շրջանակներուն մէջ: Չորս տարիէ ի վեր վարչապետ էր եւ տնտեսական այնպիսի բարենորոգումներ ներմուծած էր երկրէն ներս, որ ամէնէն առողջը կը համարուէր արեւելքի մէջ: Մեծ ցնորատես Ճիննայի արժանաւոր ժառանգորդը, շատ խոհական էր եւ կը ճգնէր խաղաղօրէն կարգադրել հնդ-եւփաքիստանեան վէճը: Այս պատճառով խուլ դժգոհութիւն մը կար իրեն դէմ: Անցեալ ապրիլին, նոյն իսկ դաւադրութիւն մը երեւան հանուած էր, ձերբակալուած էին սպայակոյտի նախագահ զօր. Աքպար Խան, թերթի տնօրէններ, զինուորականներ եւ համայնավարներ: Համայնավար այս դաւադրութիւնը կառավարական մեքենայութիւն մը նկատուած էր իր ատենին, բայց յաջորդական իրողութիւնները թերահաւատներուն աչքը բացին:

Ոճրագործը մահմետական է, կը պատկանի Խաքսար աղանդին, որ տեղ մը ունի իբր խորհրդանշան: «Ֆիկարօ» Փաշիստական ձգտումներ կը վերագրէ այդ աղանդին, իսկ «Քոմպա» թէ մէկը եւ թէ միւսը: Ամէն պարագայի մէջ, կը կարծուի թէ Խաքսարի աղանդը մոլեռանդ կազմակերպութիւն մըն է, հնդկական Մահասապա կուսակցութեան պէս, որ սպաննած էր Կանտին իր խաղաղասիրական ջանքերուն համար :

Չորրորդ քաղաքական ոճիրն է այս, արեւելեան աշխարհին մէջ, որ կը սկսի մտահոգել արեւմտեան պետութիւնները: «Ֆիկարօ» կը գրէ այս առթիւ.

«Վերջին աշխարհամարտէն ի վեր, համր ապստամբութիւն մը կը պատրաստուի, որ թէ տնտեսական եւ թէ քաղաքական դրդապատճառներէ կ'առաջնորդուի: Եթէ այս անստուգութիւնը շարունակուի, ան պիտի ենթարկէ Միջին Արեւելքի բոլոր պետութիւնները, ու մինչեւ իսկ ափրիկեան ցամաքամասը, համայնավարական թափանցումին: Ահա թէ ինչու, Միացեալ Նահանգները, Մեծն Բրիտանիան եւ Ֆրանսան հաւասարապէս կը մտահոգուին »:

ՄԱՐՈՔԻ ԱԶԳԱՅՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ԵԼՈՅԹԸ

Մարոքի ազգայնական զանազան հաստատութիւնները ղեկոյց մը հրատարակած են մարզպան զօր. Կիւյոմի յայտարարութեան դէմ: Անոնք կը մերժեն 1912ի դաշնագիրը եւ կոչ կ'ընեն Ֆրանսայի ժողովուրդին անգամ մը եւս պնդելով, որ բանաւոր լուծումը հոգատարութեան իրաւակարգին վերացումն է, որ համերաշխ է Մարոքի ժողովրդեան եւ կառավարութեան ձգտումներուն :

Զօր. Կիւյոմ իր կարգին «Նասիոնէշըլ Փրէս»ի յայտարարած է.— Ազգայնականները կը պատրաստեն համայնավարութեան ճամբան: Իմ ջանքս պիտի ըլլայ զանոնք լուծել: Միշտ ալ կապ մը գոյութիւն ունի մոլեռանդ եւ համայնավար խմբակցութիւններուն միջեւ, թէեւ տակաւին անտեսանելի ան ինքզինքը ցոյց պիտի տայ առաջին պատեհութեամբ :

ՎԱՆԻ մէջ անձրեւներէն գոյացած հեղեղները խուժեցին ինը թաղ: Կարգ մը տուներ փլան, հարիւրէն աւելի ալ անբնակելի դարձան: Ժողովուրդին մէկ մասը անձրեւին տակ բացօթեայ մնացած է:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Կը խօսի ընկեր. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ
20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Թամոյի մէջ
ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին :

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հոկտ. 28ին, երեկոյ
Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ :
Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ
27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ շքեղ սրահին մէջ :
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին :

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Այս կիրակի 21 Հոկտեմբեր :
Կը խօսի ընկերուհի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սեբաստիոյ շրջանային վարչութեան կողմէ: Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանի վերնայարկը: Համակիրներ եւ ծնողքներ սիրով կը հրաւիրուին :
Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄ ՄԱՐՍԻԼԻՈՅ ՄԷՋ

Salle Mazenod, 88 rue d'Aubagne, Շաբաթ գիշեր, 27 Հոկտ. ժամը ճիշդ 8.45ին :

ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՀԱՆ

Կը ներկայացնէ մէկ անգամուան համար մասնակցութեամբ Սփիւռքի հայ բեմերու ծանօթ դերասաններ Ա. ԳՄԲԷԹԵԱՆի եւ ՍԱՐԻՄ ՄԱՔՍՈՒՏԵԱՆի :

Նրգիծական մեծ թատերգութիւն մը

Օծնուած առնէտը

(Կատակ. 4 արար Գ. Վ.ի), հետեւողութեամբ Մոլիէռի «Le Médecin Malgré lui» աշխարհահռչակ գործին, մասնակցութեամբ Տէր եւ Տիկին Ազարեանի եւ Մարսիլիահայ կարեւոր ուժերու :
Մուտքի գիները՝ **300, 200** եւ **100** Ֆրանք:
Սրահը փոքր ըլլալով՝ տոմսերը նախապէս ապահովել, դիմելով՝ Kr. Vahan, Turing Hôtel, Cours Belsance. Co. 26-87:

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Փարիզի Հաճնոյ Հայր. Միութեան նախաձեռնութեամբ Հաճնոյ Հերոսամարտի 31րդ տարեդարձին առթիւ Հայոց եկեղեցիին մէջ (15rue Jean Goujon) հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի 8000 դիւցազններուն յիշատակին, այս կիրակի առաւօտեան: Կը խնդրուի բոլոր Հաճնեցիներէն եւ անոնց յիշատակը յարգողներէն ներկայ գտնուիլ :

ՆՈՒԷՐ.— Հ. Յ. Դ. «Ռոստոմ» խումբի ընկերները հաւաքաբար 20.000 Ֆրանք նուիրած են «Յուսաբեր»ի շէնքին շինութեան :

ՍԷՆԹ ԱՆՆԻ ԴՊՐՈՑԸ.—17 Հոկտեմբերէն վերաբացուած է Տիկին Ա. Տէօքմէճեանի ուսուցչութեամբ: Կը հրաւիրուին հայեցի կրթութեան նախանձախնդիր ծնողքներ իրենց զաւակները արձանագրել, ինչպէս Քղիի Հայր. Միութիւնը որ իր նիւթական աջակցութեամբ 10 տղայ արձանագրած է :

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

Մարսէյլի մէջ կը ներկայացնէ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Մազընոյի սրահը (rue d'Aubagne 88) : Առաջին անգամ ըլլալով՝

ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

(Ճարտարապետ Արման) 8 արար : Բազմաթիւ երգերով եւ պարերով, նուագախումբ ղեկ. Ս. Չէօրէքճեանի: Դերակատարներ Թրագօշ, Սիւզան. Տիկ. Գալուստեան : Մուտք 100եւ 200 Ֆր.

Ուշադրութիւն.— 21 Հոկտ.ին կիրակի Գ. Օտտօ, Գար էնթէրնասիոնալի մէջ, կը ներկայացուի « ԱՆՈՒՇ »ը :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Փարիզէն Գ. Խ. Թ. Ֆր.Կ.Խաչին եւ Հայ Կար. Խաչին կը նուիրէ հազարական ֆրանք: Ստանալ «Յառաջ»էն :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

Օր. ՓԵՐՃՈՒՀԻ ՄԱՐԱՆԵԱՆ
Գ. ՎԱՀԷ ՔԷՇԻՇԵԱՆ
Ամուսնացած

7 Հոկտ. 1951 Մարսէյլ - Գոմոն

× Այս ուրախ առիթով հետեւեալ նուիրատուութիւնները եղած են՝ Գ.Գ. Նշան Քէշիշեան, Վահէ Քէշիշեան, Նշան Մարանեան, Կղեմէս եւ Գր. Խոզեան եւ Արամ Տէրտէրեան 1000ական ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ի տարածման, իսկ Ղազար Տէրտէրեան հազար Ֆր. «Հայ - Բոյժ»ին :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ **Madame A. MISSAKIAN** ԱՆՈՒՆՈՎ :

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն :

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ :

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, ընկերուհի Հէքիմեանի բնակարանը, 144 Ave. Aristide Briand Պանեէօ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կոմիտէին ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այս ուրբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais, դպրոցին սրահը : Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ:

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդգէս» խումբին ընդհ. ժողովը, այս հինգշաբթի ժամը 20.30ին, հայկ. դպրոցը, rue de la Brosse: Բոլորին ներկայութիւնը պարտադիր է: Կը հրաւիրուին նոյնպէս Հ. Յ. Դ. «Վարուժան» կոմիտէի անդամները:

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը: Սեփողական եւ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն : Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Էլէն Բիւզանդ :

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը 29 Հոկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը: Դասախօսութիւն երախաներու կրթութեան մասին:

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն Խրիմեան սրահին մէջ :

Հ. Յ. Դ. ՊՈՄՈՆԻ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին, սովորական հաւաքատեղին: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Բացակաները նկատի կ'առնուին: Խիստ կարեւոր օրակարգ: Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ:

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

Վեր. Յ. Ղազարոսեան կը յայտարարէ վերաբացումը հայերէն դասընթացքներուն, Մարսէյլ, Ֆելիքս Տը Ժեռառ թիւ 2, սրահին մէջ :

Նոյնպէս կը վերաբացուին իր հովանաւորութեան տակ, հայերէն դասընթացքներ Լա Սիոթա, Աւեստ. սրահին մէջ: Դասախօսներ՝ Օր. Գասպարեան եւ Պ. Բրուտեան :

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 19 Octobre 1951 Ուրբաթ 19 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6589-Նոր շրջան թիւ 2000 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՒԵՐԱԿՆԵՐՈՒ ՄԷՋԷՆ

Մեր նախորդ թիւերուն մէջ քանի մը հատուածներով լոյս ընծայեցինք ամերիկահայ մեր հայրենակցին՝ Գ. Վասիլեանի տպաւորութիւնները, զոր ան քաղած էր դէպի Խարբերդ իր ըրած հրջապոյտի ընթացքին: Անպաճոյճ բայց անկեղծ բառերով ներկայացուած ողբերգութիւն մը, որ թախիծի եւ զայրոյթի այրող զգացումով կը լեցնէ ամէն Հայու հոգին:

Օգտուելով ամերիկեան քաղաքացիի իր հանգամանքէն՝ Գ. Վասիլեան կը յաջողի այցելել Տիգրանակերտ եւ անկէ հասնիլ մինչեւ Խարբերդի գիւղերը՝ իր կորսուած եղբայրը գտնելու համար: Ամէն կողմ կը հանդիպի աւերակ հայկաշէններու եւ լքուած կամ թրքացած հայ բեկորներու: Եղբայրն իսկ թրքացած ու մոռցած իր ինքնութիւնը:

Ո՞վ կրնայ առանց արցունքի կարդալ այդ բոլորը.—

Գիւղեր, աւաններ, քաղաքներ՝ որոնք երբեմն կը ծաղկէին հայուն արդար քրտինքով եւ կը թնդային սիրոյ եւ աշխատանքի երգերով, այսօր ամբողջապէս քանդուած են, ամայի եւ բուերու ապաստան:

Ահա ինչ որ մնացած է հայկական դաշտաներէն, ուրկէ բռնութեամբ եւ պատմութեան մէջ չտեսնուած վայրագութեամբ հայ բնակչութիւնը քշուեցաւ դէպի անապատներ եւ մաս առ մաս բնաջնջուեցաւ:

Քառասուն տարիներ վերջ, վերապրող հայ մը կ՚այցելէ հայրենի օճախը եւ անոր պատերուն փլատակները միայն կը գտնէ: Ասիկա տրտում վկայութիւն մըն է, ականատեսի վկայութիւն, որուն մէջ ոչ մէկ դիտում կամ կեղծիք կայ: Տարբեր բառերով նոյն խոստովանութիւնը չե՞ն ընէր միթէ նաեւ թուրք այցելուներ, երբ լրագրողի հետաքրքրութեամբ առիթ կ՚ունենան երբեմն արեւելեան նահանգներ ճամբորդելու:

Թուրք թերթերէն քաղելով մեր ընթերցողներուն ներկայացուցած ենք թուրք թղթակիցներու տպաւորութիւնները Վանէն, Մուշէն կամ Էրզրումէն: Անոնք եւս, զարմացած աչքերով, աւեր ու փլատակ կը տեսնեն իրենց շուրջ եւ ափսոսանքներ կը կարդան:

Քառասուն տարիներու ընթացքին, Հայուն շինարար բազուկները անապատներն իսկ պարտէզի եւ բուրաստանի պիտի վերածէին, եթէ ազատ աշխատանքի իրաւունք տրուէր իրենց: Իսկ մեր գոյութեան ցեղասպան դահիճները չեն գիտցած մինչեւ անգամ օգտագործել Հայուն տնկած այգիներն ու պարտէզները, հակայ տարածութիւններ լքելով ժամանակի աւերիչ ձեռքերուն:

Դաւով, բռնութեամբ եւ ոճիրներով շահուած իրաւունք մը չի կրնար յաւերժանալ: Արդարութիւն կոչուած արժէք մը կայ այս աշխարհիս երեսին, որ ուշ կամ կանուխ կը յաղթանակէ, վստահ ենք ատոր: Բազմադարեան մեր պատմութիւնը մեզի իրաւունք կու տայ ըսելու թէ աւերակներու քարերն անգամ արդարութեան պահակներն են եւ ճշմարտութեան բարձրաղաղակ յուշարարներ:

Թուրքերը վերջերս սովորութիւն են ըրած տեւաբար քաղաքակրթութենէ եւ արդարութենէ ճառելու: Ի՞նչ պատասխան ունին տալիք անթիւ ու անհամար հայ գիւղերու աւերակներուն առջեւ: Ո՞վ է պատասխանատու այդ ահաւոր ողբերգութեան: Ինչո՞վ կարելի է դարմանել այդ ամէնը եւ մոռնալ անցեալը:

Միայն ու միայն իրաւունքի հաստատումով եւ արդարութեան յաղթանակով:

Ու քանի աշխարհիս վրայ Հայ մը կայ դեռ, որ ցուպը ձեռին, հեռաւոր Ամերիկաներէն ճամբայ կ՚ելլէ եւ իր հայրենի գիւղին աւերակները կը փնտռէ, իր պապերու գերեզմանէն ափ մը հող կը պահէ կարօտակէզ սրտին վրայ, կարելի չէ թաղել Հայկ. Դատը եւ անվերջօրէն թաղաւորել աւերակներու վրայ:

Հայ ժողովուրդը բոլորէն առաջ եւ բոլորէն աւելի կը ձգտի ազգերու եղբայրական յարաբերութեան, պայմանաւ սակայն որ այդ յարաբերութիւնը հիմնուած ըլլայ Արդարութեան վրայ:

Աւերակներու ձայնը ոչ ոք կրնայ լռեցնել:

(Խմբագրական ԱԶԴԱԿԻ)

ՏՈՄՍԵՐ

ԵՐԲ ԾՈՒԹ ԿԸ ՀԱՍԿՆԱՆ ...

Պատմութիւնս, բառ առ բառ հաւատարիմ չէ իր բնագրին, որովհետեւ յիշողութեամբ կը կրկնեմ, բայց ճիշդ է իր ամբողջութեան մէջ:

Մեր ողբացեալ երգիծաբանը, Երուանդ Օտեան,ատեն մը պոլսահայ թերթի մը մէջ կը նկարագրէ երեկոյթ մը որ տեղի ունեցած էր նախորդ գիշերը: Կը յիշէ, մասնաւորաբար ներկայութիւնը Թուրֆանտա հանըմի մը որուն համար, նկարագրականին վերջը, կ՚ըսէ թէ «տիկինը շատ հաճելի իրիկուն մը անցուց ու յետոյ կէս գիշերին գնաց յանձնուելու Մորփէոսի թեւերուն...

Չար լեզու մը, քանի մը օր վերջ, Թուրֆանտա հանըմին կը յայտնէ իր մասին եղած ակնարկութիւնը: Տիկինին արիւնը գլուխը կը ցատկէ: Կը հագուի, կը սքուի եւ, գաւազան ի ձեռին, շտապը կ՚առնէ թերթին խմբագրատունը:

— Երուանդ էֆէնտին ո՞ւր է, կը պոռայ խմբագրի մը երեսին:

— Զբաղած է, Տիկին, ի՞նչ կը փափաքիք...

— Քու խառնուելիք գործդ չէ, ես Երուանդ էֆէնտին կ՚ուզեմ, շուտ ըրէ ...

Օտեան, դրացի սենեակէն կը լսէ իրարանցումը եւ դուրս կուգայ.

— Երուանդ Օտեանը դո՞ւն ես, կը բղաւէ Թուրֆանտա հանըմ ...

— Այո, Տիկին, ի՞նչ կրնայի ընել ...

— Ընելիքդ արդէն ըրեր ես... չամչցած, չխպնած, կը վայլէ՞ քեզի քի թուղթերու տէր կնիկի մը համար ատանկ բաներ գրես ...

— Ի՞նչ գրեր եմ որ, Տիկին...

— Տահա՞ ինչ պիտի գրէիր... եղեր է քի ես Մորփէոսին թեւերուն մէջն եմ եղեր անցած գիշեր ...

Օտեան-կը մարի խնդալէն.

— Բայց, Տիկին ...

— Բայց-մայց չկայ, էրկանս ըսի, դատաբան պիտի երթամ ...

— Տիկին, թիւրիմացութեան մէջ էք... Մորփէոսին թեւերուն յանձնուիլ, կը նշանակէ քնանալ...

— Սանկ ըսէ, աշխարհաբարը կայ նէ, ալ ինչ գրաբարճա կը գրես... մարդ Աստուծոյ ...

Թուրֆանտա հանըմներ չկա՞ն մեր «մտաւորական» դասուն մէջ, մարդիկ, որոնք ամէն բան ծուռ կը հասկնան ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Դէպքերը Փաքիստանի մէջ

Փաքիստանի կառավարիչ Գ. Խաւաճա Նազիմէտտին, երէկի նախարարաց խորհուրդի առաջարկով, յանձն առաւ ստանձնելու վարչապետութիւնը եւ պատերազմական նախարարութիւնը, ինչպէս կը հաղորդէ Քարաչիէն եկած հեռագիր մը:

Օտար մամուլին կարծիքը խիստ չփոթ է Ալի Խանի սպանութեան մասին: Մարդասպանին արարքին շարժառիթը, կը գրէ «Լը Մոնտ», երեւան ելած չէ, թերեւս ալ երբեք պիտի չելլէ: Հնդկական հիւսիս արեւմտեան թերակղզին, միշտ ալ թատր եղած է անթափանցելի եւ ընդերկրեայ ինթրիկներու, որոնցմէ ամէնէն շօշափելին եղած է «մեռաքսեայ տառերու դաւադրութիւն»ը:

Կիսապաշտօն օրկանը դանազան վարկածներ քննութեան բովէն կ՚անցնէ: Օրինակի համար, կ՚անդրադառնայ Փուշթունիսթանի դիցաբանական ազանդին, որ կ՚երեւի սահմանայինի Աֆղան ցեղախումբերուն հաւատալիքն է: Պահ մը կանգ կ՚առնէ ապրիլեան դաւադրութեան հերոսներուն վրայ, որոնք կը ձգտէին համայնավար դիկտատուրա մը հաստատել: Ցետոյ կ՚անցնի իսլամական լիկին, որ բացարձակ դէմ է Քոմընուէլթի եւ Միացեալ Նահանգներուն զին. խարիսխներ արամադրուելուն, ինչ որ կրնայ զիրենք մխրճել համաշխարհային պատերազմի մը մէջ: Լիաքաթ Խանի բարենորոգումները շատ դիւր չէին գար հին գլուխներուն, հետեւաբար իր սպանութիւնը կրնայ մոլեռանդի մը գործն ալ եղած ըլլալ:

«Լը Մոնտ» նոյն իսկ պահ մը կը փորձուի հնդիկ գործակալի մը վերագրել ահաբեկումը: Իրականին մէջ, Քաշմիրի վէճը ինչքան ալ իրարու դէմ լարած ըլլայ Չնորդաղարթ պետութիւնները, ոչ Փաքիստան եւ ոչ ալ Նիւ Տելհի տրամադիր են դիմելու զէնքի: Տուեալ պայմաններու մէջ, օտար գործակալներ պիտի ուզեն օգտուիլ քաղելներկայացած դժգոհութիւններէն եւ Գ. Խաւաճէ Նազիմէտտինի գործը դժուարութիւններու պիտի ենթարկեն:

Պաշտաման վիճակ Գահիրէի մէջ

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՄՏԱԴԻՐ Է ԸՆԴՀ. ԶՕՐԱՇԱՐԺ ՀՌՉԱԿԵԼ

Ուէօյթէր գործակալութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ Աղեքսանդրիոյ երեքշաբթի օրուան դէպքերուն հետեւանքով, ներքին նախարարը պաշարման վիճակ հռչակած է Եգիպտոսի ամբողջ հողամասին վրայ: Ոստիկանական բոլոր ուժերը պատրաստ դիրքի վրայ դրուեցան: Զօրախումբերը նոյնպէս պատրաստ են, ի պահանջել հարկին զօրավիգ կանգնելու ոստիկանական ուժերուն: Դպրատունները եւ հանրային վայրերը զինուորական հսկողութեան տակ են: Եգիպ. զօրքերը կը գործակցին անգլ. բանակին հետ, կարգը պահպանելու համար: Ֆայետի անգլ. ընդհ. բանակատեղին կը հաղորդէ թէ կացութիւնը իր ձեռքն է: Կիպրոսի անկարգելաւորները յաջորդաբար կը հասնին:

Երէկ ոչ մէկ ծանրակշիռ միջադէպ պատահեցաւ: Միայն թէ՝ Փորթ Սայիտի մէջ որոշ շարժում մը կը տեսնուէր եւ ամբողջ գիշերը զէնքի ձայներ լսուեցան: Ցուցարարներու խումբ մը երէկ ուղղուեցաւ տեղւոյն Ֆրանս. հիւպատոսարանը եւ ապակիները վար բերաւ: Հիւպատոսը Ջրանցքի իշխանութեան ուշադրութիւնը հրաւիրեց միջադէպին վրայ եւ ոստիկանական աւելի ազդու պաշտպանութիւն պահանջեց: Փորթ Սահիտի բոլոր դպրոցները փակուած են, բացի Ֆրանս. վարժարանէն:

Գահիրէի մէջ, զինարանի բանուորներէն բաղկացած բազմութիւն մը, Նեղոսի մօտակայ Ռոտ էլ Ֆարակ թաղէն ճամբայ ելաւ դէպի քաղաքին կեդրոնը. Եգիպ. ոստիկանութիւնը մեծ ուժեր հանեց անոնց դիմաց, ամէն պատահականութեան դէմ պատրաստ գտնուելու համար:

Իսմայիլիայի ցոյցերը աւելի ծանրակշիռ են, քան ինչ որ կ՚ենթադրուէր: Մեռեալներուն թիւը ութն է, իսկ վիրաւորներունը 74 հոգի: Անգլ. օդանաւային հրամանատարութիւնը կ՚իմացնէ թէ աւերակոյտեր դիզուած են կարգ մը վայրեր, գրեթէ բոլոր վաճառատուները փակուած են ու քաղաքը կը նմանի ամրացուած բանակատեղիի մը: Անգլիացի տեղեկարեր մը հաղորդեց թէ՝ Իսմայիլեայի բրիտ. զօրախումբերը պիտի քաշուին տեղական իշխանութեան հետ կնքուած համաձայնութեամբ, անմիջապէս որ Գահիրէէն սպասուած ոստիկանական ուժերը ժամանեն: Առ այժմ, Անգլիացիները գրաւած են հանրային վայրերը եւ օդանաւերը ցածէն կը սաւառնին քաղաքին վրայ:

Նահաս փաշա կոչ ուղղած է ժողովուրդին իր պաղարիւնը պահել: Պետ. խորհուրդը որոշած է մխոտի հրաւիրել իր անդամները, պաշարման վիճակ հռչակելու եւ ի հարկին «յարքունիս գրաւելու» հանր. վայրերը, երկրին պաշտպանութիւնը կազմակերպելու համար: Խորհրդարանը մտադիր է նաեւ, նստաշրջանի փակումէն առաջ, ընդհ. զօրաշարժ հռչակել:

Եգիպ. կառավարութիւնը պոյքոթի ենթարկած է Անգլիացիները: Բրիտ. ուժերուն պարենաւորման ճամբան կը գոցէ, մաքսատուները վար կը դնեն անոնց սահմանուած ապրանքները, շոգեկառքերը եւ թաքսիները կը մերժեն զանոնք փոխադրել: Ֆայետի անգլ. հեռաձայնի գիծերն ալ կտրած են:

Վաֆտ կուսակցութեան պաշտօնաթերթը «Էլ Մըսրի», անցեալ օրուան արիւնալի միջադէպերուն առթիւ կը գրէ.— Արքայութեան դռները բացուած են, անգլ. գնդակներուն տակ ինկած Եգիպտացիներուն համար: Ինչ որ անցաւ դարձաւ երէկ, պիտի նպաստէ հրդեհին ծաւալման ...: Անգլիացիները յարձակում գործեցին եւ հետեւանքները պէտք է կրեն: Դուլ ու դաւար պիտի չունենան, այնքան ատեն որ կը մնան Եգիպտոսի մէջ »:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԹՐՈՒՄԸՆ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ԽՈՍՏԱՆԱՅ

Ամերիկաբնակ Հունգարացիներէ բաղկացեալ պատուիրակութիւն մը ներկայացած է Թրումընի, որպէսզի հունգար համայնավար կառավարութիւնը աշխարհի առջեւ հռչակէ որպէս մարդկային իրաւանց բռնաբարիչ:

Նախագահը պատասխանած է թէ՝ Եալթայի եւ Փոցտամի համաժողովներէն վերջ, յուսացած է թէ՝ Ռումանիոյ, Պուլկարիոյ, Հունգարիոյ, Լեհաստանի, Չեխոսլովաքիոյ, ինչպէս նաեւ միւս երկրի ժողովուրդները միեւնոյն անհատական ազատութիւնը պիտի վայելեն ինչպէս ամերիկացի ազգը: Թրումըն եզրակացուցած է.

« Մենք պիտի շարունակենք մեր ջանքերը, կարենալ տեսնելու համար թէ պիտի կարենա՞նք ձեռք բերել այդ երկրին համար մեր վայելած ազատութիւնը »:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ ՄԷՋ

Նախորդ թղթակցութեանս վերնագիրը կը կրէր « Բարենշան երեւոյթներ », մեր գաղութին մէջ համերաշխութեամբ ընտրուած գաղութային կեդրոնական վարչութեան առթիւ :

Աւելի քան չորս ամիսէ ի վեր նորընտիր վարչութիւնը գործի ձեռնարկած եւ ընտրած է իր յարակից օգնական մարմինները , Ուսումնական Խորհուրդ, Մշակութային յանձնախումբ, Աղքատախնամ եւն. եւն. :

Ուսումնական Խորհուրդի անդամները, թաղային վարժարաններ այցելելով, մանրամասն ծանօթանալով՝ վարժարաններու վիճակին եւ անհրաժեշտ պակասներուն, իրենց քննութեան արդիւնքը տեղեկագրած են կեդր. վարչութեան :

Մշակութային յանձնախումբը իր կարգին եռանդով գործի ձեռնարկելով, առաջին առթիւ Օգոստ. 26ին ճոխ եւ գեղարուեստական յայտագրով տօնեց Վարդանանց 1500ամեակը, մասնակցութեամբ գաղութիս բոլոր երիտասարդական կազմակերպութեանց որոնցմէ անխտիր ընտրած էին տաղանդաւորները , մասնակցելու գեղարուեստական բաժնին : Մեներգները, խմբերգները եւ բոլոր արտասանութիւնները օրուան տօնին համապատախան : Բանախօսներէն աչքառու էին Գ. Գ. Ա. Էլմէզի (խմբագիր « Շարժում » շաբաթաթերթի) եւ Վարդան Գէորգեանի (խմբագիր «Արմենիա»ի) որ ըրաւ պատմականը Արշակունեան շրջանի եւ մեր ազգային անցուդարձերը մինչեւ Վարդանանց պատերազմի օրերը: Ներկայ ժողովուրդը մեծ հետաքրքրութեամբ եւ լարուած ուշադրութեամբ կը լսէր այդ շրջանի գեղեցիկ պատմութիւնը: Եւ կը հաւատամ թէ մեծ սրահի հոծ բազմութեան մեծամասնութիւնը առաջին անգամն էր որ կը լսէր իր նախնեաց պատմութիւնը:

Որպէս միջանկեալ, ներեցէք որ ըսեմ հետեւեալը, որուն ականջալուր եղայ Վիէննայի մէջ. 1947ի Բարեկենդանին էր հին սովորութեան մը համաձայն՝ Վարդանանց տօնին (Բարեկենդանի Եշ.) Աւստրիոյ Հայ. Միութիւնը կազմակերպած էր Վարդանանց տարեդարձի տօնակատարութիւնը: Միութեան Բ. Նախագահը համակրելի երիտասարդ մը, դիս կը հրաւիրէր հանդէսին ներկայ ըլլալ :

— Ի՞նչ կայ Օնիկ ըսի.

— Չե՞ս գիտեր, վերջերս հայ զօրավար մը Պարսիկներու հետ կռիւ ըրած է եւ մարերնին լացուցած է...

Խօսակցութեան ներկայ էր ծանօթ « փաստաբան » մը որ իր անուան «տօքթօր» պոչ ալ փակցուցած էր ուղղեց՝ Օնիկի սխալը, թուրքերէն լեզուով — « օլան պուտալը» ի՞նչ վերջերս... աւելի 900 տարի առաջ եղած է Վարդանանց պատերազմը ճշդեց: Որքան բազմաթիւ են մեր մէջ դժբախտաբար Օնիկները եւ կեղծ տօքթօրները , որոնք անծանօթ են, անտեղեակ են մեր պատմութեան, նոյնիսկ ամենակարեւոր դէպքերուն :

Մեր պատմութիւնը սորվեցնելը նոր սերունդին այնքան անհրաժեշտ է որքան մայրենի լեզուն: Հայերէն դասերու հետ, Հայոց պատմութեան դասը եւ պարբերական դասախօսութիւններ կազմակերպել , նոյնքան անհրաժեշտ են : Հայ մամուլը նոյնիսկ որպէս թերթօն, մեր պատմութիւնը համառօտ, շրջանէ շրջան տալու է :

Նոր սերունդը, երիտասարդութիւնը եթէ թերթ չի կարդար, բայց հին սերունդը իր կարդացածը, իմացածը կը պատմէ իր զաւկին: Տխուր դէպքը կը մոռնաս սակայն: Ուրախ դիպուածով մը: Օգոստոս 26ի Վարդանանցի հանդէսին, Յունաստանէն նորեկ ծանօթ պատանի մը տեսայ, հետու արուարձանէ մը եկած էր .

— Ինչո՞ւ մինակ եկած ես, Յակոբիկ, հարցուցի.

— Մերոնք ալ, ես ալ երէկ գիշեր մեր այնտեղը հայ - բողոքականներուն սարքած Վարդանանցի հանդէսին գացինք: Բայց ես եկայ կրկին տեսնալու, եւ աւելի յետոյ ուր որ այս տեսակ հանդէս ըլլայ պիտի երթամ, ի՜նչ սքանչելի պատմութիւն է Քաջն Վարդան զօրավարի պատմութիւնը, ես առաջին անգամ, երէկ գիշեր տեսայ» կը կրկնէր պատանին ուրախ, եւ ոգեւորուած: Կան այնպիսիներ ալ մեր նոր սերունդին մէջ,որոնք «ուր որ լոյս ըլլայ պիտի երթամ» Հայոց պատմութիւնը լսելու...

Դարձեալ Մշակութային յանձնախումբը, գեղեցիկ եւ արժանավայել հանդէսով տօնեց մեր տաղանդաւոր գրագէտին Գ. Ա. Զօպանեանի գրական գործունէութեան 65ամեայ յոբելեանը:

Հանդէսը տեղի ունեցաւ Սեպտ. 30ին հայ կեդրոնի մեծ սրահին մէջ , որ լեցուած էր ամէն դասակարգի բազմութեամբ : Կը նախագահէր պատուոյ նախագահը Գ. Արմէն Գերկամալի, իր շուրջն ունենալով յոբելենական յանձնախումբի անդամ եր:

Բեմին վրայ մեծադիր դրուած էր յոբելեարին պատկերը ծաղիկներու մէջտեղ :

Գ. Ե. Թորոսեան պատմեց գրագէտներու եւ մտքի աշխատաւորներու նիւթական ու մխիթարական վիճակը, գրեթէ բոլոր ազգերու մէջ, իսկ մեր մէջ աւելի չեշտուած: Ահա դրուագ մը իրենց կեանքէ : Ես օժ հեղ[...]ակի մը գիրքերը սպառելու համար ընկերոջ մը հետ տարիներ առաջ կը դիմէինք հայ հարուստի մը, որ պատասխանեց. « եղբայր այս գրագէտները չե՞ն կրնար ուրիշ աւելի օգտակար եւ շահաւէտ աշխատանք մը ընել, քան թէ գիրք գրել եւ մեր գլխուն «պելա» դառնալ»: Այս տեսակ մտայնութիւն ունեցող հարուստներ... որքան որ կ'ուզես:

Հ. Ստեփան Ֆէրահեան Մխիթարեան վարդապետներէն, որ քանի մը ամիսէ ի վեր տեղս կը գտնուի, գրուատալից խօսքեր ըրաւ յոբելեարին գործունէութեան մասին, իսկ երիտասարդ բանախօսը Գ. Լութֆի Միրաքեան տեղական լեզուով իր գործերուն բոլոր մանրամասնութիւնները տուաւ :

Կոմիտաս երգչախումբը որ ամէն տեղ է եւ շատ վարժ խումբովը թէ հանդէսներու ու եկեղեցական տօներու փայլը կ'աւելցնէ, այս անգամ ալ երգեց գեղեցիկ եւ օրուան տօնին պատշաճ երգեր: Եղան արտասանութիւններ: Մշակութայինի նախագահը հանդէսը փակելէն առաջ յայտնեց որ մտադիր են յոբելեարի գործերէն «Վարդենիք Հայաստանի» 4րդ հատորը հրատարակել: Մշակութային յանձնախումբը հանդէսին համար միայն պատրաստած էր տետրակ մը որ կը պարունակէր յոբելեարին գեղեցիկ գործերէն քանի մը գրուածքներ :Տետրակին առաջին մասը գրուած էր Նարդունիի ճառը , խօսած իր վերջի Յոբ. հանդէսին Փարիզ Սորպոնի սրահներուն մէջ :

Վերջացաւ հանդէսը Զօպանեանի պատգամ խօսքերով ուղղած Գ. Այրէսի հայ գաղութին, որ լուսեցաւ սկաւառակի վրայ :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Իտալիոյ համայնավար կուսակցութիւնը

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երէկ տեսանք թէ՝ ի՞նչ բանի մէջ կը կայանայ կոմունիզմի զանգուածային գոյութիւնը Իտալիոյ մէջ :

Մոսկուա ի՞նչպէս յաջողած է հրապուրել այսքան պատկառելի թիւով հետեւորդներ, լատին երկրի մը մէջ :

Պատճառները քաղաքական են եւ հոգեբանական: Հաւանաբար աւելի շատ հոգեբանական :

Քաղաքականը կարելի է խտացնել դիւրութեամբ :

1.— Ֆաշական վարչաձեւի ատեն, արդէն իսկ գոյութիւն ունէր ստորին համայնավարներու կորիզ մը: Դիկտատուրայի փլուզումով սպասուած առիթը, ներկայացաւ, եւ փութացին վերակազմել կուսակցութիւնը :

2.— Պատերազմէն վերջ, առաւել կամ նուազ չափով Ֆաշականացած բազմահազար քաղաքացիներ, մասնաւորաբար վարչական պաշտօնեաներ, մաքրագործման վախէն անձնատուր , փութացին արձանագրուիլ կոմունիստական կուսակցութեան մէջ: Գ. Թոլյիատտի դատական նախարար էր այդ օրերուն: Իրապաշտ մարդ, ըմբռնեց ներկայացած պատեհութեան կարեւորութիւնը: Խորհրդարանին քուէարկել տուաւ ներման օրինագիծ մը, որ վարչական դասէ զերծ կը պահէր անհամար պաշտօնեաներ եւ պարզ անհատներ :

3.— Պատեհապաշտներու ուրիշ բազմութիւն մը տեղաւորուեցաւ արհեստակցական միութեանց մէջ: Առաւել կամ նուազ գիտակից, ասոնք եւս նոյն դերը կը կատարեն :

Եթէ աշխատանքի ընդհ. դաշնակցութիւնը, իր միլիոնաւոր անդամներով, առաջին գծի վրայ կուգայ, պատճառը միայն այն չէ որ բանուոր դասակարգը զայն իր ճաշակին յարմար կը գտնէ: Իրական ուժը ան է, եւ կառավարութիւնը հաշուի կ'առնէ զայն: Միւս կողմէ, աշխատաւորական պահանջները լսելի դարձնելու առակ միակ կազմակերպութիւնը ըլլալու համբաւը կը վայելէ :

4.— Վերջապէս կան դառնացածներ: Ասոնք վրէժի զգացումով տոգորուած են կառավարութեան հանդէպ, որ չարունակ յուսախաբ կ'ընէ զիրենք եւ կը ջղայնացնէ :

Միւս կողմէ հակակրօնական, աւելի ճիշդ պիտի ըլլար ըսել հակակղերական, ուժգին շարժում մը ծայր տուած է Իտալիոյ մէջ, որ կը նպաստէ Լենին — Սթալինի նիւթապաշտ կուսակցութեան շարքերը խտացնելու: Հարաւային շրջանին մէջ (Հռոմէն մինչեւ Սիկիլիա), ուր կրօնաւորները տակաւին կը պահեն իրենց ազդեցութիւնը զանգուածներուն վրայ , համայնավարութիւնը փոքրամասնութեան մէջ է, եւ կը յաղթանակէ քրիստոնեայ ժողովրդապետութիւնը :

Այսուհանդերձ, Ռուսիոյ եւ Սթալինի սիրոյն իրենց կեանքը զոհելու տրամադիր համայնավարները փոքրամասնութիւն կը կազմեն, բաղդատելով Ֆրանսայի հետ :

Հոգեբանական պատճառները աւելի ուժեղ են: Թող զարմանալի չթուի, եթէ ըսենք որ զանգուածներու դէպի ծայրագոյն ձախ հակումին գլխաւոր պատասխանատուն երբ կը հանդիսանան ղեկավար եւ ունեւոր դասակարգերը :

Անտարակոյս սխալ պիտի ըլլար ընդհանրացնել այս պարագան: Ինչպէս սխալ պիտի ըլլար կարծել թէ՝ կոմունիզմը իր ծոցին մէջ համախմբած է մի՛ միայն յուսահատութեան մատնուած , եւ կամ պուրժուաներու եւ ազնուականներու եսասիրութեան դէմ զայրացած քաղաքացիներ :

Հոգեբանօրէն, Իտալիա դեռ պատրաստուած չէ ժողովրդապետութեան: Դասակարգային տարբերութիւնը շատ աւելի չեշտուած է հոն, քան Ֆրանսայի մէջ :

Ասիկա, ի հարկէ իր պատճառները ունի. — հնօրեայ աւանդամոլութիւն, պատմական երկարատեւ թմրութիւն, քսան տարի Ֆաշական վարչաձեւ, շատ երիտասարդ հանրապետութիւն մը, եւայլն :

Համայնավար քարոզութիւնը «աչքերը բացած է» եւ «գլուխները բարձրացուցած »: Յետադիմական տարրը ի վիճակի չէ հոսանքն ի վեր թիավարելու: Ընդհակառակն, յորձանքը կը քշէ զինք, բայց չուզեր յարմարիլ անոր համընթացութեան :

Կեանքի պայմաններուն ակնբախ անհաւասարութիւնը, ունեւոր եւ ընչազուրկ դասակարգերուն փոխ - յարաբերութիւնները ժամանակավրէպ վիճակ մը ստեղծած են: Խրամատ մը բացուած է, որուն մէկ կողմը կանգնած են արտակարգ թշուառութիւնը, լքումն ու յուսահատութիւնը, իսկ միւս կողմը՝ եսամոլութիւն, գոռոզութիւն, արհամարհանք եւ անգթութիւն: Մարդիկ, որոնք քարանձաւներու բնակիչներուն նման ութով — տասով տեղաւորուած են նկուղի մը մէջ, հաճոյքով չէ որ կը դիտեն ճամբուն վրայ սլացող պերճաշուք ինքնաշարժները :

Եւ եթէ ցոհանային պերճանքի ցուցադրութեամբ միայն: Խոնարհներուն հանդէպ գործածուած ամբարտաւան լեզուն եւ գերադրական արհամարհանքը շատ աւելի ծանր է:

Պատմութեան այս պահուն, անխուսափելի աղէտ մը մղձաւանջը կ'ապրի մարդ, երբ կը նկատէ համատարած թշուառութեան բոյներու կողքին բարձրացող հոյակապ պալատները :

Ժողովուրդի պաւակ իտալացին բարեսիրտ է եւ լաւ նկարագիր ունի: Միշտ ըղձուած եւ հանդուրժած է կեանքի պայմաններու անհաւասարութիւնը: Բայց, արդար հատուցման մը անհրաժեշտութիւնը հետզհետէ աւելի հրամայական կը դառնայ :

Հետզհետէ աւելի վտանգաւոր կը դառնայ քաղաքի եւ դաշտի գործաւորը պաշտօնական սակացոյցէն աւելի վար գինով մը վարձելու ընչաքաղցութիւնը.— « կ'ուզես ընդունէ, կ'ուզես մի ընդուներ»: Եթէ անօթի է, ստիպուած է ընդունիլ՝ Սպասուհին կը նկատուի զերի մը: Տմարդի վերաբերումի մը ենթակայ է ան շատ յաճախ: Իրաւունքին մէկ մասը միշտ վար կը զրուի, եւ բաժինը պնակ մը ապուր է կամ խմոր :

— Քանի - քանի անգամ լսած եմ սպասուհիներ, որ շատ բնական կերպով կ'ըսեն.— «Մի այն ջուր կը խմեմ,՝ ինկ իրիկունը կը բաւականանամ ապուրով եւ կտոր մը պանիրով, որպէսզի ստիպուած չըլլամ գինի եւ միս տալ սպասուհիին» :

Բայց բաւարարական ընտանիքներէ , ամէն տուն սպասուհի մը ունի: Ինչ որ հազուադէպ է, երբ Իտալիայէն Ֆրանսա կ'անցնիք, Ֆրանսայէն՝ Անգլիա եւ Անգլիայէ՝ Մ. Նահանգները: Հսկայ բանակ մը կը կազմեն հնազարեան դերիներու այս շատաւիղները :

Կառավարութիւնը կը տեսնէ՞ այս կացութիւնը: Կ'ընէ՞ ինչ որ պէտք է բարելաւելու համար զայն: Դժուար է հաստատական պատասխան մը տալ :

Իտալիոյ մէջ, կոմունիզմի ապագան կախում ունի երկու գործօններէ: Առաջինը, ընչազուրկներու ապրուստի պայմաններուն բարելաւումն է, եւ ընկերային զանազան խաւերուն միջեւ գոյութիւն ունեցող անհաւասարութեան մեղմացումը : Երկրորդ՝ բարեշրջումը յետադիմական մտայնութեան :

Հարկ է պատշաճիլ ժամանակի ոգիին եւ գաղափար երու ընթացքին : Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Խաղաղութեան կողմնակիցներու խորհրդաժողով Երեւան.— Երեւանի մէջ տեղի ունեցած է Սեպտ. 12ին Հայաստանի խաղաղութեան կողմնակիցներու խորհրդաժողով, որուն մասնակցեր են կուսակցութեան ներկայացուցիչներ, մշակութային գործիչներ եւ բանուորներ ու կոլխոզնիկներ :

Ընտրուեր է համահայաստան կոմիտէ, անդամակցութեամբ 43 հոգիի, որոնց մէջ կենտկոմի քարտ. Զ. Գրիգորեան, «Ս. Հ».ի խմբագիր Դալլաքեան, դերասան Վաղարշեան, Ակադեմիայի նախագահ Համբարձումեան, Նայիրի Զարեան, Աւետ. Իսահակեան, Գասրիկ Սելեան, Վելիբէկով, Մաղարլամով, Մ. Սարեան եւ... «Գէորգ VI (Չէօրէքչեան)» :

Ընտրուեր են նաեւ տելեգատներ (պատգամաւորներ) Համամիութենական Գ. Խորհրդաժողովի համար: Պատգամաւորներու մէջ է գարձեալ «Գէորգ VI»:

Էջմիածնի բարեկարգումը.— Էջմիածին (Վաղարշապատ) քաղաքը կը բարեկարգուի: Սկսուեր է Միկոյեան փողոցի ասֆալտապատումը : Ան պիտի ըլլայ մին քաղաքին գեղեցիկ եւ բանուկ փողոցներէն: Անոր երկարութիւնն է մէկ քիլոմեթրը եւ լայնութիւնը՝ 22 մեթր:

Կը բարեկարգուի նաեւ քաղաքին երկրորդ մեծ փողոցը, որ կը կոչուի Շահումեան :

Շուտով պիտի աւարտի քաղաքային այգիի ցանկապատին մէկ մասին կառուցումը :

Այս տարի շահագործման պիտի յանձնուի նորակառոյց հիւրանոց մը: Կը կառուցուի նաեւ Հայկոպի շէնք մը Բաղրամեան փողոցին վրայ :

Երեւանի Օփերայի Նոր եղանակը (սեզոնը).— Օգոստոսի վերջերուն «Անուշ» օփերայի բեմադրութեամբ բացուեր է Երեւանի օփերային նոր եղանակը (1951—1952): «Կոմունիստ» թերթի թղթակցին օփերայի վարիչ Խանջեան յայտնած է, որ այս տարուան նորութիւնը ըլլալու է Զուհաճեանի «Կարինէ»ին բեմադրութիւնը: Անկէ զատ, նոր բեմադրութեամբ պիտի ներկայացուի Սպենդիարեանի «Ալմաստ» պալէն, Ա. Տիգրանեանի «Դաւիթ Բէկ»ը եւ Ց. Ստեփանեանի «Հերոսուհին» :

Խաղացանկի մէջ են նաեւ ռուսական եւ եւրոպական դասական կարգ մը օփերաներ: Հրաւիրուած են նաեւ նոր ուժեր պալէի, նուագախումբի եւ դերասանական խումբի մէջ :

Գծագրիչ - նկարիչ Ռուխկեանի ցուցահանդէսը.— Սեպտեմբերի սկիզբները նկարիչներու տան մէջ բացուեր է գծագրիչ - նկ. րիչ Ռուխկեանի ցուցահանդէսը: [illegible] Ցուցահանդէսին դրեր են մօտաւորապէս 200 նկարներ, որոնցմէ մեծ մաս մը սրբապատկեր բնմայով Լենին, Ստալին, Շահումեան եւայլն: Յաջող նկարներէն են՝ Լենինականի երկաթ. շոգեկառքերու պահեստը», Սայեաթ Նովայի, Խաչ. Աբովեանի եւ Աւ. Իսահակեանի դիմանկարները եւայլն:

Սեւանի իշխան ձուկը Օնեգայի լիճին մէջ.— Ֆինլանտիայի հանրապետութեան սահմաններուն մէջ գտնուող Օնեգայի եւ Ուքօզերոյի լիճերուն մէջ կը տրամ Սեւանի իշխան ձուկեր : Անոր պատմութիւնը հետեւեալն է:— 1948 թուին Հայաստանէն Պետրոզավոդսկ տարուեր են օդանաւով մօտ մէկ միլիոն ձկնկիթ եւ նետուեր են վերոյիշեալ լիճերուն մէջ: Ձուկերու մասնագէտ Սմիրնով յայտնած է «Թասսի» թղթակիցին, որ Սեւանի ձուկերու համար յիշեալ լիճերը կը պարունակեն աւելի շատ եւ լաւ տեսակի կեր, քան Սեւանայ լիճը, որով յուսալի է թէ քանի մը տարիէն իշխան ձուկի լաւ որս կուտան Օնեգայի և Ուքօզերոյի լիճերը :

Նոր գիրքեր.— Հայպետհրատի հրատարակութեամբ լոյս տեսած են թարգմանական (ռուսերէն) կարգ մը երկերու կարգին հետեւեալ գործերը հայ հեղինակներէ :—

Ալ. Շիրվանզատէ՝ «Արտիստը», Վ. Փափազեան՝ «Ընտիր երկերի ժողովածու», ուրտեղ զետեղուած են հեղինակին պատմուածքները, վիպակները եւ «ժայռը» թատերակը, Բ. Վերդեան՝ «Քեզ համար, Լենինգրադ» (վէպ, 392 էջ), Ա. Դարբնի՝ «Մրգաշատի լուսաբացը» (պատմուածքներ, ժողովածու, 116 էջ), Զ. Մարգարեան «Ակնարկներ եւ պատմուածքներ» եւ Խ. Գուլնազարեան՝ «Դաշտի տէրերը եւ հիւրերը» (պատմուածք, 66 էջ):

Աշակերտական տետրակներ.— Երեւանի դպրոցական պիտոյքներու ֆաբրիկին մէջ կազմակերպուեր է մէկ, երկու, երեք, չորս տողանի, քառակուսի եւ այլ տեսակի տետրակներու արտադրութիւն :

Մինչեւ Յուլիս 31ը ֆաբրիկը արտադրեր է երեք եւ կէս միլիոն տետրակ յառաջիկայ ուսումնական տարուան համար :

Պայուսակներ.— Այս տարի դպրոցականներու համար արտադրուեր է 23 հազար պայուսակ եւ 8 հազար գօտի: Մինչեւ տարուան վերջը պիտի արտադրուի եւս 27 հազար պայուսակ :

[illegible] դպրոցներուն պիտի տան ընթացիկ տարուան մէջ 1300 դասատուներ, որոնցմէ աւելի քան 700ը բարձրագոյն կրթութեամբ օժտուած են, 500ը՝ միջնակարգ: Երիտասարդ դասատուներու մեծ մասը պիտի աշխատի հանրապետութեան շրջաններու տարրական եօթնամեայ եւ միջնակարգ դպրոցներուն մէջ :

ՄԵՐ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐԸ

Ֆրանսական Բարձր. վարժարաններուն եւ համալսարաններու մէջ, աչք կը զարնեն հայ ուսանողներու յաջողութիւնները : Պ. Անտալ Զամբեան (որդին հանգուցեալ Յովհ. Զամբեանի) 23 տարեկանին արդէն professeur Agregé տիտղոսն ունի եւ այս տարի Լիլի մէջ, մաս կազմած է պաշտօնէութեանց ժիւրիին: Իսկ իր վերջ եղբայրը [illegible] իրաւաբանական համալսարանը եւ կը պատրաստէ իր թեզը :

ՀԵՄԵԼՍՆԻԻ ախոյեան Ֆասսաթօ Քոփի կիրակի օր մեծ յաղթանակ մը տարաւ Էլեկանոյի մէջ, «ընդդէմ ժամացոյցին»: Ճամբան 15 քիլմ. էր, զոր պէտք է դառնային հինգ անգամ: Իտալացի մարզիկը առաջին ջախջախիչ յաղթանակն է որ կը տանի իր ծանր արկածէն ի վեր, ետին ձգելով իր Ֆրանսայի շրջանի հզօր հակառակորդ Գոպլէն եւ այսպէս վերահաստատելով իր հմայքը յաչս իր անհամար հիացողներուն :

ՀԵՏԱՔՐՔՐԱԿԱՆ ՆՕԹԵՐ

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՔ ՏԱՐԵԿԱՆ 226 ՄԻԼԻՈՆ ՏՈԼԱՐ ԿԸ ԾԱԽՍԵՆ ՁԻՒԹԻ ՀԱՄԱՐ

Ամերիկան, որ աշխարհին տուած է ելեկտրականութիւնը, ինքնաշարժը եւ աժան սիկարը, մէջտեղ չէ բերած աւելի «անհաւատալի» ճարտարարուեստ մը, քան մարդոց ակռաներուն տակ ճաթռտող, ոմանց շատ հաճոյք, ոմանց ալ ջիղերը օդահանող ձիւթի ճարտարարուեստը: Մարդիկ զայն կը նկատեն ժամանց մը, «գեղեցկացումի միջոց մը», եւ ամերիկեան որոշ շրջաններու մէջ՝ ապրելակերպ մը: Բայց ամէն բանէ առաջ անիկա մեծ առեւտուր մըն է :

Անցեալ տարի, ամերիկեան ժողովուրդը ծախսած է 226.000.000 տոլարնոց չուինկ կըմ: Այս գումարը համազօր է 22.6 միլիառ ձիւթի, ինչ որ իր միացեալ երկարութեամբ բաւական է աշխարհի շուրջը 41 անգամ փաթթելու հասարակածին վրայէն :

Վերջին տարիներուն, ձիւթի արտադրութիւնը աճած է շատ աւելի արագ կերպով քան բնակչութեան թիւը: 1940ի եւ 1950ի միջեւ ձիւթի ըսպառումը աճած է հարիւր տոկոսով, ձիւթը դարձնելով չաքարեղէնի ճարտարարուեստին արքան եւ չահարկութեան ոսկեղօծ միջոց մը :

Ձիւթի արքաները իրենց համար առասպելական հարստութիւններ դիզող այս ճարտարարուեստը ստեղծած են տարիներու ընթացքին, համոզելով ամերիկեան ժողովուրդը թէ ձիւթի ամէն մէկ կտոր իր մէջ կը պարունակէ «հրաշագործ նիւթեր» եւ ամենապզտիկ յատկութիւնը որ կը վերագրուի ձիւթին՝ «զովացուցիչ» ըլլալն է: Զանազան բժիշկներ կամ կենսաբաններ ձիւթին վերագրած են հետեւեալ յատկութիւնները. «Ձիւթը կ'աւելցնէ կենսունակութիւնը», «կը մեղմացնէ ջղային լարուածութիւնը»,— այս ձեւով «կը ծառայէ որպէս հողե — ախտաբուժական ամենաաժան դեղ», «ակռաներու առողջութեան համար օգտակար է»եւն.:

Աւելին, թոյլ չտար որ աղջիկները զոյգ կզակ կազմեն: Ձիւթի արքայ մը նոյնիսկ առաջ գնաց ըսելու թէ «լորձնահոսութենէ տառապողներուն աւելի կուտայ որպէսզի տիրապետեն իրենց կզակի մկաններուն», բայց զգուշացաւ նման ծանուցում մը ընելէ, վրան չխնդացնելու համար :

Ձիւթի առուտուրը այնքան ուշագրաւ է, որքան իր արտադրութիւնը: Գինի տեսակէտէն ոչ մէկ ճկունութիւն ունի ձիւթը: Ասկէ 40 տարի առաջ հինգ սէնթ արժող կտոր մը ձիւթը այսօր եւս կ'արժէ նոյնը: Ժամանակը ըլլայ գէշ կամ լաւ, ձիւթը միշտ ալ մեծ շահ կ'ապահովէ իր արտադրիչներուն: Ռիկլի, Պիչնաթ եւ Էմէրիքըն Չիքըլ, այս երեք մեծերը, որոնք ձիւթի արտադրութեան 80 առ հարիւրին տէրն են, ձիւթի ճարտարարուեստը հիմնելէն ի վեր մէկ երրորդ միլիառ տոլարի պատկառելի շահ մը ապահոված են: Ձիւթի մասին եղած ծանուցումը ամերիկեան ճարտարարուեստին ամէնէն մեծածախսերէն մէկն է: Այնպէս որ, ձիւթի ճարտարուեստ մը հիմնելու համար պէտք պիտի ըլլար 50.000 տոլարի մեքենական սարքաւորումին, համար, իսկ երկու միլիոնի՝ ծանուցումի համար ...

Ձիւթի ճարտարարուեստին հիմը դրուեցաւ 1860ին, երբ Նիւ Եորքի մէջ ապրող մեքսիքացի աքսորական զօրավար մը աշխատեցաւ մեքսիկեան ծառի մը հիւթին վրայ ամերիկեան պիզնէսմէններու ուշադրութիւնը հրաւիրել :

Զանազան Ամերիկացիներ, ձիւթի արտադրութեամբ զբաղելէ վերջ, Ռիկլին էր որ զայն կատարելագործեց եւ ծամելը դարձուց ազգային սովորութիւն մը, աւանդութիւն մը:

Առեւտրական բոլոր հնարամտութիւնները օգտագործեց ան ի սպաս ձիւթին: Բազմաթիւ մրցումներու վրայ, ճամբաներու եզերքին, ծանուցումներ փակցուեցան: Իրենց երկրորդ տարիքը լրացնող հարիւր հազարաւոր ամերիկացի մանուկներուն երկուքական կտոր ձիւթ նուիրեց ան : Բազմութիւններու վրայ ձիւթի անձրեւներ տեղացուց: Սինէմայի ու թերթերու միջոցաւ լաւագոյն ծանուցում կատարողները մեծամեծ նուէրներ ստացան :

Ֆիլատէլֆիոյ մէջ գտնուող չորս ընկերութիւններ շաբաթը 25թօն ձիւթ կ'արտածեն աշխարհի չորս կողմը :

Այս ձեւով է որ Ամերիկայի եւ աշխարհի գրեթէ բոլոր ժողովուրդներուն մանրուք դրամները դիզուելով ձիւթի արքաներուն միլիառները կը գոյացնեն :

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԷՋԵՐ (3)

ՔԱՐԻՏԷՋՃԻՆ

Յաճախորդները խորին զարմանքով կը տեսնէին Միրիկին կրած փոփոխութիւնը քանի մը շաբթուան մէջ, կարծես գերբնական զօրութեան մը ազդեցութեամբը, ալ անանկ կոպիտ շարժումներ, բիրտ շեշտեր, կոշտ խօսքեր չունէր, իր սիրելի քարիտէզներուն վրայ իսկ ալ նոյն գորովագին ակնարկը չէր նետեր, ուղղղին կուտար ափին մէջ լեցնելով միջատները, տրուած սակը, առնելով անտարբեր եւ դուրս ելլելով գարեջրատունէն՝ տրտմութեամբ մը համակուած կարծես:

Երբ այն գիշեր ներս մտաւ, ուղղակի մանկամարդ աղջկան սեղանին գնաց ու խնդալով հարցուց թէ ի՞նչպէս գտած էին իր քարիտէզները :

— Շատ համով էին ըսաւ մանկամարդուհին, նորէն տուր :

Միրիկ դարձեալ տուաւ, միշտ շռայլօրէն եւ այս անգամ երթալու պահուն սեւեռուն ակնարկ մը նետեց աղջկան վրայ, որ սարսուռ մը ունեցաւ:

Անկէ վերջ խելացի գաղափար մը յղացաւ քարիտէզճին: Այս սորբին դասակարգի մարդը իր անշնորհ մէջքի գօտիով, իր ապայէ հագուստին կոշտ հիւսկէնովը, այս աղջկանբնական վայելչութեան քովիկը անտեղի ու անպատշաճ բան մը կ'ըլլար, վազեց պատրաստ հանդերձեղէններու խանութ մը, գնելու այն նեղ ու գծուծ զգեստներէն մէկը զորս իր հսկայ ու խորտոտ մարմինը արհամարած էր միշտ, անոնց վրայ ամէն բան, պզտիկ փոտաւէկ, ողորմելի կ'երեւար իր աչքին, հիմա բաղդատութիւն կ'ընէր եւ իր լայն ու դիմացկուն հագուստներուն գերազանցութիւնը կը հասկնար:

Ակամայ, դրեթէ ցաւով կը բաժնուէր անոնցմէ, կ'ուրանար իր բոլոր անցեալը ու նոր ի նորոյ կը հագուէր, կերպարանափոխ կ'ըլլար: Հայելիին առջեւ ուր գնաց կենալու, ինքզինքը չճանչցաւ, ո՞վ էր անոր մէջի երիտասարդը: Վճարեց ու դուրս ելաւ: Թէ յուսահատ էր թէ ուրախ :

Այսպէս հագուած սղուած, Միրիկ աղէկ մը մաքրեց իր չամէլան, ամէնէն խոշոր, ամէնէն կարմիր քարիտէզները դրաւ մէջը, ու սիրտ ի տրոփ, խնդալիր, ներս մտաւ Գիէռ Հոլէն, առանց այլեւս իր խոշոր ձայնով պոռալու.— Քարիտէ՛զ...

Գոհարիկ նստած էր երիտասարդին քովը տրտում երեւոյթով, թաքուն ցաւի մը ճնշումին տակ: Միրիկ իր քալուածքին բոլորովին վանելով սովորական կոպիտ ձեւը, չէք երիտասարդի մը ծեքծեքումովը մօտեցաւ անոնց սեղանին եւ վերէն վար գլխով խոնարհութիւն մը ընելէ ետքը, ըսաւ ժպտելով.

— Ասանկ քարիտէզ հիչ կերած չէք, օրիորդ :

Եւ սկսաւ պնակին մէջ լեցնել կարմիր միջատները :

Բայց աղջկան դէմքը, ի տես Միրիկին այդ խնամեալ կերպարանքին, մէկէն ի մէկ խոժոռցած, խիստ արտայայտութիւն մը էր առած: Անհաճոյ յուսախաբումի մը ենթարկուող մարդու մը դառն կսկիծը կ'երեւէր դէմքին վրայ: Եւ մինչ քարիտէզճին կը շարունակէր լեցնել պնակը, մանկամարդ աղջիկը հարցուց .

— Աս լաթերդ ինչո՞ւ փոխեր ես: Եւ պահ մը վարանելէ յետոյ, — Ալ քարիտէզ չեմ ուտեր, ըսաւ :

(Վերջ)

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

Իրան միշտ կը մերժէ

ՀԱՄԱԿԵՐՊԻԼ ԼԱ. ՀԷՅԻ ԱՏԵԱՆԻՆ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐՈՒՆ

Երեքշաբթի օրուան Ապահովութեան Խորհուրդի նիստին, Եուկոսլաւիոյ պատուիրակ Պ. Ալէս Պեպլէր եւ Հնդկաստանի պատուիրակ Սըր Պենկալ Ռաու յաջորդաբար խօսք առին, օրակարգէն ջնջել տալու ամէն առաջարկ, որ կրնայ անընդունելի նկատուիլ Իրանի կողմէ ։

Մոսկուայի պատուիրակ Պ. Սիմէօն Ձերափին, որ արդէն իր վեթօն դնելու մտադրութիւնը յայտնած էր, հակառակ արտայայտուեցաւ Անգլիոյ առաջարկներուն եւ Եուկոսլաւիոյ ու Հնդկաստանի պատգամաւորներու լուծման եղանակներուն ։

Ասոր վրայ, Անգլիոյ պատուիրակ Սըր Կլէտուին Ճեպ դիտել տուաւ Սովետ պատուիրակին. — Պիտի ուզեմ տեսնել Խորհ. ներկայացուցիչին դէրքը Ռումանիոյ վեհապետութեան նկատմամբ, եթէ այս վերջինը որոշելու ըլլայ Սովետ Միութեան հետ խզել քարիւղի համաձայնութիւնը ։

Ժողովի վերջաւորութեան, Պ. Մոսատեղ հեծկլտալէն բացագանչեց.— Մեղքցէք Իրանի խեղճութեան, եթէ ոչ մեծ պիտի ըլլայ վտանգը »։

Այս կոչը յուզումի ալիք մը ստեղծեց։ Իրանի վարչապետը խոստացաւ փաստեր բերել, որ իր կառավարութեան եւ փեթրոլի ընկերութեան միջեւ ոչ մէկ պայմանագրութիւն գոյութիւն ունի։

ԶՕՐ. ԿԻՒՅՕՄԻ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՏԻՃԱՅԻ ՄԷՋ

Մարոքի մարզպան Զօր. Կիւյոմ, առջի օր Ուտիճա երթալով, հետեւեալը յայտարարած է մամուլին.

« Ճշմարտութեան խաչակրութեան մը ձեռնարկած եմ ընդդէմ սուտի։ Դուք բոլորդ, որ կը սիրէք Ֆրանսան եւ Մարոքը, ինծի պիտի օգնէք ու մենք պիտի յաղթանակենք։ Իմ նշանաբանս է բոլորին, միութիւն եւ աշխատանք, որպէսզի Մարոք տիրանայ իրեն արժանի եղած ապագային ։

« Ձեզ կ'երկարեմ երիտասարդ Մարոքցիներուն, որոնք անգիտակցօրէն մոլորանքի ճամբան բռնեցին, որպէսզի օգնեն մեզի։ Այդպէս պիտի ճանչնանք մեր թշնամիները եւ անոնց հետ պիտի ըլլայ մեր պայքարը։ Ու ես, որ իբր զինուոր կռուեցայ բոլոր ռազմաճակատներուն վրայ, կ'ընդունիմ պայքարը։ Ուրախութեամբ զանոնք վնասելու վիճակէն դուրս պիտի բերենք։ Անոնք յարդ պիտի ունենան։ Կը խորհիմ թէ խօսքերս յստակ են եւ որեւէ տարակոյս չի մնար իմ յայտագրիս մասին »

Պ. ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ԸՆԴՈՒՆԻԼ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԱԿԱԿՇԻՌԸ

Պ. Ատընաուըր Պոնի խորհրդարանին մէջ երէկ կարդացած է միջդաշնակցային յանձնաժողովին իր կատարած դիմումը, Գերմանիոյ ընտրութեանց հակակշռի վերաբերմամբ։ Վարչապետը գոհունակութիւն յայտնած է, Պ. Կրոթվոլ հակառաջարկ չէ բերած իր ճառին մէջ 14 կէտերէն որեւէ մէկուն դէմ, ոչ իսկ ճշդած է թէ որ կէտը անընդունելի կը նկատէ, մանաւանդ լռութեամբ անցած է ընտրութիւնները միացեալ ազգերու հակակշռէն անցնելու առաջարկին վրայէն։ Ու վարչապետը այնուհետեւ եզրակացուց.

« Շնորհիւ բարձր յանձնաժողովին նախաձեռնութեան, միացեալ ազգերուն փոխանցուած է դաշնակցային կառավարութեան առաջարկը, ամբողջ երկրին մէջ ազատ ընտրութիւններ կատարելու համար։ Խորհ. Միութիւնը իբր անդամ ՄԱԿի, պատեհութիւն ունի կարծիքը յայտնելու հարցի մասին ու ըսելու թէ՝ պատրա՞ստ է ընդունելու ամբողջ Գերմանիոյ մէջ ազատ ընտրութիւններու կազմակերպումը։ Այն ատեն, պիտի տեսնուի թէ՝ Խորհրդային Ռուսիան տրամադի՞ր է թէ ոչ Գերմանիոյ միութիւնը իրագործելու ազատօրէն »։

Այս յայտարարութիւնը անակնկալ մը եղաւ եւ Սոցիալ Դեմոկրատները սկսան քրթմնջել որ վարչապետը 24 ժամ կանխած է վաւերագրին ընթերցումը, հետեւաբար ժամանակ չեն ունեցած խնդիրը հանգամանօրէն ուսումնասիրելու։ Այս բողոքը իւրացուեցաւ կուսակցութեանց մեծ մասին կողմէ եւ վիճաբանութիւնը յետաձգուեցաւ յաջորդ օրուան ։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԾԵՐԱԿՈՒՏԱԿԱՆ ԹԵՖԹ, Ամերիկայի Հանր. կուսակցութեան ղեկավարներէն, յայտարարեց թէ թեկնածու պիտի ներկայանայ յառաջիկայ Նախագահական ընտրութեանց։ Կուսակից է մեկուսացումի քաղաքականութեան ։

ՆԱՁԸՄ ՀԻՔՄԷԹ թուրք քաղաքացութեան մը ձեռնարկած է, որպէսզի Պուլկարիոյ Թուրքերը

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ
Կը խօսի ընկեր. Էլէն ԲԻՒԶԱՆԴ
20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ
ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին ։

ՎԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հոկտ. 28ին, երեկոյ
Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ
Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ ։
Կը խօսի ընկեր Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ
27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ չքեղ սրահին մէջ ։
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ
Կը խօսի ընկեր ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ
Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ
Այս կիրակի 21 Հոկտեմբեր ։
Կը խօսի ընկերուհի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԼՍԱՐԱՆԻ

Վերաբացումը, թէյասեղանով մը Հոկտ. 23-ին, երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, ի պատիւ բանաստեղծուհի ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆի Cadet սրճարանին վերնայարկը։

Խօսք կ'առնեն Պ. Պ. Պարսամեան եւ Վ. Օշական։ Կ'արտասանեն Տիկին Ա. Բալուեան, Օր. Ա. Սամուէլեան, Պ. Պ. Վ. Պարոնվարդեան եւ Ժ. Փալամուտեան ։

╳ Յաջորդ հաւաքոյթին դասախօսն է Պ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան կողմէ։ Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանի վերնայարկը։ Համակիրներ եւ ծնողներ սիրով կը հրաւիրուին ։
Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր ։

ՍԷՆԹ ԱՆՆԻ ԴՊՐՈՑԸ.—17 Հոկտեմբերէն վերաբացուած է Տիկին Ա. Տէօքմէճեանի ուսուցչութեամբ։ Կը հրաւիրուին հայեցի կրթութեան նախանձախնդիր ծնողներ իրենց զաւակները արձանագրել, ինչպէս Քղիի Հայր. Միութիւնը որ իր նիւթական աջակցութեամբ 10 տղայ արձանագրած է ։

ԾԱՆՕԹ ԴԵՐԱՍԱՆ ԹՐԱԳՕՇ

Մարսէյլի մէջ կը ներկայացնէ այս շաբաթ երեկոյ ժամը 9ին, Մաջընոյի սրահը (rue d'Aubagne 88)։ Առաջին անգամ ըլլալով

ՀԱՐՈՒՍՏԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

(Ճարտարապետ Արման) 8 արար։ Բազմաթիւ երգերով եւ պարերով, նուագախումբ ղեկ. Ս. Ջէօրէքճեանի։ Դերակատարներ Թրագօշ, Սիւզան, Տիկ. Գալուստեան ։ Մուտք 100եւ 200 Ֆր.

Ուշադրութիւն.— 21 Հոկտ.ին կիրակի Պ. Օտտօ, Գար էնթէրնասիոնալի մէջ, կը ներկայացուի « ԱՆՈՒՇ »ը ։

ԴՊՐՈՑԻ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ.— Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցը վերաբացուած է 14 Հոկտեմբերէն սկսեալ։ Բոլոր դասարաններուն համար դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան կիրակի օրերը միայն։ Արձանագրութեան համար ծնողներէն կը խնդրուի կիրակի առաւօտ ներկայացնել իրենց զաւակները դպրոցի սրահը։

ԳԵՐ. ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՋԱՊԱՀԵԱՆ կ'ընդունի այցելուները եկեղեցին, ամէն օր ժամը 10—12 առաւօտուն, իսկ կէս օրէ վերջ ժամը 3—6 Պ. Վահէ Թօսունեանի բնակարանը, 30 rue de la Pompe, Paris (16) : Tél. Tro. 12-73:

երկիր չգաղթեն։ Թուրք բանաստեղծը կը պնդէ որ, Թուրքիոյ կիներուն եւ գիւղացի աղջիկներուն պատիւը կը բռնաբարուի, իսկ տղամարդիկն ալ գերիի պէս կը գործածուին ադաներուն կողմէ ։

ՀԱՅՏԱՐԱՊԱՏԻ նիզամը, որ հեռացած էր երկրին Հնդիկներուն կողմէ դրաման հետեւանքով, Անգարա հասած է իր նախարարներով ։ Հետն է իր առասպելական գանձը, զոր տրամադիր է վերադարձնել այն պարագային, եթէ ժողովուրդը ուզէ հանրաքուէով ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Կոմիտէին ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, «Համօ Օհանջանեան» ակումբին մէջ։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ ։

ԳԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի ժողովը այս շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, ընկերուհի Հէքիմեանի բնակարանը, 144 Ave. Aristide Briand Գանկէօ։ Կարեւոր օրակարգ։ Ներկայ կ'ըլլայ Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչը ։

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը։ Ստիպողական եւ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։ Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Էլէն Բիւզանդ ։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը 29 Հոկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը։Դասախօսութիւն երախաներու կրթութեան մասին։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն Խրիմեան սրահին մէջ ։

Հ. Յ. Դ. ՊՈՄՈՆԻ «Զաւարեան» ենթակոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ երեկոյ ժամը 9.15ին, սովորական հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն։ Բացակաները նկատի կ'առնուին։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։ Կը խնդրուի ճշդապահ ըլլալ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ.— Հ. Յ. Դ. Եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէին ժողովը այս շաբաթ ժամը 20.30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

Արարատի 33րդ տարեկիցը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի օր, խաղարագ առաւօտուն Բրատօյի մայր եկեղեցին։ Ներկայ կ'ըլլան Պուշ տիւ Ռոնի նահանգապետը,ցամաք., ծովային ուժերու հրամանատարը, եւ բոլոր ընկերութիւնները։ Հրամանատար Պեռւա տ'Ավիի աղջիկը մարքիզուհի Ֆորեսթա պիտի կարդայ իր ալեւոր հօր ուղերձը։

Կը խօսի՝ Պ. Տ. ԹԻՖԻԷԵԱՆ։

Ժամը 13ին հացկերոյթ, Chateau des Fleursի մէջ, նախագահութեամբ Մարսիլիոյ քաղաքապետին ։ Ճաշագին 1500 Ֆրանք ։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը «Արմենիա» երգչախումբով, պարի նուագախումբ (Ջէօրէքճեան) եւն.։

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

Վեր. Յ. Ղազարոսեան կը յայտարարէ վերաբացումը հայերէն դասընթացքներուն, Մարսէյլ, Ֆիլիփ տը Ժիռառ թիւ 2, սրահին մէջ ։

Նոյնպէս կը վերաբացուին իր հովանաւորութեան տակ, հայերէն դասընթացքներ Լա Սիոթա, Աւետ. սրահին մէջ։ Դասախօսներ՝ Օր. Գասպարեան եւ Պ. Բրուտեան ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, Փարիզի Ժան Կուժոն եկեղեցիին մէջ, յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ Պ. ԿԱՐԳԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, իր վշտակիր մօր, Տիկին Կ. Փափազեանի եւ եղբօր Պ. Յ. Փափազեանի կողմէ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ՔՈՆՖԷՔՍԻՈՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ՄԸ

Կ'ուզէ կնոջ վերարկուի եւ ժաքեթի համար յանձնարարութիւններ ունենալ, շատ նպաստաւոր պայմաններով։ Դիմել M. APELIAN, 26 rue Borrego, Paris (20) ։

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Հոն պիտի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ Եւրոպական բոլոր կերակուրները ։ ՀՈՆ է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով։

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Samedi 20 Octobre 1951 Շաբաթ 20 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6590-Նոր շրջան թիւ 2001

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՆԱԽ, ԿՏՈՐ ՄԸ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆ

Սեպտեմբերի սկիզբը, Պոլսոյ մէջ գումարուած է միջխորհրդարանական համաժողովը, մասնակցութեամբ 320 պատգամաւորներու, 31 երկիրներու կողմէ ։

Ամէն տարի կը գումարուի այս համաժողովը, որ աւելի շատ փոխադարձ ծանօթութեան ու քարոզութեան կը ծառայէ, քան գործնական նպատակներու ։

Հետաքրքրական են սակայն զանազան երկիրներու պատուիրակներու խօսքերն ու ճառերը, որոնք կրնան գաղափար մը տալ մասնակցող ժողովուրդներու բաղձանքներուն մասին ։

Թուրք հանրապետութեան նախագահը՝ Ճէլալ Պայար այս առթիւ փայլուն ընդունելութիւն մը սարքած է Տոլմա Պահչէի շքեղ պալատին մէջ, ուր պատգամաւորները շրջած են պատմական պալատին զանազան յարկաբաժինները։ Պատուասիրութեան, ինչպէս ճառերու կողմէ՝ կասկած չկայ որ Թուրքերը ոչ մէկ երկրէ ետ կը մնան ։

Շատեր չեն գիտեր թերեւս, որ Թուրքը իր զոհը ղեկտնելէ առաջ իսկ, յաճախ անուշ կը խօսի անոր հետ. կը ժպտի նոյնիսկ, նախ քան անոր գլուխը կտրելը։ Մեր փորձառութիւնը այսպէս կ'ըսէ ։

Բայց գիտէ նաեւ լաւ ճառեր խօսիլ ազատութեան, արդարութեան, խաղաղութեան եւ մարդկային իրաւունքներու մասին։ Այսպէս եղած է Սուլթանական, Իթթիհատական, Քէմալական, Հալքեան շրջաններու Թուրքը եւ այդպէս ալ կը շարունակէ ապահովաբար։

Համաժողովին մէջ, օրինակի համար, Թուրքիոյ արտաքին նախարարը Ֆուատ Քէօփրիւլիւ պերճախօս ճառ մը արտասանած է, ջատագովելով «միջազգային համերաշխութեան», Ազատ աշխարհի» եւ «Արդարութեան գաղափարները։

« Մեր արտաքին քաղաքականութեան յենակները կը կազմեն ազգերու իրաւական հաւասարութիւնը, հասարակաց ապահովութիւնը եւ դրացիներու հետ բարւոք յարաբերութիւնը »։

Թուրք արտաքին նախարարը հպարտութեամբ աւելցուցած է որ « իրականացուցած են » այս սկզբունքը ։

Իրա՞ւ են այս խօսքերը ։

Ճի՞շդ են այս խօսքերը ։

Անկե՞ղծ են այս հաւաստիքները ։

Մեզի համար շատ դիւրին է պատասխանել, բայց Թուրք արտաքին նախարարին համար շատ դժուար ։

Կը հասկնանք Ֆուատ Քէօփրիւլիւի դժուարութիւնը, որովհետեւ շատ մը ուրիշ ժողովուրդներու կարգին կայ ժողովուրդ մը, «Արեւելեան Նահանգներ»ու նախկին բնակիչ, որ չի հաւատար վերի խօսքերուն, պահելով իր անվստահութիւնը։ Անվստահութիւն՝ որ կը մնայ ու պիտի մնայ ընդմիշտ, որքան ատեն որ Արդարութիւնը ոտնակոխուած է եւ գիշատիչ ախորժակները բաց են տակաւին ։

Նոյն օրերուն, Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին նախագահը՝ Թէվֆիք Գօրալթա, համագումարը բանալով, ողջունած է 320 պատուիրակները եւ եզրակացուցած .

« Սրտանց ձեզի հետ ենք, քանի որ կը ծառայէք արդարութեան եւ մարդկային իրաւունքներու դատերուն »։

Ինչ խուզիչ յայտարարութիւն։ Արդարութի՞ւն ալ կայ եղեր ուրեմն, որ կը խօսի ժողովուրդներու « իրաւունքներուն մասին ։

Ուրիշ ժողովուրդներ խնդիր ունին քարիւղի, ջրանցքի, կամ հում նիւթերու համար ։

Ինչ ահագին անդունդ այս ժողովուրդներու պահանջներուն եւ պահանջներուն միջեւ ուրիշ ժողովուրդի մը, որ ոչ թէ ջրանցքի ու քարիւղի մասին կը մտածէ, այլ ապրելու իրաւունքին մասին. կտոր մը արեւի մասին՝ իր երկրին, իր հայրենիքին մէջ ապրելու համար ։

Միջազգային խաղաղութի՞ւն — ինչո՞ւ չէ։ Բոլոր ժողովուրդներուն երազն է։ Բայց նախ՝ կտոր մը արդարութիւն անոնց, որոնք յանուն արդարութեան խաչուած են եւ դարերով արիւն թափած՝ մարդկային տարրական իրաւունքներու ի խնդիր ։

Այլապէս կը ծիծաղին Տոլմա Պահչէի սուլթանական պալատին հին ստուերները ...

Խմբագրական՝ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ

ՏՈՄՍԵՐ

ԻՐԵՆՑ ՁԵՌՔՈՎ ՓՈՐԵՑԻՆ ԻՐԵՆՑ ՀՈՐԸ

Տարիներ առաջ, թղթատած եմ Ֆրանսացի իմաստասէրի մը, Կիւսթավ Լըպոնի, « Քաղաքական փիլիսոփայութիւն» հատորը որուն մէջ հեղինակը դիտել կու տայ թէ Եւրոպան, ինքն է, որ յանցաւոր է երբ Ասիոյ կամ Ափրիկէի յետամնաց ժողովուրդները «գլուխ կը բռնեն» ու կը ճառեն ինքնավարութեան, անկախութեան եւ այլ իրաւունքներու մասին ։

Իմաստասէրին այս ջախջախիչ յայտարարութեանց ոգիին համաձայն չըլլալով հանդերձ, կ'ընդունիմ որ որոշ ճշմարտութիւններ կան անոնց մէջ։ Արդարեւ, Եւրոպացիք, ինչ պէտք ունէին լուսաւորելու Ասիան ու Ափրիկէն ։

Բայց, ինչպէս արեւելեան առածն ալ կ'ըսէ. — կեավուրին խելքը վերջը տեղ կ'ըլլէ... Իրենք փորեցին իրենց հորը որուն մէջ արդէն սկսած են թաւալգլոր իյնալ՝ վերջին քանի մը տասնամեակներուն։ Ըրին, թող քաշեն ։

— Այո, շատ սխալ ըրինք, կը դանդատէր Անգլիացի մտաւորական մը այս տողերը ստորագրողին. մեր ի՞նչ գործն էր որ Հնդիկ ուսանողները Աքսֆըրտ ու Քէյմպրիճ բերինք... Կանտին մեր գլխուն փորձանք դարձաւ ..

Միայն Կանտի՞ն ։

Ահաւասիկ արդիական Եգիպտոսը, որ կը համարձակի փակել Սուէզի ջրանցքը ։

Ահաւասիկ Հնդկաստանը, որ իր անկախութիւնը ստացաւ յիսնամեակի մը պայքարէն ետք ։

Ամէնէն հետաքրքրականը — Իրանը որ, անցեալ օր, կամացուկ մը բռնեց Բրիտանական Առիւծին բաշերէն եւ կը քաշէ ու կը քաշէ — առանց հետեւանքներու մասին մտածելու ։

Միայն մեր պայքարն էր որ, իր լրութեան չհասաւ — ոչ տակաւին — հակառակ որ ամէնէն արժանաւորներէն մէկն էինք՝ մեր անկախութեան տիրանալու համար ։

— Իրանցիներուն ըրածն ալ չի վայլեր, կ'ըսէ բարեկամս... առանց Անգլիացիներուն, իրենք պիտի կրնայի՞ն շահագործել քարիւղի հանքերը... Թող երախտապարտ ըլլան Ճան Պուլին ...

Երախտապարտ ։

Ազգերու բառարանին մէջ այդ բացատրութիւնը չկայ ։

Այն ժողովուրդները որ երախտագիտութեան մասին կը խօսին, կը հանեն մեր օրին — այսինքն կը մնան ակլոր եւ ասոր-անոր կարեկցութեան արժանի ։

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՏՕՔԹ. ՄԱՔՍ ԹԷՅԼԸՐ Նոպէլի բժշկական մրցանակը ստացած է Սթոքհոլմի Քարոլին կաճառին կողմէ։ Պսակաւորը վարձատրուած է դեղին տենդին դէմ իր յղացած ազդեցիկ պատուաստին համար։ 51 տարեկան է, անդամ Ռոքֆէլլըրի հիմնարկութեան, շուրջ 21 տարի աշխատած է այդ գիւտին համար։ Մրցանակին գումարը 168.000 քուրոն է, որ մօտաւորապէս 11ուկէս միլիոն ֆր. կը բռնէ ։

ԿՐԹԱԿԱՆ Ազգ. Դաշնակցութեան վարչութեան որոշումով, համալսարանի դասախօսներն եւ ուսուցչապետներն ալ պիտի մասնակցին Նոյ. 9ին վարժապետներու սարքած գործադուլին, իրենց համերաշխութիւնը յայտնելու համար ։ Ցոյցը կազմակերպուած է հակաշխարհական օրէնքին դէմ բողոքելու համար։ Ոչ մէկ դաս նախակրթարաններու եւ երկրորդական վարժարաններու մէջ գործադուլին օրը ։

ԹԱՂԱՊԵՏԱԿԱՆ խորհրդական Պ. Ռիւէյի առաջարկով, հրահանգ տրուած է տրուարձաններու բարեգործական հաստատութիւններուն մեթրոյի օթօպիւսի տոմսեր ծախել տնտեսապէս տկար անձերուն 33 առ հարիւր զեղչով, ինչպէս կ'ընեն Փարիզի քաղաքապետարանները ։

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ մեկնելէ առաջ, ամերիկ. դեսպան ծովակալ Գիրք տեսնուած է Պ. Վիշինսքիի հետ, Քորէայի խնդրին բարւոք կարգադրութեան համար։ Այս տեսակցութեան շուրջ թեր ու դէմ մեկնաբանութիւններ կ'ըլլան։ Սովետները բացէ ի բաց կ'ամբաստանեն ամերիկեան կառավարութիւնը, որ նախայարձակ եղած եւ դժուարացուցած է Քորէայի հարցին լուծումը։

Եգիպտոսի կացութիւնը կը ծանրանայ

ԸՆԴՀԱՐՈՒՄ ԱՆԳԼԵՒԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ԶՕՐՔԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

Եգիպտոսի ներքին գործոց նախարարը Մեծն Բրիտանիոյ վրայ նետեց պատասխանատուութիւնը անցեալ օրուան արիւնալի միջադէպերուն, որոնք այնքան զոհեր խլած էին։ Ծերակոյտին առջեւ նախարարը յայտարարեց թէ՝ եգիպտ. ոստիկանութիւնը կատարելապէս տէր էր կացութեան միջադէպերու ընթացքին, Սուէզի ջրանցքի գօտիին մէջ, մինչեւ որ Անգլիացիները սկսան միջամտել ։

Գահիրէի մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատուած է։ Ոստիկանութեան ձիերը եւ բեռնակառքերը կ'երթեւեկեն քաղաքին գլխաւոր փողոցներուն մէջ։ Օտարները վերսկսած են իրենց գործին ։ Միայն քանի մը մանր մունր ցոյցեր տեղի ունեցան ուսանողներու կողմէ ։

Բրիտանական հրամանատարութիւնը ամբարտակներ կանգնած է Իսմայիլեայի ամէն կողմը, զինուորները պահակ կը կենան բոլոր կամուրջներուն վրայ. ամբողջ գիշերը զրահապատ պահակախումբեր շրջեցան փողոցները։ Ցամաք զօրքը կը հերքէ թէ քաղաքը պիտի փոխանցուի եգիպ. իշխանութեան ։

Երէկ հաղորդեցինք թէ Եգիպտացիները պօյքոթի ենթարկած են անգլ. զօրախումբերը, պարէնաւորումը արգիլած, հեռաձայնի գիծերը խզած։ Ասկէ զատ, ճամբու դրած են Ասուանի հիդրոկայանի անգլիացի երկրաչափները։ Բրիտ. հրամանատարութիւնը որոշած է Գահիրէի անգլիացի ուսանողները փոխադրել Սուէզի ջրանցքի գօտին ։

Եգիպտոսի նախարարաց ժողովը երէկ որոշած էր կազմել Գեր. Խորհուրդ մը, որ պատասխանատու պիտի ըլլայ երկրին ուղեգծին եւ զին. գործողութեանց։ Իւրաքանչիւր նախարարութիւն յանձնաժողով մը պիտի կազմէ, որպէսզի ի հարկին Գեր. Խորհուրդին ներկայացնէ զին. ճիգերուն վերաբերեալ թելադրութիւններ եւ անհրաժեշտ միջոցներ ։

Նահաս փաշա յայտարարած է խորհրդարանին առջեւ.— Մենք պատրաստ ենք ամէն պատահականութեան։ Ներկայ կացութիւնը կը պահանջէ սերտ համերաշխութիւն եւ ընդհ. զոհողութիւններ։ Գործօնէութեան ժամը հնչած է։ Եգիպտոս կ'ակնկալէ որ իւրաքանչիւրդ դրական գործ մը կատարէք։ Այս օրուընէ սկսեալ, ոչ մէկ համագործակցութիւն գրաւողներուն, կեղեքիչներուն եւ մեր երկրի թշնամիներուն հետ։ Մենք ընտրեցինք մեր ճամբան եւ հոն ալ պիտի մնանք, ինչ որ ալ ըլլան մեզի սպասող զոհողութիւնները եւ դժուարութիւնները »։

Մինչ նախորդ օրուան զոհերուն արիւնը դեռ չէր ցամքած, նոր ու շատ աւելի ծանրակշիռ միջադէպ մը իրարու դէմ կը ցցէ Եգիպտոսն ու անգլ. գրաւման ուժերը։ Բրիտ. զօրքերը կ'ուզեն տիրանալ Ել Ֆերտանի կամուրջին, որ տեղացիներուն ձեռքը կը գտնուի։ Ընդհարում մը կը ծագի եգիպ. եւ անգլ. զօրքերուն միջեւ. Արաբներէն կը սպաննուին երկու եւ կը վիրաւորուին հինգ հոգի, իսկ գրաման բանակէն ոչ մէկ զոհ ։

Ֆայետի անգլ. բանակատեղին կը հաղորդէ թէ՝ Եգիպտացիները նախայարձակ եղած են առանց ազդարարութեան, մինչ Անգլիացի զօրքերը կը մօտենային կամուրջին։ Էլ Ֆերտանի այս կամուրջը շինուած է պատերազմի ընթացքին եւ կը միացնէ Եգիպտոսը Ասիոյ Կազա նահանգին, որ պահպանուած է եգիպ. պահակազօրքին կողմէ ։ Սուէզի ջրանցքին վրայ, ան կը ծառայէ ինքնաշարժերու, բեռնակառքերու եւ կառախումբերու երթուդարձին ։

Եգիպտացի սպայ մը տարբեր ձեւով կը ներկայացնէ դէպքը «Էժիփշըն Փրես»ի.— Իննսուն հետեւակներէ բաղկացած անգլ. ջոկատ մը, զինուած երեք մանրափող թնդանօթներով, առտուան ժամը մէկին տեսնուեցաւ կամուրջին մօտակայքը։ Անգլիացիները առանց ազդարարութեան կրակ բացին կամուրջը պահպանող 24 եգիպտացի զինուորներուն վրայ։ Կրակելէ առաջ եգիպտացի զինուորներուն կամուրջը իրենց յանձնելու խօսքը չըրին։ Եգիպտացիները փոխադարձեցին, ընդհարումը տեւեց մինչեւ առտու, վերջապէս տեղի տուին»։

Գաղտնիք չէ այլեւս, որ Անգլիացիները զին. գործողութիւններու ձեռնարկած են, Սուէզի ռազմական կէտերը իրենց հակակշռին տակ առնելու համար։ Լոնտոն արդէն իմացուցած է եգիպտական կառավարութեան, որ անգլ. զօրագունդերը պիտի ստանձնեն անդորրութեան պահպանումը, Սուէզի ջրանցքի գօտիին մէջ, նկատի ունենալով ապիկարութիւնը եգիպ. իշխանութեանց։ Զօրագունդերը արդէն դիրք գրաւած են Սուէզի ամբողջ ջրանցքի երկայնքին, ծովափի ճամբուն եւ ջրանցքի անուշ ջուրի եզերքին վրայ, որ հայթայթիչն է գօտիի ըմպելաջուրին։ Անոնք

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՊԱՅՔԱՐԸ ԻՐԱՊԱՇՏ ԹԱՏՐՈՆԻ ՀԱՄԱՐ

(ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

Ա.

(Ամփոփուած Սովետական Գրականութիւն եւ Արուեստ ամսագրէն)

Յ. Պարոնեան այն ականաւոր հայ գրողներէն է, որոնց ձգած գրական հարուստ ժառանգութիւնը մեր գրականութեան ոսկէ ֆոնտն է մտած։ Իր գործերը քանի մը հրատարակութիւններով գտած են ներկայիս լայն զանգուածին սեփականութիւնը։

Իր գաղափարականութիւնը՝ ընկերացած գեղարուեստական անժխտելի արժանիքին, Պարոնեանի ստեղծագործութեան տուած են այնպիսի կենսունակութիւն, որով ան ճեղքելով մօտ հարիւրամեակի մշուշը, հասած է մեզի եւ կը յուզէ ու կ'ոգեւորէ մեր ժամանակի մարդիկը։

Պարոնեան կեանքի հակասութեան կը մօտեցնէր զայն վարպետօրէն արտացոլելու մեծ տաղանդ։ Անոր գրական ժառանգութիւնը հարազատօրէն կ'արտայայտէ ԺԹ. դարու 60—80ական թուականներու հանրային — քաղաքական կեանքի գրեթէ բոլոր բնորոշ կողմերը։ Մեծ երգիծաբանը այդ կեանքի կրաւորական արտացոլողը չէ, այլ իր ժամանակաշրջանի հանրային յարաբերութեանց խիստ դատաւոր։

Պարոնեանի հանճարեղ գրչի տակ դարաշրջանի դէմքերն ու դէպքերը, հանրային երեւոյթները կ'երեւան իրենց ներքին էութեամբ եւ ոչ թէ այնպէս ինչպէս կը ձգտէին ցոյց տալ կղերապահպանողական կամ ազատական մամուլն ու հրատարակութիւնները։ Պարոնեանի գրչի տակ ժամանակի «ազգային ջոջերը» (հանրային - քաղաքական գործիչներ, գրողներ, խմբագիրներ եւն.), այդ թմբկահարուած «հսկաները» մերկացած արտաքին պաճուճանքէն՝ կը կանգնին ընթերցողի առաջ իրենց գաճաճային փոքրութեամբ, մտաւոր ու բարոյական սնանկութեամբ, խաբէութեամբ, կեղծիքով։

Պարոնեան մեծ տաղանդով ցոյց է տուած թէ ինչպէս քաղքենի յարաբերութիւնները աստիճանաբար կը զրկեն մարդը իր ամէնէն ազնիւ գիծերէն, բարոյականէն, ազնուութենէն, վեհանձնութենէն, արժանապատուութենէն եւ կը փոխարինէ զանոնք վրայ խարխլուած անբարոյութեամբ, այլասերումով, խաբեբայութեամբ, քծնանքով, շողոքորթութեամբ եւ կեղծիքով։ Քաղքենի յարաբերութեանց ծնունդ, հանրային այս բոլոր երեւոյթները դասական պարզութեամբ նկարագրուած են իր երգիծաբանութեանց եւ «Մեծապատիւ Մուրացկաններուն» մէջ։

Հրատարակելով այս բոլորը, Պարոնեան կոչ կ'ընէ ոչ թէ լալ, այլ պայքարիլ զանոնք բառնալու եւ անոնց ծնունդ տուող հասարակակարգը ջնջելու համար։

Պարոնեան՝ մամուլէն եւ գիրքէն վերջ, պայքարի զօրաւոր զէնքերէն մէկը կը համարէ թատրոնը եւ շատ գրած է թատրոնի համար եւ թատրոնի մասին։ «Ընթերցո՛ղ, թատրոնը կը սիրեմ, կը գրէ, բայց չեմ գիտեր թէ թատրոնն ալ զիս կը սիրէ՞։ Բնականաբար մարդս իր սիրած առարկային վրայ քիչ մը շատ կը խօսի, օրինակ սիրահարք իրենց սիրուհիներուն վրայ»։

Պարոնեան եղած է բազմակողմանի կերպով զարգացած, կարգ մը լեզուներու ծանօթ, թատերական արուեստին ու համաշխարհային թատերգութեան ծանօթ գրող մը։ Իրենց բնագրին մէջ կարդացած է հին թատերական երկերը, ֆրանսական գրականութեան լաւագոյն նմոյշները եւ այս ամբողջ պաշարով ձեռնամուխ եղած է հայ թատրոնի զարգացման, եւ իր հեղինակաւոր խօսքը ըսած է։ Մօտ քսան տարի մտրակը ձեռքը խարազանած է այն մարդիկը, որոնք արուեստը կը հեռացնէին ժողովուրդէն։

Յակոբ Պարոնեան գրական ասպարէզ մտաւ այնպիսի ատեն մը երբ թէ արեւելահայ եւ թէ արեւմտահայ, հանրային քաղաքական կեանքը կ'ապրէր իր ազգ. զարթօնքի շրջանը։ Այս տասնամեակներու օրակարգի մէջ էր Թրքահայաստանի ազատագրութեան հարցը, դարաւոր ճնշումէն և հալածանքէն, թալանէն ու կոտորածէն հիւծած եւ քայքայուած ժողովուրդը կը հաւաքէր իր ուժերը, կը պատրաստուէր օրհասական պայքարի սուլթանական բռնապետութեան դէմ։

Սուլթանականութեան դէմ նախապատրաստուող պայքարի մէջ վճռական դեր կրնար կատարել պատմական անցեալի վերհանումը, հայ ժողովուրդի պատմութեան փառաւոր էջերու ցուցադրումով հայրենասիրական պայքարի հրահրումը։ Ահա թէ ինչու 50—60ական թուականներուն թէ բանաստեղծութեան, թէ թատերգութեան մէջ գերակշիռ տեղ կը գրաւեն պատմական նիւթերը։ Այդ թատերագիրներէն են Ս. Հէքիմեան, Յակոբ Կարինեան, Թովմաս Թէրզեան, Մ. Պէշիկթաշլեան, Գ. Դուրեան։

1861ին Նալբանդեան «Մեղու» պարբերականին մէջ հրատարակեց «Ազգային Թատրոնը Պոլսոյ մէջ» ուր կ'երեւան իր թատերական ըմբռնումները.—

1) Թատրոնը ժողովուրդին մօտեցնելու եւ անոր ծառայեցնելու անհրաժեշտութիւնը։

2) Թատրոնը ժամանցի առարկայ նկատելու գաղափարի ժխտումը եւ անհրաժեշտութիւնը նկատել զայն իբրեւ «ուսումնական ամբիոն», «ամէն հասակի մարդոց» ուսուցանող, «նոր տեսակի դպրոց»։

3) Ուսուցանելիք նիւթի խիստ ընտրութիւն։

4) Անհրաժեշտութիւն ինքնուրոյն թատերգութեան, ժամանակակից հարցերու, ընտանեկան կեանքի որ կը քննէ ամենանուրբ կողմերը, եւ կը դնէ հանրութեան դատաստանին առջեւ։

5) Խստագոյն ընտրութիւն թարգմանական թատերգութեանց։

6) Գաղափարական եւ գեղարուեստական տեսակէտէ բարձրարժէք թատերգութեան կատարման անհրաժեշտութիւն, իրական կեանքի իրապաշտական ցուցադրութիւն։ Հրաժարում բեմական աւելորդ շարժուձեւերէն։

7) Բեմական լեզուի մաքրութեան եւ յստակութեան գիտակցելով, թատրոնը «կ'ուսուցանէ գեղեցիկ հայախօսութիւն, կը մշակէ լեզուն եւ աննկատելի կերպով կը ներմուծէ ազգի մէջ ընտիր ոճեր եւ ազգու դարձուածքներ»։

Յակոբ Պարոնեան գրական ասպարէզ մտաւ Նալբանդեանի այս աշխատութեան լոյս ընծայումէն մօտ հինգ տարի վերջ։ Պարոնեան նոյն պահանջները կը ներկայացնէր։ Ան ալ կ'ընդգծէ թատրոնը ժողովուրդին մօտեցնելու, թարգմանականի փոխարէն ինքնուրոյն թատերգութեան զարկ տալու, բեմադրութիւններու որակը բարձրացնելու եւ բեմական լեզուին ուշադրութիւն դարձնելու անհրաժեշտութիւնը։

Արեւելահայաստանի մէջ Յակոբ Կարինեանի եւ ուրիշներու պատմական ողբերգութիւններուն շատ կարճ ատենի մէջ հակադրուեցաւ կենցաղային թատերգութիւնը։

60ական թուականներուն կէսերուն ասպարէզ եկաւ Գաբրիէլ Սունդուկեանի խորապէս գաղափարական եւ գեղարուեստական բարձր արժանիքներ ունեցող թատերգութիւնը, որ աստիճանաբար սանդուխներէն վար իջեցուց Արշակներն ու Սանդուխտները եւ անոնց տեղ բեմ հանեց Պէպօները եւ Կուկուլինները, Զիմզիմովները. ցոյց տալու երկու տարբեր դասակարգերու պայքարները։

Արեւելահայ բեմի վրայ իրապաշտ թատրոնի յաղթանակն էր, կապուած Գ. Սունդուկեանի եւ Գ. Ջմշկեանի անուան հետ։

Իսկ արեւմտահայերու մէջ ընկերային կեանքը թատրոնի նիւթ դարձնելու պատիւը կը պատկանի Յակոբ Պարոնեանի։ 1865ին ան գրեց «Երկու տէրով ծառայ մը», որ լոյս չէ տեսած իր ողջութեան։ 1868ին լոյս ընծայեց «Ատամնաբուժն Արեւելեան», զաւեշտը, ապա գրեց «Բաղդասար աղբարը», «Շողոքորթը», «Պատոյգը» եւն.։

Պարոնեանի այս երգիծական գրուածքները կը կրեն սկսնակ գրողի որոշ անփորձութիւն, սակայն թէ գաղափարական, թէ իրապաշտական ուղղութեամբ նորութիւն էին արեւմտահայ կեանքին մէջ եւ կը դնէին իրապաշտական, կենցաղային թատերգութեան սկիզբը։ Հեղինակի նպատակն էր մերկացնել աստիճանաբար դէպի այլասերում եւ կործանում ընթացող քաղքենի կեանքը, ցոյց տալ եւրոպականանալու արտաքին շղարշի տակ դէպի անբարոյութիւն եւ այլասերում գլորուող վերնախաւի կենցաղը։

Պարոնեան այս գաղափարախօսութիւնը գեղարուեստական մեծ ընդհանրացումներով տուած է յատկապէս «Բաղդասար աղբար» եւ «Շողոքորթ»ի մէջ։

Պարոնեանի երգիծական մեծ տաղանդը, գեղարուեստ. խօսքին տիրապետելու վարպետութիւնը, կեանքի սքանչելի ճանաչողութիւնը եւ այդ կեանքը հարազատօրէն ներկայացնելու իր արտակարգ ուժը կարելիութիւն տուին վերոյիշեալ թատերգութիւնը ստեղծելու։ Ետալու կերպարներ որոնք հայ գրականութեան հերոսներու պատկերասրահին մէջ կ'ունենան իրենց պատուաւոր տեղը եւ յաջորդ սերունդներուն ցոյց կու տան Պոլսոյ կեանքը հիմնական կողմերով։

50 — 60ական թուականներուն Պոլսոյ մէջ թատերախումբերու խաղացանկին մէջ կը գերակշռէին ֆրանսերէնէ եւ իտալերէնէ թարգմանութիւններ։

Պարոնեան հետեւողական պայքար սկսաւ ատոր դէմ։ Կը մեղադրէր մինչեւ իսկ Վարդովեանը որ իր խաղացանկը կը խճողէր եւրոպական թարգմանական թատերգութիւններով, չէր նպաստեր ինքնուրոյն թատերգութեան զարգացման։ Վարդովեան կ'ուզէր հայ ժողովուրդը դաստիարակել օտար թարգմանութիւններով «ճիշդ այն մարդուն պէս, որ ապտակն օտարին գլխուն իջեցնելով, իր տղան ծեծած ըլլալ կը կարծէ»։

Սովետահայ գրականագիտութեան մէջ այն կարծիքը արտայայտուած է թէ Պարոնեան իրաւացի չէր, թարգմանական թատերգութիւններ այդպէս ժխտել, քանի որ այդ կը տանի ազգ. թատերգութեան մեկուսացման։ Պէտք է նկատի առնենալ սակայն պատմական տուեալ ժամանակաշրջանի առանձնայատկութիւնները։ Այնպիսի ատեն մը, երբ հրապարակի վրայ գրեթէ չկար ազգային թատերգութիւն, վախնալ չափազանցութենէ եւ մեկուսացումէ, անիմաստ էր։ Երկրորդ՝ Պարոնեան չէր մերժեր եւրոպական առաջաւոր թատերագիրներու, օրինակ Շէյքսփիրի, Մոլիէրի ստեղծագործութիւնները։

Յակոբ Վարդովեանի խումբը իր խաղացանկը կը պատրաստէր դաստիարակչական քիչ նշանակութիւն ունեցող թատերգութիւններէ. եւրոպական երկրորդական հեղինակներու ողբերգութիւններէ։

Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Դաշնակցութիւնը եւ իր պայքարը յանուն Հայաստանի ազատութեան

ԽՄԲ.— Այս գրութիւնը տպուած է Փարիզի «*Ռուսսկայա Միսլ*» (Ռուսական Միտք) թերթի **1951** Սեպտ. **28**ի թիւին մէջ։

Յօդուածագիրը ռուս մտաւորական մըն է, ապրած՝ Կովկաս եւ բաւական ծանօթ հայկական կեանքին։ Կարգ մը կոպիտ սխալներ կան, սակայն յօդուածը ընդհանրապէս բաւական ճիշդ տեղեկութիւններ կը բովանդակէ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մասին.— (Ամբողջական ճշդումներ կը կատարենք յառաջիկային).—

Ա.

1890ին Թիֆլիսի մէջ հիմնուեցաւ մի խումբ հայ մտաւորականների կողմից, գլխաւորապէս Մոսկուայի եւ Պետերբուրգի ուսանողներից, հայ ազգային կուսակցութիւնը, ղեկավարութեամբ՝ Քրիստափոր Միքայէլեանի, բժիշկ Յովհաննէս Լորիս — Մելիքեանի, Ս. Զաւարեանի եւ Ս. Զօրեանի (Ռոստոմ) կազմակերպութիւնը համախմբեց, ի մի բերաւ գոյութիւն ունեցող անջատ ազգային խմբակցութիւնները եւ այդ պատճառաւ կոչուեցաւ Դաշնակցութիւն (Ֆեդերացիա) Նոր կազմակերպութեան պաշտօնական բերանը դարձաւ «Դրօշակ»ը, կազմակերպութեան անդամները կոչուեցան «Դաշնակցականներ», այսինքն ֆեդերալիստներ։

Դաշնակցութեան նպատակն էր վերստեղծել հայկական ազգային պետութիւն, իսկ մօտաւոր անմիջական ծրագիրն էր մտցնել բարենորոգումներ Թրքահայաստանում, ազատելով ժողովուրդը վարչական կամայականութիւններից, որոնք հասնում էին չափազանցութեան։ Քիւրտերը եւ մոլեռանդ ամբոխը անպատիժ կոտորում եւ աւերում էին ողջ գիւղեր, առանց խնայելու կիներու, երախաներու եւ ծերերու։

Հետզհետէ, նոր կազմակերպութեան շուրջը սկսան համախմբուել, հայկական ազգային շարժումի գործօն ներկայացուցիչները։ Թիֆլիսի Դաշնակցականներն էին բուն ղեկավարները։

Շուտով Դաշնակցութեան ազդեցութիւնը սկսաւ տարածուել ողջ Թրքահայաստանում։ Կազմակերպուեցան եւ ապաստան գտան հայկական լեռներում հայդուկային խմբեր, պաշտպանելու համար ժողովուրդը հարստահարութիւններից։ Այդ խմբերի ղեկավարները էին ներկայ ազգային հերոսները, Անդրանիկ, Սերոբ փաշա, Նիկոլ Դուման, Սեպուհ, Մուրատ, Քեռի, Համազասպ, Բաբկէն Սիւնի, Հրայր, Դրօ եւ ուրիշները։

Դաշնակցականների առաջին գլխաւոր ելոյթներից մէկն է Պոլսոյ Բանկ Օթոմանի գրաւումը։ Բանկայից նրանք իրենց պահանջները ներկայացրին Սուլթան Աբդուլ Համիդին։ Այդ մեծ դէպքը տեղի ունեցաւ հետեւեալ պարագաների տակ.—

1896 Օգոստ. 26ին, չորեքշաբթի ցերեկից ժամը 1ին, 26 հոգի ղեկավարութեամբ՝ Բաբկէն Սիւնիի եւ Արմէն Գարոյի յանկարծ յարձակում գործեցին Օսմանեան Դրամատան վրայ, կոտրելով պահակները եւ գրաւեցին հաստատութիւնը։

Սիւնին սպաննուեցաւ դրան առջեւ, իր փոխանորդ Արմէն Գարօ Փաստրմաճեանը ստանձնեց ղեկավարութիւնը, անմիջապէս կազմակերպեց դրամատան պաշտպանութիւնը թուրք զօրքերի գրոհներից։ Միաժամանակ Դաշնակցականները բոլոր դեսպաններին դիմեցին դիւանագիտ. հետեւեալ յայտարարութեամբ։

«Մենք կը գտնուինք Բանկ Օթոմանի մէջ եւ այստեղից դուրս չենք ելլեր, մինչեւ որ Սուլթանը յանձն չառնէ լուծել Հայկ. Հարցը միջազգային ժողովի մը միջոցաւ։ Եթէ մեր պահանջները երկու օրէն չգործադրուին, մենք օդը պիտի հանենք դրամատունը»։

Տասնըեւչորս ժամ անընդհատ Դաշնակցական-

ների մի փոքրիկ խումբ էտ էր մղում Թուրք զօրքերի կատաղի յարձակումները։ Մինչ այդ Պոլսոյ ռուս. դեսպանը՝ Նելիտով եւ դրամատան տնօրէնը, Ապերմոնի ապագայ դուքսը, բանակցութիւններ էին վարում Օսմ. կառավարութեան հետ. բանակցութիւնները վերջացան նրանով, որ Սուլթանը երաշխաւորեց Դաշնակցականների անպատիժ եւ ազատ ելքը բանկայից, միեւնոյն ժամանակ Եւրոպան սկսաւ արծարծել Հայկ. Հարցը։

Թուրք պաշտօնէութիւնը իբրեւ վրէժ իրենց համար ամօթալի այդ ձեռնարկին կազմակերպեց Հայերի ջարդ Պոլսոյ մէջ։ Կոտորուեցան շուրջ 7000 մարդ.։

Այս խժդժութիւնը, կատարուած Եւրոպացի ներկայացուցիչների աչքերի առջեւ, տեղի տուաւ խիստ միջամտութեանց դեսպանների կողմից, նրանք խիստ բողոքագիր ներկայացրին Սուլթանին։ Պոլսոյ ռուսական դեսպանի պահանջների համաձայն ցարական կայսրը զօրակոչ յայտարարեց Սեւ Ծովեան նաւատորմի Ղրիմի մէջ, հրամայելով ցամաք հանել յատուկ զօրաբաժին ի պաշտպանութիւն Հայերի։

1896 Սեպտ. 7ին, Դաշնակցութեան ղեկավարներից Տիգրան Երկաթ (ԽՄԲ.— Տիգրան Երկաթ երբեք Դաշնակցական չէ եղած) իր կողմէ հրատարակեց դիմում մը յղուած Թրքական կառավարութեան, ուր կ'ազդարարէր, եթէ Հայերի հալածանքները Թուրքիայի մէջ չդադրին, հայկական զինուած խումբեր նորից ըմբոստութիւններ պիտի կազմակերպեն Պոլսոյ մէջ։ Սուլթանը իմանալով Ռուսաստանի զինուորական պատրաստութիւնները՝ հրամայեց դադրեցնել Հայերի կոտորածը։ Թուրքիայի մէջ այդ շրջանին կոտորուեցան շուրջ 100.000 Հայեր, երկու սեռէ։

Ստանձնելով հայ ժողովուրդի պաշտպանութիւնը եւ վրէժը Թուրքերու եւ Քիւրտերու դէմ Դաշնակցականներըգործում էին Թրքահայաստանի լեռներում զատ զատ հայդուկային խումբերով, ի հարկին միանալով եւ կազմելով մեծ միաւորներ՝ ծանր վնասներ էին պատճառում Թուրքերին։ Յաճախ կը կազմակերպէին կատարել ճակատամարտներ։ Այդ կռիւներից նշանաւորն է « Խանասորի արշաւանքը» կազմակերպուած 1897ին պատժելու համար քիւրտ Մազրիկ ցեղը, որ ամբողջովին կոտորած էր հայկական գիւղ մը 800 հոգի (ԽՄԲ.— Ոչ թէ գիւղ, այլ Աւետիսեանի խումբը)։ Դաշնակցականների միացեալ խումբերը պաշարեցին քրտական վրանները եւ ոչնչացրին։

1899ին Ալաշկերտի հովիտում տեղի ունեցաւ մեծ ճակատամարտ մը Թուրք կանոնաւոր բանակի եւ Դաշնակցական խումբերի միջեւ։ Հակառակ հակառակորդի թուական գերակշռութեան, «կոմիտաճիները» —ինչպէս կոչում էին Թուրքերը հայ հայդուկներին —, կարողացան անցնել սահման եւ ապաստանել Կովկաս։

Հայ հայդուկային կռիւների մէջ յայտնի դաշնակցական Սերոբը երկար տարիներ պատուհաս էր Թուրքերի գլխին։ Նա վրէժխնդիր էր հայկական տառապանքների։ Գործում էր Ախլաթի շրջանում եւ անձեռնմխելի էր, մինչեւ որ հերոսաբար ինկաւ իր 12 ընկերներով, անհաւասար կռուի մէջ, պաշարուած 1500 կանոնաւոր բանակով։

1901ին Անդրանիկը իր խումբով 19 օր, գիշեր եւ ցերեկ դիմադրեց, չորս կողմէն պաշարուած՝ Թրքական բանակէն, Առաքելոց վանքի մէջ, մինչեւ որ յաջողեցաւ պատռել շղթան եւ լեռ բարձրանալ։ Սակայն Դաշնակցականների ամենամեծ արշաւանքները համարւում են1904ի Սասնոյ կռիւները։ Հայերը չկարողանալով դիմանալ հալածանքներին ապստամբային դրօշակ բարձրացուցած էին։

Հայկական լեռներից հաւաքուած Դաշնակցական, օգնութեան գնացող խումբերը կատարեալ ճակատամարտ մը սարքեցին Թուրքերուն դէմ։ Կռուի գիծը սկսում էր Մուշից, տարածւում մինչեւ հարաւ, ընդհանուր հրամանատարն էր Անդրանիկը։ Այդտեղ կռւում էին Հրայրի, Գէորգ Չաւուշի, Քեռիի, Մուրատի, Սեպուհի։ Սմբատի, Առաքելի եւ Գայլ Վահանի խումբերը։

Դաշնակցականները, Սասունցիների հետ միասին երկու ամիս կռուեցան 13 կանոնաւոր Թուրքական գումարտակների դէմ։ Թուրքերին կ'օժանդակէին մի քանի հազար քիւրտական անկանոն խումբեր։ Այդ կռիւների ժամանակ զոհ գնացին Վահան Մանուէլեանը եւ Հրայրը։

ԱՆԹԻԼԻԱՍԻ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱՐԱՆԻ ներքին կեանքի մասին « Հայրենիք »ի մէկ թղթակիցը կը գրէ թէ Գարեգին կաթողիկոս Յովսէփեան որ տարիքով մը ի վեր հիւանդ է, Օգոստ. ամսուն մէջ ունեցաւ երկու հարուածներ։ Դարմանումները զգալի բարեփոխում ըրին։ Յիշողութիւնը գրեթէ կորսնցուցած է։ Երբեմն անգիտակցաբար հին յիշատակներ կը քրքրէ եւ անկապակից բացատրութիւններ կուտայ։ Միաբանութեան ամէնէն տաթիւններ կուտայ։ Միաբանութեան ամէնէն տաբեց անդամը՝ Խադ արք. Աջապահեան կը վարէ ընդհ. փոխանորդի պաշտօնը։ Օգոստ. 22ին գումարուեցաւ Միաբանական ընդհ. ժողովը։ Կաթողիկոսարանի տարեկան ելեւմտացոյցը 150 հազար լիբ, ոսկի է, որ կ'ապահովուի կաթողիկոսարանին կալուածներու հասոյթով, մասնաւոր յատկացումներով եւ նուիրատուութիւններով։ Մօտ 35 հազար լ. ոսկի վարձք կ'ապահովուի երկու կալուածներէ՝ Խերեան եւ Յովսէփեան։ Տարեկան 40.000 լ. ոսկի մուտք կ'ունենայ դպրեվանքը, որդեգրուած սաներու բարեկամներէն։ 4000 տոլար կը նուիրէ Կիւլպապի Կիւլպէնկեան։ Տարեկան 1000 անգլ. ոսկի կը յատկացուի Մելգոնեան կտակէն։ Եւ 2000 տոլար ալ Բարեգործականէն։ Լուրջ կազմակերպութեան եւ բարեփոխութեան կարօտ է Դպրեվանքը որ 50 սաներ ունի, մինչեւ որ Եւրոպա եւ Ամերիկա ուսանող միաբանները վերադառնան Անթիլիաս։ Պատրաստուած եւ հեղինակաւոր դաստիարակներու պէտք կայ։ Կը մտածեն աշնան գումարել Կիլիկիոյ Թեմի ազգ. ընդհ. ժողովը, որուն անդամները ընտրուած են աւելի քան տարի մը առաջ։

Կուսակցական կեանք

Ընկերներ Ս. Վրացեանի եւ Մ. Օզանեանի, շրջանէս անցնելու առիթով, Հ. Յ. Դաշնակցութեան Մարսէյլի Շրջ. կոմիտէս, սարքած էր ընկերահամակրական հանդիպում մը, որ տեղի ունեցաւ ամսոյս 8ին, երկուշաբթի երեկոյ ընկերվարականներու սրահին մէջ։ Անակնկալ մեր կոչը, երկու օրուայ «Յառաջ»ի յայտարարութեամբ, արձագանգ գտած էր մեր բոլոր շրջանները, եւ ժամանակէն առաջ սրահը լեցուած էր ընկերներով, Կ. Խաչուհիներով եւ Նոր Սերունդի երկսեռ երիտասարդութեամբ։ Յոտ կայս լռեցաւ «Մշակ բանուոր» քայլերգը։ Ընկեր Յ. Գափիկեան յանուն շրջանային կոմիտէի հաւաքոյթը բացուած յայտարարելով, բարի գալուստ մաղթեց մեր հիւր ընկերներուն եւ ըսաւ. «13 տարիներու բացակայութենէ մը յետոյ, մեր մէջ կը գտնուի այսօր ընկեր Ս. Վրացեանը։ Ան ծանօթ է բոլորիդ։ Ան բացառիկ վերապրողներէն մէկն է Եւրոպայի Դաշնակցութեան մեծ դէմքերէն, որոնց մեծ մասը կորսնցուցինք այս վերջին տասնամեակին»։ Ոգեկոչելով մեր մեծ մեռելներուն յիշատակը հրաւիրեց ներկաները մէկ վայրկեան յոտնկայս յարգանքի։ Ծանօթացնելով նաեւ ընկեր Մ. Օզանեանը անցաւ յանպատրաստից յայտագրին։ Երգեցին եւ արտասանեցին Նոր Սերունդէն երկսեռ երիտասարդներ, ինչպէս նաեւ Կապոյտ Խաչի անդամուհիներ։ Բոլորն ալ արժանացան ջերմ ծափերու եւ կրկնակի բեմ գալու։ Ընկեր Գափիկեան խօսքը տուաւ ներկայ ընկերներէն՝ ընկեր Սահակ Տէր Թովմասեանի,—«Այս ինքնաբուխ ցոյցը,սրտառուչ է։ Անկարելի է մերղեկավարութիւնը զատել զանգուածէն։Անոնք մէկ մասնիկն են մեր ամբողջութեան, կը մնան մեզի հետ,եւկըվերջանանմեզմով։ Ընկեր Վրացեան կը խորհրդանշէ թէ հայ պետական մարդու եւ թէ հայ մեծագոյն կուսակցութեան ղեկավարի հանգամանքը։ Փափաքելի էր որ միշտ մեր մէջ ունենայինք զինքը։ Բայց աւանդութիւն է Դաշնակցութեան համար չսեփականացնել ոեւէ ղեկավար ընկեր։ Իր հետ ունենալով մեր մէջ ընկեր Օզանեանը, մենք իրմով կ'ողջունենք Ամերիկայի մեր կազմակերպութիւնը, ուր տարիներով գործօն դեր ունեցած է ան։ Խօսք տրուեցաւ նաեւ Պ.Կ. Փօլատեանի,—«Այնդգացումը որ կուզայ եւ մեզ կը խանդավառէ մեր պատանեկան օրերէն սկսեալ, ստիպեց զիս գալու եւ լսելու մեր մեծագոյն կուսակցութեան խօսքը. հիմա զիս կը հրաւիրեն որ խօսիմ, փոխանակ լսելու։ Վստահ եմ որ շատ բան մը պիտի ըսեմ քանի որ սրտէս կուգայ եւ առանց վերապահութեան եւ առանց ոեւէ նկատումի։ Պ. Նախագահը ներկայացուց զիս որպէս բարեկամը, ես բարեկամը չեմ, ես սրտակիցն եմ Դաշնակցութեան։ Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդին իսկէ։Սկսեալ մեր Նախահայր Հայկէն մինչեւ Վարդանը, մինչեւ հայ ազատագրութեան հերոսները։ Ուղեգիծ մը ունի ան, առաքելութիւն մը, հայ ժողովուրդը մտցնել իր պատմութեան հունին մէջ,ցոյց տալ անոր ճամբան եւ ըսել. «Պէտք է քալես մինչեւ վերջնական նպատակը, ազատ, անկախ եւ միացեալ Հայաստանը։ Այդ ճամբուն բարեկամը չեմ, այդ ճամբորդն եմ եւ այդ ճամբուն մէջ գործ փնտռող, եւ աշխատող գործակիցը, եւ օր մը դառնալու զինակիցը»։ Մեր երիտասարդ գրագէտին սրտաբուխ այս խօսքերը բուռն ծափեր խլեցին։ Խօսեցաւ նաեւ ընկ. Հրանտ Սամուէլ իր շարք մը անդրադարձումներէ յետոյ յայտարարեց.— « Այս երեկոյթը որ սարքուած է ի պատիւ Ամերիկայէն եկող մեր ընկերներու, տեղին է եւ արժանի։ Ընկ. Օզանեան որ բախտը ունինք հոս ողջունելու 30 տարիներէ ի վեր լուռ աշխատաւորն է Հ. Յ. Դ.։ Այս պատիւը կ'երթայ Դաշնակցութեան, որուն հաւատարիմ զինուորները եղած են մեր այս երկու ընկերները։ Դաշնակցութիւնը ունի ամէն ինչ աշխատելու եւ յարատեւելու։Ան իր դրօշակին վրայ գրեց «Մահ կամ ազատութիւն» եւ ամբողջ 60 տարի այդ սկզբունքին հաւատարիմ մնաց։ Իր կեանքին կէսը երկրին մէջ նուիրեց հերոսական դրուագներ կերտելու որ յանգեցաւ « Մայիս 28»ի պատմական աքթին։ Երկրէն դուրս ամուր կառչած իր իտէալին կը շարունակէ ազգապահպանման նուիրական աշխատանքը.։ Դաշնակցութիւնը կանգնած է հայ ժողովուրդի կողքին անսասան կամքով հասնելու իր վերջնական նպատակին, Միացեալ եւ Անկախ Հայաստանի։

Ընկեր Օզանեան իր շնորհակալութիւնը յայտնելով ըսաւ. «Խորապէս զգացուած եմ այս ջերմ մթնոլորտէն։ Ակամայ թողուցի Ամերիկան, վարժուած էի անոր եւ կը կարծէի որ ուր որ երթամ օտար պիտի զգամ ինքզինքս։ Բայց երբ ոտք դրի Ֆրանսայի հողին վրայ եւ տեսայ մեր մեծ ընտանիքի անդամները, ես ինքզինքս գտայ իմ հարազատներու շրջանակին մէջ։ Ուրախ եմ եւ հպարտ։ Երրորդ անգամն է որ Մարսէյլէն կ'անցնիմ։ Առաջինը մեծ եղեռնի տարին, համատարած սուգին առջեւ ընկճուած, այցելեցի մեծ յեղափոխականին Մկրտիչ Փորթուգալեանի, ան ալ ընկճուած էր։ Անուանի գործիչը ըսաւ. «Արի եղէք, մի յուսահատիք, հայ ժողովուրդը շատ է տեսած դառն օրեր։ Մեր ժողովուրդին Աստուածը նորէն պիտի ժպտի օր մը», եւ ժպտեցաւ։ Ստեղծուած էր Հայաստանի հանրապետութիւնը։ 1919ին երկրորդ անգամ անցայ Մարսէյլէն մեկնելու Երեւան, Հ. Յ. Դաշնակցութեան 9րդ ժողովին որ կը գումարուէր մեր նորազատ հայրենիքին մէջ։ Այսօր, 1951ին, հոս ձեր մէջ, այս պատկերին առջեւ, ես ալ կը կրկնեմ «մեծ է հայ ժողովուրդին Աստուածը»։ Ես կը հաւատամ որ հայ ժողովուրդը նորէն ոտքի պիտի կանգնի, հայ ժողովուրդը պահեր է Դաշնակցութիւնը, Դաշնակցութիւնը պիտի ջանայ պահել հայ ժողովուրդը մինչեւ որ հասնի ան իր Մեծ օրուան։

Ի պատիւ մեր հիւրերուն երգելու հրաւիրուեցաւ Տիկ. Սիւզան Սիմոնէ — Քիպրիթճեան։ Տիկինը սիրով երգեց «Ես Գուճուլը» ընկերակցութեամբ ներկաներուն։ Վերջին խօսքը տրուեցաւ ընկեր Ս. Վրացեանի, որուն ճառը կը դժուարանամ գրի առնել նկատելով որ ան շօշափեց զանազան նիւթեր որոնք թղթակցութեան մը սահմաններէն դուրս կը մնան։ Պիտի բաւականանամ քանի մը պզտիկ մէջբերումներով.— «Ինչպէս կը դժուարանամ խօսք գտնել ինքզինքս արտայայտելու։ Շուրջս ծանօթ դէմքեր որոնցմէ բաժնուած էի 13 տարիներէ ի վեր։ Եւ նաեւ նոր դէմքեր որոնք եկած են փոխարինելու պակասները, նոյն խանդավառութեամբ։ Այս է որ կը յուզէ զիս եւ այս է մեր ուժը արդէն։

Յարգելի ընկերը Ամերիկայի մասին, կարգ մը տեղեկութիւններ տալէ յետոյ անդրադարձաւ ներկայ քաղաքական տագնապալի կացութեան, եւ ճշգրիտ ու պարզ բացատրեց բոլոր տուեալները եւ երեւոյթները։ Խօսելով Ամերիկահայ գաղութի մասին, ցաւով դիտել տուաւ որ հոն կայ երկու հայութիւն։ Դաշնակցութիւնը իր շրջանակով մէկ կողմ, հակադաշնակցականներ ամէն գոյնի միացած մէկ կողմ։ «Ունինք երկու եկեղեցիներ ամէն տեղ։ Մեր քահանաները չի ճանչնար էջմիածինը, բայց եւ այնպէս անոնք կը պսակեն, կը թաղեն։

Մենք կը հաւատանք Հայուն Աստուծուն,անոնք կը հաւատան «ժողովուրդներու հայր» աստուծուն։ Կուսակցական կեանքի մասին եւս լայն տեղեկութիւններ տալէ յետոյեզրակացուց.—«Այսօրուան մեր վրայ կը դնեն պարտականութիւններ։ Հայ ժողովուրդը աչքը յառած է դէպի Դաշնակցութիւնը։ Աշխարհը տագնապալի կեանք մը կ'ապրի։ Պէտք է համախմբել, զօրացնել հայկական ուժերը, ուժը կազմակերպութեան մէջ է, ան հատը ինչ ուժ ալ ունենայ չի կրնար օգտագործել զայն առանց կազմակերպութեան։ Այն դրօշակը, որ մեր նախնիքները մեզի փոխանցած են բարձր պահենք մինչեւ վերջնական յաղթանակը»։ Ընկեր Գափիկեանի շնորհակալութեան խօսքերէն յետոյ վերջացաւ մեր հաւաքոյթը տեղի տալով բարի գալուստի եւ ողջագուրումներու։ Ընկեր Վրացեանը լսելու համար Վալանսէն եւս ընկերներ եկած էին հաւաքոյթին։

Այս գինեձօնի համար Տր. Կ. Խաչի Գօմոնի մասնաճիւղը պատրաստած էր խոշոր կարկանդակ մը։

ՅՈՎՀ. ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

«Յառաջ»ի 20 Սեպտեմբեր 1951, թիւ 1975ի մէջ, Վահրամ Մոսկոֆեանի յօդուածին ներքեւ խմբագրութիւնդ աւելցուցած է ծանօթութիւն մը ուր կ'սէ։ «Ունինք բառ մը «մաքառօնի»ի համար դժմաճ։ Ես մաքառօնիի համարպիտխառաջարկէի «յայսերիզ» որ է խմորէ երիզ, սահուն բառ մըն է եւ մաքառօնի իմաստը լիովին կուտայ մեզի։ Ինչպէս նաեւ «ֆութպօլ» բառին հայերէնը ըլլալ «ոտնագունտ»։

Վերոյիշեալ երկու բառերն ալ արդէն գործածական են Վենետիկի Ս. Ղազարի վանքին մէջ, եւ ազգային թերթերէն ալ որդեգրուելով, օր մը կրնան հայ հասարակութեան սեփականութիւն դառնալ։

Հալէպ　　　　Հ. Եփրեմ Տէր Ղազարեան

փակած են ճամբաները զերաններով եւ կը հակակշռեն ինքնաշարժերու երթեւեկը՝ Փորթ Սայիտէն դէպի Իսմայիլիա եւ Սուէզ ։

« Էլ Մըսրի» թերթը կ'ամբաստանէ Անգլիացիները, որ Փորթ Սայիտի հեռաձայնի կեդրոնը գըրաւած ատեն սպաննած են երեխայ մը, որովհետեւ «կեցցէ Եգիպտոս» պոռացած է։ Նոյնպէս սպաննած են երկու տեղացի կիներ ։

Գահիրէի Ֆուատ Առաջ համալսարանի ուսանողները, ինչպէս նաեւ Աղեքսանդրիայինը, միթինկ գումարած են պահանջելով որ Եգիպտոսի եւ Սուտանի բրիտ. զօրքերը «թշնամի ուժ» նկատուին։ Ոստիկանութիւնը ստիպուած է օդը կրակել։ Եգիպտ. ոստիկանութիւնը հրահանգ ստացած է կառավարութենէն Սուէզի գօտիին մէջ իրենց ձեռքն անցած Անգլիացիները վար դնել։ Առաջին առթիւ ձերբակալուած են արձակուրդի գացող 53 զինուոր, բայց տեղական կառավարութիւնը 24 ժամէն արձակած է զանոնք, վախնալով զինեալ միջամտութենէ մը ։

Կիւլամ Մոհամմէտ

ԸՆԴՀ. ԿԱՌԱՎԱՐԻՉ ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ

Փաքիստանի կառավարութեան յանձնարարութեան վրայ, Անգլիոյ ծորճ Զ. թագաւորը տեղւոյն ընդհ. կառավարիչ նշանակած է Պ. Կիւլամ Մոհամմէտը ։ Նորընտիր կառավարիչը, ելեւմտ. նախարար նախորդ դահլիճին մէջ, հիմա այդ պաշտօնին կը կոչուի Խեվաճա Նազիմէտտինի տեղ։ Ծնած է Փէնճապ 1895ին, ուսումը ստացած է Ալիկարհի միւսիլման գոլէճին մէջ եւ առաջին մահմէտականն է որ բարձր պաշտօն վարած է հնդկական վարչութիւններու մօտ ։ Եղած է «Թաթա» ֆիրմի տնօրէն, մանաւանդ ելեւմտ. նախարար Հայտարապատի Նիզամին։ Զափաւոր կը նըկատուի, ինչպէս սպաննեալ Լիաքաթ Ալի Խանը, կողմնակից է բարի դրացնութեան Հնդկաստանի հետ ։

Փաքիստանի վարչապետին ահաբեկումը կը շարունակէ զբաղեցնել միջազգ. մամուլը։ Տեղական ոստիկանութիւնը ձերբակալած է երեք հոգի եւ խստօրէն յառաջ կը տանի հարցաքննութիւնները։ Պաշտօնապէս կը հաստատուի թէ մարդասպանը ծագումով Աֆղան էր, կը կոչուէր Սէյիտ Աքպար ։

Կը վախցուի որ այս քաղաքական սպաննութիւնը ծանրացնէ կացութիւնը Աֆղան եւ Փաքիստանի կառավարութիւններուն միջեւ, որովհետեւ Փեշավարի Աֆղան դեսպանը ոճիրէն օրը պաշտօնօրէն մեկնած էր Խայպարի կիրճէն, ինչ որ կ'ենթադրէ թէ եղեռնագործը բարձր դիրքերու տէր մեղսակիցներ ունէր։

Միւս կողմէ, աւելի ճշմարտանման կը թուի, որ Սէյիտ Աքպար փրոփականտի գործակալ մը եղած ըլլայ, ի նպաստ սահմանակից Փախթունիստանի ինքնավարութեան։

Նոր Տելհիէն եկած հեռագիր մը կը տեղեկացնէ, որ Աֆղան վարչապետը Գախթար գործակալութեան յայտարարած է թէ Գախթունիստանի ինքնավարութիւնը առաջնակարգ կարեւորութիւն ունի, առանց որու կարելի չէ խաղաղութիւնը ապահովել։ Փախթունեցիները մեր եղբայրներն են, մեր պարտքն է անոնց օգնել։ Աֆղան վարչապետը եզրակացուցած է .

« Ես զինուոր եմ եւ զինուորի մը առաջին պարտականութիւնն է զօրավիգ կանգնիլ իրաւունքին եւ օգնել ճնշուածներուն։ Իմ կառավարութիւնս, իմ երկիրս և ինքս, պատրաստ ենք մեր տրամադրութեան տակ եղած բոլոր միջոցներով ամէն ինչ ընել, մեր եղբայրներուն ինքնավարութիւնը ձեռք բերելու համար, որովհետեւ մենք չենք կրնար անգործ մնալ, թոյլ տալով որ անոնք դառնան ստրկանենքները օտարին։

Աֆղան վարչապետին այս յայտարարութիւնը որոշ յուզում պատճառած է Նոր Տելհիի մէջ։ Վիճելի հողամասը կը պատկանի Փաքիստանի, հետեւաբար այդ կառավրութեան եւ Աֆղանիստանի միջեւ ձգտեալ վիճակ մը կը տիրէ ։

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Mondes d'Orient ֆրանսական, հանդէսը, նուիրուած Հիւս. Ափրիկէի եւ «Ժամանակակից արեւելքի» ։ Իր վերջին բացառիկ թիւը կը պարունակէ ուսումնասիրութիւն մը «Քրտական հարցը ժամանակակից Արեւելքի մէջ» խորագրով, ինչպէս նաեւ Անգլեւիրանեան վէճին, եւ ուրիշ շահեկան յօդուածներ ։

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Մարի Աստուրեան, 56 La Canebière. Marseille, պատուուած Փարիզի Concours Bellanի Ա. մրցանակով, կ'ստանձնէ դիւրուսոյց եղանակով՝

Դաշնակի, ջութակի եւ սոլֆէժի

Դասեր, 600 ֆրանք ամսականով։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 28ԻՆ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Կը խօսի ընկեր. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

20 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, Սալ Ռամոյի մէջ

ԻՍԻԻ մէջ Հոկտ. 27ին ։

ՎԻԷՆ ՑԵՏԱԶԳԱԾ Է ՆՈՅ. 3ԻՆ ։

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 28, կէսօրէ վերջ ։

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտ. Շաբաթ իրիկուն, ժամը 8ին, Հայկական նոր եւ շքեղ սրահին մէջ ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

Կը խօսի ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

Գեղարուեստական ճոխ բաժին ։

ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի 21 Հոկտեմբեր ։

Կը խօսի ընկերուհի Տիկ. ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ԿՐԸՆՈՊԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ ։

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Վերաբացումը, թէյասեղանով մը Հոկտ. 23-ին, երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, ի պատիւ բանաստեղծուհի ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆԻ
Cadet սրճարանին վերնայարկը։

Խօսք կ'առնեն Պ. Պ. Պարսամեան եւ Վ. Օշական։ Կ'արտասանեն Տիկին Ա. Բալուեան, Օր. Ա. Սամուէլեան, Պ. Պ. Վ. Պտրոնվարդեան եւ Ժ. Փալամուտեան ։

× Յաջորդ հաւաքոյթին դասախօսն է Պ. Ֆ. ՖԷՅՏԻ ։

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի շրջանային վարչութեան կողմէ։ Այս Շաբաթ երեկոյ, ժամը 8.30ին, Cadet սրճարանի վերնայարկը։ Համակիրներ եւ ծնողներ սիրով կը հրաւիրուին ։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր ։

Աղօթաժողով Պօմոնի մէջ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք ։

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն ։

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille։

ԱՑԳ — 11 Նոյեմբեր ընկերուհի Արմենուհի Լիւլէճեանի մահուան տարելիցին առթիւ կը հըրաւիրուին Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի ընկերուհիները այցելելու համար մեր անմոռանալի ընկերներու եւ ընկերուհիներու թարմ շիրիմներուն։ Երթեւեկը ապահովուած է։ Հաւաքուիլ 10 rue Robespièrre ժամը ճիշդ 3ին, այս կիրակի կէսօրէ վերջ ։

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ՓՈԽԱՆՈՐԴ
ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՃԱՊԱՀԵԱՆԻ

Նախագահութեամբ արարողութիւններ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ։

Այսօր, շաբաթ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, եւ տեղի պիտի ունենայ երկու քահանայացուներու կոչումի արարողութիւնը։ Վիէննայի հոգեւոր հովիւ Տէրենդիշէ վրդ. Իւթիւճեանի ծայրագունութեան, մեր եկեղեցւոյն սարկաւագներուն Ուրարակրութեան եւ դպիրներու սարկաւագութեան աստիճաններ պիտի տրուին։ Այս Կիրակի կը պատարագէ Տէր Եղիշէ վրդ. Իւթիւճեան։ Արարողութեանց կը նախագահէ Խադ արք.։

Մարսէյլի եկեղեցւոյն համար Պուլվար Օտտոյի դպրապետ Պ. Թադէոս Հայրապետեանի իսկ Ալֆորվիլի համար Պ. Վարդան Մերճանեանի քահանայական օծման արարողութիւնը պիտի կատարուի պատարագի ընթացքին ։

ԳԵՐ. ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՃԱՊԱՀԵԱՆ կ'ընդունի այցելուները եկեղեցին, ամէն օր ժամը 10—12 առաւօտուն, իսկ կէս օրէ վերջ ժամը 3—6 Պ. Վահէ Թօսունեանի բնակարանը, 30 rue de la Pompe, Paris (16) ։ Tél. Tro. 12-73:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՎԱԼԱՆՍԻ Ֆ. Կ. Խաչի ընդհ. ժողովը այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ ։

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը։ Ստիպողական եւ կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։ Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Էլէն Բիւզանդ ։

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը 29 Հոկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը։ Դասախօսութիւն երախաներու կրթութեան մասին։

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» կոմիտէի ժողովը այս շաբաթ իրիկուն Խրիմեան սրահին մէջ ։

ՍԱՐՍԷԼ.— Հ. Յ. Դ. «Վարդան» ենթակոմիտէին ժողովը այսօր շաբաթ ժամը 8.30ին, ծանօթ հաւաքատեղին։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դեկտ. 8ին, Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ ։

Արարատի 33րդ տարելիցը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի օր, խատարագ առաւօտուն Բրատոյի մայր եկեղեցին։ Ներկայ կ'ըլլան Պուշ տիւ Ռոնի նահանգապետը, ցամաք., ծովային ուժերու հրամանատարը, եւ բոլոր ընկերութիւնները։ Հըրամանատար Պենուա տ'Ազիի աղջիկը մարքիզուհի Ֆորեսթա պիտի կարդայ իր աւեւոր հօր ուղերձը։

Կը խօսի՝ Պ. Տ. ԹԷՔԷԵԱՆ։

Ժամը 13ին հացկերոյթ, Chateau des Fleursի մէջ, նախագահութեամբ Մարսիլիոյ քաղաքապետին ։ Ճաշագին 1500 ֆրանք ։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը «Արմենիա» նրգչախումբով, պարի նուագախումբ (Զէօրլէքճեան) եւն.։

ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ

Վեր. Յ. Ղազարոսեան կը յայտարարէ վերաբացումը հայերէն դասընթացքներուն, Մարսէյլ, Ֆիլիփ տը Ժերար թիւ 2, սրահին մէջ ։

Նոյնպէս կը վերաբացուին իր հովանաւորութեան տակ, հայերէն դասընթացքներ Լա Սիոթա, Աւեա. սրահին մէջ։ Դասախօսներ՝ Օր. Գասպարեան եւ Պ. Բրուտեան ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի, Փարիզի Ժան Կուժոն եկեղեցիին մէջ, յետ պատարագի մասնաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ Պ. ԿԱՐԳԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ մահուան քառասունքին առթիւ, իր վշտակիր մօր, Տիկին Կ. Փափազեանի եւ եղբօր Պ. Յ. Փափազեանի կողմէ։ Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները ։

ՔՈՆՖԷՔՍԻՈՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ՄԸ

Կ'ուզէ կնոջ վերարկուի եւ ժաքեթի համար յանձնարարութիւններ ունենալ, շատ նպաստաւոր պայմաններով։ Դիմել M. APELIAN, 26 rue Borrego, Paris (20) ։

ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱ

24 rue St. Lazare, métro Trinité կամ N. D. de Lorette
Tél. Tri. 31.62

Հոն բերնի համով պիտի ճաշէք ձեր փնտռած Արեւելեան եւ Եւրոպական բոլոր կերակուրները ։ ՀՈՆ է նաեւ ծանօթ երգչուհին ՏԻԿԻՆ ԳԱՐԱԳԱՇ որ Պոլսէն վերադարձած է իր նոր երգացանկով։

K. M.Ի ԿԵՐՊԱՍՆԵՐԸ

26, Rue du 4 Septembre, Paris Opéra

Բարձր ճաշակի յատուկ կերպասի մեծ հաստատութիւնը կը հրաւիրէ ձեզ տեսնել ԲՐԻՏԱՆԻԱՆ եւ ՄԵՏԱՔՍԵՂԷՆԻ իր նոր Collectionը։

ՏԻԿԻՆ ՄԱՌԻ ԹՈՐԳՈՄԵԱՆ սիրով պիտի ընդունի ձեզ եւ առաջնորդէ ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր. Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Dimanche 21 Octobre 1951 Կիրակի 21 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6591-Նոր շրջան թիւ 2002

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Եգիպտոսի զայրոյթը «Զոռաւորու դէմ»

Եգիպտական մամուլը կը շարունակէ բուռն բողոքներ հրատարակել այն չորս պետութեանց դէմ որոնք ձեռնարկ մը կատարած էին քանի մը օր առաջ: Ահաւասիկ նմոյշ մը.—

«Ահրամ» կը գրէ «Բոլորն ալ մեր թշնամիններն են» խորագրով.—

— «Զորս դեսպանները ընդունուեցան արտաքին գործոց նախարարէն: Անոնք կ'ուզէին չորսը մէկէն ներկայանալ, բայց նախարարը մերժեց: Անհրաժեշտ գտաւ ձախողեցնել այս ոչ-բարեկամական ցոյցը: Եւ ընդունեց զատ զատ:

«Ճշդիւ չենք գիտեր, թէ որոնք են առաջարկուած զինակցութեան մանրամասնութիւնները: Բայց գիտենք դաշնակիցներու թիւերը: Գիտենք, որ անոնք մեր թշնամիներն են: Մեզ զրկած են մեր իրաւունքներէն: Կապտած են մեր անկախութիւնն ու ազատութիւնը,-Մեզ նուաստացումի ենթարկած են եւ գերի դարձուցած:

«Մենք գիտենք, որ Ամերիկան տեղաւորեց Իսրայէլը, նետի մը պէս, արաբական պետութեանց կողին: Մենք գիտենք, որ ան մեր դէմը հանեց Սիոնականութիւնը:

«Գիտենք, որ Մեծն Բրիտանիա մեր բնական թշնամին է: Տակաւին գրաւած կը պահէ ան մեր հողերը, իբրեւ նախայարձակ, իբրեւ կեղեքիչ, իբրեւ թալանող: Ամբողջ վաթսուն տարի ծծեց ան մեր արիւնը, մեր ջիղերը քայքայելու աստիճան:

«Գիտենք, որ Ֆրանսա գրաւած էր մեր երկիրը, մեզի պարտադրելով իր իշխանութիւնը: Մեզ ձգեց, պարտութեան մատնելէ վերջ:

Գիտենք, որ Թուրքիա մինչեւ ժամանակ մը առաջ կը կառավարէր մեզ: Թրքական կառավարութիւնը անարդար եւ տգէտ կառավարութիւն մըն էր: Ան մեր միսը կը բզկտէր: Ձեռք կը դարնէր մեր ինչքերուն: Թուրք բռնակալներուն առջեւ կը տապալէին Եգիպտացիներու վիզերը: Աստուած ուզեց, որ միանգամ ընդմիշտ ազատինք այս ստրկութեան արհաւիրքներէն:

«Այսպէս են այս պետութիւնները, որոնք կը հրաւիրեն մեզ այսօր ըլլալ իրենց դաշնակիցները: Այսպէս է անոնց անցեալը: Այսպէս է անոնց ներկան: Ի՞նչ բան պիտի մղէր մեզ, որ անոնց զինակցէինք: Ներկա՞ն, որուն կուրծք կուտանք: Անցեա՞լը, որուն ենթարկուեցանք: Թէ՞ չէ, կ'ուզեն մեզ փորձութեան մատնել, խոստումներով լեցուն ապագայի մը համար:

«Այս պետութիւնները կրնան կերտել մեր ապագան՝ իրենց կողմէ մեզի պարտադրուած լուծէն միայն ազատելով մեզ: Այլապէս, ոչինչացումէն զատ ուրիշ հեռանկար չունինք:

«Բայց մենք չենք ուզեր մեռնիլ: Կ'ուզենք ապրիլ: Կեանք չկայ զինակցութեան մը մէջ թշնամիներու հետ, որոնք ստրկացուցած են մեզ անցեալին մէջ, իսկ այսօր ալ կ'ուզեն, որ մեր կամքին հակառակ, իրենց բարեկամները ըլլանք»:

ԺԱՆ ԳՐԻՈՆՎԱԼ, Մոսկուայի Ֆրանս. գործակատարը, ծանուցագիր մը ստացած է Պ. Վիշինսքիէ, որ անարժէք կը նկատէ 11 Սեպտ.ի խորհրդ. բողոքագրին տուած Քէ տ'Օրսէի փաստարկութիւնները: Ինչպէս կը յիշուի, Մոսկուա դէմ կ'արտայայտուէր Գերմանիոյ վերազինման, Շումանի ծրագրին, եւրոպ. բանակի կազմակերպման եւ կը մեղադրէր Ֆրանս. կառավարութիւնը, որ Ֆրանքօ-խորհրդային դաշնագրին հիմերը կը փորէ: Այս անգամ եւս, Վիշինսքիի յղած ծանուցագիրը կը բողոքէ գերմանական բանակին վերակազմութեան դէմ, հիթլերական զօրավարներու հրամանին տակ, դէմ կը ցցուի նմանապէս Շումանի յայտարարութեան, որ աւելի պատերազմական քան թէ խաղաղասիրական միութեան մը ծրագիրն է:

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱՔԻՈՅ մէջ կրաւորական դիմադրութիւնը կը շարունակուի, ինչպէս կը ծանուցանէ համայնավար «Ռիւտ Փրավօ» թերթը, անթոյլատրելի եւ ամօթալի եղանակով մը, մանաւանդ Մորավիոյ — Օսթրավա հանքային աւազանին մէջ: Ներքին գործոց նախարար Պ. Վաքլավ Նոզէք լիազօրութիւն ստացած է կայութիւնը ուղղելու այդ հանքային մարզին մէջ, որ կը շարունակէ իր բաժնեչափը չկատարել հնգամեայ ծրագրին մէջ»:

ԳՈՒՏ Մ՚ ԾԻԾԱՂ

ՏԷՐ ՄԱՐԻԱՄ ՔԱՀԱՆԱՅ ...

Հայը Հայ պահելու դեղահատի մը գիւտը կըրնայ մեր խմբագիրները փրկել մղձաւանջէ:

Բայց, սա Հայոց եկեղեցւոյ քահանայասովը, իր անդարմանելի հանգամանքովը, կարծես թէ յաւիտենական պիտի մնայ:

«Քահանայացու կը փնտռուի»...

Դիմել, Ս. Իգնատիոս եկեղեցւոյ վարչութեան:

— Ծօ՛ Արդար, եկուր չէ մի ըսեր: Լաւ գործ է սա տէրտէրութիւնը: Շատ դրամ չկայ ծայրը, բայց պատիւ կը վայելես: Մէյ մը որ սեւ հագին դնես կռնակդ ալ «օրհնեա տէր» կը տեղայ գըլխուդ...

— Բարեկամ ինծի՞ յարմար տեսար այդ գործին: Նախ որ ես Աւետարան իսկ չեմ տեսած: «Հայր մեր»ը փոքր տարիքէս ասդին մոռցած եմ: Դուն քիչ շատ բաներ մը գիտես: Անցած օր քիթիդ տակէն բաներ մը կը մռլտայիր...

Տղայ, անիկա Թուրքերէն շարքի մըն էր...

— Հոգ չէ, ես ատ ալ չեմ գիտեր: Կարդալ ալ գիտես: Այդ շարքիին եղանակը սանկ մը կը յարմարցնես կ'երթայ...

Եւ նոյնիսկ այս բանաձեւով՝ կարելի չէ գտնել սեւ փիլոնով, ժամուն մէջ կանգնելիք «տէրտէր»ը:

Արդ, ես բաւական մտածեցի ազգային այս մեծ ցաւին դարմանի մասին:

Ցիշողութեանս պատուհանէն գլուխը դուրս տուաւ աղուոր դէպք մը որ գիւտի վերածուեցաւ յանկարծ: Ըսի, հաղորդեմ այս գիւտը, իմ բազմաչարչար ժողովուրդիս որպէսզի փրկուի Հայաստանեայց եկեղեցին անտէրտէր վիճակէն:

Երբ գաւառ կը գտնուէի ամիսներ առաջ, մեր Հ. Բալուեանը հրաշագործ անակնկալի առջեւ դրաւ մեզ՝ իր նշանուելու որոշումովը:

Խմբուեցանք նշանախօսներս խօսք կապելու համար եւ ահա հոն ներկայ տիկիններէն մին յանկարծ սկսաւ «Նշանա՜ւ ամենայաղթ» շարականը երգել, անգամ յաջող որ, մեր Տէր Մկրտիչը պիտի անճրկէր անոր հետ մրցելու:

Այս դէպքը, ինծի խթան եղաւ թելադրել մերայնոց որ կին քահանաներ ըրդեցրեն մեր եկեղեցիներուն համար:

Հաւատացէք, շատ մեծ առաւելութիւններ կան այս աստուածահաճոյ եւ մանաւանդ մարդահաճոյ ձեռնարկին մէջ:

Տրամադրելի կիներ, մանաւանդ աղուոր ձայնով եւ վայելուչ դէմքով շատեր կան:

Երբ, տէրտէրուհին «խաղաղութի՜ւն ամենեցու՜ն»ը կը սփռէ խորանէն՝ մեր հոգիներուն մէջ կը զգանք «անուշ հովիկ փչէ յուշիկ» երգին տպաւորութիւնը:

Եկեղեցւոյ վերջաւորութեանը կը սպասեն բոլոր հաւատացեալներն ու նոյնիսկ անհաւատները, պատարագաւորուհիին աջը պագնելու ու անոր օրհնութիւնը զանձելու համար:

Եւ մենք կ'ունենանք Տէր Մարիամներ, Տէր Հռիփսիմէներ, Տէր Նուարդներ կամ Տէր Արաքսիներ...

Այս կերպով տէրտէրասովը կը դարմանուի եւ մեր եկեղեցին օրինակ կը դառնայ ուրիշ ազգերու՝ կիներու եւ այրերու հաւասարութիւնը գործնականապէս վաւերացնելով, միեւնոյն ատեն...

Կա՞յ ուրիշ միջոց մըն ալ, տէրտէրի պակասը դարմանելու համար:

Մէկ ուրիշ առթիւ: Կ. ԳԵՏՈՒՇ

ԿԱԹԻՆ գինը այսօրուընէ սկսեալ բարձրացած է 44 Ֆր.ի լիթրը: Երեխայի կաթը՝ 47 ֆրանքի, իսկ շիշի կաթը «փասթէօրիզէ», 50 Ֆր.ի: Մօտ օրէն պիտի աւելնան նաեւ գրոշմաթուղթ, հեռաձայնի եւ հեռագրի գիները: Ծրագրին մէջ կայ նաեւ ծխախոտի յաւելումը: Սիկառէթները չեն աւելցած 1947էն ի վեր, եւ կը կարծուի թէ 20 առ հարիւր պիտի ըլլայ յաւելումը:

Խռամացը կը լայննայ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԵՒ ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

Եգիպ. հարցին մէջ Թուրքիոյ ընծայած աջակցութիւնը դաշնակիցներուն, ինչպէս նաեւ Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան Անգարայի կառավարութեան բռնած դիրքին համար, անջրպետը տակաւ կը լայննայ Թուրքիոյ եւ արաբական երկիրներուն միջեւ: Եգիպտոս աւելի հակակրութեամբ կը նայի Թուրքիոյ վրայ, քան Ֆրանսայի եւ Մ. Նահանգներուն, որոնք զօրավիգ կանգնած են Մեծն Բրիտանիոյ Սուէզի խնդրին մէջ: Ֆրանս. մամուլը կը գրէ որ ասիկա ամէնէն ծանրակշիռ տագնապն է, որ երեւան եկած է երկու դրացի երկիրներուն միջեւ:

Միւս կողմէ, Թուրքերը կ'ափսոսան որ Եգիպտոս այս անհասկացողութիւնը ցոյց կուտայ. Գահիրէի կառավարութեան դիրքը մտահոգիչ է Միջին Արեւելքի ապագային համար: Թուրքերուն համար Խորհրդային վտանգը միայն գոյութիւն ունի, ամէն ինչ պէտք է ստորադասուի անոր առջեւ, մէջն ըլլալով Եգիպտոսի անկախութեան ձգտումը, զոր ուրիշ անգամ իրենք ջերմօրէն պաշտպանած են:

Անգարայի մէջ անհասկնալի կը դառնայ այն իրողութիւնը, որ թրք. կրօնքին պատկանող ազգութիւններ, նոյնքան վտանգի ենթարկուած որքան իրենք, կ'ապաւինին չէզոքութեան, ինչ որ հասարակաց հակառակորդին խաղին միայն կրնայ նպաստել: Այն ճեղքը որ գոյութիւն ունէր Անգարայի եւ կործանած Օսմանեան կայսրութենէն ծնած ազգերու միջեւ, հետզհետէ կ'ընդլայնի, ճիշդ այն պահուն, երբ ամենածանրակշիռ հարցեր կը ցցուին Միջին Արեւելքի մէջ:

Եգիպտոս զօրաշարժի կ'անցնի

ԵՐԿՐԻՆ ՊԱՀԵՍՏԻ ՈՒԺԵՐԸ

Եգիպտոսի առողջապահական նախարարը կը հաղորդէ թէ՝ վերջին արիւնալի միջադէպերուն ունեցած են 10 սպաննեալ եւ 89 վիրաւոր: Իշխանութիւնը գտած է երկու զինուորներուն դիակները, Ֆարուքի ջրանցքին մօտակայքը, ծակ ծակ եղած գնդակներէն: Ոչ մէկ նոր միջադէպ ծագած է անցեալ գիշեր:

Անգլ. օդնական ուժեր անընդհատ Կիպրոսէն կը հասնին Սուէզի գօտին: Զօր. Ռոպըրթս նմանապէս հասած է երէկ Ֆայետի խարիսխը: Միջին Արեւելքի ցամաքային ուժերու հրամանատարը յոյս յայտնած է, որ ողջմտութիւնը ի վերջոյ պիտի տանի յաղթանակը: Մեծն Բրիտանիա հատուցում կը պահանջէ վերջին դէպքերուն իր հպատակներուն պատճառուած վնասներուն համար:

Եգիպտացիները իրենց կարգին դրօշի տակ կանչած են պահեստի ուժերը, որպէսզի զօրացնեն անդորրութեան պահպանման սահմանուած զօրագունդերը: Ասկէ զատ, Եգիպտոսի ներքին գործոց նախարարը դիմած էր Արաբական Լիկի ընդհ. քարտուղարին, որպէս զի ստիպողաբար ժողովի հրաւիրէ անդամները, իսլամական աշխարհը ոտքի հանելու համար, ի խնդիր նուիրական պատերազմի:

Ազգամ փաշա 1936ի դաշնագիրը մեռած եւ թաղուած կը համարէ, բայց հակառակ է ծայրայեղութեան եւ կը կարծէ թէ առանց ուեւէ օտար միջամտութեան, Անգլիա եւ Եգիպտոս կրնան համաձայնութեան մը յանգիլ: Ըստ իրեն, տագնապը յառաջ եկած է փոխադարձ վստահութեան պակասէն: Լիկին ընդհ. քարտուղարը կ'եզրակացնէ.

«Եգիպտոս կը ցանկայ դաշնակցութիւն մը կնքել Մեծն Բրիտանիոյ հետ, բայց միմիայն երբ վեհապետական կառավարութիւն մը, բացարձակապէս ազատ ամէն կարգի գրաւումէ: Եգիպտոս կը բաժնէ Մեծն Բրիտանիոյ եւ միւս արեւմտեան պետութիւններուն ճակատագիրը: Այսօր ոչ մէկ պետութիւն կրնայ մինակ ինքզինքը պաշտպանել: Համագործակցութիւնը անհրաժեշտ է տէրութիւններուն միջեւ: Բայց պետութիւնները պէտք է անվերապահօրէն ճանչնան Եգիպտոսի ազգ. իրաւունքները»:

Ըստ Ֆրանսական մամուլին, Անգլիացիները խիստ տարտամ կը գտնեն Ազգամ փաշայի առաջարկները եւ կը մտածեն թէ դիւանագիտական ամէն նախաձեռնութիւն պէտք է գայ Գահիրէի կառավարութենէն: Առ այժմ, իրենք ամուր կը մնան Սուէզի ջրանցքին, ինչպէս Սուտանի դիրքերուն վրայ:

ԻՏԱԼԻԱ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԻՒՆ Կ'ԱՌԱՋԱՐԿԷ

Տի Կասփերիի կառավարութիւնը, 106ի դէմ 166 ձայնով, վստահութեան արժանացաւ խորհրդարանէն իր արտաքին քաղաքականութեան համար: Նախ քան քուէարկութիւնը, Իտալիոյ վարչապետը հետեւեալ յայտարարութիւնը ըրաւ.

«Իտալիա երջանիկ պիտի ըլլայ, եթէ պատեհութիւնը ներկայանայ, միջամտելու Մեծն Բրիտանիոյ եւ Եգիպտոսի միջեւ: Այս կարգի միջնորդութիւնը պիտի կիրարկուի այն եղանակով,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ).

ACQUIGNY

Բլուրներով շրջապատուած գիւղաքաք մը՝ ծառախիտ հովիտի մը մէջ՝ քանի մը գիւղերու միջեւ ։

Ահա Ագինյին ։

Այդ բլուրները կը յիշեցնեն լեռները։ Շատ համեստ են, անշուշտ, Ալպեաններուն քով։ Հոն՝ լեռներուն վրայ, ալեկոծութեան մէջ, կատարներուն եւ անդունդներուն, ապառաժներուն եւ ձիւներուն առջեւ, զգալի էր մարդկային ամբողջ դրաման՝ իր խոյանքներով եւ անկումներով, մղձաւանջներով եւ բեկումներով։ Ալեկոծում էր մեր մէջ։ Հոս՝ ծփանք է միայն, հեզութիւն։ Աշխարհը հրաժարած է կարծէք կիրքերէն։ Չունի երկնքի գալարում եւ ծառացում՝ երկնքին առջեւ։ Չունի խոյանքներ։ Եւ սակայն կը յիշեցնէ լեռները։ Կրնաք կենալ բլուրներուն վրայ եւ բացուիլ, լեցուիլ խաղաղութեամբ։ Ծառերն իսկ երկիւղ մը կուտային հոն՝ լեռներուն վրայ։ Հոս՝ մարդոց հետ են անոնք, ընտանի, մեզ բարութեամբ կ՚ընդունին ։

×

Իջնելով օթօքարէն, հետեւելով հայ ազնուական տիկնոջ մը՝ որ մեզ դիմաւորելու եկած էր իր աղջնակին հետ, անցանք քարէ կամուրջի մը վրայէն՝ որուն տակէն կը հոսէր Էօրը, ծառերով եզերուած գետ մը՝ անշարժ կարծէք՝ ըլլալով հանդերձ արագահոս։ Նեղ էր, լուռ եւ տխուր։ Լեցուն կանաչ, մածուցիկ ջրախոտերով՝ բայց հեզ՝ շատ մը բաներէ հրաժարած հոգիի մը պէս ։

Դղեակ մը՝ իր մէկ ափին վրայ՝ անսահման պարտէզի մը մէջ՝ որ դերբուական գեղուհիներու յատուկ՝ վիպային աշխարհ մը կը յիշեցնէր՝ իր խնամուած ծաղիկներով, մարգագետիններով եւ խճուղիներով։ Գեղուհիները լքած էին զայն կարծէք ընդմիշտ ։

— Բարոնի մը դղեակն է, գիւղին կէսը անոր կը պատկանի ...

Անցանք միջնադարեան տան մը քովէն՝ որուն հնութիւնը, ինչպէս եւ սրբութիւնը Աստուածամօր փայտէ մաշած քանդակին կը խօսէին վաղանցիկ կեանքին եւ յաւիտենականութեան մասին ։ Դէմը՝ գիւղին եկեղեցին՝ իր սրածայր, գորշ զանգակատունով ։ Արեւ էր պզտիկ հրապարակին վրայ եւ ամայութիւն ։

Մեր ետին ձգելով այդ հրապարակն ու գիւղաքաղաքը, քալեցինք։ Փայտէ կամրջակ մը՝ նեղ ու լուռ փողոցէ մը վերջ։ Գետակ մը կը թափէր ջրվէժի պէս, դարձնելէ վերջ հսկայ անիւ մը, կը տարածուէր բիւրեղէ աւազան մը կազմելով՝ տերեւախիտ ծառերու ներքեւ, կը հոսէր իր մակերեսը պատող խոտերու, քարերու եւ նետուած իրերու վրայէն, օրօրելով կապուած նաւակ մը։

Առաջացանք արօտավայրերու մէջէն։ Հեզ ու երազող կովեր՝ փշաթելերով եւ թուփերով շրջապատուած կանաչ տարածութիւններու մէջ։ Ծառեր ամէն կողմ, թզուկ խնձորենիներ եւ ապետական կաղամախներ՝ բանակ բանակ։ Լռութիւն ամէն կողմ։ Կը լսուէր մերթ ընդ մերթ ագռաւի մը աղաղակը կամ եզի մը թաւ, տխուր կանչը ։

Հասանք մեր բնակարանը։ Հին, մենաւոր տուն մը՝ արտերուն մէջ, ծառաստանի մը մօտ, ծաղկաւէտ պարտէզի մը առջեւ։ Խաղաղութիւն ։ Ոչ մէկ կենդանութիւն, ոչ իսկ հաւ մը, ոչ իսկ շուն մը ։

Անսահման խաղաղութիւն։ Տուն մը՝ կիսաւեր տնակի մը կողքին՝ ուր դիզուած չոր ճիւղեր կ՚երեւային։ Մագլցող բոյսեր՝ տան բորոտած պատերն ի վեր։ Տարաշխարհիկ բոյսեր՝ պատին տակ, խարխուլ պատուհաններուն եւ դռներուն առջեւ՝ թաղարներու մէջ, խիճ, խղունջ, բդէզ, ծառի սեւցած կոճղ, ագարակային գործիքներ՝ նարնջագոյն ճերմակ թրաշուշաններու եւ տալեաներու կողքին։

Սիրելի աղքատութիւն, լքուածութիւն ; Պարտէզն իսկ, ճոխ՝ իր բազմագոյն ծաղիկներով, բանջարանոցն իսկ կ՚երեւային լքուած, իրենց ճակատագրին յանձնուած։ Ցամքած ջրհոր մը՝ խղունջներով լեցուն։

Ու կար հրեշտակային թեւերու թրթռացում մը՝ պարտէզին այս խոր լռութեան մէջ։ Կը թառէր, կը սարսռար եւ լոյսեր կ՚արձակէր սալորենիի մը ճիւղէն կախուած թիթեղի կտոր մը, որ, պտղակեր թռչունները ահաբեկելու համար՝ կապուած մնալու դատապարտուած, կը փորձէր թռչիլ, արծաթէ թռչունի մը պէս եւ կ՚իյնար, կը դառնար ինքն իր վրայ ։

×

Հանգիստի ինչ հրաշալի վայր։ Զմայլելի է ան՝ երբ յոգնած ենք մեծ ոստանէն որ կը սպառէ մեզ մեր ժամանակէն առաջ։ Հեզութիւն եւ հանդարտութիւն ամէն կողմ։ Այդ հեզութիւնը կուգար արեւին տակ չորցող գարիներու դէզերէն, ծառերէն, խոտերէն, մերձաւոր գետէն՝ որուն ձայնը չէր լսուեր, բլուրներէն, կովերուն խոշոր աչքերէն ու լեցուն ծիծերէն։

Այդ հեզութիւնը կուգար սենեակէս։ Սենեակ մը՝ ցած առաստաղով, որուն մէկ ծայրէն միւսը կ՚երկարի հսկայ գերան մը։ Պատերը ճերմակ են ։ Գետինը քար։ Խաչելութիւն մը կայ նեղ մահճակալին քով՝ որուն վրայ մեռած է գիւղին բարեպաշտ քահանան։ Հրեշտակի մը իւղանկար պատկերը՝ ոսկիի գոյն։ Իւղանկար եկեղեցի մը՝ հաճելի՝ իր նախնական, միամիտ արուեստով։ Իւղանկար մը դարձեալ նախնական՝ Յիսուս գլխիկոր՝ իր դառնութեան բաժակով։ Վանականի խուց մը։ Բարեխիղճ ճրագ մը՝ որ մանկութիւն մը կը լուսաւորէ ։

Այդ հեզութիւնը կուգար Ագինյիի աւանդութենէն։ Ագինյի՝ սրբավայր Լիզէօյի մօտ, կը յիշուի իբրեւ սուրբերու երկիր։ Առաջին քանի մը քրիստոնեաներ, փախելով Իտալիայէն, եկած ապաստան փնտռած են այս հովիտին մէջ եւ ջարդուած։ Ջարդուած նաեւ դահիճները՝ որ չկամութեամբ կատարած են իրենց տրուած հրամանը։ Ծառեր բարձրացած են մարտիրոսներուն ինկած տեղերուն վրայ եւ կ՚ըսուի թէ հրաշք մը կայ անոնց կազմած շրջանակին մէջ, սուրբերու քայլեր կը լսուին գիշերները։ Ագինյի իր անունով՝ կը յիշեցնէ սուրբ Թովմաս Աքուինացին ։

×

Բայց հանգչելու համար չէ միայն որ տարին անգամ մը կը ձգենք մեր գործը եւ դուրս կը նետուինք։ Կ՚ուզենք ապրիլ նաեւ։ Եւ կ՚ուզենք բանալ մեր հոգին տարբեր աշխարհի մը վրայ եւ տեսնել զայն այդ աշխարհին մէջէն ։

Չենք կրնար ըսել թէ ինչ կը սպասենք անծանօթ վայրէն որպէսզի գոհ ըլլանք։ Բայց, անոր առջեւ, կ՚ուզենք ունենալ իսկոյն այն տպաւորութիւնը զոր կ՚ունենանք երբ կը հասնինք մեր փափաքին։ Այսպէս, առաւօտ մը, առաջին անգամ տեսնելով Ալպեանները, կը դիտէի զմայլած։ Հայրենիքիս մէջ էի կարծէք եւ տիեզերական յայտնութիւններու առջեւ։ Դէմ առ դէմ հոգիիս հետ ։

Հոս, որոնումի մէջ ենք միշտ։ Տխրութիւն մը կայ Ագինյիի այս խաղաղութեան մէջ։ Անհանգարտ ենք այս անսահման հանդարտութեան առջեւ։ Բլուրները լեռները կը յիշեցնեն։ Բայց այն պահուն երբ պիտի բանանք մեր թեւերը, զանոնք գոցելու կարօտը կը զգանք։ Հաճելի, սփոփիչ, բայց տխուր ու ջլատիչ է Ագինյին ։

×

Վերացական զգացումներ կ՚արթնցնէ ան մեր մէջ։ Ու երկինքը չի կանչեր մեզ։ Լուսաբաց չկայ այս հովիտին մէջ։ Արեւը կը ծնի բլուրին ետին։ Ծառախիտ բլուրի մը ետին է որ ան կ՚անհետանայ մայրամուտէն առաջ։ Չի քաշեր երկինքը մեզ՝ զուրկ արեւածագի եւ վերջալոյսի գեղեցկութիւններէն։ Մութէն առաջ՝ յաճախ մշուշ է։ Հողէն մարդաչափ բարձրութեամբ մշուշ նաեւ գիշերը՝ երբ կը փայլին լուսինն ու աստղերը։ Առաւօտուն մշուշ դարձեալ։ Կորսուած ենք կարծէք բաց ծովու մը վրայ։ Ամպերու պէս են ծառերը։ Թաց են խոտերը։ Անհետացած է աշխարհը եւ թափառական ենք անոր ու երկինքին միջեւ որ կը մնայ պաղ՝ մեր գլխուն վրայ։ Ոչ մէկ դայլայլ։ Այլ միայն մետաղային, վայրի աղաղակները ագռաւներուն եւ ողբանման կանչերը հաւ եւ աղաւնի փնտռող գիշատիչ թռչուններուն որ իրենց բոյները դրած են գետէն անդին, ամայի բլուրին կրաքարերուն և քարայրներուն մէջ։

Ագինյի կը պահանջէ մենէ վեր զալ , ու մեր հոգին չի կրնար բանալ իր թեւերը ։

Իր գեղեցկութիւնն իսկ, որ ապրելու հաճոյքը կուտայ մեզի, կը կաշկանդէ մեզ։ Արեւը կը հասնի շուտով, մշուշէն վերջ, անձրեւէն վերջ իսկ։ Եւ լուսաւոր է հովիտը՝ իր բազմաթիւ գիւղերով։ Կը նմանի հարաւային Ֆրանսայի իր մեղմ օդով եւ բուսականութեամբ։ Բայց կարելի չէ յանձնուիլ ծառերու խորշափին, յիշել անցեալը, լսել գալիքը, ականջ տալ ծղրիթին, նայիլ ծաղիկներուն, նստիլ գետին ափին։ Խորթութիւն մը կ՚իյնայ անշուշտ մեր եւ բնութեան միջեւ երբ տարիները կը դիզուին մեր վրայ եւ օրէ օր աւելի կը տարուինք մեր ներքինով։ Բայց տեսարաններ կան որ փրկութիւն են մեզի՝ երբ շատ մտահոգ ենք մեր ներքինով։ Ու Ագինյի կը հեռացնէ մեզ՝ մենէ առանց կարենալ գրաւելու մեր հոգին։ Կը նայինք, հաղորդուիլ կ՚ուզենք իրեն հետ, եւ կը մնանք ամփոփուած մեր մէջ։

Վերջալոյսէն առաջ՝ տաքիքի մը կարօտը կը զգանք։ Խոնաւութիւնը կը թափանցէ մեր ոսկորներէն ներս ։

×

Այսպէս նաեւ բնակչութիւնը։ Չենք կապուիր անոր ։

Աշխատասէր է ան, պատուախնդիր, կամքի տէր, համեստ, չարքաշ։ Բայց այս առաքինութիւնները չեն քաշեր մեզ։ Պաղ, շատակեր, մսոտ, դանդաղաշարժ, ծածկամիտ, կծծի ու անկարեկից կ՚երեւան առաւելապէս մարդիկ։ Կը մտածեն միայն վաստակին եւ ուտելիքին ։ Ընելիք չունին, երգ չունին, Հիւսիսէն եկած այս ցեղը , ձուլուելով, կորանցնելով իր լեզուն, կորանցուցած է նաեւ իր ինքնութիւնը։ Ոչ ազգային տարազ եւ ոչ ալ յատկանշական կերպարանք։

Ծանր է նորմանտական հոգին, խորութիւն մը։ Բայց կիրքերն ու խռովքները կ՚երեւան աղքատ։ Հոգիները թոյլ են։

Ու համր են տուները՝ կամուրջէն մինչեւ ազգային խճուղին հանող կպրապատ ճամբուն երկու կողմերուն վրայ։ Շոգեկառքը չանցնիր այլեւս երկաթէ գիծերուն վրայէն որ կը կտրեն այս գլխաւոր փողոցը։ Ամայի է կայարանը։ Փակ են քովի պանդոկին դռները։ Տխուր են փողոցները ։ Չենք տեսներ խաղացող երեխաները։ Չենք տեսներ տեղացի գեղեցիկ կին մը։ Փարիզեան աղքատ արուարձանի մը մէջ ենք կարծէք։ Շարժում տեսնելու համար, պէտք է մօտենալ ազգային խճուղիին։ Հոսկէ է որ կ՚անցնին առաւելապէս մեծ ու պզտիկ կառքերը։ Ու աղմուկ է, մանաւանդ գիշերը, լռութեան մէջ, քաղաքէ քաղաք երթեւեկող, փողահարող այդ կառքերով։ Այս ճամբուն վրայ են նաեւ քանի մը գեղեցիկ տուները, ինչպէս եւ զանազան արհեստանոցները։ Աւելի սրտաբաց է այս գիւղաքաղաքին այս մասը, աւելի գեղեցիկ՝ իր հսկայ կաղամախիներով։

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՊԱՅՔԱՐԸ ԻՐԱՊԱՇՏ ԹԱՏՐՈՆԻ ՀԱՄԱՐ

(ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

Բ.

Նման թատերգութիւններ չէին կրնար նպաստել հայ թատրոնի զարգացման եւ ասոնք նկատի ունենալով է որ Մ. Նալպանդեան խորհուրդ կուտար հրաժարիլ աժան թարգմանութիւններէն, եւ կը գրէ «Ազգութիւնը դէպի թշուառութեան կը փոխուի, եթէ եւրոպական ընտանեկան բարքի զեղխութիւնը և աւերանքը որպէսքաղաքակրթութեան արդիւնք պատուաստուին հայկ. ընտանիքի վրայ»։ Այն խաղացանկը որ կը քննադատէին Մ. Նալպանդեան եւ Յ. Պարոնեան, նոյնպիսի խստութեամբ քննադատուեցաւ Կովկասի մէջ, երբ Պետրոս Ադամեան յիշեալ թատերգութիւններով եկաւ Թիֆլիս եւ ուզեց ներկայանալ արեւելահայ հասարակութեան։ Յայտնի է այն պայքարը որ Գ. Արծրունիի, Գ. Սունդուկեանի եւ Գ. Չմշկեանի գլխաւորութեամբ մղուեցաւ այդ խորթ խաղացանկի դէմ. եւ մերժուեցաւ իբրեւ սխալ ուղի հայ թատրոնի զարգացման համար։ Իսկ Պարոնեան կը գրէր կարելի՞ է ծաղկեցնել հայ թատրոնը, ուր դերասանուհիները ազգային են, եւ ներկայացումներն օտար ։

Պարոնեան կոչ կ՚ընէր հայ գրողներու զարկ տալ ինքնուրոյն հայ թատերգութեան։ 60ական թուականներուն գրած էին աւելի քան հարիւր ինքնուրոյն թատերգութիւններ։ Եթէ նկատի չունենանք Մ. Պէշիկթաշլեանի եւ մասամբ ալ Դուրեանի ստեղծագործութիւնները, միւսները անընչան են ,եւ մեծ մասը տպագրութեան չարժանացաւ։ Այդ թատերագիրները «Համբաւով իմաստուն, տաղանդով իմաստակ» են գրած է Յ. Պարոնեան։ Տեղական ազգային գոյնը այնքան թոյլ էր որ կը ճնշուէր այդ օտար շրջանակի մէջ։ Եւ այդ «ազգային»ն ալ ոչ մէկ ընդհանրութիւն չունէր հայ ժամանակակից իրականութեան հետ, օտարի կեանքը կը ներկայացնէր օտար տարազով, հայկ. անուններով ։ Այդ հեղինակներէն ոմանք «օտարի ապրանք կը վաճառեն»՝ կը գրէր Պարոնեան։ Թովմաս Թէրզեանի մասին կը գրէր «Իր ողբերգութեանց համար իրեն տրուած ջերմ ծափահարութիւնները խոնարհութեամբ ընդունած է ի դիմաց Քորնէյլի, Շէյքսփիրի եւն., որոնց անունը կը ներկայացնէր մայրաքաղաքիս մէջ ։

Հայ պատմական ողբերգութիւնը կը տառապէր նիւթի սահմանափակումէն։ Կը պակսէին ընկերային յարաբերութիւնները պատմական ողբերգութեանց մէջ, ինչպէս օրինակ Թոնտրակեան շարժումը։ Պատմական ողբերգութիւն գրողները իրենց ստեղծագործութեան նիւթ կ՚ընէին միայն այն դէպքերը որ կը կրկնէին կղերա - ֆէոդալական գրողները։ Անոնք աղաւաղելով դէպքերը, փաստերը կը ներկայացնէին աղճատուած ձեւով ։ Ամէն մէկ թատերգութիւն քմահաճ կերպով կը լուծէր հանգոյցը ։ Առանց նկատի ունենալու պատմական ճշդութիւնը։ «Մէկուն մէջ Վարդան պատերազմի մէջ կը մեռնի, միւսին մէջ Տղմուտ գետին մէջ. միւսին մէջ պատերազմէն դառնալէն վերջ , եկու տես որ Քաջն Վարդան այս ողբերգութեան մէջ ալ կը ցուցնէ իւր քաջութիւնը,զինքը մեռցնող ողբերգուներուն մեծագոյն մասն ալ ինքը կը մեռցնէ », կը գրէ Պարոնեան ։

Պարոնեան անընդունելի կը համարէր պատմական նիւթի չարաշահումը ի նպաստ կրօնամիստիկական գաղափարախօսութեան քարոզու ։

Թեան: Թովմաս Թէրզեանի «Սանդուխտ Կոյս»ի մասին կը գրէ Պարոնեան.— Քսան տարի առաջ ժամանակն ուզեց որ Պ. Թէրզեան «Սանդուխտ Կոյս» անունով ողբերգութիւն մը գրէ ժողովուրդին, որը շատ բաներու կարօտ էր, բացի Սանդուխտէն»:

Պատմական ողբերգութիւններու ուրիշ մէկ թերութիւնն էր պատմական անցեալի իտէալականացումը, այդ անցեալը կեղ ու ծուռ հայելիի մէջ ցուցադրելով, կը ձգտէր հանրութիւնը յուզող հարցերէն հեռու պահել զանգուածները: Մեծ երգիծաբանի կարծիքով՝ պատմական անցեալը անհրաժեշտ էր վեր հանել այնքան որքան, որ ձգտանքը կ'ըլլար ներկան յուզող հարցերուն, կը նպաստէր ապագայի նախապատրաստման: Ազգ. վիպապաշտհեղինակներէն շատեր ոչ միայն չէին օգտագործեր անցեալը ներկայի եւ ապագայի ըմբռման համար, այլ ընդհակառակն, այդ պատճառով կ'ուզէին նմանցնել անցեալին, աւատապետական յարաբերութիւնները փառաբանելով՝ անցեալը կը հակադրէին ներկային եւ անցեալի բոլոր հակասութիւնները, դժբախտութիւնները կը բացատրէին իտէալիստական պատմահայեցողութեամբ, այսինքն թագաւորներու եւ նախարարներու յոռի յատկութիւններով եւ անոնց անմիաբանութեամբ: Անոնք կը տեսնէին աշխատաւոր զանգուածը իբրեւ կամազուրկ, հլու հնազանդ ամբոխ, որ կը շարժի այս կամ այն իշխանի թելադրանքով: Թագաւորները եւ իշխանները իրենց տարազներով, խրտուիլակներ էին, որ ճառեր կ'ըսէին բեմին վրայ: Չկար մարդը իր յուզաշխարհով իր ապրումներով, մտածելակերպով, բնաւորութեան ու գործունէութեան հակասութիւններով:

Պարոնեան կը պահանջէր ողբերգութենէն չաղաւաղել պատմութիւնը, դէմքերը, դէպքերը ներկայացնել ինչպէս որ եղած են, եւ ոչ թէ այնպէս ինչպէս կը ցանկար թատերագիրը:

Պատմական թատերգութիւնները գեղարուեստական մակարդակով ցած էին:

Պարոնեան կը մտածէր որ գրողի, թատերագիրի սրբազան պարտականութիւնն է ծառայել իր ժողովուրդին, իսկ ատոր համար անհրաժեշտ է հարազատօրէն ցուցադրել տուեալ ժամանակաշրջանի կեանքը, ցուցադրել ամբողջ մերկութեամբ, զարշանքով, առանց վախնալու թէ ինչպէս կ'ընդունուի վերնախաւի ազնուականներու կողմէ: Ան կոչ կ'ընէ հայ գրողներուն ամէնէն առաջ արտացոլացնել Թուրքիոյ մէջ ապրող հայ ժողովուրդի վիճակը:

«Ուր էք, ինքզինքնիդ բանաստեղծ, փիլիսոփայ կարծող պարոններ, ինչո՞ւ ազգ. կեանքի վերաբերեալ թատերգութիւններ չէք գրեր, պալատին թատրոնը ծաղկեցնելու համար, ժողովուրդին վարքն ու բարքը ուղղելու համար» (Երկեր, հատ. IV, էջ 131):

Քանի մը առիթներով ան այն միտքը զարգացուցած է, որ հեղինակի վերամբարձ ու հայրենասիրական ճառերը, բացականչութիւնները ոչինչ կ'արժեն: Եթէ չունի իր պատմած ներկայացուցած դէպքը հիմնաւորելու կարողութիւն, եթէ ընթերցողը չի հաւատար անոր պատմած ու ներկայացուցած դէպքերուն: Եւ հեղինակի պարտութիւնը կը սկսի այն պահէն երբ հանդիսատեսը թերահաւատ է թատերգութեան մասին:

Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

Պատրանք

Եթերին մէջ ծաւի
ճայեր ճերմակ դեռ կը ճախրեն՝
կ'ըսպասեն նաւի ...

Տերեւներուն պէս երկիզուած՝
տենչանքներու շուրթէն անվարդ
ըսպասումիս անտառներուն
օրերը ժա՛նգ, աշունացա՛ծ,
կը թափին արդ՝
Եթերին մէջ ծաւի ....

Ցուշեր՝ մըշուշ արտօսրածին՝
սըրսըփուն քօղ,
դանդաղօրէն կը ծաւալին
արձագանգներու պէս հիւծող
քարայրներուն ծոցն անթափանց՝
ուր հէքիաթները պատանքուող
կ'աղօթեն ծարաւի
լոյսերու անանց,
կ'ըսպասեն նաւի ...

Ժայռերուն դէմ երազանքի,
աւազներուն վըրայ ոսկի,
ըղձանքներու կամրջն է անլուր
որ կը փղձկի ...
Եթերին մէջ ծաւի
ճայեր ճերմակ դեռ կը ճախրեն՝
կ'ըսպասեն նաւի .

— Տե՛ս, ճայտոներ ալեզանգուր
դէպի փարոսն իմ խանձկութեան .
առագաստնե՛ր կ'ուղեւորին
— առագաստնե՞ր, ծովի շուշան ...
այլ խարուսիկ քո՛ւռ մը փըրփուր
սրտորանքին մէջ ծովի ...

Ժայռերուն դէմ օրերուն փուր՝
ափունքներու այս անտարբեր,
ա՜խ, սի՛րտս՝ սիրտըս թափո՛ւր
անրջանքէն նաւի՝
որ հեծկլտուն կ'ըլլայ փըշո՛ւր
եթերին մէջ ծաւի.

Ճայեր ճերմակ դեռ կը ճախրեն ...

Պէյրութ, 1949 ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆ

Գ.Ա. ԶՕՊԱՆԵԱՆԻ ՅՈԲԵԼԵԱՆԸ ՊՐՈՒՔՍԷԼԻ ՄԷՋ

Պրիւքսէլէն կը գրեն.— (Յառաջ).— Հոկտ. 14ի կիրակին քաղաքիս ամէնէն շքեղ պանդոկներուն մէկուն մէջ (Hôtel Astoria), տօնուեցաւ գրագէտ Պ. Զօպանեանի յոբելեանը հայ գաղութին կողմէ, մասնաւոր յանձնախումբի մը նախաձեռնութեամբ եւ յոբելեարին ներկայութեան: Հանդէսին առաջին մասին մէջ խօսեցան Օր. Մ. Գովանճեան, յանձնախումբին կողմէ, Պ. Վ. Մուրատեան Պելճիքայի հայ գաղութին անունով: Օր. Մարտիրոսեան արտասանեց Պ. Զօպանեանի «Ադամի վիշտ»ը: Պ. Մաքսուտ Միհրդատեանցի բանախօսութիւնը որ ջերմապէս ծափահարուեցաւ, փակեց հանդէսին առաջին մասը:

Անվէրսէն Պ. Խաչիկով բացաւ երկրորդ մասը իր յարգանքի խօսքերով որուն յաջորդեց, Տիկին Սապունճեան որ օտարուհի մըն էր արտասանեց դարձեալ Զօպանեանէ «Օրօր մայր Հայաստանին» գեղեցիկ գրուածքը:

Պ. Քէչիչեան իր պարիթոնի տպաւորիչ ձայնով շատ յաջող կերպով երգեց հայերէն, ֆրանսերէն եւ իտալերէն երգեր, ջերմ ծափեր խլելով ներկաներէն:

Վերջին խօսողը եղաւ, ինքը յոբելեարը, Պ. Զօպանեան, որ շնորհակալութիւն յայտնեց Պելճիքայի գաղութին իրեն ընծայուած յարգանքի այս հանդէսին առիթով:

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՔԱՆԴԱԿԱԳՈՐԾՈՒՀԻ ՆՈՒԱՐԴ ԶԱՐԵԱՆԻ վերջին ցուցահանդէսի մասին քանի մը տող գրած էինք: Անոր աշխատանոցը կը գտնուի Հռոմի Տէլ Բոբոլոյ հրապարակին վրայ: Տաղանդաւոր արուեստագիտուհիի համբաւ եւ ժողովրդականութիւն շահած է: Իր վերջին ցուցահանդէսին առթիւ, որ տուաւ Մայիսին, գնահատական յօդուածներ նուիրեցին թերթերը եւ ուշադրութեան արժանացուցին անոր «Դանիէլա»յի, «Օրաքեան»ի քանդակները: Արուեստի քննադատ Աթիլիօյ Քրեսփի կը գրէ «Զարեան ինքը մինակ կը գործէ մարմարին վրայ, արտադրելով կատարեալ կերպարանքներ, ընթացիկ կշռոյթով կերտուած եւ յղացուած: Ան գիտէ թէ ինչպէս պէտք է ստեղծել կեցուածքներ եւ տպաւորութիւններ, որ ըլլան հոգեւոր, պահելով զսպուած վերապահում մը: Յաճախ հրաւիրուած է մասնակցելու եւ ցուցադրելու Վենետիկի եւ Հռոմի կարեւոր ցուցահանդէսներուն: Վեց տարի առաջ տուած է իր առաջին ցուցադրութիւնը, իր երկրորդ ցուցադրութեան մէջ վերջին Մայիսին, ցուցադրած է 18 կտոր ստեղծագործութիւններ, որոնք գաճէ, մոմէ, բրոնզէ եւ մարմարէ արտադրութիւններ են: Հռոմի Նորաշէն կեդր. կայարանի ներքին մասը գեղարուեստական ոճով զարդարելու համար հրաւիրուած արուեստագէտներուն մէջ առաջնութիւն շահած է Նուարդ Զարեան, արժանանալով առաջին մրցանակի: Վերջերս Թէհրանէն պատուէր ստացած է պատրաստելու Իրանի նախկին վեհապետ Ռզա Շահ Փահլաւիի կիսանդրին որ կատարեց մեծ յաջողութեամբ եւ զետեղուեցաւ հանգուցեալ Թագաւորի շքեղ դամբարանին մէջ: Հռոմի գեղարուեստական ճեմարանը հրաւիրած է Նուարդ Զարեանը դասաւանդելու արձանագործութեան բաժնին մէջ, ուր կը գտնուի ներկայիս իբրեւ քանդակագործութեան դասատու:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՆԿԱՐԻՉ Մարկօ Գրիգորեան կազմակերպած է ցուցահանդէս մը Հռոմի գեղարուեստից Ակադեմիային մէջ եւ արժանացած է իտալական մամուլի գնահատութեան: Երիտասարդ արուեստագէտը ծնած է 1895ին: Եղած է նաեւ մարզիկ սկաւառակ նետելու իրանեան ախոյեան: Հռոմի մէջ ներկայացուցած է քսանի չափ իւղաներկ պաստառներ, զանազան նիւթերու շուրջ, տեսարաններ, կերպարներ ու դէմքեր»: Իսկ ինք կ'ըսէ թէ կը հետեւի երկու ուղղութեան՝ կոր գիծերու դիմանկարչութեան եւ կ[illegible] անկիւնաւոր դիմանկարչութեան:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (1)

ԴԱՐՁԸ

Ա.

Ծորեկուան տաքը դեռ կոտրուած չէր բոլորովին ու ձին դժուար ու ծանր կը բարձրանար:

Ճամբան պինդ փակած էր ձորի ձախ պատին ու պատին հետ միասին ինքն իր կողին վրայ կը ծուէր չերքէզի սուրին պէս ու միեւնոյն ժամանակ քիչ քիչ վեր կը սողար, միշտ վեր, ձորի յատակէն դէպի Ածկոնքի վանքը:

Մինչ ձիաւորը քրտինքը սրբելով, ճամբու իւրաքանչիւր կոր տալուն ձիուն վրայէն դէպի առաջ կ'երկարէր կիսադրին՝ վանքին գմբէթները նշմարելու յոյսով:

Քսան — քսանըչորսի մէջ երիտասարդ մըն էր ան, ճերմակ տօքէ պարզ հագուստ մը վրան, ճերմակ ալ քաղըրօք մը, գլխուն, որուն տակէն դուրս կը ցայտէին զանգուրի մօտեցող սեւ, առատ մազերը. մօրուքի տեղ փոքր չէկ փունջ մը դունչին, ինքը միջահասակ ու նիհար, զոյգ մը կենդանի արտայայտիչ աչքերով, որոնք կը սահէին հիմա ձորի երկու վայրի պատերն ի վեր, որոնց վրայ երկնքի տաք կապոյտ կտոր մը եկեր իր վրանն էր քաշեր:

Թեթեւ ոլոր մըն ալ եւ վերջապէս դէմն էր վանքը, հինգ մանրանկար եկեղեցիներ, գրեթէ իրարու կից իրարու թեւի տակ, իրենցմէ ամէնէն մեծի շուրջը խռնուած եւ ատոնց փոքր ու փոքրիկ գմբէթներու ամբողջ երամը շրջապատող ծառերուն մէջէն վիզերնին վեր երկնցուցած հետաքրքիր նայուածքով եկուորը կը դիտէին: Կարծես լեռնական հսկայ ուրուր մը իր ձագերուն հետ, որ ձորի ձախ կուրծքին, հոն, դուրս ցցուած ժայռոտ հարթակին վրայ դրեր էր իր ամեհի բոյնը ծառերուն տրցակին մէջ:

Ու շիտակ այդ ամեհի բոյնը կը մտնէր հիմա ձիաւորը՝ փնտռող նայուածքը չորս դին յածելով:

Եկեղեցիներու ոտքը հին ու ցած պատ մը կ'երկննար, որուն դրան առջեւը հազիւ էր հասած ձին, երբ գզգզուած մազերով երկարահասակ բոպիկ ու գլխաբաց պատանի մը սեմէն դուրս նետուեցաւ:

— Բարե՛ւ, հայր - սուրբը վա՞նքն է:

— Հրամանք ես:

Ու մօտեցաւ, առաւ ձիուն սանձը: Երիտասարդը ցատկեց թամբէն վար ու մտաւ արտաք բակը, որու մէկ կողմը խումբի առած եկեղեցին էր միւս կողմն ալ մէկ երկու հինկէկ հողէ սենեակներ:

Եւ ճիշդ այդ սենեակներէն մէկուն դուռն էր որ ճըռռաց յանկարծ իր ռնիներուն վրայ ու սեմի շրջանակին մէջ երեւցաւ պարթեւ հասակով թիկնեղ ծերուկ մը: Երբեմն սեւ, իսկ հիմա դեղինի ու կանաչի տարբեր աստիճանի բոլոր բաղադրիչ երանգները ներկայացնող կապայ մը վըրան, եւ խոշոր, կոշտ, գունաւոր երեսսրբիչը ձեռքը, որով իր մինչեւ կուրծքը հասնող ալեխառն մօրուքը կը չորցնէր:

Կէս օրուան քունէն նոր ելած ու դեռ բոլորովին չսթափած ուղեղով կը լուացուէր մեքենաբար, երբ իր մենութեան վարժուած ականջը դեռ հեռուէն սմբակներու տրոփը լսեց եւ ուխտաւորներու հաճելի գաղափարը իր գլուխը վերջնապէս թարմացուց:

Եւ հիմա գոհ ու բարեացակամ դէմքի արտայայտութիւնով մըն էր որ իր խուցի սեմէն դուրս ելաւ հիւրին դէմ, երբ իր անուան հարցումը լսեց:

— Աստուած օգնական, Հա՛յր Սուրբ:

— Աստուած օրհնէ՛, որդիս:

Երիտասարդը ծռեցաւ համբուրեց ծերուկի աջը ու գրպանէն մեծկակ նամակ մը հանելով տուաւ անոր:

Նամակը ըստ երեւոյթին ախորժելի տպաւորութիւն չըրաւ վարդապետին վրայ, աջ ու ձախ դարձուց անգամ մը, դրաւ մօտակայ քարին ու ծանր շարժումով մը հանեց ծոցէն մաշուած ու աղտոտ պատեան մը, որուն մէջէն ահագին ապակիներով հին ձեւի ակնոցը դուրս քաշեց. ծանր — բարակ սկսաւ ականջներուն անցընել:

— Ուրկէ՞ կուգաս, հրամանքդ.— Հարցուց այդ բարդ ու դժուար աշխատանքի միջոցին:

— Էջմիածնէն, հայր սուրբ, շատ բարեւներ ունիմ ձեզի.

— Հը՛մ, շնորհակալ եմ, ղրկող, բերող ողջ ըլլան:

Ու դէմքը աւելիխոժոռեցաւ, այդ նամակէն լաւ հոտ չէր գար: Վարժ ձեռքով գրուած տողերը կարդալու քանի մը զուր ջանքերէ վերջը՝ նամակը մեկնեց երիտասարդին:

Լ. ՇԱՆԹ

որ կարելի ըլլայ հաշտեցնել Միջին Արեւելքի ժողովուրդներուն ազգ. ձգտումները, միջերկրական հասարակաց քաղաքակրթութեան պաշտպանման անհրաժեշտութեան հետ »:

Սուտանն ալ գործի կը ձեռնարկէ

Խարթումէն կը հաղորդուի թէ անգլեւեգիպտական տագնապին առթիւ, Սուտանի խորհրդարանը որոշած է գումարուիլ 26 Հոկտ.ին, փոխանակ Նոյեմբեր 5ին: Լոնտոնէն եկած հեռագրի մը համաձայն, Սուտանի Սահմ. Ցանձնաժողովը որոշած է ծրագիր մը պատրաստել, յառաջիկայ երկու տարիներուն Սուտանի անկախութեան ի նպաստ ինքնավարութիւն:

Միւս կողմէ, Մեծն Բրիտանիոյ ընդհ. կառավարիչը արգիլած է տեղւոյն եգիպ. սպայակոյտի նախագահ զօր. Պիշարի պէյի եւ կրթ. ընդհ. քննիչին Գահիրէէն Սուտան վերադարձը, անցեալի մէջ ունեցած իրենց քաղաքական գործունէութեան համար:

Քորէայի պատերազմը

ԿԱՐՄԻՐՆԵՐԸ Կ'ԸՆԴՈՒՆԻՆ ՁԷՉՈՔ ԳՕՏԻՆ

· Քորէայի զինադադարի բանակցութիւնները, ինչպէս գիտել կու տայ «Լը Մոնտ» իր երէկի խմբագրականին մէջ, քիչ մը բիւզանդական վէճի մը երեւոյթը ստացած են: Ձեռք բերուած զին. արդիւնքն ալ, համեմատած մարդկային ահաւոր կորուստներուն, շատ ճղճիմ է երկու կողմերուն համար:

Ետնշանի հիւսիս-արեւմտեան կողմը, միացեալ ազգերու բանակները յառաջացած են քանի մը քիլոմեթր եւ գրաւած երեք բարձունքներ: Կեդր. մարզին մէջ, կարմիրները կատաղի դիմադրութիւն մը ցոյց կու տան, բայց դաշնակից հետեւակազօրքը, շնորհիւ զրահապատ ուժերուն, չորս քիլոմեթր մօտեցած է Քիմսոնկի: Հարաւային Քորէայի կառավարութիւնը դիմած է միացեալ ազգերուն, 600.000 թոն արմտիք խնդրելով, երկրի բնակչութեան եւ նուաճելի նահանգներուն պարենաւորումը ապահովելու համար, այլապէս սովի սպառնալիքը կը կախուի ժողովուրդի գլխուն:

Միւս կողմէ, դաշնակից եւ կարմիր պատգամաւորներուն միջեւ տեղի ունեցող բանակցութիւնները յաջող ելքի մը յանգելու վրայ են: Նախապէս հարցը կը դառնար 1000 մեթր շրջագիծի մը վրայ, յետոյ Չինեւքորէացիներու պնդումներուն վրայ, ութը քիլոմեթրի բարձրացած էր չէզոք գօտիին շրջագիծը, Քէյսոնկի բոլորտիքը: Կարմիրները նոյնիսկ ուրիշ լուծում մը առաջարկած էին՝ Քէյսոնկ Միւնսանի ճամբան, բայց այս թելադրութիւնը 24 քիլոմեթրի կը բարձրացնէր չէզոք գօտիին տարածութիւնը եւ տաղնապը ծանրացնելու միայն կը ծառայէր:

Դաշնակից պատգամաւոր Գնդ. Քեննի երէկ աւետած է թէ՝ Չինեւքորէացիները կ'ընդունին նեղցնել չէզոք գօտիի նրբանցքը 3000 փարսախի, որ մօտաւորապէս հինգ քիլոմեթր կ'ընէ: Միացեալ հրամանատարութիւնը մասնաւորաբար կը պնդէ այդ գետնին վրայ ազատօրէն սաւառնելու պահանջին վրայ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՕԹԷԼ ՏՐՈՒՕՑԻ մէջ բացուած է հնաքրքրական ցուցահանդէս մը, նախագահութեամբ հանր. նախագահ Գ. Վէնսան Օրիոլի: Թանկագին հաւաքածոներու ալպոմներ ցուցադրութեան դրուած են այնտեղ, որոնք շատ հազուագիւտ են եւ մինչեւ իսկ 2000 տարի առաջուան կեանքը կը պատկերացնեն, ինչպէս կը վկայէ Քոէչելիւս Ծիւքինտիսի կիսանդրին: Ցուցադրուած նկարներուն մէջ յիշենք «Քամելիազարդ Տիկին»ի կարասիներուն վաճառումը (1847), աղամանդակուռ թագեր (1887), Տիկին Թիէրի մանեակը եւն.: Ցուցահանդէսը պիտի տեւէ երեք օր:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ մեծ փոթորիկ մը ծագած է: Քոլիայի շրջակայքը 10 քիլոմեթրի վրայ ողողուած է: Գու Ռումիի կամուրջը փլած ըլլալով, շոգեկառքի հաղորդակցութիւնը ընդհատուած է Ալժէրի եւ Օրանի միջեւ, հեռագրաթելերը եւ հեռաձայնի գիծերը կտրուած:

ՈՒՍԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Օր. Մարի Ասատուրեան, 56 La Canebière. Marseille, պատուուած Փարիզի Concours Bellani Ա. մրցանակով, կ'աւանդէ դիւրուսոյց եղանակով՝

Դաշնակի, ջութակի եւ սոլֆէժի

Դասեր, 600 ֆրանք ամսականով:

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER ACOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներու: Կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէս օրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Place Panthéon:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի, տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտասանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ:

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտնի սիրուած երգչուհի՝

Տիկ. ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ մեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով:

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 100 ֆր.

ՎԻՃԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ Է ՆՈՅ. 3ԻՆ:
ԿՐԸՆՈԲԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Վերաբացումը, թէյասեղանով մը Հոկտ. 23ին, երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, ի պատիւ բանաստեղծուհի ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆի Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Խօսք կ'առնեն Գ. Գ. Պարսամեան եւ Վ. Օշական: Կ'արտասանեն Տիկին Ա. Բալուեան, Օր. Ա. Սամուէլեան, Պ. Պ. Վ. Պարոնվարդեան եւ Ժ. Փալամուտեան:

╳ Յաջորդ հաւաքոյթին դասախօսն է Գ. Ֆ. Ֆէյզի:

ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂ. ՓՈԽԱՆՈՐԴ
ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՃԱՊԱՀԵԱՆԻ

Նախագահութեամբ արարողութիւններ Փարիզի Հայոց եկեղեցւոյ մէջ:

Այսօր, շաբաթ առաւօտեան ժամը 10ին, պատարագ պիտի մատուցուի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ, եւ տեղի պիտի ունենայ երկու քահանայացուներու կոչումի արարողութիւնը: Վիէննայի հոգեւոր հովիւ Տէր Եղիշէ վրդ. Իւթիւճեանի ծայրագունութեան, մեր եկեղեցւոյն սարկաւագներուն Ուրարակրութեան եւ դպիրներու սարկաւագութեան աստիճաններ պիտի տրուին: Այս Կիրակի կը պատարագէ Տէր Եղիշէ վրդ. Իւթիւճեան: Արարողութեանց կը նախագահէ Խադ արք.:

Մարսէյլի եկեղեցւոյն համար Գուլվար Օտտոյի դպրապետ Գ. Թադէոս Հայրապետեանի իսկ Ալֆորվիլի համար Գ. Վարդան Մերճանեանի քահանայական օծման արարողութիւնը պիտի կատարուի պատարագի ընթացքին:

ԳԵՐ. ԽԱԴ ԱՐՔ. ԱՃԱՊԱՀԵԱՆ կ'ընդունի այցելուները եկեղեցին, ամէն օր ժամը 10—12 առաւօտուն, իսկ կէս օրէ վերջ ժամը 3—6 Գ. Վահէ Թօսունեանի բնակարանը, 30 rue de la Pompe, Paris (16): Tél. Tro. 12-73:

ԴՊՐՈՑԻ ՎԵՐԱԲԱՑՈՒՄ.— Կրընոպլի Կապ. Խաչի դպրոցը վերաբացուած է 14 Հոկտեմբերէն սկսեալ: Բոլոր դասարաններուն համար դասաւանդութիւնները տեղի կ'ունենան կիրակի օրերը միայն: Արձանագրութեան համար ծնողներէն կը խնդրուի կիրակի առաւօտ ներկայացնել իրենց զաւակները դպրոցի սրահը:

ԿՈՉ

Հայերէնի մէջ յառաջադէմ աշակերտ-աշակերտուհիներուն բաժնուելու համար, ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ վարչութիւնը մանկական - պատանեկական գիրքեր տրամադրած է դպրոցական հաստատութիւններու: Կապոյտ Խաչէն, Հ. Մ. Ը. Մ.էն, Եկեղեցիէն եւ Շավիլի հոգաբարձութենէն կը խնդրուի դիմել 46, Rue Richer, Համազգայինի կեդրոնը եւ ստանալ համապատասխան ծրարները, փոխան ստացագրի մը:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինիմասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Գ. Գ. Անդրանիկ Օհանեանէ 1000, Թադէոս Շատեանէ 1000 Ֆր., Տիկ. Ալեանաքեանէ 1000 Ֆր. (իր ազգականուհւոյն ամուսնութեան առթիւ, Մ. Մուրատեանէ 500, Ս. Տէմիրճեանէ 500 ֆրանք:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ:

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆԻ Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ժողովի կը հրաւիրէ այս երկուշաբթի ժամը 20.30ին, 78 rue Rabelaisի դպրոցին սրահը: Ստիպողական եւ կարեւոր օրակարգ: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Ներկայ կ'ըլլայ Տիկին Էլէն Բիւզանդ:

ՖՐ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Շավիլի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը 29 Հոկտ. երկուշաբթի իրիկուն ժամը 9ին դպրոցին սրահը: Դասախօսութիւն երախաներու կրթութեան մասին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ.— Դեկտ. 8ին, Ֆր. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի տարեկան մեծ պարահանդէսը քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— Շտուտկարտ.— «Հայաստան»ի խմբագիր.— միայն «Յառաջ»ի յատկացուած թիւը ղրկել խմբագրութեան:

ԼՈՆՏՈՆ, Փաշ.— Պակաս թիւերը կը ղրկենք, միւս ը թող մնայ ձեր քով, յարմար առիթով մը կը ղրկէք:

ՖԻՒՄԷԼ, Դ. Դ.— Պէտք է վճարուի միայն 1951ը:

Արարատի 33րդ տարեդարձը

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի օր, խատարագ առաւօտուն Բրետոյի մայր եկեղեցին: Ներկայ կ'ըլլան Պուշ տիւ Ռոնի նահանգապետը, ցամաք., ծովային ուժերու հրամանատարը, եւ բոլոր ընկերութիւնները: Հրամանատար Պնոււ տ'Ազիի աղջիկը մարքիզուհի Ֆորեսքա պիտի կարդայ իր ալեւոր հօր ուղերձը:

Կը խօսի՝ Գ. Տ. Թէքէեան:

Ժամը 13ին հացկերոյթ, Chateau des Fleursի մէջ, նախագահութեամբ Մարսիլիոյ քաղաքապետին: Ճաշագին 1500 ֆրանք:

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր մը «Արմենիա» երգչախումբով, պարի նուագախումբ (Չէօրէքճեան) եւն.:

ՔՈՆՖԷՔՍԻՈՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՈՒՆ ՄԸ

Կ'ուզէ կնոջ վերարկուի եւ ժաքեթի համար յանձնարարութիւններ ունենալ, շատ նպաստաւոր պայմաններով: Դիմել M. APELIAN, 26 rue Borrego, Paris (20):

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տարի. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 23 Octobre 1951 Երեքշաբթի 23 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6592-Նոր շրջանի թիւ 2003

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ՆՈՐԵՐՈՒՆ ՄԱՍԻՆ

Մեր երիտասարդութեան մասին լաւատես կամ յոռետես հակասական կարծիքներ կը յայտնուին երբեմն մամուլի էջերուն մէջ։ Ոմանք կը գտնեն թէ նորահաս հայ երիտասարդութիւնը արթուն է, գիտակից եւ ի վիճակի հիներուն տեղը գրաւելու եթէ պարտականութենէ եւ զոհողութիւններէ չխուսափի։ Ուրիշներ, ընդհակառակն, Սփիւռքի հայ երիտասարդութիւնը կորսուած կը համարեն եւ անընդունակ անցեալի ժառանգորդը հանդիսանալու ։

Երկու տարբեր ուղղութեամբ մտածողներուն հիմնական մտահոգութիւնը նոյնն է.— հայ երիտասարդը տեսնել պայքարի դիրքերուն վրայ, մեր ազգային իտէալին ջահը բարձր բռնած ։

Նախ պէտք է ընդունիլ թէ ոեւէ երիտասարդութիւն հինին չի նմանիր՝ իր նախասիրութիւններով եւ գաղափարներով։ Ժամանակները շարունակ կը փոխուին եւ իրենց հետ կը յեղաշրջեն նաեւ նորահասներուն մտաւոր եւ զգացական աշխարհը։ Ատոր համար է որ հայրերը սովորութիւն ունին գանգատելու որդիներէն եւ այս վերջիններն ալ չեն հաւնիր իրենց հայրերուն։

Հիներու եւ նորերու միջեւ բացուող խրամատը այնքան աւելի չեշտուած կ'ըլլայ, որքան աւանդական կապերը կը թուլնան եւ միջավայրի ազդեցութիւնը կը փոխուի։ Անծանօթ բարքեր եւ օտար շրջանակներ նոր կաղապարի մէջ կը ձուլեն երիտասարդութեան նկարագիրը ։

Վերջին երկու աշխարհամարտերը տակն ու վրայ ըրին մեր ժողովուրդի հաւաքական կեանքը, տարագրութենէն վերապրող հայ բեկորները նետելով ի սփիւռս աշխարհի։ Ամէն հայ գաղութ ստիպուեցաւ կազմաւորուիլ տեղական լեզուներու, բարքերու, սովորութեանց եւ մշակոյթի զօրեղ պատուաստին ենթարկուելով։ Բնականաբար այդ պատուաստը ամէնէն աւելի ներգործեց նոր սերունդին վրայ ։

Ազգային գոյութիւնը պահպանելու տեսակէտէն դժուարագոյն պայմաններու տակ կ'ապրինք։ Մեր տղաքն ու աղջիկները մեծ մասամբ օտար կրթութիւն կը ստանան։ Ոչ հայրենի օճախ, ոչ ալ հարազատ միջավայր ։ Ատոր փոխարէն սակայն՝ որքան քայքայիչ եւ վնասակար ազդակներ, որոնք տեւաբար կը յարձակին նոր սերունդի ամբողջ նկարագրին վրայ, զայն խաթարելով աստիճանաբար ։

Դարն ալ դաշնակից չէ արտասահմանի մեր գոյութեան պայքարին։ Թեթեւ հաճոյքներ, մակերեսային ապրումներ, հացի մտահոգութիւն ամէն կողմ ։

Առանց այս պայմանները նկատի առնելու՝ սխալ պիտի ըլլար երիտասարդութիւնը դատել եւ անկէ ժամանակավրէպ պահանջներ ունենալ ։

Հակառակ բոլոր աննպաստ պայմաններուն, հայ երիտասարդութիւնը գաղութէ գաղութ իր շունչն ու պայքարի կամքը զգալ կու տայ, եթէ ոչ հաւաքականօրէն, գոնէ ընտրելագոյն ներկայացուցիչներուն միջոցով։ Եւ արդէն, միշտ ալ բազում եղած են կոչեցեալները եւ սակաւ ընտրեալները ։

Հայ կազմակերպութիւններու պարտականութիւնն է ազգային գործերու պատասխանատուութեան կոչել ընդունակ երիտասարդները, որոնք սկիզբը գուցէ չարդարացնեն իրենց վրայ դրուած յոյսերը, բայց հետզհետէ պիտի հասուննան եւ պիտի փորձուին ։

Ղեկավար դիրքերու վրայ բարձրանալու ձգտող երիտասարդը պէտք է երկու հիմնական յատկութիւն լրացնէ։ Նախ աշխատանք, լուրջ պատրաստութիւն եւ յետոյ՝ անշահախնդիր եւ նուիրուող ոգի։

Փառասիրութիւնը յաջողութեան լծակ մըն է անշուշտ, սակայն կրնայ ի վերջոյ դէպի կործանում առաջնորդել, եթէ ինքնահաւան եւ սնամէջ յաւակնութիւններէ միայն շաղուած ըլլայ ։

Միւս կողմէ, զոհողութիւններու անընդունակ մէկը, որ չի գիտեր իր անձէն, տաղանդէն եւ նիւթականէն լայն բաժին հանել նուիրական դատի մը յաջողութեան ի խնդիր, հանրային կեանքի մէջ անկարող է խորունկ ակօսներ բանալու ։

Դիրքի վրայ գտնուողներուն պարտականութիւնն է գուրգուրանքով հետեւիլ նոր սերունդի քայլերուն, իսկ այս վերջիններն ալ պարտական են լրջութեամբ գիտակցիլ իրենց կոչումին եւ համապատասխան եռանդով լծուիլ աշխատանքի ։

(Խմբագրական ԱԶԴԱԿի)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍ Ի՞ՆՉ ԶՈՒԼՈՒՄ ...

— Ուսումնակա՛ն, այսինքն համալսարանական եկեղեցականէն խեր չկայ, վստահ եղիր, ըսաւ հին հին աւանդութիւններէն եկող բարեկամ մը։ Զարմացայ, մենք որ միշտ գանգատած ենք որ տգէտ է մեր կղերը, քահանայ մը չունինք որ երկու խօսք կարենայ ընել, նոյնիսկ կարենայ անուններու ցանկ մը ճիշդ ու սահուն կարդալ եւայլն։

Քանի մը բացատրութիւն ուզեցի աւանդապաշտ բարեկամէս։ Տուաւ այդ բացատրութիւնը։ Մտիկ ըրի մտամփոփ ։

« Մեր եկեղեցին, հինաւուրց ու ամրակուռ հիմերէն է Հայուն դարաւոր գոյութեան ։ Մեր վանքերը, դպրեվանքերը տուեր են մեզի ոչ միայն ուսումնականներ— բանասէր, լեզուաբան, գիտուն բանաստեղծ ու գրագէտ եկեղեցականներ, այլեւ նուիրեալ հովիւներ, ճշմարիտ առաջնորդներ, ամբողջ թեմեր կառավարող, որոնց խօսքը գործը, կշիռ ունէր, թէ օրուան իշխանութիւններու եւ թէ ժողովուրդին քով։ Հովիւներ որոնք գիտցան նահատակուիլ իրենց ժողովուրդին հետ ։ Անոնցմէ խունկի հոտ կուգար, անոնք կը յարգէին ու յարգելի կը դարձնէին Լուսաւորչական եկեղեցիին պետերը, աւանդութիւնները ծիսակատարութիւնը ու բծախնդիր էին պահելու մեր աննման արարողութիւններուն կարգն ու սարքը ։

Ինչի՞ կը ծառայէ համալսարանական ըլլալ, եւրոպական մեծ ոստաններու մէջ թափառիլ, լեզուներ սորվիլ, փիլիսոփայութենէ ու աստուածաբանութենէ ճառել, երբ չես գիտեր քու դաւանանքիդ պատմութիւնը, քու եկեղեցիիդ աւանդական կարգն ու սարքը, երբ չես գիտեր քու հովուելիք ժողովուրդիդ անցեալն ու ներկան, չես ճանչնար անոր հոգեբանութիւնը։ Քեզի անկեղծ բան մը ըսեմ, ես կը նախընտրեմ որ մեր վարդապետացուները մնան վանքերու մէջ. կը նախընտրեմ որ սորվին «Հովիւ քաջ» դառնալ, քան թէ ելլել եպիսկոպոսի մը յուղարկաւորութեան՝

« Աս ինչ զուլում աշխարհ է,
Սրտակից ընկեր չկայ »... երգել տալ ...

— Հա՛, տես, հոդ սխալեցար։ Արարողութեանց նախագահող արքեպիսկոպոսը համալսարանէն չի գար, Անթիլիասի դպրեվանքէն ելած էր և եթէ չեմ սխալիր Սիսի մայրավանքին մէջ, Սահակ կաթողիկոսի ձեռքով օծուած է ... ։ ՍՕՍԻ

ԱՄԵՐԻԿԱ ՄՏԱՀՈԳ Է ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԿԱՑՈՒԹԵՆԷՆ

Փրոփելէ ակումբին մէջ, Մ. Նահանգներու Աթէնքի դեսպան Պ. Ճոն Փէօրիֆօյ դրուատիքն ըրաւ Հելլէն բանակին քաջագործութեանց, բայց յիշել տուաւ թէ տնտեսական վերականգնումը դժբախտաբար չի համապատասխաներ զին. ճակտին վրայ տարուած հոյակապ յաջողութիւններուն ։

Դեսպանը այնուհետեւ ցաւ յայտնեց որ ընտրութիւնները անապահովութիւն եւ չքաւորութիւն յառաջ բերած են։Ճիշդ այն պահուն երբ տագնապ կայ, ի զուր ժամանակ կ'անցնեն ու ոչինչ կ'ընեն երկրին տնտես. պայմաններու բարելաւման համար ։

Պ. Ճոն Փէօրիֆօյ կը հրաւիրէ Հելլէն կառավարութիւնը կարգ մը դժուարին եւ անժողովրդական միջոցներ ձեռք առնել, ամրացնելու համար երկրին տնտեսական կացութիւնը, ինչ որ պետութիւնը պիտի փրկէ աղէտէն ։

ՆԻՒ ԵՈՐՔԻ դրօսավայրերէն «Սթորք Քլըպ»ի ծառաները մերժած են սպասարկել Ժոզէֆին Պէյքըրի եւ իր ընկերներուն։Համբաւաւոր պարուհին դատ բացած է հաստատութեան դէմ։ Միւս կողմէ, ակումբին տնօրէնը ամէն օր ազդարարութիւններ կը ստանայ Հարլէմի սեւամորթներէն որոնք դրօսավայրը օդը հանելու սպառնալիք կ'ընեն ։

ՎՐԻՊԱԿ.— Կիրակի օրուան թիւին մէջ բանաստեղծուհի Հուրի Իփէկեանի ոտանաւորին խորագիրը կարդալ Պատրանք ։

Դաշնակիցները կը պատրաստեն

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ

Պոնի կառավարութիւնը մեծ գոհունակութեամբ ընդունեց Դաշնակիցներուն ձեռք առած մէկ որոշումը, Հոկտեմբեր 20ին, որուն համաձայն դաշնակցային կառավարութեան եւ արեւմտ. պետութեանց միջեւ փոխ-յարաբերութիւնները բնականոն ճամբու մէջ կը մտնեն ։

Բարձրագոյն Յանձնաժողովին որոշմնագիրը կը ջնջէ 1.— Ամերիկեան խորհրդարանին կողմէ վաւերացուած պատերազմ. վիճակը։ 2.— Բարձրագոյն Յանձնաժողովը կը հրաժարի իր իշխանութենէն, հիմնական օրէնքի եւ Լանտըրի Սահմանադրութեան վերաբերմամբ։ 3.—Ֆրանսայի արտ. գործոց նախարարութիւնը պիտի խզէ 1949ի ապրիլին կնքուած Ռուրի վերաբերեալ դաշնագիրը, անմիջապէս որ կազմուի Շումանի ծրագրին յիշած բարձրագոյն իշխանութիւնը ։

Բարձր. Յանձնաժողովը այս առթիւ զեկոյց մը հրատարակած է, որ կը խօսի սահմանադրական դատարանին վրայ. յաչս իրեն այդ ատեանը ի վիճակի է պաշտպանելու անհատական իրաւունքները, ինչպէս նախագծուած է հիմնական օրէնքին մէջ։ Յետոյ գոհունակութեամբ կ'ողջունէ դաշնակցային կառավարութեան կողմէ գիներու եւ առեւտրական յարաբերութեանց ճշդումը. անմիջապէս որ համաձայնութեան մը յանգին, բարձր յանձնաժողովը պիտի դադրեցնէ իր հակակշիռը ։

Միւս կողմէ, Քէ տ'Օրսէն ալ զեկոյց մը հրատարակած է, որ կը ծանուցանէ թէ անմիջապէս որ Բարձ. իշխանութիւնը կազմուի, 1949ի դաշնագիրը վերջ պիտի գտնէ եւ իրեն տեղ պիտի բռնէ 1951 ապրիլ 18ի Փարիզի դաշնագիրը։ Ածուխի եւ պողպատի յանձնման համաձայնագրին վաւերացումէն ետք, պողպատի արտադրման վերաբերեալ սահմանափակումները պիտի վերնան, Բարձ. Յանձնաժողովին կողմէ գերման ածուխի եւ պողպատի ճարտարարուեստին վրայ եղած հակակշիռը նմանապէս պիտի ջնջուի ։

Տոքթ. Ատընաուըր ճառ մը խօսեցաւ Քալըսրուհի քրիստոնեայ-դեմոկրատ համաժողովին մէջ։ Վարչապետը Շումանի ծրագիրը կարեւոր հանգրուան մը կը նկատէ եւրոպ. միութեան ճամբուն վրայ, ապա յոյս կը յայտնէ, որ երեք մեծերը պիտի պաշտպանեն դաշնակցային հանրապետութիւնը արեւելքէն եկած ամէն յարձակման դէմ ու իրեն պիտի ընծայեն ազատութեան եւ իրաւունքներու հաւասարութեան գոյավիճակ մը ։ Տոքթ. Ատընաուըր կ'եզրակացնէ .

« Պէտք չէ մոռնալ, որ Պ. Կրօթվալ երբեք չունեցեր ազատ եւ գաղտնի ընտրութիւններ, այլ կը գոհանայ շահագործելով կրաւորականութիւնը շատ մը Գերմաններու, որոնք կ'ազդուին ազգային ոգի ունեցող ճառերէն » ։

Եգիպտոս անդրդուելի կը մնայ

Սալահէտտին փաշա շաբաթ օր Գահիրէի մէջ իր խօսած ճառով, անգամ մը եւս կրկնեց թէ Եգիպտոս իր որոշած ուղեգիծէն պիտի հետեւի։ Արտ. գործոց նախարարը շարունակեց .

« Ոչ մէկ բան պիտի կրնայ մեզ մեր ճամբէն շեղեցնել։ Անգլօեգիպտ. դաշնագրին եւ Սուտանի վերաբերեալ Անգլիոյ հետ մեր համաձայնութեան խզումը հասուն խորհրդակցութենէ մը ետք ձեռք առինք, գիտակից անոնցմէ յառաջ եկող բոլոր հետեւանքներուն։ Եգիպտական հարցը կը շահագրգռէ Միջին Արեւելքի բոլոր արաբական երկիրները։ Մենք այլեւս մինակ չենք» ։

Սալահէտտին փաշա համաձայն չէ իտալեւամերիկեան միջնորդութեան։ Անգլիացիներուն հետ չի փափաքիր ոեւէ շփում ունենալ, քանի հեռացած չեն իր երկրէն։ Այսուհանդերձ, նախարարը տրամադիր է լսել միւս կողմերէ եկած ամէն առաջարկ ։

Դամասկոսէն եկած հեռագիր մը կ'իմացնէ թէ Եգիպտոս դիմած է Արաբական Լիկին, որպէսզի ստիպողաբար ժողովի հրաւիրէ անդամները, եգիպտական պահանջները իրագործելու համար ։ Սուրիա մտադիր է խորհրդակցութեան ենթարկել դաշնակիցներու առաջարկները, Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան համար։ Կը թուի թէ դաշնակիցներու թելադրութեան վրայ, Սուտան, Լիբանան եւ Սէուտական Արաբիան, նախաձեռնարկ եղած են որպէսզի համոզեն Եգիպտոսը ընդունելու «միակ պատեհութիւն»ը Արեւմուտքի խմբակցութեան մէջ մտնելու համար ։

Հասան էլ Հոտէյպի պէյ, « Իսլամ եղբայրութեան» նոր ղեկավարը, ուրբաթ իրիկուն հաւաքոյթի մը ընթացքին հրաւէր ուղղեց երիտասարդութեան զսպել իր զգացումները եւ խորհիլ գործելէ առաջ։ « Խորհուրդ չենք տար, ոչ ալ ուժ կուտանք կայսերապաշտ բռնագրաւիչներու դէմ պայքարելու համար անկարգ արարքներուն։ Ժողովուրդը կառավարութեան ձգելու է այդ պայքարը տանելու գործը, իր ձեռքը գտնուած միջոցներով » ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ).

ACQUIGNY

(Բ. եւ վերջին մաս)

Հարուստ են տուները եւ աղքատ կ'երեւան : Աղքատ են հոգիները եւ հաւատքով հարուստ կը ձգտին երեւալ: Խաչելութիւն եւ սուրբերու նկարները կը տեսնենք տուներուն մէջ: Հսկայ ոսկեզօծ խաչելութիւն մը նաեւ գլխաւոր փողոցին վրայ, պարտէզի մը մէջ՝ ուր կեցած է նաեւ սուրբ Անդոնիոսի գունազեղ արձանը : Բայց ոչ ոք կանգ կ'առնէ անոնց առջեւ, թէեւ խնամքն ու ծաղիկը անպակաս են :

Տաք է Ագինյիի եկեղեցին, բայց տաք՝ ու խընամուած է տան մը պէս: Զգալի է գրօսաշրջիկները հետաքրքրելու ձգտող ցուցական ոգի մը : Խճողում՝ արձաններու, խաչելութեան բոլոր դրուագները ներկայացնող քանդակներու իտալական եւ բիւզանդական դպրոցէ նկարներու, մասունքներու: Ու չենք զգար մեզ Աստուծոյ առջեւ: Թանգարանի մը մէջ ենք կարծէք՝ գունաւոր ապակիներէ եկող լոյսի մը տակ :

Յատուրդ մըն է նաեւ արտաքնապէս այդ եկեղեցին՝ միջնադարեան բոլորակաձեւ բերդի, Րոման ոճի եւ Բարթընոնի :

Ագինյի ամբողջ Նորմանտին չէ անշուշտ: Ռուանի, Ֆլոպէրի քաղաքին մէջ, ինչպէս եւ Էվրէօյի մէջ՝ ոչ միայն կը տեսնենք նորմանտական ոճով նորաշէն տուներ, այլ եւ կը հիանանք Փարիզի խանութներէն աւելի մաքուր, շքեղ խանութներու հանդիպելով : Կը տեսնենք կոթական երկնասլաց կաթողիկէներ եւ եկեղեցիներ: Բայց պաղութիւն եւ տխրութիւն է առ հասարակ ամէն կողմ: Եւ մարդիկ չեն գանգատիր դարձեալ Փարիզի ժողովուրդէն, միջակէն :

×

Ու Ագինյիի մէջ ո'չ միայն չենք կրնար բանալ մեր թեւերը, այլ կը խորհինք փակել զանոնք : Արժանիքներ կը տեսնենք այդ ծանրութեան, խաղաղութեան, հեզութեան ետին:

Արծիւ մը կայ Ագինյիի եկեղեցիին մէջ, խորանին դէմ, անշարժ, թեւերը փակ՝ եւ օձ մը կը սեղմէ իր մագիլներուն տակ :

Տպաւորիչ է ան իր այս անշարժութեամբ, տարբեր այն թեւաբաց արծիւներէն՝ որոնց կը հանդիպինք նորմանտական շատ մը եկեղեցիներու մէջ: Ան չունի հոգեկան բարձրութիւնը խորհրդանշող այդ տարածուն թեւերը: Բայց աւելի խորիմաց է: Կը թուի նուաղ կայսերական, նուաղ անողոք: Կը թելադրէ հոգեկան աշխարհակալութիւն մը՝ խաղաղութեամբ միայն: Կեցած է իր ուժին գիտակից՝ մինչ օձը, գլուխը իր կուրծքին փետուրներուն մէջ՝ խայթելու վրայ զինք: Հպարտ է եւ անտարբեր: Կը մտածէ: Խոյանքը չի հետաքրքրեր այլեւս զինք: Սին կը թուի իրեն՝ այն որ կը սլանայ, բայց չի ճանչնար ինքզինք, կամ, ըլլալով հանդերձ տեղեակ իր ներքին կեղծիքներուն՝ կը ջանայ անտեսել զանոնք՝ կարենալ յարձակելու համար: Կը մտածէ թէ քաջութիւն մը կայ որ հաւասար է վատութեան՝ իր կուրութեամբ, իր ինքնաճանաչման եւ հոգիին հետ դէմ առ դէմ կռուելու տկարութեամբ: Տգիտութիւն կամ անարդարութիւն կայ նման հզօրութեան մը մէջ: Կայ նաեւ փոթորիկներու եւ վտանգներու գինովութիւն մը՝ որմէ չախորժիր այլեւս արծիւը ճշմարտութեան հասած :

Անշարժ է արծիւը, երբ գիտենք թէ ան կըրնայ բարձրանալ հոյակապ թափով մը եւ բարձրացնել իրեն հետ եղկելի սողունը, որ, վերին հովերէն խենթեցած՝ գալարուելով, հրաժարելով խայթելէ, պիտի խորհի միայն եւ միայն փրկուիլ զինք սեղմող մագիլներէն: Գիտենք թէ արծիւը կրնայ, կեցած տեղը, սպաննել իր թշնամին՝ կըտուցի քանի մը հարուածներով: Բայց անշարժ է եւ կը սպասէ կարծէք որ օձը խայթէ զինք: Ուժը չարիքը ընդունելուն մէջ է: Պէտք է խայթուիլ...

Այսպէս, ընդունելի կը դառնայ եկեղեցիի մը համար անպատշաճ այս դիշատիչ թռչունը: Մարդկային միտքը շատ աւելի ճշմարտանման է Ագինյիի արծիւին մէջ: Ծանր է ան, շատ աւելի ծանր քան պրոնզէ թեւատարած արծիւը եւ անկէ շատ աւելի թեթեւ:

Չենք համոզուիր երբ սուրբ Օկիւսթէն, արծիւը կը նկատէ իբրեւ յաւիտենական վերանորոգման, հետեւաբար արարչական յաւերժութեան խորհրդանիշ: Վարանումով կը նայինք այդ անշարժութիւնը բացատրող իմաստին, որով ժամանակ մը կայ որ անփոփոխ է, անշարժ եւ ուրիշ մը՝ փոփոխական, վաղանցիկ ու յարաշարժ: Եւ սակայն, նայելով արծիւին, կ'ըմբռնենք թէ ան չուզեր լքել գիտակցութիւնը իր մագիլներէն դուրս, բան մը՝ որմէ պիտի զրկուի վսեմ խոյանքին մէջ: Խայթուիլ կ'ուզէ :

Անշուշտ, սուրբ Օկիւսթէն Թովմաս Ագուինացի եւ ուրիշներ հզօր բանականութիւններ են անկասկած: Բայց այդ բանականութեան վերջին խօսքն է միշտ՝ հրաժարիլ աշխարհիկ իմացականութենէն որ անբաւարար է ըմբռնելու համար ստեղծագործն ու իր ստեղծագործութիւնը :

Եւ ո՞վ կը հրաժարի անկէ ...

Ու արծիւը պէտք է մնայ թեւափակ, անշարժ որովհետեւ երթալիք, հասնելիք տեղ չունինք:

×

Ու կը յանձնուինք խռովքի մը:

Կը զգանք թէ խոյանքով միայն կարելի է փրկուիլ, երբ, գիտակցութիւնը, այսպէս, կը դառնայ մեզ բզկտող ահաւոր ուժ մը՝ որ կ'աճի՝ քանդելով մեր մէջ շատ մը ուժեր եւ յոյսեր : Կը զգանք թէ արդար կամ վայրագ խոյանք մը պէտք է, երբ գիտակցութիւնը կը թունաւորէ մեզ, կը դարձնէ մեզ կասկածոտ մեր եւ ուրիշներուն շնորհներուն առջեւ: Կ'արդարացնենք այն՝ որ կը յարձակի՝ ոտքի տակ չերթալու համար: Արհամարհանք՝ արհամարհանքի դէմ, ատելութիւն՝ ատելութեան դէմ, կեղծիք՝ կեղծիքին դէմ : Կ'արդարացնենք այն՝ որ կը բարձրանայ, կը հասնի մինչեւ հոն՝ ուր, կ'ըսեն, անյայտ զօրութիւն մը կը բանայ իր թեւերը՝ ընդունելու համար տառապած, անձնուրաց հոգիները, կուտայ անոնց այն ինչ որ կ'ուզեն, մարմնական բուժում, հոգեկան անդորրութիւն, կամք, քաջութիւն, յոյս ...

Խոյանք խիզախութիւն կամ խոնարհութիւն : Վտանգի խոյանք մըն է այդ խոնարհումն ալ՝ երբ կը հրաժարինք վաղանցիկ յոյսերէն եւ ցաւերէն, ու գոհ ենք մեզի ինկած կեանքին բաժինով: Անսահմանօրէն հարուստ կը զգանք մեզ: Կը բարձրանանք :

Խոյա՞նք, խիզախութիւն կամ խոնարհութիւն : Բայց ծանր քարի մը պէս: Ապրիլ կ'ուզենք: Եւ անողոք թռիչքով միայն կարելի է ապրիլ:

Դժբախտութիւններն իսկ թշուառութեան այս սահմանին վրայ, իրենց հաճոյքը ունին: Կենալ պատրաստ՝ գալիք հոգերուն առջեւ, կուրծք տալ անոնց: Ըլլալ հպարտ մեր տոկունութեամբ: Եւ փլիլ՝ փոթորիկին մէջ, առանց ծունկի գալու, ընկղմիլ բայց չխոնարհիլ, կտոր կտոր գալ՝ շանթահար կաղնիի մը պէս, բայց չըլլալ հովերուն հպատակող, ճկուն այլ սողուն եղէգ մը :

Խոյանալ, արբենալ... Բայց կը քալենք միշտ մեր ինքնութիւնը վրայ տալով :

Խոյանքներուն մէջ է մեր փրկութիւնը եւ սակայն կը մնանք անճրկած: Ոչ երկինքը ապաւէն է մեզի եւ ո՛չ ալ մարդոց աշխարհը: Փակ են փրկութեան բոլոր ճամբաները մեր առջեւ՝ ու մեր հոգին կը բանայ բացակայ բոլոր ճամբաներուն վըրայ, որովհետեւ բաց են անոնք անսահմանօրէն, ուժերուն գերագոյնն է այն որ կը դարձնէ մեզ այսպէս կամակոր, թոյլ ու դժբախտ: Կ'ընդունինք մենք մեզ՝ երբ մերժելու վրայ ենք մեզ: Գոհ ենք: Ուժեղ կը գտնենք մեզ՝ երբ բզկտուած, ինկած ենք գիշերային լռութեան մէջ, մինչ գիշատիչ թռչուն մը՝ իր եղերական ողբը կ'արձակէ եւ ծառերուն խորշափը կը հոսի տանիքէն վար սահմռկիչ ջրվէժի մը պէս: Ու սարդը կը քալէ պատին վեր :

Եւ ահա խաղաղութիւն կ'ուզենք եւ անհանգիստ ենք այդ խաղաղութեամբ: Հրկիզում կ'ուզենք եւ անիմաստ կը գտնենք զայն:

Կը բանանք մեր թեւերը, եւ կը փակենք զանոնք :

×

Ու կը յանձնուինք անդորրութեան : Եւ հաճոյք մըն է նայիլ բլուրներուն, ծառերուն, գետին, դանդաղաքայլ կովերուն: Ուրախութիւն մըն է մնալ այս անսահման լռութեան մէջ, զգալ մեր սրտէն ներս թափանցող հեզութիւնն ու բարութիւնը, խոնարհութիւնն ու հնամեայ խորհուրդը Ագինյիի, յաւերժութեան սահմաններուն վրայ...

Կը յանձնուինք հեզութեան եւ խոնարհութեան :

Այս է Ագինյին :

Ն. ՍԱՐԱՖԵԱՆ

Դաշնակցութիւնը եւ իր պայքարը յանուն Հայաստանի ազատութեան

Բ.

Սասունի կռիւները ունեցան հոգեբանական խոր ազդեցութիւն Թիւրքիայի հայ ազգաբնակչութեան վրայ: Նրանք հասկացան որ իրենք շօշափելի ուժ են եւ Թուրքերը չեն կարող զիրենք անտեսել:

Այդ ժամանակից սկսած Դաշնակցութիւնը աւելի յաճախ պատժական խմբեր կ'ուղարկէր Ռուսիայից — Թուրքիա, պատժելու համար Թուրքերը եւ Քիւրտերը, ամէն անգամ որ նրանք սկսում էին Հայերի զանգուածային կոտորածներ սարքել :

Այս յաճախադէպ յարձակումները սրեցին բարի դրացիական յարաբերութիւնները Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ եւ մի շարք դիւանագիտական միջամտութիւններից յետոյ ռուս կառավարութիւնը հարկադրուեցաւ արգիլել Դաշնակցական զինուած խմբերի անցքը սահմանի միւս կողմը:

Դաշնակցականները շատ անգամ խախտում էին այդ արգելքները եւ շարունակական ընդհարումները սահմանագլուխի վրայ Դաշնակցականների եւ սահմանապահների միջեւ, ուր արիւնը հոսում էր 2 կողմից, վերջնապէս խանգարեցին յարաբերութիւնները Դաշնակցականների եւ ռուս վարչութեան միջեւ: Այդ պատճառով Դաշնակցութիւնը դարձաւ ընդդիմադիր ռուս կառավարութեան հանդէպ, մերձեցում հաստատելով ռուս յեղափոխականների հետ:

Այդ ժամանակից սկսած Դաշնակցութիւնը դարձաւ Ռուսաստանում ահաբեկչական — յեղափոխական կուսակցութիւն, ունենալով ամէնուրեք Անդրկովկասում գաղտնի մասնաճիւղեր : Անցնելով ստորերկրեայ գործունէութեան, հայ ազգայնականները, ղեկավարութեամբ Դաշնակցութեան, իրենց վրայ հրաւիրեցին ռուս կառավարութեան զայրոյթը եւ պատժական տնօրինութիւնները :

Իշխանութիւնները, յենլով սխալ տեղեկութիւնների վրայ, կարծեցին թէ Դաշնակցութիւնը կը գլխաւորէ հայ հոգեւորականութիւնը : Իբր թէ նրանք (հոգեւորականներ) օգնում են Դաշնակցականներին նիւթապէս եւ զէնքով եւ այդ պատճառով ձեռք առաւ խիստ եւ ոչ-արդար պատժական միջոցներ :

1903 Յունիս 12ի կայս. հրամանագրով (Ուկազ) բռնագրաւման ենթարկուեցան Հայ. Եկեղեցւոյ կալքերը ու ինչքերը, ինչ որ պատճառ դարձաւ համահայկական զայրոյթի:

Ի պատասխան բռնագրաւումների՝ Դաշնակցականները սկսան ահաբեկել կառավարական ներկայացուցիչները, սպաննելով 1905 — 9 բազմաթիւ պաշտօնեաներ Կովկասի եւ Անդրկովկասի մէջ :

Ռուսաստանից զատ, Դաշնակցականները իրենց մասնակցութիւնը բերին նաեւ Պարսկաստանի յեղափոխական շարժումին, ուր 1906 — 7 թ. յեղափոխութեան ժամանակ կարեւոր դեր խաղացին :

Մոհամէտ Ալի շահի ժամանակ, երբ յեղափոխութիւն ծագեց Թէհրանում, պարսիկ յեղափոխականները լիովին օգտուեցան Դաշնակցութեան անվերապահ օժանդակութիւնից: Մինչեւ անգամ պարսկական յեղափոխական բանակի գլուխը անցաւ հայազգի Եփրեմը, հետագային դառնալով Եփրեմ խան, կոչուելով նաեւ «Արեւելքի Գարիբալդին»:

Նա պաշարելով գրաւեց Թէհրանը, հռչակելով սահմանադրութիւն: Նրա օգնականներն էին Քեռին եւ Խէչօն: Նոր կառավարութիւնից նա ստացաւ ընդհանուր հրամանատարի տիտղոս՝ « Սարդար » եւ դարձաւ նոր վարչակարգի իրական հովանաւորը :

Եգիպտական շաբաթը

Սեպտեմբեր ամսոյն առաջին կէսին ամբողջ տեւողութեան եւ մինչեւ այսօր, շանժի միջազգային հրապարակը ենթարկուած մնաց քաղաքական եւ դիւանագիտական տագնապին: Պէտք է անմիջապէս յիշենք որ ֆրանս. ֆրանքը զոհուեցաւ առաջին ազդեցութիւններու, իր դիրքը խախտուած մնաց, ընկրկում մը ցոյց տուաւ, հանդէպ տոլարին, մանաւանդ ոսկիին եւ օտար դրամանիշներու : Պահանջը յարաբերաբար սահմանափակ չեղաւ Փարիզի հրապարակին վրայ :

Այնպէս որ ֆրանս. դրամին կրած ճնշումը Օգոստոս ամսուան ընթացքին շատ բուռն եղած է եւ պատճառները բազմաթիւ են :

Թէպէտեւ ֆրանս. ֆրանքը առժամապէս վըտանգուած չէ, նոյնը չէ սակայն անգլ. ոսկիին համար, որ կը թուի թէ ծանր կերպով ազդուելու վրայ է Իրանի, Եգիպտոսի եւ Իրաքի խնդիրներուն հետեւանքով :

Փարիզի սակարան — Վերջին շաբաթներու ընթացքին, Փարիզի սակարանին ընթացքը եղաւ այն ինչ որ կարելի էր նախատեսել: Այսքան շեշտուած եւրոպական ձգտումի մը պահուն : Գիները շարունակեցին իջնալ եւ կարգ մը բաժիններու մէջ անկումը շատ զգալի եղաւ: Բայց դիտուեցաւ որ այս կացութիւնը որքան ալ աննըպաստ եղած ըլլայ, երբեք խուճապի մը բնոյթը չունեցաւ: Ֆրանս. հրապարակը այս տեսակէտով ցոյց տուաւ պաղարիւնութիւն մը, որ նման էր դրամագլուխի շարժումներուն սեղանաւորական գործողութիւններու եւ վարկի պահանջներուն միջոցին եղածներուն: Երբ դիւանագիտական կացութիւնը բարելաւուի, թէպէտեւ շատ դժուարին է, Փարիզի սակարանն ալ վերականգնումի կարելիութիւններ պիտի ունենայ :

Հ. Մ. ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՐԸ ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ ՄԷՋ

Ութրեխի մէջ, հինգ տարին անգամ մը, համալսարանական ուսանողներ մեծահանդէս կը տօնեն իրենց ուսման հիմնարկութեան տարեդարձը, պատմական թատերախաղի մը ներկայացումով յուր պարը, երգը, երաժշտութիւնը եւ միջնադարեան տարազները սքանչելի գեղանկար մը կ'ընծայեն :

Այս տարուան համար՝ Հոլանտայի ուսանողական ատեանը որոշած էր ներկայացնել « Ճէնկիզ Խանի արշաւանքը» հայկ. բարձրավանդակին վրայ: Այս նպատակով, տեղւոյն Ուս. Միութիւնը Փարիզ ղրկած էր Mlle Elisabeth Groudysը, որպէսզի հայկական պարը ուսումնասիրէ Տիկ. Պարգեւուհի Պետրոսեանի մօտ: Հայ արուեստագիտուհին ոչ միայն անոր սորվեցուցած էր երաժշտութիւնը, այլ նոյն ատեն յղացած էր հայկական պարը հմայիչ ճոխութեամբ մը ներկայացնելու ծրագիր մը, որոնցմով զինուած Ութրեխի համալսարանական Միութեան ներկայացուցիչը վերադարձած էր իր երկիրը :

« Ճէնկիզ Խանի աշաւանքը»ին բեմադրութիւնը տեղի ունեցած է բացօթեայ, գիշերուան ժամը մէկին եւ տեւած է մինչեւ առաւօտ: Մոնկոլ Խաքան ին ձիաւորները, արեւելեան հանդերձներ հագած եւ ձեռքերնին բռնած եաթաղաններ, անցած են Ութրեխի հրապարակէն, ջահերու շլացուցիչ լոյսին տակ: Հայկական նախշուն տարազներ հագած՝ Հոլանտացի ուսանողուհիները «Աչերիս մէջ խորհրդաւոր» պարերգին երանգներով, ընդառաջ գացած են մոնկոլեան հեծելազօրքին, ճկուն ու նազելաշուք ծեքծեքումներով եւ բուռ բուռ ծաղիկներ սփռած անոնց վրայ :

Մօտաւորապէս տասը վայրկեան տեւած է հայկական պարը, շնորհալի ու ներդաշնակ կշռոյթով մը եւ խոր տպաւորութիւն թողած միջազգային բազմութեան վրայ: Ցայտագրին վրայ նշանակուած է Տիկին Պարգեւուհի Պետրոսեանի անունը իբր պարագիր :

×

Պէն Հ. ՊԱՂՏԻԿԵԱՆ որ յօդուածներ կը գրէ ամերիկեան թերթերու մէջ, վերջերս «Տհը Բրաւիտէնս Ծըրնըլ Ընտ Տհը Իվնինկ Պուլէթին օրաթերթին մէջ հրատարակած է 15 յօդուածներ, որոնք յանդուգն քննադատականներ եղած են ամերիկեան մամուլի մէջ գրող եւ ձայնասփիւռէն խօսող չորս յայտնի գրողներու եւ խօսողներու մասին: Պէնի գրութիւնները ունեցած են ջերմ գնահատութիւն եւ արժանացած 1951ի Տհը Ճօրճ Ֆոսթըր Փիպատի պարգեւին, որ կը տրուի Ճօրճիա համալսարանին կողմէ իբրեւ գնահատութիւն այն «աչքառու ծառայութեան որ կը մատուցէ ձայնասփիւռին: Անո՛ց խօսածներուն մէջ Պաղտիկեան գտած է զանազան յերիւրանքներ սխալներ եւն.: Նախագահ Թրումըն կարդացած եւ գնահատելով ըսած է թէ «Առաջին անգամն է որ այսքան լիակատար եւ ճիշդ ուսումնասիրութիւն մը կատարուած է»:

ՄԱՐԶԱԿԱՆ

ՀԱՅՐԱՊԵՏԵԱՆԻ ՅԱՂԹԱՆԱԿԸ

Հոկտ. 14ին, Միւթիւալիթէի սրահին մէջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան, մեր հայրենակից Ցակոբ Հայրապետեան թեթեւ «նոք - աութ»ով պարտութեան մատնեց իր վաղեմի մրցակից Լիւսիէն Քորանթէնը, նախկին ախոյեան Ֆրանսայի :

Երկրորդէն մինչեւ վերջին «րաունտ»ը, Քորանթէն տպաւորիչ իր յաջորդական կռուումներով, բնաւ դադար չտուաւ Հայրապետեանի, որպէսզի ատրճանական չափանիշը տայ իր կարելիութիւններուն :

Դատաւորը հինգերորդ «րաունտ»ին ազդարարութիւն ուղղեց Կուատալուփցիին, յաճախակի կրկնած իր կառչումներուն համար: Բայց ան նախզգալով իր դժուարակ պարտութիւնը, յամառեցաւ կիրարկել միեւնոյն թաքթիքը: Վերջին «րաունտ»ի լրանալուն մէկ վայրկեան մնացած, սեւամորթը պարպուած, գզգզուած եւ ըշմած հարուածներէն, ձեռքը բարձրացուց ի նշան մրցումի լքման :

Նոյեմբեր 5ին, Փալէ տէ Սփոր մէջ, հաճոյքով պիտի վերատեսնենք Հայրապետեանը, որ այս անգամ պիտի մրցի Ֆրանսայի միջակ ծանրութեան ախոյեանութեան համար: Իր հակառակորդը պիտի ըլլայ կաշմբուան Լիոնցին՝ Ժոզէֆ Ռուար :

Սկզբնական օրերու իր կրակոտ մարմնչումով, ու իրեն զօրավիգ նոր «Մէնէճըր»ի խորհուրդներէն լաւագոյն օգուտը քաղելով, Հայրապետեանը մեզի այն համոզումը կը ներշնչէ, որ երեք չաբաթէն Ֆրանսայի ախոյեանը պիտի դառնայ:

Ա. ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

×

× « Ֆիկարօ»ի մարզական թղթակիցը կը գրէ այս մրցման առթիւ.— Միւթիւալիթէի մէջ, Ֆրանքօ - Հայ կռփամարտիկ Հայրապետեանի դասական եւ հաճելի խաղին վրայ կը կարծէինք աւելցած տեսնել յարձակողականութիւնը, որ յաղթանակի ճամբան կը բանայ: Հայրապետեանի հակառակորդը խառնշտկեց քարթերը ու ան չի կրցաւ վերահաստատել կարգը, այլ տարուեցաւ խառնաշփոթութեան եւ կառչումի յորձանքէն: Անշուշտ քաջութեամբ կուրծք տուաւ, յաճախակի այնքան դժուարին կռիւին, բայց ախոյեանի կայծը բնաւ չերեւցաւ: Եթէ շողացած ըլլար, Քորանթէնի երազներու աշխարհը փոխադրուած պիտի ըլլար ...

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

× Խաղողը սեւ խաղողին նայելով կը սեւնայ. մարդն ալ իրմէ խելօքին նայելով կը խելօքնայ :

× Խածանին եռեւը կեցիր, քան թէ տաւղին առջեւը :

× Խրատ եթէ ունիս քեզի պահէ:

× Մեծ մարդ որ կայ՝ կրակ է. շատ մօտենաս՝ կը վառիս, շատ հեռանաս՝ կը մսիս :

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Որքան յիշողութիւններ թարմացան «Յառաջ»ի վերջին թերթօնով, «Պոլսոյ գրաւումը» :

Շուրջ քառասնեակ մը տարիներ առաջ, նորընծայ համանուան թերթը եւս, հաւանաբար նչեց այն պատահարը՝ որ վերարձագանգն էր նոյն այդ քսմնելի պատմութեան:

1914ի գարունն էր, ընդհ. պատերազմի շշուկը չկար դեռ, մինչ քաղցրաթով եղանակը անգամ մը եւս սկիզբ կ'առնէր Կարնոյ մէջ :

Կովկասահայ երիտասարդ մը Թերոյեան ? կոկիկ սինէմա մը բացած էր հոն, ժողովուրդը խուռներամ կը յաճախէր: Առաջին անգամն էր նաեւ որ տեղացին ելեկտրական լոյս կը տեսնէր այդպիսով :

Իսլամ հասարակութեան համար որոշ օրեր յատկացուցած՝ անախորժ պատեհութեանց տեղի չտալու համար :

Հաւանօրէն վերջին ժապաւէնն եղաւ՝ 1453ի Պոլսոյ գրաւման ցնցող ֆիլմը, յաջող եւ պատկերալից, ուր տեղ ի յայտ կուգար մանաւորապէս լպիրշ վայրագութիւնը՝ հանդէպ պալատական կիներու. խենէշ եւ ամարդի ոճիրներ, մէկը միւսէն զազիր ու պժգալի :

Եւ ահա օր մըն ալ—անշուշտ բերնէ բերան չափազանցութեան հասցնելով, «քաղաքակիրթ» ցեղի մը սրբունգ Թուրքերու արժանապատուութիւնը կը վիրաւորուի այդ ներկայացումէն: Բողոքներ; գոռում - գոչում եւ յարձակում գործատիրոջ եւ պաշտօնէից դէմ, ջարդել կոտրել կահկարասիներ :

Այն ատենները դեռ անխօս էր ֆիլմը եւ կողմնակի բացատրութիւնն ալ ռուսերէն գրուած ըլլալով մեծ բան մը չէին հասկնար, բայց եւ այնպէս սոսկ տեսարանը բաւական եղած էր յուզելու իրենց «սապետական» դիւրազգացութիւնը :

Եւ խորհիլ թէ, հազիւ մէկ տարի վերջ, նոյնքան աւելի ահաւոր այս անգամ իրական տեսարաններ պիտի պարզուէին ամբողջ տեղահանութեանց ընթացքին՝ նոյն այդ բողոքարկու դրուժաններու ձեռամբ կամ մեղսակցութեամբը :

Ցուսա՞նք թէ տարր ալ ալ ֆիլմը պիտի տեսնեն օր մը, դէթ վերջ ի վերջոյ ճանչնալու համար ինքզինքնին :

ՅՈՒՍԱԿԱՆ

ԺԱՆ ՄԵՍԹԸԼԱՆ, որ կը յաջորդէ իր հօրը, ամէնէն երիտասարդ քաղաքապետն է Ֆրանսայի: Հազիւ 23 տարեկան է, Լահոնսի քաղաքապետը (Սորբին Փիրինէ) :

ՕՐԻՆԱՍՏԱՆԻ Ֆլօրինա նահանգին մէջ արտասովոր երեւոյթ մը պատահած է: Սարսափելի հովի մը յաջորդած է հեղեղանման անձրեւ մը, ժամ մը վերջ երբ տեղատարափը կը դադրի, ժողովուրդը կը տեսնէ որ փողոցները ամէն տեսակ ձուկերով ծածկուած են, մանաւանդ աղկերներով (սարտին): Կը կարծուի թէ հետեւանքն է Իտալիոյ ափերուն վրայ երեւցող սոսկալի մրրիկի մը:

× Ժողովուրդը քնած առիւծ է, որ արթնցաւ այլեւս չի քնիր :

× Կաթի հետ մտածը հոգու հետ դուրս կուգայ :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ • (2)

ԴԱՐՁԸ

Ա.

— Մէկ հրամանքդ կարդաս, տեսնենք ինչ է գրած, ես ծերացեր եմ աչքերս աղէկ չեն ջոկեր :

Տղան կարդաց, ընդամէնը չորս - հինգ տող էր ու թունդ պաշտօնական դարձուածքներով շարադրուած: Երեք վարդապետացուներ քանի մը օր Խծկոնք էին մնալու եւ Մայր Աթոռի վարչութեան անունով կը յանձնարարուէր որ Հայր Սուրբը ամէն կերպ լաւ հիւրասիրութիւն ցոյց տայ :

Ծերուկին դէմքը քիչ մը պարզուեցաւ, չարիքը իր կարծածին չափ մեծ չէր:

— Ա՞ս է բոլորը.— Հարցուց տարակուսանքով.

— Այո՛ Հա՛յր Սուրբ :

— Տիրացուներէն մէկը դո՞ւն ես :

— Այո, վարդապետացուներէն մէկը ես եմ.— սրբագրեց տղան « տիրացու » բառէն շատ չախորժելով :

— Իսկ միւս տիրացուները ինչո՞ւ ետ մնացին — չարունակեց վարդապետը կրկին իր ոճովը:

— Անոնք քանի մը օր աւելի ուշ պիտի գան : Ծնդիրն այսպէս է, անգամ մը Շիրակը միասին պտոյտ տալ ու Անի երթալ էր միտքերնիս, անոնք որոշեցին Կողբի ու Երուանդակերտի վրայով Ախուրեանէն վեր ելլեն, բայց այդ կողմերը ես անգամ մը եղեր եմ, վճռեցինք որ ես Ալեքսանդրապոլի վրայով հոս գամ ու սպասեմ, վերջը, հոսկէ միասին կ'երթանք Անի ու Հառիճի վրայով անցնինք Ապարան :

— Բայց Շիրակը պտոյտ տալու միտքերնիդ ի՞նչ է, հարցուց վարդապետը կասկածամտութեամբ :

— Այնպէս, ·շրջիլ անգամ մը :

— Չէ, երեւի Էջմիածնէն պաշտօն մը կ'ունենաք, հէ՞,— ժպտեցաւ ծերուկը ձախ աչքը կըծկելով :

— Ի՞նչ պաշտօն, հայր - սուրբ, մենք դեռ միաբան ալ չենք, դեռ երկու ամիս վերջ պիտի ձեռնադրուինք: Իսկ Շիրակը պտտիլը, է՛, մեր հայրենիքի հին, պատմական կեդրոններէն է, կ'ուզենք, ծանօթանանք :

— Հապա, նշանաւոր վանքեր կան, մեր վանքըն ալ շատ հին է, ու շատ յայտնի: Որքա՞ն ժամանակ հոս մնալ է միտքերնիդ :

— Մինչեւ ընկերները գան ու հանգստանան քիչ մը, մինչեւ հոս շուրջը պտտինք, երեւի տասը օր կը տեւէ :

— Լաւ, — ըսաւ վարդապետը կոտրած ձայնով մը :

Եւ ակնթարթ մը թաւ, ճերմակ ունքերը խաղցնելէն վերջը աւելցուց :

— Միայն թէ, որդիս, այս տարուան արօտները այնքան ալ աղէկ չէն հոս, անասուններն ալ տեսակ մը ինկած են, կաթերնիս ալ քիչ է, սակայն աչքի առաջ ունեցէք, եթէ ի հարկէ Աստուծոյ տուածէն ինչ որ ունիմ ձեզմէ չեմ խնայեր: Ան ալ կայ որ վզիս արդէն ամբողջ տուն մը հիւր ունիմ, անշուշտ իրենց ուտելիքը իրենք կ'եփեն, բայց վերջապէս ...

Եւ չգիտեր ինչպէս վերջացնէ իր կրած բեռի ծանրութիւնը հնար եղածին չափ խոշոր ցոյց տալու համար, թէեւ այդ «իր վիզը» ունեցած տունէն ամէնէն աւելի ուրախ էր, նախ վստահ էր վերջը մեծկակ դրամական նուէր մը ստանալու, այլեւ յաճախ կը ստանար անոնց խոհանոցէն քաղցր կերակուրներ :

— Ի՞նչ հիւրեր են,— հարցուց երիտասարդը.

— Ալեքսանդրապոլէն, ուսումնական մարդ է, տաքի ցաւ ունի, եկեր է ծծումբի ջուրը լողալու, սիրուն կնիկ մը ունի, շատ լաւ մարդիկ են, շատ լաւ երեւելի, լեզուն բերնին մէջ կը դառնայ, բոլոր օրէնքներուն խորը տեղեակ:

Ան որ չըլլար վերի դաշտի արօտատեղին արդէն հիմա, ձեռքէս խլած կ'ըլլային Սալօի բամուկները, անցած աշնան էր դատարանը վերջապէս, մեր վանքին վրայ վաւերացուց: Չէ, շատ յայտնի մարդ է, կարելի է լսած ըլլաս Նիկողոս Քանեան :

— Քանեա՞ն, Էջմիածին ընկեր մը ունիմ Ալեքսանդրապոլէն Քանեան, կարելի է անոնցմէ է, վերջը երթամ տեսնեմ :

— Գնա՛, գնա՛, ուսումնական մարդ է վրայ տուաւ ծերուկը աշխուժ ու գոհ շեշտով մը :

Այս խօսքերուն հետ առաջնորդեց տղան իր խուցին կից ցած տնակ մը եւ դուրս ետ հրեց :

Փոքրիկ հողայատակ սենեակ մըն էր, ուր փայտէ երկար տախտէն ու փրփրած հասարակ սեղանէ մը զատ ոչինչ չկար :

Լ. ՇԱՆԹ

Համաձայն նոր ղեկավարին, օտարներուն շահերը ապահովութեան մէջ են Եգիպտոս, պէտք չէ խուլ եղբայրները յարձակում գործեն օտարներուն վրայ, այսպէս ճանչնալով անոնց իրաւունքները, ինչպէս անոնք ալ իրենց պարտականութիւնները:

Իրանի քարիւղի հարցը

Լա Հէյի ատեանին որոշումը, Ապատանի քարիւղի հարցին մէջ, կ'երեւի թէ ի զօրու չի կրնար ըլլալ, քանի կողմերէն մէկը համաձայն չէ: Ծանօթ է թէ Իրան միշտ կը մերժէ ենթարկուիլ միջազգային ատեանին, ուստի հարցը տարուած է Ապահովութեան Խորհուրդին, ուր եւս կողմերը երկու մասի բաժնուած են: Ըստ «Լը Մոնտ»ի, Տոքթ. Մոսատեղ յաղթանակ մը տարած կ'ըլլայ, վերոյիշեալ ժողովին անձեռնհասութիւնը հռչակելով:

Քարիւղի հարցին լուծման համար, այժմ զանազան միջոցներ կ'առաջարկուին, որոնցմէ գըլխաւորն է ՄԱԿի անդամներէն նոր ընկերութիւն մը կազմել: Նկատի ունին նմանապէս Թոյըլ Տըչի յանձնել քարիւղի բաշխումը. մեծ մասամբ Հոլանտացիներէ կազմուած այդ ընկերութիւնը, պիտի կարենար լայնօրէն ապահովել բրիտ. շահերը:

Ապահովութեան Խորհուրդի անգլ. պատուիրակ Գ. Կլետվին Ճիպ խիստ դժգոհ մնալով ժողովին ձեռնթափութենէն, հետեւեալ յայտարարութիւնը րրած է.— Մերժելով վիճաբանութեան դնել Իրանի քարիւղի հարցը, Ապահովութեան Խորհուրդը կը պակսեցնէ իր հեղինակութիւնը ապագային: Ալ իրեն չդիմելու ձգտումը պիտի հաստատուի: Եթէ եա մղենք օրէնքի իշխանութիւնը, դէպի անիշխանութեան տիրապետութեան պիտի դիմենք»:

ԱՖՂԱՆՍՏԱՆ ԿԸ ՀԵՐՔԷ

Զանազան երկիրներու Աֆղան դեսպանները հերքմնագիր մը հրատարակած են, որով կը մերժեն ամէն պատասխանատուութիւն Լիաքաթ Ալի Խանի սպանութեան մէջ:

Համաձայն այդ հերքմնագիրին, Սէյիտ Աքպար եօթը տարի առաջ վտարուած էր աֆղան քաղաքացիութենէն, ժատրան ցեղին ըմբոստութեան պատճառաւ, որուն կը պատկանէր ոճրագործը: Ժամանակ մը, ան պաշտպանութիւն գտած էր Հնդկաստանի անգլ. իշխանութեան մօտ, որոնք զինքը քաջալերած էին պայքար բանալու աֆղան կառավարութեան դէմ, ի նպաստ Փուշթունիսթանի ինքնավարութեան:

Աֆղան զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ՝ իր կառավարութիւնը պատասխանատու չէ դաւաճաններու եւ բախտախնդիրներու արարքներուն, որոնք տակաւին կը վայելեն պաշտպանութիւնը Փաքիստանի կառավարութեան: Ըստ «Խասիշըր Փրէս»ի, ոճրագործը շարժած է անձնական դրդապատճառներով, որովհետեւ Փաքիստան մերժած է պայքար բանալ Աֆղանիստանի դէմ, վաչկատուն ցեղախումբերէ գրաւուած սահմանագլուխի մարզերուն մէջ: Վերջին լուրերու համաձայն, Փաքիստանի իշխանութիւնը ձերբակալած է ահաբեկիչին տասնամեայ որդին, որմէ կը յուսան գաղտնիքներ կորզել:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՈՆ ՓԱՓԷՆ յայտարարած է Անգարայի մամուլին, որ Կիկերոնի պատմութիւնը կատարելապէս ճիշդ է եւ թէ անոր պիտի անդրադառնայ իր յուշերուն մէջ: Ինչպէս կը յիշուի, «Յառաջ» հրատարակեց այդ լրտեսական դէպքերը իր Թերթօնի բաժնին մէջ:

ԹՂԹԱՏԱՐԱԿԱՆ նախարարութիւնը որոշած է գործադրութեան դնել ինքնաշարժ հեռաձայններու դրութիւնը գաւառի հետ: Մօտ օրէն կը սկսի հաղորդակցութիւնը Լիոնի հետ:

ԱՅՍՕՐ 12 տէրութեանց ներկայացուցիչներու խորհուրդը պիտի ստորագրէ այն համաձայնագիրը, որ կը վերաբերի Թուրքիոյ եւ Յունաստանի մուտքին, Ատլանտեանի դաշինքին մէջ: Այնուհետեւ համաձայնագիրը պիտի փոխանցուի իրենց կառավարութիւններուն, վաւերացման ենթարկուելու համար:

ԾԱՆՕԹ հեծելանաւորդ Լուիզօն Պոպէ յաղթանակած է Լոմպարտիոյ մրցման մէջ, ետին ձգելով Մինարտին, Քոփին, Պարթալին եւ միւս ընկերները: Քիւպլէր չէ կրցած բան մը ընել, որովհետեւ անիւին ձգախէժը պայթած է: 1920ին Փելիսիէն շահած է այս մրցումը, ուրեմն երեսուն տարիէ ի վեր կրկին Ֆրանսացիները յաղթանակ կը տանին:

ՋՕՐ. ՔԼԵՐՔ, իտալական թերակղզիին եւ Հռոմի ազատարարը, Մ. Նահանգներու Վատիկանի դեսպան ընտրուած է: Առաջին անգամն է, որ ամերիկեան կառավարութիւնը զինուորական մը կը նշանակէ այս պաշտօնին համար:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԷՆ եկած հեռագիր մը՝ կը ծանուցանէ թէ Ալթայի նահանգն է, որ ամէնէն աւելի իր մէջ կը համրէ երկարակեացներ: Իկօր Քուզնեցօֆ 144 տարեկան է, իր ամենամօտիկ մրցակիցն է Տերկամպիչ Շիքաֆօֆ, որ 142 տարեկան է: Նոյն շրջանին մէջ կան 320 Մաթուսաղաներ, որոնք 100 տարեկանէն աւելի են:

ՀՐԱՆԻՒԹԻ գինը դարձեալ յաւելում մը կը կրէ, 64 ֆրանքի բարձրանալով (ամէն ինչ մէջն ըլլալով): Ուրեմն, 10ուկէս ֆրանքի յաւելում մը, նախորդ գինին հետ համեմատելով:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներու: Կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէսօրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Place Panthéon:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Ողերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի, տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌԱՎԱՐԵՆՑ, ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտասանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, թառխաղ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ:

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտնի սիրուած երգչուհի՝

Տիկ. ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ մեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով:

Ճոխ պիւֆէ — Մուտք 100 ֆր.

ՎԻԷՆ ՅԵՏԱՁԳԱԾ է ՆՈՅ. 3ԻՆ:
ԿՐԸՆՈԲԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Վերաբացումը, թէյասեղանով մը Հոկտ. 23ին, երեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, ի պատիւ բանաստեղծուհի ՏԻԿԻՆ ՀՈՒՐԻ ԻՓԷՔԵԱՆի Cadet սրճարանին վերնայարկը:

Խօսք կ'առնեն Գ. Գ. Պարսամեան եւ Վ. Օշական: Կ'արտասանեն Տիկին Ա. Բալուեան, Օր. Ա. Սամուէլեան, Պ. Պ. Վ. Պարոնվարդեան եւ Ժ. Փալամուտեան:

× Յաջորդ հաւաքոյթին դասախօսն է Գ. Ֆ. Ֆէյէտի:

Սակացոյց ազդերու եւ ծանուցումներու

Շարունակ հարցումներ կ'ուղղուին վարչութեան, զանազան ազդերու եւ ծանուցումներու համար:

Ահաւասիկ սակացոյց մը, կանխիկ վճարելի.

1.— Նշանախօսութեան, ամուսնութեան եւ ծնունդի յայտարարութիւններ 1000 փրանք:
2.— Մահազդ 1500 (մէկ անգամ):
3.— Հոգեհանգիստ 500 (մէկ անգամ):
4.— Շնորհակալիքներ եւ ցաւակցութիւններ 300:
5.— Կը փնտռուի 150 փրանք (մէկ անգամ):
6.— «Կ'ուզուի»ները երեք անգամ 1000 փրանք, հանդէսներու, թատերական ներկայացումներու համար, առեւտրական սակի վրայ 20 առ հարիւր զեղչ:
7.— Առեւտրական ծանուցումներու համար մասնաւոր պայմաններ:

Այս առթիւ անգամ մը եւս կը յիշեցնենք բոլորին, Միութիւն ըլլան թէ անհատ, որ մասնաւոր նամակներու չսպասեն, ծանուցումներուն փոխարժէքը ղրկելու համար:

Տնտեսական տագնապը եւ յարաճուն ծախսերը կը ստիպեն մեզ անգամ մը եւս յիշեցնել թէ ի վիճակի չենք ձրի ազդեր հրատարակելու:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, սովորական հաւաքատեղին:

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Քաֆէ սրճարանին վերնայարկը: Կը խօսի Գ. ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Շաւարշ Նարդունիի գրական գործունէութեան մասին: Մուտքը ազատ է:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.280
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 փր., Տարե. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 24 Octobre 1951 Չորեքշաբթի 24 ՀՈԿՏԵՄ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6593-Նոր շրջան թիւ 2004
Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՀՐԱՏԱՊ ՀԱՐՑԵՐ

Միջին Արեւելքի կրկին խլրտիլ սկսած է : Թշուառ, այլադաւան եւ զանազան ազանդներով իրարմէ բաժնուած, յաճախ իրարու թշնամի այս բազմութիւնները, որոնք երկար դարեր կ'ապրէին իբրեւ ստրուկ, գլուխ կը ցցեն այսօր, ընդդէմ զիրենք կառավարողներուն :

Կ'ուզեն բացարձակ տէրը ըլլալ իրենց երկիրներուն: Քաղաք. եւ տնտես. ազատութիւն, զերծ օտար միջամտութիւններէ :

Փոխուած են այլեւս ժամանակները: Ինչպէս բոլոր ճնշուած ազգերուն, նմանապէս եւ իսլամ երկիրներուն մէջ զգալի հոգեփոխութիւն մը յառաջացած է, այն աստիճան որ մեծ պետութիւնները կը ստիպուին հաշուի առնել այդ ղանդուածներու յարաճուն ուժը: Լսել անոնց բողոքները եւ շարժիլ խոհեմութեամբ :

Գիտակցաբար ըլլայ թէ հետեւողաբար, իրողութիւնը, այն է, որ ճնշուած ժողովուրդները սկսած են իրար հասկնալ: Մէկզի դնել ազգամիջեան ճղճիմ վէճերն ու ոխերը, ըլլալ համերաշխ, ի խնդիր հասարակաց շահու ապահովութեան :

Այդ առաջելութեան մղիչ ազդակը կը հանդիսանայ, Միջին Արեւելքի մէջ՝ Արաբական Դաշնակցութիւնը, որ իր ցանցը տարածած է իսլամ. բոլոր երկիրներուն մէջ :

Պայքարը առաւելաբար կ'ուղղուի Մեծն Բրիտանիոյ դէմ, որ մինչեւ երկրորդ աշխարհամարտը տիրաբար կ'իշխէր Արեւելքի վրայ: Ան իր ազդեցութիւնը ցարդ կը պահէ այդ շրջանին մէջ թէեւ, բայց զգալապէս կորսնցուցած է իր նախկին ուժն ու հմայքը:

Հակառակ իր կարեւոր զիջումներուն եւ յուսադրիչ խոստումներուն, ազգերը կը մնան աւելի քան վերապահ եւ յոռետես :

Այս մերժումներուն եւ անզիջողութեան՝, կը թուի թէ քաջալեր կը հանդիսանայ նաեւ Խ. Միութիւնը, թաքուն նպատակներով անշուշտ: Բայց ակարին ամենազօրաւոր յենակէտը, ուժը եւ դաշնակիցներն են: «Մեր դատի յաջողութեան համար, պատրաստ ենք մինչեւ անգամ Սատանային հետ դաշնակցելու», ըսած էր Երուսաղէմի նախորդ Միւֆթին :

Ու դէպքերը կը յաջորդեն իրարու :

Պարսկաստանի քարիւղի վէճը տակաւին չլուծուած, ահա եգիպտ. խնդիրը :

Գլուխ կը բարձրացնէ նաեւ Իրաք, թէեւ զգուշութեամբ, առաջարկելով վերաքննել անգլեւիրաքեան դաշնագիրը :

Տակաւին կրնայինք յիշել Փաքիստանի վարչապետին սպանութիւնը, իբրեւ անուղղակի արդիւնք այս խլրտումներուն :

Արաբները ղառնացած ու ջղայնացած են նմանապէս արեւմտ. պետութիւններէն, որոնք թոյլ տուին Իսրայէլի պետութեան հաստատման, իրենց հողերուն վրայ: Երկու կողմն ալ վէճի մէջ են եւ զիրար կ'ամբաստանեն անվերջ :

Անգլիոյ աշխատաւորական կառավարութեան մեղմ վերաբերումը Պարսկաստանի քարիւղի խնդրին մէջ, թեւերը լայն բանալ տուաւ Եգիպտոսի վարիչներուն: Ջնջեցին Անգլիոյ հետ 1889ին եւ 1936-ին կնքուած դաշնագիրները, որոնց բարեփոխման համար երկու կողմէ ալ բաւական մելան սպառեցաւ: Եւ Գահիրէ՝ նկատի իսկ չառնելով Մեծն Բրիտանիոյ ներկայացուցած հակառաջարկները, Ֆարուքը թագաւոր հռչակեց նաեւ Սուտանի :

Յիշեալ դաշնագիրները իրաւունք կուտային Անգլիոյ՝ առժամեայ հոգատարութիւնը ստանձնել Սուտանի, եւ զին. խարիսխներ հաստատել՝ Սուէզի Ջրանցքի սահմանագծին շուրջ :

Եթէ Իրանի քարիւղին ազգայնացումը ներքին խնդիր մըն էր, ինչպէս կը պնդէ վարչապետ Տքթ. Մոսատեղ եւ իր կառավարութիւնը, նոյն բանը կարելի չէ ըսել, կ'ըսեն, Եգիպտոսի համար:

Այդ տեսակէտին ուժ. կուտան մասնաւորաբար Մ. Նահանգները եւ Ֆրանսա: Անոնք եւս տնտեսական եւ քաղաք. յանձնառութիւններ ունին Միջ. Արեւելքի մէջ: Ու կը գտնեն որ հաւանական թախումի մը պարագային, եգիպ. կառավարութիւնը ի վիճակի պիտի չըլլայ առանձին պաշտպանելու երկիրը :

Մինչ այս մինչ այն լարուած վիճակ մը կը տիրէ երկրին մէջ, ծանրակշիռ միջադէպեր կըպատահին, պաշարման վիճակ յայտարարուած է Գահիրէի մէջ :

Ա. Հ.

ՏՈՄՍԵՐ

ՃԱՌԱԽՏ

Ու բարեկամս սկսաւ գանգատիլ .

— Հանդէսին գլխաւոր բանախօս նշանակուած էի... Հազար մղոն հեռուէն կուգայի... Ճանապարհածախսը՝ հարիւր տոլար ... Ցայտագիրը պիտի սկսէր 8.30ին — թերթըզրած էր... Սրահ մտայ ժամը 8.20ին... : Պին քառորդ կար՝ երկու մեծ մայրիկներ ներս մտան իրենց թոռնիկներուն հետ... Հինգ մնացած՝ եօթը հոգի եւս եկան ... 9.30ին համրեցի 50 հոգի... 10ին՝ թիւը բարձրացաւ 200ի... Տասը քսան անցած՝ 400... 11ին քըսան կար եւ սրահը կը յորդէր ... «Ծովածաւալ» բազմութեամբ ... Ցայտագիրը սկսաւ 11ին...

Օրուան ատենապետը կուռ ու կրակուրոց ճառով մը, որ տեւեց ճիշդ 20 վայրկեան, բացատրեց տօնակատարութեան իմաստը... Ժամացոյցիս նայեցայ՝ 11.25... Երկրորդ խօսողն էր Կրթասիրացին նախագահը որ սկսաւ Ադամ, Եւայէն... ժամը եղաւ 11.43 ... Իր յաջորդն էր Տիկնանցին ատենապետուհին որ գեղգեղեց 16 վայրկեան ... ժամը եղաւ 11.59 ... Կարգը եկած էր ինծի ... Բեմ գացի ... Չորս կողմս նայեցայ ... Բազմութեան կէսը կը մրափէր, միւս կէսը աչքը տնկած էր համեղ կերակուրներու » սեղանին...

Խօսեցայ հինգուկէս վայրկեան ... սկըսան պարերը՝ ի ձայն փողոյ եւ թմբկի ... Ժամը 12.30ին, սենեակիս չորս պատերուն մէջ առանձնացած, սկսայ փիլիսոփայել, « Ուր պիտի երթայ մեր ազգին վիճակը »...

— Ազգին վիճակը այդ պատմութեանդ հետ ի՞նչ կապ ունի ...

— Ըսել կ'ուզեմ որ Հայոց ազգին ճառախօսը ի՞նչպէս, ե՞րբ պիտի դարմանուի ...

— Զարմանալի մարդ ես, եղբայր, առանց ճառի ա՞ղդ կ'ըլլայ... ճառը կարեւոր է ժողովուրդը արթուն պահելու համար ...

— Դուն, այդ փաստաբանութեանդ միայն կէսին հաւատա, մնացեալին համար ականջ տուր իմ թուաբանութեանս... Արտասահմանեան Հայաստանի մէջ, տարին, տասը հազար ճառեր կ'արտասանուին... իւրաքանչիւրը կը տեւէ քսան վայրկեան — կ'ընէ 200.000 վայրկեան, այսինքն 139 օր... տարին ունի 365 օր... հանէ.... մնաց 226 ... հանէ կիրակիներն ու տօները ... մնաց 186 ... այս 186ին կէսը յատկացուած է ներքին ըսիբսանքներու ... տակաւին չարունակե՞մ :

— Իմ խելքս ատանկ բարակ հաշիւներու չի հասնիր ... ըսած եմ, նորէն կ'ըսեմ... ազգ ըսածդ ճառ խօսելու է ...

— ... Ճառ ...

ԵԻՐՈՊԱՅԻ

ՄԱՐՍԷՅԼԷՆ կը հեռագրեն Ցառաջի: «Կիրակի օրուան «Արարայի» տարեդարձին տօնակատարութիւնը մեծ յաջողութեամբ պսակուեցաւ: Ֆըրանսայի վարչապետը Պ. Փլեվէն անձամբ ներկայ եղաւ եւ խօսք առաւ: Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻՈՅ նախորդ արտաքին գործերու նախարարին Պէվինի աճիւնները պիտի փոխադրուին Ուեսթմինիսթըրի աբբայարանը, Չըրչիլի, Աթլիի եւ Տէվիսի առաջարկութեամբ: Առաջին անգամն է, որ ընկերվարական կուսակցութեան պատկանող պետական անձի մը այս պատիւը կ'ըլլայ :

ՊՈԼՍՈՅ մէջ վերջերս տեղատարափ անձրեւները կարեւոր վնասներ պատճառած են եւ խափանած երթեւեկը: Ազսարայի, Թօփհանէի, Գասըմ Փաշայի եւ Էյուպի մէջ երեսուն տուներ ողողուած են: Թօփհանէի մէջ տուն մը փլած է: Մարդկային կորուստ չկայ: Պալքաններու մէջ խստաշունչ ձմեռ կը տիրէ :

ՁԱՆ ՔԱՅ ՇԷՔԻ բանակատեղին՝ Ֆորմոզա կղզին մէջ, երէկ երկրաշարժի 179 ցնցումներ տեղի ունեցած են: Կղզին արեւելակողմի Հիւալիէն գիւղը 40 առ հարիւր համեմատութեամբ կործանուած է: Զոհերուն թիւն է 132, իսկ հազար հոգի ալ վիրաւորներ կան :

ԼԱՍ ՎԵԿԱՍԷՆ 120 քիլոմեթր անդին երէկ կատարուած է հիւլէական մանր ռումբի մը փորձը, արեւին ծագման միջոցին, հետեւաբար քաղաքին բնակիչները մեծ բան մը չեն կրցած տեսնել :

Զօր. Մարք Քլերքի

ՆՈՐ ՊԱՇՏՕՆԻՆ ԻՐԱԿԱՆ ՀԱՆԳԱՄԱՆՔԸ

Իտալիոյ գրաւման ուժերու նախորդ հրամանատար Զօր. Մարք Քլերքի Վատիկանի դեսպանութեան կոչումը, նախագահ Պ. Թրումընի կողմէ, պետ. պզտիկ հարուած մը կը նկատուի եւ լայն արձագանգ գտած է: Զօրավարը Վերճինիոյ մէջ լսեց իր անուանումը, շուրջ երեք շաբաթ առաջ, առանց դժկամակութեան :

Զօր. Քլերք սիրուած է Իտալացիներէն, երկու տարուան իր պաշտօնավարութեան ընթացքին, հետեւաբար գոհունակութեամբ ընդունուեցաւ իր անուանումը Հռոմի մէջ: Ութսուն տարիէ ի վեր, առաջին անգամն է որ դիւանագիտական յարաբերութիւնը կը վերահաստատուի Միացեալ Նահանգներուն եւ Ս. Պետրոսի աթոռին միջեւ : Կը թուի թէ քիչ մը դժգոհութիւն յառաջացուցած է Պ. Թրումընի այս ելոյթը, մասնաւորաբար բողոքական եկեղեցւոյ շրջանակներուն մէջ, բայց կը յուսացուի թէ մինչեւ Ծերակոյտին գումարումը հանրային կարծիքը կը խաղաղի .

Ֆրանս. մամուլին համաձայն, կրկնակ հանգամանք ունի ամերիկացի հրամանատարին նոր պաշտօնը: Ա.— Թէյլըրի առաքելութիւնը հաստատեց թէ Վատիկան «լրտեսութեան կեդրոն» մըն է, թերեւս միակը ամբողջ աշխարհի մէջ, որ թոյլ կուտայ մօտենալու ամենաայլազան տեղեկութեանց աղբիւրներուն: Ցետոյ, ամէնէն աւելի,— ինչպէս կը շեշտէ Սպիտակ Պալատան զեկոյցը,— կարելի է ակնկալել որ դիւանագիտ. ուղղակի յարաբերութիւնները պիտի նպաստեն համադրելու համայնավարութեան դէմ մղուած պայքարը, որ կը կազմէ թիւ մէկ վտանգը Սուրբ Աթոռին համար ...

Տարակոյս չկայ որ, այս էական պատճառներուն վրայ կարելի է նաեւ աւելցնել այն նպաստաւոր ազդեցութիւնը, որ կրնայ ունենալ կաթոլիկ երկիրներուն՝ Միացեալ Նահանգներուն հետ ունենալիք յարաբերութեանց, մասնաւորաբար լատին Ամերիկայի հետ:

Վատիկանի ուղեգիծը ոչ մէկ փոփոխութիւն կրած է. ան կը դատապարտէ համայնավարութիւնը զօրեղապէս եւ վերջնականօրէն: Այսուհանդերձ, Ս. Աթոռը տրամադիր չէ դուրս ելլելու իր կրօնական հանգամանքէն, Խորհ. Ռուսիոյ ձեռնոց նետելու համար: Ամէն պարագայի մէջ, Զօր. Մարք Քլերքի Վատիկանի դեսպան անուանումը՝ մեծ հակազդեցութիւն կոչուած է ունենալու քաղաք. դետնի վրայ :

Եգիպտոս բողոք կը բարձրացնէ

ՄԵԾՆ ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ ԳՐԱՒՈՒՄՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Եգիպտոս Հոկտ. 18ին ծանուցագիր մը յանձնած է անգլ. կառավարութեան, որով կը բողոքէ ամսոյն 16ին եւ 17ին անգլ. զօրախումբերուն կատարած « անընդունելի արարք»ներուն դէմ: Ծանուցագիրը դիտել կուտայ թէ՝ Ֆայետի ընդհ. հրամանատարութեան ձեռք առած միջոցներով, անգլ. զօրաբանակները իրենք զիրենք Եգիպտոսի հետ կը գտնէին պատերազմ. վիճակի մէջ :

Արտ. գործոց նախարարը դեսպանին եւ անգլ. կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ միջադէպերուն ծանրակշիռ հանգամանքին վրայ, որոնցմէ ոմանք սպանութեան, բռնութեան եւ կանխամտածուած թալանի մը երեւոյթը առած են, մասնաւոր նպատակով մը գործուած հանրային սպառնալիքութեան պաշտօնէութեան եւ եգիպ. ուժերուն դէմ :

Եգիպտ. կառավարութիւնը պատասխանատու կը բռնէ անգլ. իշխանութիւնը, այս կորուստներուն եւ անդարմանելի վնասներուն համար, որոնցմէ ծանր հակազդեցութիւններ կրնան յառաջ գալ: Սալահէտտին փաշայի ծանուցագիրը կ'եզրակացնէ .

« Այս բոլոր պատճառներով, բրիտ. ուժերը անմիջապէս քաշուելու են իրենց դիրքերէն եւ հանր. սպասարկութիւններէն, զորս գրաւած են քաղաքներուն մէջ անիրաւ կերպով, այս վերջին օրերուն, ինչպէս նաեւ Սուէզի Ջրանցքի գօտիին բոլոր վայրերուն մէջ: Այս գօտիին մէջ, բրիտ. իշխանութեանց կողմէ ձեռք առնուած բոլոր ապօրէն միջոցները պէտք է ջնջուին »:

Եգիպտ. կառավարութիւնը մամուլին յանձնած է նաեւ 1950 — 1951 անգլ. կառավարութեան հետ ունեցած բանակցութիւնները, 1936ի դաշնագրին խզման համար: Վաւերագիրը կը բովանդակէ եօթը փաստաթուղթեր :

Միւս կողմէ, նախարարաց խորհուրդը վաւերացուցած է ընդհ. զօրաշարժի օրինագիծը, որ կը նախատեսէ բոլոր անհրաժեշտ միջոցները երկրի պաշտպանութեան եւ ներքին ապահովութեան համար, պատերազմի մը պարագային: Գերագոյն Խորհուրդը պիտի կազմուի բոլոր նախարարութիւններէն, պիտի ընտրէ զինեալ ուժերուն հրամանատարը եւ սպայակոյտի պետը: Պիտի հաստատէ պատերազմ. ատեան մը, որ դատելու է

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ).

ԹԻՖԼԻՍԻ ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆԸ ԻՐ ԾԱԳՈՒՄԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Աւելի քան 90 տարի է անցած այն շրջանէն, երբ Թիֆլիսի տուներու մէջ սկիզբ կ'առնէր հայ թատերական ներկայացումներու։ Հետաքրքրական է ականատեսի մը վկայութիւնը այս մասին, որ մեզի կը ներկայացնէ 1859ի Յունիս — Յուլիսին տեղի ունեցած խաղ մը։

Զաքարիա Գրիգորեան, Թիֆլիսի «Հովիւ» թերթին մէջ (1909 թ. 39, 40, 42, 44, 46, 47) «Յիշողութիւններ» եւ «Հայոց Թատրոն Թիֆլիզում 1859 — 60 թ.»ին վերնագրի տակ կը գրէ. «1859 թուի ամառն էր, Յունիս ամսուայ սկզբներում։ Ըստ սովորութեան ուսումնարաններում դասաւանդութիւնները վերջացել էին... Ցերեկուայ ամէն ժամանակ՝ փողոցներում եւ ամենուրեք պտտահում էին գիմնազիստներ՝ թէ խումբ — խումբ կանգնած խօսելիս, գրոյց անելիս, թէ զբօսնելիս եւ թէ մանկական խաղեր խաղալիս... Գիմնազիստներից երկու ընկերներ՝ Տիգրան Խռադաղեանցը եւ Թէ Յուզայ Ելիարեանցը ... միտք էին յղացել թատրոնական մի ներկայացումն գլուխ բերել ... Դրանց հարկաւոր էին ընկերներ գտնել որոնք համաձայնուէին դերեր վերցնել եւ ներկայացմանը մասնակցել։ Այդ նպատակով դըրանք շատերին էին դիմել, ի միջի այլոց որպէս իրանց թաղեցի, ինձ էլ դիմեցին եւ եկան իմ տուն ... Դրանք առաջարկեցին ինձ մասնակցել իրանց հետ մի թատրոնական ներկայացման։ Ես յայտնեցի իմ համաձայնութիւնս՝ մասնակցել իրանց խաղին, եթէ նրանք էլ կը համաձայնէին ներկայացումը հայերէն խաղալ։

Նոքա ծաղրեցին ինձ եւ ասացին՝ «Ո՞վ է իմացել, որ հայերէն թիատր ըլի եւ հայերէն պիեսը ո՞րտեղ պէտք է ճարել»։ Ես պատասխանեցի, որ հայերէն պիէս (գրուածք) կայ, ահա՛ իմ սեղանիս վրայ է դրած։ Դա «Մեղու Հայաստանի» լրագրի մէջ տպուած «Պետրոս եւ Բարբարէ»(*) գրուածքն է, որը կարող ենք խաղալ... Դրանք համաձայնելով ինձ հետ՝ իրանց ցանկացած գործը գլուխ եկաւ, որովհետեւ իմ բոլոր ընկերներս ամենայն սիրով համաձայնեցան մասնակցել ներկայացմանը. վճռուեցաւ հայերէնից՝ «Պետրոս — Բարբարէի» գրուածքի առաջին գործողութիւնը միայն խաղալ եւ ռուսերէնից էլ մի թեթեւ պիէս։

Հայերէն գրուածքի «Պետրոսի» դերը ինձ յանձնեցին, իսկ «Բարբարէի» դերը Ելիարեանցին, որովհետեւ կին դեր խաղալու համար պէտք է կանացի շորեր հագնէր... Դեռ այդ ժամանակը եւ յետոյ էլ, մի քանի տարի անց՝ հայ կանանցից եւ օրիորդներից ոչ ոք չէր վստահանում թատրոնական խաղացութեանց մէջ դեր վերցնել եւ բեմ դուրս գալ ... (**) Ներկայացման համար իսկոյն մի փոքրիկ դահլիճ ճարեցինք... Այդ տունը մեր խաղացած ժամանակը պատկանում էր Աղէքսանդր Թամամշեանցին... Մենք՝ գործին մասնակցողներս՝ որոնցից մի քանիսը խաղացողներ էինք, միւսները՝ կարգադրիչներ, մեր մէջ բաժանեցինք տոմսակները մեր բարեկամներին եւ ծանօթներին հրաւիրելու եւ մի կիրակի օր էլ նշանակեցինք խաղալու երեկոն։ Մեր ճարած կացարանը միմիայն մի սենեակ (դահլիճ) էր եւ սրան կից մի պատշգամ, ուրիշ ոչինչ։ Դահլիճի լայնութեան վրայ միջպատի մէջ մի ծալք կար, այդ ծալքը յուշարարի համար ծառայեցինք։ Ծալքի կողմի՝ դահլիճի մի փոքր մասը յատկացրինք բեմի համար, իսկ միւսը ժողովրդի նստելու համար։ Այդ երկու մասերը միմեանցից պէտք է վարագոյրներով բաժանէինք։ Վարագոյրների համար ծառայեցրինք Ղաթիբէֆ, չարսաւներ եւ լիհմի (վերմակ) երեսներ ...

Դահլիճը եւ բեմը լուսաւորելու համար, յատակի վրայ կարտոֆիլի մոմերը կէս կէս արած եւ վառուած դարսած ունէինք... ընդամէնը 8 հատ վառած մոմեր դահլիճի ամբողջ երկայնութեամբ։ Այս էր մեր թատրոնական դահլիճի զարդարանքը։ Իսկ հրաւիրուած ժողովրդի նստելու համար մեզանից նրանք, որոնք թատրոնի տնից մօտիկ էին բնակւում՝ իրանց տներից բերել էինք ամէն տեսակ եւ ամէն փասօնի աթոռներ... թէ մենք երիտասարդներս առաջին անգամ ի՞նչպէս խաղացինք։ Ի՞նչպէս կրկնեցինք բերան արած մեր դերերը, քանի որ մեզանից ոչ մէկս թատրոնի երես չէինք տեսել, բէժիսէօր էլ չունէինք, բաւական է ասել, որ մեր բաղդից, ներկայ եղողներն էլ աւելի պահանջ չունէին ...

Մեր սկսած թատրոնական գործը այդքան յաջողութիւն ունենալով, մեծ բաւականութիւն էր պատճառել շատ հայասէր անձանց» (Հովիւ, անդ՝ թ. 39, 40, 42)։

Հ. Ե. ՊՕՂՈՍԵԱՆ

(*) Մեղու Հայաստանի (Թիֆլիս) շաբաթաթերթի խմբագիր՝ Տէր Ստեփան Մանդինեանց 1859ի Փետրուարէն սկսած «Հայ Լեզու» խորագրի տակ կը հրատարակէր այդ գրուածքը։ Տպագրութիւնը աւարտած է նոյն տարին Յուլիս 4ին։ Նիւթը տես նաեւ Հովիւ, 1909 թ. 39, էջ 617—18։

(**) Թիֆլիսի հայ բեմին առաջին դերասանուհին կը համարուի Սոֆիա Շահինեան («Բազմավէպ», 1933, էջ 561)։— Վրացիներու քով ալ այրեր կատարած են, սկիզբը, կիներու դերերը (տես «Գեղարուեստ», Թիֆլիզ 1909 թ. 3)։

Դաշնակցութիւնը եւ իր պայքարը յանուն Հայաստանի ազատութեան

Գ.

Դաշնակցականների յեղափոխական գործունէութիւնը Ռուսաստանի, Պարսկաստանի եւ Թուրքիայի մէջ առիթ եղան ռուս կառավարութեան երբեք ունենալու պետական Դումայի մէջ։ Այս առիթով հրապարակ եկաւ Բառոն Նոլդէն, յայտնելով թէ ընդհանրական ապահովութեան համար անհրաժեշտ է միջոցներ ձեռք առնել Դաշնակցութեան յեղափոխական գործունէութեան դէմ։ Դաշնակցութիւնը կամաւորներ հաւաքելով վարում է հակապետական գործունէութիւն երեք դրկից կայսրութիւնների մէջ։

Այսպէս շարունակեց մինչեւ իշխան Վարանցով — Դաշկովի Կովկասի փոխարքայ նշանակուելը։ Նա ըմբռնեց այն անբնական վիճակը որ ստեղծած էր Կովկասի մէջ Հայերի հանդէպ։ Եւ տեղեկացրեց Պետերբուրգ, որ իր կարծիքով, չի կարելի եւ թոյլատրելի չէ որ կառավարութիւնը լարուած յարաբերութիւններ պահէ ամբողջ մէկ ժողովուրդի հետ եւ հոգեւորականների հալածանքը նկատուում է հալածանք կրօնի դէմ։

Կառավարութիւնը ընդունեց Վարանցով Դաշկովի տեսակէտը եւ կայսերական հրովարտակով 1905 Օգոստ. 2ին հայ եկեղեցիի կալուածները եւ ինչքերը վերադարձուեցան Հայերուն։ Ինչ վերաբերւում է նրանց, ովքեր մեղաւոր էին կառավարական պաշտօնեաներու սպանութեան համար, կառավարութիւնը սկսաւ հետապնդել համաձայն ընդունուած սովորութեան։

Այդ ժամանակից սկսած փոխուեցան Հայերի եւ ռուս կառավարութեան յարաբերութիւնները։ Նրանք դարձան բարեկամական։

1914ին Թուրքիայի պատերազմ յայտարարելը Ռուսաստանին՝ ցոյց տուաւ Հայերի կատարեալ հաւատարմութիւնը Ռուսաստանի հանդէպ։

Դաշնակցական խմբերը կռուելով կող - կողի ռուս զօրքերի հետ բերին մեծ օժանդակութիւն։ Ա ցնելով թշնամու հեռաւոր թիկունքը նրանք խիստ մեծ կորուստներ էին պատճառում թրքական բանակին։

Յատկապէս աչքի ընկան Անդրանիկի եւ Սեպուհի խումբերի գործունէութիւնը Երզրումի եւ Բաբերդի շրջաններում։

Մեծ դեր խաղացին Դաշնակցական խումբերը Համազասպի, Դրոյի եւ Քեռիի խումբերը նաեւ Վանի շրջանում։ Իւրաքանչիւրը այդ խմբերից ունէր 1000ական մարդ, լաւ հագուած եւ զինուած։ Նրանք Արարատեան զօրաբանակի մաս էին կազմում, նպատակ ունենալով գրաւել Թրքահայաստանի մայրաքաղաքը՝ Վանը, հանդիսանալով ռուս բանակի թանկագին օգնականները, նրանք վարում էին հետազօտութիւնը եւ կռւում էին կատաղօրէն, քանի որ ոչ նրանք եւ ոչ էլ Թուրքերը գերի չէին վերցնում։

Երբ զօրամասը մօտեցաւ Վանի, պարզուեց որ այնտեղ արդէն տեղի է ունեցել Հայերի ըմբոստութիւնը Թուրք կառավարութեան դէմ։ Նրանք դուրս էին վռնտել Թուրք զօրամասերը քաղաքից եւ պաշտպանւում էին։ Նրանց ազատեցին օգնութեան հասած կոզակները։

Ռուս զօրամասը Վան մտաւ հրամանատարութեամբ Զօր. Նիկոլայեւի, կայսեր ծննդեան տարեդարձի օրը, խանդավառօրէն ընդունուելով հայ ազգաբնակչութեան կողմից։

Նոյն օրը, 6 Մայիս 1915 թ., Հայերը ողջունեցին քաղաքի ինքնավարութեան ակումբում իրենց ազատարարները, ուր քաղաքագլուխ՝ Արամ փաշան, ռուսական հպատակ ներկաներին կարդաց այն հեռագիրը որ քաղաքի կողմից ղրկուած էր Թագաւորին։ Այդ հեռագիրը կ'ըսէր.— «Մենք, հայ ազգայնականներս, Ձերդ վեհափառութեան ծննդեան տարեդարձի առթիւ, որ կը զուգադիպի Ձեր զօրքերի մուտքին Հայաստանի մայրաքաղաքը, կը ցանկանք մեծութիւն եւ յաղթանակ Ռուսաստանի։ Կը խնդրենք նաեւ մեզ ընդունէք Ձեր հովանաւորութեան տակ։ Եւ, թող շքեղ եւ բազմազգիւր ծաղիկներից կազմուած ռուսական մեծ կայսրութեան փունջի մէջ, իբրեւ փոքրիկ եւ բուրումնաւէտ մանուշակ ապրի ինքնավար Հայաստանը»։

ՅԱԿՈԲ ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՊԱՅՔԱՐԸ ԻՐԱՊԱՇՏ ԹԱՏՐՈՆԻ ՀԱՄԱՐ

(ՊԱՐՈՆԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ 60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ)

(Գ. եւ վերջին մաս)

«Մարդս կը յուզուի ան տեսարաններէն որոնց կը հաւատայ եւ հեղինակն եթէ կ'ուզէ, որ իւր գործն ազդեցութիւն ունենայ, սիրտերն ու միտքերը յուզէ, նախ եւ առաջ պարտաւոր է ամէն հնարաւոր եւ նոյնիսկ անհնար միջոցներ ձեռք առնուլ հաւատացնելու համար, թէ ժողովրդական կեանքէն քաղուած դէպքի մը նկարագիրն է այդ երկասիրութիւնը (Երկեր, հատոր V էջ 230)։

Այս չափանիշով մօտենալով գեղարուեստական երկերուն, Պարոնեան կը պահանջէր անխնայ ըլլալ թոյլ գործերու նկատմամբ։ Հայ իրականութեան մէջ, Նալպանդեանէն վերջ Պարոնեան միակն էր, որ անխնայ էր գեղարուեստական տեսակէտէն թոյլ երկերու նկատմամբ։ Երբեք չէր քաջալերեր անտաղանդ եւ ապանորհ մարդիկը, որոնք «կօշկակարութիւնը կը շփոթեն բանաստեղծութեան հետ եւ կ'ուզեն գեղարուեստական ստեղծագործութիւններ գրել, առանց անհրաժեշտ տուեալներն ունենալու»։ Ըստ անոր քննադատութիւնը դեռ սաղմնային վիճակի մէջ պէտք է մեռցնէ այն երկերը որոնք հանրութեան համար օգտակար չեն, որոնք թէ գաղափարական, թէ գեղարուեստական տեսակէտէն քննութեան չեն դիմանար։

«Չեմ տեսած քննադատ մը որ տգեղ հրատարակութեան մը կոկորդէն բռնէ, սղմէ եւ սպաննէ զայն։ Սպաննելու չէ գործ մը, գեղեցկացնելու է, անոր գեղեցիկ կողմերը ցոյց տալով միշտ եւ տգեղ կէտերը հեռուանց ցուցնելով խիստ քիչ անգամ։ Ոչ, պարոն քննադատներ, ոչ, իրաւունք չունիք, սպաննեցէք տգեղ գործերը եւ վստահ եղէք որ պիտի գեղեցկանան անոնք» (Երկեր հատոր I, էջ 69)։

Պարոնեան երջանիկ կը համարէր այն թատերագիրը, որուն առաջին երկերը կը քննադատուէին, որովհետեւ այսպիսի հեղինակ, նկատի ունենալով քննադատութեան խօսքը, ըմբռնելով իր սխալները՝ կրնար ուղղել, մտածել աւելի լաւ երկ ստեղծելու մասին, «իսկ վայ այն հեղինակին, — կը գրէ,— որ շողոմարար եւ շահասէր արարածներու խօսքերէն կը խաբուի», եւ կը կարծէ որ իր գրած գործը ոչ մէկ թերութիւն ունի։ «Շողոքորթութիւնը շատ ողբերգուներ, իմաստասէրներ հասցուց մեր ազգին մէջ (Երկեր, հատոր V, էջ 265)։

Ժամանակի ազատական երիտասարդութիւնը, ինքն իրեն կը համարէր արուեստ եւ դրականութիւն գնահատող եւ սիրող։ Այդ երիտասարդներու շփոթ միտքերը, թիւր կարծիքներով կը մոլորեցնէին հեղինակը, իսկ Պարոնեան խիստ կերպով ծաղրած է այդ տեսակ մարդիկը։

«Կեանքիս մէջ չեմ հանդիպած հանդիսականի մը, որ թատերգութեան վերջին արարուածէն ետք քովը նստողին ըսէ.— ինչ գեղեցիկ խօսքեր, ինչ հետաքրքրական տեսարաններ, բայց չեմ տեսած բարեպաշտ թատերասէր մը որ թատրոնէն ելած ատեն չըսէ, — ինչ գեղեցիկ դերասանուհի ... ինչ սիրուն աչեր... ինչ հետաքրքրական ծունկեր։ Այդ, իրաւունք չունիմ ուրանալու, թէ գեղեցիկ դերասանուհի մը սքանչելի պիէսս մըն է»։ Ուրիշ տեղ մը կը գրէ. «Մայրաքաղաքիս մէջ տիկին Հրաչեայի աչերուն վրայ «Նէյլի աշտարակէն» աւելի կը խօսուի, եւ Հրաչեայի հայրը, հեղինակը թատերգութեան, «Նէյլի աշտարակին» հեղինակէն աւելի ծանօթ է թատրոնասէրներուն (Երկեր, հատոր IV, էջ 131)։

Ուշագրաւ են Պարոնեանի դիտողութիւնները դերասանական արուեստի մասին։ Դերասանական արուեստի զարգացման առաջին նախապայմաններէն մէկը կը համարէր արհեստով թատերախումբի տեւական գոյութիւնը հայ իրականութեան մէջ եւ անոնց կանոնաւոր աշխատանքը խաղացանկի պատրաստման, դերասաններու ստեղծագործական տաղանդի զարգացման եւ բեմական խօսքի մշակման համար։ Կը քննադատէր այն մարդիկը որ շահադիտական նպատակներով կը փորձեն քայքայել թատերախումբերը, դերասաններն ու դերասանուհիները անջատել խումբերէն։

Պարոնեանի միւս պահանջն էր ուսումնասիրել կեանքը, բազմակողմանի կերպով եւ ապա միայն ներկայացնել, ապրած մարդու անկեղծութեամբ եւ յուզականութեամբ։ Բարձր կը գնահատէր այն դերասան — դերասանուհիները որոնք շարունակ կ'ուսումնասիրէին կեանքը։ Երանուհի Գարագաշեան կը գնահատէր «որովհետեւ բեմի չափ լայն սիրտ ունէր եթէ մեռել մը տեսնէ, սիրտը թմրած չէլլեր, այլ աւելի կը մօտենայ զայն քննելու, որպէսզի տեսարանին վրայ հարկ ըլլայ նէ բնական մեռեալ մը ձեւանայ։ Նոյնպէս եթէ մէկը բարկանայ, սիրտմամբ աւելի կը բարկանայ, դիտմամբ

աւելի կը բարկացնէ, որ բարկութեան ձեւերն ու շարժումները աղէկ սորվի» ։

Պարոնեան՝ հիանալով հանդերձ Ադամեանի մեծ տաղանդին, անոր մասին գրած է միայն 1888-ին երբ Ադամեան արդէն ռուսական դասական թատրոնին ազդեցութեամբ հրաժարած էր վիպապաշտ արուեստի ազդեցութենէն եւ մեծ վարպետութեամբ կը կատարէր կարգ մը դասական դերեր ։

Պարոնեան կը յիշեցնէր որ Ադամեանն ալ տասնամեակ մը առաջ չափազանցութիւններ ունէր իր շարժումներուն մէջ։ «Պոլսեցիները, կը գրէր Պարոնեան, չեն ուրանար այսօր թէ Պ. Ադամեան իր յաջողութիւնը կը պարտի Ռուսահայոց, որոնց թէ քննադատութիւններէն օգտուած է եւ թէ փունջերէն » ։

Որոշ թատերախումբեր, ինչպէս Վարդովեան խումբն ալ, ամբողջովին տարուած էին բեմական տպաւորութիւններով։ Անոնք կ՚ընտրէին բովանդակութենէ զուրկ եւրոպական մելոտրամներ եւ ֆարսեր, հակադրելով գաղափարի բովանդակութեան։ Պարոնեան կը գրէր «Այս խաղին մէջ դերձակութիւնը բանաստեղծութեան հետ կը մրցի եւ յաղթութիւնը անորոշ կը մնայ»։ «Զափազանցութենէ սիրտս կը խառնուի, այս մասին շատ փափուկ ստամոքս ունիմ» ։

Պարոնեան կը ծաղրէր, երբ մէկը ամէնէն պարզ միտքը կ՚արտայայտէր մանուածապատ խրթին նախադասութիւններով, որով կ՚աղաւաղէին իմաստը։ Ծորէն Նարպէյի գրաբար երկերը ծաղրելով՝ Պարոնեան կը գրէր թէ յատուկ յանձնաժողովներ կը կազմուին անոր լեզուն հասկնալու համար ։

Պարոնեան դէմ էր թատրոնի համար գրուածները գրաբար ներկայացնելուն։ Ան կը քննադատէր անոնք՝ որոնց լեզուն աշխարհաբար ըլլալով հանդերձ՝ կը մօտենար գրաբարին ։

Պարոնեան սկզբունքային պայքար մղած է Ն. Ռուսինեանի լեզուական նորամուծութեան դէմ։ « Ազգային Ջոջերուն » մէջ կը նմանցնէ զայն այն դերձակին որ փոխանակ հաղուստը մարմնի համեմատ ձեւելու, կը մտածէ մարմինը կտրատել, յարմարցնել հագուստի ձեւին։

Պարոնեան կը մերժէր գրաբարը եւ Ֆրանսերէնը հայ թատրոնին մէջ եւ կը քննադատէր այն թատերախումբերը որոնք իրենց խաղացանկը կը տանէին դէպի թուրք լեզուով տրուող ներկայացումները եւ անոնք որ Թուրքերէն ներկայացումներու մէջ քանի մը բառ հայերէն մտցնելով՝ կը ծաղրէին մայրենի լեզուն։ 70ական թուականներուն Կոկչեան համախմբելով քանի մը երգիչ-երգչուհիներ կը չարաշահէր Տ. Չուհաճեանի երաժշտական տաղանդը եւ անոր ոքանչելի երաժշտական ստեղծագործութիւններու համար թխել կուտար անշնորհք լիբրետոներ ։

Այսպէս Յակոբ Պարոնեան մօտ քսան տարի հետեւողական պայքար մղեց հայ իրապաշտ թատրոնի զարգացման համար։ Սուլթանական դաժան տիրապետութեան տակ, մայր հայրենիքէն հեռու՝ չէին կրնար պայմաններ ստեղծուիլ ազգային, իրապաշտ թատրոնի զարգացման համար ։ Այդ թատրոնը ստեղծուեցաւ Կովկասի մէջ ։

Արեւմտահայ բեմի բոլոր ականաւոր դէմքերը խաղացած են Կովկասահայ բեմերու վրայ, որով հաղորդակից եղած են ռուսական իրապաշտ թատերական արուեստին եւ մասնակցած հայ ազգային թատրոնի զարգացման։ Ս. Հայաստանի թատրոնը բարձր կը գնահատէ թատերագիտական այս հարուստ գրական ժառանգութիւնը որ թողած է անուանի երգիծաբան Յակոբ Պարոնեան ։

Գ. ՍՏԵՓԱՆԵԱՆ

ՆԱՄԱԿՆԵՐ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Հանդէս մը

ԽՄԲ.— Մեր երիտասարդ աշխատակիցը Զուիցերիոյ մէջ, հեռու հայկական կեանքէ, հազիւ առիթ ունեցած է ներկայ ըլլալու հայկական հանդէսներուն ։

Իր մտահանշած թերացումները կը պատկանին ոչ միայն այս վերջին հանդէսին, այլ առ հասարակ մեր բոլոր հանդէսներուն եւ այդ պատճառով իսկ շահեկան է անոնց հրատարակութիւնը ։

... Խմբագիր ,

Մեծ ուրախութեամբ ներկայ եղայ Հոկտեմբեր 7ի Շ. Գարահիսարի հերոսամարտին նուիրուած հանդէսին ։

Իբրեւ Շ. Գարահիսարցի՝ թէեւ սրտիս խօսեցաւ ան, սակայն հանդէսին կարգ մը թերութիւնները մատնանշել պարտականութիւն կը նկատեմ ։ Նման հանդէսներու առթիւ, առ հասարակ սովորութիւն ունինք միշտ գովեստով խօսելու , թէ բանախօսներու և թէ գեղարուեստական բաժիններու մասին, հետեւաբար միեւնոյն սխալները տարիներով կը կրկնուին։

Ո եւ է յօդուածագիր չի համարձակիր այդ սխալները մատնանշել, սոսր - անոր հետ « գէշ մարդ » չըլլալու համար։ Այս հանդէսին կազմակերպիչները եւ ճառախօսները գրեթէ բոլորն ալ ինծի անծանօթ են, հետեւաբար ոչ չարամտութիւն, ոչ ալ նպատակ կարելի է վերագրել ինծի, երբ կը համարձակիմ հետեւեալ քանի մը դիտողութիւնները ընել ։

Լսեցի որ հանդէսին նախաձեռնութիւնը ունեցեր է Սեբաստիոյ « Մուրատ Ուսումնասիրացը »։

Երբ մեր ազգային կեանքին մէջ յաճախ կը հանդիպինք «ես վերի գիւղէն եմ, դուն վարի գիւղէն»ի պէս տխուր երեւոյթներու, Սեբաստացիներուն այս շարժումը աւելի աչքի կը զարնէ եւ կ՚ուրախացնէ ամէն Հայ։ Իրապէս շնորհաւորելի էին անոնք։ Այժմ քանի մը դիտողութիւններ ։

Հանդէսը թերթին մէջ յայտարարուած էր ժամը 3ին, սկսաւ ... 4ին, մինչեւ ժամը 4ուկէս միշտ եկողներ եղան ։

Ասիկա հին ցաւ մըն է։ Գիտեմ որ առ հասարակ մեր հանդէսները կարելի չէ սկսիլ զուիցերիական ժամացոյցի մը ճշգրտութեամբ, սակայն այսքան յապաղում անթոյլատրելի է ։

Որո՞ւն է յանցանքը։ Մեր հանդէսներու կազմակերպիչներո՞ւն, որոնք ժողովուրդին զայրոյն կը սպասեն, թէ ժողովուրդին, որ գիտէ թէ հայկական հանդէս մը յայտարարուածէն ժամ մը ետքը կը սկսի, ու ըստ այնմ ճամբայ կ՚ելլէ տունէն։

Հանդէսը շատ երկար էր, տեւեց մօտ 3ուկէս ժամ։ Ոմանք կուղան անշուշտ հաճոյքով, ուրիշներ իբր պարտականութիւն, կան ալ որ բնաւ չեն դար խրտչելով երկարութենէն ..., իսկ նոր սերունդը, որ կատարեալ հայերէն ալ չի գիտեր, եւ թէ գայ իսկ, ձանձրոյթով կը հետեւի ճառերուն, որոնցմէ բան չի հասկնար։ Եթէ նոր սերունդն ալ չկրնանք բերել , ի՞նչի կը ծառայեն մեր բոլորհայրենասիրական բանախօսութիւնները ։

Ծօսողներու թիւը շատ էր։ Հանդէսի առաջին մասին մէջ չորս հոգի։ Անոնց ճառերը իմաստալից էին անշուշտ, սակայն ընդունեցէք որ նոյն առիթով խօսուած չորս կամ հինգ ճառերը առ հասարակ իրարու կը նմանին։ Կրկնութիւններէ կարելի չէ խուսափիլ ։

Մեր բանախօսները կը կարծեն որ բեմ ելլելու վարժութիւնը բաւական է, որպէսզի ձանձրացնեն ունկնդիրը cliché խօսքերով ։

Ճառ մը պէտք է պատրաստուած ըլլայ, աւելի ճիշդը գրուած որպէսզի ճառախօսը որոշ կերպով գիտնայ թէ ի՞նչպէս պիտի սկսի, ի՞նչպէս պիտի զարգացնէ եւ մանաւանդ ինչպէ՞ս պիտի փակէ իր խօսքը ։

Պէտք է օրինակ առնենք օտար բեմբասացներէ։

Ժամերը կ՚անցնէին եւ յուսաբեկ՝ կը մտածէի, թէ արդեօք մէկը պիտի խօսի՞ հերոսամարտին մասին ։

Վերջապէս երկրորդ մասին խօսք առաւ Պ. Անուշաւան Գարիկեան։ Նորածական մասէն վերջ բարեբախտաբար Պ. Գարիկեան վար դրաւ իր ձեռքի թուղթերը եւ անցաւ բուն նիւթին, բերդին կռուին։Հանդիսականներուխոր լռութիւնը եւ ծափերով ընդմիջումը, ապացոյցը եղան այն մեծ հետաքրքրութեան եւ յուզումին զոր ճառախօսը արթնցուց մեր մէջ ։

Կը կարծեմ որ շատեր ինծի պէս, երեւակայութեամբ գացին բերդի ռազմիկներուն քով ։

Պ. Գարիկեան ականատեսի մը պէս պատմեց հերոսամարտը։ Մեղք որ կարճ կապեց եւ չյիշեց Շ. Գարահիսարցի կիներուն թոյն տանելու դրուագը ։

Այս պակասը լրացուց աւելի վերջ Մուրատ Փոնտի ներկայացուցիչը, Պ. Յակոբեան, որուն հակիրճ բանախօսութիւնը աւելի հետաքրքրութեամբ պիտի լսուէր եթէ հանդիսականները յոգնած չըլլային ։

Գեղարուեստական բաժնին համար նոյնպէս թերացումներ կային մատնանշելի, օրինակ բեմին գէշ լուսաւորումը եւ զարդարումը։ Երգուելիք կամ նուագելի կտորները լրիւ յայտարարելու պակասը ։

Կտորներու (արտասանուած կամ նուագուած) երկարութիւնը։ Այս կարգի վրիպումներ, որոնց չենք անդրադառնար փոքր բաներու տեղ դնելով, սովորութիւն կը դառնան երբ կրկնուին տարիներով։ Քանի հինգ տարի «Աշխարհի մայրաքաղաքը» պէտք էր մեր դասատուն ըլլար ճաշակով եւ արուեստի ճիշդ ըմբռնումով հանդէսներու յայտագիրները պատրաստելու համար։

Վերջացնելով՝ յայտնեմ փափաքս որպէս Շապին Գարահիսարցի, գոնէ գրի առնուած տեսնելու Պ. Նախագահին Ս. Տէօվլէթեանի յուշերը , որպէս վերապրող հերոսամարտէն։

ՊԱՐԳԵՒ ՆԻԿՈՂԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (3)

Դ Ա Ր Ջ Ը

Ա.

— Ահա, աս ալ քեզի ձեր սենեակը, ես հիմա կ՚երթամ մնացած պէտք եղած բաները կ՚ուղարկեմ ։

Երիտասարդը առանց ոչինչ ըսելու, հայեացք մը ձգեց իր շուրջը այդ զով, հող հոտող ու քիչ մըն ալ փլփլած խրճիթին մէջ եւ խոկոյն մօտեցաւ սենեակի միակ պատուհանը բանալու, որու ապակիին կէսը թուղթ էր փակցուած ։

Հազիւ պատուհանը բացած՝ կանգ առաւ յափշտակուած։

Սենեակը նայած էր սէգ եւ ամեհի ապառաժի շրթունքին ու շիտակ ձորի դատարկութեան վրայ կը նայէր։ Հանդիպակաց ձորափէն ժայռի ահագին բեկորներ իրենց խոռոչներէն դուրս կը նետուէին յոխորտանքով՝ հարուստ տալու սպառնալիքով մը իրենց մամռոտ գլուխները քիչ մը վար հակած , մինչ այդ դատարկ սպառնալիքին արդէն շատոնց վարժուած, նոյն այդ ժայռերու ոտքին , ցիրուցան ծառերու խումբ մը հանգիստ կ՚օրօրէին իրենց վերին ճիւղերը՝ վերադարձող ստուերներու զովութեան մէջ խլրտուն։

Անորոշ լռութիւն մը վերն ու շուրջը, որուն մէջէն աւելի թունդ ու աւելի յստակ շեշտերով կ՚որոշուէր գետակի միապաղաղ ու ճռռոտ մենախօսութիւնը, որը երբեմն կը սուլէին ծառերը անդիէն աւելի ձանձրոյթէն քան հեգնելու համար։

— Հաւնեցա՞ր — հարցուց վարդապետը ժպտալ ։

— Հիանալի է... բացականչեց տղան աշխուժ ետ դառնալով իր հիւրընկալին ։ — Այսպէս ձորերու մէջ, գետին վրայ, ժայռերու դէմ, ջրերու օրօրին տակ, չէ, աս ալ ուրիշ բան է, ամբողջովին բնութեան գիրկը, ճշմարիտ, հայր սուրբ, կը նախանձիմ ձեր կեանքին ։

— Հըմ, ըրաւ վարդապետը անտարբեր շեշտով մը — հիմա հանգստացիր քիչ մը, յոգնած կ՚ըլլաս ես ալ անգամ մը ելլեմ վեր, արտը, տեսնեմ չան գիւղացիք ինչ բանի են, մարդ որ աչքը վրանին չպահէ՝ վանքը կը կողոպտեն ծոյլ անպիտանները։

Եւ սեմէն ետ դառնալով՝ պոռաց.

— Գրիգոր, տիրացուին իրեղէնները ձիու վրայէն ներս բեր ու ձիուն աղջեւը դարման նետէ։

Ու իր բարձրագոչ հրամանին արձագանգը ձորի պատերուն մէջ դեռ չկտրուած, մտաւ իր խուցը ։

Աստով ալ վերջացաւ « տիրացուի » պաշտօնական ընդունելութիւնը ։

Բ.

Վանքէն դուրս, վանքէն քիչ մը աւելի բարձր եւ ըստ երեւոյթին նոր շինուած հիւրասենեակներէն երկու ամենալաւերը յատկացուած էին Քանանեաններուն ։

Անբիծ ճերմակ սփռոցով փոքր սեղանին մօտիկ դէմ — դէմի նստած էին Պարոն Նիկողոս ու Տիկինը ու պարոնին մօտն ալ Նորեկ վարդապետացուն ։

Սամաւարը ուրախ կը շնչէր սեղանին միւս անկիւնը ու շոգին բաժակներու վրայէն թեթեւ - կոր գիծով մը դէպի բաց պատուհանը կը ծուէր ։

Մութը սկսեր էր խտանալ, տիկինը լամպը վառեց ։

Երեսունը հինգի սահմաններու վրայ լայնաթիկունք, նիհար, երկար մարդ մըն էր պարոնը։ Առատ սեւ մօրուքը՝ վար կախուած երկար պեխերուն հետ միասին՝ դէմքին խիստ արտայայտութիւն մը կուտար, որուն տարօրինակ կերպով կը հակասէին ժպտուն ու բարի աչքերը ։

Հազիւ կէս ժամ կար որ ծանօթացեր էին իրարու, միայն պարոն Նիկողոսի վարմունքին ու ձայնին մէջ այնպէս պարզ շեշտ մը կար, որ պաշտօնական յարաբերութեան անմիջական մահն է։

Ծօսեր էին վանքի կեանքի, դպրոցի ու եղբօր զաւկի մասին, վարդապետացուին անցեալէն, ներկայէն ու անոր ապագայի դիտաւորութիւններէն։ Դուրս էր եկեր որ պարոնը ծանօթ էր մեր արդի գրական — հասարակական կեանքին. եղած էր նաեւ շատ մը վանքեր ու անձամբ գործ էր ունեցած բազմաթիւ հոգեւորականներու հետ. եւ ինչպէս կ՚երեւար այնքան ալ մեծ համակրանք չունէր դէպի այդ դասակարգը։

Ծօսակցութեան տաք առենն էր որ դուրսէն կանացի սուր ձայն մը լսուեցաւ, ձիգ, երգող ձեւով մը տիկնոջ անունը կը կանչէր .

— Մա՛րի ։

Լ. ՇԱՆԹ

պաշտպանողական միջոցները խափանող մարդիկը, ինչպէս նաեւ երկրին ապահովութեան դէմ շարժումները։ Գերագոյն Խորհուրդը իրաւասութիւն պիտի ունենայ հակակշռելու պարենաւորումը եւ արտադրութիւնը, կասեցնելու կամ քանդեցնելու գործարանները ։

« Էլ Մըսրի» կ'առաջարկէ կառավարութեան զինակցիլ Ռուսիոյ հետ, քանի որ Մեծն Բրիտանիան ինքն իսկ տուաւ օրինակը, երբ փութաց դաշնակցութիւն կնքել Խորհ. կառավարութեան հետ։ Վաֆտի օրկանը կ'եզրակացնէ .

« Երբ Մեծն Բրիտանիոյ պէս կայսերապաշտ երկիր մը անպատեհութիւն չտեսաւ զինակցելու Խորհ. կառավարութեան հետ եւ եղբայրական ձեռք երկարեց Սովիէթներուն, փոթորիկէն դուրս գալու համար, վատ բան մը պիտի չնկատուի որ Եգիպտոսն ալ հետեւի միեւնոյն քաղաքականութեան։ Եթէ ատկէ հրաժարինք, մենք աններելի սխալ մը գործած պիտի ըլլանք »։

Իրան կը կանգնէ

ՅԱՂԹԱԿԱՆ ԿԱՄԱՐՆԵՐ ՄՈՍԱՏԵՂԻ ՀԱՄԱՐ

Իրանի մէջ գոհունակութեամբ ընդունուած է Ապահովութեան Խորհուրդին անձեռնահասութիւնը, քարիւղի վէճին լուծման համար ։ Միայն կ'ափսոսան որ այդ իրողութիւնը չէ ճանչցուած օրինաւորապէս։ Հիւսէյին Մաքի յայտարարած է մամուլին, որ Անգլիա օգտագործեց Ֆրանս. առաջարկները, ամէն կարգի որոշումէ խուսափելու համար, բայց չի կրնար ծածկել իր պարտութիւնը։ Ազգայնացման Յանձնաժողովի քարտուղարը աւելցուցած է .

« Ֆրանս. կառավարութիւնը, 1788ի Մեծ Յեղափոխութեան եւ մարդկային իրաւունքներու երկիրը, այնպիսի դիրք մը բռնեց, որ ապահովաբար Ֆրանսայի ժողովուրդինը չէ։ Ֆրանսայի մէջ իրենց ուսումը լրացուցած Իրանցիները, որոնք մեծ մասամբ կարեւոր պաշտօններ կը վարեն մեր երկրին մէջ, այս վերաբերումէն պիտի զրգռուին»։

Իրանի ժողովուրդը յաղթական կամարներ կը կանգնէ Թէհրանի մէջ, փառաւոր ընդունելութիւն մը ընելու համար իր վարչապետին, որ մօտ օրէն կը վերադառնայ Ամերիկայէն։ Տոքթ. Մոսատեղ մեկնելէ առաջ, պիտի ընդունուի Նախագահ Թրումընէն եւ Պ. Տին Էչիսընէն ։

ԷԹԼԻ ՊԱՏՐԱՍՏ Է ՔԱՇՈՒԵԼՈՒ ԵԹԷ ՊԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ԵՆԹԱՐԿՈՒԻ ՉԸՐՉԻԼԷՆ

Պ. Անթոնի Իտըն քննադատած էր աշխատաւորական կառավարութիւնը, Իրանի հարցին մէջ Էթլիի դահլիճին գործելու եղանակին մասին։ Վարչապետը երէկ ձայնասփիւռէն պատասխանեց պետ. նախկին գործիչին յարձակումներուն, ցոյց տալով որ Թագաւորին հետ արդար եւ տեւական համաձայնութեան մը յանգած էին, բայց երբեք չէին կրնար մտքէ անցնել թէ պիտի սպաննուէր ան։ Չէին կրնար նմանապէս մերժել Ամերիկացիներուն բարեացակամ միջնորդութիւնը, համաձայնութեան մը հասնելու համար։

Վարչապետը յետոյ ըսաւ թէ՝ ինչպէս կառավարութիւնը ցոյց տուաւ Եգիպտոսի հարցին մէջ, մենք զուրկ ենք ոեւէ վարանումէ, մեր արդար իրաւունքները պաշտպանելու համար։ Պ. Էթլի այնուհետեւ եզրակացուց .

« Պահպանողականները կը փափաքին, որ ընտրութիւններէն ետք պիտի հրաժարիմ, ու իմ տեղս պիտի անցնի Պ. Պեւան, որ համայնավար է։ Ես պիտի չհրաժարիմ ընտրութիւններէն ետք, բացի այն պարագային, եթէ ժողովուրդը քուէ չտայ կառավարութեան։ Պ. Պեւան համայնավար մը չէ, ու վերջապէս իմ յաջորդիս ընտրութիւնը կը պատկանի խորհրդարանի աշխատաւորական խմբակցութեան »։

ՊՈՐԻՍ ԼԷՈՆԹԻԷՎ Մոսկուայի ձայնասփիւռէն յայտարարած է թէ՝ ինչպէս Լենին եւ Սթալին կրկնած են յաճախ, ընկերվարական եւ դրամատիրական երկիրներուն միջեւ հնարաւոր է խաղաղ կարգադրութիւնը ։ Խորհրդային բանբերը աւելցուցած է.— Սովիէտ Միութեան եւ աեւմտ. պետութեանց միջեւ ոեւէ խոչընդոտ չկայ, որ կարենայ լրջօրէն արգելք հանդիսանալ միասին լուծելու զերմ. եւ ճափոն. հարցերը, զինաթափութեան եւ ռամկավարական հիմերու վրայ, ինչպէս նաեւ հիւլէական զէնքերուն խափանման, սպառազինութեանց կրճատման եւ այլ բազմաթիւ հարցերը »։

ԻԶԵՐԻ ճակատամարտին 37րդ տարեդարձին առթիւ, Պելժիոյ Պոտուէն արքան բացումը կատարած է իր մեծ հօր Ալպէռ Ա.ի արձանին, Պրիւքսէլի մէջ։ Հանդէսին ներկայ եղած են նախորդ Թագաւորը, ողբացեալ վեհապետին այրին եւ պետական աւագանին ։

ՇԱՔԱՐԻՆ գինը Հոկտ. 22էն սկսեալ հետեւեալ բարձրացումը կրած են.— «Քրիսթալիզէ»՝ 115 Ֆր. քիլօն, քառակուսի կտոր՝ 127, բարակ փոշի՝ 127 Ֆր., իսկ ափրիկեան փոշի շաքարը՝ 120 Ֆր. քիլօն ։

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ունեցող հիւանդները այսուհետեւ օրական 10 առ հարիւր պակաս պիտի վճարեն հիւանդանոցներուն ։

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներու ։ Կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէս օրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Place Panthéon ։

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ ։

Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ ։

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի, տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտասանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ ։

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտնի սիրուած երգչուհի՝

ՏԻԿԻՆ ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ մեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով ։

Ճոխ պիւֆէ — Մուտք 100 ֆր.

ՎԻԷՆ Յետաձգուած է Նոյ. 4ին ։

ԿՐԸՆՈՊԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ ։

Կը խօսի ընկեր Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆՑ ՎԵՐՍԿՍՈՒՄԸ.— Հայ մեծ ազգասէր Պօղոս Նուպար փաշայի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած հայագիտական դասախօսութեանց շարքը, որ ընդհատուած էր քանի մը ամիսէ ի վեր, պիտի վերսկսի ի մօտոյ։ Պ. Արշակ Չօպանեան, այս հինգշաբթի օրը, ժամը 6ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէռի Հայ Ուս. Տան մէջ (57 Պուլվառ Ժուրտան), պիտի կատարէ դասախօսութիւն մը հայ ազգի դասական շրջանի մեծագոյն բանաստեղծին՝ Գրիգոր Նարեկացիի վրայ, Մուտքը ազատ է ։

Մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն

Կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն իրենց հաշիւները կարգադրել մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՎԵՐՋ։ Նոյեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրին բոլոր պարտք ունեցող բաժանորդներու թերթերը։

Որ եւ է ծանուցում նկատի չառնուիր երբ վճարուած չէ։

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու կամ ձրի ծանուցում դնելու ։

Անգամ մը եւս կը խնդրուի դիւրացնել իր գործառնութիւնները ։ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ Madame A. MISSAKIAN ԱՆՈՒՆՈՎ ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին։

Հ. Յ. Դ. ՊԱՆԵԼՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Cachan ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպ. Հայր. Միութեան ժողովը 4 Նոյ. կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 3.30ին, 48 Bld. d'Athenes (նախկին Bld. Dugommier) Hotel Normandie ներքնասրահին մէջ։Կարեւոր օրակարգ։ Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի ։

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը 8.30ին, Քատէ սրճարանին վերնայարկը։ Կը խօսի Պ. ՀՐԱՆՏ ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Շաւարշ Նարդունիի գրական գործունէութեան մասին։ Ներկայ կ'ըլլայ Շ. Նարդունի։ Մուտքը ազատ է։

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Եթէ կը փափաքիք հաճոյալի օր մը վայելել, պատրաստուեցէք Մարսէյլի Վասպ. Հայր. Միութեան արտակարգ պարահանդէսին (24 Նոյ.) ։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով ։

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Jeudi 25 Octobre 1951 Հինգշաբթի 25 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6594-Նոր շրջանի թիւ 2005 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՉԻ ԲԱՒԵՐ ԱՐԴԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Տարօրինակ, դժնդակ աշխարհի մը մէջ կ'ապրինք։

Խառնաշփոթ աշխարհի մը, ուր իրաւունքն ու անիրաւութիւնը, արդարութիւնն ու անարդարութիւնը իրարու խառնուած են։ Մեծ ու փոքր ժողովուրդներ կ'ապրին, կը պայքարին՝ գրեթէ նոյն նշանաբանքերով եւ նոյն նպատակներուն համար, բայց միշտ իրենց հասկցած ձեւով եւ համաձայն իրենց շահերուն։ Կը խօսին խաղաղութեան մասին, բայց կը պատերազմին կամ, առնուազն, կը պատրաստուին պատերազմի։ Ազատութեան համար կը պայքարին, բայց կամ կ'ուրանան ազատութիւնը, կամ կը մտածեն միայն իրենց ազատութեան մասին։

Ազատութիւնը սակայն ամբողջութիւն մըն է. ընդհանրական։ Արդարութիւնը մէկ ու անբաժանելի։ Ահա թէ ինչու խաղաղութիւն չի կրնար ըլլալ, որքան ատեն որ չի պահուիր այդ ամբողջականութիւնը, ազատութիւնը կը փշրուի, կամ արդարութիւնը կը բաշխուի անհաւասար կերպով. տեղ մը շատ, տեղ մը քիչ, իսկ տեղ մըն ալ բնաւ։

Այս ընդհանուր խառնաշփոթութեան, այս թոհուբոհին մէջ է որ կ'ապրի մեր ժողովուրդը։ Ապրած է դարերով եւ կ'ապրի այս օրերուն ալ։ Ազատութեան համար պայքարած է ան, բոլոր ազատատենչ ժողովուրդներուն հետ, բայց, զարմանալի հակադրութեամբ մը, չունի ազատութիւն. զրկուած է անկէ եւ ճզմուած՝ ամէնէն դաժան բռնակալութիւններուն տակ։ Արդարութեան համար պայքարած է, բոլոր արդարութեան համար մարտնչողներուն հետ, բայց զրկուած է միշտ արդարութենէ։

Հակառակ իր կրած յուսախաբութիւններուն սակայն, կը պահէ ան իր հաւատքը թէ ազատութեան եւ թէ արդարութեան հանդէպ։ Կը բաւէ՞ սակայն ազատութեան կամ արդարութեան հետ ըլլալը, երբ չենք կրնար իրագործել զանոնք։ Անոնց ուժի տկար են ամէնէն ընդհանրական գաղափարներն իսկ, եւ ամէնէն վսեմ նշանաբանները։ Ամփոփենք մեր ցիրուցան ուժերը, զօրացնենք մեր կազմակերպութիւնները եւ մեր ամբողջ ժողովուրդը կապենք ազատութեան գաղափարին։ Երբ ժողովուրդ մը կը լծուի այդ գաղափարին եւ ուխտ կ'ընէ զայն նուաճելու, անկարելի է որ չյաջողի։ Այս համոզումով է որ կը պայքարինք բոլոր այն ժխտական ու վնասակար տարրերուն դէմ, որոնք կը խախտեն մեր ժողովուրդի այս հաւատքը. կը բաժնեն հայութիւնը եւ համակերպութեան, ստրկամտութեան որոմը կը ցանեն։ Կը սակարկեն, կը վաճառեն հայութեան ազատատենչ միտքը՝ քանի մը արծաթի փոխարէն, համբուրելով նաեւ այն ձեռքը՝ որ մեր հայրենիքի ազատութիւնը խեղդած է եւ թաթախուած՝ մեր ժողովուրդի արիւնին մէջ։

Կը մոռնան ոչ միայն իրենց հայրենիքը, այլեւ մեր ազատատենչ պատմութիւնը, ազարտելով զայն իրենց ամօթալի ուրացումներով եւ խեղաթիւրելով ազատութեան զգացումը։

Ազատութեան հետ արդարութիւնը, անբաժան իրարմէ, բայց միշտ ալ, բռնօրէն բաժնուած։ Չի բաւեր սակայն արդար ըլլալն ալ, եթէ մեր պայքարով չկարենանք պարտադրել զայն։ Անշուշտ կը հաւատանք արդարութեան, կը զոհենք անոր համար, բայց գիտենք թէ յաճախ կ'ուրացուի ան, եթէ չունենայ իր հետ անհրաժեշտ ուժը, իրականութիւն դառնալու համար։

Ունինք այն հաւատքը՝ թէ կարելի չէ թաղել արդարութիւնն ու ազատութիւնը։ Սակայն, մարդիկ, ժողովուրդները մանաւանդ, կրնան մաս ունենալ անոնց մէջ, այն ատեն միայն, երբ կը շարունակեն պայքարը, կը պահեն իրենց հաւատքը եւ կը պատրաստուին ու պատրաստ կ'ըլլան, երբ ժամը հնչէ Ազատութեան ու Արդարութեան։ Կրնանք մենք ալ բաժին ունենալ, պայմանաւ՝ որ մնանք արթուն, կազմակերպուած ու համախումբ ուժերով, այնքան հզօր, որ կարելի ըլլայ չէզոքացումը յետադէմ ու ջլատիչ բոլոր տարրերուն մեր ներքին ճակատներէն։

Արդարութիւն՝ ազատութեան հետ, բայց նաեւ ուժ՝ իրագործելու համար զանոնք. այս մասին է որ կոչուած ենք մտածելու։

(Խմբագրական ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ)

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՅՍՔԱՆ ԱԼ ՇՌԱ՜ՅԼ

Ախ սա «չափի» գիտակցութիւնը։ Ի՜նչ դժուար է եղեր ունենալ, կամ երբ չունիս, սորվիլ։ Կը կարդաս ու ափ ի բերան կը մնաս։ Այսքան շռայլութիւն... Ի՞նչպէս կարելի է պարտադրել մեր աղքատիկ իրականութեան։

Կը փորձուիս հարցնել անգամ մը, այդ բուռ բուռ «խօսք ու ածական» բաշխողներուն, «կ'երեւի գրպանէդ չէ որ կու տաս»։ Հայ ժողովուրդին բարոյական վարկն է, որ ի վերջոյ սնանկ պիտի հռչակուի այսքան առատաձեռնութիւններէն։ Եթէ, այսպէս շռայլօրէն գրենք ու խօսինք, խօսինք ու գրենք, ի վերջոյ բան չի մնար ըսելիք կամ գրելիք մեր նոր շնորհափայլերուն, Հայոց իշխաններուն, վեհափառ տէրերուն, ազնիւ ու սրբասուն հոգելոյսներուն։ Իրաւ որ մեղք պիտի ըլլայ... Խնայողութիւնը միշտ կարելի է առաքինութիւն մը նկատել, իսկ չափի գիտակցութիւնը, անկէ բան մըն ալ աւելի է, հաւասարակշիռ միտքին հայելին։ «Ցօ՜ւք չինելու տեղ աչքը հանելու չէ» կ'ըսէ ժողովրդական առածը։ Որքան իմաստութիւն կայ սա քանի մը բառերուն մէջ։ Իսկապէս քանի՛ քանի՛ աչքեր հանած ենք... մանաւանդ սա վերջերս եւ ծիծաղելիին դուռը ափ առած մեզի հետ ծիծաղելի դարձնելով այդ «Հայոց իշխաններ»ը, «Սրբասուն հոգելոյսները», «շնորհափայլ»երն» ու «վեհափառները» որոնք իրենց անշուք եւ անփայլ վիճակին մէջ համեստ եւ սակայն իրական եւ յարգելի արժէքներ կը դառնան։

Եթէ մեր «գրչի շռայլները» անգիտակից պարզութեամբ մը եւ անփոյթ հաճոյախօսութեամբ մը գործածէին մեր գեղեցիկ լեզուին այդ հարստութիւնները, կէս ժպիտով մը կը կարդայինք ու կ'անցնէինք կամ շատ շատ «ինչ hոս hոս ենք» մը կը թողէր մեր բերնէն, բայց երբ .... ՍՕՍԻ

ԹՐՔԱԿԱՆ ՄԱՄՈՒԼԸ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ԳԱՀԻՐԷԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Դեմոկրատ կուսակցութեան օրկան «Զաֆեր» երէկ խմբագրական մը նուիրած է եգիպտ. հարցին, որուն մէջ կը բացատրէ թէ ինչու համար թրքական կառավարութիւնը դաշնակիցներուն տեսակէտը կը պաշտպանէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան մարզին մէջ։

«Մեր անկեղծ փափաքն է, կը գրէ Միմթազ Ֆայիք, տեսնել եգիպտացի ժողովուրդը, որ կարելի եղածին չափ արագօրէն տէր դառնայ իր ճակատագրին։ Բայց, այն պահուն իսկ, երբ Մեծն Բրիտանիան իր հողամասէն խարիսխներ կը տրամադրէ ամերիկեան օդային ուժերուն, մեզի կը թուի թէ պայծառատես եգիպտացի հայրենասէրները չպիտի կամենային ընդունիլ, որ Սուէզը անոնց պաշտպանութեան մնայ։

Դեմոկրատ պաշտօնաթերթը այնուհետեւ կ'անդրադառնայ «Էլ Միսրի» թերթին առաջարկին, որ զինակցութիւն կը քարոզէր Ռուսիոյ հետ, ու կ'եզրակացնէ.— Այս կարգի յայտարարութիւններ մեր կարծիքով կ'ապացուցանեն թէ՝ Սուէզի ջրանցքը պէտք է դրուի արեւմտեան պետութեանց պաշտպանութեան տակ, Միջին Արեւելքի ապահովութեան բարիքին համար»։

Վերջին լուրերու համաձայն, ցոյցերը կը շարունակուին Եգիպտոսի մէջ, ուսանողներու առաջնորդութեամբ։ Աղեքսանդրիոյ մէջ ամբոխը ծաղկեպսակ մը դրած է Վաֆտի հիմնադիր Զաղլուլ փաշայի յուշարձանին վրայ, ապա ճառերէն խանդավառուած ուզած է դրոհ տալ անգլ. հիւպատոսարանին վրայ, ոստիկանութիւնը ստիպուած է միջամտել։ Կռիւ մը ծագած է ցուցարարներուն եւ կարգապահական ուժերուն միջեւ, որոնք ի վերջոյ հարկադրուած են կրակել։ Երկու կողմէն ալ բազմաթիւ վիրաւորներ կան։ Ոստ. նախարարը ազդարարած է որ այսուհետեւ աւելի խիստ պիտի վարուի ցուցարարներուն հետ։

ՅԻՍՏԵՐՏՕՐՖԻ քարիւղի զտարանին մէջ անցեալ օր պայթում մը տեղի ունեցած էր։ Վիէննայի Խորհ. Իշխանութիւնը առաջքն առած է ահռելի հրդեհին, որուն իբր պատասխանատու ձերբակալած է ընդունարանի տնօրէն Հելմութ Քլէյնը եւ հրշէջներու պետ Լովեցքին։

ՄԱԿի տարեդարձը

ԲԱԶՄԱԹԻՒ ՓՇՈՏ ՀԱՐՑԵՐ ՍԵՂԱՆԻ ՎՐԱՅ

Հոկտեմբեր 24ին կը լրանայ ՄԱԿի հիմնարկութեան վեցերորդ տարեդարձը։ Այս առթիւ Պ. Թրիկվի Լիի պիտի յանձնուի Շայեոյի հողամասին խորհրդանշական բանալին։ Ընդհ. քարտուղարը կ'ափսոսայ որ կազմակերպութիւնը տիեզերական հանգամանք մը չէ ստացած։

ՄԱԿի տարեկան տեղեկագիրը ցոյց կու տայ բազմաթիւ կնճռոտ հարցեր սեղանի վրայ.— Պաղեստին, Քաշմիր (Հնդկաստանի եւ Փաքիստանի միջեւ), Իտալիոյ ընդունելութիւնը կազմակերպութեան սեմէն ներս, որ անշուշտ ընդդիմութեան պիտի բախի, եթէ նոր եղանակ մը չգտնուի։ Տարակոյս չկայ որ Խորհ. Ռուսիա հաշտ աչքով պիտի չնայի հաւաքական պաշտպանութեան դրութեան, որ կը նախատեսէ միջազգային բանակի մը կազմակերպումը, մանաւանդ որ երկուստեք հիւլէական ռումբերու նոր արշաւի մը ձեռնարկած են...

«Լը Մոնտ» այս բոլորին վրայ կ'աւելցնէ նաեւ Եգիպտոսի բողոքը ընդդէմ Ֆրանս. կառավարութեան, Մարոքի հարցին շուրջ եւ կ'եզրակացնէ.— Այսօրուան պայթուցիկ մթնոլորտը արաբական երկիրներուն, վտանգի կ'ենթարկէ վէճին առարկայական հանգամանքը, որուն արժանի է։ Իրականին մէջ, սեղանի վրայ եղած հարցը, արաբական երկիրներու փոխ յարաբերութիւնն է Արեւմուտքի հետ։ Առաջիններուն ըմբոստութիւնը եւ համաձայնութիւնը,— հակառակ ամէն բանի հնարաւոր եւ մաղթելի,— մասնաւորաբար երկու կողմերուն միջեւ փափուկ հարց է։ Այն խնդիրներէն չէ ան, զոր միացեալ ազգերը կարենան լուծել, ու միայն կարելի է յուսալ, որ վիճաբանութիւնը պիտի ծառայէ համոզելու զիրենք»։

Լաս Վեկասի պայթումը

ՌՈՒՍԵՐՆ ԱԼ ԻՐԵՆՑԸ ԿԸ ՓՈՐՁԵՆ

Անցեալ ձմեռ պայթած ամերիկեան հիւլէական ռումբը, բոլորին համար տեսանելի եղած էր, որովհետեւ արձակուած էր արշալոյսէն առաջ։ Ամերիկացի հրապարակագիր մը, արտօնուած Նեվատայի բազմանկիւնէն 80 քիլոմեթր անդին բլուրի մը վրայէն դիտելու, հետեւեալ կերպով կը նկարագրէ պայթումը։

«Պայթումը հազիւ թէ աւելի եղաւ, քան ինչ որ եղած էր ժամ մը առաջուան Թոլիթինը, որ ծառայած էր ստուգելու գործիքներուն բանիլը։ Կարճ փայլակ մը, յետոյ ճերմակ ծուխի սիւն մը բարձրացաւ, վարի կողմը նեղ, իսկ գագաթի կողմը սունկի պէս։ Ծուխը փարատեցաւ քառորդ ժամուան մէջ, մինչ անցեալ ձմեռուան փորձին ամպերը աւելի քան կէս ժամ առկախ մնացին եւ մինչեւ Լաս Վեկաս ցրուեցան։ Այս անգամ ոչ մէկ ցնցում գետնի վրայ, միակ ժխորը խուլ աղմուկ մը, որ մեր ականջին հասաւ փայլատակումէն հինգ վայրկեան վերջ»։

Ուաշինկթընի պալատան մամուլի վարիչը Պ. Ճոզէֆ Շորթ, երկուշաբթի իրիկուն լրագրողներուն յայտնեց որ հիւլէական նոր պայթում մը տեղի ունեցած է Խորհ. Ռուսիոյ ներքնամասը, շարք մը փորձերու մարզին մէջ եւ հաւանական է որ ատեն ատեն շարունակուի։ Հոկտեմբեր 3ին Ամերիկա արդէն ծանուցած էր թէ Սովիէթ իշխանութիւնները հիւլէական ռումբ մը պայթեցուցած են, իսկ 1949 Սեպտ. 23ին լոկ «պայթում» բացատրութիւնը գործածուած էր։ Կը նշանակէ թէ Խորհր. կառավարութեան երրորդ փորձն է այս։

Սուտան կը խնդրէ

ՄԻԱՑԵԱԼ ԱԶԳԵՐՈՒ ՀՈԳԱՏԱՐՈՒԹԻՒՆԸ

Սահմանադրական Յանձնախումբը, բաղկացած բոլոր կուսակցութիւններու ներկայացուցիչներէն, որոշեց խնդրելու ՄԱԿէն, որ ստիպողաբար միջազգային հոգատարական յանձնաժողով մը ուղարկէ Սուտան, որպէսզի ստանձնէ երկրին վարչութիւնը։ Յանձնախումբը կը փափաքի երկու տարի ՄԱԿի հոգատարութեան ենթարկուիլ։

Արդարեւ, Յանձնախումբը դիտած է, որ Եգիպտոսի ժխտումը Սուտանի գոյավիճակի համաձայնագրին, կը կազմէ իրական խզում մը։ Այս սկզբունքային որոշումը անմիջապէս գործադրութեան չդրուեցաւ։

Բանակցութիւնները կը շարունակուին, այս դիմումին յարուցած դժուարութիւններուն պատճառով։ Սակայն կը կարծուի թէ օրուան ընթացքին հեռագիր մը պիտի ուղղուի Պ. Թրիկվի Լիի, տեղեկացնելու համար Սահմ. Յանձնախումբին որոշումը։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՓՈԽ ՎՐԷԺ

Իվան Գորբիկեան, ամէն անգամ երբ գործատեղիէն կը բաժնուէր ժամը ճիշդ եօթին, փոխանակ շիտակ տուն երթալու, սանկ անգամ մը շուկ կուտար ձախին՝ ու քայլերուն ուղղութիւնը փոխելով կ'անցնէր այն նեղլիկ ու կարճուկ փողոցը, որուն ելքին վրայ կը գտնուէր Թաղին բանուկ ու խառնուկ ըմպարան - խաղարանը, պզտիկ հրապարակի մը վրայ :

Կը մտնէր՝ Թաղին այդ միջազգային բանուորական ըմպարանը, մէկ - երկու ձեռք ՔԱՐՏ կամ ՊԼՕԹ նետելու։ Կը ճնկէր մէկ -երկու ալ բարձր աստիճանով ախորժաբերներ, որոնց ինընսուն առ հարիւրը ինք կը վճարէր, քանի որ այդքան անգամ ալ ինքը կ'ըլլար պարտուող բոլոր խաղերուն մէջ :

Ու ճփիկն ու կոկորդը աղուոր մը ցօղուելէ վերջ եւ, յոգնութիւնն ալ առած… լայն - բերան ու Թոնիրի մը չափ խորունկ կարճ կոթով ծխամորճը ժիր խածած ու կոկորդիլոսեան ճակատը դետնին՝ տանը ճամբան ձեռք կ'առնէր ժամը իննի առենները :

Ու այս սովորութիւնը՝ տարիներէ ի վեր :

Անփոփոխ։ Ամէն օրը։ Ու օրական՝ երկու-երեք հեղ :

Կէս օրուան հանգիստի պահուն չէր խաղար Իվան։ Մինակ ախորժաբերը կը կլլէր ու կը բաժնուէր հոնկէ։

Օրուան այդ ժամուն խաղի առջեւ չէր նստեր ոչ թէ ախորժակ ու տրամադրութիւն չունենալուն համար, ոչ, այլ՝ ըմպարան - խաղարանը գնտարկ գտնելուն, քանի որ կէս օրուան ճաշի պահը կ'ըլլար ու խաղընկերներն ալ բացակայ։

Սակայն, կէս ժամ չանցած Գորտիկեան շուտով կը վերադառնար ու տեղ կը գրաւէր սեղանի մը առջեւը եւ, «պլօթ»ին Թուղթերն ու ՔԱՐՏին, կամ թէ «Թաւլու»ին տուփը պատրաստելով — նայած այդ օրուան իր նախընտրութիւնը երկու խաղերէն մէկուն — իրեն պէս խաղամոլի մը առաջինին մուտքին կը սպասէր անհամբեր, Թոնիր - ծխամորճը ծխանելով ու Թանձր ամպիկներ դիզելով սրճարանին առիքն ի վեր :

Անգամ մը սրճեփ Ժագ հարցուցած էր մեր հերոսին .

— Պ. Իվան, երթալդ ու վերադառնալդ կէս ժամէն պակաս կը տեւէ …

— Ես շատ արագաշարժ եմ,— պատասխանած էր՝ Իվան :

— Ձեր բնակարանէն՝ հոս, երթ ու դարձ, արագաքայլ անգամ առնուազն քսանը հինգ վայրկեան է։

— Ես քսան վայրկեանէն կը կտրեմ :

— Աղէկ, բայց ճաշի՞ որքան ժամանակ կը յատկացնես :

— Ես երեք վայրկեանէն կը ճաշեմ :

— Ատոր ճաշել չեն ըսէր …

— ՄՕՆ ՖՕՄԱ',— կոկռացած էր Գորբիկեան, ժագին նախադասութիւնը կտրելով բոպէապէս :

—Ատոր ճաշել չեն ըսեր,—կրկնած էր ժագ,— այլ՝ լակել։ Մեր Տօլին անգամ հինգ վայրկեանէն պակասով չի կրնար այդ աշխատանքը կատարել :

Պ. Իվան, սրճեփ ժագի այս վերջին խօսքէն դժգոհ՝ սուր նայուածք մը նետած էր անոր, ծխամորճը տնկած ու կոկորդիլոսեան ճակտին կնճիռները դիզած :

« Տրամաբանական » գտնելուն համար չէր, որ, ան լռեր՝ բերանը չէր բացեր կոկոոց մը հաներու ու ինքզինքը պաշտպանելու, ոչ,ժամի վերջին խօսքը անպատասխան Թողած էր անոր համար, որ նոր յաճախորդներ եկած՝ տեղ գրաւած էին ՔՕՆՔ-ՈՒԱՌԻն առջեւ, ոտքի վրայ եւ, ժագ իր ծառայութեանը անցած էր բոպէապէս։ Պահ մը ետք խաղն ու ճնկելը մոռցուցեր էին միջադէպը:

Իվան Գորբիկեանի այս յուռի սովորութիւնը նոր չէր։ Աւելի քան տասնը հինգ տարիներէ ի վեր այդ մոլութեանը տէրն էր ան, ու ամէն օրը, ու օրական ալ երկու հեղ — կէս օր, իրկուն — փոթորիկը անպակաս էր տանը մէջ, շատ ատեն ճաշի սեղանին վրայ տակաւին, երբ վերջին պատառը չծամած՝ Թուշը չկլլած դուրս՝ փողոց կը նետուէր բոպէ մը առաջ խաղին հասնելու համար:

Ու յաճախ՝ փոթորիկ ու ալեկոծութիւն :

Կինը, տիկին Եւտոքսէ կը տրտմար ու կը պոռպռար.

— Ի՞նչ է, ինչ՝ այս վիճակը …: Լափռտելով կը կլլես, դուրս կը նետուիս դժոխքէն փախչողի մը պէս :

Ու կը սկսէր փոթորիկը, մեծալեկոծումը …:

Տիկին Եւտոքսէի այս տեղին ու օրինաւոր դիտողութեանը, ան՝ գարշահոտ բերանով ու իր անլուայ յիշոցներովը կը դիմաւորէր ամէն անգամ ալ :

Ինչպէս խաղամոլութեան՝ նոյնպէս անմրցելի ախոյեան մըն էր հանրածանօթ, անտիպ ու ինքնուրոյն յիշոցներու, որուն պատճառով «կոյուղի» մակդիրը առած էր։

Շուրջ տասնըութ տարիներէ ի վեր — իրենց ամուսնութենէն ասդին — ան այդ ձեւը կը շարունակէր .— Կէս օր Թէ իրկուն, քանի մը բոպէի մէջ ճաշը լափելէ ետք խաղի մը հանդոյն, կը վազէր սրճարան։ Ու առնուազն մինչեւ կէս գիշեր : Ցաճախ ալ, կէս գիշերին երբ սրճարանը կը փակուէր, դուրսը՝ պզտիկ հրապարակին վրայ իրեն պէս խաղամոլ ընկերոջ մը հետը առնուազն կէս ժամուան վէճ մը կ'ունենային .

— Ծուար, եօքը սխալ խաղցար …

— Երկրորդ խաղին ԱՍԹՈՒ պէտք էր քաշէիր …

— Տակաւին դուն շատ պզտիկ ես հետս խաղալու…

Ուշ գիշերին, պզտիկ հրապարակին՝ նոյնպէս փոքր՝ կայծոռիկի մը հանգոյն լամբարին տակ կը շարունակուէր սոյն վէճը, անշուշտ, մեր հերոսը միշտ իրեն վերապահելով իրաւունքի ու յաղթանակի դափնին :

Ալ դանակը ոսկորին հասած՝ բաժակը յորդած էր:

Տիկին Եւտոքսէ վճռած էր այդիրիկուն տաք բանավէճ մը սարքել ու վերջին ըսելիքը ըսել, գնել՝ վերջակէտը, որմէ վերջ իր մտադրութիւնը գործադրել …: Այս որոշումը աներկբայ էր այլեւս :

Կ'աշխատէր, ինքն ալ կ'աշխատէր շարունակ, օրն ի բուն, մեքենային տակ…, սակայն ո՞ւր կ'երթար իրենց վաստակը։ — Խաղարաններն ու պանդոկները…Ու երբ անմեղ ու տեղին, պզտիկ դիտողութիւն մը կ'ըլլար տիկինին կողմէ, ահա կը բացուէր «կոյուղին» ու գարշահոտութիւնով կը լեցուէր տունը։ Տասնըութերորդ տարին Թեւակոխած էին այս տարտարոսային պայմաններուն տակ։ Համբերութիւն չէր մնացած ալ :

Սովորական օրերուն պէս այդ օրն ալ ժամը ինը կ'անցնէր երբ մեր հերոսը ներս մտաւ։ Ու քանի մը բոպէի մէջ ճաշը լափռտելով ու վերջին պատառը ծամելով ոտքի ելաւ ու առաջացաւ դէպ ի դուռը։ Տիկինը փոթորկոտ առաջին ու սովորական հարցումը նետեց.

— Ո՞ւր նորէն, վերջին լՕՍՄԱՌ չի կլլած …

— ԿԷՆԷ՞ ՊԱՇԼԱՅԵՑԻՐ… Ո՞ւր պիտի երթամ՝ պառ :

Անկողինդ ալ պառը տար …

— ԿԷՆԷ բերանս բանալ պիտի տաս :

— Մինչեւ ե՞րբ։ Տակաւին ո՞րքան ատեն այս չոր պատերուն մէջ մինակս պիտի ճզմիմ իրիկունները :

— Ի՞նչ կ'ուզես, ՍԷՐԱԷՐԻ՞ ես, ինչ։

— Մենք ալ մարդ ենք, տեղ մը երթանք։ Արցելութիւն մը ընենք, բարեկամ մը անգամ չունինք, որ… մարդ տուներնիս չի մտներ :

— Ես բարեկամներ շատ ունիմ :

— Թաւլուի, պլօթի բարեկամներ :

— Հերիք է խօսիս, հայվան։

— Ալ պիտի չըլլամ այդ ըսածդ …

— Ի՞նչը պիտի չըլլաս :

— « Հայվան »ը։ Ալ բաւական է որքան «հայվան » եղայ :

Ես ալ, ասկէց ետք, ամէն իրկուն իմ ուզած տեղս պիտի երթամ …։

— ՃԷՀԷՆՆԷՄը գնա։

×

Վերջին փոթորիկէն ասդին հազիւ շաբաթ մը անցած էր, երբ Գորբիկեաններուն տեղացի երկու դրացուհիներու միջեւ տեղի ունեցաւ հետեւեալ զրոյցը .

— Սիրդան, նորութիւն մը տա՞մ քեզի։

— Այո, ուրախալի՞, հետաքրքրակա՞ն :

— Դրացի մատամ Իվանը տեսայ հեռու Թաղի մը մէջ…

— Թիւ 26ի վարձակա՞լը։

— Այո։ Նորեկի մը Թեւը պլլուած էր բարունակի մը պէս։

— Իրաւունքին մէջ է։ ՍԱ'Լ ՊԷՔ ամուսինը « պառ »էն չի բաժնուիր։ Խեղճ մատամ Իվան : Քանի - քանի անգամներ ինծի գանգատած է իր երկար տարիներու կեանքի մասին։

— Ուրեմն, փոխ վրէժի դիմած է… ՊԻԷՆ ՓԷ։ Այժմ Թող կոտոշը տնկած, ցցած անտա՛կ մտնէ պառէն ներս։

Տիկին Եւտոքսէ խօսքէն գործի անցած էր։

Հիմակ, ամէն իրկուն՝ ու ազատ ժամերուն ամուսնոյն երթուդարձ ըրած փողոցին հակառակ կողմէն կ'անցնէր, երթալ ինքն ալ «պլօթ» եւ ուրիշ բաներ խաղալու «նորեկ»ի մը հետ, որ պատրաստած ըլլալու էր՝ վերջի փոթորիկէն առաջ ….

Ն. ՇԻՆԱԿԱՆ

Դաշնակցութիւնը եւ իր պայքարը յանուն Հայաստանի ազատութեան

Դ.

Ռուսական կառավարութիւնը խուլ չմնաց Հայերի ազգային ձգտումներին գնահատելով նրանց զոհաբերութեամբ Թափուած արիւնը։ Հայերը առատօրէն արիւն էին Թափած, կռուելով ռուս բանակի հետ ընդդէմ ընդհանուր Թշնամիի :

Պատերազմից յետոյ Հայաստանի ինքնավարութեան խնդիրը ոչ միայն որոշուած էր, այլեւ ինքը կայսրը իր նախաձեռնութեամբ աւելի առաջ էր գնացել :

Պալատի մօտ շրջանակների մէջ յայտնի էր, որ պատերազմից յետոյ ռուսական եւ Թրքական Հայաստանի մարզերից պիտի կազմուի առանձին պետութիւն, կապուած Ռուսաստանին միայն Թագաւորական հարստութեան կապերով:

Նախատեսուած էր իբրեւ հայկ. գահի Թեկնածու մօտիկ ազգական ընդհանուր հրամանատարի, մէկը կայսերական ընտանիքի անդամներից, երիտասարդ իշխան Ռոման Պետրովիչը :

Պատերազմի վախճանին, այն ժամանակ երիտասարդ 19 տարեկան, գտնւում էր ծառայութեան մէջ Թրքահայաստանում, մօտիկէն ծանօթանալու ժողովուրդին, որի կառավարողը պիտի լինէր:

1917 Թ. ռուսական յեղափոխութիւնը խորտակեց բոլոր այս ծրագիրները եւ հայկական պետութեան ստեղծումը յետաձգեց տասնեակ տարիներով :

1918 Թ. Հայերը, ղեկավարութեամբ Դաշնակցականների, բոլոր իրենց կարելին արին, փոխարինելու ռուս բանակը Թրքական ճակատում, արգիլելու համար Թուրքերի արշաւը Անդրկովկաս. արշաւանք որ կարող էր վերջանալ հայ ժողովուրդի կատարեալ ոչնչացումով :

Ղեկավարութեամբ Անդրանիկի որ արդէն զօրավար էր դարձած եւ մասնակցութեամբ ռուս կամաւորական խումբերի կազմուած սպաներից, ընդապետ Մորէլի հրամանատարութեամբ Հայերը կարողացան դէմ դնել Թուրքերին 35.000նոց բանակով։ (ԽՄԲ.— Ընդհ. հրամանատարը զօր. Նազարբէկեանն էր. իսկ բանակը՝ ոչ իսկ տասը հազար, մինչեւ Սարտարապատի ճակատամարտը։ Մուրատ քանի մը հարիւր զինուորներով կը կռուէր Երզնկայի մէջ, Անդրանիկ՝ Էրզրումի մէջ):

Ուժերը շատ անհաւասար էին եւ Թրքական բանակների ճնշումի տակ Փետրուարին ընկաւ Երզնկան, Մարտին՝ Էրզրումը, իսկ Ապրիլին՝ Սարաղամիշը եւ Կարսը:

1918 Թ. բոլշեւիկները ստորագրելով Բրեստ - Լիտովսկի խայտառակ հաշտութիւնը դաւաճանեցին Հայաստանին։ Թուրքերին յանձնեցին Կարսը եւ Արտահանը որոնք ներկուած էին 1877ի պատերազմի ռուսական առատ արիւնով։ Հայ ազգային բանակը ղեկավարութեամբ Նազարբէկովի, զօր. ռուսական բանակի, այսուհանդերձ, մեծ կորուստների գնով Ղարաքիլիսէի, Սարդարապատի եւ Բաշ - Աբարանի ճակատներում կարողացաւ կասեցնել Թուրքերի հետագայ յառաջխաղացումը։

(Մնացեալը յաջորդով)

Տեռուններ...

Երեք անգամ հանդիպեցանք մենք իրարու ,

Դալարագեղ մարգերու եզերքն էր առաջին անգամ։ Տօթակէզ օր մը։ Կէս օրուայ մօտ ։ Հանրային պարտէզի նստարանին վրայ, աչքերս յառած դալար կանաչութեան, կը հանգչէի։ Խաղաղութիւնը կը վրդովուէր մերթ ընդ մերթ Թռչունի մը ճիչովը :

Պարտէզի դռնէն անցնելով Ռօնի քարափէն դէպի ներս, ներս յառաջացաւ բարձրահասակ ծերունի մը, ցուպը ձեռքը։ Կը քալէր ընկճուած, կարծես ծանր բեռան մը տակ, գլուխը կախ ու իրանն անհաստատ։ Թէեւ նշմարեցի, սակայն, խակոյն նորէն ինկայ երազներուս մէջ, աչքերս յառած միշտ կանաչին։ Քանի մը վայրկեաններ հազիւ անցեր էին, յանկարծ անդրադարձայ որ քովս, նստարանին վրայ ինչպէս պիտի ընէր ծանօթ ու մտերիմ բարեկամ մը, եկած նստած էր ծերունին :

Քրտնաթոր էր խեղճը ու շնչասպառ։ Ընկերական ու մտերիմ էր։ Առնական դիմագծի ցից ոսկորները տեսակ մը ողբալի անմեղութիւն կուտային իրեն ; Հանեց գլխարկը, սրբեց Թաշկինակով իր ճակտին քրտինքի խոշոր կաթիլները ու բաներ մը մրմնջել սկսաւ որ ինծի անհասկնալի էին։ Բայց քանի հանգչեցաւ, այդ մրթմրթուքը հասկնալի բառեր դարձան իր բերնին մէջ։ Տաքէն կը գանգատէր։ «Գետեզերքը շատ ձկնորսներ կան, եղանակը խիստ նպաստաւոր է այս տարի» ըսաւ։ Պատմեց իր անցեալը, երբ ինքն ալ եղած էր առաջնակարգ ձկնորս։ Երիտասարդ տակաւին, արեւածագէն շատ կանուխ մը - ղոններ ուսքով կտրած էր, հասնելու համար ձըկնառատ ջուրերու եզերքը։ Իր յաջողութիւնները

իրեն արժած էին երկու ոսկեղէն շքանշաններ : Բայց այժմ, կորսնցուցած իր կինը եւ անդաւակ՝ կը մնար բարեխիղճ աշխատող մը հոգածութեան տակ :

Պահ մը ընկերներ դարձանք իրարու: Ուզեց դուրս քաշել ծոցէն իր ոսկեղէն շքանշանը, բայց մեծ եղաւ զարմանքը երբ չգտաւ: Քանի կը պրպտէր իր անթիւ գրպանները եւ չէր գտներ, այնչափ աւելի կը յուզուէր: Իր յուզումը խռովեց զիս: Գութի եւ կարեկցութեան զգացումներ ծայր տուին մէջս ի տես այս մանկացած ծերին:Հանդարտեցուցի զինք: Համոզուեցաւ վերջապէս ու յիշեց թէ տունը մոռցած էր իր շքանշանը: Պահ մը վերջ ոտքի ելաւ մեկնելու համար: Ուզեցի ընկերանալ իրեն, բայց ան մերժեց զիս, ըսելով թէ ինք առանձին պիտի կրնար դէպի տուն քալել: Ու դիտեցի պարտէզէն հեռանալը, ինչպէս արբեցած ծերունի ձկնորս մը իր անցեալի երկաթասարդական յիշատակներէն՝ ձկնառատ ջրերու ափերուն :

Նահանգապետութեան վարժարաններու ամբողջ երկսեռ աշակերտութեան ամավերջի տողանցքն ու հանդիսութիւնները երկրորդ անգամ առիթ տուին որ իրարու հանդիպինք: Բոլոր Նահանգի նորահաս երիտասարդութիւնը կը ցուցադրէր հանրութեան իբրեւ անոր վարդաբողբոջ ապագան, հանրային հրապարակի վրայ: Մէկէն աչքիս զարկաւ ինծի ծանօթ ութսունամեայ այն ձկնասէր ծերուկը: Նստած էր առանձին նստարանի մը վրայ, ցուպը ձեռքը, կը դիտէր : Ժպիտ մը, ուրախութիւն մը կար անոր մէջ: Հպարտ էր, հայրենիքի ապագայ սերունդին տեսքով:Ինչ փոյթ իր ծերութիւնը ու առանձնութիւնը, քանի որ հայրենիքը պիտի ապրէր նորահաս սերունդով եւ ինքն ալ հայրենիքի մէջ: Դիտեց տողանցքը ու հանդիսութիւնները: Ապա կանգնեցաւ, ու սկսաւ շարժիլ, կորաքամակ, կրթնած դաւազանին՝ հետեւեցաւ շարքերուն իբրեւ վերջապահ զինուոր, անվեհեր ու խրոխտ :

Ջմեռ էր: Արեւի փայլը ուրախառիթ երեւոյթ էր: Կիրակի: Պարտէզի բարձրաւանդակին վրայ աչքիս զարկաւ նորէն իմ ծերուկս ալեհեր: Հագած ծալ ծալ, եղանակի իր տաքուկ զգեստները, տարիներուն բեռան վրայ բեռ մըն ալ աւելցուցած էր :

Քիչ մը աւելի ուժով կրթնած, այս անգամ իր ցուպին: Երբեմն կը բարձրացնէր գետնէն իր ակնարկները դէպի երկինք, կը դիտէր հորիզոնը ու վերջալոյսը: Ակնարկը պաղ, մարած երեւոյթ ունէր: Խոր յուզում մը վրդովեց զիս, մօտեցայ, ձեռքը պինդ սեղմեցի: Նայեցայ յառաջացած աչքերուն եւ պատմեցի հողւոյս ամենաթովիչ ու փափուկ ժպիտս ջերմ ճառագայթներով ուզեցի տաքցնել անոր հոգին: Հարցուցի անոր որպիսութիւնը: Ճանչցաւ զիս ու վերյիշեց :

Խորապէս զգացուած՝ առեն մը դիտեցի մեկնումը: Ու ահա յանկարծ երեւակայութեանս առջեւ եկան անհամար հայ ծերուկներ, ու պառաւ մայրեր ալեհեր, որոնք երբեմն երիտասարդ, անապատները թափառեցան անօթի եւ ծարաւ:Ծառեր ալ խրամատներու մէջ թշնամիին գլխուն, Հայու պատիւը, հայ ընտանիքը, հայ գիւղը փրկելու համար գնդակ տեղացին. ծերուկներ վերջապէս որոնք իրենց երիտասարդական կեանքը նուիրեցին ու արիւնը քամեցին, հայկ. մշակոյթի, հայ սերունդի փրկութեան համար: Ա-

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՏԱՂԱՆԴԱՒՈՐ ԵՐԳԱՀԱՆ ԱՂԵՔՍԱՆԴՐ Յարութիւնեան, ինչպէս ժամանակին գրեցինք, «Ռումանական Երաժշտութեան շաբաթ»ին իբրեւ պատուիրակութեան անդամ, Պուքրէշ գացած էր : Ահա թէ ինչ յայտարարած է,— «Մեր երկիրը մեծ յաջողութիւններ արձանագրած է վերջին տարիները գեղարուեստական մարզին մէջ : Մեծ երգահաններ, արուեստագէտներ եւ գիտուններ երեւան եկան, ինչպէս Վ. Համբարձումեան, Խաչատուրեան, նկարիչ Նալպանտեան: Ես աւարտած եմ Երեւանի երաժշտանոցը, ուրկէ վերջ մեկնած եմ Մոսկուա : 25 ուսանողներ էինք Մոսկուայի Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, նկարիչ, երաժշտագէտ, բեմադիր, պարողներ: Ուսումնասիրեցինք ռուսական եւ եւրոպ.արուեստը: Իմացայ որ իմ գործերը կատարուած են Փրակայի, Սօֆիայի, Պուտափէշթի եւ Ռումանիոյ մէջ: Ձեր, պուլկար եւ հունգար բարեկամներ պատմեցին թէ խանդավառ ընդունելութիւն գտած են: Այն արուեստն է միայն համամարդկային որ կ'արտայայտէ ժողովուրդներու սրտին ամէնէն խոր զգացումները: Ես կը գրէի գործիքային երաժշտութեան համար, Մոսկուայի մէջ գրեցի ձայնի համար: Ասոր արդիւնքն է «Քանթաթա»ն: Երկու տարուան մէջ գրած եմ սէմֆոնի, համերգ՝ ձայնի եւ նուագախումբի համար, ինչպէս եւ համերգ՝ թմբուկի, նուագախումբի եւ դաշնամուրային քոնչերթօ : Այժմ կ'աշխատիմ ուրիշ սէմֆոնիի մը վրայ: Հայրենադարձ երգչուհի Գոհարիկ Գասպարեան մեծ յաջողութիւն կը գտնէ թէ մեր, թէ եղբայրական հանրապետութեանց եւ թէ Մոսկուայի մէջ: Մենք կը կատարենք հանրային աշխատանք ալ: Յաճախ գիւղերը կ'երթանք ինչպէս Ոսկեվազ կոլխոզը, ուրուն «չէֆութիւնը» ստանձնած ենք: Կը պատրաստուինք հայկական Տասնամեակին որ տեղի պիտի ունենայ 1952ին: Եթէ շատ չաշխատինք ուրիշներ կը գլեն կ'անցնին: Երաժշտական կաճառը հաւաքած է 25 հազար ժողովրդական երգեր, որոնցմէ կ'օգտուիմ սեփական բանաստեղծութիւններուն մէջ» :

Ուսուցիչներու կատարելագործման միամեայ դասընթացքներ հաստատուած են Հայկ. ՍՍՌ Լուսաւորութեան Նախարարութեան կողմէ: Դասընթացքներուն կը հետեւին ժողովրդական (մասնաւոր) դպրոցներու աւելի քան 1000 ուսուցիչներ: Կ'աւանդուին մանկավարժութիւն, մեթոտիկ եւ այլ առարկաներ: Կը դասաւանդեն նոյնպէս [illegible] բարձրագոյն ուսումնական հաստատութիւններու դասախօսներ եւ գիտաշխատողներ: Ուսուցիչներու որակաւորման դասընթացքներուն մէջ կ'ուսանին մօտ 3000 ուսուցիչ եւ ժողովրդական կրթութեան ցանցի այլ աշխատողներ :

Անասնաբուծարեան մասնագէտներու նոր

նոնք այսօր ցրուած են աշխարհի չորս ծագերուն: Անցեալէն միայն տխուր ու սեւ յիշատակ մը ունէին իրենց հոգիին խորը, ապագան մխիթարական եւ ուրախառիթ չէր թուեր եւ վերջապէս անոնք կը դոցէին իրենց աչքերը օտար հողի վրայ :

Նորէն ահա հոգիս խռովեցաւ ... :

Յ. ԱԶԱՏԽԱՆԵԱՆ

Գաղութէ գաղութ

ՊՈՍԹԸՆԱՀԱՅ Տոքթ. Ալեքսանեան ելեկտրոքարտիոկրամի բարձրախօս մը նուիրած է Պոլսոյ Ազգ. Ս. Փրկիչ հիւանդանոցին: Այս գործիքը ելեկտրոքարտիոկրամին հետ կը ճշդէ նաեւ սրտին բաբախումին ձայնը: Ազգ. հիւանդանոցը առաջինն է Պոլսոյ մէջ որ կ'ունենայ այս գործիքը :

ԾԱՆՕԹ ԳՐԱԳԷՏ ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ Պէյրութ հասած է: Նաւամատոյց դիմաւորելու գացած են խումբ մը գրողներ որոնք բարի գալուստ մաղթած են բազմարդիւն բանաստեղծին :

ՕՐ. ՍԻՐԱՐՓԻ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ յայտնի բիւզանդագէտը Գահիրէէն վերջ գացած է Պէյրութ, անկէ ալ Երուսաղէմ: Երուսաղէմ հրաւիրուած է իբրեւ այցելու դասախօս՝ ամերիկեան հնագիտական կաճառին մէջ: Օգտուելով առիթէն, Օր. Տէր Ներսէսեան ուսումնասիրութիւններ պիտի կատարէ Ս. Յակոբայ վանքին հայկ. ձեռագիրներուն մէջ :

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Անդրանիկ Մամիկոնեան մեռած է Պուէնոս Այրէսի մէջ Օգոստ. 22ին: Վասպուրականցի էր եւ կը կոչէին նաեւ «Կոյտ Անտրօ»: ՀՕՄը մեծ խնամք տարած է անոր իր վերջին օրերուն :

ՊՈՒԷՆՈՍ ԱՅՐԷՍԻ մէջ մեծ շուքով տօնուած է Հ.Յ.Դ. վաթսունմէկամեակը, կը գրէ մեր թղթակիցը: Խօսած են ընկերներ Ս. Թորգոմեան եւ Դ. Դաւիթխանեան (Նոր ժամանած): Երգչախումբը երգած է առաջնորդութեամբ Օր. Երանուհի Աւագեանի: «Պուէնոս Այրէսի հայ երիտասարդութիւնը սկսած է եռանդուն աշխատանքի: Համերաշխ գործակցութիւն մը կը տիրէ, ինչ որ մխիթարական երեւոյթ է: Յոյս կայ որ գաղութը իր մշակութային անմխիթար՝ վիճակէն դուրս գայ հետզհետէ :

շրջանաւարտներ ելան այս տարի: Կաճառը աւարտեցին 68անասնաբոյժներ:Անասնաբուծութեան երիտասարդ մասնագէտներ կը ղրկուին հանրապետութեան բոլոր շրջանները: Շրջանաւարտներու մէկ մասը պիտի աշխատի Ուկրանական, Ատրպէճանական, Վրացական ՍՍՌ.ներուն մէջ եւ Կրասնոտարի երկրամասին մէջ :

✕ Երեւանի գիւղատնտեսական կաճառը ալ տուաւ նոր շրջանաւարտներ: Նոր երիտասարդ մասնագէտները 115 հոգի են, որոնց 59 դաշտավարներ են, միւսները այգեգործներ, որոնք հանրապետութեան շրջանները պիտի մեկնին մշտական աշխատանքի :

✕ Երեւանի օտար լեզուներու պետական մանկավարժական կաճառը տուաւ իր հերթական երրորդ շրջանաւարտները 114 հոգի, որոնք պիտի մեկնին շրջանները մանկավարժական աշխատանքի :

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄԻՆԸ կազմախօսութիւն, բնախօսութիւն եւ առողջապահութիւն, Նախակրթարանին բարձրագոյն կարգերուն համար : Հեղինակ Տիգրան Գալըպճեան: Տպագր. «Արեւելք», Հալէպ : Գին 300 ս. դահեկան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (4)

ԴԱՐՁԸ

Բ.

— Եկուր, եկուր, ո՞ւր մնացիր այսքան ուշ . — պոռաց տիկինը դէպի պատուհանը դառնալով:

Երգ մը մրմնջալով ոտուեր մը անցաւ արագ պատուհանին առջեւէն եւ ակնթարթ մը վերջը սենեակ մտաւ գեռատի աղջիկ մը իր երգին հետ միասին, նկատեց անծանօթը ու կանգ առաւ խոկոյն՝ առնական կեցուածքով մը :

Միջահասակ, լեցուն, առոյգ մարմին մը, չափազանց տիկնոջ նմանող կլոր դէմքով, միայն աւելի թարմ ու աւելի հպարտ արտայայտութեամբ, առանց գլխարկի ու մանչու պէս մազերը կարճ կտրած, մութ գոյնի շրջազգեստ մը վրան ու մէջքը լայն կաշի գօտի մը:

— Եկուր ծանօթացնեմ, մեր Կարօի ընկերն է.— դարձաւ Քանեան օրիորդին:

— Պարոն Սիրաքեան: Քենիս Շուշանիկ Մեքենեան :

Աղջիկը համարձակ շարժումով մը ձեռքը մեկնեց .

— Կարօի ընկե՞րը, ուրեմն դուք ալ այս տարուան ընթացաւարտներէն էք:

— Այո, Օրիորդ .— պատասխանեց տղան թեթեւ շփոթութեամբ մը :

— Եւ երեւակայէ Շուշանիկ, երկու ամիսէն կուսակրօն պիտի ձեռնադրուի — կցեց Քանեան մեղմ ժպիտով մը:

— Կուսակրօ՞ն, իրա՞ւ .— ըսաւ աղջիկը ու ձեռքի գիրքերը պատուհանին մէջ դնելով մտաւ քովի սենեակը :

Բայց նոյն վայրկեանին իսկ Ներսէս իր աղմուկը լսեցաւ՝ մէկումն հետ կը վիճէր եւ խոկոյն ետ եկաւ նորէն երկու տարեկանի մօտիկ երախայ մը պինդ գրկած, որ դրեթէ մերկ էր :

— Այս կինը երախան փճացնէ պիտի Մարի, անկանոն կը վարժեցնէք, տես դեռ մինչեւ հիմա պառկեցուցած չէ, իսկ երէկ հինգին քնացուցեր էիք արդէն այդպէս անկարգ ու անշնորհք, խեղճ թոշնիկս :

Եւ իբրեւ չոյանք երախայի մերկ ազդրերը ծեծելով՝ քանի մը ռուսերէն ու հայերէն փաղաքշական ածականներ իրարու խառնեց, «մեծերու քմահաճոյքին զոհ» անուանելով չարուճակ, ու հնչուն - հնչուն համբուրելով անոր թեւերը, վիզը, անրակը՝ մտաւ կրկին կից սենեակը:

Երախայի մայրն ալ գնաց քրոջ ետեւէն, նախ աւելի սաստիկ իրարանցում մը բարձրացաւ ներսը, բայց խոկոյն բոլորովին լռեց :

— Իսկ մեր խօսքը ո՞ւր մնաց—դարձաւ Քանեան երիտասարդին — հա, ձեր նոր ուղղութեամբ վարդապետներու մասին կը պատմէիք, ուրեմն կը կարծէք որ խնդիրը այդպէս մեծ ծաւա՞լ է առնելու :

— Շարժումը սկսած է. ես ու իմ ընկերներս բացառութիւն չենք, այլ ամբողջ խումբ մը, որ շուտով կրկնապատիկ պիտի դառնայ :

— Եւ ի՞նչ է այդ խումբին գծած նպատակը :

— Օժտել մեր հոգեւորականութիւնը բարձր կրթութեան տէր անհատներով,նորոգել հայ եկեղեցին ու ծառայել հայ ժողովուրդին :

Քանեան մտածկոտ գլուխը կախեց:

Մինչ երիտասարդը տաքցած վրայ տուաւ՝ հետզհետէ աւելի ոգեւորուելով:

— Ախ, չգիտէք պարոն, թէ ինչ ասուիճանի անպէտք է դարձած մեր հոգեւորականութիւնը ժողովուրդի զարգացման գործին համար: Անտարբեր, չահամոլ, եսական, տգէտ, ոչ մէկ գաղափարական ձգտում, ոչ անձնազոհութիւն, կամ գէթ մաքուր զգացում, եւ չէք կրնար երեւակայել, թէ ինչ հաճոյք է մտածելը, որ այդ փտած մարմինը պատռել պիտի, որ այդ ճահճացած կեանքին մէջ թարմ հոսանք, նոր ձգտումներ պիտի մտցնես, որ պիտի կռուիս, մաքառիս ու հալածուիս, բայց պիտանի եւ օգտակար ըլլաս :

Քանեան յափշտակուած՝ կը նայէր տղու ոգեւորութենէն կայծկլտող աչքերուն: Եւ ակնթարթ մը լռութենէ վերջը՝ ըսաւ տեսակ մը վարանումով :

— Քանի ձեզի կը լսեմ, այնքան աւելի ցաւ կը զգամ: Ձեր այդ ազնիւ ոգեւորութեան համար աւելի արժանի նպատակ մը կը ցանկայի, քան ձեր ընտրած հոգեւորականութիւնը :

— Ինչպէ՞ս թէ .— հարցուց տղան բոլորովին պաղած :

Ու Քանեան շարունակեց՝ ինք ալ տեսակ մը պաղած ու տխուր խօսուածքով :

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

Լեհաստան դէմ կ'արտայայտուի
ԻՏԱԼԱԿԱՆ ԴԱՇՆԱԳՐԻ ՎԵՐԱՔՆՆՈՒԹԵԱՆ

Լեհաստան տեղեկացուց երեք մեծերուն, որ չի կրնար ընդունիլ երեք պետութիւններուն առաջարկները, իտալական դաշնագրի վերաքննութեան հարցին մէջ: Այս իմաստով ծանուցագիր մը տըւաւ Փոլոնիոյ արտաքին գործոց նախարարը Մ. Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի դեսպաններուն:

«Լեհաստան չի կրնար ընդունիլ, կ'ըսէ յիշեալ ծանուցագիրը, երեք տէրութեանց կողմէ առաջարկուած իտալ. դաշնագրին վերաքննութիւնը: Լեհաստանի կառավարութիւնը, դաշնագրին իբր ստորագրող կողմերէն մին, տրամադիր է ուսումնասիրելու փոփոխութիւնը, միեւնոյն ատեն Ռումանիոյ, Հունգարիոյ, Պուլկարիոյ և Ֆինլանտայի դաշնագիրներուն հետ: Սակայն, նախնական պայմաններէն մէկը այն է, որ Իտալիա դադրի անդամակցելէ Ատլանտեանի խմբակցութեան»:

ՏՈՔԹ. ՄՈՍԱՏԵՂԻ ՃԱՌԸ

Ֆիլատելֆիոյ քաղաքապետ Պ. Պեռնար Սամուէլի կողմէ կազմակերպուած ընդունելութեան, Տոքթ. Մոսատեղ ճառ մը խօսած է, զոր անգլերէնի թարգմանած է Հիւսէյն Ֆաթիմի:

Իրանի վարչապետը մեղադրեց Մեծն Բրիտանիան, որ խլած է Պարսկաստանի հարստութիւնները, ինչպէս նաեւ ուրիշ փոքր ժողովուրդներունը, որոնք անուանապէս միայն տէր էին իրենց երկրին: Ազգ. անկախութեան հաւատքը բոլոր ժողովուրդներուն տիեզերական հաւատամքն է: Ժամանակը անցած է, որ կարելի էր թոյլատրել կառավարական հաստատութիւններու մատակարարութիւնը, ի նպաստ օտար շահերուն:

Տոքթ. Մոսատեղ այնուհետեւ եզրակացուց.

— Իրանի առաջին քարիւղի հորը բացուած է ԺԹ. վերջաւորութեան: Այդ թուականէն սկսեալ, Իրանի քարիւղի հորերը սկսան հայթայթել բնութեան անսպառ հարստութիւններ: Պարսկաստան, ինչպէս Միացեալ Նահանգները, բախտը ունի մեծաքանակ քարիւղի տէրը ըլլալու: Բայց տարբեր մարզերու մէջ որքան տարբեր է իրենց վիճակը: Իմ երկրի մէջ աղատութեան նուաճումը տակաւին խնդրական է»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ՓԼԵՎԷՆ տեսակցութիւն մը ունեցաւ դահլիճին անդամներուն հետ: Այսօր պիտի ընդունի նաեւ Պ. Փոլ Ռէյնոն, նախագահ ելեւմտական յանձնաժողովին, ինչպէս նաեւ նախկին վարչապետ Պ. Փոլ Ռամատիէն: Վարչապետը մտադիր է վեցամսեայ ծրագիր մը պատրաստել, այժմու մեծամասնութեան խմբակցութեան հետ համաձայնութեամբ, որ 1952ի պիւտճէին հետ գործ պիտի չունենայ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԹՐՈՒՄԸՆ ետ առած է Զօր. Մարք Քլերքը Վատիկանի դեսպան նշանակելու որոշումը, առանց Ծերակոյտի հաւանութեան: Մարք Քլերքի զինուորական դիրքը արգելք է նման պաշտօնի մը:

ՍՈՒՐԻՈՅ արտ. գործոց նախարար Պ. Ֆէյզի Աթասի յայտարարած է խորհրդարանին առջեւ թէ՝ կառավարութիւնը պիտի մերժէ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան վերաբերեալ ամէն ծրագիր:

ՊԱՏԻ կառավարութեան եւ Սթրազպուրկի վարչութեան միջեւ համաձայնութիւն մը կնքուած է, Քէհլի նաւահանգիստի յանձնման համար, որ ցարդ Սթրազպուրկէն կախում ունէր: Յունուար 1էն նաւահանգիստը պիտի յանձնուի Գերմաններուն, բայց քաղաքին բաժանման հարցը առկախ կը մնայ, որովհետեւ տեղական մամուլը պայքար բացած է Ֆրանսայի դէմ:

ՓԵԹԷՆԻ համար հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Հոկտ. 27ին Նոթր Տամի եկեղեցին: Այս առթիւ Նախկին Մարտիկներու Միութիւնը կոչ կ'ընէ իր անդամներուն եւ «Թեղիսթան»ներուն հաւաքուիլ տաճարին հրապարակը, ծաղկեպսակ մը դնելու Գերմաններուն կողմէ գնդակահարուած Ֆրանսացիներուն յուշամարմարին առջեւ: Նոյն օրը, ժամը 12ին, Փարիզի Հրեայ ուսանողներն ալ պիտի հաւաքուին Սորպոնի շրջափակը, ծաղկեպսակ մը դնելու զոհերու յուշարձանին վրայ:

ԶՕՐ. ՔՈԼԻՆՍ, ամերիկ. ցամաքային ուժերու ընդհ. հրամանատարը, Զօր. Լաթր տը Թասինեիի հետ քննած է Հանոյի ռազմական դիրքերը: Ամերիկայի հրամանատարը ճառ մը խօսելով, ապահովցուցած է թէ՝ Մ. Նահանգները ամէն ճիգ պիտի փորձեն, դէպի Հնդկաչին ռազմանիւթ ճամբայ հանելու համար:

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներու: Կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէս օրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Place Panthéon:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Ուղերձ՝ Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ:

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Ե. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի, տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտասանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, թատեր ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ:

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտնի սիրուած երգչուհի՝

ՏԻԿԻՆ ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ մեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով:

Ճոխ պիւֆէ — Մուտք 100 փր.

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24ԻՆ:

Գազա տ'Իտալիա սրահին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն:

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Պատուոյ նախագահութեամբ M. ED. DEPREUXի (député de la Seine et Maire de Sceaux):

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Ց. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժինին կը մասնակցին Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի, ռուսական պալէի խումբէն IRENA GRJEBINA, ROSTOM եւ HELENE ZERETELLI, եւ արտասանութիւններ, երգեր երիտասարդ Նոր Սերնդականներէ:

Պարեր մինչեւ լոյս ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով: Գիները ժողովրդական

×

ՎԻԷՆ Յետաձգուած է Նոյ. 4ին:

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ:

Armenoville սրահին մէջ, ժամը 15.30ին:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկ. Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ:

Մինչեւ կէս գիշեր եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտեմբերին, շաբաթ երեկոյ

Կը խօսի Ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ԴԱՍԱԽՕՍՈՒԹԵԱՆՑ ՎԵՐՍԿՍՈՒՄԸ.— Հայ մեծ ազգասէր Պօղոս Նուպար փաշայի նախաձեռնութեամբ կազմակերպուած հայագիտական դասախօսութեանց շարքը, որ ընդհատուած էր քանի մը ամիսէ ի վեր, պիտի վերսկսի ի մօտոյ: Պ. Արշակ Չօպանեան, այս հինգշաբթի օրը, ժամը 6ին, Սիթէ Իւնիվէրսիթէի Հայ Ուս. Տան մէջ (57 Պուլվառ Ժուրտան), պիտի կատարէ դասախօսութիւն մը հայ ազգի դասական շրջանի մեծագոյն բանաստեղծին՝ Գրիգոր Նարեկացիի վրայ, Մուտքը ազատ է:

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Dameme, Paris (13)

Մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն

Կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն իրենց հաշիւները կարգադրել մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՎԵՐՋ: Նոյեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրին բոլոր պարտք ունեցող բաժանորդներու թերթերը:

Որ եւ է ծանուցում նկատի չառնուիր երբ վըճարուած չէ:

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու կամ ձրի ծանուցում դնելու:

Անգամ մը եւս կը խնդրուի դիւրացնել իր գործառնութիւնները:

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԴՐԱՄԱԿԱՆ

ԱՌԱՔՈՒՄՆԵՐԸ (MANDAT CARTEՈՎ ԿԱՄ MANDAT POSTEՈՎ) ԿԱՏԱՐԵԼ **Madame A. MISSAKIAN** ԱՆՈՒՆՈՎ:

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ե. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Ե. Դ. ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ «Արծիւ» ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Cachan:

ՎԻԷՆ.— Հ. Ե. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 6ին, ընկ. Լ. Տէր Մինասեանի բնակարանը, 14 rue de Vienne:

Հ. Ե. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպ. Հայր. Միութեան ժողովը 4 Նոյ. կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 3.30ին, 48 Bld. d'Athenes (նախկին Bld. Dugommier) Hotel Normandie ներքնասրահին մէջ: Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի:

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

1.— ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ (1890 — 1950) 636 էջ: Գինը 1500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1625:
2.— ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Վ. Նաւասարդեանի, 675 էջ, գինը 1000 ֆրանք:
3.— ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐՈՒ ՈԳԻՆ Վ. Նաւասարդեան, 230 էջ, գինը 500 ֆրանք:
4.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, Բ. հատոր, Մ. Վարանդեան, 132 էջ, գին 500 ֆրանք:
5.— ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ 50 էջ գին՝ 50 ֆրանք:
6.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ, 130 էջ, գինը 300 ֆրանք:
7.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ (1890 — 1950), Ա. Ամուրեանի, 182 էջ, գինը 500 ֆրանք:
8.— ԱԼԻՔ բացառիկ թիւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, 56 էջ, 200 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ:

Դիմել.— M. ALTOUNIAN, 17 rue Ampère, Cachan (Seine) կամ ISSAYAN, 38 rue du Ménil Asnières (S.)

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՆԵՐՈՒ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Եթէ կը փափաքիք հաճոյալի օր մը վայելել, պատրաստուեցէք Մարսէյլի Վասպ. Հայր. Միութեան արտակարգ պարահանդէսին (24 Նոյ.): Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Vendredi 26 Octobre 1951 Ուրբաթ 26 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6595-Նոր շրջան թիւ 2006 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՑԱՆՈՒՆ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ

« Եթէ խաղաղութիւն կ'ուզես, պատերազմի պատրաստուէ» ասացուածքը այնքան իմաստ ու բովանդակութիւն չունէր, որքան վերջին ամիսներուն :

Անձկութեան եւ անստուգութեան այս շրջանին, մեծ պետութիւններէն սկսած մինչեւ փոքրերը՝ կը պրկեն իրենց ջիղերը, ի նախատեսութիւն ապագայ անակնկալներու :

Այն օրէն ի վեր երբ Եւրոպան բաժնուեցաւ երկու հակընդդէմ ճակատներու, ստեղծուեցաւ նաեւ կասկածն ու անվստահութիւնը :

Խորհրդաժողովներն իսկ շատոնց կորսնցուցած են իրենց հմայքը, վեհութիւնը։ Դառնալով ճամարտակութեան եւ փոխադարձ ամբաստանութեան ամպիոններ :

Խ. Միութիւնը ինքզինքը իբրեւ աղաւնի կը ներկայացնէ, ձեռքը բռնած խաղաղութեան ձիթենին։ Կը սարքէ հաշտութեան եւ համերաշխութեան համաժողովներ, կոչեր եւ ստորագրութիւններ՝ ընդդէմ պատերազմին եւ զայն պատրաստողներուն :

Սակայն գեղեցիկ ճառերն ու զանազան նշանախօսքերը չեն որ պիտի փրկեն կացութիւնը, պիտի վերահաստատեն վստահութիւնը։ Համապատասխան գործ եւ անկեղծութիւն է պէտք :

Որքան ատեն որ իր եւ գրաւած երկիրներուն մէջ կը տիրէ սարսափի եւ բռնութեան իրաւակարգը, չկայ խօսելու եւ գրելու ազատութիւն, եւ գաղտնի զինարշաւ մըն է որ կը կատարուի, մարդիկ միշտ ալ պիտի խուսափին ուռուցիկ խօսքերէն :

Արդիւնքը։ Տենդագին պատրաստութիւն ամէն կողմէն, զիրար կանխելու, յանկարծակիի չգալու համար :

Միւս հատուածը.— Ատլանտեան Ուխտի երկիրները, եւս շարժման մէջ դրած են իրենց զինուորական, ճարտարարուեստական եւ տնտեսական կարողութիւնները։ Աւելի սերտ կապերով կը միանան իրարու, կազմելով միացեալ եւ ամբողջական միութիւն։ Եւրոպական բանակը :

Պէտք չէ յուսահատիլ սակայն, եւ յոռետես ենթադրութիւններու յանգիլ։ Արդարեւ ըստ հեղինակաւոր կարծիքներու, Եւրոպայի բանակին կազմութեան բուն նպատակն է՝ ստեղծել հզօր եւ միացեալ բանակ մը։ Ուժերը համադրել եւ դնել միակ հրամանատարութեան մը տակ, որպէսզի որեւէ նախայարձակ պետութիւն՝ ձեռքերը ազատ չզգայ ուզած ատեն արշաւելու Եւրոպայի մէկ մասին վրայ :

Ուրեմն տեսակ մը չանթարգել :

Եւրոպական բանակը զինելու սահմանուած գլխաւոր երկիրը Մ. Նահանգներն են :

Ամերիկեան կառավարութիւնը 1951 տարուան համար, մինչեւ յառաջիկայ Յուլիս՝ օտար երկիրներու իբրեւ օժանդակութիւն պիտի տրամադրէ՝ աւելի քան հինգուկէս միլիառ տոլար արժողութեամբ պատերազմական նիւթեր, եւ մօտ մէկուկէս միլիառ տոլարի տնտեսական օգնութիւն։ Հարիւր միլիոն տոլար ալ Սպանիոյ, որպէս զինական օժանդակութիւն :

1952 — 53ի յատկացումները պիտի ըլլան 5000 միլիոն տոլար, նոյն նպատակներուն համար։

Խօսելով անգլեւամերիկեան մամուլի ընկերակցութեան անցեալ օրուան սարքած հացկերոյթին մէջ, Ֆրանսայի տնտեսական եւ ելմտական նախարարը՝ Պ. Ռընէ Մայէր հետեւեալ կերպով կը բացատրէ «Ատլանտեան Ուխտ»ին իմաստը.— «Համերաշխութեան գրութիւն մըն է ան, նախայարձակումէ մը պաշտպանելու համար ազատ աշխարհը։ Օր մը ան կրնայ ընդարձակուիլ մինչեւ Տարտանէլ, թերեւս աւելի արեւելք »։

Խաղաղութիւն զէնքի ուժով ...

Ա. Հ.

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ կառավարութիւնը հրահանգ տուած է Ջրանցքի ընկերութեան արգելք հանդիսանալ Անգլ. ուժերու նաւարկութեան։ Սուէզի ընկերութիւնը կը վարանի բնաբարել 1888ի համաձայնութիւնը, հակառակ որ եգիպտ. օրէնքներուն կը հպատակի, այդպէսով կը վախնայ վտանգաւոր նախընթաց մը ստեղծել :

ԳԱՀԻՐԷԻ խորհ. դեսպան Պ. Սիմօն Քոզիրէվ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Սալահէտտին փաշային հետ։ Տեսակցութիւնը երկու ժամ տեւեց :

«Արարատի» ճակատամարտին տօնակատարութիւնը
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Արարատի ճակատամարտին 33րդ տարեդարձը անգամ մը եւս տօնուեցաւ մեծ շուքով, առաւօտուն Փրատոյի եկեղեցիին մէջ, հանդիսաւոր պատարագով մը, իսկ կէս օրին մեծ ճաշասեղանով մը ի պատիւ օտար բարձրաստիճան հիւրերուն :

Տօնակատարութեան բացառիկ եւ անակնկալ յատկանիշն էր Ֆրանսայի վարչապետին Պ. Փլեվէնի այցելութիւնը որ իր ողջոյնի խօսքերով եւ բաժակաճառով շեշտեց հայ ժողովուրդին հաւատարիմ ու օրինապահ դիրքը եւ մատուցած ծառայութիւնները իրենց երկրորդ հայրենիքին Ֆրանսայի հանդէպ :

Առտուն, պատարագ մատուցուած էր առաջնորդական փոխանորդ՝ Տէր Մեսրոպ քահանայի կողմէ, իսկ երգեցողութիւնները քառաձայն ներդաշնակ ու տպաւորիչ Արմենիա երգչախումբին կողմէ, ղեկավարութեամբ երաժշտագէտ Վարդան Սարգսեանը :

Հայ Ռազմիկներու Միութեան ժրաջան նախագահը Պ. Թէքէեան եկեղեցւոյ բակին մէջ ստուար բազմութեան մը ներկայութեան խօսեցաւ Ֆրանսերէն, օրուան տօնակատարութեան մասին, համառօտ պատմականը ըրաւ Արարատի ճակատամարտին, եւ Կիլիկիոյ դէպքերուն որոնք պարտադրեցին Ֆրանսական բանակը, հեռանալ այդ սիրելի երկրէն։

Իրեն յաջորդեց նահանգապետութեան ներկայացուցիչը Պ. Ռէյմ որ գնահատութեամբ արտայայտուեցաւ Ֆրանսահայերու յաջողութիւններուն համար, աշխատանքի բոլոր ասպարէզներուն մէջ։

Եկեղեցիին ու բակին մէջ եղած արարողութիւնները երբ վերջացան կէս օրը բաւական անցած էր արդէն։ Բոլորը առաջնորդուեցան Շաթօ տը Ֆլէօռ, ուր հարիւրէն աւելի հիւրեր, կամաւորներ եւ զանազան անձնաւորութիւններ ճաշասեղաններու շուրջ բոլորուած, շարունակեցին օրուան տօնակատարութիւնը, միշտ Պ. Թէքէեանի նախագահութեամբ եւ մասնակցութեամբ հրամանատար Պնուա տ'Ազիի աղջկան Մարքիզուհի Ֆորեսթայի։ Մարսէյլի երեսփոխան Պ. Պէրկազի, ծերակուտական Պ. Է. Լիէօթայի եւ ուրիշ օտար հիւրերու :

Ս. Անթուանի հովիւը Տ. Ներսէս քհնյ. օրհնեց սեղանը։ Պ. Զէօրէքճեան (ջութակ) եւ Ստեփանեան (երգ) համեմեցին իրենց երաժշտութեամբ, հիւրերու ճաշը :

Պ. Թէքէեանի շնորհակալութեան խօսքերէն վերջ, խօսք առաւ Պ. Պէրկազի, որ հազիւ քանի մը խօսք արտասանած էր երբ ներկաներուն մէջ իրարանցում մը եղաւ, վարչապետ Պ. Փլեվէն եւ շինարարութեան նախարար Պ. Գլոտիւս Փըթի սրահ մտան բուռն ծափերու տարափի մը տակ :

Վարչապետը եւ իր նախարարը Մարսէյլ կը գտնուէին իրենց կուսակցական համագումարին առիթով, եւ սիրով ընդունած էին ներկայ ըլլալ հայ կամաւորներու մէջ։ Ներկաները բոլորը յոտնկայս դիմաւորեցին Պ. Փլեվէնը որ ձայնասփիւռին առջեւ իր համակրանքը յայտնեց ընդհանրապէս Ֆրանսայի հայ գաղութին եւ մասնաւորապէս Հայ Կամաւորներու Միութեան մասին որոնց միջոցով իր գոհունակութեան խօսքերը կ'ուղղուէին բոլոր Հայերուս։ Շինարարութեան նախարարը եւս ձայնասփիւռին միջոցով կրկնեց իր սիրալիր արտայայտութիւնները։

Մեծանուն հիւրերը շամփանիայի գաւաթներով պատուասիրուեցան եւ Պ.Փլեվէն իր բաժակը պարպեց հայ ժողովուրդի կենացը։

Պ. վարչապետը եւ իր հետեւորդները «Մարսէյյէզ»ով առաջնորդուեցան դէպի դուռը։ Պ. Փլեվէն եւ միւս հիւրերը իրենք եւս կ'երգէին Ֆրանսական քայլերգին ոգեւորիչ տուները :

Ճաշկերոյթի ընթացքին խօսեցան համակրական բառերով, Պ. Պէրկազ եւ Պ. Լիէօթան, իսկ Տիկին Ֆորէսթա կարդաց իր ծերունազարդ հօր եւ մեր մեծանուն բարեկամին հրամանատար Պընուա տ'Ազիի սրտառուչ մէկ նամակը։

Ճաշկերոյթէն վերջ, հանդէսին պաշտօնական մասը փակուեցաւ Տէր Ներսէս քահանային Հայր Մերով, իսկ պարահանդէսը տեւեց մինչեւ կէս գիշեր :

ԹՂԹԱԿԻՑ Մ.

Պ. Շումանի ճառը
ՄԱԿի ՆՍՏԱՇՐՋԱՆԻ ՎԵՐԱԲԱՑՄԱՆ

Ինչպէս ծանուցած էինք, չորեքշաբթի ժամը 10ին, Ֆրանսայի արտ. գործոց նախարարը ՄԱԿի ընդհ. քարտուղար Պ. Թրիկվի Լիի յանձնեց խորհրդանշական բանալին «Շայեօյի միջազգ. հողամաս»ին :

Պ. Ռոպէր Շուման այս առթիւ ճառ մը խօսեցաւ, յիշելով որ երեք տարի առաջ համանման արարողութիւն մը միեւնոյն մարդիկը դէմ յանդիման հանած էր, ինչ որ կ'ապացուցանէ ՄԱԿի յարաբերական կայունութիւնը։ Յետոյ շարունակեց.

« Կայունութիւնը չի բաւեր։ Պէտք է նմանապէս յառաջանալ խաղաղութեան ճամբուն վրայ, վերջ տալ միջազգ. ձգտեալ վիճակին։ Կ'ուզէի ազգերու միջեւ տեսնել վստահութեան վերահաստատումը։ Այս պիտի ըլլայ ՄԱԿի յառաջիկայ նիստին վիճաբանութեան նիւթը։ Կը մաղթեմ որ Փարիզի ընտրութիւնը արդարանայ այն մթնոլորտով, զոր այսուհետեւ միջազգ. դարձած մայրաքաղաքը պիտի գիտնայ պարուրել իր մրցումներով։ Ծննդեան խաղաղութիւնը ներշնչելու է Փարիզի մէջ հաւաքուած վաթսուն ազգերու ներկայացուցիչները ... :

Յանուն Ֆրանս. կառավարութեան, ձեզի կը յանձնեմ Պ. ընդհ. քարտուղար, այս խորհրդանշանական բանալին»։

Այնուհետեւ արտ. գործոց նախարարը իր սովորական հաճոյակատարութեամբ կրկնեց այդ խորհրդանշական շարժուձեւը, լուսանկարիչներուն եւ շարժանկարի «քամերա»ներուն համար : Ոսկեգոյն բանալին կը շողշողար կարմիր տուփին մէջ :

Պ. Թրիկվի Լի շնորհակալութիւն յայտնեց Ֆրանս. կառավարութեան, միացեալ ազգերուն ընծայուած ասպնջականութեան համար, ինչպէս նաեւ ճարտարապետներուն եւ բանուորներուն, որոնք այնքան կարճ ժամանակի մէջ կանգնեցին առժամեայ շէնքերը։ Այսուհանդերձ, ընդհ. քարտուղարը չկրցաւ ինքզինքը զսպել ըսելու համար տխրօրէն.— Ազգերը հեռու են իրենց յարաբերութեանց մէջ արտացոլացնելու մեր փափաքած ներդաշնակութիւնը»։ Յետոյ յոյս յայտնեց որ ընդհ. ժողովը հանդրուան մը պիտի ըլլայ խաղաղութեան ճամբուն վրայ :

ՄԱԿը կը նկատուի
ՅԱՐՁԱԿՄԱՆ ԳՈՐԾԻՔ ՄԸ ԻԶՎԵՍԹԻԱՅԻ ԿՈՂՄԷ

ՄԱԿի վեցերորդ նստաշրջանին առթիւ, Մոսկուայի ձայնասփիւռը կը հաղորդէ «Իզվեսթիա»ի մեկնաբանութիւնը, որ կը գտնէ թէ այդ կազմակերպութիւնը հետզհետէ կը կորսնցնէ իր համաշխարհային հանգամանքը, դառնալու համար յարձակման գործիք մը։

Յօդուածագիր Պ. Քուտրիավձեւ վերլուծելով արեւմտեան պետութեանց եւ Խորհ. Միութեան ունեցած փոխ-յարաբերութիւնը ՄԱԿի հետ, մասնաւորաբար կը շեշտէ .

« Միացեալ Նահանգները, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Ֆրանսայի վարիչ շրջանակները ի զուր կը հռչակեն իրենց հաւատարմութիւնը ՄԱԿին։ Իրենց առօրեայ արարքները կը դիմակազերծեն այդ միջազգային կազմակերպութիւնը քանդելու ձեռնարկը։ Խորհ. Միութիւնը, ընդհակառակը, կը կիրարկէ յարգանքի եւ պաշտպանութեան քաղաքականութիւնը կանոնագրին, միջազգային գործակցութեան թշնամիներուն դէմ»։

Չըրչիլ կոչ կ'ընէ
ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՄԲ ՊՍԱԿԵԼ ԻՐ ԱՍՊԱՐԷԶԸ

Չըրչիլ « Թատերական կատարեալ իմաստով » ընտրական ճառ մը խօսեցաւ Փլիմութի մէկ բլուրին վրայ, սառնաշունչ հովին դիմաց գլխաբաց կանգնած, ժողովուրդէն խնդրելով որ իրեն պատեհութիւն տայ պսակելու իր ասպարէզը խաղաղութեան հաստատումով :

« Վերջին վարձատրութիւնը որուն կը հետամտիմ, ըսաւ պահպանողական ղեկավարը, կարենալ մօտենալն է տեւական խաղաղութեան մը լուծման, որուն կը տենչան բոլոր ցեղերն ու բոլոր երկիրները այնքան ջերմեռանդութեամբ։ Երիտասարդութեանս բոլոր երազներն ու բոլոր փառասիրութիւններս ոչ միայն գոհացած, այլ եւ գերազանցուած են։ Ջերմօրէն կը մաղթեմ որ ինձ ընծայէք այս վերջին պատեհութիւնը »։

Չըրչիլ կանգ առաւ նաեւ աշխատաւորականներու «անգութ եւ ապերախտ» սուտերուն վրայ, որոնց համաձայն պահպանողականներու վերադարձը վտանգաւոր պիտի ըլլայ խաղաղութեան համար։ Ինքն ալ անցաւ յարձակման, բարձրաղաղակ հռչակելով որ ոչինչ այնքան վտանգաւոր պիտի ըլլայ, որքան Էթլիի յաղթանակը, որ բռնադատուած է կռթնելու «Պեւանիզմի ձախ թեւի խարխլուն ուժերուն վրայ»։ Այդ պիտի նշանակէր կորսնցնել Միացեալ Նահանգներու բարեկամու-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

(Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Ամէն անգամ երբ կը տօնենք «Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան Օրը», ստիպուած ենք անդրադառնալու մեր կուսակցութեան անցեալ գործունէութեան, անոր ներկայ վիճակին, առաջադրութիւններուն ու վերջապէս՝ փորձ մը կատարելու, բնորոշելու ապագայի ուղիները, մեր ազգային եւ քաղաքական աշխատանքներու համար :

Անցեալին մէջ, Հնչակեաններու եւ Արմենականներու մասնակի փորձերէն վերջ, Հայ Յեղափոխական Դաշնակութեան վիճակուեցաւ, դառնալ հայ յեղափոխութեան վարիչ ուժը: Իր կազմութեան առաջին օրէն սկսեալ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը հանդէս եկաւ եւ գործեց, որպէս հայ ժողովուրդի մենագոյն մարտական կազմակերպութիւնը: Այդ կազմակերպութեան հզօր շունչին տակ, կրաւորական եւ հալածական Հայը սորվեցաւ զէնքով կռուիլ բռնութեան դէմ: Եւ տէր կանգնիլ իր տարրական մարդկային եւ ազգային իրաւունքներուն: Պատմութեան բեմին վրայ հրապարակ կուգայ ուրեմն յեղափոխուած նոր Հայը եւ Դաշնակցութիւնը իր տիպար զինուորական — յեղափոխական կազմակերպութեամբ կը դառնայ հայ ժողովուրդի ֆիզիքական գոյութեան պաշտպանութեան գլխաւոր ազդակը :

Բ.— Որպէս յեղափոխական կազմակերպութիւն Դաշնակցութիւնը տարիներ շարունակ պայքարեցաւ ազատութեան համար: Ան կ՚ուզէր ազատ տեսնել հայրենիքը, անհատը, մարդկային խիղճը: Դաշնակցութիւնը ջանաց ազատել Հայը այն սարկական վիճակէն, որուն ենթարկուած էր մեր ժողովուրդը Թուրք բռնակալ իշխանութեան օրով :

Խանասորը, Սասունը, Պանք Օթոմանը, Մուրատներու եւ Գէորգ Չաւուշներու հերոսական ընդվզումները, հայ ռուսական եւ հայ թրքական կռիւները եկեղեցական կալուածքներու շուրջ, այս բոլորը կը մնան մեր պատմութեան մէջ, որպէս մեր ազատութեան մեծ պայքարի փայլուն դրուագները :

Դաշնակցութիւնը պայքարեցաւ ոչ միայն իր ժողովրդի, այլեւ օտարներու ազատութեան համար (Իրան, Պուլկարիա), միշտ բարձր պահելով իր կարմիր դրօշը, որու վրայ մակագրուած էր «Մահ կամ ազատութիւն»:

Ազատութեան այդ տենչը մինչեւ այսօր ալ կը մնայ իր հիմնական ձգտումներէն մէկը :

Գ.— Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան վիճակուեցաւ դառնալ նաեւ գլխաւոր կերտողը հայ անկախ պետականութեան: Մայիս 28ը հիմնովին փոխեց Հայոց պատմութեան ընթացքը: Հայաստանը դարձաւ անկախ եւ ազատ պետութիւն, իսկ հայ ժողովուրդը՝ պետական ազգ :

Մեր հակառակորդները որքան ալ ածականներ շարեն Հայաստան բառին քով «սովետական հայրենիք», «սովետական պետութիւն», որքան ալ փորձեն դիմափոխել հայկ. մշակոյթը, «սովետական մշակոյթ», «սովետական մշակոյթի, վերելք» եւայլն, Հայ Յ. Դաշնակցութեան եւ մեր ազատատենչ ժողովուրդին համար հայրենիքը, պետութիւնը, հայ մշակոյթը կը մնան մնայուն եւ յաւիտենական արժէքներ, անկախ անոնց քով բռնազբօսիկ կերպով շարուած ածականներէն :

Դարձեալ Հայ Յ. Դաշնակցութեան վիճակուեցաւ գլխաւոր վարիչ ուժը դառնալ համաժողովրդական փետրուարեան ապստամբութեան ի խնդիր հայ ազատ եւ անկախպետականութեան վերականգնման: Եւ Դաշնակցութիւնը մինակը չեղաւ այդ պայքարին մէջ: Իր հետ էին հայ գրեթէ բոլոր քաղաքական հոսանքները :

Դ.— Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան վիճակուեցաւ նաեւ ընդգրկել ընկերվարութեան գաղափարը, դառնալով «հայ ընկերվարական կուսակցութիւն»: Դաշնակցութիւնը ջանաց եւ կը ջանայ հայ ժողովուրդի համար կերտել արդար ընկերային կեանք, մօտեցնելով ընկերվարութիւնը հայ ժողովուրդի, ուրոյն մտայնութեան եւ հոգեբանութեան :

Դաշնակցութիւնը հայացուց ընկերվարութիւնը, ինչպէս ժամանակին մեր եկեղեցին հայացուց քրիստոնէութիւնը: Ընկերվարութիւնը պիտի ծառայէ մեր ժողովուրդին եւ ոչ թէ ժողովուրդը ընկերվարութեան:

Այդպէս եղած է անցեալում, երկրի մէջ, Բագուի եւ Թիֆլիսի բանուորական շարժումներու օրերուն: Այդպէս ալ պիտի ըլլայ վաղը: Մեր խոր համոզումով, ընկերվարական կարգերը մեր հայրենիքին մէջ պիտի նպաստեն մեր մշակոյթի եւ մեր պետականութեան զարգացման :

Դաշնակցութիւնը ձգտած է եւ կը ձգտի ոչ թէ ջնջել ազգն ու հայրենիքը, ինչպէս կ՚ուզէ համայնավարութիւնը, այլ զանոնք աւելի եւս ամրապնդել եւ զարգացնել արդար եւ ազատ ընկերվարական կարգերու միջոցաւ :

Դաշնակցութիւնը նման չէ սովորական կուսակցութիւններուն: Երեւոյթ մըն է ան հայ եղբա-

կանութեան մէջ, իր առաջադրած նպատակները՝ Անկախ, Ազատ եւ Միացեալ Հայաստանի ստեղծումը եւ ընկերային արդար կարգերու հաստատումը երկրի մէջ, Դաշնակցութեան կատարած յեղափոխական աշխատանքը, իր անդամներու անձօրինակ զոհաբերութիւնները, զայն կը դասեն սովորական քաղաքական կուսակցութիւններէ վեր : Դաշնակցութեան գաղափարաբանութենէն կը ներշնչուին դարձեալ բազմաթիւ անհատներ, որոնք պաշտօնապէս անդամ չեն կուսակցութեան: Դաշնակցութիւնը այլեւս մտայնութիւն մըն է դարձած հայ ժողովուրդին համար մասնաւորաբար հայրենիքին մէջ, նոյնիսկ՝ բոլշեւիկներու խոստովանութեամբ : Հայաստանի մէջ բազմաթիւ գիտնականներ, գրագէտներ, նոյնիսկ կուսակցականներ՝ իրենց տուրքը կուտան Դաշնակցութեան մտայնութեան եւ կը հալածուին իշխանութիւններէ, քանի կը նետուին կամ կ՚աքսորուին հեռաւոր տափաստանները :

(Մնացեալը յաջորդով) Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մ. Արեւելքի պաշտպանութիւնը

Ա.

Արեւմուտքի պաշտպանութեան գծին վրայ, Միջին Արեւելքը վտանգաւոր ճեղք մը կը ներկայացնէ :

Այս կացութիւնը մտահոգիչ է մանաւանդ անոր համար որ, Միջին Արեւելքի ռազմագիտական կարեւորութիւնը կենսական կը համարուի շատ մը պատճառներով :

1.— Ասիան եւ Ափրիկէն միացնող պարանոց մըն է ան: Միակ ցամաքային ճամբան, որուն վրայէն Խ. Միութեան ուժերը կրնան Ափրիկէ թափանցել, առանց ցամաքահանման գործողութիւն կատարելու :

2.— Քարիւղի համաշխարհային երեք գլխաւոր կեդրոններէն մէկն է :

3.— Կ՚իշխէ Եւրոպայի, Ծ. Արեւելքի եւ Աւստրալիոյ ծովային եւ օդային հաղորդակցութեան ճամբաներուն :

Միւս կողմէ, Միջին Արեւելքը կրնայ ծառայել նաեւ իբրեւ մեկնակէտ՝ Ռուսիոյ դէմ կատարուելիք հակայարձակման մը: Որովհետեւ միակ շրջանն է, ուր Խ. Միութիւնը արբանեակ երկիրով մը պաշտպանուած չէ, եւ իր ռազմագիտական կենսական հաստատութիւնները կը գտնուին սահմանին մօտիկ :

Արեւմուտքի ռազմագէտները, մինչեւ այսօր, գոհացուցիչ լուծում մը չեն գտած այս բարդ կացութեան: Ամերիկացիները կը նախատեսեն ուժերու խորունկ դասաւորում մը՝ Ճիպրալթարէն մինչեւ Պարսից Ծոց, որ իր մէջ պիտի ամփոփէր սպանիական, իտալական, յունական եւ թրքական ուժերը, որոնք պիտի վայելեն անկլօսաքսոն օդային մեծ բանակի մը աջակցութիւնը: Այս ձեւով, բնական պատուար մը պիտի հաստատուէր՝ Պիրենեան լեռներէն մինչեւ Թուրքիոյ կովկասեան սահմանները, օդային եւ ծովային խարիսխներու շղթայաւորումով — Պալէարեան կղզիներ, Սարտենիա, Սիկիլիա, Մալթա, Կրետէ, Հռոդոս, Կիպրոս եւ Թուրքիոյ յառաջացեալ օդակայանները, եւ ի հարկին արաբական երկիրները: Այս խարիսխներէն ամերիկեան ռմբաձիգները դիւրութեամբ պիտի կրնային հասնիլ Խ. Միութեան գլխաւոր կեդրոնները: Միեւնոյն ատեն պաշտպանուած պիտի ըլլային Միջերկրականի ծովային ճամբաները :

Այս վարագոյրին ետին, հիւսիսային Ափրիկէն պիտի վերածուէր պարէնաւորման եւ [illegible] հետներու հսկայ կայանի մը ուրկէ պիտի մեկնէր դաշնակից հակայարձակողականը թէ դէպի արեւմտեան Եւրոպա, եւ թէ Կովկաս :

Ինչպէս կ՚երեւի, Անգլիացիները կողմնակից չեն այս ռազմավարութեան: Միջին Արեւելքի մէջ իրենց ձեռք ձգած երկարատեւ փորձառութեան վրայ հիմնուելով, կ՚ըսեն թէ ուժերու շատ խորունկ դասաւորում մը այս շրջանին մէջ, կրնայ աղետալի հետեւանքներ ունենալ: Որպէսզի կարելի ըլլայ Ռուսերուն յաջող դիմադրութիւն մը ցոյց տալ, ուժերը պէտք է կեդրոնացնել վտանգաւոր վայրերուն աւելի մօտիկ կէտերուն վրայ: Եթէ թրքական եւ արաբական բանակները ուժեղցուին արեւմտեան զօրամասերով, անկլօսաքսոն օդային ուժերու գործակցութեամբ կրնան առաջնակարգ դեր մը կատարել Մ. Արեւելքի պաշտպանութեան մէջ :

Տեսակէտներու այս տարբերութիւնը պատճառ դարձաւ հրամանատարական վէճի մը, Լոնտոնի եւ Ուաշինկթընի միջեւ.— Ո՞վ պիտի հրամայէ Միջին Արեւելքի մէջ :

Հարցը առաջին անգամ քննուեցաւ անցեալ փետրուարին: Վիճաբանութիւնները տեւեցին վեց ամիս, եւ վերջերս միայն կարելի եղաւ համաձայնութեան մը յանգիլ իրաւախոհութեամբ :

Այս կարգադրութեամբ, որ պէտք է վաւերացուի տակաւին, Մեծն Բրիտանիա կը ստանձնէ Միջին Արեւելքի թատերաբեմին, եւ Ճիպրալթար — Սուէզ հաղորդակցութեանց գծին ընդհ. հրամանատարութիւնը :

Նոր ճակատը կ՚ընդգրկէ արեւելեան Միջերկրականը, Թուրքիան եւ Յունաստանը: Այս երկու պետութիւնները միեւնոյն ատեն պիտի կապուին Ատլանտեանի դաշինքին :

Բայց ամերիկացի ծովակալ Carneyի հրամանատարութիւնը պիտի տարածուի Միջերկրականի մէջ գործող բոլոր նաւային ուժերուն վրայ: Այսուհանդերձ, զօր. Այզընհաուըրի հարաւային ճակատին ընդհ. հրամանատարի հանգամանքով, ծովակալին իրաւական դիրքը պիտի սահմանափակուի արեւմտեան Միջերկրականով: Այս շրջանէն դուրս կը մնան Յունաստանը եւ Թուրքիան:

Միւս կողմէ, այս բարձրաստիճան զինուորականին հրամանատարութիւնը, որ Եւրոպայի մէջ գործող ամերիկեան ծովային ուժերուն ընդհ. հրամանատարն է, պիտի երկարի մինչեւ Պարսից Ծոց՝ նաւային իրաւասութիւններով միայն :

Աւելի պարզ՝ արեւմտեան եւ արեւելեան Միջերկրականի ամերիկեան նաւաբաժինները եւ հրացանակիրները ենթակայ են ծովակալ Carneyի տնօրինութեանց, եւ Միջին Արեւելքի բրիտ. նոր ընդհ. հրամանատարը որեւէ իշխանութիւն պիտի չունենայ անոնց վրայ :

Ճիպրալթար - Սուէզ հաղորդակցութեան ճամբան անգլ. հրամանատարութեան ենթակայ ըլլալով, Ամերիկացիները պաշտպանողական միջոցներ տրամադրելու պարտաւորութիւն չունին: Ֆրանսացիները եւ Իտալացիները, իրենց կարգին, պիտի ապահովեն սեփական հաղորդակցութեանց ճամբաները՝ Միջերկրականի մէջ :

Եւ վերջապէս, ծովային եւ ցամաքային ուժերու բրիտ. հրամանատարութիւն մը պիտի ստեղծուի Ճիպրալթարի մէջ :

Ինչքան ալ կաղ եւ թերի նկատուի այս կարգադրութիւնը, Լոնտոն եւ Ուաշինկթըն կը մտածեն, որ միակ միջոցը այս էր դրական լուծումի մը հասնելու համար :

Կը մնայ գիտնալ թէ՝ այս նոր կազմակերպութիւնը ի՞նչպէս պիտի գործէ պատերազմի մը պարագային :

Թ. Ա. Թ.

Դաշնակցութիւնը եւ իր պայքարը յանուն Հայաստանի ազատութեան

(Ե. եւ վերջին մաս)

1918 Թ. Մայիս 28ին յայտարարուեցաւ Հայոց ազգային հանրապետութեան անկախութիւնը: Ղեկավարները, եղաւ արդար իրաւունքով, Դաշնակցութեան յայտնի առաջնորդները, որոնք այնքան արիւն էին թափած հայկ. ազգային իղձերը իրականացնելու համար:

Թուրքիան 1918 Թ. յունիս 4ին Բաթումի դաշնագրով ճանաչեց հայկ. պետութիւնը, թէեւ շատ կրճատուած չորս կողմից, կազմուած միայն Երեւանի նահանգի մէկ մասից եւ Սեւան լճի շրջանից:

Դաշնակցական խումբերը յետոյ էլ շարունակեցին անհաւասար կռիւը Թուրքերի դէմ ինչպէս Զանգեզուրի լեռներում Անդրանիկի հրամանատարութեամբ, նոյնպէս եւ Բագուի շրջանում, ուր Ռոստոմ Զօրեանը զէնքերը վար դրաւ միայն 1918 Սեպտեմբերին :

Դաշնակիցների յաղթանակով բախտը կարճ ժամանակով ժպտաց Հայերին: 1919 Թ. սկիզբները Կարս եւ Ալեքսանդրապոլը (անշուշտ պիտի լինի Արտահանը, քանի որ Ալեքսանդրապոլը 1918-ին վերջերը արդէն Հայաստանի ձեռքն էր): Աւաղ, այդ ժամանակաշրջանին Հայերը կորցրել էին գրեթէ իրենց կէսը ...

Հայկական հանրապետութիւնը գլուխ ունենալով Դաշնակցական Քաջազնունին, Խատիսեանը, Օհանջանեանը եւ Վրացեանը երկար կեանք չունեցաւ:

1920 Թ. Օգոստոսին Սովետների կողմից հրաւիրուած Արեւելքի ժողովուրդների համաժողովում՝ Բագուի մէջ, ուր ներկայ էր նաեւ Էնվէր փաշան, Սովետները կնքեցին խաղաղութիւն (պիտի լինի փոխադարձ օգնութեան եւ գործակցութեան դաշնագիր, քանի որ Ռուսերը եւ Թուրքերը արդէն հաշտութիւն կնքած էին 1918ին, Պրեստ-Լիտովսկի մէջ):

1920 Թ. Դեկտեմբեր 2ին նոր արշաւանքի վախի տակ Թուրքերի կողմից, Հայերը հարկադրուեցան ստորագրելու Ալեքսանդրապոլի մէջ խաղաղութիւն Թուրքիայի հետ, զիջելով նորից Կարսը եւ Արտահանը Թուրքերին (այստեղ մոռցուած է հայ-թրքական պատերազմը 1920 Թ. Սեպտ. 23էն մինչեւ Նոյեմբերի վերջը):

Նոյն Դեկտեմբեր 2ին բոլշեւիկները յուծար-

Դաշնակցութեան Օրը
ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 20ին շաբաթ երեկոյ Սալ Ռամոյի մէջ, հոծ բազմութեամբ եւ մեծ խանդավառութեամբ տօնուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 61րդ տարեդարձը։

Դաշնակցականներու եւ համակիրներու հետ եկած էին նաեւ մեծ մասով չէզոք հայրենակիցներ, իրենց յարգանքի տուրքը տալու բոլոր այն յայտնի եւ անյայտ հերոսներու յիշատակին, որոնք իրենց անգին զոհաբերութեամբ՝ Հայուն պարգեւեցին հայրենիք մը եւ հայութեան ճակատին սրբեցին ստրկութեան արատը։

Եկած էին ողջունելու Դաշնակցութեան ներկայ աշխատանքները, լսելու անոր ջերմ խօսքը ապագայի մասին։

Օրուան նախագահ ընկեր Ս. Փողհանեանը համառօտ կերպով վերյիշեց Դաշնակցութեան անցեալի հերոսական գործունէութիւնը եւ մաղթեց որ շարունակուի մեր գոյութեան պայքարը, մինչեւ որ բոլորս վերադառնանք մեր պաշտելի հայրենիքը եւ տէր դառնանք մեր արդար իրաւունքներուն։

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցէին մեր շնորհալի սանուհիները, որոնք Օր. Սաղաթէլեանի եւ Գ. Տոստողրուեանի մասնակցութեամբ երգեցին «Մարսէյյէզ»ը եւ «Մշակ Բանուոր»ը, հանդէսին բացման առիթով։

Օր. Սաղաթէլեան որ մեր հանդէսներուն փայլը կ'աւելցնէ միշտ, այս անգամ ալ իր նուագով (դաշնակ) ջերմ ծափեր խլեց հանդիսականներէն։

Ֆրանսացի ընկերվարականներու կողմէ camarade Thiery, իրենց ֆէտէրասիոնին ողջոյնները հաղորդեց Դաշնակցութեան Օրուայ առթիւ հայ ժողովուրդին։

Կրընօպլէն յատկապէս հրաւիրուած էր ծանօթ երգչուհի Օր. Տէր Կոմսեան որ ջերմ ծափերու տակ երգեց երեք յաջորդական երգեր, որոնք ջերմ ընդունելութեան արժանացան։ Օր. Տէր Կոմսեանին դաշնակով կ'ընկերանար Օր. Սաղաթէլեան։

Շատ յաջող արտասանութիւններ ըրին Օր. Օր. Շուշանիկ Յակոբեան Գորտոյէն եւ Արփինէ Թուլթեան։

Մեր երիտասարդ ջութակահարը Գ. Տոստողրուեան նուագեց «Մայր Արաքսի»ն, «Անոյշ Աղջիկ» եւ «Կռունկ»ը։ Ծանօթ դերասան Հայկասար արտասանեց Յով. Թումանեանի «Երկրում»։ Ժողովուրդը իր գնահատութիւնը յայտնեց բուռն ծափերով։

Վերջին խօսքը տրուեցաւ օրուան բանախօսին, ընկերուհի Էլէն Բիւզանդին։ Բանախօսուհին յեղափոխականի մը թափով, ըսաւ։

Ի՞նչն է այն գաղտնիքը որ Դաշնակցութիւնը միշտ կայ ապրում է ան եւ ինչո՞ւ է ապրում։ Դաշնակցութիւնը հայ եկեղեցիի կողքին, Հայոց պատմութեան մէջ իր տեղը գրաւած է այսօր։ Կուսակցութիւն լինելով հանդերձ, նա մի դաւանանք է դարձել մեր իրականութեան մէջ։ Դաշնակցութիւնը ներկայացնում է ինքը, հայ ժողովուրդը։ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը պայքարեց հայ ժողովրդի փրկութեան համար եւ Հայուն պարգեւեց ազատ հայրենիք։ Այդ երէկ էր։ Իսկ այսօր դարձեալ հայ ժողովուրդի գոյութեան համար է պայքարում Դաշնակցութիւնը, հիմնելով եկեղեցի, դպրոց, միութիւն, որպէսզի Հայը Հայուն կապուած մնայ, միասնաբար պայքարելու համար վտանգի դէմ։ Խորհրդային երկրից դուրս հանուած բոլոր քաղաքական կուսակցութիւններէն Դաշնակցութիւնն է ամէնէն կենսունակը, ամէնէն գործօնը։ Ապացոյց Սով. Հայաստանի մամուլի եւ ճայնասփիւռի ամէնօրեայ աղմուկը անոր դէմ։ Ան կայ ուրեմն Հայաստանի կառավարութեան համար։ Այն Հայը որ ցանկանում է Հայաստանը տեսնել բոլոր Հայերու հայրենիքը, ուրեմն այդ Հայը պէտք է որ Դաշնակցական լինի եւ ոչ թէ Դաշնակցութեան հակառակորդ։ (Ծափեր)։

Ամերիկահայ գաղութէն մի քանի օրինակներով վերջացուց իր դեղեցիկ բանախօսութիւնը։

Նախագահը իր շնորհակալութեան խօսքերով փակեց հանդէսը։

╳ Հանդէսէն վերջ Ցօններու սրահին մէջ տեղի ունեցաւ ընկերահամակրական խնջոյք մը։ Ազգային յեղափոխական երգերով խանդավառուած, ջերմ մթնոլորտի մը մէջ մեր տօնը շարունակուեցաւ մինչեւ լոյս։

Երիտասարդ - ուհիներ, Նոր Սերնդական թէ վեթերան ընկեր, բոլորը անվերապահ ու մտերմիկ մասնակցեցան ուրախութեան իրենց երգերով ու պարերով։ Ու մեր օրը անցաւ նոր յոյս, նոր աւիւն ներարկելով բոլորիս։

ԱՐԱՄ ԹԱԹՈՒԼԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
« Յ Ա Ռ Ա Ջ » Ը

քի ենթարկեցին Հայաստանի հանրապետութիւնը, ստեղծելով Խորհրդ. Հայաստան եւ մաս կազմելով, իբրեւ գաւառ, Խորհրդ. Ռուսաստանի։

Դաշնակցութիւնը, Սովետների կողմից օրէնքից դուրս հռչակուած, երկար տարիներ վարած է եւ մը վարէ հրապարակային պայքար սովետական վարչակարգի դէմ։Պարբերական ընտրութիւնները հայ ժողովուրդի 1921ին, 1922ին, 1931ին եւ 1933ին (?) ցոյց տուին, որ Հայերը չեն հաշտուած եւ երբեք չեն հաշտուիր սովետ. տարկութեան հետ եւ Սովետ. Հայաստանը չեն ընդունում իբրեւ իրենց հայրենիք, ինչպէս այդ ուզում են ցոյց տալ արտասահմանում բոլշեւիկ գործակալները։

Ներկայիս Դաշնակցութեան ութը դեկավարներն եր գտնւում են արտասահմանում առաջուայ պէս, ինչպէս տարիներ առաջ, ղեկավարում են հայ ազգային շարժումը ամբողջ աշխարհում, ուր ապրում են Հայերը։

Ներգաղթի խաբեբայիր ղիտաղերցումից յետոյ, խաբէութիւն, որ այնքան զոհեր խլեց, ամբողջ հայ ժողովուրդը իր վստահութիւնը յայտնեց Դաշնակցական կազմակերպութեան որ միշտ կը մնայ պահակը հայկական ազգային ձգտումների եւ ներկայիս հանդիսանում է անհաշտ թշնամին Սովետների։

Թարգմ. Ա. ՇԱՐԿԻ

Գաղութէ գաղութ

ԳԱՂՏԱՏԻ հայ գաղութը ինչպէս Իրաքի միւս գաղութները, կը գրէ Գ. Ծիծպաշեան «Ազդակ»ի մէջ, բարգաւաճ եւ լաւ վիճակ մը ունի։ Երիտ. միութիւններ, Հ. Մ. Ը. Մ., Հայ Երիտասարդաց, Կարօտելոց, մարզական եւ այլ անուններով բոլորն ալ իրենց կարելի սահմաններուն մէջ կ'աշխատին երիտասարդութիւնը պահել Հայ։ Հայ Կարօտելոցը որ աւելի Տիկնանց Միութիւն մըն է, Օգնութեան Խաչն է։ Շատ լաւ կը գործէ։ Իրաքի մէջ կառավարութեան կողմէ արտօնեալ հայ կուսակցութիւն չկայ։ Հայ գաղութը ամէն տարի կը տօնէ Մայիս 28ը եւ միւս ազգային տօները մեծ-շուքով եւ հրապարակով։ Իրաքի մէջ դեռ շատ մը հայկական սովորութիւններ վառ են ժողովուրդին մէջ։ Գրեթէ բոլորն ալ հայախօս են, բացի նոր սերունդէն որ երբեմն արաբերէն կը խօսի։ Հիւրասէր են եւ մեծ յարգանք ունին դէպի ուսումն ու ուսուցիչը։ Կէլէնի, Սարտ Զէնկինի մէջ շատ Հայեր կեդրոնացած են։ Գաղտատի մէջ Հայերը սիրուած են Արաբներէն եւ ունին ազդեցիկ մարդիկ՝ կառավարական շրջանակներու մէջ։ Դպրոցն ու եկեղեցին լաւ վիճակի մէջ են։ Դպրոցներէն Սվաճեանն ալ ունի վեցէ աւելի դասարաններ։ Կան նաեւ օտար կրթական հաստատութիւններ ուր կը յաճախեն մաս մը հայ աշակերտներ։ Զկան հոս ալ երիտասարդներուն մէջ տհօրէններ, հայ դպրոցներու, կուսակցական երիտասարդ ղեկավարներ։ Գաղտատի մէջ պէտքը շատ զգալի է եւ աչքերը յառած են Պէյրութի Ճեմարանը։

╳ ՔԷՐՔՈՒՔԻ հայ ժողովուրդին մեծ մասը Վանեցի է։ Մեծ թիւ կը կազմեն նաեւ Ուրֆացիները, կան նաեւ փոքրաթիւ Երզնկացիներ եւ Կիլիկեցիներ։ 275 տուն հայ կայ։ Ունին դպրոց մը «Խրիմեան ազգային երկսեռ վարժարան»։ Հինգ դասարաններով եւ մանկապարտէզով, 247 երկսեռ աշակերտներ ունի։ Դպրոցի կողքին մատուռը շատ փոքր է տեղւոյն հայ գաղութին։ Քէրքուք քահանայ չունի։ Անոնք իրենց մեռելները թաղել կուտան ասորի քահանայի, երբեմն ալ առանց անոր։ Երբեմն Գաղտատէն կ'երթան Տէր Գուրգէն Գուտուլեան եւ Տէր Օրջանեան քահանաները, իսկ Մուսուլէն Տէր Խորէնը։ Կայ ակումբ մը որ կը պատկանի թէ ծերին եւ թէ երիտասարդին։ Դպրոցը, եկեղեցին եւ ակումբը խարխուլ վիճակի մէջ են։ Երիտասարդական միակ միութիւնը Կարօտելոցի մարզականն է, որ ունի ֆութպոլի, վօլէյպոլի եւ փինկփոնկի խումբեր։ Մարզականը ունի գրադարան մը։ Բազմաթիւ աշակերտներ կը պահէ իրր սան դպրոցին մէջ։ Մեծ դեր կը խաղայ գաղութին մէջ։ Կուսակցութիւնները հոս ալ արգիլուած են, բայց կը զգաս Դաշնակցութեան շունչը։ Կայ նաեւ հինգ հոգիէ բաղկացած թաղական խորհուրդ մը։ Գաղութը բարեկեցիկ է։ Այ. Փի. Սի.ի մէջ կան մեծ դիրքի հասած Հայեր, ինչպէս եւ կառավարական շրջանակներու մէջ։

ՏԱՃԱՏ վրդ. Ուրֆալեան՝ Ճէզիրէի առաջ. փոխանորդը ծայրդնութեան աստիճան տրացած է Բերիոյ առաջնորդ Զարեհ եպիսկ. Փայասլեանի կողմէ։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (5)

Դ Ա Ր Ձ Ը

Բ.

— Հոգեւորականութեան դարերը անցած են, բարեկամս։ Եւ բնական մահուան դէմ բժշկութիւն չկայ։ Կ'ընդունիմ որ այս կամ այն անհատը իր բնածին տաղանդով կամ իր բնաւորութեան բարձրութեամբ օգուտ կրնայ տալ նաեւ իբրեւ հոգեւորական, ինչպէս նաեւ ուրիշ որեւէ կոչման մէջ պիտի տար։ Բայց այդ միշտ ալ բացառիկ անհատական տեսքը ինչ ալ որ ըլլան, հոգեւորականութիւնը իբրեւ ամբողջութիւն մը առած՝ ապրած է իր ժամանակը։ Անիկա հիմա յետադիմական գործօն մըն է իր էութեամբը, որ ոչ նորել կարելի է, ոչ բարձրացնել։

— Ինչո՞ւ այդպէս կը կարծէք — հարցուց երիտասարդը բողոքի շեշտով մը։

Այս միջոցին՝ արդէն երրորդ անգամ, աղջիկը մտաւ սենեակ, եւ սամաւարէն իրեն բաժակ մը թէյ լեցնելով առանց անոնց խօսակցութիւնը ընդհատելուն կարեւորութիւն տալու՝ դարձաւ Քանեանին։

— Լսեցի՞ր, Կոլեա, Գայեանէն ծներ է։

— Միթէ.— բացականչեց մարդը զարմացած։

— Մարին դեռ քեզ չըսա՞ւ, քիչ մը առաջ նամակ մը բերաւ։ Եւ ի հարկէ նորէն մեռած։ Ասկէ ամիսներ առաջ, ես դեռ նոր էի եկեր Ալեքսանդրապոլ որ քիչ էր մնացեր նորէն պիտի վիժէր, արդէն ոչ ինքը խելք ունի, ոչ մարդը։

Անոնք զաւակ ունենալու չեն, պարապ բան է, թող քսան տարի սպասեն։

— Խեղճ կին, ատ ալ անոր բախտը.— բացականչեց Տիկինը ցաւակցաբար։

— Բախտ, ի՜նչ բախտ, ըսէ ապուշութիւն, ըսէ տգիտութիւն — պատասխանեց Շուշանիկ բարկացած ու նստաւ իր թէյի բաժակին առջեւը։

Բացաւ հետը բերած ռուսերէն ամսագրի մը համարը, դրաւ սեղանին եւ սկսաւ թերթել։

Վարդապետցուն տեսակ մը ամչցած ու անյարմար զգացումով կը նայէր աղջկան։ «Սա ի՜նչ տեսակի մարդիկ էին»։

— Ի՞նչ կ'ըսէի.— դարձաւ Քանեան երիտասարդին, հա, ըսել կ'ուզէի, որ մեր ժամանակի ձգտումն է արթնցնել մարդկութիւնը հանդերձեալ կեանքի տափակ երեւակայութիւններէն, բարձրացնել մարդու իր անձին վրայ ունեցած ինքնավստահութիւնը մէկդի նետելով բոլոր գերբնական հաւատալիքները, չար ու բարի ոգիները, արքայութիւնները, գիտակցութիւն ու հպարտութիւն ներշնչել մարդուն իր ուժերուն ու կարողութեան վրայ հասկցնել որ բնութենէն դուրս ոչինչ չկայ, որ մարդն ու ընկերութիւնն ալ այդ բնութեան մէկ մասն է։ Եւ յառաջդիմութիւն, քաղաքակրթութիւն ըսուածն ալ ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ ուսումնասիրել ու իրեն օգտին ծառայեցնել բնութիւնը, բնութիւնը որ մեր մէջ է, բնութիւնը որ մեր շուրջն է։ Արդ, բարեկամս, եթէ ձեր նոր խումբի քարոզածն ալ աս պիտի ըլլայ այլեւս ինչ հոգեւորական, իսկ եթէ նորէն հին աւանդական երգերը պիտի կրկնէք այն ատեն դուք ալ խոչընդոտ մըն էք ժողովուրդի հասունացման։

Սիրաքեան գլուխը կախ՝ թէյի գդալին հետ կը խաղար։ Տեսակ մը լարում դրոշմուած էր իր դէմքին ու գրաւիչ, ազնուական բան մը կար դիմագծերու այդ կծկումին մէջ։

Օրիորդը գիրքը թողած, ճակտին տակէն տղուն կը նայէր չէշտակի, նախ անդիտակից եւ մեքենական էր իր նայուածքը, բայց շուտով սկսաւ ուշադրութեամբ դիտել այդ նիհար տժգոյն դէմքը ու յանկարծ խղճաց։

«Խեղճ տղայ» մտածեց ինքնին ու նորէն կախեց գլուխը գիրքին վրայ։

— Կը չափազանցէք,— ըսաւ վերջապէս տղան՝ թեթեւ մը դէմքը դէպի խօսակիցը դարձնելով — նախ կը մոռնաք մեր արդի պատմութեան պայմանները, բազմաթիւ հաւաքական գործեր կան որոնք սերտ կապուած են հոգեւորականութեան հետ, երկրորդ ալ դուք շատ անիրաւ կը վարուիք, երբ մտաւոր զարգացման տէր ու որոշ ձգտումներով նոր հոգեւորականները հիներուն հետ միասին մէկ ջուրով լուալ կ'ուզէք։

— Ներեցէք, երիտասարդ բարեկամս, բայց եթէ իմ անձնական զգացումս լսել կ'ուզէք ձեր այդ կրթուած կրօնաւորները իմ վրաս շատ աւելի անախորժ տպաւորութիւն կ'ընեն, քան գուցէ հիները։ Կրօնաւորութիւնը հաւատքի ու միամիտ զգացումներու վրայ միայն կրնայ հիմնուած ըլլալ, բարձր ուսումնականութիւնըմէջեկածին պէս կամ կը քայքայուի, կամ դէպի ճիզուիթութիւն կը տանի։

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

Թիւը եւ առաւել եւս վտանգել դիրքը Մեծն Բրիտանիայի մը, որուն ազդեցութիւնը այսօր ինկած է «իր ազատագրած փոքր ազգերու» կարգին :

Ցամենայն դէպս, ով ալ ըլլայ պարտեալը, երաւունք չունի քանդելու օրինաւոր կերպով ընտրուած կառավարութեան գործը: Երկու կողմերն ալ համաձայնած են հիմնական միութեան պահպանման :

Մար. Թիթոյի յայտարարութիւնը

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻԱ ՈՒԺ ՊԻՏԻ ՏԱՅ ՄԱԿԻՆ

Միացեալ ազգերու օրուան առթիւ, Մար. Թիթօ յայտարարեց թէ՝ կազմակերպութեան մինչեւ այժմ կրած ձախողութիւնները, պէտք չէ պակսեցնէ վստահութիւնը, զոր պարտինք իրեն ընծայել:

« Վստահութեան պակասը, շարունակեց Եուկոսլաւիոյ դիկտատորը, սպառնալիքն իսկ պիտի ըլլայ այդ կազմակերպութեան գոյութեան, ինչ որ կրնայ աղիտաբեր հետեւանք ունենալ մարդկութեան համար»:

Մար. Թիթօ հաւաստեց թէ Եուկոսլաւիա ուժ պիտի տայ ՄԱԿին: Միացեալ ազգերու սեղանին վրայ դրուած ամենակարեւոր կէտը անբաւականօրէն զարգացած նահանգներու հարցն է: Պէտք է ջանք թափուի լուծելու միջազգային գործակցութեամբ :

ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ ՊԻՏԻ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԻ ԱՌԱՆՑ ԱՐԱԲ. ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԵԱՆ

Դաշնակիցները պիտի իմացնեն Իսրայէլի եւ արաբ. երկիրներուն, որ առ այժմ իրենց դիմում պիտի չըլլայ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան կազմակերպման համար: Այս որոշումը տրուած է անոր համար որ արաբ. միւս երկիրներն ալ Եգիպտոսի դիրքը բռնած են, ինչպէս կը հետեւի Սուրիոյ արտ. գործոց նախարարին ելոյթէն:

Միջին Արեւելքի երկիրներուն վարիչները յաճախ կրկնեցին թէ իրենք զիրենք վտանգուած չեն զգար Ռուսիայէն: Անոնք կը մեղադրեն աւելի Անգլիան եւ Մ. Նահանգները, որ՝ իրենց ստեղծած Իսրայէլի կառավարութեան ուժ կու տան, ինչ որ իրենց նոյնքան վտանգաւոր է, որքան Խորհ. Միութիւնը արեւմտեան Եւրոպայի համար :

Իսրայէլի եւ արաբական երկիրներու ներկայացուցիչները կը բանակցին Փարիզի մէջ, մէկ քանի շաբաթէ ի վեր, առանց ոեւէ յառաջդիմութեան: Անգլիացիները արաբ. երկիրները տիրաբար վարելէ ետք, այժմ խոր յուսախաբութեան մը կ'ենթարկուին անոնց հակաբրիտ. ելոյթները տեսնելով :

Ըստ Լոնտոնի մամուլին, պատճառը անոնց ստորակայութիւնը, տնտեսական եւ արհեստագիտական անբաւարարութիւնն է: Հետեւաբար չեն կրնար վստահիլ այդ երկիրներուն, քանի իրենց ընկերային եւ ճարտարարուեստական բարեշրջութեան մէջ աւելի բարձր մակարդակի մը չեն հասած ։

Տարակոյս չկայ թէ Արաբները անկարող են իրենք զիրենք պաշտպանելու, դիտել կու տայ ֆրանսական կիսապաշտօնական օրկանը, ուրեմն իրենց կը մնայ համաձայնութեան գալ Միջին Արեւելքն ու Հիւս. Ափրիկէն պաշտպանելու համար: Այս յայտագիրը առժամեայ է, որովհետեւ ոչ կարելի է բռնադատել, ոչ ալ պարզապէս գործակցութիւնը մերժող պետութեան: Նախընտրելի է սպասել: Թերեւս արաբական երկիրները աւելի պէտք պիտի ունենան արեւմտեան պետութեանց աջակցութեան քան թէ ասոնք իրենց :

ԵՏՆԱՆ անցեալ գիշեր բորբոքած է: Լավայի երեք յորձանքներ յամրագին կ'իջնեն դաշտավարէն, հետեւելով նախորդ բորբոքումներու հետքերուն : Իտալ. կառավարութիւնը միջոցներ ձեռք առած է պարպելու շրջակայ գիւղերը :

ԴԱՄԱՍԿՈՍԷՆ եկած հեռագիր մը կ'իմացնէ թէ վարչապետ Հասան Հաքիմ փաշա հրաժարած է ,արտ. նախարար Պ. Աթաշիի յայտարարութեան պատճառով, որուն մասին երէկ գրած էինք :

Պետրոս Շմաւոնեան, Օր. Մառի Շմաւոնեան, Տէր եւ Տիկին Ց. Գայիշեան, Տիկին Հ. Շմաւոնեան, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Շմաւոնեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկ. Նշան Շմաւոնեան եւ զաւակները, Տէր և Տիկ. Շմաւոն Շմաւոնեան եւ զաւակները, ինչպէս նաեւ Զալկըեան, Թրավէր, Աղամեան եւ Մերսիէ ընտանիքները եւ բոլոր ազգականները սրտի խորունկ կսկիծով կը ծանուցանեն, իրենց կնոջ, մօր, հարսին եւ ազգականուհիին

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ՇՄԱՒՈՆԵԱՆԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, 13 Rue de l'Industrie, Paris (13), 42 տարեկան հասակին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այսօր ուրբաթ, ժամը 14ը քառորդ անցած: Պիտի հաւաքուին հանգուցեալին բնակարանը: Թաղումը Thiais - Parisienի գերեզմանատունը :

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ

Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներու : Կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէս օրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Place Panthéon :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Ց. Եղիազարեան :

Ողջերթ՝ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի, տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտասանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ :

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտնի սիրուած երգչուհի՝

ՏԻԿԻՆ ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ մեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով :

Ճոխ պիւֆէ Մուտք 100 ֆր.

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24ԻՆ :

Գաղա տ'Իտալիա սրահին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Պատուոյ նախագահութեամբ M. ED. DEPREUXի (député de la Seine et Maire de Sceaux):

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Ց. Եղիազարեան

Գեղարուեստական ճոխ բաժինին կը մասնակցին Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆի, ռուսական պալէի խումբէն IRENA GRJEBINA, ROSTOM եւ HELENE ZERETELLI, եւ արտասանութիւններ, երգեր երիտասարդ Նոր Սերնդականներէ :

Պարեր մինչեւ լոյս ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆի նուագախումբով : Գիները ժողովրդական

×

ՎԻԷՆ Յետաձգուած է Նոյ. 4ին :

×

ԿՐԸՆՈԲԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ :

Armenoville սրահին մէջ, ժամը 15.30ին :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկ. Ց. ՊԱՊԻԿԵԱՆ :

Մինչեւ կէս գիշեր եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով:

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտեմբերին, շաբաթ երեկոյ

Կը խօսի Ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ Նոյեմբեր 4ին, (կիրակի)

ԱՅՑ ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վարչութիւնը կը կազմակերպէ այցելութիւն մը՝ Փէր-լաշէզի գերեզմանատունը, մեր մեծ մեռելներու շիրիմներուն: Հաւաքուիլ ժամը 3ին Անդրանիկի դամբարանին առջեւ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տարաբախտ ԿԱՐԳԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան առթիւ, Լիոնէն Պ. Յակոբ Վարժապետեան ցաւակցութիւն կը յայտնէ այրի Տիկին Բարուհի Փափազեանի եւ Շ. Նարդունիի, ու փոխան ծաղկեպսակի հազար ֆր. կը նուիրէ «Հայ - Բոյժ»ի ֆոնտին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Այրի Տիկին Բարուհի Փափազեան եւ զաւակը Սուրէնիկ, ինչպէս եւ Շ. Նարդունի շնորհակալութիւն կը յայտնեն «Յառաջ»ի եւ արտասահմանի մամուլին, Կապոյտ Խաչին եւ Հ. Ց. Դ. մարմիններուն, եւ ամէն անոնց որ գրաւոր ու բերանացի ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, հօր եւ փեսին՝ տարաբախտ ԿԱՐԳԻՍ ՓԱՓԱԶԵԱՆի մահուան առթիւ :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

Մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն

Կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն իրենց հաշիւները կարգադրել մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՎԵՐՋ: Նոյեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրին բոլոր պարտք ունեցող բաժանորդներու թերթերը:

Որ եւ է ծանուցում նկատի չառնուիր երբ վճարուած չէ:

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու կամ ձրի ծանուցում դնելու ։

Անգամ մը եւս կը խնդրուի դիւրացնել իր գործառնութիւնները : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. Րաֆֆի խումբի ժողովը այս Ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին սովորական հաւաքատեղին:

Հ. Ց. Դ. ԳԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆի «Արծիւ» ենթակոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, 17 rue Ampère, Cachan:

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Ց. Դ. «Սեւակ» խումբի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 6ին, ընկ. Լ. Տէր Մինասեանի բնակարանը, 14 rue de Vienne:

Հ. Ց. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Հայոց մատուռին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Տիկ. Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպ. Հայր. Միութեան ժողովը 4 Նոյ. կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 3.30ին, 48 Bld. d'Athenes (նախկին Bld. Dugommier) Hotel Normandie ներքնասրահին մէջ:Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի ։

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 ֆր., Տարի. 2200, Արտ. 3000 ֆր.

Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63

Samedi 27 Octobre 1951 Շաբաթ 27 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6596-Նոր շրջան թիւ 2007

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂՆԵՐՈՒ ՏԵՂԸ

Զարմանք տեսք է տեսնել թէ հին սերունդի վաստակաւոր դէմքերը մէկիկ մէկիկ կ'անհետանան, անդարմանելի պարապ մը ձգելով իրենց տեղը: Արդէն մեծ չէր անոնց թիւը, 1915ի սպանդը վաղաժամօրէն հնձած էր արեւմտահայ մտաւորականութեան ընտրանին: Քանի մը հրաշքով փրկուածներն ալ իրենց աչքերը կը փակեն տարագրութեան մէջ, տարիներու բեռը իրենց ուսին:

Անցնող հնգամեակի ընթացքին սուգը բնաւ պակաս չեղաւ մեր ժողովուրդի վրայէն, թերթերը շարունակ գուժեցին մեծանուն հեղինակութեան մը մահը՝ կրթական, գրական, հանրային եւ կրօնական ասպարէզներէն:

Մահը բնութեան օրէնքն է, երբ հասուն տարիքի մէջ վրայ կը հասնի: Ափսոսանքներն ու արցունքները ոեւէ օգուտ չունին: Այս ճշմարտութիւնը, Քրիստոսէ մօտ տասը դար առաջ, Հոմերոս գեղեցկօրէն արտայայտած է «Ոդիսական»ի մէջ «մարդկային սերունդները տերեւներու կը նմանին: Աշնան հովը կը տանի զանոնք եւ նոր եղանակի սկիզբը ուրիշ տերեւներ կը բուսնին ծառերուն վրայ՝ բնութեան վերածաղկող զօրութեամբ: Մարդիկն ալ, նոյն ձեւով, կ'երթան ու կուգան»:

Այսպէս ըլլալով հանդերձ, իւրաքանչիւր արժէքաւոր անհատի կորուստը ծանր հարուած մըն է միշտ հաւաքականութեան համար, երբ մանաւանդ անհետացողներու տեղը գրաւող արժանաւոր յաջորդներ կը պակսին:

Գաղթաշխարհի մեր պայմանները նպաստաւոր չեն՝ հիներու արժէքով եւ կարողութեամբ ուժեր հասցնելու: Հայրենի հողէն հեռու, ոչ ներշնչող մթնոլորտ կը գտնենք, ոչ ալ բաւարար թիւով բարձրագոյն հայ վարժարաններ: Այս պատճառով, ներկայիս ամէնէն շատ պակսող բանը հայեցի շունչով տոգորուած եւ հայ մշակոյթի հմտութեամբ զինուած երիտասարդ մտաւորականներ են, որոնք բնական ձեւով մը պիտի լեցնէին անհետացողներու տեղը, ինչպէս կը պատահի աւելի բախտաւոր ազգերու մէջ:

Ծանր խնդիր մը կը դնէ այս երեւոյթը հայ իրականութեան առջեւ: Երթալով կը շեշտուի վարիչ դէմքերու պակասը: Հատ ու կտոր մեր վարժարաններուն համար ձեռնհաս կրթական մշակներ կը փնտռենք եւ չենք գտներ. հայ եկեղեցին արժանաւոր կրօնապետներու պակասէն կը տառապի: Հայ գրականութեան անդաստանը պերճող հեղինակութիւններ, մանաւորաբար պատմագիտութեան, լեզուաբանութեան, բանասիրութեան մարզին եւ հրապարակագրութեան մէջ մատի վրայ կը հաշուուին: Հանրային գործերու ղեկավարութիւնը նոյնպէս սկսած է կաղալ՝ նուիրուած եւ հաւատաւոր գործիչներու անբաւարարութեան պատճառով:

Ո՞վ պիտի լեցնէ անվերադարձ մեկնողներու բացը, եթէ ոչ նոր սերունդը:

Խօսքով եւ յաւակնոտ փառասիրութիւններով կարելի չէ ոչ արդիւնք ձեռք բերել եւ ոչ ալ արժանաւոր յաջորդ հանդիսանալ բազմափորձ եւ բազմավաստակ հիներուն:

Ցարդանք պարտադրելու, դիրք գրաւելու եւ բեղմնաւոր հետք ձգելու առաջին պայմանն է լուրջ պատրաստութիւն ձեռք բերել, ինչպէս նաեւ անշահախնդիր նուիրում ցոյց տալ ազգային արժէքներու հանդէպ: Աշխատանքի սէրը եւ հայրենասիրական անկեղծ ոգին մինչեւ որ իրար չմիանան՝ անհատը չեն կրնար բարձրացնել հանրային գործերու ղեկավարութեան: Բախտախնդրութեամբ բարձրացողներուն յաջողութիւնը վաղանցուկ է միշտ:

Դիւրին չէ «մարդ» պատրաստելը ներկայ պայմաններուն մէջ, ուր կ'ապրինք: Մանաւանդ Հայ Մարդ, որ բնականօրէն պէտք է աճէր հայրենի հողին աւիշը ծծելով եւ մեր լեռներուն խորհուրդը ներապրելով:

Կրթական, գրական, կրօնական, ազգային եւ կուսակցական բոլոր ասպարէզներուն համար վարիչ դէմքերու պէտքը ունինք: Հայ հոգիով եւ առողջ նկարագրով ձեռնհաս դէմքերու, որոնք հիներուն բացակայութիւնը զգալի չընեն:

Խօսքը երիտասարդութեան կը պատկանի, ասպարէզը բաց է եւ դիրքերը՝ մարդու կարօտ:

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ԱԶԴԱԿԻ

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՌԻՒԾԻ ԿԱԹ Է ԾԾԱԾ ...

61 Տարեկա՞ն ...:

«Ծերութեան ափն է» ... պիտի ըսեն ոմանք: Կարելի՞ է արդեօք «ծերացած է» ըսել հայ ժողովուրդին համար, որ մշտադալար ու միշտ կենսունակ, զարմանք կը պատճառէ բոլորին: Տառապանքն է թերեւս անոր զաղտնիքը: Քաղաքական վերիվայրումներու, կրկնակ պատերազմներու, տարագրութեան ծանր պայմաններու տակ հայ ժողովուրդը միշտ նորոգուեցաւ, ինքն իրմով բազմապատկուեցաւ, տասն անգամ ծայրէն սկսաւ, ու տասն անգամ գլուխը վեր առաւ ապրելու, տոկալու եւ յարատեւելու վճռական կամքով:

Ահա՛ եւ իր մեծ կուսակցութիւնը, Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, իր ծոցէն ծնած, իր կաթովը սնած, իրեն հետ լացած զաւն ու ծանր օրերուն, իրեն հետ ուրախ հազուագիւտ առիթներով:

Ինկած ու ելած իր ժողովուրդին հետ, բաժնած անոր աղին ու լեղին. անոր պէս ու անոր չափ կենդանի է ան, միշտ երիտասարդ եւ միշտ գործելու ընդունակ:

«Քաղաքական կազմակերպուած միտքն է որ մեզ հայրենիք մը տուաւ» կ'ըսէր ոչ-դաշնակցական գործիչ մը: Ո՞վ կազմակերպեց Հայը քաղաքականապէս, ո՞վ տուաւ անոր ազգի մը դիմագիծը որ դիտցաւ պայքարիլ, արդարութիւն աղաղակել եւ ձեւակերպել իր անժխտելի իրաւունքը: Եւ ո՞վ է որ մինչեւ այսօր ալ կը ներկայանայ մեր ժողովուրդին չլուծուած դատին պաշտպանն ու փաստաբանը:

Եթէ այս ըլլար միայն Դաշնակցութեան առաքինութիւնը, եթէ պարկեշտօրէն ընդունէինք որ 1919էն ի վեր գոյութիւն ունեցող մեր հայրենիքը իր չարքաշ, անձնուէր ու յամառ աշխատանքին արդիւնքն է, բաւական չէ՞ր արդեօք որպէսզի իր վաթսուն տարիներու փաստակին առջեւ յարգանքով կանգ առնէինք:

Ի՞նչպէս ըսել որ, 61 տարեկան ... ծերութեան ափն է Ան, երբ գիտենք թէ, իր մայրը, հայ ժողովուրդը, իր առիւծի կաթովն է սնուցեր զայն իր ծոցին մէջ, իր ջերմ սրտին վրայ մեծցուցեր, զայն դարձուցեր իրեն նման համակ կորով ու համակ կամք:

ՍՕՍԻ

ՎԱՏԻԿԱՆ ԿԸ ՀԵՐՔԷ ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻՆ ՎԵՐԱԳՐՈՒՄՆԵՐԸ

Կոմս Ճիուզէփա Տելլա Թորէ խմբագրական մը գրած է «Օպսերվաթորէ Ռոմանօ»ի մէջ, զօր. Քլերքի անուանման առթիւ, Մոսկուայի ձայնասփիւռին եւ ձախակողմեան թերթերուն մեկնաբանութիւնները հերքելու համար:

Վատիկանի պաշտօնաթերթը «դաժնիկ եւ զըրպարտիչ անուանարկում» մը կ'որակէ այդ վերագրումները, որոնց համաձայն այդ նշանակումը հնարք մըն է հետապնդելու նոր պատերազմի մը տենչը, գործակցութեամբ «լրտեսական կեդրոն» Վատիկանի:

Ցիշելով վկայութիւնը «խաղաղութեան կողմնակիցներուն», որոնք Պապին ուղղուած նամակով կը ճանչնային քահանայապետին գործը ի նըպաստ խաղաղութեան, «Օպսերվաթորէ Ռոմանօ» կը ջատագովէ Եկեղեցւոյ Պապերուն կողմէ կատարուած խաղաղասիրական դերը, առաջքն առնելու կամ կարճեցնելու համար երկու վերջին պատերազմները:

Վատիկանի օրկանը կը պնդէ այն գաղափարին վրայ, որ եկեղեցին ոեւէ շահ չունի որ նոր պատերազմ մը բզքտէ աշխարհը, որովհետեւ առաջինը պիտի ըլլայ ինք որ կենդանի մսին վրայ պիտի կրէ հետեւանքները, ինչպէս ցոյց կուտայ նոր փորձառութիւն մը:

«Բայց, կ'եզրակացնէ յօդուածագիրը, միանգամընդմիշտ պէտք է քաջութիւն ունենանք յայտնելու, որ պայքար կը մղուի եկեղեցիին դէմ, որովհետեւ համայնավարական մտածումն եւ վարդապետութիւնը կը պարտադրեն, որովհետեւ հաւատքը քանդելի պատնէշ մըն է: Թող ուղղամտութիւն ունենանք ճանչնալու, որպէսզի ստիպուած չըլլանք դիմելու ստայօդ ըլլալու չափ անճշմարտանման պատրուակներու, որոնք ասպարէզ պիտի կարդային տիեզերական ողջմտութեան»:

Անգլիոյ ընտրութիւնները

ՉԸՐՉԻԼ ՀԱՒԱՆԱԿԱՆ Է ՈՐ ՇԱՀԻ

Երէկ առտու կանուխ սկսան երեսփ. ընտրութիւնները Անգլիոյ մէջ: Նորին Վեհափառութեան քաղաքացիները, իրենց «Պրեքֆաստ»ը կուլ տուած պահուն, վերջին ակնարկ մըն ալ նետեցին Չըրչիլի ճառին վրայ: «Տէյլի Միրըր» խոշոր պատկեր մը զետեղած էր առաջին էջին վրայ. մարդ մը խոշոր ատրճանակ մը բռնած ձեռքը, վրան գրուած աշխատաւորականներու կարգախօսը — Ո՞վ պիտի քաշէ ըլթակը ...

Ժամը 7էն սկսեալ ժողովուրդը սկսաւ դիմել դէպի քուէտուփերը, առաջին առթիւ կաթնավաճառները, շարժավարները, բեռնակիրները եւ շոգեկառքի պաշտօնեաները: Մանաւոր գործիչներ դրուած են իւրաքանչիւր շրջանակի ընտրական դիւանի դրան առջեւ, իրենց քուէն նետող քաղաքացիներու անունն ու հասցէն արձանագրելու համար:

Գ. Էթլի ժամը 9ին Ուէսթմինսթրի ընտրական շրջանակը գնաց, Քեքսթըն Հոլ, քաղաքացիական իր պարտականութիւնը կատարելու համար: Կառքը կը վարէր վարչապետին կինը. անոնց հետ էին նաեւ տղան եւ երկու աղջիկները, որոնք բոլորն ալ կարմիր եւ դեղին վարդեր կը կրէին:

Նախապաշարումի մը համաձայն, պէտք է օդը պայծառ ըլլայ, որպէսզի աշխատաւորականները յաղթանակը տանին ընտրութիւններուն: Անոնք կառք չունին, դժուար է օդին խստութիւններուն տոկալ, բարեբախտաբար օդը նպաստաւոր էր: Բայց ատիկա ամէն ինչ չէ. Գ. Էթլի մերժած է գուշակութիւն ընել... երեկոյեան դէմ միայն քիչ շատ յայտնի պիտի ըլլայ յաղթական կողմը:

Չըրչիլ վարչապետէն աւելի ուշ պիտի երթար իր ընտրական շրջանակը, Քենսինկթընի Ս. Սթեֆըն եկեղեցին. շատ հաւանական է որ քիչուն քուէ աւելի շահի: Քուէարկողներու թիւը 35 միլիոն է, կը յուսացուի որ աւելի ըլլայ քան 1950ի ընտրութիւնները, որ 80 առ հարիւր էր:

Վարչապետ Էթլի, ընտրական վերջին ճառին՝ խանդավառուած, բացագանչած է.— Տիկին Էթլի մեծ յոյս ունի որ պիտի կարենայ նորէն Տօունինկ Սթրիթի օճախին անկիւնը նստիլ»: Ջարաճճի մը ասոր վրայ աղաղակած է.— Ի՞նչպէս, ըսել է որ Տիկինը Չըրչիլի հետ պիտի անցընէ իր երեկոները...: Վերջին լուրերու համաձայն պահպանողականներու յաղթանակը ապահովուած է:

Մ. Արեւելքի պաշտպանութիւնը

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

Գ. Մեք Տերմըթ երէկ հաղորդեց Ուաշինկթընի մէջ թէ՝ Մ. Նահանգները որոշած են դաշնակիցներուն հետ համագործակցիլ, Միջին Արեւելքի հրամանատարութիւնը հաստատելու համար:

Մ. Նահանգներու տեղեկարերը աւելցուցած է թէ դեռ չեն ճշդուած կանոնագրին պայմանները: Անգլ. գաղութներէն Աւստրալիա, Նոր Զելանտա եւ Հար. Ափրիկէ եւս պիտի մասնակցին խորհրդակցութիւններուն: Բոլորին հրաւէր պիտի ուղղուի այն ատեն միայն, երբ բանակցութիւնները ելքի մը յանգին: Թրումընի կառավարութիւնը մտադիր է տեղեակ պահել Միջին Արեւելքի պետութիւնները խօսակցութիւններուն:

Գ. Մեք Տերմըթ դեռ կը յուսայ որ կարելի պիտի ըլլայ անգլեւեգիպտական վէճը կարգադրել խաղաղ ճանապարհով: Տեղեկարերին հաւատքը կը յենու այն իրողութեան վրայ, որ եգիպտական կառավարութիւնը հանդարտութեան եւ չափաւորութեան կոչ ուղղած է իր հպատակներուն:

Ռէօյթերի գործակալութեան համաձայն, Գ. Մորիսըն յանձնարարած է Մ. Նահանգներու պետ. քարտուղարին, որպէսզի ընդհ. հրամանատարութեան հարցը շուտով կարգադրուի եւ կեդրոնն ալ Կիպրոս կղզին ըլլայ: Անգլիոյ արտ. գործոց նախարարը եզրակացուցած է.

«Մեծն Բրիտանիան վճռած է Սուէզի ջրանցքի իր դիրքը պահել ամէն գնով: Եթէ եգիպտ. կառավարութիւնը փորձէ պաշարել ջրանցքի անգլիական ուժերը, օդատորմիղները պիտի միջամըտեն պաշարումը բանալու, Անգլիացիներու ապահովութիւնը երաշխաւորելու եւ Սուտանի բնակչութիւնը պաշտպանելու համար:

Խորհ. Ռուսիա պատրաստ է

ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ ԿՆՔԵԼՈՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՀԵՏ

Սովիէտական «Նոր Ժամանակներ» օրկանը խմբագրականի մը մէջ անգամ մը եւս կը կրկնէ թէ՝ Խորհ. Միութիւնը պատրաստ է Մ. Նահանգներուն հետ քննելու առկախ մնացած միջազգային բոլոր հարցերը:

Մոսկուայի օրկանը կը յիշէ Գ. Վիշինսքիի յայտարարութիւնը ծովակալ Քիրքին, անցեալ շաբթու մայրաքաղաքէն մեկնած միջոցին: Արտ. նախարարը ամերիկեան դեսպանին հաւաստած էր թէ Սովիէտ. Միութիւնը տրամադիր է երկու եր—

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՑՈՒՑԵՐ ՄԵՐ ԱՒԱԳ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՎՌԱՄԵԱՆ

Ա.

Վռամեան ծնած է հազար ութ հարիւր... Ո՛չ, ես միտք չունիմ անոր տոմարական կենսագրականը նշելու, այլ պիտի ցոլացնեմ քանի մը յուշեր փշրուած թափանցկութենէ մը :

Վռամեանը մեր ժամանակի ոգին էր: Արդիւնք ու պահանջ: Քաղաքական կատարելութեան մը մէկ զսպանակը :

Բովանդակութեան մը անհրաժեշտութիւնը : Կատարելատիպ մեքենականութեան մը մղիչ ուժը: Լրացուցիչ մասնիկը եւ լրիւ գործօն մը միանգամայն :

Այսպէս, եթէ Ակնունին մեր կուսակցութեան խաղաղասիրութեան Առաքեալն էր եւ իր հռետորութիւնը անգերազանցելի՝ այն ատենան որ իր ժամանակին, Ռամկավար - Ազատական միջնաբերդը եղող Եգիպտոսի հայկական քաոսը լոյս աշխարհի մը վերածեց համագործակցութեան ուղիով, որուն հետքերը կը վայելենք մինչեւ այսօր: Երբեմն: Եւ անհրաժեշտօրէն:

Վռամեանը ընդհակառակն ռազմավար ճարտասան մըն էր անպարտելի եւ ինքնատիպ: Իր համբաւը տարածուած էր Ամերիկայէն Պոլիս եւ Երկիր: Գործունէութեան, ընդարձակ գետին, որքան դժուարին նոյնքան արդիւնաւոր :

Վռամեանը Ամերիկայի մէջ հայկական կորդերը հերկեց խոպան ու դերփուկ, ցանքը կատարեց Պոլսոյ մէջ, իսկ հունձքը... վայելեց Երկիրը: Այո՛ Երկիրը:

Վռամեանը ինծի ծանօթ է մասնաւորապէս Ազատամարտեան շրջանին:

Երբ ան նաեւ «մէպուս» էր, Օսմանեան դահլիճին անդամ, Ան իր հայ պաշտօնակիցներէն կը զանազանուէր իր բաց-կարմիր «խաֆիեկան» Փէսով եւ գլխանոցի պարտադրած իր համակրութեամբ :

Մինչ Վարդգէսը Փէս կրելուն մէջ ալ ըմբոստ ձեւ մը ունէր, հասած բալի գոյն իր «տալֆէս»ը մէջքէն կքած եւ փիւսկիւլը (ծոպ) տուած հովին, ու քիչ մըն ալ իր կաղ... քալուածքովը մանաւանդ ամէնուն հրաւէր կը կարդար կարծես.

— « Վա՛յ, ինծի ծուռ նայողին ...»:

Վռամեանը ընդհակառակն կոճկուած ազնուականի մը բծախնդիր արտաքինը ունէր միշտ : Ձափուած ձեւուած : Գաւազանէն անբաժան :

Մենք երիտասարդներ՝ մեր Աւագ Ընկերներուն մօտենալու ատեն ակնածանքէ աւելի՝ ապաշխարանքի ինքնաբուխ վախով մը կը համակուէինք: Ընդհակառակն միշտ ժպիտ դիմակով՝ Վռամեանի չուրջը նորաբոյս ընկեր պատանիներ, պարմանուհիներ անպակաս էին, երբ հրապարակ գար :

Մենք հանած-վառած տղերք՝ զինքը կապկելով կը կարծէինք Վռամեան դառնալ: Իսկ ընկերուհիներ՝ ապահովաբար անոր անձին մէջ կ՚ընտրէին իրենց ապագայ նշանածը որմէ լուր չունէր :

Մեզի տրուած չէր եպիսկոպոսներու Թոմպուլիկ աջը համբուրել եւ անոնց քղանցքին հպիլ ի խնդիր պերճագեղ պճնազարդման եւ վասն բանին:

Վռամեանը արդարեւ հակառակ իր ծայրայեղ լրջութեան ոչինչ ունէր վանողական, եւ այնքան քաշողական զօրութիւն կար անոր հոգիին մէջ որ ոչ թէ միայն ի ընկերական - մտերիմ շրջապատին կ՚ազդէր այլ եւ ամբոխին վրայ, որուն ձեռքէն չէր ազատեր որեւէ առթիւ. եւ ամէն ժողովրդական հաւաքոյթի փնտռուած մարդն էր: Եւ այդ հակառակ մեր կուսակցութեան հակառակորդներու ժամանակակից խաչակրութեան :

Իր խօսքը ոչ մէկ փրօղոգոյ կը ճանչնար: Բառերը կը թռէին մերթ համոզիչ, երբեմն թունաւոր ալաքներու պէս: Փաստերու խուրձերով կը զգետնէր հակառակորդը աջ ու ձախ, անվերականգնելի կերպով :

Վռամեանը խօսելէ աւելի կը պարպէր իր մարտկոցները ելեկտրականացնելով ունկնդիրները: Ամենամոլեգին ընդդիմադիրն անգամ զինաթափ կ՚ըլլար, կը շշմէր :

Անոր յարձակողական շառաչները այնքան բուռն էին, որ իրեն լսելու եկող, կանխամտած պառակտիչները կը կքէին: Կը փշրուէր անոնց մտածելակերպը ձուլուելով բանախօս Վռամեանի նորակերտ, անակնկալ քուրային մէջ:

Այդկերպ երեւոյթի մը խոր տպաւորութիւնը կ՚ապրիմ դեռ անջնջելի կերպով, հակառակ դաւադիր եւ հիւծախտաւոր ժամանակին, մոռացութեան մամուռին :

Արմաշի Զարխափանի փառայիրեան օրերէն մին էր :

Վանքը, եւ իր ագարակը ծկատուած այդ գեղեցկակերտ գիւղաքաղաքը, իր ընդարձակ շրջապատով՝ ողողուած է բազմահազար ու կերպարակերպ ուխտաւորներու մարդկային հոսանքով, Նաւասարդեան տօնի պէսպիսութիւններով ու տրամադրութիւններով :

Ներկայ է եւ Դաշնակցութիւնը, պատեհութիւնը օգտագործելու միտումով :

Տեղական ուժերը առիթը յարմար նկատելով հրապարակային բեմ կը յարդարեն:

Ընդհանուր թոհուբոհին մէջ՝ ինծի կը վիճակուի զանգահարումով հրաւիրել ժողովուրդը, Դաշնակցութեան խօսքը լսելու համար, օրուան հրատապ հարցերու շուրջ, որոնցմէ գլխաւորն է «բացի - գոցի» խնդիրը: Այսինքն եկեղեցին արարողութենէ վերջ ժողովրդական բեմ պէ՞տք է ունենայ թէ ոչ:

« Ո՛չ» պատասխանած են, հակայեղափոխական սեւ խաչակիրները. չափիկ պատողի անզիջողականութեամբ...:

Օրուան մեր բանբեր սպայակոյտին մաս կը կազմեն Վրացեան, Մելոյեան, Զայեան եւ ուրիշներ :

Շրջակայ հիւրանոցները, վրանները կը պարպուին ու մարդկային բազմութիւնը անշնչելի մթնոլորտ մը կը ստեղծէ: Հոն են վանքի վարիչները: Տարբեր կուսակցութեանց ականին: Սուինաւոր ոստիկաններ կը կորսուին խայտաճամուկ հոսանքին մէջ :

Մարդկային ալեկոծութեան մէջ բեմ կուգան հետզհետէ Դաշնակցութեան քարոզիչները: Բայց յանկարծ պատգամի չափ ուժեղ, որոտումէ մը գերազանց՝ վարակիչ աղաղակ մը կը լուսի ծագէ ծագ ռոռոպային քախումով:

— Վռամեանը կ՚ուզենք, կ՚ուզենք, կ՚ուզենք : Սակայն մենք գիտենք որ Վռամեանը կը տառապի կոկորդի անտանելի ցաւով, եւ այդպէս ալ ստիպուեցայ յայտարարել բեմէն պայմանադրական զանգահարումով: Շղթայազերծ աղաղակը կրկին կ՚որոտայ :

— Վռամեանը կ՚ուզենք, Վռամեա՛նը , Վռամեա՛նը:

Ամբոխին յարաճուն ճնշումէն ստիպուած բեմ բարձրացաւ Վռամեան. վզին փաթաթը քակելէ վերջ :

Սրուակով ջուր կը գետեղեմ սեղանին վրայ, ոչ թէ պայմանադրական յարդանք, այլ բացարձակ անհրաժեշտութիւն , կոկորդի ցաւին համար:

Բայց մեր ընկերը իր ինքնատիպ ժպիտով՝ կը մերժէ, աւելցնելով (դեռ ականջիս կը զնգայ իր ձայնը...:)

— Ես բանախօս չեմ ընկեր, հարկ չկայ ջուրի ....:

Իսկապէս Վռամեանը բանախօս չէր, ոչ ալ բեմբասաց, քարոզիչ ալ չէր , դերասան - վարդապետցու ծեքծեքումներով :

Հարկ է նոր բացատրութիւն մը ստեղծել յատկանշելու համար :

Ան Դաշնակցութեան Պարոյր Հայկազն էր: Գրելն ու խօսիլը նոյն բաներն էին Վռամեանի համար :

Եւ ահա Վռամեանը բեմին վրայ:

Մեր այդ օրերուն բարձրախօսի նորոյթը գոյութիւն չունէր, եւ ժողովուրդն էր որ ձայնին կ՚երթար ծնրադիր լռութեամբ :

Ճիշդ է թէ Վռամեանը Խաժակի ամպրոպային եւ Ղարապաղցիի որոտընդոստ ձայնը ժառանգած չէր: Բայց երբ բազմատարած ամտաւը կ՚ենթարկուէր խորհրդաւոր եւ գերբնական լռութեան, յստակօրէն լսելի կը դառնայ նոյնիսկ Ծառերու կենսապարդեւ աճումի մեղեդին զարմանահրաշ : Երբ միջօրէին խաղաղութիւնը նիրհի մը հանդոյն կը փռուի սարէ սար՝ սրինգի մը մեներգը մեղմիկ կը տիրապետէ բնութեան բոլոր անկիւններուն, ծալքերուն, ժայռէ ժայռ, ձորէ ձոր արձագանգելով :

(Մնացեալը յաջորդով). Խ. ՎՇՏՈՒՆԻ

ՀԱՅ Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ
(Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

(Բ. եւ վերջին մաս)

Զ.— Փորձեցինք քանի մը աժգոյն պարբերութիւններով թռուցիկ ակնարկ մը նետել Դաշնակցութեան անցեալին եւ ներկային վրայ : Այսօր սակայն կեանքը նոր պահանջներ կը դնէ ապագայի համար եւս իր վրայ :

Դաշնակցութեան գործունէութիւնը դարձեալ պիտի ընթանայ ազգային եւ քաղաք. ուղղութեամբ :

Սփիւռքի հայութեան համար կարեւորագոյն խնդիրներ են՝ հայապահպանում, ինքնապաշտպանութիւն, գաղութներու ազգային կազմակերպութիւններ :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այդ ճակատներուն վրայ եւս պիտի շարունակէ իր արդիւնաւոր աշխատանքը, մշակութային ըլլայ թէ կրթական կամ ազգային :

Դաշնակցութիւնը միշտ յենուած դեմոկրատիկ սկզբունքներու վրայ, պիտի մասնակցի ազգ. իշխանութիւններու ընտրութեանց , ջանալով անոնց գործունէութիւնը դարձնել արդիւնաւոր : Հաշտարար ոգիով պիտի աշխատակցի այն տարրերուն հետ, որոնք շահագրգռուած են ազգային գործերով յօգուտ մեր բարօրութեան : Պիտի ծառանայ այն խմբակցութիւններու դէմ, որոնք օտար իշխանութեանց ապաւինած կ՚ուզեն քայքայել մեր հանրային ու ազգային կեանքը, միաժամանակ վտանգելով մեր դիրքը հիւրընկալ պետութիւններու մէջ :

Այս աշխատանքներով պէտք չէ սահմանափակել սակայն Դաշնակցութեան գործը: Ան, հայ ժողովրդի մեծագոյն քաղաքական կուսակցութիւնը, պիտի շարունակէ հետապնդել իր քաղաք. ծրագիրը, մնալով Հայկ. Դատի առաջաւոր դրօշակակիրը , յենած իր նոր եւ թարմ երիտասարդական ուժերու վրայ: Առաջնորդը պիտի հանդիսանայ անոնց դէպի Անկախ, Ազատ եւ Միացեալ Հայաստանը: Դժուարին է այս ճամբան ,բայց միակ անհրաժեշտութիւնը ապահովելու մեր ժողովուրդի ապագան :

Դաշնակցութիւնը հաւատարիմ կը մնայ իր ազատատենչ սկզբունքներուն ,ահա թէ ի՛նչու դէմ է բոլշեւիզմին : Դէմ է բոլշեւիզմին, որովհետեւ մեր ժողովուրդի համար այդ խորթ, գաղափարաբանութիւնը եւ գործելակերպը կը կազմալուծէ մեր ազգային միութիւնը, կը խաթարէ մեր մշակոյթը, կ՚աղճատէ մեր մայրենի լեզուն :

Միացեալ Հայաստանի իրագործման խնդիրը սերտօրէն կապուած է այսօրուան Հայաստանի անկախութեան եւ ազատութեան հետ :

Միայն ազատ եւ անկախ Հայաստանը կարող է տէր կանգնել մեր իրաւունքներուն եւ արժեցնել զանոնք միջազգային բեմի վրայ :

Մարգարէներ չենք, եւ չենք կարող գուշակել գալիք դէպքերը :

Բայց Դաշնացութիւնը հայ ժողովուրդի կողքին միշտ պիտի ըլլայ այն ուժերու հետ որ պիտի իրականացնեն Հայաստանի իրական անկախութիւնը եւ ազատութիւնը, ճանաչելով միաժամանակ նրա արդար իրաւունքը իր պատմական հողամասերու վրայ:

Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

«Վարթանին» ձայնը

Այդ երէկ էր որ, հայրենի անուշաբո՛յր ու ամայի ձորերէն, խոնարհներու անմահ բանակը պատնէշ էր կանգնած՝ ոտնակոխուած եւ հարստահարուած հայ ժողովուրդին համար ....:

Այդ երէկ էր որ, հայրենի լեռներուն իւրաքանչիւր քարն ու հողը խորախորհուրդ բնակավայր դարձած էր, մեր խիզախ խենդերուն՝ որոնք տիւ եւ գիշեր ջահավառ աստղերու պէս կը հսկէին Հայոց աշխարհի անժպիտ հարսներուն եւ աղջիկներուն համար ....:

Այդ երէկ էր որ, մեր անհամար անտառներուն եւ հովիտներուն իւրաքանչիւր թիզ հողը, օրհնուած ու համբոյրուած էր մեր հերոսներուն շրթներով, երգերով եւ վէրքերով, ազատութեան եւ արդարութեան համար ....:

Այդ երէկ էր որ, հայրենի դաժան ձմրան, ձիւնին ու բուքին, ոտքերնին բոպիկ, ակռանին սեղմած , կուրծքերնին բացուած, թշնամիին սարսափ կ՚ազդէին, հայ Փէտայիի հպարտութեամբ եւ քաջութեամբ ....:

Այդ երէկ էր որ, Աստուածային խիզախութեամբ նոյն՝ հերոսները, խոնարհ ու ազնիւ, Հայոց պատմութեան, ոսկեզօծ մէկ էջը՝ լուսաւորեցին, իրենց արիւնով, լուսաժպիտ ու անտըրտունջ, յանուն ազատ եւ անկախ Հայաստանի կոըիզին ....:

Այդ երէկ էր որ, քաղցր «վաթանին» կարմիր սիրտին համար ամբողջ ժողովուրդի մը ընտանին զոհ եղաւ, որպէսզի, հայրենիքն ու մայրենիքը յաւիտենապէս ջահավառին ....:

Եւ դո՛ւն սերունդդ իմ արիւնածին ու բոցավառ, կեցիր պատնէշին վրայ, անկախ, ու աննահանջ, սպասէ՛ արշալոյսին, որ պիտ՛ ծագի նորէն, քաղցր «վաթանին» մատաղ ըլլալու համար:

Ս. ԸՆՏՐԻԿԵԱՆ

ԶՕՐ. ՔԼԵՐՔԻ պաշտօնին յետաձգումը, երբ Վատիկանի դեսպան Միացեալ Նահանգներու, դեռ վերջ չէ տուած ըսի ըսաներուն: Բողոքականներն ու պապականները հաւասարապէս դժգոհութեան ձայն կը բարձրացնեն: Կաթոլիկ եկեղեցին, երկար ժամանակ ճնշուած Ամերիկայի մէջ, հիմա կ՚երեւի քաշողական զօրութիւն մը ունի: 1950ի ընտրութիւններուն պապականները քուէ չտուին Ռամկավարներուն, որովհետեւ Սթեփինաքի եւ կարդինալ Մենծեթթիի դատավարութիւններուն դաշ վերաբերում մը ունեցած էին համայնավարներուն նկատմամբ :

Ի պատիւ բանաստեղծուհի Հուրի Իփէքեանի

Երեքշաբթի գիշեր «Համազգային»ը իր լսարանի բացման առաջին երեկոն նուիրած էր բանաստեղծուհի Հուրի Իփէքեանի, պատուոյ թէյասեղանով մը։ Սրահը լեցուն էր եւ այս անգամ երկսեռ երիտասարդութիւն մը ոչ միայն փութացեր էր «նոր» մը շրջապատել իր հետաքրքրութեամբ այլ եւ բաժին մը առնած էր երեկոյթի կազմակերպման մէջ թէ գրոյցով թէ արտասանութիւններով ու երգերով։

Համազգայինի տեղական մասնաճիւղին նախագահը Գ. Մ. Գարաժեան բանալով հաւաքոյթը ներկայացուց օրուան հիւրը եւ անոր արուեստի մասին իր զեկոյցը բաժնեց երկու մասի։ Նախ ներածական մը ըրաւ ընդհանրապէս բանաստեղծական արուեստի մասին, ծանրանալով վերջին 30 տարուան ընթացքին սփիւռքի մէկ ծաղկած նորերու արուեստին վրայ, որոնց համար բեղնաւոր շրջան մը նկատեց վերջին տասնամեակը։ Երկրորդ մասը որ յատկացուած էր մի միայն Հուրի Իփէքեանին, խնամով պատրաստուած զեկոյց մըն էր զոր պիտի տանք ամբողջութեամբ առանձին, ուզելով իր շահեկանութեանը մասնակից ընել բացակաները եւս։

Երկրորդ զեկուցանողն էր Վահէ Օշական որ աշխատեր, տքներ էր սովորական եւ «քլիշէ» ներկայացումներէ խուսափիլ եւ նոր ձեւով մը, եւ քննադատական նոր տուեալներով ներկայացնել Հուրի Իփէքեանի բանաստեղծական տաղանդը։ Տիկնոջ արուեստը Սենպոլիք դպրոցին մէջ զետեղած ըլլալով, շատ խնամուած եւ ճշգրիտ ձեւով մը նախ տուաւ Սենպոլիզմին (խորհրդապաշտութիւն) մեկնակէտը, անով ստեղծուած պատկերներու, ապրումներու զգայական աշխարհի մը արտայայտութեանց ետին պահուըտած, այս կամ այն խորհուրդէն եւ զգացումէն եկած կրկնեբեւոյթները։ Վ. Օշական ընդհանուրէն դուրս գալով մասնաւորեց Հուրի Իփէքեանի արուեստին արժէքը, որ Մալարմէներու, Վերլէններու, Գոպերներու, Վալերիներու դպրոցին մէջ կ'իյնայ, ոչ անոնց նման եւրոպական չափանիշով անշուշտ, քանի որ անոր կը պակսի իմացական սենպոլիզմը, ու ասոր պատճառը նկատեց Հուրի Իփէքեանի կանացի հանգամանքը։

Ներկաները հրաւիրուեցան արտայայտուելու իրենց կարծիքին։ Գ. Հ. Բալուեան քանի մը բառերով պատմեց իր տպաւորութիւնները. օրուան հիւրին գործէն, անձէն, մասնաւորաբար անոր հայերէնի հմտութիւնը, լեզուն նկատեց բացառիկ եւրոպական միջավայրի մէջ անած ըլլալու հանգամանքը նկատի ունենալով եւ մաղթեց որ շուտով ունենանք հայերէն հատոր մը Հ. Իփէքեանէ, անոր Couleur de Tempsին եւ Sonateին քով զետեղելու համար։

Հեղինակին գրուածքներէն թէ հայերէն եւ թէ ֆրանսերէն կտորներ արտասանեցին Տիկին Ա. Բալուեան, Օր. Ալիս Սամուէլեան, Գ. Ժ. Փալամուտեան եւ Գ. Վ. Գարոնվարդեան, վայելել տալով ներկաներուն գեղեցիկ բանաստեղծութիւններու փունջի մը անուշ բուրումը, մեղմ ու թափանցող, որ հոգիդ կը պարուրէ երբեմն թախծոտ, երբեմն ըմբոստ, որ շատ անգամ ալ մտածել կուտայ քեզի։

Տիկին Ա. Գեւոնեան երգեց Ս. Կարապետի տաղը, իսկ Օր. Կավարեանց Կոմիտասի Անտունին։

Վերջին խօսք առնողը եղաւ Տիկին Հուրի Իփէքեան, որ նախ շնորհակալութիւն յայտնեց ներկաներուն, կազմակերպողներուն, խօսողներուն, իր ուրախութիւնը, որ առիթը ունեցաւ շփման մէջ ըլլալու հայկ. ամբողջութեան մըհետ, ինք որ հակառակ Փարիզ ապրած ըլլալուն, գաղութին գոնէ մէկ մասը այսպէս իրարու քով եկած չէր կրցած տեսնել։

Խօսեցաւ Համազգայինի ընդհ. գործէն մասին ու անոր մշակութային ծրագիրը եւ աշխատանքը գտաւ բացառիկ անհրաժեշտութիւն մը, Սփիւռքի Հայութեան համար, որ պէտք ունի զինուելու ու պայքարելու յենած իր մշակոյթի անոր իրեն տուած զէնքերով, որ զէնքերու ամէնէն հատուն է ու ամէնէն ազդուն։

Տիկինը ներկաներու խնդրանքով շատ գեղեցիկ կերպով արտասանեց իր մէկ բանաստեղծութիւնը «Նոր Տարին»։ (Գրուած «Յառաջ»ի համար)։

Շնորհաւորելի է Համազգայինը իր այս ձեռնարկին համար, որ սովորական «դասախօսութիւններու շարքէն կը շեղի հաճելի երեկոյ մը տալով բոլորին, մասնաւորաբար երիտասարդութեան։

Շրջ. Թղթակից

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐԶՆԻ

Արզնի բուժավայրը կը գտնուի Երեւանէն 24 քիլոմեթր հեռու եւ ծովու մակերեսէն 1.270 մեթր բարձրութեան վրայ, Հրազդան գետի կիրճին մէջ։ Բուժավայրի ջերմուկնաբանական կարելիութիւնները շատ մեծ են։ Հանքային մասնաւոր ջուրերու քիմիաբանական բաղադրութիւնը տարբեր է եւ հնարաւորութիւն կուտայ բուժելու տեսէն համակցել հանքային ջուրերու ամբողջ խումբը, առանց ջուր խառնելու։ Արզնիի մէջ կայ նաեւ հանքային ջուրի գործարան, որ կ'արտադրէ հանքային բարձրորակ ջուր։ «Արզնի» հանքային ջուրը մեծ քանակութեամբ կը ղրկուի ՍՍՌՄի զանազան շրջանները։

Արզնի բուժավայրի մէջ վերջնականապէս մէջտեղ ելաւ անոր բուժիչ յատկութիւնը եւ հռչակուեցաւ իբրեւ սրտանօթային սիստեմի հիւանդութիւններու բուժման յայտնի բուժավայր։

Վերջին տարիները կատարուած ուսումնասիրութիւնները, որոնց արդիւնքները մասամբ գրուած են մասնագիտական գրականութեան մէջ, ցոյց տուած են որ Արզնիի մէջ սրտի հիւանդութիւնները մեծ յաջողութեամբ կը բուժուին։ Սրտի հետ կը բուժուին նաեւ որոշ յարակից հիւանդութիւններ, յօդախաղերու, ոսկորներու, մկաններու եւ ջիղերու քրոնիք հիւանդութիւններ։ Ասիկա մասնաւոր նշանակութիւն ունի, որովհետեւ յարակից որոշ հիւանդութիւններ, ինչպէս յօդախաղերու բորբոքումը, իրենց ծագումով սերտ կերպով կապուած են սրտանօթային սիստէմի հիւանդութեանց հետ։

Քանի մը հիւանդութեանց միանգամայն բուժումը, որ հնարաւորութիւն կուտայ խուսափիլ երկու բուժավայրի մէջ երկարատեւ բուժումէն, մեծ առաւելութիւն է։

Մասնաւորապէս յատկանշական են երեխաներու սրտի հիւանդութիւններ բուժելու արդիւնքները։ Արզնին լայնօրէն կ'օգտագործուի ամառուան սանատորիական եղանակի ատեն։

Երբեմն կը նուազին հիւանդութիւնները, երբեմն ալ բոլորովին կը բուժուին։ Ներկայիս Արզնին Կիսլովոտսկի եւ Սոչի-Մացեստայի հետ միասին յայտնի բուժավայր է սրտի հիւանդութեանց։

Արզնիի մէջ յաջողութեամբ կը բուժուին ստամոքսի եւ աղիքներու քանի մը հիւանդութիւններ ինչպէս եւ երիկամներուն եւ մաղձի, նիւթերու փոխանակման եւայլն հիւանդութիւններ։ Կարելի է բուժել նաեւ ջղային որոշ հիւանդութիւններ։ Բուժավայրին մէջ կան նորագոյն յարմարութիւնները, ախտաճանաչման եւ բուժման համար։ Հոն կը գործեն սանատորիական բազմաբուժարաններ (polyclinique), ուր կ'աշխատին մասնագէտ բժիշկներ, կան ախտաճանաչման, կենսաքիմիական գիտական աշխատանոցներ, անդրմանիշակագոյն ճառագայթներու եւ ֆիզիօթերապետիկ աշխատասենեակներ։ Լոգանքի համար կայ լոգարաններու հիանալի շէնք։

Շնորհիւ կլիմայի բարենպաստ պայմաններուն, բուժավայրը կը բանի ամբողջ տարին։ Այս տեսակէտով Արզնին կրնայ մրցիլ առաջնակարգ կլիմայական կայաններու հետ, թէեւ Արզնին ոչ թէ միայն կլիմայական այլ կարեւոր բաղնիք-բուժավայր է, որուն ապագան կը կազմէ իր հանքային աղբիւրներու բացառիկ հարստութիւնը։

(Սովետ. Հայաստան)

Լ. ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

ՏԽՐՈՒՆԻ.— Գարեգին Տիւրքէրեան մեռած է Գահիրէի մէջ։ Ծնած է 1884ին Երզնկա։ Երկրորդական ուսումը ստացած էր Վենետիկի Մխիթարեան վարժարանին մէջ։ Վկայուած է Լօզանի իրաւաբանական համալսարանէն։ Եգիպտոսի մէջ նուիրուած էր ուսուցչական ասպարէզին, տնօրէնի պաշտօն վարելով Պօղոսեան, Գալուստեան եւ Նուպարեան վարժարաններուն մէջ։ Մտերիմ բարեկամն էր Դ. Վարուժանի եւ Ռ. Սեւակի։ Գրած է բանաստեղծութիւններ եւ արձակ գրութիւններ որոնք հրատարակուած են եգիպտահայ թերթերու մէջ։ Ունէր հարուստ մատենադարան շուրջ 5—6000 հատորներով։ Երկու տարի առաջ իր բոլոր գիրքերը նուիրած է Թորգոմեան մատենադարանին, ցմահ կենսաթոշակ մը ստանալու պայմանով։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի ունեցած է հոծ բազմութեան մը ներկայութեան։

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԹՈՒՂԹ ՀԵՐՔՄԱ՞Ն» ԹԷ ԵՂԾՈՒՄՆ ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ։ Հեղինակ Պետրոս Գարենեան։ Տպ. Հայ Կաթողիկէ, Պէյրութ։ Գին 75 լ. ղ.։

ՀԱՅՐԵՆԻՔ ամսագրին, 29րդ տարի, Սեպտ.ի թիւը, գրական ու բանասիրական։ Տարեկան 5 տոլար, 212 Stuart Str. Boston։

Ս. ՓՐԿԻՉ, Գ. տարի թիւ 26, Հոկտ., պաշտօնաթերթ Պոլսոյ Ազգ. Հիւանդանոցին։

ՀԱՅ ՕԳՆՈՒԹԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ, պաշտօնաթերթ, ԺԲ. տարի, թիւ 3ը (Յուլիս 951), Boston։

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (6)

ԴԱՐՁԸ

Բ.

Ի դէպ, այդ ճիզուիթական գիծը արդէն սկսած է աչքի իյնալ ձեր կրթուածներուն մէջ, մէկ երկուքը ես ալ կը ճանչնամ։

— Սակայն, Կոլեա, ինչ քաղաքավարութիւն է ասիկա.— նկատեց տիկինը — պարոնը մեզի հիւր է եկեր, դուն նստեր ես գլխուն դայլի առատորան կը կարդաս։

— Ոչինչ, Տիկին, այդ բոլորը լսելը ինծի համար հետաքրքիր է — պատասխանեց վարդապետացուն՝ հնար եղածի չափ ինքզինքը անփոյթ ցոյց տալու ճիգով մը։

— Վաղը մեր վրայ հովիւ պիտի դառնայ, արդէն է որ այսօրուընէ իր ոչխարներուն կարծիքը գիտնայ— աւելցուց պարոնը ծիծաղելով։

Ու կատակի շեշտով մը երիտասարդին ձեռքին զարկաւ թեթեւ։

Գ.

Վարդապետացուն լոյսին հետ ելաւ անկողնէն, իջաւ դէպի ձորը, ուր գետակի քովէն սողոսկող նեղ արահետով սկսաւ քալել, ծանր, հանդարտ ու տեսակ մը ցրուած։

Մտածումները իր գլխուն մէջ մօտացեր էին, կանգ առած ջուրի պէս, ու տարտամ տխրութիւն մը ծանրացեր էր իր հոգիին վրայ նախորդ գիշերուան տպաւորութեան տակ էր միշտ։

Արդէն գիշերն ալ շատ ուշ եւ շատ անհանգիստ էր քնացեր, թէեւ իսկապէս լուրջ ոչինչ մըտածած չէր։ Քանեանի մէկ երկու նախադասութիւնները կը կրկնուէին շարունակ իր գանկին մէջ եւ այն գաղափարը թէ ի՞նչպէս մարդիկ չէին ուզեր հասկնալ իրենց նպատակներուն արժէքը, իրենց անձնազոհութիւնը, նոյնիսկ այսպէս կըրթուած մարդիկ։ Մասնաւորապէս Քանեանի վըստահ ու վճռական խօսուածքը, անոր տեսակ մը ցաւած շեշտը տղու կոչման ու ապագայի վերաբերմամբ՝ կը սեղմէր, կը վրդովէր երիտասարդին սիրտը, մանաւանդ կը զգար որ իսկապէս անոր ըսածներուն մէկ մասին դէմ ինքը հազիւ առարկել կրնար. չէ՞ որ ինքն ալ երկար ժամանակ ատոնց նման հարցեր իր գլխուն մէջ շուռ էր տուեր դեռ վարդապետանալու վերջնական խօսքը տալէ առաջ։

Գետակը ժայռերուն մէջ ջրվէժ մը կազմեր էր, որ ահագին շառաչով կը խուժէր վար ու իր մէջքի ճերմակ գոգնոցէն բուռով փրփուր կը ցանցընէր շուրջը։

Տղան կեցաւ ու պիշ նայուածքով սկսաւ նայիլ, յանկարծ սթափեցաւ, անդրադարձաւ իր ցրուած վիճակին վրայ ու տեսակ մը գայրոյթ ըզգաց իր այդ ընկճուած տրամադրութենէն։

«Բաւական է որ ես իմ ըրածս գիտեմ — մըտածեց— բաւական է որ ինքս գնահատեմ իմ վարմունքս, ինծի ի՞նչ ուրիշներու դատողութիւնները, արդէն ո՞ր գործի վերաբերմամբ ժամանակակիցներուն կարծիքը շիտակ է եղեր, արժէ՞ գըլուխ ցաւցնել»։

Ու մտածումները բռնի ընդհատելով վազեց ձորէն վեր, ելաւ տաքի նեղ ճամբան, որ ձորի լանջէն ժայռերու ու ծառերու մէջէն եւ դէպի վանք կը տանէր։

Արեւը արդէն ելեր էր ու ձորի աջ շրթունքէն ներս սահելով՝ դիմացի շէշտ ու խոժոռ ժայռերու ճակտին իր բարի լոյսի համբոյրը կուտար։

Տղան վանքին մօտեցեր էր բոլորովին երբ իր դէմը քանի մը տասնեակ քայլ հեռու նշմարեց Օրիորդ Միլինեանը։

Աղջիկը նստած էր խոշոր քարի մը վրայ՝ ոտքը ոտքին նետած, ճանապարհին գրեթէ կից եւ իր քովի թեք ու քիչ մը աւելի բարձր ժայռին վըրայ գիրք մը դրած կը կարդար։

Այսինքն գիրքը բացեր իր առջեւը ու գիրք կարդացողի մը դիրքն ունէր ինքը, բայց աչքերը գրքին վրայէն սահեր ինկեր էին, վարը, գետի փրփրուն եռմանը, ուրկէ ախորժ ժխոր մը անոր մտածումները կ'օրօրէր։

Սիրաքեանի առաջին ըրածը ետ դառնալու շարժում մը եղաւ, դժկամակութիւն մը կը զգար այլեւս այդ մարդոց հանդիպելէն, ամէնքն ալ կարեկցութեան ժպիտ մը ունէին կարծես իրենց շըրթունքներուն ու տեսակ մը բարձրէն նայիլ մը։

— Ինչ յիմար բան է, ինքը եկեր էր այդ լեռներուն մէջ խօսքէ ու աղմուկէ կտրուած քանի մը օր առանձին բնութիւնը վայելելու, եւ ահա այդ անմեղ հաճոյքն ալ չէին ուզեր իրեն տալ։

Լ. ԾԱՆԹ

(Շար.)

կիրներու միջեւ եղած յարաբերութեանց բարելաւման համար միջոցներ ձեռք առնելու :

Ասկէ զատ, Թուսերը ցաւ կը յայտնեն որ ամերիկեան կառավարութիւնը մեծաձայն Խ. Միութեան հետ յարաբերութիւնները բարելաւելու փափաք յայտնելով հանդերձ, ոչ մէկ քայլ առած է այդ ուղղութեամբ: Այն պահուն երբ Նախագահ Թրումըն կը յայտարարէ թէ Խորհ. կառավարութեան հետ խորհրդակցելու կը ձգտի, ամերիկ. մամուլը կը ծանուցանէ թէ Թուսիոյ հետ առեւտուրը կրճատուած է: Եւ որ աւելին, մամուլին տրուած ունկնդրութեան մը ընթացքին, Նախագահ Թրումըն կը պատասխանէ Խ. Միութեան խաղաղասիրական վերջին ելոյթին, անամօթաբար յայտնելով թէ Խ. Միութեան հետ կնքուած դաշնագիրները գրուած թուղթին արժէքը չունին » :

« Այսու հանդերձ, կ'եզրակացնէ «Նոր Ժամանակներ» թերթը, Խ.Միութիւնը, հակառակ այս բոլոր իրողութիւններուն, գիտակ իր խաղասիրական քաղաքականութեան, կը փափաքի որ երկու մեծ պետութիւններու միջեւ համաձայնութիւններ կնքուին »:

Հելլէն ընտրութիւնները

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՐՔԸ ԱՄՈՒՐ ՉԷ

Սեպտ. 9ի երեսփ. ընտրութիւնները մեծամասնութիւն ապահովեցին Մար. Փափագոսի կուսակցութեան, 258ի վրայ 114 աթոռ, ինչ որ գոհացում չի տար ծերունի զինուորականին, իշխանութեան ղեկը ձեռք առնելու պատասխանատութիւնը ստանձնելու :

Արքայական Ցալտարիսի խմբակցութեան թիւը 66էն երկուքի իջած է, Ձախերու միութիւնը (համայնավարներու նոր անունը), 10 երեսփոխան ունի, որոնց մեծամասնութիւնը բանտն է.... Հետեւաբար, կառավարութիւնը ձեռք կ'անցնի ազատական Վենիզէլոսի (57 աթոռ) եւ Զօր. Փլասթիրասի որ 74 երեսփոխան կը հաշուէ հելլէն խորհրդարանին մէջ :

Զօրս հոգիի մեծամասնութեամբ, աւելի քան ուրիշ տեղ, Յունաստանի մէջ կարելի չէ կառավարել: Երկու կուսակցութիւնները արդէն փշոտ հարց մը ունին սեղանի վրայ. զօր. Փլասթիրաս կ'ուզէ լայն չափով ներում շնորհել համայնավար դատապարտեալներուն, Վենիզէլոս հակառակ է այդ անյիշաչարութեան, Մար. Փափագոս իրեն ուժ կուտայ:

Զինուորական կացութիւնը փայլուն է. Հելլէնները 10 զօրաբաժին ունին կազմ ու պատրաստ, զինուած ամերիկեան վերջին կատարելագործութեամբ: Բայց ելեւմտական կացութիւնը ահաւոր է. Հոկտ. ամսոյն կառավարութիւնը 400.000 ոսկի բերել տուաւ, ազատօրէն ժողովուրդին վաճառելու ու իր դրամական կացութիւնը պահելու համար: Կը հետեւի թէ երեսփոխանները կրնան մէկ կողմէն միւսը անցնիլ... այս պայմաններուն մէջ կարելի չէ երկար կեանք մը երաշխաւորել Փլասթիրասի կառավարութեան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԶՕՐ. ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ տրամադիր է իր թեկնածութիւնը դնել յառաջիկայ Նախագահական ընտրութիւններուն : Դեռ չէ ճշդած թէ որ կուսակցութեան համար, եթէ ծերակուտականԹեֆթ իր թեկնածութիւնը չդնէ, պիտի նախընտրէ հանրապետական կուսակցութեան մարդն ըլլալ:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ Ամելիա Թագուհին երէկ առաւօտեան ժամը 10ին մեռաւ: Աղջիկն էր Լուի Ֆիլիփի, կոմս Փարիզի, 1886ին ամուսնացած Փորթուկալի գահաժառանգ Կարոլոս իշխանին հետ : 1908ին երբ իր ամուսինը մեծ տղուն հետ կը սպաննուէր անիշխանականէ մը, կրտսեր որդին Մանուէլ թագաւոր կ'ընտրուէր, բայց 1910ի Հոկտեմբեր 5ին Լիզպօնի մէջ պայթած ապստամբութիւնը զիրենք կը ստիպէր արտասահման անցնիլ : Ամելիա Թագուհին, երբ իր կրտսեր որդին ալ կը կորսնցնէր Թուիքենհայմի մէջ (Անգլիա), դղեակ մը կը գնէր Վերսայլի մօտակայ Շեզնէ գիւղին մէջ ու հոն կը հաստատուէր վերջնականապէս: Թագուհին շատ սիրուած էր ժողովուրդէն, իր ազնիւ եւ բարեսիրտ նկարագրով, մարմինը զմռսուած է եւ պիտի փոխադրուի Լիզպօն :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Գ. Յակոբեան եւ իր զաւակները կը յայտարարեն որ այս կիրակի հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Փարիզի Հայոց Ժան Կուժոնի եկեղեցիին մէջ ողբացեալ

ՏԻԿԻՆ ԱՆՆԻԿ ՅԱԿՈԲԵԱՆԻ

մահուան քառասունքին առթիւ: Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներու : կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէս օրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Place Panthéon:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտասանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ :

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտնի սիրուած երգչուհի՝

ՏԻԿԻՆ ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ մեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով :

Ճոխ պուֆէ Մուտք 100 ֆր.

×

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ, ՆՈՅԵՄԲԵՐ 24ԻՆ:

Գազա տ'Իտալիա սրահին մէջ, մեծ պատրաստութեամբ: Մանրամասնութիւնները մօտ օրէն :

×

ԻՍԻԻ ՄԷՋ

Այս Շաբաթ ժամը 8.30էն մինչեւ լոյս, Իսիի քաղաքապետարանի սրահին մէջ:

Պատուոյ Նախագահութեամբ M. ED. DEPREUXի (député de la Seine et Maire de Sceaux):

Կը նախագահէ ընկեր ՀՐԱՆԴ ԱԿՈՆԱՅԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Հ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ

Գեղարուեստական ճոխ բաժինին կը մասնակցին Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ եւ Օր. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ (երգ), Նոր Սերունդի երգչախումբը ղեկավարութեամբ Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, ռուսական պալէի խումբէն IRENA GRJEBINA, ROSTOM եւ HELENE ZERETELLI, եւ արտասանութիւններ, երգեր երիտասարդ Նոր Սերնդականներէ :

Թառ ու տափ (Սէյրան եւ Բենօ):

Պարեր մինչեւ լոյս ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով.: Գիները ժողովրդական

×

ՎԻԷՆ Յետաձգուած է Նոյ. 4ին :

×

ԿՐԸՆՈՊԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ :

Armenoville սրահին մէջ, ժամը 15.30ին :

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ

Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ :

Մինչեւ կէս գիշեր եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով :

×

ՍԷՆ ՇԱՄՈՆԻ ՄԷՋ

27 Հոկտեմբերին, շաբաթ երեկոյ

Կը խօսի Ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ Նոյեմբեր 4ին, (կիրակի)

×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ Նոյեմբեր 11ին:

ԱՅՑ ԱՄԵՆԱՅՆ ՍՐԲՈՑ ՏՕՆԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Փարիզի Շրջ. վարչութիւնը կը կազմակերպէ այցելութիւն մը՝ Փէրլաշէզի գերեզմանատունը, մեր մեծ մեռելներու շիրիմներուն: Հաւաքուիլ ժամը 3ին Անդրանիկի դամբարանին առջեւ :

Աղօթաժողով Պօմոնի մէջ

Պօմոնի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկեղեցիին մէջ, ամէն չորեքշաբթի կէս օրէ վերջ, ժամը 2.30ին աղօթաժողով, քարոզ եւ հիւանդներու համար մասնաւոր աղօթք :

Կը հրաւիրուին բոլոր փափաքողները մասնակցելու այս աղօթքներուն :

Union Spirituelle des Dames, Eglise Arménienne Allée des Puits, Beaumont, Marseille:

Հ. Մ. Ը. Մ. ԼԻՈՆ - ՏԷՍԻՆ

ՏԱՐԵԿԱՆ - ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

10 Նոյ. Շաբաթ երեկոյ Վիլէօպանի Պետ.թատրոնի սրահը :

Օր. ՆԵԿՏԱՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ
Պ. ԼԵՒՈՆ ՕՋԱՆԵԱՆ
Նշանուած

Պանեէօ 951, Հոկտ. 21 Փարիզ

Այս ուրախ առթիւ ընկեր Եփրեմ Թեւանեան եւ Պ. Վահրիճ Եսայեան հազարական ֆր. կը նուիրեն Պ. Քաշանի Նոր Սերունդին :

Մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն

Կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն իրենց հաշիւները կարգադրել մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՎԵՐՋ: Նոյեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրին բոլոր պարտք ունեցող բաժանորդներու թերթերը:

Որ եւ է ծանուցում նկատի չառնուիր երբ վըճարուած չէ:

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու կամ ձրի ծանուցում դնելու :

Անգամ մը եւս կը խնդրուի դիւրացնել իր գործառնութիւնները : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շրջ. կոմիտէն ժողովի կը հրաւիրէ շրջանի բոլոր ենթակոմիտէներուն եւ խումբերուն վարչութիւնները, այս շաբաթ ժամը 9ին, Ահարոնեան ակումբին մէջ:

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ «Անտոք» ենթակոմիտէի ընդհ. ժողովը այս շաբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Հայոց մատուռին մէջ: Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Տիկ. Զիթունիի բընակարանը, 13 rue Caumartin :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Վասպ. Հայր. Միութեան ժողովը 4 Նոյ. կիրակի կէսօրէ վերջ՝ ժամը 3.30ին, 48 Bld. d'Athenes (նախկին Bld. Dugommier) Hotel Normandie ներքնասրահին մէջ:Կարեւոր օրակարգ: Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն կը համարուի :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Բոլոր հայ ուսանողները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, այս կիրակի ժամը 3ին, 6 rue Férou, Maison de Lettresի մէջ: Օրակարգ՝ 1) Տարեկան տեղեկագիր: 2) Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ չխաչաձեւել Օր. Մարգարիտ Բաբայեանի յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը որ կը տօնուի 9 Դեկտ. 1951, Կիրակի ժամը 3ին, Սորպօնի Ռիշըլիէօ սրահին մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան պատկերազարդ օրացոյցը, եւ կը ծախուի Ստեփան Ալեքսանեանին քով, Փարիզ, 20 rue du Tage, Paris (13): Ս. Էթիէն Այրի Տիկին Սողոյեանին, Ս. Շամօն Եփրեմ Միքայէլեանին, Տէսին Լեւոն Աստուրեանին, Կրընոպլը Գարոյր Արթինեանին, Լասիոթա Այրի Տիկ. Կաղնեանին, իսկ Մարսէյլի մէջ Տիկնանց Միութեան գանձապահ Տիկ. Աշխէն Պօղոսեանին 4 Bld. de la Paix :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.— Շնորհակալութեամբ ըստացած ենք Պ. Ստեփան Թէրզեանէ 5000 ֆրանք, «Յառաջ»ի տարածման համար :

× Ալֆորվիլի Հ. Յ. Դ. Ս. Մինասեան ենթակոմիտէն շնորհակալութեամբ ստացած է Պ. Արշակ Մկրեանէ 25ամեակի տօնակատարութեան առթիւ հազար ֆրանք :

× Փարիզի Հայ Ազգ. ընկերութեան վարչութիւնս շնորհակալութեամբ ստացած է Տ. Արտաւազդ արք.ի յուղարկաւորութեան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի հետեւեալ նուիրատուութիւնները.— Տիրամայր Ս. Սիւրմէեանի կողմէ, Պ. Վահան Սիւրմէեանի ձեռամբ 10.000 ֆր., Խաքիւէհիւրցիներու Հայր. Միութեան կողմէ, Պ. Նուպար Յովհաննէսեանի ձեռամբ 5000, Պ. Աստուածատուր Հարենցի կողմէ, ծերանոցին հազար ֆրանք :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ

Թարմ պտուղներու եւ բանջարեղէններու համար Հոկտեմբեր 25ին ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ

ՅՈՎՍԷՓ ՏԷՄԻՐՃԵԱՆԻ
Նոր Ապրանքատունը

Porte d'Italie, Krémlin Bicêtre, 3 rue Général Leclerc

Ընտիր ապրանք դիւրամատչելի գիներով: Անգամ մը այցելեցէք, գոհ պիտի մնաք եւ պիտի ստանաք բացման առթիւ ՆՈՒԷՐ մը :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE

HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286

Directeur : SCH. MISSAKIAN

17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC

Վեցամս. 1100 փր., Տար. 2200, Արտ. 3000 փր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 փր. C.C.P. Paris 1678-63

Dimanche 28 Octobre 1951 Կիրակի 28 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6597-Նոր շրջան թիւ 2008

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՄԵՐ ԵՐԵՔ ՀԻՄՆԱԴԻՐՆԵՐԸ

ՄԵՐ ԽՕՍՔԸ

ԱՆՓՈԽԱՐԻՆԵԼԻՆ

Բարեկամ թէ թշնամի, տարիներով չափ եւ մեծապէս զբաղած են Դաշնակցութեան մասին։

Խօսած են եւ գրած։ Փառաբանելով կամ քննադատելով։ Գործնչօրէն վերլուծելով անոր արժանիքներն ու վրիպումները։ Կամ չարախօսելով ագիտութեամբ եւ ատելութեամբ։

Դեռ տարիներ պիտի անցնին եւ երկու կողմերն ալ պիտի խօսին ու գրեն, համաձայն իրենց հայեցողութեան։

Եթէ օր մը Դաշնակցութիւնն ալ պատմութեան անցնի, վերջնապէս իրագործելով իր հիմնական առաջադրութիւնները, կամ դառնալով աշխատաւորական կուսակցութիւն, առնուազն յիսուն տարի պիտի խօսին ու գրեն իր մասին։

Եւ փոխասացութիւնը պիտի շարունակուի.— Անհրաժեշտ ունի՞։ Զունի՞։ Ունէ՞ր։ Զունէ՞ր ...

Շատ բնական երեւոյթ մը, քանի որ մեր կուսակցութեան ծնունդը, զարգացումը եւ գործունէութիւնը սերտօրէն կապուած են այս ժողովուրդի պատմութեան հետ։

1919ին աշնան, երբ տակաւին դաւանափոխ չէր եղած, հանգուցեալ պատմագիրը, Լէօ (Առաքել Բաբախանեան) Թախանձագին կը խնդրէր Հ. Յ. Դ. 9րդ ընդհ. ժողովի պատգամաւորներէն իրեն տրամադրել Դաշնակցութեան անհամար փաստաթուղթերը։

Այդ միջոցին ձեռնարկած էր իր պատմական ուսումնասիրութեանց եւ կը հարցնէր գիտակից մարդու մը տրամաբանութեամբ.

— Ինչպէս կարելի է Հայոց պատմութիւն գրել, առանց ուսումնասիրելու Դաշնակցութեան 25 — 30 տարուան գործունէութիւնը, որ սերտօրէն կապուած է հայ ժողովուրդի կեանքին հետ։

Կրնայինք յիշել ուրիշ վկայութիւններ նոյն օտար աղբիւրներէն։

Բայց ինչո՞ւ խճողել նիւթը, երբ այնքան խօսուն է ամենօրեայ պատկերը։

Ինչպէս 1922 արտագաղթէն առաջ, այսօր ալ բազմերես ճամբու մը էջեր կը մրոտէ, փրփուր տեղալով Դաշնակցութեան դէմ։

Անոնց համար անսպառ դրամագլուխ մըն է Քրիստափորներու, Զաւարեաններու եւ Ռոստոմներու հիմնած կազմակերպութիւնը։ Հոսուն աղբիւր մը, զոր թէ կը քամեն եւ թէ կ'ուզեն ցամքեցնել կամ պղտորել ...

Անցեալ տարի «անխորտակելի» կոչեր էինք, մեր կազմակերպութիւնը, Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ։

Ինչու չըսել նաեւ «անփոխարինելի», նկատի ունենալով թ'ե երէկը, թ'ե այսօրը։

Մենք չենք սիրեր ճոռոմ, անամէջ բառեր գործածել։ Ածականները չեն որ պիտի բացատրեն կամ բարձրացնեն Դաշնակցութեան դերն ու արժէքը։

Աչք մը նետեցէք հայկական իրականութեան վրայ եւ դատեցէք։

Նահանջ եւ տեղատուութիւն՝ վերէն վար։ Թմրութիւն, համակերպում, լճացում, ամէն ճակտի վրայ։ Քաղաքական տենչերէն մինչեւ մշակոյթի հոգերը։

Բայց կա՛յ Դաշնակցութիւնը, միշտ արթուն եւ գործօն։ Ուժ մը կենդանի եւ երիտասարդ հակառակ իր վաթսուն տարիներուն։

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը այն հզօր ազդակն է որ թ'ե կը խանդավառէ իր շունչով ստեղծուած հայրենիքի նուաճումներուն վրայ, թ'ե աչքն ու ականջը սուր կը պահէ անոր տառապանքներուն, տենչերուն եւ պահանջներուն հանդէպ։ Միեւնոյն ատեն տարագիր բազմութեանց ազատ եւ հարազատ ձայնն է ան, հասուն եւ հաւատարիմ խօսնակը։ Լայն ցանց մը փռած աշխարհի բոլոր ափերուն վրայ, ան կը մարտնչի բոլոր կեդրոններուն եւ խարքութեանց, արտաքին թէ ներքին դաւերուն դէմ։

Սահմանափակ չէ իր հորիզոնը։ Ոչ ալ օտարէն փոխ առնուած, թարգմանուած կաղապար մը իր հանգանակը։

Ինչպէս իր ժողովուրդին աշխարհահայեացքը, Դաշնակցութեան դաւանանքն ալ կը բխի մայրենի հողէն եւ ջուրէն։ Սեփական, ինքնածին աշխատանքէն։

Ատոր համար ալ անփոխարինելի է բոլոր ճամբաներուն վրայ։

1949 Շ.

Չըրչիլ կը տանի յաղթանակը

Ընտրական շրջապտոյտներու ընթացքին, վարչապետ Էթլի կը սիրէր օրինակ բերել Թրումընը, իբրեւ մէկը որ նախագահ ընտրուած էր հակառակ բոլոր նախատեսութիւններուն։ Նախարարապետին լաւատեսութիւն ի դերեւ ելաւ, ու ընտրական երէկի փոթորիկին մէջ, ոչ միայն կորսնցուց անցեալ տարի շահած վեց քուէի այդ ճղճիմ առաւելութիւնը, այլ Անգլիոյ հիւսիս-արեւմտեան ճարտարարուեստական շրջաններուն մէջ, որոնք մինչեւ այժմ աշխատաւորականներուն ի նպաստ քուէարկած էին։

Քուէհամարին ընդհ. թիւը չէ հրապարակուած, բայց արդիւնքը մեծ մասամբ ծանօթ է արդէն.— Չըրչիլ ցանկին գլուխը կուգայ 299 աթոռով, շնորհիւ Ազատականներու բարեհաճութեան. անոնց մէջ են նաեւ հիւս. Իրլանտացի չորս երեսփոխաններ, որոնք ընտրուած էին պարզապէս իրենց դէմ թեկնածու չգտնուելուն պատճառով...

Աշխատաւորական երեսփոխաններու թիւը առայժմ 259ն է, 1950ի 276ի փոխարէն, բայց կարելի է յուսալ թէ 10—20 հոգի եւս բարդուի այդ համրանքին վրայ։ Փորձագէտները կը կարծեն թէ անոնց կորուստը տասը աթոռէ աւելի չի կրնար ըլլալ։ Կուսակցութեան բոլոր նախարարներն ալ վերընտրուեցան, մանաւանդ Պեւանի խմբակցութիւնը, որ աշխատաւորականներու ձախ թեւը կը համարուի եւ շահած է ջախջախիչ մեծամասնութեամբ իր ընտրական շրջանակներուն մէջ։

« Լը Մոնտ » խոր վերլուծման մը կ'ենթարկէ Անգլիոյ երեսփ. ընտրութեանց արդիւնքը եւ կը գտնէ որ պահպանողականներու կացութիւնը կարծուածին չափ ալ փայլուն չէ։ Գ. Պեւան, աշխատաւորականներու նախկին առողջապահական նախարարը, անշուշտ ձեռնածալ պիտի չնստի եւ կրնայ լուրջ դժուարութիւններ պատճառել Չըրչիլի կառավարութեան։ Ժողովուրդին կարծիքը երկուքի բաժնուած է. մէկ կամ միւս կողմը չի յաջողիր ապահովել ջախջախիչ մեծամասնութիւն մը, որ երկար ատենէ ի վեր տեսակ մը աւանդութիւն դարձած էր Մեծն Բրիտանիոյ պետական կեանքին մէջ։ Նորին վեհափառութեան կառավարութիւնը կը գտնուի տնտեսական, ելեւմտական ու քաղաք. ահաւոր դժուարութիւններու առջեւ եւ առանց Մ. Նահանգներու լայն աջակցութեան պիտի չկարենայ իր գոյութիւնը պահել։

Ուինսթըն Չըրչիլ, որ իր ընտրական շրջանակին մէջ յաղթական դուրս եկած է 18.579 քուէի առաւելութեամբ, լսելէ ետք իր ընտրութիւնը յայտարարած է. - Հիմա թերեւս պիտի յաջողինք կուսակցական պայքարին դադար մը տալ, որ մեզի թոյլ պիտի տայ կանգ չառնել միայն մեր թշնամիներու թերութեանց, այլ լաւագոյն կերպով ճանչնալ անոնց յատկութիւնները»։

Սուրիոյ տագնապը

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐ ՄԸ ԿԸ ՅԱՆՁՆԵՆ

Անցեալ օր ծանուցած էինք թէ՝ Սուրիոյ վարչապետ Հասան էլ Հաքիմ փաշա հրաժարած է իր պաշտօնէն, արտ. նախարար Գ. Ֆէյզի Աթաշիի ճառին հետեւանքով։ Նախարարը իր համերաշխութիւնը կը յայտնէր Եգիպտոսի եւ դէմ կ'արտայայտուէր Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան։

Դաշնակից չորս պետութեանց դեսպանները երէկ ծանուցագիր մը յանձնեցին Գ. Ֆէյզի Աթաշիի, որ ճշդիւ կը շօշափէ այդ հարցը։ Անոնք երեւի կ'իմացնեն Դամասկոսի կառավարութեան, որ հակառակ Եգիպտոսի մերժումին, իրենք պիտի շարունակեն Միջին Արեւելքի վերաբերեալ խորհրդակցութիւնները եւ պատրաստ են լսելու Սուրիոյ թելադրութիւնները։

Հանրապետութեան նախարարը չորեքշաբթի օր հրաւիրած էր Հասան էլ Հաքիմ փաշան, որ ետ առնէ իր հրաժարականը։ Կը յուսացուէր որ վերջինս ընդունէր, բայց այժմ կը թուի թէ դաշնակիցներու ծանուցագիրը աւելի պիտի խորացնէ տարակարծութիւնը վարչապետին եւ իր արտ. գործոց նախարարին միջեւ։

ԵԳԻՊՏՈՍ ԿԸ ԲԱՆԱԿՑԻ ՌՈՒՍԻՈՅ ՀԵՏ ԱՌԵՒՏՐ. ԴԱՇՆԱԳԻՐ ՄԸ ԿՆՔԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Եգիպտոսի արտ. գործոց նախարարութեան խօսնակը յայտարարած է թէ մօտ օրէն Խորհ. Միութեան հետ բանակցութեան պիտի սկսին, առեւտրական դաշնագիր մը կնքելու համար։ Մոսկուայի եգիպտ. դեսպանը արդէն ծախագիծ մը յանձնած է, որ եթէ ընդունուի խորհ. կառավարութենէն, իբր հիմ պիտի ծառայէ դաշնագրին։

Սովիէթ Միութիւնը կը ջանայ նպաստաւոր ազգի մը առաւելութիւնները ձեռք բերել Գահիրէի կառավարութենէն, որ իրեն առաջնութիւն պիտի տայ գնելու եգիպտ. բամպակը։ Երեք տարիէ ի վեր երկու պետութիւններու միջեւ առեւտրական յարաբերութիւն գոյութիւն ունէր ար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՀԵՏ

Ոմանք կարծում են թէ հայ ժողովուրդը տըկարացել, ընկել է ուժասպառ, ցամքել է իմացականութիւնն իր: Ցիր ու ցան աշխարհի չորս կողմը, միշտ ցուպը ձեռին, միշտ յոգնատանջ, քրտնաթոր, օրուայ հացին ի խնդիր, ներկան անգոյն ու անանուն, ապագան անորոշ ու անկայուն, չալկած իր տխուր անցեալը, արիւնոտ անցեալը՝ թափառում է յար: Ահա թէ ինչու վայրկեան անգամ չունի մտածելու, խոկալու, խորհելու, ճիշդն ու անճիշդը իրարից զանազանելու: Դարձել է անբան մի հօտ, փչող քամիներին անձնատուր, գլորուող, սահող, սայթաքող, կամազուրկ մի հօտ: Ուստի կարելի է յուսադրել նրան ու խաբել, գովել ու գոհել, վախցնել ու սարկացնել, խաղցնել ծնկներին վրայ ու կոխկրտել ոտների տակ... Մանաւանդ որ հայ ժողովրդի հետ՝ Դաշնակցութիւնն էլ տկարացել, զինաթափ է եղել, անգամ խաղաղ մարզերում, այս ազատ երկրներում...

Ահա թէ ինչպէս են խորհրդածում մեր հակառակորդները, այսինքն հայ ժողովրդի հակառակորդները: Նրանց ձեռքն է սուրը, որով ծակծկում են ճշմարտութիւնը միշտ, որը նետում են նժարի վրայ արդարութեան դէմ միշտ: Թէեւ ցաւալի է այս, բայց ամենացաւալին այն է որ, այս կացութեան օգնող, ուժ տուողները եղել են միշտ մեր հայրենակիցները, նրանց ձեռքով է կատարուել այն բոլոր սեւ գործերը որ իրենք ամաչել են կատարելու... Միեւնոյն ժողովրդի զաւակները դարձել են մէկը միւսի դէմ չարախօս, չարակամ եւ չարագործ: Այս է սոսկալին: Առաջ Դաշնակցութիւնը կը պատժէր անմիջապէս նմաններին: Իսկ հիմա, մնալով անպատիժ, եզրակացնում են թէ Դաշնակցութիւնը տկարացել է, այն, հին, մարտունակ Դաշնակցութիւնը չէ այլեւս: Ու նստում՝ անուններ են հաւաքում սեւ լիսթա են պատրաստում կարմիր հարսանիքի օրը զոհելու համար: Փափսում են սուտեր, զրպարտութիւններ, տընէ տուն, տանից տանիք՝ սպասելով «ապստամբական բանակ»ին:

Թշնամու նետը մահացու չէ եղած երբեք, ոչ մի բռնակալութիւն չէ կարողացել ոչնչացնել մի ազգ, եթէ ինքը չէ կամեցել ոչնչանալ, այլ՝ եղբօր թունաւոր նետն է մահացու, նոյնիսկ ապրելու համար պայքարող մի ազգի համար: Ի՞նչ կարիք կայ ցուցակագրելու «Դաշնակ»ներին: Ո՞ր Դաշնակցականը պիտի ուրանայ իր ինքնութիւնը երբ դան մի գիշեր զարնեն իր դուռը: Բաւական է նայել իր աչքերին մէջ, իմանալու համար թէ սա Դաշնակցական է:

Դաշնակցականները կը մեռնեն, բայց Դաշնակցութիւնը երբեք չի մեռնի: Որովհետեւ սա մի գաղափար է, սա մի պայքար է նոյն գաղափարի համար: Դաշնակցականների մահով չէ որ պայքարը պիտի վերջանայ, այլ՝ Դաշնակցութեան գաղափարի յաղթանակով: Այսինքն վերագտնելով իր կորցրած հայրենիքը: Եթէ ուզում ենք մընալ ազգ: Շինող, ստեղծագործող ազգ: Առանց կապանքի, առանց շղթաների ապրել ուզող ազգ, ոչ թէ տեղումը միշտ անհանգիստ, թափառելու միշտ պատրաստ ձուլուելու միշտ ենթակայ ժամանակաւոր փոքրամասնութիւններ:

Որքան վտանգը սպառնական է դառնում, այդքան մեր մէջ դիմադրելու, ապրելու բնազդը ուժեղանում է: Որովհետեւ համոզուած ենք որ՝ ինչպէս որ Դաշնակցականները կը մեռնեն բայց՝ Դաշնակցութիւնը կը մնայ, նոյնպէս էլ՝ անհատները կը մեռնեն բայց՝ ազգը միշտ կը մնայ: Դրա համար էլ մեզ համար անըմբռնելի է անհատական եսասէր կեանքը: Մենք հաւատում ենք հաւաքական, տոհմային, ազգային կեանքին մեր սեփական հողի վրայ:

Մի՞թէ չարժէ որ, Դաշնակցականները զոհուեն այս նպատակի համար...:

Մեր սերունդը գէթ՝ վախի շրջանը անցրել է, այդքան արիւնոտ ճանապարհներից յետոյ՝ հաշտուել ենք մենք մահուան հետ ... Դահճի եւ զոհի կեանքի տեւողութեան տարբերութիւնը լոկ ժամանակի խնդիր է. զոհը տանջանքի տակ հոգին կուտայ ու կը հանգստանայ, մինչդեռ դահիճը կ'ապրի տառապելով, կը հալածուի խղճի խայթից, մինչեւ որ մի անկիւն գտնէ ինքնասպան լինելու համար ...

Օտարին ծառայ, բռնակալներին ծառայ, հայրենիքին դաւաճան, ազգային գաղափարին դաւաճան բոլոր վատերի վախճանը այսպէս է եղել հնէն ի վեր — ապրել տառապելով, խելագարուել ու մութ ու ամայի մի վայրում ինքնասպան լինել:

Մեր նպատակն է ցիրուցան հայութիւնից մի ազգ կերտել: Մի ազգ կերտել իր հայրենիքով: Մի հայրենիք կերտել իր իմացականութեամբ եւ շինարար ոգիով:

Խնդիրը այն չէ թէ ներկայ սերունդը իր աչքերով չտեսնի իր բաղձանքների իրականացումը, այլ՝ խնդիրը այն է թէ նա կը դադարի՞ մի պահ պայքարելուց այդ նպատակի համար:

ՄԵՐ ՊԱՐՏԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

(Հ. Յ. Դ. ՕՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ)

Ի՞նչ են մեր պարտաւորութիւնները իբրեւ Դաշնակցականներ, երբ այսօր կրկին ամէն տեղ կը պատրաստուինք տօնելու «Մեր Օրը»: Այդ պարտաւորութիւնները շատ են, ծանր, եւ լայն զոհողութիւններու կարօտ: Ընդունուած ճշմարտութիւն է որ, որեւէ աշխատանք, մեծ թէ փոքր, ծանր թէ թեթեւ զոհաբերութեան կը կարօտի, աւելին՝ զոհաբերութիւնը նախապայմանն է կատարուելիք որեւէ աշխատանքի:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր վեց տասնեակ տարիներու ընթացքին այս ուղղութեան հետեւեր է, այս ծրագրով աշխատեր է եւ ատոր համար ալ թէ իր կատարած աշխատանքին, եւ թէ ցոյց տըւած զոհաբերութիւններուն տարողութիւնը պատկառելի եղած է:

Սակայն Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը եւ այս օրուան Դաշնակցականը եթէ միայն իր նախորդներուն կատարած աշխատանքներով, զոհաբերութիւններով, կամ քաջագործութիւններովը սնանի՝ եւ ինք չուզէ բան մը տալ, իր ունեցածէն, ատիկա լոկ խարկանք կ'ըլլայ թէ իրեն եւ թէ գալոց սերունդներու համար: Որ եւէ ժողովուրդի մէջ ամէն սերունդ իր դերը ունի կատարելիք, եւ վայ այն սերունդին որ կը խուսափի իրեն բաժին ինկած դերը կատարելէ:

Ահա, այսօր երեք սերունդ պատնէշին վրայ: Այս իրարու յաջորդող երեք սերունդները կրնան պատճառաբանել այժմու իրենց թերացումներուն համար: Քննենք կարճ՝ ի՞նչ են այդ պատճառաբանութիւնները:

Ա. սերունդը, այն որ այսօր այլեւս անթացուպով կը քալէ, կը պատճառաբանէ (փառք այդ սերունդին) — Ինչ որ ունէինք տուինք, տուն — տեղ, ապարէզ, կեանք եւ արիւն: Չէ՞ք կարծեր որ մեր դերը լրացած է: Դուք շարունակեցէք մեր «կիսատ ձգած գործը»: Բ. սերունդը կը պատճառաբանէ, «ծնողքի շունչ չտեսայ: Մերկ ու անօթի անապատները դեգերեցայ: Աչքս բացի որբանոցներու մէջ, հայրենի թէ դպրոցի երես տեսայ: Այժմ-ի՞նչ կ'ուզէք ինձմէ:

Իսկ նոր սերունդը կ'աղաղակէ — Տեսէք, մեր ոտքերուն տակ հող չկայ, մեր գլխուն վերեւ երկինք չկայ: «Սերունդներու կապ»ը որուն մասին կը խօսիք, ու կը ճառէք, բան չեն խօսիր մեզի: Այդ կարկտան միջոցներով չէ որ կրնաք սերունդ պատրաստել: Այս համայնակուլ յորձանքին մէջ մենք անհաղորդ ենք մեր անցեալին, ի՞նչ կը սպասէք...»: Ճի՞շդ են այս պատճառաբանութիւնները, արդարանալի՞ են այս տրտունջները: Ոչ, հազար անգամ ոչ: Մեր պայմաններուն մէջ ապրող ժողովուրդի մը համար որեւէ սերունդի բողոքի տրտունջ չի կրնար արդարանալ, եթէ, իբր ազգ կամ ժողովուրդ ապրիլ ու յարատեւել կ'ուզենք: Տարբեր պայմաններու մէջ թերեւս պէտք ալ չունենայինք սերունդներու դերը ճշդելու, եւ այսքան պահանջկոտ ըլլալու:

Ազատ հայրենիքներու մէջ՝ իրար յաջորդող սերունդները կարգով բեմ կուգան եւ իրենց պարտքը լաւ կամ վատ կը կատարեն, Բայց մեզի պէս թափառական բազմութիւններու համար միշտ պէտք է տալ, դարձեալ պէտք է տալ: Աշխատողը պիտի աշխատի՝ ու կրկին պիտի աշխատի: Հինը, այն որ իր անունին շուրջ փառք ու համբաւ կերտեց, անհրաժեշտ է որ իր ձեռնափայտով ալ մեր իտէալի ճամբան շարունակէ քալել: Անապատի սերունդը որ միշտ իր մտքի պաշարին աղքատութիւնը կուլայ, իր ունեցած քիչը պիտի տայ եւ ամբողջութեամբ իր ուժը ի սպաս դնէ մեր ժողովուրդի փրկութեան համար:

Իսկ հոս՝ լոյսերու մէջ լողացող սերունդը որ «բան մը» ստացած չըլլալուն համար բան մը չուզեր տալ, անհրաժեշտ է որ գիտակցի, իր մեծ կոչումին եւ այս մեծ ոստաններէն հաւաքէ, ամբարէ, դէմ դնէ իր փարչը հոսող աղբիւրին եւ այդ պաշարով զինուած կատարէ իր պարտականութիւնը:

Իբրեւ Դաշնակցական հաւատացած եմ որ մեր կոչումի ժամը ուշ կանուխ պիտի հնչէ, այդ օր-

Վայ թէ այդ պայքարը, այդ կենսատու հուրը մարի հոգիների մէջ: Այն ատեն մեր հակառակորդները կարող են պար գալ:

Այն ատեն Մայր Արաքսին խոկալէս լաց կը լինի: Այն ատեն Սեւանայ լճի ջրերը կը ցամաքին: Ինչպէս մեր հոգիները, մեր երկիրն էլ կը վերածուի ազատ մի անապատի, անյոյս մի անապատի: Այս գիտակցութեամբ է որ, բոլոր մայրերը իրենց մինուճար զաւակներին ճամբեցին այդ արիւնոտ ճանապարհով, զոհելով իրենց արցունքները: Բոլոր ֆէտայիները դիմագրաւեցին մեր լեռների բուք ու բորանը իրենց եղբայրներին օգնութեան հասնելու համար: Նահատակուեցան գիտակցօրէն յանուն տառապող մի ժողովրդի: Փա՛ռք նահատակներին եւ պատիւ պայքարող հայ ժողովրդին:

ՏՕՔԹ. Յ. ԿԻԼԻԿԵՑԻ

ՄՏԱԾՈՒՄՆԵՐ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան «Օրուան» առթիւ, Սփիւռքի մէջ տեղի ունեցած տօնակատարութիւնները, զիս կը մղեն շարք մը խորհրդածութիւններու:

Յաճախ կրկնուած է, որ եթէ գոյութիւն իսկ չունենար ան, պէտք էր ստեղծել: Շիտակ:

Մեծ սխալ մը պիտի ըլլար Դաշնակցութիւնը որակել կուսակցութեան հասարակ ու անբովանդակ անունով: Կուսակցութենէն շատ աւելի մեծ, տարբեր բան մըն է ան:

Կուսակցութիւնները իրենց հիմնադիր ղեկավարներու անձնական հմայքին եւ անոնց գաղափարներու իւրացման հակամէտ անձերու խմբաւորումներ են: Անոնց անդամներուն թիւը կրնայ նուազիլ կամ ստուարանալ, համաձայն քաղաքական կամ տնտեսական պայմաններուն: Մանաւանդ երբ այդ պայմանները նպաստաւոր են նիւթական կամ անձնական շահու տեսակէտով, նախարար, երեսփոխան, եւն. եւն.:

Մինչդեռ Դաշնակցութիւնը իր անդամներուն ու գործակիցներուն ոչ դիրք ու դրամ կը խոստանայ, ոչ ալ հեշտ կեանք: Ընհակառակն, սրտանց ու կամովին կը զինուորագրուին անոր, իրենց ուսերէն նետելով շռայլանքի պատմուճանը: Կը դառնան գաղափարական մարտիրոսներ, պատրաստ զոհելու իրենց կեանքերը:

Դաշնակցութիւնը ընկերային կամ դաւանաբանական այս կամ այն տեսակէտը չի պաշտպաներ: Այդ ամէնուն խտացումն է ան: Իր նպատակը պարզ եւ յստակ՝ ծանօթ է ընդհանուրին. — Տիրացումն ու ընդարձակումը իր հայրենի հողերուն, ուր հայ ժողովուրդը կարենայ ապրիլ ու զարգանալ՝ ազատ ու անկախ: Զերծ թրքական բռնակալութենէն եւ բոլշեւիկեան «շնորհ»ներէն:

Իր ծրագիր - կանոնագիրը պատրաստուած աւելի քան կէս դար առաջ, այսօր իսկ կրնայ իբրեւ նմոյշ ծառայել շատ մը պետութիւններու:

Ո՞վ է ուրեմն, Դաշնակցականը:

Դաշնակցականը ես եմ, դուն ես, չէզոքն է, Ռամկավարն է, նոյն իսկ բոլշեւիկն է: Մէկ բառով ամբողջ Հայութիւնը: Որովհետեւ աշխարհի վրայ չկայ մէկ Հայ իսկ կը կարծեմ, որ համաձայն չըլլայ այս հիմնական սկզբունքներուն, կերտելու համար միակ ու ամբողջական Հայաստանը:

Այո, բոլորն ալ համաձայն են այդ կէտին շուրջ, եթէ անշուշտ ուծացած կամ իրենց ազգային սրբութիւնները վաճառքի հանած չեն:

Համաձայն են եւ իրենց սրտին կը խօսին անոնք, սակայն բարոյական քաջութիւնը եւ քաղաքացիական արիութիւնը կը պակսի իրենց, անվերապահ կերպով արտայայտելու: «Այո, բայց»ի... բնազդն է որ կը խօսի անոնց մէջ: «Ասանկ ալ կ'ըլլայ, անանկ ալ կ'ըլլայ»: Տեսակ մը երկակենցաղներ:

Դաշնակցութեան համար իր գոյութեան իմաստն իսկ է ան — ամբողջական ու ազատ հայրենիքը: Երկընտրանք չկայ անոր համար: Կ'արտա-

ուան համար անհրաժեշտ է որ ներկայ գտնուին իրարայաջորդ բոլոր սերունդները իրենց «ունեցած»ներով, իրենց կատարած աշխատանքներով:

Վերցուցէք մեր հերոսներու կեանքը, մէկիկ մէկիկ թղթատեցէք անոնց պատմութիւնը, ու տեսէք անոնց զոհաբերութեան մեծութիւնը: Դեռ վերջերս չորրորդ անգամ ըլլալով կը կարդայի մեր աննման Արմէն Գարօի «Ապրուած Օրեր»ը: Մեծատան զաւակ՝ կեանքը լայնօրէն վայելելու առատ միջոցներով ուսանող «ի Գաղիա, Նանսի»: Կը լսէ որ «Երկիրը գործ կայ», կը փութայ Կիլիկիա, ամէն բան ետեւը ձգելով: Կը տեսնէ որ հոն կատարելիք գործը իրեն յարմար չէ, կ'անցնի Սուլթաններու մայրաքաղաքը, ու, խումբ մը քաջերով կը կազմակերպէ «Պանք Օթօման»ի գրաւումը:

Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ ընկ. Արմէն Գարօն, միակը չէ, իր զոհաբերութեան, նուիրումի այս սքանչելի օրինակով: Մեր Աստուածատուր Քրիստափորէն մինչեւ հասարակ Ըռփօ Տահունեը, նոյնքան մեծ զոհողութիւններ ըրած են, նոյն նուիրումով «սուրբ գործ»ին համար: Պիտի կըրնա՞նք նուիրումի, զոհաբերութեան նոյն գիծը պահել. ահա այս պէտք է ըլլայ մեր մտահոգութիւններուն գլխաւորը: Հարուստ, շատ հարուստ անցեալ մը ունինք — 60 տարուան բեղուն աշխատանք — այդ հարուստ պատմութիւնը մեր ուսերուն վրայ կը դնէ զայն կրելու պարտաւորութիւնը,, զայն որոշ տեղ մը հասցնելու համար:

Մեր անմահ հերոսներու յիշատակը լիովին յարգած կ'ըլլանք, եւ մեր օրուան ճշմարիտ ու հարազատ բովանդակութիւն մը տուած՝ եթէ, հաւատաւոր Դաշնակցականի գիտակցութեամբ, կամօք եւ սիրայօժար կատարենք հիներէն մեզի փոխանցուած ազգային եւ գաղափարական պարտաւորութիւնները:

ՄԻՍԱՔ ՄԻՐԶԷ

Հինաւուրց ժանիկ

Այս անտառազարդ լերան գագաթին
կանգնած է անա հինաւուրց մի վանք,
Կարծես բեկոր է մի հին հէքեաթի —
Հանգած պապերիս հաւատն է նա թանկ :

Գուռ են զոհ արել խաղաղ օրերին՝
Այցու կանչում վեհաշուք վանքի,
Ոսկէ խունկ ծխել բուրող, բերկրալի ,
Խնկաւէտ խառնել ծաղկանց բուրմունքին:

Քարերից նրանք քաշել են պարիսպ ,
Պարսպել վանքը պատերով մի ժայռ,
Վանքն է խոյացել ճամ բերդ վիթխարի ,
Դարձեալ եղածուած մարդոց՝ փրկավայր :

Ինչպէս այքուճի՝ հովիտում ռազմի ,
Մինչեւ հիմա էլ պարիսպներն ամուր,
Կարծես ուզում են յորձանքով հողմի ,
Զորերը սուրալ, նզնել թշնամուն:

Որպէս պապերիս հոգին անմահ՝
Աղաւնիներն են հիմա բոյն հիւսում
Այս անառ վանքում, որ կեցած հպարտ
Մշտնջենութեան ղօղանջն է լսում :

ԱՇՈՏ ԳՐԱՇԻ

յայտուի ու կը գործէ համարձակ ու վճռական : Ու ոչ մէկ նկատում, վասն զի հաւատք ունի իր եւ հայ ժողովուրդի առողջ դատողութեան վրայ :

Եթէ իր բազմամեայ դաստիարակչական ու քարոզչական կորովի պայքարներուն շնորհիւ, հայ ժողովուրդի ծոցէն դուրս եկաւ հոյլը գաղափարական գործիչներուն եւ սքանչելի մարտիկներուն, անոր համար չէր որ սուլթանական ու ցարական բռնակալութիւններուն ներքեւ տուայտելէ ետք՝ կարմիր բռնակալութեան ենթարկուէինք : Հապա՞ իր հերոսական մարտնչումները:

Դաշնակցութեան կարծեցեալ հակառակորդները ըստ երեւոյթին կը թուին գոհ եւ բաւարարուած ըլլալ ներկայ Հայաստանէն եւ Սփիւռքի հայութեան վիճակէն: Որովհետեւ ցանկալին չունինք, եղածով գոհանանք ուրեմն: Ասիկա կը կոչուի իմաստո՞ւն քաղաքականութիւն:

Խորապէս գիտակցելով հանդերձ քաղաքական եւ այլ բազմաթիւ դժուարութիւններուն, Դաշնակցութիւնը չուզեր եւ չի կրնար ըլլալ նահանջողական: Իր ուխտը վճռական է եւ անբեկանելի:

Ազգերը իրենց գոյութեան ընթացքին, ունեցած են վերելքի ու անկումի շրջաններ: Կը բաւէ որ ժողովուրդները հաւատք ունենան իրենց դատին արդարութեան եւ վճռական կամք՝ զայն վերստանալու, ցորչափ կ՚ապրին: Հրեայ ժողովուրդը երկու հազար տարի սպասեց իր անկախութիւնըստանալու համար :

Դաշնագիրներն ու վարչաձեւերը յաւիտենական չեն: Միջազգային մամուլը օրը օրին կը հաղորդէ փոքր եւ տկար կարծուած ժողովուրդներու ըմբոստացումները, հանդէպ իրենց վրայ տիրապետող մեծերուն: Վերջնական յաղթանակը կ՚ապահովուի, երբ ժողովուրդը միակամ է հասարակաց շահուն համար եւ վճռական :

Այդ գիտակցութիւնը խորացնելու եւ մեր ժողովուրդը պարտուողական թմբիրէն ձերբազատելու դժնդակ, բայց կենսական աշխատանքին է լծուած Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Կը քաջալերէ այն բոլոր ձեռնարկները, որոնք ազգապահպանումին կը նպաստեն: Կը գուրգուրայ նոր սերունդին վրայ ու կը ղեկավարէ զայն, հաստատ համոզուած՝ թէ ան պիտի յաւերժացնէ ցեղին գոյութիւնը :

Կեանքէն պարպուածներուն, խանդավառութենէ զուրկ մարդոց հետ չի կրնար գործակցիլ Դաշնակցութիւնը: Անոնք հայ ժողովուրդին գօսացած ճիւղերն են, զերծ վերընձիւղելու կարողութենէն, վասնզի ներգործող աւիշը կը պակսի իրենց :

Անոնք կը գոհանան ներկայ Հայաստանով «երջանիկ ու ազատ»: Գրականութիւնը կը նկատեն համարժէք մեր Ոսկեդարու գրականութեան, (sic) երբ անճանաչելի Բաբելոնի վերածուած է ան երկրին մէջ :

Լճացումի եւ նահանջականութեան այս զգացումը ազգերը կը մղէ ինքնասպանութեան :

Դաշնակցութիւնը չուզեր մեռելաթաղի դեր ստանձնել: Ընդհակառակն :

Ա. Հ.

ՊՕՂՈՍ ԱՆՈՒՆ շրջուն ձկնավաճառ մը սպաննուած է Գատըգիւղի մէջ (Պոլիս) Հոկտ. 18ի գիշերը: Սրճարանին մէջ աղտոտ դաւաթի մը շուրջ թանավէճի մը առիթով, տէրը Նազըմ Ճէյլան եւ աշկերտը վրան յարձակելով եւ վայրագօրէն ծեծելով՝ կը մեռցնեն խեղճ Պօղոսը :

ԱՆՈՆՑ ՃԱՄԲՈՎ

61 տարի՛: Հասուն տարիք մարդոց համար : Այլ է տարիքը հաւաքականութիւններու, խմբակցութիւններու մարմնական գոյութեան հետ :

Ազգերը, կազմակերպութիւնները ու կուսակցութիւնները տարիներու բեռովը չէ որ կը ծերանան, կը մեռնին: Հազարաւոր տարիներ կ՚ապրին ազգերը, սերունդները իրարու կը յաջորդեն, շաղկապը հանդիսանալով անցեալի եւ ներկայի միջեւ: Կազմակերպութիւնները ու կուսակցութիւնները որոնք երկարատեւ կեանք կը բոլորեն, ու կը ծերանան, կ՚անյայտանան հանրային ասպարէզէն , այն ատեն երբ իրենց ծնունդ տուող պատճառները եւ պայմանները կը փոխուին, առաջադրուած նպատակները կ՚իրականանան:

Ամէն մէկ ազգ, կազմակերպութիւն , կամ կուսակցութիւններ առաջադրուած նպատակներ ունի: Այդ նպատակներուն հասնելու համար հաւաքականութիւնները երեւան կը բերեն ընդհանրական ուժ, շարունակական եռանդ, կրանիտեայ կամք, մոլեռանդի հաւատք ու ողջակիզումի պատրաստ զոհաբերութիւն: Եթէ կեանքի այլ ազդակները (տնտեսական, կրօնական եւն.), անհրաժեշտ պայմաններ են հաւաքականութիւններու գոյութեան շարունակման, գաղափարները ղեկավարող ուժ են անոնց յարատեւման:

Վա՜յ, այն հաւաքականութեան որ նպատակ եւ իտէալ չունի, մահը անխուսափելի է :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը ծնունդ հայ իրականութեան, առաջին իսկ օրէն կեցաւ հաստատուն հիմերու վրայ: Կորսուած էր Հայոց անկախութիւնը, ժողովուրդը ստրուկ էր օտարին, կասկածելի իր գոյութեան շարունակութիւնը :

Հոյլ մը գաղափարական նուիրեալներ հրապարակ եկան առաքելատիպ ներշնչումով: Անոնք՝ նուիրուած ուխտաւորներ, Հայոց ընդերքէն առին պապերու մեր տենչերը ու հերոսական ընդվզումով աշխատեցան ի կեանս կոչել զանոնք :

Ինչ կ՚ուզէր Հայութիւնը — ազատութիւն , հայրենիք ու բնականոն գոյութիւն: Դաշնակցութիւնը իւրացուց այդ սրբազան իղձերը ու խոլական արշաւով փոթորկեց հայ կեանքը, պատուհասեց թշնամին, հոգեփոխեց ստրուկ Հայը:

Իր գործերով յարգանք ներշնչեց թէ բարեկամին եւ թէ հակառակորդին :

Յաճախ մագլցելով եւ մերթ սայթաքելով Դաշնակցութիւնը նոր գոյն ու եռանդ տուաւ հայ կեանքին:

Հոգեփոխուած Հայը, Դաշնակցութեան ղեկավարութեամբ, ստեղծեց Հայոց Ազատ - անկախ հայրենիքը: Փոխուեցաւ հայ պատմութիւնը … Դարանակալ թշնամիները արթուն էին, սակայն կարճատեւ եղաւ Հայոց ազատութիւնը :

Թուրքն ու Ռուսը եղբայրացած խողխողեցին վիրաւոր Հայաստանը եւ Հայութիւնը :

Մեր հայրենիքին, ազատութիւնը դարձեալ աներեւոյթացաւ եւ մեր կեանքը դժոխք դարձաւ: Անկատար մնացին Դաշնակցութեան երազները: Հայութիւնը ցիր ու ցան աշխարհի չորս անկիւնները՝ կարօտ մնաց հայրենի երկրին: Բռնագրաւուած են մեր հողերը, կրկին ստրուկ է մեր ժողովուրդը :

Դաշնակցութիւնը մնաց անմուրազ :

Այսօր քանի չէ իրականացած Դաշնակցութեան իտէալը որ, ըսել է ողջ հայութեան երազները, ուրեմն ընելիք ունի Դաշնակցութիւնը:

Ան է, որ պիտի վարէ հանգրուանէ - հանգրուան հայ ժողովուրդի ճակատագիրը: 61րդ տարեդարձին, Դաշնակցութեան գաղափարները նոյնքան թարմ ու կենդանի են ինչպէս սկիզբի օրերուն: Քանի կեանքի մէջ չեն իրականացած իր երազները, Դաշնակցութիւնը կայ ու կը մնայ:

61րդ տարեդարձին՝ վերյիշումի այս օրերուն սրբազան երախտագիտութեամբ յիշենք մեր բիւր, բիւր հերոս նահատակները, որոնք մեռան, որ ապրի հայ ժողովուրդը:

Մոռնալու չենք ողջակիզումը նախորդ սերունդներուն եւ ուխտաւորի երկիւղածութեամբ ունկնդրենք իրենց ձայնը:

Անոնց մեծ հոգիները կը մրմնջեն մեր ականջին՝ «Ազատութիւն, ազատութիւն»…

Ուխտենք հաւատարիմ մնալ իրենց եւ քալենք իրենց փշոտ, բայց սրբազան ճամբով :

ՈՒՐԱՐՏԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՍԱՆ .— Մխիթարեան Սանուց Միութեան ամսաթերթին Սեպտ.ի թիւը (Պոլիս) :

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՀԱՅՈՒՀԻ .— Թիւ 7—8 (Օգոստոս - Սեպտեմբեր) Պէյրութ :

ՀԱՍԿ .— Կիլիկիոյ Հայոց կաթողիկոսարանի պաշտօնաթերթին թիւ 7—8 (Յուլիս - Օգոստ.) :

ՍԻՈՆ .— Երուսաղէմի Պատրիարքարանի պաշտօնաթերթին 451րդ թիւը Սեպտ.:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ Հ. Յ .Դ. Նոր Սերունդի պաշտօնաթերթին Սեպտ. - Հոկտ.ի միացեալ թիւը: Հատը 40 ֆրանք :

ԳՆԱՀԱՏԵՆՔ, ԳՆԱՀԱՏԵՆՔ,

Անցեալ դարի վերջին, երբ երիտասարդ մը - տաւորականներ հիմը դրին Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութեան եւ պայքարի մէջ մտան բռնակալութիւնների դէմ, նրանք մենակ չէին ռազմադաշտում : Ցարերի դէմ արդէն վաղուց ճակատում էր Ռուսաստանի հնագոյն ու հերոսական «ժողովրդական կամքը», որը 1901ին վերակազմուեց դառնալով մեծ «ընկերվարական յեղափոխական կուսակցութիւնը»: Նրան զուգահեռ մաքսիստական քարոզչութիւն եւ բանուորական ընդվզումներ էր կազմակերպում «Աշխատանքի ազատագրման» կամ, 1898 թուի Մինսկի համագումարից յետոյ, «Ռուսաստանի Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը»: Բացի այս երկու համապետական կազմակերպութիւններից ցարիզմի շղթաների մէջ հեծող փոքր ժողովուրդներն եւս ունէին կամ ունեցան յետագայում իրենց ազգային ազատագրական յեղափոխական կուսակցութիւնները — լեհական ընկերվարականը — Պ. Պ. Ս., Ուկրայինական «Գրոմադան», վրացական ֆեդերալիստները, լատիշական, էստոնական, ֆիննական սոցիալ դեմոկրատիան, հրէական «բունդը» եւն.:

Հայերի մէջ գործեցին հնչակեաններ, արմէնականներ, ժողովրդականներ, սոցիալ Դեմոկրատներ, ինտէրնացիոնալիստներ :

Այսօր երբ մեր շուրջն ենք նայում, նրանցից ոչ մէկը կայ, թէեւ երբեք այնքան անողորմ չէ եղել բռնակալութիւնը նախկին ցարական կայսրութեան հողերի վրայ ապրող մարդկանց ու ազգերի համար :

Երեք տասնեակ տարի առաջ, մեծամասնական յաղթանակից յետոյ «ճերմակ» Ռուսների հսկայական գաղթականութիւնը ողողեց Արեւմտ. Եւրոպան, Չինաստանն ու Ամերիկան: Դա թէեւ նիւթապէս անձուկ, բայց իմացականութեամբ ու համոզումով պատմութեան մէջ չտեսնուած պատկառելի տարագրութիւն էր: Հազիւ կարմիր սահմանըն անցած նա անմիջապէս համախմբեց անհամար միութիւնների մէջ շարունակելու պայքարը Լենինի դէմ: Յեղափոխական ու պետականգործիչներ, ուսուցչապետներ, գինուորականներ, բանուորներ ու գիւղացիներ լծուեցին քարոզչական ու կազմակերպչական տոտան աշխատանքի: Հիմնեցին թերթեր, լայնածաւալ ու բովանդակալից աշխարհի գրեթէ բոլոր կարեւոր կեդրոններում , վերակազմեցին կուսակցութիւններ, ռազմական միութիւններ ու գնդեր, բացեցին դպրոցներ , մինչեւ իսկ բարձրագոյն, ստեղծեցին գիտական ու գրական հսկայ չարժուում անհամար ու արժէքաւոր հրատարակութիւններով: Այնպիսի վիթխարի մի ուժ էր հակամայնավար արտասահմանեան Ռուսաստանը սկզբնական շրջանում որ նա թւում էր անպարտելի ու յաւիտենական:

Մեր օրերում նրանցից մնացել են միայն եկեղեցիներ եւ գերեզմաննոցներ :

Սա ի՞նչ հրաշք է: Անհաւոր փլզումներից յետոյ բռնապետութեան դէմ ծառացած պատնէշի վրայ մնացել է միայն Հայ Յեղ. Դաշնակցութիւնը, կենսունակ ու զօրաւոր: Գուցէ ասեն թէ պատճառը Հայերի ցրուածութիւնն է երկաթեայ վարագոյրից դուրս: Բռնագրօսիկ բացատրութիւն: Որքան Հայ, այնքան ու աւելի Ռուս, Ուկրայինցի ու Լեհ կայ Եւրոպայում ու Ամերիկայում:

Ո՞ւմ ենք պարտական այս անգնահատելի առաւելութիւնը: Կուսակցական ղեկավարութեա՞ն, թէ բուն իսկ ժողովրդին: Երկուսին էլ: Մասամբ եւ ազգի անցեալի տառապանքից կուտակուած հոգեկան զգայնութեան ,որով բազմութիւնը յուզում ու բռնկում է անհատներին ու անհատները բազմութեան :

Ծով արիւն է թափուած ազատագրական պայքարում Հ. Յ. Դ. դրօշի տակ: Ինչպէս կարելի է դաւաճանել այդ արեան եւ նետուել անտարբերութեան, ձուլումի ու ապազգայնացման անդունդի մէջ:

61 տարիներից յետոյ Հ. Յ. Դաշնակցութեան մէջ եւ նրա շուրջը հայ հայրենասիրութիւնը կայ եւ մնում է իբրեւ գաղափարական բարձր ապրում: Մեր նիւթապաշտական ժամանակում նա վեր է դասւում ամէն տեսակի տրամաբանութիւնից ու հաշուից եւ մնում ինչպէս միշտ ներշնչում ու հաւատք :

Մենք հաւատում ենք, որ բռնակալը կը խորտակուի, արդարութիւնն ու ազատութիւնը կը յաղթանակեն եւ կը թագաւորեն ամէն տեղ : Հայաստանն էլ իր մասնակցութիւնն ու բաժինը կ՚ունենայ վաղուայ լուսաբեր յեղաշրջումի մէջ եւ մանիկը կը դառնայ «մէկ, ներդաշնակ ու ամբողջական մարդկութեան»(*) :

ՀԱՅԿ ՍԱՐԳՍԵԱՆ

(*) Դաշնակցութեան ծրագիր, երես 17, հրատարակութիւն 1928 թուի:

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ԵՒ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ
«ՅԱՌԱՋ»Ը

դէն, բայց խիստ սահմանափակ գետնի վրայ :

Խորհ. Միութիւնը Եգիպտոսի առաջարկած էր զանազան ապրանքներ վաճառել, բայց Գահիրէի կառավարութիւնը, գոհացած էր լոկ արմըտիք գնելով: Հիմա խորհրդակցութիւնները աւելի լայն ծաւալ ունին եւ կ'ընդգրկեն արեւելեան Եւրոպայի եւ Պալքանեան երկիրները: Անոնք պիտի կարենան Եգիպտոսի տրամադրել քարիւղ, շոգեկառք, ռազմանիւթ, աղաղձ, թուղթ, գործիք եւայլն: Իսկ Եգիպտացիները ի փոխարէն պիտի տան բամպակ, բրինձ, մանկանէզ: Առաջին անգամ թիւ ռումէն պատուիրակութիւնը պիտի մեկնի Գահիրէ, քարիւղի փոխարէն եգիպտ. բամպակ ձեռք բերելու համար :

ՔՈՐԷԱՅԻ ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՆ ՅՈՅՍ ԿԸ ՆԵՐՇՆՉԵՆ

Դաշնակիցները առաջարկած են Չինեւքորէական բանակցութեանց, որ 38րդ զուգահեռականը վեր ի վերոյ պահուի, բայցի արեւմտեան ծայրագոյն կէտէն: Նոյնպէս պահանջած են որ այս առանցքին շուրջ չորս քիլոմեթրնոց միջանկեալ գօտի մը հաստատուի :

Չինեւքորէացիները իբր հակառաջարկ կ'ուզեն որ դաշնակիցները 24 քիլոմեթր ետ քաշուին եւ այդ տարածութիւնը զինաթափ գօտի մը համարուի: Ինչպէս կ'երեւի այս բոլորէն, կարմիրները ալ խօսքը չեն ըներ 38րդ զուգահեռականին եւ կարծես կատարուած իրողութիւն մը կը նկատեն դաշնակիցներուն կողմէ գրաւուած լայն հողամասը, Քորէայի կեդր. եւ արեւել. մասերուն մէջ :

Դաշնակից հրամանատարութիւնը անընդունելի կը նկատէ կարմիր բանակցութեան հակառաջարկները, նկատի ունենալով որ այդ հողամասերը շատ թանկ գնով ձեռք ձգուած են վերջին օրերուն, ինչպէս «երկաթեայ եռանկիւնը», Քրէմըլէօրի բարձունքները եւն.: Ասկէ զատ, Չինեւքորէացիները ոեւէ երաշխիք չեն ներկայացներ դաշնակից զինուորներուն ապահովութեան համար, ատոր համար զօր. Նիքըլս յայտարարած է թէ «անոնց հակառաջարկները ոեւէ առնչութիւն չունին ռազմական իրականութեան հետ»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍԱԼԱՀԷՏՏԻՆ ՓԱՇԱ դէմ արտայայտուած է իրենց թշնամիին կեղծ յաւակնութիւններուն, աւելցնելով թէ պայքարը երկար, դժուարին պիտի ըլլայ եւ թէ իրենք խեցակէտ մը անգամ պիտի չփոխեն իրենց պահանջներէն: Եգիպտոսի արտ. նախարարը դաւաճան կը նկատէ տեղացի ցուցարարները, յետոյ կանգ կ'առնէ Գ. Տին Էչիսընի վերջին յայտարարութեան վրայ.— Ամերիկեան պետ. քարտուղարը, դիտել կուտայ Սալահէտտին փաշա, լաւագոյն պիտի ըլլար որ իր կարծիքն յայտնէր, Բրիտանացիներուն կողմէ օրուան եւ գիշերուան բոլոր ժամերուն գործուած վայրենի արարքներուն, ընդդէմ եգիպտացի հայրենասէրներուն, որոնք իրենց հաւատքէն եւ վճռականութենէն զատ ուրիշ զէնք չունին»:

ՄԻՒՄԹԱԶ ՖԱՅԻՔԻ օրկանը «Զաֆեր» բուռն պարսաւ մը հրատարակած է եգիպտ. մամուլին դէմ.— Փոխանակ ասոր անոր վրայ յարձակելու, պացէք Սուէզը գրաւեցէք, կ'ըսէ թուրք դեմոկրատ թերթը: Մենք ձեզի տեսանք պատերազմի օրերուն Գահիրէի եւ Աղեքսանդրիոյ մէջ, երբ չուայտութիւնը իր գագաթնակէտին հասած էր : Մենք ձեզի տեսանք դարձեալ Իսրայէլի դէմ մղած վերջին պատերազմին, զէնքէ եւ ռազմանիւթէ զուրկ, եթէ Անգլիացիները չըլլային, Իսրայէլի դրօշը բուրգերուն վրայ տնկուած պիտի ըլլար: Սուէզի Ջրանցքին պաշտպանութիւնը, կ'եզրակացընէ «Զաֆեր», լոկ Եգիպտոսի պաշտպանութիւնը չէ, այլ բովանդակ Միջին Արեւելքի» :

ԵԼԵՔՏՐԱԿԱՆ ընկերութիւնը որոշած ըլլալով գեղչել իր պաշտօնէութիւնը խնայողական նկատումով, ծախու հանած է իր սեփական կարգ մը շէնքերը: Այս վաճառումէն կը սպասուի 250 միլիոնի հասոյթ մը :

ԵԼԵՒՄՏԱԿԱՆ յանձնախումբը երէկ քննած է ճամբորդական, զբօսաշրջիկներու եւ հանրային աշխատանքներու պիւտճէն: Նախարար Գ. Փինօն յսելէ ետք, մտադրութիւն կայ ապրանքներու փոխադրութեան գինը աւեցնել :

ՓՈԼ ԿՈՒՍԹՈՆ, Մ. Թ. Փ.ի երեսփոխան, հարցապնդում մը ներկայացուց հրանիւթի յաւելման առթիւ: Հարցապնդումը կը վերաբերի հրամանագրի բանաձեւի մշակման պայմաններուն, երկրորդ կը մեղադրէ կառավարութիւնը որ դէմ կ'երթայ գիներու գեղչման որոշումներուն:

ՊԵՏ. ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ Գ. Տին Էչիսըն յայտարարած է թէ ՄԱԿի յառաջիկայ նստաշրջանին Քորէան խորհրդակցութիւններուն գլխաւոր նիւթը պիտի կազմէ :

ՕԴԱՆԱՒԱՅԻՆ Նախարարութեան քարտուղար Գ. Փիէռ Մոնթէլ, անցեալ օր Նախագահեց Գորտոյի օդանաւակայանին մէջ, Թունուզեան

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ
Փարիզի մէջ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. Կոմիտէի կողմէ եւ մասնակցութեամբ շրջանի բոլոր կոմիտէներու : Կիրակի 28 ՀՈԿՏ. կէս օրէ վերջ 3.30էն կէս գիշեր, 5րդ Թաղամասի քաղաքապետարանի շքեղ սրահին մէջ, Place Panthéon:

Կը նախագահէ ընկեր Ս. ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Կը խօսին ընկերներ Խ. ՄԿՐՏԻՉԵԱՆ եւ Յ. ԵՂԻԱԶԱՐԵԱՆ:

Ուղերձ՝ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. Վարչութեան կողմէ :

Գեղարուեստական բաժինին կը մասնակցին Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Շավիլի երգչախումբը՝ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆԻ, տաղանդաւոր երգչուհի Օր. Մ. ԿԱՌՎԱՐԵՆՑ, ծանօթ դաշնակահարուհի Օր. ՃԻՆՃԵԱՆ, արտասանութիւն Տիկին ԱՐՄ. ԲԱԼՈՒԵԱՆ, Թառիստ ԳԱՐԵԳԻՆ եւ ընկեր ԲԵՆՕ :

Բացառիկ անակնկալ մը, Ամերիկահայ յայտնի սիրուած երգչուհի՝

ՏԻԿԻՆ ՇՈՒՇԱՆ ՏԸ ՍԻՄՈՆ մեր մէջ

Եւրոպական պարեր ԿԱՐՕ ՍԱՐԵԱՆԻ նուագախումբով :

Ճոխ պիւֆէ | Մուտք 100 փր.

×

ԿՐԸՆՈԲԼԸ ԿԸ ՏՕՆԷ ՀՈԿՏ. 28ԻՆ :

Armenoville սրահին մէջ, ժամը 15.30ին :
Կը նախագահէ ընկեր Ս. ՍԻՍԼԵԱՆ
Կը խօսին ընկերուհի ԷԼԷՆ ԲԻՒԶԱՆԴ եւ ընկ. Յ. ՊԱՊԻԿԵԱՆ :

Մինչեւ կէս գիշեր եւրոպական պարեր, ընտիր նուագախումբով :

×

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆԻ մէջ Նոյեմբեր 4ին, (կիրակի)

×

ՊԱՆԵԷՕ ՔԱՇԱՆԻ մէջ Նոյեմբեր 11ին:

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Le Cadet սըրճարանին վերնայարկը: Դասախօսն է Գ. Ֆր. Ֆէյտի, նիւթ ունենալով Պոլիս գումարուած արեւմտահայ համաժողովին աշխատանքները եւ տպաւորութիւնները Պոլսահայ կեանքէն :

Մուտքը ազատ է :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
1952, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6ԻՆ, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ :

փոխադր. ուժերուն դէպի Հնդկաչին. մեկնումին առթիւ սարքուած զին. հանդէսին: Պետ. մարդը յոյս յայտնեց որ, օդանաւորդները բարձր պիտի պահեն Ֆրանսայի զին. աւանդութիւնները Հնդկաչինի մէջ :

Մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն

Կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն իրենց հաշիւները կարգադրել մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՎԵՐՋ: Նոյեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրին բոլոր պարտք ունեցող բաժանորդներու թերթերը:

Որ եւ է ծանուցում նկատի չառնուիր երբ վճարուած չէ:

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու կամ ձրի ծանուցում դնելու :

Անգամ մը եւս կը խնդրուի դիւրացնել իր գործառնութիւնները : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ :

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ժողովը այս երկուշաբթի ժամը 3ին, Տիկ. Զիթունիի բնակարանը, 13 rue Caumartin :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ՈՒՍ. ԸՆԴՀ. ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Բոլոր հայ ուսանողները կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի, այս կիրակի ժամը 3ին, 6 rue Férou, Maison de Lettresի մէջ: Օրակարգ՝ 1) Տարեկան տեղեկագիր: 2) Նոր վարչութեան ընտրութիւն :

ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ չխաչաձեւել Օր. Մարգարիտ Բարայեանի յիսնամեայ գործունէութեան յոբելեանը որ կը տօնուի 9 Դեկտ. 1951, Կիրակի ժամը 3ին, Սորպոնի Ռիշըլիէօ սրահին մէջ:

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան պատկերազարդ օրացոյցը, եւ կը ծախուի Ստեփան Ալեքսանեանին քով, Փարիզ, 20 rue du Tage, Paris (13): Ս. Էթիէն Այրի Տիկին Սողոյեանին, Ս. Շամոն Եփրեմ Միքայէլեանին, Տէսին Լեւոն Ասատուրեանին, Կրընոպլը Պարոյր Արթինեանին, Լասիոթա Այրի Տիկ. Կաղնեանին, իսկ Մարսէյլի մէջ Տիկնանց Միութեան գանձապահ Տիկ. Աշխէն Պօղոսեանին 4 Bld. de la Paix :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Dumesnil, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mardi 30 Octobre 1951 Երեքշաբթի 30 ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No.6598-Նոր շրջան թիւ 2009

Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՀԱՐՑՈՒՄՆԵՐ...

Փոքր ժողովուրդ ենք, բաժան բաժան, արտաքին թէ ներքին ճակատներու վրայ։ Ցրուած երկրէ երկիր, կ'ապրինք փափուկ կացութեան մէջ։ Կոչուած ենք լեզու գտնել բոլորին հետ — ապրիլ հաշտ ու համերաշխ՝ Ֆրանսացիին, Ամերիկացիին, Արաբին, Ցոյնին, Պարսիկին եւ այլ ժողովուրդներու հետ։ Եւ ապրիլ անկեղծութեամբ ու բարեկամութեամբ, ոչ թէ կեղծ ու սուտ քաղաքականութեամբ։

Բարեբախտաբար, հայ ժողովուրդը, թըրծուած դարերու փորձառութեամբ, գտած է կերպը նախ՝ իր կեանքը ապահովելու եւ ապա՝ զարգացնելու իր գոյութիւնն ու մշակոյթը։ Բարեկամ է ան մանաւորաբար վերջին 30ամեակին, իր ապրած երկիրներու ժողովուրդներուն եւ իշխանութիւններուն հետ, վայելելով հիւրընկալութիւն, աջակցութիւն եւ համակրանք։ Հայը, անշուշտ, փոխադարձած է այս վերաբերումը, խաղաղ եւ ստեղծագործ աշխատանքով, շինարար ոգիով ու անվերապահ նուիրումով՝ երկրին զարգացման, տնտեսական ու մշակութային վերելքին։ Բանաձեւած է յստակօրէն իր քաղաքականութիւնը — չխառնուիլ երբեք իր ապրած երկիրներու ներքին գործերուն, քաղաքականութեան եւ իր կարգին չհետապնդել տեղական քաղաքական նպատակներ։ Բնական ու տրամաբանական կեցուածք մը, որուն մէջ ի յայտ կուգան մեր ժողովուրդին առողջ բընազդն ու ողջմտութիւնը,— կատկութիւններ՝ որոնք դարերով ապրեցուցեր են մեզ, փոթորիկներու մէջէն։

Այս կեցուածքը որդեգրուեցաւ եւ գործադրուեցաւ ոչ միայն հայ զանգուածներու առողջ բնազդովը, այլեւ, այլ մանաւանդ՝ Հ. Յ. Դաշնակցութեան անկեղծ ու մտածուած քաղաքականութեամբը։ Շնորհիւ այս քաղաքականութեան, հայ ժողովուրդը, գոնէ մեծագոյն մասը անոր՝ ապահով է Եգիպտոսի, Լիբանանի, Սուրիոյ, Իրաքի ու Իրանի, ինչպէս նաեւ Յունաստանի եւ Ֆրանսայի մէջ։ Իշխանութիւնները վստահութիւն ունին Հայերուն հանդէպ, գանոնք նկատելով երկրին հաւատարիմ զաւակները։

Կը մնա՞նք հաւատարիմ այս կեցուածքին։ Բոլորը կը գործադրե՞ն այս քաղաքականութիւնը.— Պատասխանը դրական չէ, դժբախտաբար։ Կան խմբակցութիւններ, որոնք խօսքով, «թուղթի վրայ», համաձայն ըլլալով հանդերձ, գործնականին մէջ հակառակ դիրքը ունին. ոմանք գիտակցաբար՝ ենթակայ ըլլալով անհարազատ ու հակազգային հրահանգներու. ուրիշներ՝ առեւտուրի ու ժողովրդականութեան տենչով, կամ, առնուազն՝ ապուշ ինքնախաբէութեամբ տարուած։

Ապաստանած հայրենիքի, եկեղեցիի եւ Էջմիածնայ շուքերուն, կը կարծեն ազգին ծառայել, առանց անդրադառնալու, որ սուտ հայրենասիրութիւն կը խաղան, եւ ողբալի ինքնախաբէութեան մէջ կը խրին օրէ օր։ Քաղաքականութենէ կը խօսին, լուրջ ձեւեր ալ առնելով, բայց ի յայտ կուգան որպէս ամէնէն անլուրջ քաղաքագէտները։

Ի՞նչ են արտասահմանի հայութեան օրակարգի գլխաւոր հարցերը։ Հայաստանը՝ ամէնէն առաջ, հետոն ենք մեր ժողովուրդին, երկրին, անոր դատին ու ցաւերուն։ Ո՞վ կրնայ հակառակ ըլլալ. ո՞վ կրնայ կասկածիլ տեւէ Հայու մասին։

Բայց, կան մարդիկ որ կը կասկածին. կը կազմեն «Հայաստանեան» ճակատ։

Կրնա՞յ լռել Դաշնակցութիւնը, որ անշուշտ Հայաստանի հետ է, բայց կը տեսնէ իրականութիւնը, կը դատապարտէ արտասահմանի մէջ ապրող մունետիկները, եւ կեղծ «Հայաստանասէրներ»։

Ունինք Էջմիածին մը, «Ամենայն Հայոց» Կաթողիկոսով։ Կրօնական պետ մըն է կաթողիկոսը, հոգեւոր հայր մը, բայց երբ ան դուրս կուգայ իր շրջանակէն ու կը դառնայ գործիք, կոնդակներ դարձնելով քաղաքական ճառ ու հրահանգ, չըսե՞նք մեր կարծիքը, բաց ու սրտագին ցաւ չյայտնե՞նք։

Եւ ի՞նչպէս լռենք ու ի՞նչպէս հաւատանք դեռ մարդոց, որոնք «ներդաշնակութենէ» կը խօսին եւ իբրեւ թէ «հրամայական» կը գտնեն «գաղութները խանգարող միջոցներու» ստեղծումը։

Որո՞նց հետ կը խօսինք սակայն — երբ մարդիկ հայրենիքի ծառայելու ինքնախաբէութեան մէջ են տակաւին։

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՑՐԵՆԻՔԻ

Օ Ր Ը Օ Ր Ի Ն

ԴԷՊԻ ԱՐԱՐԱՏ

Հասէ՛ք, Ֆրանսահայեր քանի ուշ չէ։ Պատրաստուեցէք բարձրանալու Մասիսի գագաթը։

Աւետաբեր լուրը այս անգամ Փօյէն (Pau) կուգայ։

Մեր նոր հայրենակիցներէն բեւեռախոյզ Riquer արշաւախումբ մը պիտի կազմակերպէ Նոյի Տապանը գտնելու յոյսով։

Նախատեսուած տասը միլիոն ծախքին համար ժողովրդային հանգանակութիւն մը պիտի կատարուի։

Ալ ո՞ր օրուան համար վաստկած էք ձեր դրամը, «ա՛խ Արարատ» երգող միլիոնատէր Հայեր։

Եթէ ժամանակին «զրահաւորները չելան Արարատի գագաթը» ներկայիս օդանաւային տորմիղ մը քանի մը օրէն տուն տեղ կրնայ ըլլալ Արտաւազդի վիհին բարձունքը։

Շտապեցէք, «ախ Հայաստան» երգողներ պինեցէք թռչող բերդ, լեցուցէք մէջը իբրեւ նոր Նոյի Տապան՝ եւ դիմեցէք Օլորոնի քաղաքապետարանը որպէս կամաւոր նաւաստէք ու նաւագ տրամադրուելով։

Ազնուական ժան տը Ռիքէն՝ անխուսափելի բարեկամ մըն է անշուշտ «ազգիս Հայոց» եւ ո՞վ բարեկամ չէ մեզի, բայց՝ անվերապահ եւ անխոհեմ բարեկամ մը անշուշտ։

Որովհետեւ Արարատը կ'երեւակայէ դեռ Arménieի մէջ։

Ճիշդ է ուրեմն երբ առածի կարգ անցած է թէ՝ «Ֆրանսացին աշխարհագրութիւն չը գիտէ»

Սիրելի բարեկամ. Արարատը տեղը փոխած է գիտաւոր մոլորակի մը պէս, ժամանակ մը կը գտնուէր Էնվէրլանտի մէջ ուրկէ վերհամբարձաւ եւ իջաւ Քեմալկրատ երկրի կեդրոնը, անկէ ցատկեց Ըմէթլոզանիա, ներկայիս կուսախնձոր դարձած է Գայեօրքի եւ անյայտ Սատանաներու մրցաշխարհներու մէջ։

Եւ վախնամ թէ ձեր «Աւստրալիացի օդանաւորդներուն վերջին պատերազմին ատեն տեսած ցնկանաւը» այդքան չարժափոխութենէ վերջ ընկղմած է Գինոյ գետին մօտ Արտաւազդի անդունդը։

Կամ առնուազն Նոյի ծեփած կուպրը թափած է Տապանին վրայէն եւ չոր ձուկի կողերուն պէս խարխլած աներեւութացած է վեհափառ ձիւնամրրիկներու խորը։

Հոս կը գտնուին բազմաթիւ թոռները Ս. Յակոբ Մծբնայ Հայրապետին, որոնք ապահով կըրնան հասցնել ձեզ իրենց ժառանգած ծանօթ ճամբաներով։

— Հասէք Հայեր հասէք, դէպի... Օլորոն, եւ տարէք ձեզ հետ տասը միլիոն։ Ն.Վ.

Հեղլէն դահլիճը կը կազմուի

Վենիզէլոս դահլիճին հրաժարականը ներկայացուց շաբաթ օր։ Երեսփ. ընտրութիւններէն 40 օր յետոյ, զոր Փլասթիրաս կը ստանձնէ. ուրեմն կառավարութեան ղեկը, ազատական կուսակցութեան գործակցութեամբ։

Դահլիճին կազմը յայտնի պիտի ըլլայ, երբ Փոլ Թագաւոր վերադառնայ Սելանիկէն եւ ընտրեալները կանոնական երդումը կատարեն իր առջեւ։ Նախարարներուն թիւը շատ սահմանափակ պիտի ըլլայ.— վարչապետ, փոխ-վարչապետ եւ մեծամասնութիւն կազմող կուսակցութիւններէն երկուական հոգի։

ՊԵԼԿՐԱՏԻ կառավարութիւնը զին. փոխադարձ օգնութեան դաշինք մը պիտի կնքէ Ամերիկայի հետ։ Եուկոսլաւիա պիտի ստանայ Միացեալ Նահանգներէն հրետանի եւ զրահապատ կառքեր։

ԻՐԱՆԻ կառավարութիւնը իբր առաջին հակադեցութիւն Ջըրչիլի յաղթանակին, այս վերջինին անունը կրող ծառուղին վերամկրտեց Տոքթ. Մոսատեղ կոչելով։

Ջըրչիլ կ'ստանձնէ իշխանութիւնը

ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՎԵՐՋՆԱԿԱՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ

Վարչապետ Էթլի անմիջապէս որ տեղեկացաւ իր պարտութեան, պալատ գնաց արքային ներկայացնելու աշխատաւորական դահլիճին հրաժարականը։ Թագաւորը առոր վրայ Ջըրչիլի յանձնեց նոր դահլիճը կազմելու պաշտօնը։ Պահպանողական ղեկավարը շաբաթ իրիկուն նախաձեռնեակին մէջ ընդունեց իր խմբակցութենէն երեւելի անձնաւորութիւններ, որոնց հետ երկարօրէն տեսակցեցաւ։ Իր նշանակած դահլիճին մէջ կը գտնուին Պ. Իտըն, Սըր Մունքթըն, Լորտ Այսմէյ, Սալզպըրի եւ Ուոլթըն։

Ջըրչիլ 77 տարեկան պիտի ըլլայ յառաջիկայ Նոյեմբեր 30ին, այնպէս որ Կլետսթընի օրերէն ամենատարեց նախարարապետն է. անգլիացի ժողովուրդը ուրեմն երախտամոռաց չէ եղած։ «Կալեսի վիշապ»ը իր ընտրութենէն անմիջապէս ետքը գնաց Էպէյ Հաուզ, պահպանողական կուսակցութեան կեդրոնը, ուր հաւաքուած բազմութեան ծափերու տարափին տակ խօսք առաւ.

«Կուռ պայքար մը մղեցինք, ըսաւ Ջըրչիլ արցունքն աչքերուն մէջ, բայց արդիւնքը դեռ անկատար է։ Այսու հանդերձ, մեր թափած մեծ ճիգերը զուր չանցան։ Ծանր եւ դժնդակ շրջան մը կը բոլորենք, ու չեմ վարանիր ըսելու որ ես աւելի գէշը տեսայ, աւելի գէշին դիմագրաւեցի, չեմ տարակուսիր սակայն որ ատկէ դուրս պիտի գանք, որովհետեւ պիտի օգտագործենք ոչ միայն կուսակցութեան ուժը, այլ եւ Մեծն Բրիտանիան իր տեղը վերաբազմեցնելու յարաճուն զգացումը, անհրաժեշտութիւն մը, որ զգալի կը դառնայ հրատապ կերպով Մեծն Բրիտանիոյ ափերէն շատ հեռուն»։

Անգլիոյ երեսփ. ընտրութեանց ընդհ. արդիւնքը պարզուած է. պահպանողականները շահած են 319 աթոռ, այսինքն 1950էն 22 աւելի, իսկ աշխատաւորականները ունեցած են 293 երեսփոխան, անցեալ տարուան 315ի փոխարէն։

Զուգադիպութիւնը տարօրինակ է. երկու կուսակցութեանց պատգամաւորներու թիւին միջեւ եղած տարբերութիւնը 22ի շուրջ կը դառնայ....։ Եւ որ աւելին, պահպանողական երեսփոխանները համրանքի առաւելութիւն մը նշանակելով հանդերձ, ընդամէնը ստացած են 13.651.361 քուէ, իսկ աշխատաւորականները ընդունած են 13.885.613 ձայն...

...ՈՒՆՉ Կ'ԸՍԵՆ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

Նախորդ վարչապետ Էթլի, աշխատաւորականներու կեդր. ակումբին մէջ յայտարարեց իր ընկերներուն թէ՝ ընտրութեան հարցը դրուած ատեն, Ազատականները աւելի ստուար թիւով քուէարկեցին պահպանողականներուն, քան թէ աշխատաւորականներուն ի նպաստ։ Յետոյ հաւաստեց թէ միշտ պաշտօնի վրայ պիտի ըլլան եւ ինքն ալ կրկին նախարարապետ պիտի դառնայ։

Աշխատաւորականներու ընդհ. քարտուղար Պ. Մորկըն Ֆիլիփս, լրագրողներուն յատկացուած ասուլիսի մը մէջ, իր կարգին կը գտնէ որ, 1950ի ընտրութեանց հետ համեմատելով, 582 աթոռներու բաշխման մէջ աշխատաւորական կուսակցութիւնը մէկ միլիոն քուէ աւելի ստացած կ'ըլլայ։

Աշխատաւորական կառավարութեան ըմբոստը՝ Էնըրին Պեւան, 21.529 քուէ շահած է Հար. Կալլէսի եւ Էպվուայ Վէյլի շրջաններուն մէջ։ Ջախջախիչ առաւելութեամբ ընտրուած են նաեւ իր ութը տեղեկալները, որոնց գլուխը կը գտնուի Հերըլտ Ուիլսն, ինչպէս նաեւ Ճէննի Լիի (կինը Պ. Պեւանի)։ Ծանօթ է թէ այս վերջինը հրաժարած էր առողջ. նախարարութենէն, վերեւ յիշուած իր անբաժանելի գործակցին հետ, սպառազինութեան պիւտճէին դէմ բողոքելու համար։

Ֆրանս. մամուլը կը խորհի թէ՝ Ջըրչիլ թերեւս պիտի խնայէ իր ուժերը, յաճախ գործը յանձնելով իր աջակիցներուն, որոնց ղեկավարն է Պ. Էնթընի Իտըն,— կուսակցութեան «դահաժառանգ»ը։ Միւս կողմէ, կարելի է նմանապէս ենթադրել, որ ծերունի կուսակցապետը կէսին մէջ պիտի դնէ իր բովանդակ եռանդը եւ ուժականութիւնը, Մեծն Բրիտանիան վերականգնելու համար նիւթապէս, զինուորականօրէն եւ անկախ հեղինակութեամբ։

Տարակոյս չկայ թէ Ամերիկա աւելի հաճոյքով ականջ պիտի տայ Ջըրչիլի, որ պիտի աշխատի պահել իր երկրի ազատութիւնը, աւելի քան երբեք կապուելով հանդերձ Մ. Նահանգներու բարեկամութեան։ Ծերունի նախարարապետը կը խորհի ուղղակի բանակցիլ Մոսկուայի հետ, սակայն անշուշտ շատ ախորժելի պիտի չթուի նախագահ Թրումընի, բայց Սթալին միշտ ալ կը նախընտրէ հաւասարակշռութեան և ազդեցութեան գօտիներու քաղաքականութիւն մը մշակել քանի մը իրատես մարդոց հետ, քան հաւասազօր մտածողութեան մը հետ, համաժողովներու շրջանակին մէջ։

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՅՈՒՇԵՐ ՄԵՐ ԱՒԱԳ ԸՆԿԵՐՆԵՐՈՒՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

ՎՌԱՄԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ով հրաշք, Վռամեանի երեւումով իսկ՝ անշարժութիւնը չիրմային լռութեամբ կատարեալ կ'ըլլայ, ու Ան կը սկսի իր Խօսքը :

Վռամեանի համար խնդիրը խօսելու սկսիլն էր, շարունակութիւնը իրմէն կախում չունէր :

Միթէ ջրվէժը ժայռերու բարձրութեան շնորհքն է միայն, կամ ջուրի հոսանքին :

Ի՞նչ բարձրութիւններ կան որոնք կը տատապին անջրդի, անհաղորդ իրենց ներքին երակներէն հոսող ակունքներէն։ Եւ ինչ ջուրեր կան որոնք կը ցրուին ծարաւ հողէն ծծուելով :

Ջրվէժը դարերային ներդաշնակութիւններէ յառաջ կուգայ։ Լեռնային պատնէշներէ ծնունդ կ'առնէ։ Ջրվէժը արգասիքն է բնութեան փոխյարաբերութեան անտեղիտալի Պահանջին :

Եւ Վռամեան, ջրվէժի պէս խօսող էր։ Մերթ երաժշտական, կ'ըսես հիմա պիտի ցամքի, յաճախ մարտագոռ, իր ունկնդիրներու հոգեկան արտացոլացումէն ներշնչուած։ Երբեմն վրէժխնդիր եւ ահաւոր, ամբոխի բոռնցքներուն հետ նոյնացած։ Անկասելի։ Արագավազ իր նախադասութիւններով մարդկային սրտերը պեղող։ Ցանկարծ պղտոր ալիքներով իսկ խճանկարային գեղադարդումի ատակ։ Հայկական բառբառը անոր հագագին մէջ այնքան հարազատօրէն կարգապահ։ Սաղաւարտեալ բառերու զօրանցք տեղի կ'ունենայ, հին, ասպետական եւ հզօր :

Իր հոգւոյն ջերմարորբ ակէն ժայթքող համոզումները կը նմանին գոլորշապատ մշտաթաւալ աղբիւրի մը, միշտ կարկաչուն, կենսապարգեւ ու հմայիչ :

Տեսա՞ծ էք երբ եւ իցէ մոլորեալներ, անապատին մէջ։ Թերեւս։ Տեսա՞ծ էք սակայն երբ անոնք պապակած շրթներով՝ իրենց վիզը կ'երկարեն դէպի ջուրի հոսանքը, նոյնիսկ եթէ ան ըլլայ կրկներեւոյթ, այդպէս էր ամբոխը, Վռամեանի յորդահոս բառբառին, լրիւ պատգամին ունկնդիր :

Եւ ամէն տեղ։ Այդպէս, հասարակութիւնը իր տուրքը կը բերէր բարձր գնահատանքով :

Սակայն Վռամեանը, կը թուի թէ չէր կրնար մոռնար այն սկզբնական հալածանքը որուն ենթարկուած էր Ամերիկայի երկգլխանի Հնչակեաններէն։ Նոյնիսկ երբեմն իր կեանքը վտանգելով։ Այդ անցեալի յիշատակութիւնը իր մէջ յանգած էր զուարճաբանութեան մը :

— Ընկեր Վռամեան,— կը հարցուի իրեն — ինչո՞ւ համար որեւէ գրութիւն սկսելէ առաջ թուղթի մը վրայ կը գծծես եւ միշտ ալ Հնչակեան բառը կ'արտաբերես ․

— Գրիչիս սրտար մաքրելու հարկադրանքով — կ'ըլլայ իր պատասխանը։

Այսպէս, Վռամեանը «կուսակցամոլի» անուն հանած էր դեռ հինէն, եւ էր, այն ըմբռնումով որ՝ Դաշնակցութիւնը հայութիւնն իսկ է, միաձոյլ, անբաժանելի, ծնունդ առած Անոր ծոցէն հետեւաբար անոր բարգաւաճման անհրաժեշտ տարրն էր :

Կ'արժէ ուրեմն հայամոլ ըլլալ :

Վռամեանը հոգւով Հայ՝ արտաքինով Եւրոպացի էր։ Իր հոգին ամբողջովին բողոք ու գործ, արտաքինը խաղաղ ու կենցաղագէտ։ Ներքնապէս անսահմանօրէն նուիրաբերող դրսեւոյթով քաղքենի։ Ջէր սիրեր օրուան հովերով տարուիլ, միշտ կոկիկ, օսլայուած օձիքով։ Նոյնիսկ տեսած չեմ անոր վրայ Ակնունիի արուեստագէտի ազատ փողկապը։ Դաշնակցական տարազի մաս կազմեց սեւ փողկապն ու Կովկասէն ներմուծուած ռուս Ռնչականներու երկար մազերուն ձեւը :

Մենք Դաշնակցական չէինք համարուեր եթէ երկար մազ, հողմածածան սեւ փողկապ չկրէինք։

Այդպէս այդ օրերուն մեր կուսակցութիւնները իրարմէ կը զանազանուէին ոչ թէ միայն Փիփքապէս մտածումով ու գործով՝ այլեւ տարազով :

Եթէ մենք ունէինք սեւ, ալեծուփ փողկապ, մեր եղբայր Հնչակեաններն ալ ելակի գոյն կարմիր փողկապ ունէին։ Իրենց տիպարը բարկ մարքսական ընկեր Ասօն էր անշուշտ, կամ հաւանաբար :

Խե՛ղճ Ասօ, փառք քո յիշատակին։ Ան այնպէս հաւատացած էր կամհարկադրաբարերեւոյթները փրկելու համար՝ եւ իր գլխարկէն մինչեւ կօշիկները միշտ փոշեթաթաւ էին, եւ զինք տեսնողը որմնադիրի աշկերտ կամ ջաղացպան կը կարծէր, այն աստիճան որ օր մը Պոլսոյ «Թինէլին» մէջ կը ձերբակալուի իբր քաղահատ, բարեբախտաբար շուտով կը դարմանուի թիւրիմացութիւնը :

Նիւթապաշտ չէր Վռամեան, եւ դրկանքը անծանօթ չէր իրեն, եւ սակայն կը սիրէր կարգապահութիւնը :

Միայն խօսքի վարպետ մը չէր Վռամեան :

Յեղափոխական, գործնական մարդու իր հաւատամքով նաեւ ինքնատիպ էր։ Մեր կուսակցութեան պայքարի ջիղն էր :

Սովորութիւն չունէր ռմբաձաներով գինովնալու, ներբողներով քնանալու ։ Հեռատես քաղաքագէտ էր առանց Շահրիկեանի օրէնսգիտական ուժականութիւնը ունենալու։ Ոչ ալ Զոհրապի օրինապաշտութիւնը ․․․։

Վռամեանը ամբողջական Հայ էր այս բացատրութեան բոլոր առաւելութիւններովն ու թերութիւններովը, եւ դէպի բիւրեղացում գացող ապագայ հայութեան կատարելատիպն էր Ան ։ Եւ ի՜նչ սարսափելի վախճան ունեցաւ սակայն :

Բայց հոս է արդէն վեհութիւնը այդ կատարելատիպին :

Վռամեանը զոհուեցաւ իր « հաւատամք »ի մեծութեան կաշկանդումով :

Գիտակցօրէն։ Անձնազոհութեամբ :

Ահա այս առթիւ յատկանշական դրուագ մը թէեւ պարզ բայց արժէքաւոր։ Վռամեանը իր աշխատանքի գրասեղանին վրայ ցրուած կարեւոր թղթերը անշարժ պահելու համար կը գործածէր խոշոր ծակ քար մը զարդի փոխան։ Այդ կարմիր հողոտ ծակ քարին հետ կապուած էր խորիմաստ փիլիսոփայութիւն մը :

Արդիական սեղանի մը վրայ այդպիսի առարկայի մը գոյութեան մասին հարցուելու պարագային ան կը պատասխանէր հետեւեալ կերպով ։

— Այդ ծակ քարը մշտատեւ յուշարար մըն է ինծի համար ազգային այն իմաստութեան որ կ'ըսէ «Թուրքին հետ բարեկամ եղիր, բայց վառօդդ չոր պահէ »։

Սակայն ինք վառօդը չոր պահե՞ց ։

—«Այո», գրած է պատմութիւնը եւ այլեւս անադարտ պիտի մնայ վճիռը ։

Ի՞նչպէ՞ս ուրեմն զոհ գնաց :

Պարզապէս ժամանակ շահելու համար, իր բոլոր հաւատակիցներուն պէս որոնք կարծեցին թէ իրենք չանթարգելի տեղ ծառայելով փոթորիկը պիտի անցնի հայ ժողովուրդին վրայէն նուազագոյն վնասով միայն :

Մեզի հետ ամբողջ աշխարհը նոյն բանը կը մտածէր թէ պատերազմը քանի մը ամիս միայն պիտի տեւէ ․․․։

Վռամեանը իր անձին զոհաբերութեամբ ուրիշ առաքելութիւն մըն ալ ունէր․ Ապահովել ինքնապաշտպանութեան յաղթանակը :

Եւ այդ Յաղթանակը կատարուած իրողութիւն մը եղաւ որուն վէմն եղաւ ինք անմոռանալի Վռամեանը յանուն Դաշնակցութեան, ամբողջական փոթորիկ մը որ տարերային թափով ամէն տարի պիտի գայ իր գոյութեան Պայքարով լեցուել մեր սրտերուն մէջ, մեզ մղելու համար ամբողջական Ազատագրութեան :

ԽՍՐՈՎ ՎՇՏՈՒՆԻ

Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Արտասովոր ճակատագիր ունի մեր կուսակցութիւնը։ Թրքահայ անլուր տառապանքից յղացուած, սակայն Թուրքիայում տիրող քաղաքական դժոխային պայմանների բերումով, աշխարհ եկաւ Ռուսահայ հատուածի մտաւորական կեդրոն Թիֆլիսում :

Հ. Յ. Դ. գործունէութիւնը սկսաւ գաղտնի յեղափոխական կուսակցութիւններին յատուկ դժուարին պայմաններում, որովհետեւ ռուսական կառավարութիւնն էլ բռնակալական էր, եւ նոյնպէս հայահալած , քիչ մը աւելի տանելի Թրքականի համեմատութեամբ :

Սովորաբար նոր հրապարակ եկած կուսակցութիւններն ու միութիւնները իրենց շարքերը խտացնելու նպատակով, ժողովրդական լայն խաւերի մէջ բանաւոր եւ գրաւոր քարոզչական ահագին աշխատանք են կատարում։ Մեր կուսակցութիւնը պէտքը չունեցաւ ատոր, այն պարզ պատճառով, որ հայկական բոլոր հատուածներում արդէն հասունացել էր թուրք բռնապետութեան դէմ պայքարելու բացարձակ անհրաժեշտութիւնը։

Այդ գաղափարը իրագործելու համար, հայրենասէր երիտասարդների գլխաւոր պահանջը զէնքն էր , որը պահանջուած քանակութեամբ հնարաւոր էր հայթայթել միայն Կովկասում եւ Ռուսաստանում : Ձեռք բերուած զէնքերն ու ռազմամթերքը պէտք է տեղափոխուէր երկրին սահմանամերձ հայաբնակ վայրերը եւ զինել արշաւախումբերը(*) :

Սկզբնական տարիներին նոյնիսկ պէտք զգացուեց սեփական զինագործարան ունենալ։ Զայն հիմնեցին ոչ թէ երկրում կամ Կովկասում, այլ օգտուելով Պարսկաստանում տիրող քաղաքական ազատ պայմաններից, Ատրպատականի մայրաքաղաք Թաւրիզում :

« Խարխի » անունով մկրտուած Թաւրիզի զինագործարանի մէջ, մեր վարպետ ընկերները հարիւրաւոր զէնքեր կարգի բերեցին եւ տեղափոխելով Սալմաստ, զինեցին թէ Խանասոր եւ թէ երկիր գնացող մի շարք մեր հայդուկային խումբերը :

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը իր հրապարակ գալուն պէս գործօն դեր ստանձնելով հայ ազատագրական շարժման մէջ , իր դրօշի շուրջը հաւաքելով հայրենասէր յեղափոխական տարրերը ։ Գրեթէ բոլոր հայաբնակ վայրերում հետզհետէ կազմեցին Դաշնակցական խմբեր, կոմիտէներ եւ կենդ. կոմիտէներ :

Թուրքիայում եւ Ռուսաստանում տիրող քաղաքական դժնդակ պայմանների պատճառով, մեր կուսակցութիւնը որդեգրեց ապակեդրոնացման դրութիւնը ։ Եւ որոշեց երկու ղեկավար մարմին ունենալ.— Հ. Յ. Դ. Արեւելեան եւ Արեւմտեան Բիւրօ անուններով, կեդրոնավայր ունենալով Արեւելեան Բիւրօյի համար Թիֆլիսը, իսկ Արեւմտեանի՝ Ժընեւը :

Հ. Յ. Դ. Կուսակցական Անդրանիկ Թերթի (Դրօշակ) առաջին երկու համարները լոյս տեսան Թիֆլիսում, 1891 Թ., երրորդ համարը 1892 Թ. Կոնստանցա քաղաքում (Ռումանիա), իսկ չորրորդ համարից սկսած (1893 Թ.) Ժընեւում :

Հ. Յ. Դ. ընդհ. ժողովներից շատերը տեղի ունեցան օտար երկիրներում։ Մէկը միայն Հայաստան ։ Այսպէս էր երեւի «գրուած» Հ. Յ. Դ. « Ճակատին» :

Նոյնպէս «գրուած » էր որ, Թուրքիայի, Կովկասի, եւ Պարսկաստանի մէջ իր վարած բազմաթիւ հերոսամարտերից, ինքնապաշտպանութեան կռիւներից եւ կատարած քաղաքական ցոյցերից ու տեռոռներից յետոյ, հիմնէ ազատ եւ անկախ Հայաստանի հանրապետութիւնը, կարճատեւ կեանքով մը։ Ռուսական եւ թրք. բանակները, հայ դաւաճանների գործօն մասնակցութեամբ բռնադրաւած են Հայաստանի հանրապետութիւնը։ Եւ Հ. Յ. Դ. Հայաստանից հարկադրաբար տարագրուած է ։ Հայ ժողովուրդը յայտնեց է իր բողոքը, մի ուժեղին հարուած տալով կարմիր բռնակալներին (Փետրուար 18) :

Ինչպէս բոլոր հաւաքականութիւնների, նոյնպէս եւ մեր կուսակցական ներսում սեղի են ունեցել մի քանի փոքրիկ ճեղքուածներ, Միհրանական, անջատական, Մարտկոցական եւ Նժդեհական անուններով յայտնի :

Սակայն ինչպէս բնորոշել էր ընկեր Համօ Օհանջանեան եռացող կաթսայի մէջ գոյացած փրփուրները կը թափուին։ Իրօք ալ , մեր կուսակցութեան մէջ գոյացած փրփուրները թափուեցին եւ մթնոլորտը պարզուեցաւ :

Յիրաւի Հ. Յ. Դաշնակցութեան ճակատին « գրուած է », որ ընդհ. քաղաք. աննպաստ պայմանների բերումով, իր ազգային քաղաքական գործունէութիւնը շարունակէ Սփիւռքի մէջ, մինչեւ որ մի երջանիկ օր, հնարաւորութիւն ունենայ վերադառնալ Հայաստան եւ աւելի ուժգին թափով շարունակէ իր աշխատանքը ու պայքարը։ Ազատ, Անկախ եւ Միացեալ Հայաստանի վեհ գաղափարը իրականացնելու եւ նոր թափով լծուելու մեր հայրենիքի շինարարութեան ։

ԲԵՆՕ

(*) Գաղտնաբար զէնք ու ռազմամթերք հայթայթելու, պահեստների մէջ անվտանգ պահելու, Կովկասից դէպի Երկիր եւ Ատրպատական փոխադրելու հարուստ պատմութիւնը արժանի է առանձին ուսումնասիրութեան :

60ամեայ Դաշնակցութիւնը

Մեր վերջին 60ամեայ պատմութեան անտեղեակ անձի մը համար, անհաւատալի պիտի թուի եւ քիչ մըն ալ առասպելական, թէ հայ կեանքին մէջ Դաշնակցութիւն կոչուած կարգապահ ու կուռ կուսակցութիւն մը կարողացած է 60 երկար տարիներ, միշտ պատնէշին վրայ գործել եւ վարել հայ ժողովուրդի քաղաքական եւ ազգային ճակատագիրը, առանց գործադիր իշխանութեան ուժը ունենալու։

Որովհետեւ հայ ժողովուրդին թիւն ու համրանքն ունեցող եւ նոյնքան աննպաստ քաղաքական պայմաններու տակ ապրող ուրիշ ազգերու եւ ժողովուրդներու մէջ, կարելի չէ գտնել կենսունակ, առոյգ, եւ ի պահանջել հարկին յանդուգն յեղափոխական կուսակցութիւն մը որպիսին է Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը :

Իր բովանդակ էութեան մէջ անձնուէր, աշխարհայեացքին մէջ մարդկային եւ արդար, գործելակերպին մէջ յեղափոխական եւ խիզախ, ուղեգծին մէջ բարձրօրէն ազգային եւ ժողովրդանուէր, ահա խտացուած դիմագիծը՝ այն հսկային, որուն անունն է Հ. Յ. Դաշնակցութիւն ։

Դաշնակցութիւնը արմատացած , հիւթականացած գաղափար է այլեւս հայ ժողովուրդին, անվերաքննելի պահանջին, անոր ազատ ու անկախ հայրենիքին :

Ի դուր միջնադարեան հաւատաքննական եւ

ընդվզեցուցիչ միջոցներով, կը յաւակնին սպաննել անոր մտքի ու հոգիի ազատ թռիչքը: Խորտակել հաւատքը, թուլացնել կամքը, եւ աննկարագիր ամբոխի մը վերածել Դաշնակցական մարդը ու Հայը:

Իր անսահման ժողովրդականութեան եւ իր 61ամեայ գոյութեան փաստը, ապացոյց են որ, Դաշնակցութեան վիճակուած է կատարելու պատմական այն մեծ դերը, որ պիտի ըլլայ վերջին ափրին յաղթական վարագոյրը Ազատ, Անկախ, եւ Միացեալ Հայաստանի իրականութեան վրայ բացուած:

Այս հաւատքով ամրօրէն զօտեպնդուած մեր անմահ հիմնադիրներու, Քրիստափորի, Ռոստոմի, Զաւարեանի գործերէն ներշնչուած եւ, մեր անմահ հերոսներու, մարտիկներու, գրչի մշակներու եւ տասնեակ հազարաւոր նահատակներու յիշատակովը արիացած՝ պիտի հետեւինք իրենց:

Ուխտեալ Դաշնակցականը չարքային ըլլայ թէ ղեկավար, օրն ի բուն կը լսէ անոնց չէփորած հաւատոյ հանգանակը, հրեղէն խօսքը, որ կը թելադրէն չլքել Հայուն նուիրական Դատը, չդաւաճանել ազգին, չուրանալ հաւատքը, եւ հպարտօրէն շարունակել այն ճանապարհը, որ հակառակ տաժանելի գողգոթային՝ իրենց փառքի եւ երջանկութեան ուղին եղաւ:

61 տարիներ յետոյ ալ Դաշնակցութեան խօսքին ու գործին մէջ այդ հոգիին ու շունչին, հարազատ տարասուըը կը զգաս: Քրիստափորը իր մտքով, Ռոստոմը իր վճռական կամքով, Զաւարեանը առաքելատիպ ու արդարադատ իր հեղինակութեամբ, Ֆէտային իր յաղթական մօսինով, ու մտաւորականը իր հայրենաշունչ գրչով, կը քալեն քեզի հետ կողք կողքի, բռնած ձեռքէդ, որպէսզի քալես ուղիղ, անսայթաք, չյուսահատիս ու չմնաս կէս ճամբան:

Չէ՞ որ Դաշնակցութիւնը հայ ժողովուրդին կեանքի հոլովոյթն է, միշտ առոյգ, երիտասարդ, արի եւ հայ ժողովուրդին նման անսասան ու յաւիտենական:

Ողջոյն իր 61ամեայ տարեդարձին:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

Հ. Յ. Դ. ՕՐԸ ՏԷՕՐՆԻ ՄԷՋ

Հոկտեմբեր 1ին այստեղ ալ տօնուեցաւ Հ. Յ. Դաշնակցութեան 61րդ տարեդարձը, նախաձեռնութեամբ Հ. Յ. Դ. տեղւոյս կոմիտէին:

Ո՞ւր էին սակայն մեր երիտասարդները, չկա՞ր գոնէ մէկը իրենցմէ՝ որ ազգային զգացումները հրահրէին իր էութիւնը, գիտակցէր իր ծագման բարձրութեան ու իր ներկայութեամբ իր սերունդին գոյութեան պատրանքը տար մեզի: Որքան կ՚երկարին գաղթականութեան տարիները, իրականութիւն է, որ կը թմրին հոգիները, կը մարի եռանդը, մոռացութեան կը տրուին ու կը հեռանան յիշատակները, կ՚այլասերին բարքերը ու կը ջրոտին ուղեղները ...: Ափսոս «Յառաջ»ի սպառած մելանին, մտքի յոգնութեան, հոգեկան տառապանքին ու մտահոգութիւններուն: Ո՞ւր կ՚երթաք այսպէս, սիրելի պատանիներ ու երիտասարդներ: Քիչ մը ազգային արժանապատուութիւն եթէ կարելի է: Ապրին դարձեալ անոնք, որոնք գիտեն զոհել եւ հանդիսատ եւ հաճոյք ու կուգան պահ մը ներշնչուելու մեր փառքերով, հաղորդուելու վառ յոյսերով, տառապելու ազգային ցաւերով:

Դպրոցին երգչախումբը բացումը կատարեց տօնին «Մեր հայրենիք»ով, որ ունկնդրուեցաւ յոտնկայս: Օրուայ նախագահ ընկեր Թ. Այվազեան իր բացման խօսքով մատնանշեց Դաշնակցութեան դերը գաղութներուն մէջ ու թելադրեց հետեւիլ անոր քայլերուն, որպէսզի կարենայ ապրիլ գաղթաշխարհը իր ազգային դիմագծով: Ընկերոջ շինիչ խօսքերը ընդունուեցան ծափերով:

Հակառակ տօնակատարութեան մօտիկ թուականին, գեղարուեստական բաժինը խնամքով պատրաստուած էր, շնորհիւ մեր ուսուցիչներու ջանքերուն: Երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկ. Փափազեանի, յաջորդաբար երգեց «Արեւն ելաւ», «Զինուած պատրաստուած», «Սարէն կուգայ ձիաւոր» եւ «Ալաքեազ ամպել ա»: Արտասանեցին՝ Հրայր Գօյաճեան, Օրիորդներ Աշխէն Համբարձումեան, Մառի Լուիզ Առաքէլեան, եւ Գոստոյէն Օր. Յակոբեան: Թէ երգչախումբը եւ թէ արտասանողները արժանացան գնահատական արտայայտութեանց: Մանաւորապէս Օր. Յակոբեան իր սահուն ու յստակ առոգանութեամբ, ու բարախուն զգայնութեամբ մեր անմահն Ահարոնեանի «Արաքս»ը հաղորդակից դարձուց մեր հոգեկան աշխարհին: Տիկին Անժէլ Մուրատեան մեներգեց Սայաթ Նովայի «Մի խօսք ունեմ»ը, խլելով ծափեր, Օրիորդներ Ժանէթ Երամեան եւ Սօնա Հիւսեան յաջողութեամբ կատարեցին «Է՜յ ճան աղջիկ» (հեղ. Գ. Ճ. Փ.) զուգերգը, իսկ դպրոցին սանուհիներուն խումբը տոհմիկ տարազներով ճարտարօրէն պարեց ու ստացաւ ջերմ ծափեր:

Խօսքը ընկերուհի Էլէն Բիւզանդեանն էր: Ցարգելի բանախօսուհին իրեն յատուկ ճարտասանութեամբ խօսեցաւ գրեթէ ժամ մը: Օրինակ առնելով «Սասունցի Դաւիթ»: Դիւցազներգութիւնը: Ներկայացուց գաղթաշխարհը իր զանազան կազմակերպութիւններով, դասաւորելով իւրաքանչիւրին դերը ըստ իրենց գործունէութեան: Պարզեց այժմէական խնդիրներ, ու եզրակացնելով ըսաւ որ գաղութներու հայութեան միակ յենարանը եւ փրկութեան ապաւէնը Դաշնակցութիւնն է: Եթէ վերցնենք այդ ուժը հրապարակէն, ահա այն ժամանակ պիտի տեսնուի գոյացած պարապութիւնը, ազգային փլուզումը, աղետալի նահանջը: Ջանանք որ այդ ուժը անխախտ մնայ, արժեւորէ մեր գոյութեան նպատակը, հայ ապրելու իղձը եւ ընդունակութիւնը, ու ինչպէս անցեալին՝ իր փառայեղ գործունէութեամբ, դարձեալ կանգնի յառաջադէմ գծի վրայ, մինչեւ մեր իտէալներուն վերջին հանգրուանը: Նախագահին փակման խօսքով եւ երգչախումբին «Յառաջ նահատակով» վերջ գտաւ տօնակատարութիւնը կազդուրելով մեր հոգիները:

Գ. Գ.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մ. Արեւելքի պաշտպանութիւնը

Բ.

Թուրքիոյ, Յունաստանի եւ արաբական երկիրներու ազգ. բանակները, որոնք Սուէզի անգլ. ուժերուն հետ պիտի ապահովեն Միջին Արեւելքի պաշտպանութիւնը, օդային տորմիղ գրեթէ չունին: Այս պակասը դարմանելու համար մեծ ջանք կը թափուի ներկայիս, մասնաւորաբար Ամերիկացիներու կողմէ, ամբողջացնելու համար օդային խարիսխներու ցանցը՝ գոյութիւն ունեցողները ընդարձակելով, եւ կամ նորեր շինելով:

Երբ այս ծրագիրը իրագործուի (շատ հաւանաբար տարեվերջին), արեւմտեան պետութիւնները իրենց տրամադրութեան տակ պիտի ունենան հետեւեալ օդակայանները.— Յունաստան՝ 3, Թուրքիա՝ 14, Անգլիա՝ 5, Մ. Նահանգներ՝ 1: Համագումար 23 օդանաւային կայան:

Այս թիւին վրայ կարելի է աւելցնել քանի մը եգիպտական, սուրիական, լիբանանեան եւ պարսկական խարիսխներ, եթէ քաղաք. համաձայնութիւն մը կնքուի վերոյիշեալ երկիրներուն հետ:

Նոյնիսկ առանց հաշուելու արաբ. խարիսխները, 23 օդակայանները բաւարար կը համարուին Մ. Արեւելքի նաւթահորերու պաշտպանութեան, եւ լիուլի կը գոհացնեն ռմբաձիգ տորմիղներու գործունէութիւնը, որոնք Ռումանիոյ եւ Կովկասի նաւթային գլխաւոր կեդրոնները պիտի հասնին մէկ ժամուայ թռիչքով:

Առաջնակարգ դեր մը վերապահուած է Թուրքիոյ հողին վրայ հաստատուած խարիսխներուն: Ահա թէ ինչո՞ւ Մ. Նահանգները ոչ դրամ կը խնայեն եւ ոչ ալ մասնագէտ, այս կայաններու շինութեան համար:

Ամերիկացի ճարտարապետներու եւ մասնագէտներու ղեկավարութեան տակ, հազարաւոր գործաւորներ կ՚աշխատին լրացնել օդային հաստատութիւնները:

Բոլոր օդակայանները յղացուած են այնպիսի ձեւով մը, որ կարենան ծառայել թէ հիւլէռումբ փոխադրող B-36 ռմբաձիգներուն, եւ թէ որսկան օդանաւերուն: Թռիչքի լայնանիստ ճամբաները 800ի վրայ, 3000 մեթր երկարութիւն ունին: Դէպի հիւսիս ամէնէն յառաջացեալ խարիսխը 1920 քիլոմեթր միայն հեռու է Մոսկուայէն:

Ամէնէն կարեւորը, որ աւարտելու վրայ է, կը գտնուի Ատանայի մօտիկ: Անատոլուի դաշտագետնին վրայ հիմնուած այս խարիսխը, հեռու չէ Ալէքսանտրէթի եւ Մերսինի նաւահանգիստներէն, այնպէս որ ծովու ճամբով Մ. Նահանգներէն հասած ամէն կարգի զինուորական պիտոյք, պիտի ստացուի ուղղակի:

Նոյնքան կարեւոր է Տիարպաքըրի (Տիգրանակերտ) մեծ օդակայանը, որ նմանապէս վերջանալու վրայ է: Անկէ, B-36 թռչուն գերամրոցները դիւրութեամբ կրնան հասնիլ Ուրալ:

Պալքաններու օդային տարածութիւնը հակակշռելու համար, երկու նոր օդակայաններ կը շինուին Տարտանէլի հարաւային կողմը՝ Պանտրմա եւ Պալըքէսիր: Առաջինը յատկացուած է ծանր եւ միջակ ռմբաձիգներու, երկրորդը՝ Վոսփորի պաշտպանութեան յատուկ որսորդ-ռմբաձիգներու:

Էսկիշէհիր եւս պիտի օժտուի մեծ օդակայանով մը՝ երկաթուղիներու եւ խճուղիներու ճիւղաւորման կեդրոն ըլլալու հանգամանքով:

Թուրքիոյ 13 օդային խարիսխներուն իբրեւ լրացուցիչ, Ալէքսանտրէթի մէջ պիտի հաստատուի ջրօդակայան մը:

Բոլոր այս աշխատանքները, որոնք Մ. Նահանգներու օդային նախարարին կողմէ քննութեան ենթարկուեցան վերջերս, պիտի լրանան 1951ի տարեվերջին: Այսուհանդերձ, Թուրքիոյ խարիսխները խաղաղութեան ժամանակ պիտի չօգտագործուին Ամերիկացիներու կողմէ, Ռուսերը չգրգռելու համար:

Յունական կայանները յատկացուած են որսորդ օդանաւերու, պալքանեան բանակներուն թեւ ու թիկունք ըլլալու, եւ անոնց պատերազմական գործողութիւններու օժանդակելու առաջնորդութեամբ:

Անգլիոյ արքայական օդային ուժերը (R. A. F.) Միջին Արեւելքի մէջ ունին հինգ խարիսխներ, Պէնկազի Լիբիա), Սուէզ, Յորդանան, Կիպրոս եւ Պաղտատ: Երկար ատենէ ի վեր հաստատուած այս օդակայանները օժտուած են նորոգութեանց յատուկ ընդարձակ արհեստանոցներով, ամէն տեսակ պահեստներով, եւ պաշտպանութեան զօրաւոր ամրութիւններով:

Վերջացնելու համար պէտք է յիշել նաեւ Պարսից Ծոցի հարաւային կողմը հաստատուած ամերիկեան օդային խարիսխը:

Անդամ խաղաղութեան ժամանակ, անգլօսաքսոն օդակայաններուն մէջ կը գտնուին որոշ թիւով ծանր ռմբաձիգներ:

Թ. Ա. Թ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՌԱԾՆԵՐ

× Հազար աեղ մէկ զուռնանի խոփ չի լինի:

× Հազար մեռնի՝ մէկ չի շուարի, մէկ մեռնի հազար կը շուարի:

× Մինչեւ խելացին բոպկցաւ, խենթը գետն անցաւ:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (7)

ԴԱՐՁԸ

Գ.

Բայց եօ դառնալը անյարմար էր, աղջիկը անշուշտ պիտի նկատէր եւ վերջապէս ուրիշ ճամբայ ալ չկար, ձորին մէջէն նորէն երկար պտոյտ ընելը անիմաստ էր:

«Բարեւ մը կուտամ ու կ՚անցնիմ» վճռեց ու քայլերը արագացուց:

— Բարեւ ձեզի, Օրիորդ:

—Օ՛, բարեւ, դո՞ւք էք պարոն: Ո՞ւրկէ կուգաք այսպէս կանուխ:

Ու ոտքի ելաւ:

— Ձորի մէջ փոքրիկ պտոյտ մը, հիանալի թարմ օդ է, կազդուրիչ եւ առողջարար:

— Աշխարհը սկսեր է փոխուիլ — ժպտեցաւ աղջիկը՝ երկու ձեռքը կարճ մազերուն մէջ խրելով — հիմա հոգեւորականները երեւի աւելի առողջապահութեան մասին կը մտածեն, քան աշխարհականներ:

— Ինչո՞ւ չէ — պատասխանեց տղան չոր:

— Իսկ ես տեսէք, նստեր կ՚աշխատիմ, այսինքն պէտք է որ աշխատիմ.— աւելցուց դժգոհութեամբ:

— Այդչափ սովորողակա՞ն. կարդացածնիդ ի՞նչ է որ:

— Խնդրեմ, եթէ կը հետաքրքրուիք:

Ու գիրքը տղուն մեկնեց:

Վարդապետցուն առաւ գիրքը ու բացաւ առաջին պատահած երեսը, ունելիի նման երկար ու կեռ գործիքի մը նկարն էր, բան չհասկցաւ ու նոր երես մը դարձուց, բայց հազիւ պատկերը նշմարեր էր որ ամբողջ դէմքով կարմրեցաւ ու արագ թուղթը շուռ տուաւ:

Աղջիկը ձեռքերը մէջքին կեցեր էր անշարժ ու ժպտուն:

Երիտասարդը նայեցաւ գիրքին ճակատը «Ծննդաբերական օգնութիւն»:

— Դուք բժշկութիւն կ՚ուսանի՞ք — հարցուց վերջապէս:

— Դժբախտաբար ոչ.— եղաւ աղջկան հաւաչի մը նմանող պատասխանը.— Մանկաբարձուհի եմ. այսինքն կը պատրաստուիմ քննութիւն տալու:

— Ո՞ւր:

— Թիֆլիս: Կը զարմանաք, չէ՞, որ քսան — քսանըմէկ տարեկան աղջիկ մը սիֆիլիսի նշաններով եւ չգիտեմ ինչերով իր ուղեղը կը զբաղեցնէ. այնպէս չէ՞: Դուք միշտ զբաղած էք բարոյական հոգեբանական ու աստուածաբանական պրոպլեմներով, միշտ վերերը: Մենք, կը տեսնէք, համեստ ենք միշտ ցածը, հիւանդութիւններու, աղտոտութիւններու ու տառապանքներու մէջ:

Աղջիկը կը քօքեթանար իր արուեստովը.

— Հապա, վարդապետութեան չի նմանիր, բուրվառ տալով ու աղօթք ընելով չի վերջանար, պէտք է աշխատիլ ու չարչարուիլ.— վերջացուց յանկարծ լուրջ զարկով մը եւ բոլորովին անըմբռնելի կերպով ռուսերէն, կարծես դիմացինը բոլորովին շուարեցնելու համար:

Լ. ՇԱՆԹ

Դաշնակիցները ծանուցագիր կը յանձնեն

ԼԻԲԱՆԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Դաշնակից պետութիւնները ծանուցագիր մը յանձնեցին Պ. Շարլ Հէլուի, արտ. նախարար Լիբանանի, ինչպէս ըրած էին նախապէս սուրիական կառավարութեան: Վաւերագիրը կը շօշափէ Միջ. Արեւելքի պաշտպանութեան հարցը եւ կը խնդրէ Լիբանանի պետութենէն իր թելադրութիւնները ծրագրի մասին :

Քաղաքական շրջանակներու մէջ շատ փափուկ կը գտնեն Պէյրութի կառավարութեան կացութիւնը, նկատի առնելով որ Եգիպտոս մերժած է նոյն առաջարկ մը, առանց նախապէս դիմելու Արաբ. Լիկին: Կը կարծուի թէ Լիբանան պիտի պատասխանէ դաշնակիցներու ծանուցագրին, նախքան Պ. Շարլ Հէլուի մեկնումը դէպի Փարիզ, այնտեղ ան պիտի մասնակցի ՄԱԿի ժողովին:

ՏՈՔԹ. ՄՈՍԱՏԵՂ ԿԸ ՅԵՏԱՁԳԷ ԻՐ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Ինչպէս կը յիշուի, Իրանի վարչապետը հիւրը եղած էր Ֆիլատելֆիոյ քաղաքապետին, այնուհետեւ ընդունուած էր նախագահ Թրումընի եւ Պ. Տին Էչիսընի կողմէ: Մեկնումը ապահով էր, բայց ահա վերջին պահուն միտքը փոխեց եւ որոշեց քանի մը օր սպասել Ուաշինկթընի մէջ :

Անտարակոյս այս յետաձգումը դուռը բաց կը թողու նոր բանակցութեանց, անգլօ-իրանեան քարիւղի վէճը հարթելու համար: Տոքթ. Մոսատեղ թերեւս կը սպասէ որ կացութիւնը պարզուի Անգլիոյ մէջ ու նպաստաւոր առաջարկներ ստանայ Մ. Նահանգներէն :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՔՈՐԷԱՅԻ բանակցութիւնները անընդհատ կը ձգձգուին, որովհետեւ կարմիրները դարձեալ մերժած են դաշնակիցներու առաջարկած սահմանագիծը: Դաշնակից հրամանատարութիւնը ամերիկան բարքերու կը վերագրէ այս լարախաղացութիւնը, հետեւաբար դժուար ըմբռնելի արեւմուտքցիներուն համար: Զօր. Նիքըլսի յայտարարութեան համաձայն, դաշնակիցները կը շահագրգռուին աւելի ռազմագիտական կէտերով, քան քառակուսի քիլոմեթրներով: «Փրավտա» կը մեղադրէ Դաշնակիցները, որ երկու ամիս երկարաձգեցին պատերազմը, իրենց աշնանային յարձակողականը ձախողած կը նկատէ եւ կը պահանջէ որ զինադադարը կնքուի 38րդ զուգահեռականին վրայ :

ԼԱ ԺԷՐՊ գրական շաբաթաթերթի երբեմնի տնօրէն Ալֆոնս տը Շաթոպրիան մեռած է Աւստրիոյ մէջ, Մայիս 2ին 74 տարեկանին: 1911ին շահած էր Կոնքուրի մրցանակը, իր «Մըսիէօ տէ Լուրտին» գործով, իսկ 1923ին Ֆրանսական Կաճառին սահմանած Մեծ Պարգեւը իր «Լա Պրիէռ» վէպով: Ինչպէս կը յիշուի, ծերունի գրագէտը ջերմ գործակից մը եղած էր Գերմաններուն եւ անոնց պարտութենէն վերջ փախած էր Թիրոլեան շրջանը, ուր կ'ապրէր փրոֆ. Վոլֆ կեղծ անունին տակ: Մարմինը թաղուած է Քիթցպուհէլի հրէական գերեզմանատունը :

ՍԷՆ ԺԸՆԷՎԻԷՎԻ մատենադարանին մէջ ցուցադրութեան դրուած է Ժերմէն Նուվոյի ծոցատետրը, բանաստեղծուհիին ծննդեան հարիւրամեակին առթիւ: Այս թանկագին նշխարը մատենադարանին փոխ տուած է արտ. գործոց նախարար Պ. Ռոպեր Շուման, որ մոլի սիրահար մըն է երեւելի մարդոց ձեռագիրներուն: Տետրակին մէջ կան քերթուածներ, ժամադրութիւններ, առեւտրական ծանօթագրութիւններ եւն.: Բանաստեղծուհին մտերիմը եղած է Վերլէնի եւ Ռէմպոյի, յաճախ շուքի տակ ձգուած եւ նոյնիսկ իր համբաւը կորզուած անոնց կողմէ... : Անտրէ Պրեթոն արտակարգ, ամէն բանէ գերազանց կը համարէ քերթողուհիին գրականութիւնը :

ՓԷԹԷՆԻ համար հոգեհանգիստ կատարուեցաւ շաբաթ օր, Նոթր Տամի տաճարին մէջ, նախագահութեամբ Փարիզի արքեպիսկոպոսին: Պատարագը մատոյց ողբացեալին խոստովանահայր Փոտեվէն երէցը, թողութեան ծէսը չկատարուեցաւ, այլ լոկ Di Profundis, որմէ վերջ Ֆեյթէն արք. դամբանական մը խօսեցաւ: Միւս կողմէ, դիմադրականներն ալ ցոյց մը սարքեցին նոյն ժամուն, տաճարին շրջափակին մէջ: «Մարսէյյէզ»ը լրանալուն, ամբոխը սկսաւ աղաղակել.— «Գործակիցները բանտ», «Ֆաշիզմը չի կրնար անցնիլ», «Փեթէն մարդասպան» եւն.: Վիվիանիի պարտէզին մօտակայքը, ոստիկանութիւնը ուզեց ցրուել ցուցարարները, որոնք ուզեցին չիշեր նետել, բայց դիւրաւ զսպուեցան :

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԼՐՏԵՍ ԿԻԿԵՐՈՆ յորջորջուած Էլյէզա Պազնա գործավարներու խորհուրդին որոշումով սահմանէն դուրս կը հանուի: Բ. Աշխարհամարտի ընթացքին Գերմանիոյ հաշւոյն լրտեսութիւն ըրած էր: Կիկերոն ներկայիս ալ Ռուսերուն հաշւոյն լրտեսութիւն կ'ընէ :

ՅԱՌԱՋի տարածման համար

Շնորհակալութեամբ ստացանք Տիկին Համեստուհի Օզանեանէ իր զաւկին Լեւոն Օզանեանի նշանտուքին առթիւ հազար Ֆր., եղբօրմէն՝ Ժան Օզանեանէ 500 ֆրանք նոյն առթիւ :

Նոյնպէս շնորհակալութեամբ ստացած ենք ընկեր Գ. Վարդանեանէ 500 Ֆր. «Յառաջ»ի եւ 500 Ֆր. «Հայ-Բոյժ»ի տարածման համար, Տիկ. Նուարդ Շմաւոնեանի մահուան առթիւ :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Le Cadet սրահին վերնայարկը: Դասախօսն է Պ. Ֆր. Ֆէյտի, նիւթ ունենալով Պոլիս գումարուած արեւմտահայ մտաւորականներու համաժողովին աշխատանքները եւ տպաւորութիւնները Պոլսահայ կեանքէն :

Մուտքը ազատ է :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

1952, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6ԻՆ, Cercle Militaireի սրահներուն մէջ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան պատկերազարդ օրացոյցը, եւ կը ծախուի Ստեփան Ալեքսանեանին քով, Փարիզ, 20 rue du Tage, Paris (13): Ս. Էթիէն Այրի Տիկին Սողոյեանին, Ս. Շամոն Եփրեմ Միքայէլեանին, Տէսին Լեւոն Աստուրեանին, Կրընոպլը Գարոյր Արթինեանին, Լասիոթա Այրի Տիկ. Կաղնեանին, իսկ Մարսէյլի մէջ Տիկնանց Միութեան գանձապահ Տիկ. Աշխէն Գօզոսեանին 4 Bld. de la Paix :

ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ.—Ֆ. Կ. Խաչի Մարսէյլ քաղաքի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Քլէրմօն Ֆէրանի մեր հայրենակիցներուն կողմէ 12 հազարի անակնկալ նուէր մը: Հեռու հայկական հաւաքականութենէ եւ ազգային կազմակերպութիւններէ զուրկ այս պզտիկ քաղաքի հայ բնակչութիւնը ինքնաբերաբար Ֆ. Կ. Խաչին ղրկած է այս գումարը իր հիւանդներուն համար: Օրինակելի այս ելոյթը մաղթելի է որ օրինակ հանդիսանայ:

Նուիրատուներու ցանկն է.— Տիկիններ Թիւթիւնճեան 3000 Ֆր., Փափազեան 3000, Ապասեան 1000, Պաղտասարեան 1000, Թօփալեան, Ալթունեան, Մօնիք, Այրի Յակոբեան, Յակոբեան, Պակհեան, Մօրճիկեան, Քէշիշեան 500ական Ֆր.:

Փարիզի Աղքատ. միութեան տարեկան մեծ պարահանդէսը

Նոյեմբեր 11ին Hôtel George Vի մէջ

Գեղարուեստական բաժնին կը մասնակցին՝ Francise Blanc, et Pierre Dac, Rosy-Varte, Օր. Մ. Կառվարեցց, Արշամ Ճիզմէճեան եւ Jacques Dal :

Maison Carvenի մանըքէններուն տողանցքը :

Կը խնդրուի այժմէն ապահովել սեղանները, հեռաձայներով Պ. Վ. Ձիլինկիրեանի Cen. 48 - 51 կամ Պ. Աճէմեանին Pro. 03-19:

SALLE DU CONSERVATOIRE

2bis, rue du Conservatoire, Métro Montmartre

Շաբաթ, 24 Նոյեմբերին ժամը 21ին

Վարուժիկ Ճինճեան

(Դաշնակահար)

Լիզի Տէմիրճեան

(Ջութակահար)

Իրենց Ռեսիթալին յայտագիրն է Grieg — J. S. Bach — Chopin, Aram Kachaturian — Pugnani — Keisler de Falla եւ Paul Paray:

Գիները 400, 300 եւ 200 ֆրանք :

Կը ծախուին՝

Durandի մօտ, 4, Place de la Madeleine, Հրանտ Սամուէլ գրատունը 51 Mr. le Prince եւ Conservatoireի սրահը :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ.— Պետրոս Շմաւոնեան եւ զաւակները՝ Օր. Մառի Շմաւոնեան եւ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Գայիշեան, ինչպէս նաեւ Շմաւոնեան, Զալկըեան, Թրավէր, Ադամեան, Մերսիէ Քէպապճեան եւ Առաքէլեան ընտանիքները իրենց սրտագին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, ծաղկեպսակով եւ գրաւոր ցաւակցութիւնները յայտնեցին իրենց ողբացեալ սիրելի կնոջ, մօր եւ ազգականին՝

ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ՇՄԱՒՈՆԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ :

Մեր բաժանորդներուն եւ ընթերցողներուն

Կը խնդրուի մեր բոլոր բաժանորդներէն իրենց հաշիւները կարգադրել մինչեւ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ ՎԵՐՋ: Նոյեմբերի ընթացքին հետզհետէ պիտի դադրին բոլոր պարտք ունեցող բաժանորդներու թերթերը:

Որ եւ է ծանուցում նկատի չառնուիր եթէ վճարուած չէ:

Վարչութիւնս ի վիճակի չէ ապառիկ թերթ ղրկելու կամ ձրի ծանուցում դնելու :

Անգամ մը եւս կը խնդրուի դիւրացնել իր գործառնութիւնները : ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais ակումբին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ :

ՖՐ. Կ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղերուն ժողովները.—

ՎԻԷՆ Հոկտ. 30ին:

Ս. ՇԱՄՈՆ Նոյեմբեր 1ին:

Ս: ԷԹԻԷՆ Նոյմեբեր 2ին :

ՌՈՄԱՆ Նոյեմբեր 3ին:

ՎԱԼԱՆՍ Նոյեմբեր 4ին:

ԿՐԸՆՈՊԼԸ Նոյեմբեր 6ին :

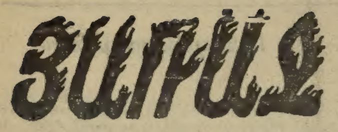
Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի երեկոյ, Քառէ սրճարանին վերնայարկը: Կը շարունակուի Շաւարշ Նարդունիի գրական գործունէութեան մասին կարծիքներու փոխանակութիւնը: Մասնաւորապէս կը խօսի Պ.Խ.Վշտունի՝ Նարդունիի մանկութեան, պատանեկութեան եւ միջավայրին մասին:

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ.— ՑԻՒՐԻԽ, Ժ.Էն.— Ստացանք: ՀԱՅՖԱ, Ճ. Մ.— Կը հրատարակուի :

Le Gérant : A. NERCESSIAN

Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Dameme, Paris (13)

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE
HARATCH Fondé en 1925, R.C.S. 376.286
Directeur : SCH. MISSAKIAN
17, Rue Damesme .. PARIS (13) Métro : TOLBIAC
Վեցամս. 1100 ֆր., Տար. 2200, Արտ. 3000 ֆր.
Tél. GOB. 15-70 Գին 10 ֆր. C.C.P. Paris 1678-63
Mercredi 31 Octobre 1951 Չորեքշաբթի 31 ՀՈԿՏ.

27րդ ՏԱՐԻ — 27 Année No. 6599-Նոր շրջան թիւ 2010 Խմբագիր՝ Շ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Հ. Յ. Դաշնակցութեան Օրուան տօնակատարութիւնը

Կիրակի օր, լեցուն էր անգամ մը եւս Հինգերորդ Թաղապետարանի գեղեցիկ եւ լուսաշող սրահը: Դաշնակցականը խառնուած համակիրին ու բարեկամին, Նոր Սերունդի վառվռուն երիտասարդութիւնը՝ քովն ի վեր Դաշնակցութեան հետ վաթսունամեակ մը ապրած՝ հին ուխտաւորին, նոյն հաւատքով, նոյն խանդավառութեամբ եկած էին ըսելու կարծես մեր մեծ կուսակցութեան «Քալէ գծած ճամբէդ, մենք քեզի հետ ենք միշտ, ու ամէն տեղ» :

Հանդէսը բացաւ Շավիլի երգչախումբը Մարսէյյէզով եւ Մշակ բանուորով, յոտնկայս ունկնդրութեամբ եւ ղեկավարութեամբ ընկեր Ս. Յովհաննէսեանի:

Նախագահը՝ ընկեր Ս. Թորոսեան, տարեկան այս տօնակատարութիւնը նկատեց հրապարակային հաշուետուութեան օր մը Հ. Յ. Դաշնակցութեան համար եւ համառօտակի անցնելով անոր անցեալ գործունէութեան վրայէն, կանգ առաւ ներկային ու տուաւ ընդհ. գիծերով անոր ծրագրած աշխատանքները, Սփիւռքի անհրաժեշտութիւններու վրայ հիմնած: Շեշտելով մանաւանդ անոր վրայ ծանրացող քաղաք. աշխատանքները, մեր դատի իրականացման համար, մաղթեց որ պայմանները ըլլան այնքան նպաստաւոր մեր թափառական բազմութիւններուն համար, որ օր մը կարենայ ան իր յոգնաբեկ գլուխը հանգչեցնել հայրենի հողին վրայ, իր միացեալ, անկախ ու ազատ հայրենիքին մէջ :

Առաջին բանախօսն էր ընկեր Յովիկ Եղիազարեան, որ արդէն իր պերճախօսութեամբ տիրացած է բեմին եւ կուռ տրամաբանութեամբ կրնայ ունկնդիր բազմութիւնները տանիլ իր խօսքին ետեւէն: Բանախօսը մէկիկ մէկիկ ցոյց տըւաւ Դաշնակցութեան տուած ամէն մէկ քայլին արդիւնքը հայ ժողովուրդին ճակատագրին մէջ: Անոր աշխատանքը Հայը՝ «Ազգ» դարձնելու, Հայը՝ քաղաքականապէս կազմակերպելու, Հայը՝ մարտունակ ժողովուրդ մը ընելու, Հայը՝ իր պետականութեամբ դասելու ուրիշ ժողովուրդներու կարգին: Ընկեր Եղիազարեան ծանրանալով մասնաւորաբար Հայաստանի անկախութեան հռչակման եւ յարակից դէպքերու, ցոյց տուաւ յստակ կերպով Դաշնակցութեան նախապատրաստական աշխատանքը հայ ժողովուրդի ծոցին մէջ, մօտ երեսուն տարի: Վերջացնելով իր բանախօսութիւնը Դաշնակցութեան 61րդ տարեդարձի տօնակատարութիւնը նկատեց Մեծ Ուխտի Օրը՝ բոլոր հաւատաւոր Հայերուն, անոնց որոնք ապրած են անոր ճակատագրին դժնդակ դրուագները, եւ իրենց սիրտը կը բաբախէ գալիք յաղթանակին յոյսով:

Գ. Գարեգին իր թառով Սայաթ Նովայի «Քանի վուր ջան եմ», «Ես ինչ անեմ հաքիմը» եւ «Վէրքերով լի ջան ֆիտան», երեք ժողովրդական երգերով սկսաւ գեղարուեստական բաժինը :

Բ. բանախօսն էր ընկեր Խաչիկ Մկրտիչեան, որ յիշեց մանաւորաբար Խ. Աբովեանի մէկ խօսքը «Էն ի՞նչ շունչ կ'ըլլի որ մեր Ազգը վեր վերցնի այս խոր քնից»: Այդ շունչը, մեր ժողովուրդը այդ խոր քնից դուրս բերողը եղաւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը: ԺԹ. դարու վերջերը, զոյգ բռնակալութիւններու ծանր թաթին տակ ճզմուած, հայ ժողովուրդը չունէր ոչ մէկ մարդկային իրաւունք, կորսնցուցած էր իր ըմբոստացումի, բողոքի, իր պահանջները արժեցնելու վսեմ զգացումները: Դաշնակցութիւնը այդ բոլորը հալեցուց իր կամքի հալոցին մէջ եւ ձուլեց նոր ժողովուրդ մը՝ կորովի ըմբոստ ու մարտունակ որ գիտցաւ իր իրաւունքները ձեւակերպել, բողոքի ձայն բարձրացնել եւ նոյնիսկ դառնալ պետական ժողովուրդ :

Օր. Մ. Կաւարենց երգեց Կոմիտասի «Քելեր ցոլեր»ը, Օհան Դուրեանի «Սիրերգ»ը եւ Վ. Սարգսեանի պարերգը: Համակրելի երգչուհին ժողովուրդին բուռն ծափերուն պատասխանեց չորրորդ երգով մը Ալէմշահի «Աղուորներուն» :

Օր. Ծիծեռնանի դաշնակը Լիստի «Նօքթիւրն»ով եւ Արամ Խաչատուրեանի Թոքքատայով հաճելի երաժշտական պահ մըն էր ունկնդիրներուն համար: Իսկ Տիկին Ա. Բալուեանի կողմէ արտասանուած «Ափ մը մոխիր» (Սիամանթօ), յուզուած եւ յուզող շեշտով մը, անգամ մըն ալ Հայուն սիրտը արիւնեց, իր դառն օրերու վերապրումով :

Գեղարուեստական բաժնին վերջին թիւն էր Ամերիկահայ երգչուհին Տիկին Շուշանիկ Տը Սիմոն, որուն «Հայաստան»ը այնպիսի յաջողութիւն մը ունեցաւ որ հազիւ թէ ասկէ վերջ կիս-կատար ձայներով «Հայաստան»ը մտիկ ընել կարելի ըլլայ: Տիկինը թառի ընկերակցութեամբ երգեց ժողովրդ. երգերու, դուարթ ու խանդավառ շարք մը, ծափեր խլելով հանդիսասրահէն :

Նախագահը փակեց հանդէսին պաշտ. մասը: Մինչեւ կէս գիշեր ժողովուրդը պարեց ու երգեց իսկական տօնական օր մը դարձնելով այս տարեդարձը որ Դաշնակցութեան վայելած ժողովրդականութեան մէկ փայլուն ապացոյցն է:

Պարերը կ'առաջնորդուէին Կարօ Սարեանի նուագախումբով :

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

Եգիպտական թերթ մը ԿԸ ԳՈՎԷ ՀԱՅԵՐԸ

«Ահրամ»ի աշխատակիցներէն եւ եգիպտ. մամուլի ականաւոր հրապարակագիրներէն Պ. Ահմէտ Էլ Սաւի Մոհամէտ, կը գրէ (26 Հոկտ.) —

«Երէկ կոչ մը կ'ուղղէինք մեր թերթի յարգելի ընթերցողներուն մասնակցելու նահատակներու ընտանիքներուն օգնութեան ֆոնտին եւ ահա կը ստանանք երկու նամակներ, սիրոյ և դուրգուրանքի զգացումներով զեղուն :

« Անոնցմէ առաջինին մէջ կը գտնենք 100 ե. ոսկի, նուիրուած «Յուսաբեր» Հայ Մշակութային Ընկերակցութեան կողմէ, որ հայ գաղութը կը ներկայացնէ: Նամակը կ'ըսէ հետեւեալը.

— » Մենք ոչ միայն Եգիպտոսը կը նկատենք մեր մեծ քոյրը, այլ դուրգուրալից մայր մը, որ մեզ հովանաւորեց հարիւրաւոր տարիներ: Եւ այսօր, միեւնոյն զգացումներով տոգորուած, կը զգանք իր ցաւերը եւ կը հրճուինք իր ուրախութիւններով: Ի տես ներկայ դէպքերու, որոնք վիրաւորեցին զինքը, կը ներկայացնենք մեր այս համեստ գումարը, յուսալով որ մէկ փոքրիկ մասնիկ մը վերադարձուցած կ'ըլլանք՝ Եգիպտոսի հանդէպ մեր ունեցած բարոյական պարտքէն: Դարերով մնացանք, խմեցինք իր ջուրէն եւ ապրեցանք այս գեղեցիկ միջավայրին մէջ: Կը յուսանք, որ մեր սրտագին զգացումները արտայայտած կ'ըլլանք մեր մեծ քրոջ՝ Եգիպտոսի, մասնակցելով Ջրանցքի զոհերու օգնութեան ֆոնտին» :

Երկրորդ նամակը ուղղուած է ուրիշ յարգելի հայ հայրենակիցէ մը, Պ. Զարեհ Սաքայեանէ, տէրը պղնձագործութեան եգիպտ. գործարանի մը: Ներփակուած գտանք 50 ե. ո.ի չէք մը, հետեւեալ երկտողով .

« — « Հաճեցէք ընդունիլ գործարանին կողմէ այս համեստ օգնութիւնը, Ջրանցքի աղէտեալներու, դաւաճանութեան զոհերու օգնութեան ֆոնտին: Նուիրատուութիւնը որքան ալ բարձր ըլլայ իր դրամական արժէքով, չի կրնար փոխարինել իւրաքանչիւր նահատակ ազգակցի կեանքը: Մենք ամէն մէկս, զինուորագրած ենք զմեզ հայրենիքի ծառայութեան, մեր արդիւնաբերական աշխատանքի գծով »:

Մեզի կը մնայ հիանալ եւ գնահատել այս ազնիւ զգացումները :

Հայ գաղութը մեր երկրի ամէնէն աշխատունակ տարրը եղած է : Անոնք միշտ մեծ հմտութիւն ցուցաբերած են այն բոլոր արուեստներու եւ արհեստներու մէջ, որոնցմով կը զբաղին :

Մեր երկիրը ներմուծեցին շատ մը արհեստներ: Մեծ է իրենց ծառայութիւնը երկրագործական, ջրաբաշխական, կազմարարութեան, նուրբ փորագրութեան, բարձր կարգի ծաղրանկարչութեան եւ ոսկերչութեան մէջ, որ մետաղները կը վերածէ թանկարժէք իրերու, եւն. եւն. :

Եթէ նկատի ունենանք այն տառապանքները, աքսորները, ջարդերը, որոնց ենթարկուեցան Հայերը Թուրքիոյ կողմէ, կրնանք գաղափար մը ունենալ հայ ժողովուրդի կենսունակութեան եւ ուժին մասին: Ատով է, որ Հայերը արժանի դարձուցած են զիրենք այն գեղեցիկ ողջոյնին, զոր իրենց ուղղած է Անաթոլ Ֆրանս, «Եգիպտոսի Ձայն»ը անունով գրքին մէջ, զոր հրատարակեց Սաատ Զաղլուլ փաշա, իր երկրի քարոզչութեան ի խնդիր, Փարիզի մէջ, 1918ին :

Հայերը կրնան հասկնալ մեր ցաւերը, որովհետեւ իրենք ալ տառապած են »:

Չըրչիլի դահլիճը

Պ. Ուինսթըն Չըրչիլ, քաղաքական եւ տնտեսական ծանր կացութեան պարագաներուն տակ, շաբաթ օր նշանակեց իր անմիջական գործակիցները: Անգլիոյ թագաւորը նոյն իրիկունը անոնցմէ իւրաքանչիւրին յանձնեց իր սեփական նախարարութեան կնիքը :

Պահպանողական ղեկավարը կը ստանձնէ վարչապետութիւնը, ելեւմտական եւ պատերազմական նախարարութիւնները: Պ. Էնթընի Իտըն՝ փոխ վարչապետութիւնը եւ արտ. գործոց նախարարութիւնը, Լորտ Ուուլթըն՝ խորհրդարանի նախագահութիւնը, Մարքի օֆ Սալզպըրին՝ դաստական նախարարութիւնը, Սըր Տավիտ Մաքսուէլ Ֆայֆը՝ ներքին գործոց նախարարութիւնը, Պ. Ռիչըրտ Պըթլըրը՝ ելեւմտական ատենակալութիւնը, Զօր. Լորտ Այզմէյ՝ Քոմընուէլթի պետ. քարտուղարութիւնը, Սըր Ուոլթըր Մընքթըն՝ աշխատանքի, իսկ Օլիվըր Լիթըլթըն՝ գաղթային նախարարութիւնը :

Ընտրական պայքարի ընթացքին, Չըրչիլ յաճախ Ռուսիոյ հետ համաձայնելու բաղձանքը յայտնած էր, ատոր համար կը կարծուի թէ իր վերերեւումը քաղաք. թատերաբեմի վրայ լաւ արձագանգ պիտի գտնէ Մոսկուայի մէջ: Այնպէս որ, Խորհ. Միութեան կողմէ եկած ամէն նախաձեռնութիւն շատ սիրով նկատի պիտի առնուի Մեծն Բրիտանիոյ կողմէ: Իսկ եթէ այս ակնկալութիւնը չիրագործուի, Դաշնակիցները կը խորհին ՄԱԿի ճամբով լուծել վիճելի խնդիրները Քրեմլինի կառավարութեան հետ :

Սուտան կը դիմէ Դաշնակիցներուն

ԻՐ ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ ԻՐԱԳՈՐԾԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ՄԱԿի քարտուղարը հեռագիր մը ստացաւ Սուտանի խորհրդարանէն եւ Սահմանադրական Յանձնախումբէն, որով կը խնդրեն կազմակերպութենէն միջազգային յանձնաժողով մը նշանակել պատրաստելու համար Սահմանադիր ժողով մը, որպէսզի 1953ի Դեկտեմբերէն առաջ իրագործէ Սուտանի անկախութիւնը :

Սուտանի Սահմ. Յանձնախումբին նախագահը եւ խորհրդարանը Անգլիացի են, մնացեալ 13 անդամներէն մէկը միայն չէ ստորագրած ՄԱԿի ուղղուած դիմումնագիրը, որովհետեւ իր ընտրական շրջանակի բնակչութիւնը կը բաղկանայ սեւամորթ քրիստոնեաներէ: Երկրին գլխաւոր կուսակցութիւններէն Ումմահը մօտ է Անգլիացիներուն, իսկ Աշիկահը կը փափաքի կցուիլ Եգիպտոսի, Ֆարուք արքայի թագին տակ :

Մնաց որ, կրօնական հոսանքներն ալ կարեւոր դեր մը կը խաղան տեղւոյն քաղաք. կեանքին մէջ. Միրկանիտները իրենց ակնարկը սեւեռած են Եգիպտոսի, մինչ Մեհտիստները կը փնտռեն Անգլիացիներու բարեկամութիւնը եւ իրենց պետը Ռահման էլ Մեհտի ինքզինքը Սուտանի թագաւոր հռչակելու հետամուտ է:

Սուտան իրաւ է թէ անցեալին մաս կազմած է Եգիպտոսի, բայց յետագային ձերբազատուած է Գահիրէի մականէն, մանաւորաբար 1888ին Մեհտիներու ապստամբութեամբ: Երբ 1898ին Լորտ Քիչներ կը տանէր Օնտուրմանի յաղթանակը, Եգիպտացիները Խարթում կը մտնէին իր զօրաբանակի ետեւէն: Մեծն Բրիտանիան այժմ ամէն տուեալ ունի իր ձեռքը, եթէ ոչ բոլորովին իր գայիսոնին տակ պահելու, այլ գոնէ Լիպիոյ նման գոյավիճակ մը հաստատելու համար այնտեղ:

Սփիցպերկի հարցը

« ՓՐԱՒՏԱ » ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ ՆՈՐՎԵԿԻԱՆ

Մոսկուայի օրկանը « Փրաւտա », յօդուած մը նուիրելով Սփիցպերկի հարցին, վեր կ'առնէ անոր ռազմագիտական կարեւորութիւնը ու կը մեղադրէ Նորվեկիոյ կառավարութիւնը, որ կը ձգտի այդ կղզեխումբը տրամադրել Ատլանտեան հրամանատարութեան :

« Սփիցպերկի եւ արջային կղզիին օգտագործումը, Ատլանտեանի հրամանատարութեան կողմէ, բռնաբարում մը կը կազմէ յիշեալ արքիպեղագոսի գոյավիճակի կանոնագրին», կը գրէ Մոսկուայի պաշտօնաթերթը: Յետոյ կը յիշեցնէ Հոկտ. 15ին Խորհ. Միութեան ուղղած ծանուցագիրը Նորվեկեան պետութեան :

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՊՈԼՍՈՅ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԸ հրդեհի վտանգ մը անցուցած է Հոկտ. 23ին: Արքազանին ճաշասրահը մասամբ այրած է, սակայն արագ միջամտութեան մը շնորհիւ կարելի եղած է անմիջական աղէտի մը առաջքը առնել: Հրդեհը ծագած է նախ ատաղձագործի, ապա ներկարար վարպետի մը անխոհեմութեան հետեւանքով: Բաւական նիւթական վնաս կայ :

ԻՍԼԱՄ ԱՇԽԱՐՀԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԴԷՄ

Միջին Արեւելքի պաշտպանողական դրութեան մէջ, Թուրքիոյ ալ ձայն տրուած է եւ Անգարայի կառավարութիւնը կը ճգնի արժեցնել իր անդամակցութիւնը մնայուն խմբակցութեան ։

Առաջին առթիւ, Թուրքիա փորձեց արտայայտել իր այդ իրաւունքը, անվստահութիւն յայտնելով Եգիպտոսի հանդէպ, ինչ որ տեսակ մը շփոթութիւն յառաջ բերաւ դաշնակից շրջանակներէն ներս ։ Ահա, այս է որ չէ մարսած Գահիրէի կառավարութիւնը եւ իր դժգոհութիւնը յայտնած հրապարակաւ ։

Թուրքիան, իրար անցած, կը պատասխանէ Եգիպտոսի գանգատներուն, վերակոչելով իր «կրօնական եղբայրութիւն»ը Արաբներուն հետ ։ Այնուհետեւ կ՚աշխատի ցոյց տալ անոնց, որ չէզոքութիւնը վտանգաւոր է ներկայ պայմաններուն մէջ եւ առաջին գծին վրայ կ՚իյնայ հասարակաց թշնամիին դէմ պայքարը ։

Անգարայի կառավարութիւնը կը թուի թէ շատ շուտ մոռցած է իր զուլումները, Եգիպտոսը Օսմ. Կայսրութեան մականին տակ եղած շրջանին, մոռցած է մանաւանդ Պէյրութի, Դամասկոսի եւ Հալէպի մէջ Ճէմալ փաշայի տնկած կախաղանները ։ Այն ատեն կ՚երեւի Արաբները «Տին Քարտաշը» չէին, այլ հայրենիքի դաւաճաններ, ինչպէս Յոյները, Սերպերը, Պուլկարները, Ալպանացիները Հայերը եւ վերջապէս Քիւրտերը ։

Արաբ ցեղերը իրենց երախտագիտութիւնը արտայայտելու համար «բարեխնամ» Օսմ. Կայսրութեան, Հաշիմի գերդաստանին Շէյխերուն ղեկավարութեան տակ, ապստամբութեան դրօշ պարզեցին եւ տիրացան իրենց ինքնավարութեան ։ Պայքարին պատմութիւնը ծանօթ է ընթերցողներուն, յաճախ խօսուած է անոր մասին այս սիւնակներուն մէջ, հետեւաբար աւելորդ կը նկատենք մանրամասնօրէն կանգ առնել ։

Հարցը առով չէ փակուած, որովհետեւ աշխարհաասան երկրորդ պատերազմին սկիզբը Դաշնակիցները Սանճաքը յանձնեցին Թուրքիոյ, հակառակ «Միջերկրականեան Կոմիտէի» քարոզչութեան եւ բուռն պայքարներուն ։ Այս զիջումը ոչ մէկ բանի ծառայեց, Թուրքերը Անգարայի դաշնագրով աւելի մօտիկութիւն ցոյց տուին առանցքին եւ ամբողջ պատերազմի ընթացքին ռազմական ճարտարարուեստի նիւթեր տրամադրեցին Գերմանիոյ ։

Սուրիա չէ մոռցած այս բոլորը, երկրին մէջ կազմուած է «Իսկէնտէրունի Իրաւաց Պաշտպան Միութիւն»ը, որ լայն արմատներ ունի ամէն կողմ ։ Այս տեսակէտէն ուշագրաւ է Սանճաքի Ալէվիներուն ապստամբութիւնը, անկէ քանի մը ամիս առաջ, որ ճշմարիտ ընդհարումի մը յանգած էր Թուրք եւ տեղացի ուժերուն միջեւ ։ Գործադուլի շարժում մը ստեղծուած էր, Ալէվիները մինչեւ իսկ յարձակած են Թուրքպաններուն վրայ, փրցուցած են անոնցմէ մէկուն համազգեստին կոճակը եւ պոռացած երեսին.— ՄԵՆՔ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՁԵՆՔ ՈՒԶԵՐ ։

Անգարայի կառավարութիւնը ճարահատ դէպի Սանճաք ճամբայ հանած էր զօր. Շահապ Կիւլէրը, ոստիկան զօրաց հրամանատար զօր. Քէմալ Եասընգըլըճ եւ քաղաքային երեք քննիչներ, որպէսզի հարցը քննեն եւ զսպեն ապստամբութիւնը ։ Գործը կարծուածէն աւելի լայն ծաւալ առած՝ մինչեւ Ատանա գացած էր, Թուրք իշխանութիւնը 52 Ալեւի կալանաւոր ճամբայ հանած էր դէպի Կեսարիա ։

Սուէզի ջրանցքին փակումը Իսրայէլի առջեւ,— Դաշնակիցներու հաշտարար միջնորդութեան հակառակ,— նոյնքան վնասակար եղած է մեծ ու փոքր պետութիւններուն ։ Եգիպտոս կը դիմէ Մոսատեղի ռազմավարութեան, պատրաստ է զինակցելու Սատանին հետ, պայմանաւ որ գրաւման ուժերը հեռանան Նեղոսի հովիտէն ։

Ահա այդ քաղաքականութիւնը դիւր չի գար Թուրքիոյ, որ Սովիէտ արշաւանքի մը մղձաւանջին տակ խելակորոյս վիճակի մը մատնուած է ։

Գաղտնիք չէ թէ Չըրչիլ ուզեց օգտագործել աշխատաւորական կառավարութեան ընկրկումը Իրանի հարցին մէջ, զոր չի դադրիր Տօքթ. Մոսատեղի մէկ «պլըֆ»ը նկատելի է ։ Յատկանշական է իր ընտրական մէկ ճառին հետեւեալ հատուածը.— Ապատանի մէջ իր կրած ձախողութեամբ, Անգլիա փորձին վրայ ինկած է խոշոր տխմարի եւ վախկոտի մը պէս, ինչ որ վնաս կը բերէ արեւմտեան պետութեանց ամբողջութեան, բայց անիկա ճշմարիտ Անգլիոյ մը գործը չէ, այլ միայն ծամածռութիւնը ջղասպառ կառավարութեան մը, որ շուտով դատաստանի պիտի ենթարկուի ազգէն » ։

Իրան իր կարգին դժգոհ Թուրքիոյ քաղաքական ուղեգիծէն, Անգարայի իր դեսպանին միջոցաւ բողոքեր է Ճէլալ Պայարի կառավարութեան, որ քարիւղի վէճին մէջ Անգլիոյ կողմը բռներ է ։

Իրանի կառավարութեան այս բողոքը ջիղերուն է դպեր Սետատ Սիմավիի, որ «Հուրիյէթ»ի Հոկտ. 5ի թիւին մէջ լեզուին կուտայ ։

Թուրք խմբագիրը, որ ուշագրաւ դէմք մը դարձաւ «Վարլըք»ի տուրքին դէմ իր բուռն ելոյթներով,— կը մեղադրէ Շահը որ Ամերիկայէ դարձին չէ հանդիպած Թուրքիա ։ Կը ջատագովէ Մենտերէսի հեռատեսութիւնը, որուն շնորհիւ Թուրքիան առաջին անգամ ըլլալով գործօն դեր մը կը խաղայ արտաքին քաղաքականութեան մէջ, անգլեւպարսիկ վէճին շուրջ ։ Երիտասարդ հրապարակագիրը ի վերջոյ կ՚աղաղակէ .

« Մեր քթին տակ, Անգլիացիներու դրամագլուխով, Ապատանի քարիւղի զտարանները հիմնուեցան եւ շահագործուեցան տարիներով ։ Հիմա ալ Ռուսերու դրդումով, պարսիկ կառավարութիւնը կը վտարէ Անգլիացիները ։

Պարսիկներու այս ընթացքը, 4 ամիսէ ի վեր պատերազմական վտանգ ստեղծած է ոչ միայն Իրանի, Ասիոյ, Եւրոպայի, այլեւ ամբողջ աշխարհի ի վնաս, եւ վերջապէս յանգած ապահովութեան խորհուրդին ։ Իրան սկսաւ հետեւիլ բոլշեւիկութեան ճամբուն, եւ իր ամենամօտիկ դրացին, Թուրքիան, բնականաբար ազդուած է այս երեւոյթէն ։ Ան իր այս ցաւը կ՚արտայայտէ ուժ տալով իր դաշնակցին, Անգլիոյ ։

Պարսիկ կառավարութիւնը մեզի դէմ կը բողոքէ, բայց չի խորհիր թէ Թուրքիա անդամ է Ապահովութեան Խորհուրդին, եւ ոչ միայն դաշնակից է Անգլիոյ, այլեւ բարեկամ ։ Մեր դրացին Իրանը, մինչեւ այսօր չուզեր համաձայնիլ, ինչ որ անընդունելի, անըմբռնելի, անտրամաբանական բան մըն է ։ Լա՞նք թէ խնդանք իր վիճակին վրայ» ։

ԱՐԱՄ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Մեր ուխտի օրը

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, վաթսուն տարի առաջ, ծնունդ առաւ հայ ժողովուրդի կսկծալի տառապանքէն ։ Դաշնակցութեան ուխտի նորոգման օրն է Հոկտեմբերը ։ Դաշնակցութեան բոլոր անդամները, հաւատաւոր եւ երկիւղած, կուգան այդ մեծ կուռքին առջեւ, իրենց ուխտը նորոգելու ։

Դաշնակցութիւնը, հայ ժողովուրդի ազատութեան համար, մեծ զոհաբերութիւն ցոյց տուող կուսակցութիւնն է ։ Նա կը դաստիարակէ իր անդամները, կը թրծէ զանոնք դարձնելով դըրական, պահանջկոտ եւ զոհաբերող ։

Ցուցիչ ու կսկծալի էին, երկիր մտնող Դաշնակցութեան մարտիկների շարժման առաջին դըրուագները, իրենց խիզախ կամ յուսահատ փորձերը ։ Կարդացէք Դաշնակցութեան պատմութիւնը .

— « Անմռունչ քայլեր գիշերուան խաւարին մէջ, սարերով ու ձորերով ։ Լուսաբացին թագնուիր անմատչելի դարաններուն մէջ ։ Տնքա բեռին տակը ։ Դողա միշտ վտանգից ։ Մաքառիր տարերային հարուածին դէմը ։ Տառապիր ցրտից, քաղցից ու ծարաւից ։ Ապրիր միշտ անքուն, առանց տաք սնունդի ու տաք վերմակի ։ Մի խօսիր, մի հազար, մի ծխեր, թագնուիր բոլորից» եւն. ։

Դաշնակցութիւնը իր մարտական ուժին հետ, երկիր մտցուց նաեւ իր լաւագոյն գործիչները, իր մտաւորական ուժը, որպէս քարոզիչ եւ կազմակերպող ղեկավարներ ։ Շատերէն մէկ յիշենք որպէս օրինակ, Դաշնակցութեան Նուիրեալը, եւ ազատութեան քարոզող, քաղցրախօս Հրայրը, Տարօնի մեծ զաւակը որ, 50 տարի առաջ ի լուր աշխարհի, աղաղակ կը հնչեցնէր .—

— « Հայեր՝ մենք Աստուծոյ արեւի տակը, որպէս ազգը, որպէս մարդը ապրելու իրաւունքէ զրկուած ենք ։ Խոցուած սրտով կը տեսնեմ այս լայն տարածութեան վրայ փռուած, անտէր ու անպաշտպան հայ գիւղերը, որոնք օրէ օր կը հալին ու կը նօսրանան, տեղը տալով զուլումին ։

Հայ ժողովուրդ, քու կեանքի, պատուոյ եւ ինչքի փրկութեան միակ միջոցը սուր ի ձեռին, կռուելով մեռնելն է ։ Գուցէ եւ հաւանական է որ անոր տակ թաղնուած է քու փրկութիւնը » ։

Դաշնակցութեան ներշնչումն էր, որ կը պոռթկար իր սրտի խորերէն ։ 1896ին, «Դրօշակ»ի խմբագրութեան ուղղուած, իր մէկ գրութեամբ կ՚ըսէր .

— « Հայ ժողովուրդ, անգութ է Եւրոպան, աւելի արիւնածարաւ քան մեր դարաւոր ոսոխը, չհաւատաս նրան, նա անմեղ զոհերու արեան մէջ, կ՚որոնէ իր շահը ։ Մէկը միւսից աւելի վատ. Եւրոպան անգութ ու շահամոլ ։ Ո՞ւր է մեր փըրկութիւնը» ։ Ու կ՚եզրակացնէ ։ «Մեր յոյսը, պէտք է լինի մեր վրայ, այս հաւատքով յառաջ գնալ, եւ մեռնիլ այդ սրբազան նպատակին համար ։ Այդ է միայն մեր փառքն ու պսակը ։ Օգնել միմեանց, սփոփել իրար, թող թշնամին գիրկընդխառն տեսնէ մեր դիակները » ։

Դաշնակցութեան ուղղութիւնն էր, որ կ՚արտացոլար անոր հոգու խորքը ։ Կենդանի բողոքն էր համատարած զուլումին դէմ ։ Կը սգար հայ ժողովուրդի հետ, կը մարմնացնէր անոր տանջանքն ու զրկանքը ։ Եւ մնաց հայ ժողովուրդի կողքին, ու երկար տարիներ ազատութեան փողն հնչեցուց Սասնոյ բարձունքներէն, եւ գերագոյն ժամուն ինկաւ 1904ին զէնքը ձեռին, Շէնըքի բարձունքներու վրայ, արիւնալի ճակատամարտին մէջ ։

Այսօր Դաշնակցութեան այս սրբազան ուխտի պահուն՝ վաթսուն տարիներու, հայ ժողովուրդի ազատութեան համար, իր տարած աշխատանքի, իր զոհաբերութեան ու նուիրումի, իր մտքի խոյանքի, իր նուիրական յոյզերու, իր մարտական կորովի, իր զոհերու եւ տարած յաղթանակներու փառքն է որ կը տօնէ ։

Եւ հայութեան կողքին որպէս պահապան հըրեշտակ կը մնայ պատնէշին վրայ, մինչեւ իրականան հայ ժողովուրդի դարաւոր երազները, միացեալ եւ անկախ Հայաստանի ցանկալի ազատութիւնը ։

Վիէն — ՄԱՐԳԱՐ ԲԱՐԽԵԱՆ

Ի՞նչ է Դաշնակցութիւնը

Հայոց աշխարհի աննման ծաղկաստաններէն քաղուած գոյնզգոյն ծաղիկներու փունջ մըն է Դաշնակցութիւնը, որ պարծանքն է հայ ժողովուրդին եւ կորով ու եռանդ կը ներշնչէ աշխարհի չորս ծայրերը ցրուած հարազատներուն ։

Հայ հերոսներու սիւներու վրայ կառուցուած կամարակերտ մեհեան մըն է Դաշնակցութիւնը, ուր՝ հաւատաւոր քուրմեր գիշեր ցերեկ կը կարդան երբորդութեան սաղմոսը, անոր երազներուն իրականացման համար ։ Ուր խունկի գուլաներ կը բարձրանան դէպի երկինք Աստուծոյ ուշադրութիւնը հրաւիրելու հայ տառապանքի վրայ ։

Հայոց նահատակ քաջ մարտիկներու մաքրամաքուր արիւնէն պատրաստուած չինուկն է Դաշնակցութիւնը, անով պատուաստուածներ հըրաշքներ գործեցին Հայուն փշոտ ճամբան հարթելու համար ու սրբացան ։

Հայ իրականութեան անապատին մէջ, բերրի ովասիս մըն է Դաշնակցութիւնը, ուր յոգնաբեկ կարաւանները կանգ կ՚առնեն եւ որուն ջինջ ջուրերով կը զովանան սպանդէն վերապրող նոր սերունդներ, որպէսզի կորովով քալեն դէպի ցանկալի հանգրուանը ։

Հայ բիւրաւոր նահատակներու ոսկորներով կոթողուած եւ անոնց արիւնով շաղախուած փարոս մըն է Դաշնակցութիւնը, որուն պայծառ լոյսով, դէպի ազատութիւն ճամբորդող նաւերը, կը գտնեն իրենց ճամբան դէպի երազուած հորիզոնները ։ Անոր կողերուն կուգան զարնուիլ երբեմն պղտոր ալիքներ, փշրուելու համար անոր պողպատեայ կռնակին վրայ ։

Համբոյր եւ սէր է Դաշնակցութիւնը ։

Ան կը համբուրուի ուխտեալ հայորդիներու հետ որոնք վճռած են սուրբ դատի համար պայքարիլ, զոհաբերուիլ ու մարտիրոսանալ ։ Ան իր ձեռքը կ՚երկարէ բոլոր մաքուր ձեռքերու ու սրտաբաց կը ողջագուրուի բոլոր անոնց հետ, որոնք գաղափարն ունին նուիրումի ու գիտեն յարգել Հայու աւանդական սրբութիւնները ։ Որոնք պաշտամունք ունին հայ հողին, հայ ժողովուրդին հայ մշակոյթին, Հայոց պատմութեան եւ հայ եռագոյնին հանդէպ ։ Խունկ եւ մոմ է Դաշնակցութիւնը ։

Ան ինքզինքը կ՚այրէ որպէսզի իր բոյրովը բուրումնաւէտ է Հայոց աշխարհը ։ Ու վառելով, միայն ինքը հալելով, հայ մանուկը, հայ գիրը, հայ դպրոցը ու հայ մշակոյթը փրկէ հալոցէն ։

Կամք եւ հպարտութիւն է Դաշնակցութիւնը ։

Ան ունի վճռականութիւն, պայքարելու՝ տոկալու եւ յարատեւելու մինչեւ իրականանան Հայու դարաւոր բաղձանքները ։

Արարատին պէս հպարտ է ան իր ցեղին նման, իր անցեալով, իր հերոսներով իր քաղաքական ատերով եւ իր գաղափարականով ։

Եւ վերջապէս ...

Հայութեան փառքն ու պսակն է Դաշնակցութիւնը իր հմայքով ու մեծութեամբ ։ Իր վաթսուն եւ մէկերորդ տարեդարձին առթիւ խոնարհինք այդ մեծութեան առջեւ ։

Գ. Զ.

ԳԵՐԱՆԿԱԽՆԵՐՈՒ ՍԱԼՕՆԸ

Գերանկախներու Սալօնին (Salon des Surindépendants) 18րդ ցուցահանդէսին բացումը կատարուեցաւ շաբաթ 27 Հոկտեմբերին, Փորթ տը Վէրսայլի Փարքին սրահին մէջ ։

Ցուցահանդէսը բաց պիտի ըլլայ ժամը 10էն երեկոյեան ժամը 5ը, մինչեւ Նոյեմբեր 18 ։

Գեղագիտական եւ ձեւական բոլոր որոնումները ներկայացուած են այնտեղ եւ ցոյց կուտան 1929ի առաջին ցուցահանդէսէն մինչեւ մեր օրերը արդիական արուեստին կատարած բարեշրջումները ։

«Մշակ բանուոր»

Տարեդարձներ շատ ունինք մենք եւ ամէն սուրբ, նոյնիսկ ամէն մի մարդ ունի իր տօնական օրը, կը սպասէ միշտ այդ օրուան մտաբերելու իր անցեալն ու խորհելու գալիքի մասին:

Պարծանք է հայ ժողովուրդին համար ունենալ կուսակցութիւն մը որ իր հիմնադրութեան օրէն ի վեր կը մտածէ եւ կը գործէ իր օգտին, եւ իր ապագային մասին:

Ոչ մէկ կուսակցութիւն բացի Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութենէն, կրցած է պահել իր անխախտ հաւատքը եւ գաղափարականը հայ ազգի փրկութեան գործին համար:

Ինչ դառն ու տագնապալի օրեր ապրեցաւ ան, բայց չլքեց երբեք իր առաքելութիւնը, իր կոչումը, իր երդումը:

Ու ան իր անձնուէր ընկերներով, իր ետին ունենալով հոծ զանգուած մը հաւատացեալներու մնաց միշտ պատնէշին վրայ, ամուր եւ ուխտապահ, արթուն եւ խրոխտ, վստահ իր յաղթանակին, որովհետեւ գիտէր թէ այն ժողովուրդը որ կար իր թիկունքին, կը գնահատէր զինքը, կը հետեւէր անոր բռնած ճամբուն, որ զինք կ՚առաջնորդէր իր երազներուն իրականացման:

Ահա եւ իր ճամբան: Ազատագրութիւնը դարերու ստրուկութենէն, իբր ազգ ապրելու իրաւունքը ուրիշ ազգերու կողքին եւ ունենալ իր սեփական հայրենիքը ու երկիրը:

Ո՞ր Հայու սրտին ու հոգւոյն չի խօսիր հանիլ այն երջանիկ խաչալին, ըլլալ իր տան մէջ հանգիստ, ապահով:

Ան եղած է միշտ մշակին ու բանուորին հետ, անոր ցաւերուն կարեկից ու սպեղանի:

Իր մէջ, իր երեք հիմնադիրներուն վառած կրակը անմար է, իր սէրը անշէջ դէպի իր հայրենիքը: Իր գաղափարը անոնց որուն սիրոյն տըւաւ այնքան նահատակներ:

Օրն է այսօր զանոնք բոլորը ոգեկոչելու մի առ մի, որոնք մէկ մէկ Կարիպալտիներ ու Ժան տ՚Արքներ եղան մեզի համար:

Պատմութիւնը պիտի ըսէ այս բոլորը, իսկ մենք մշակ բանուորներս նորոգենք անգամ մը եւս մեր ուխտը ու երդումը, ըլլալու միշտ ամուր եւ անխախտ մեր հաւատքին եւ գաղափարին հետ, մտահոգ Հայուն ճակատագրով, մինչեւ համնիլը իր նպատակին:

ՄԷՆ - ՍԷ

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՕՐԱԹՈՐԻՕ «ՍԱՀԱԿ - ՄԵՍՐՈՊ»

Միացեալ Նահանգներու պետական ձայնասփիւռի վարչութիւնը պաշտօնական նամակով մը կը հրաւիրէ Շաւարշ Նարդունին գրել օրաթորիօ մը, զոր պիտի եղանակաւորէ երաժիշտ Ալան Յովհաննէս, ներկայացուելու համար 1952ին, Հոկտեմբեր ամսուան մէջ, նախ Նիւ Եորքի ձայնասփիւռի կայանէն, յետոյ երկրին միւս կայաններէն:

Օրաթորիօն նուիրուած պիտի ըլլայ Սահակ-Մեսրոպին, եւ պիտի կրէ այդ անունը: Ամբողջ գործը պիտի բաղկանայ երեք մասէ:—

Առաջին բաժինը պիտի ներկայացնէ նախամեսրոպեան հայ մշակոյթը, երկրորդը՝ Մեսրոպի կատարած հրաշքը, երրորդը՝ հայ հանճարին ծաղկարձակումը «ոսկեդար» կոչուած փառապսակ քաղաքակրթութեամբ: Ամբողջ գործին ներկայացումը պիտի տեւէ մէկուկէս ժամ:

Հայոց մշակոյթին պատմութեան տրուած այս պատիւը, օտարպաշտօնական շրջանակներու կողմէ, իբրապէս հպարտութիւն կը պատճառէ մեզի:

Յառաջիկային առիթ կ՚ունենանք խօսելու Նարդունիի պատրաստելիք գործին և ամերիկեան պաշտօնական մարմիններու կատարելիք հանդիսութեանց մասին:

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

Մ. Արեւելքի պաշտպանութիւնը

Գ.— ԹՈՒՐՔԻԱ ԵՒ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ

Ռազմագիտական կարգ մը հարցերու շուրջ տարակարծիք ըլլալով հանդերձ, Մ. Նահանգներու եւ Անգլիոյ զինուորական մասնագէտները համաձայն են, որ Միջին Արեւելքի պաշտպանութեան ողնասիւնը կազմէ Թուրքիան:

Բազմաթիւ պատճառներ ուժ կուտան այս տեսակէտին:

Բացի իր աշխարհագրական դիրքէն, Թուրքիա կ՚իշխէ Տարտանէլի նեղուցներուն, եւ իր ներքին լեռնադաշտերը հիանալի խարիսխ մը կը ներկայացնեն՝ հարուածելու համար Ուրալի ճարտարագործական կեդրոնները:

Գալով զինուորական ուժին, նոյն մասնագէտներու կարծիքով, հակակոմունիստական ճակատի ամէնէն հզօր բանակներէն մէկն է, ներկայիս:

Զօրաշարժի ենթարկուած 1939ին, այդ թըւականէն ասդին անընդհատ պատերազմական վիճակի մէջ է պահուած: 1942 — 1947, այս բանակը ընտելացաւ արդիական զէնքերու գործածութեան եւ ռազմավարական նորագոյն մեթոտներուն, անգլիացի մարզիչներուն շնորհիւ: Յետագային Ամերիկացիները անցան անոնց տեղը, եւ 350 միլիոն տոլար ծախսեցին 1948էն ասդին՝ արդիականացնելու համար թրքական զէնքերը եւ կազմածները:

Ելմտական եւ զինուորական այս օժանդակութեան շնորհիւ, Անգարայի կառավարութիւնը 600.000 հոգինոց բանակ մը զինեց՝ վերջին կատարելութեամբ: Պատերազմի մը պարագային, կարելի է դիւրութեամբ մէկ միլիոնի բարձրացնել այս թիւը:

Անգլօ - սաքսոններու կողմէ Թուրքիոյ տըրուած կարեւորութիւնը կը շեշտուի, զինուորական պետերու շարունակական շփումներով: Վերջին քանի մը ամսուայ ընթացքին, Անգարա այցելեցին Միջին Արեւելքի բրիտանական ուժերու ընդհ. հրամանատարը՝ զօր. Ռոպըրթսըն, Եւրոպայի ամերիկեան նաւաբաժնի հրամանատարը՝ ծովակալ Carney, Մ. Նահանգներու օդային նախարարը՝ Պ. Թոմաս Ֆինլըթթէր, եւ նախանցեալ շաբաթ՝ Ամերիկայի եւ Անգլիոյ սպայակոյտի ընդհ. պետերը՝ ընկերակցութեամբ Ֆրանսացի զօրավարի մը:

Այս բարձրաստիճան անձնաւորութեանց եւ Թուրքիոյ կառավարութեան անդամներուն միջեւ տեղի ունեցած խօսակցութիւնները յանգեցան վերջնական համաձայնութեան, ըստ որում Թուրքիա պիտի մասնակցի Արեւմուտքի պաշտպանութեան, որպէս հաւասարազօր անդամ:

Իր Անգարա այցելութենէն անմիջապէս վերջ, Սըր Պրիըն Ռոպըրթսըն յայտարարեց թէ՝ Թուրքիա այժմ քառասուն զօրաբաժին ունի, եւ իր զինուորական արժէքով եւ սպառազինութեամբ՝ համարժէք պիտի ըլլայ անգլօ-սաքսոն լաւագոյն զօրաբաժիններուն:

Թրքական բանակներու արագ տեղափոխութեան կարելիութիւնները եւս աւելցան վերջերս, 9000 քմ. ռազմագիտական ճամբաներու շինութեամբ, եւ երկաթուղային ցանցին վերանորոգումով: Ասկէ զատ, բանակը մօտերս պիտի ստանայ բազմահազար ինքնաշարժ կառքեր՝ տասնեակ մը մեքենաշարժ զօրաբաժին կազմելու համար:

Թուրքիոյ նաւային ուժերը, համեստ ըլլալով հանդերձ, բաւարար կը համարուին: Նաւատորմին գլխաւոր դերը պիտի ըլլայ նեղուցները հակակշռել:

«Եաւուզ», իր 280նոց տասը թնդանօթներով, սքանչելի ծփուն ամրոց մըն է: Մ. Նահանգներու կողմէ նուիրուած չորս արդիական թորփիլահալածները, զգալապէս կը զօրացնեն գոյութիւն ունեցող ութը թորփիլանաւերը, որոնցմէ չորսը շինուած են վերջին պատերազմի ընթացքին, Վիքըրս - Արմսթրոնկ նաւաշինարաններուն մէջ:

Ընդծովեայ տորմիղը կը բաղկանայ ութը արդիական սուզանաւերէ: Չորսը գերմանական (հազարական թոն), իսկ միւս չորսը անգլիական (800ական թոն):

Մօտերս, Մ. Նահանգներէն պիտի ստանայ քանի մը հետեւորդ թորփիլահալածներ եւ թորփիլարձակ վըտէքներ եւս: Թրքական նաւատորմը կը հաշուէ 20.000 նաւազ:

Օդային ուժը շօշափելի արժէք մը չի ներկայացներ: Վերջերս որոշուեցաւ բանակին օժանդակ տորմիղ մը ստեղծել: Այս նպատակով, Մ. Նահանգները ղրկուած են թուրք օդանաւորդներ՝ իրենց մասնագիտութիւնը լրացնելու համար:

Թրքական բանակը, իրեն վիճակուած ծանր դերը կատարած պահուն, թանկագին օժանդակութիւնը պիտի վայելէ հելլենական բանակին: Հակառակ համաշխարհային եւ քաղաքացիական տասնամեայ պատերազմի մը, Յունաստան ունի 125 հազար հոգինոց սքանչելի բանակ մը: Իր նաւատորմը, փոքր բայց արդիական, բարձրորակ կըրթութիւն ստացած է:

Օդանաւային ուժը կը բաղկանայ հարիւրեակ մը որսորդ օդանաւերէ, որ անուրանալի արժէք մը ի յայտ բերաւ քաղաքացիական պատերազմի ընթացքին:

Յունական բանակին գործածած զէնքերը մեծ մասով ամերիկեան են: Շնորհիւ Մ. Նահանգներու ելմտական օժանդակութեան — 400 միլիոն տոլար —, երկրին երկաթուղիները եւ խճուղիները հիմնովին նորոգուեցան: Այնպէս որ, յետագայ զինուորական գործողութեան մը պարագային, Յունաստան կրնայ խարիսխ ծառայել Արեւմուտքի բանակներուն:

Թ. Ա. Թ.

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (8)

ԴԱՐՁԸ

Գ.

Բայց տղան հանդարտ ու մաքուր զուտ ուսանական արտասանութեամբ պատասխանեց ինքն ալ ռուսերէն:

— Կը զարմանամ Օրիորդ, ի՞նչպէս կրնաք այդպէս արհամարհանքով խօսիլ ուրիշի մը գործի մասին, որ մանկաբարձուհիի մը համար միայն այնքան ծանօթ է, որքան վարդապետի մը համար «ծննդաբերութեան օգնութիւնները»:

Այս համարձակ եւ արդար բողոքը աղջկան վրայ տարօրինակ ապաւորութիւն մը ըրաւ. եւ մանաւանդ այդ վարժ ռուսերէնը, տղան յանկարծ կարծես ուրիշ գոյն մը առաւ իր այդ ռուսերէնովը:

Ու ալ խօսակցութիւնը շարունակուեցաւ ռուսերէն:

— Ձեր համեմատութիւնը շիտակ չէ — պատասխանեց աղջիկը — ես եկեղեցի շատ եմ եղած, գոնէ մանկութեանս եւ վերջապէս դուրսն ալ հոգեւորականներ միշտ կարելի է տեսնել ու անոնց մասին լսել: Մինչդեռ դուք ոչ թէ իմ արհեստիս, այլ նոյն իսկ մարդու ու իր ֆիզիքական կազմի մասին շնորհքով տեղեկութիւն չէք կրնար ունենալ, երբ ամբողջ ձեր կրթութիւնը տարիներով վերացական խնդիրներու եւ կրօնական դասերու շուրջ դարձեր է:

— Կը տեսնէ՞ք Օրիորդ, ի՛նչ ըսել է առանց գործին ծանօթ ըլլալու խօսիլը: Նախ դպրոցը կրօնի դասերը միայն քանի մը ժամ է, եւ որոնք փակագծի մէջ ըսած, ինծի ոչ հետաքրքրած են, ոչ ալ մասնաւորապէս զբաղեցուցած, իսկ ընդհակառակը բնական գիտութիւնները ես միշտ սիրած եմ ու ձեր կարծածէն ալ քիչ մը աւելի ծանօթ, մասնաւորապէս կենդանաբանութիւնը ու բիոլոժին: Մի կարծէք, թէ միայն ձեզի են ծանօթ Դարուինի Սպենսէրի ու Հիւքսլէյի երկերը:

Աղջիկը սեղմուած շրթունքներով ու աչքերը լայն բացած խօսակցին կը նայէր բոլորովին զարմացած: Հիւքսլէյէն միայն փոքր գրքոյկ մը կարդացած էր, Սպենսէրի աշխատութեան բովանդակութիւնը լոկ յայտնի էր իրեն ամսագրի մը գրախօսականէն, իսկ Դարուինի անունը, թէեւ շատ լաւ գիտէր բայց բնաւ ծանօթ չէր մօտէն:

Ու կարճ լռութիւն մը որ ընդհատողը աղջիկը եղաւ:

— Այն ատեն ես բոլորովին կը զարմանամ, ուրեմն ի՞նչպէս կրնաք դուք այդ բոլորին հետ հաշտեցնել կրօնական մանր ու մեծ նախապաշարումները, անտրամաբանութիւնները, ծիսակատարութիւնները, պահքը, դեւերն ու սատանաները, ի՞նչպէս կրնաք հաւատալ այդ բոլորին:

— Եւ ձեզի ո՞վ ըսաւ որ ես կը հաւատամ այդ ամէնուն:

— Բայց չէ՞ որ վարդապետ դառնալ կ՚ուզէք, չէ՞ որ ամէն օր պիտի կրկնէք նոյն աղօթքները, նոյն արարողութիւնները, նոյն հաւատալիքները եւ ալ ի՞նչ գիտնամ:

Տղան թեթեւ մը գլուխը կախեց. դիմացինը ամէնէն հիւանդոտ տեղին վրայ էր դրեր մատը:

Եւ պատասխանեց կարծես տեսակ մը իր մտածումներուն մէջէն:

— Իրաւ է, ժամանակները իրենց հետ բերած են բաւական բաներ, որոնք մեր արդի ըմբռնումներուն լաւ չեն յարմարիր. պիտանին ու աւելորդը, գլխաւորն ու երկրորդականը խառնուած են սերտօրէն կրօնական ըմբռնումներուն, այդ ամէնը իրարմէ զատել ու մաղել դեռ կարելի չէ, ժողովրդական մտքի հասունացում կը պահանջէ: Այնպէս որ գործի բարձր ու կարեւոր մասերու սիրուն ստիպուած ենք յարմարուելու այդ հինցած ու անախորժ կողմերուն:

— Բայց, պարոն — առարկեց աղջիկը. — ամէն օր եւ ահագին բազմութիւններու առաջ ու կատարեալ հանդիսաւորութեամբ ըսել խօսքեր ու աղօթքներ, որոնց չէք հաւատար, կատարել ծէսեր ու արարողութիւններ, որոնց կարեւորութիւն չէք տար, չէ՞ որ ատիկա կը դառնայ խաբէութեան պէս բան մը: Ազնիւ բան չէ ձեր ըսել ուզածը, սիրելի Պարոն:

— Դժբախտաբար իմ կամքէս կախուած չէ ուզած մասերս ընտրել եւ չուզած մասերս անդին նետել, ամբաժան ամբողջութիւն մըն է, կամ պիտի յանձն առնես ամբողջը կամ հեռանաս:

— Հեռացէք, գո՞րծ է պակաս, ի՞նչու անպատճառ հոգեւորական:

Լ. ՇԱՆԹ

(Շար.)

Մոսկուայի սպառնալիքները

ՄԱՐ. ԹԻԹՕ ԿԸ ՄԵՂԱԴՐԷ Խ. ՌՈՒՍԻԱՆ

Հանգստեան կոչուած զինուորականներու Գ. համաժողովին առթիւ, Մար. Թիթօ ճառ մը խօսեցաւ, մեղադրելով Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները, որոնք մինչեւ իրենց ակռաները զինուած են, սպառնալու համար իր երկրին :

«Անոնք մեզմէ աւելի ուժեղ են, արհեստագիտական եւ ռազմանիւթի տեսակէտով, չարունակեց դիկտաթորը, բայց մենք աւելի ուժեղ ենք բարոյապէս :

« Երբ Խ. Միութիւնը եւ իր արբանեակները կ'ըսեն թէ միւսներն են որ կը սպառնան խաղաղութեան, կը նմանին այն գողին, որ կը պոռայ. — «Գող կայ, հասէ՛ք»: Շատ կը խօսուի խաղաղութեան մասին, ամբողջ աշխարհի մէջ, բայց ճշդիւ շատ խօսուելուն համար է որ սպառնալիքի տակ կը գտնուի ան»:

ԶՕՐ. ՓԼԱՍԹԻՐԱՍԻ ԴԱՀԼԻՃԸ

Կիրակի օր տեղի ունեցաւ Զօր. Փլասթիրասի դահլիճին երդման արարողութիւնը, Յունաստանի Փոլ թագաւորին առջեւ: Ինչպէս կը յիշուի, դահլիճը կազմուած է յառաջդիմական (էփէք) եւ ազատական նախարարներէ. Գ. Վենիզելոս կը մնայ պաշտօնի վրայ իբր փոխ վարչապետ եւ արտ. գործոց նախարար: Մնացեալը ստանձնած են հետեւեալ պետական մարդիկը .— Ներքին գործոց՝ Ռենիտիս, ազգ. պաշտպանութեան՝ ծովակալ Սաքելարիու, արդարութեան Փափասփիրու, ելեւմտական՝ Էվելփիտիս, աշխատանքի Քոցիմաթիս, ճարտարարուեստական Նովաս եւայլն:

Զօր. Փլասթիրաս ձայնասփիւռէն յայտնեց ժողովուրդին, որ Յունաստանի մուտքը Ատլանտեանի դաշինքին մէջ, վճռական մէկ հանգրուանը կը կազմէ հաւաքական ապահովութեան: Մօտ օրէն Գ. Վենիզելոս Վիշի պիտի երթայ, երեք շաբաթուան համար: Հելլէն մամուլը մեկնաբանելով այս ճամբորդութիւնը, կը յիշէ թէ ողբացեալ դիւանագէտին որդին ասկէ առաջ ալ նման ուղեւորութեան մը կատարած էր ջերմուկներու քաղաքը, բայց վերադարձին զօրավարին դահլիճը տապալած եւ փոխ - վարչապետութենէն բարձրացած էր նախարարապետութեան :

1940ի իտալ. բանակին դէմ տարուած յաղթանակին առթիւ, Փոլ թագաւոր ներկայ եղաւ մայր եկեղեցիի գոհաբանական արարողութեան: Ցետոյ նախագահեց զօրահանդէսին, ի ներկայութեան նախարարներուն, դիւանագիտական մարմինին եւ ծովածաւալ բազմութեան: Կիպրոսի յոյն բնակչութիւնը կը շարունակէ իր ցոյցերը, ի նպաստ կղզիին մայր երկրի կցման :

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐ ԿԸ ՅԱՆՁՆԵՆ ԻՐԱՔԻ ԵՒ ՅՈՐԴԱՆԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒՆ

Պաղտատի դաշնակից դեսպանները յաջորդաբար այցելեցին Իրաքի արտ. եւ պատերազմ. նախարար գնդ. Շաքիր Էլվատիի եւ ծանուցագիր մը յանձնեցին: Այս վաւերագրին նպատակն է Պաղտատի կառավարութեան տեղեկացնել դաշնակիցներու ծրագիրը, Միջին Արեւելքի հարցին մասին ալ առաջարկ բերել, միասին պաշտպանողական դրութիւն մը կազմակերպելու համար այդ շրջանին մէջ:

Արաբական միւս երկիրներն ալ համանման ծանուցագիր մը ստացան դաշնակիցներէն, մասնաւորաբար Յորդանանի կառավարութիւնը : Դաշնակից դեսպանները դիմեցին նաեւ Թէլ Ավիվի, Միջին Արեւելքի հրամանատարութեան հաստատման առթիւ Իսրայէլի կառավարութեան թելադրութիւններն իմանալու համար :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԻՈՍ ԺԲ. Պապը ճառ մը խօսած է կաթոլիկ դայեակներու միութեան համաժողովի անդամներուն առջեւ, պարսաւելով արուեստական բեղմնաւորութիւնը, որդեսպանութիւնը եւ ամլացումը :

ՊՈՆԻ կառավարութիւնը մտադիր է մինչեւ Հոկտեմբեր 30ի իրիկունը Դաշնակիցներուն յանձնել ծրագիր մը, որ կը ճշդէ դաշնակցային հանրապետութեան եւ երեք պետութեանց միջեւ փոխ յարաբերութիւնները: Վերջին խօսքը անշուշտ կը պատկանի դաշնակիցներուն: Արտ. գործոց նախարար Տոքթ. Հոլշթայն յոյս յայտնած է թէ՝ արեւմտ. Գերմանիոյ մասնակցութեան հարցը եւրոպական բանակին, նպաստաւոր լուծում մը պիտի գտնէ :

ՄԱԿի անգլ. պատուիրակութեան պիտի նախագահէ Գ. Էնթընի Իտըն: Յամառ զրոյց կը շրջի, որ արտ. նախարարը պիտի խօսակցի Գ. Վիշինսքիի եւ դաշնակից պետութեանց նախարարներուն հետ, Սթալին, Թրումըն եւ Չըրչիլ տեսակցութիւն մը կազմակերպելու համար :

«ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ» ԼՍԱՐԱՆ

Յառաջիկայ դասախօսութիւնը տեղի պիտի ունենայ այս ուրբաթ ժամը 8.30ին, Le Cadet սրճարանին վերնայարկը: Դասախօսն է Պ. Ֆր. Ֆէյտի, նիւթ ունենալով Պոլիս գումարուած աշխատաւորներու համաժողովին աշխատանքները եւ տպաւորութիւնները Պոլսահայ կեանքէն :

Մուտքը ազատ է :

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

1952, ՅՈՒՆՈՒԱՐ 6ԻՆ, **Cercle Militaire**ի սրահներուն մէջ :

ԼՈՅՍ ՏԵՍԱՒ

Տարօն Սալնոյ Ձորի Հայր. Միութեան պատի գեղեցիկ օրացոյցը, եւ կը ծախուի Ստեփան Ալեքսանեանին քով, Փարիզ, 20 rue du Tage, Paris (13): Ս. Էթիէն Այրի Տիկին Սողոյեանին, Ս. Շամոն Եփրեմ Միքայէլեանին, Տէսին Լեւոն Աստուրեանին, Կրընոպլը Պարոյր Արթինեանին, Լասիոթա Այրի Տիկ. Կաղնեանին, իսկ Մարսէյլի մէջ Տիկնանց Միութեան գանձապահ Տիկ. Աշխէն Գօզոսեանին 4 Bld. de la Paix :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՓՍԱԿԻ

Հոգելոյս Տ. Արտաւազդ արք. Սիւրմէեանի յուղարկաւորութեան առթիւ, «Հայ Գրագէտներու Բարեկամներ » ընկերակցութիւնը, շնորհակալութեամբ ստացած է 9000 ֆրանք քանի մը Ակնցիներու կողմէ, փոխան ծաղկեպսակի :

ԽՆՋՈՅՔ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Ընտանեկան հաւաքոյթ եւ հաճելի ժամանց մը, կազմակերպուած Ֆր. Կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղի կողմէն, այս կիրակի օր, կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, 5 rue Bonnefoi, Յոյներու սրահը: Սիրով կը հրաւիրուին բոլոր բարեկամները ու համակիրները, թէ հաճելի ընտանեկան երեկոյ մը անցնելու եւ թէ օգտակար ըլլալու Ֆ. Կ. Խաչի ազգօգուտ ձեռնարկներուն :

Այդ օրը բոլորդ ... Յոյներու սրահը :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի Փարիզի Ժան Կուժոն եկեղեցին մէջ հոգեհանգիստ պիտի կատարուի ողբացեալ ԼԵՒՈՆ ՄՈԶԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ, իր ընտանեկան պարագաներուն կողմէ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգողները :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԵՐԱՄՈՒՏ

Փութացէք ապահովել հետեւեալ դասագիրքերը.—

Հայերէնի համար ԱՐԱՐԱՏ ընթերցանութեան ծանօթ շարքը, հեղինակութիւն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆի ԱՐԱՐԱՏ Այբբենարան - ընթերցարանը 100 Բ. գիրքը 200, Գ. գիրքը 300 ֆրանք :

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ, Յ. Գազանճեան, Ա. Բ. Գ., 150, 300, 400 ֆրանք :

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ (ֆրնս.) Հ. Թորոսեան 800 ֆրանք :

ԱՐԱՐԱՏ ՆՈՐ ԵՐԳԱՐԱՆ, ընտրուած երգեր 400 ֆրանք :

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ - ՀԱՅԵՐԷՆ, բառարան Մ. Նուպարեան 400 ֆրանք : Ինչպէս նաեւ Հայոց պատմութեան, կրօնագիտութեան դասագիրքեր, Աղօթագիրք և գրական - պատմական վերջին հրատարակութիւնները:

Կեդրոնատեղի .— Գրատուն Մ. ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ
46, Rue Richer, Paris (9)

Հ. Յ. Դ. ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

60ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ

1.— ՅՈՒՇԱՊԱՏՈՒՄ (1890 — 1950) 636 էջ: Գինը 1500 ֆրանք, թղթատարի ծախքով 1625 :
2.— ԲՈԼՇԵՒԻԶՄԸ ԵՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ Վ. Նաւասարդեանի, 675 էջ, գինը 1000 ֆրանք :
3.— ԳԱՂԱՓԱՐՆԵՐԻ ՈԳԻՆ Վ. Նաւասարդեան, 230 էջ, գինը 500 ֆրանք :
4.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ, Բ. հատոր, Մ. Վարանդեան, 132 էջ, գին 500 ֆրանք :
5.— ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ 50 էջ գին՝ 50 ֆրանք :
6.— Հ. Յ. ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ, 130 էջ, գինը 300 ֆրանք :
7.— Հ.Յ.ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆՈՒՄ (1890 — 1950), Ա. Ամուրեանի, 182 էջ, գինը 500 ֆրանք :
8.— ԱԼԻՔ բացառիկ թիւ Հ.Յ.Դաշնակցութեան, 56 էջ, 200 ֆրանք:

Թղթատարի ծախքը գնողին վրայ :

Դիմել .— M. ALTOUNIAN, 17 rue Ampère, Cachan (Seine) կամ ISSAYAN, 38 rue du Ménil Asnières (S.)

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼԻՈՆ .— Հ. Յ. Դ. Վարանդեան կոմիտէին ժողովը այս ուրբաթ երեկոյ ժամը 8.30ին, 78 rue Rabelais դպրոցին սրահը: Պարտաւորիչ ներկայութիւն: Կարեւոր օրակարգ :

Ֆր. Կ. ԽԱՉԻ մասնաճիւղերուն ժողովները.—
Ս. ՇԱՄՈՆ Նոյեմբեր 1ին:
Ս. ԷԹԻԷՆ Նոյեմբեր 2ին :
ՌՈՄԱՆ Նոյեմբեր 3ին:
ՎԱԼԱՆՍ Նոյեմբեր 4ին:
ԿՐԸՆՈՊԼԸ Նոյեմբեր 6ին :

Այս ժողովներուն ներկայ կ'ըլլայ Շրջ. վարչութեան ներկայացուցիչը :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Ֆ. Կ. Խաչի մասնաճիւղի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, Պուա Քոլոմպի ծանօթ սրճարանը: Կարեւոր օրակարգ :

ԱՆԻԷՌ ՊՈՒԱ ՔՈԼՈՄՊԻ Հ. Յ. Դ. «Արամ» ենթակոմիտէի ժողովը այս ուրբաթ ժամը 21ին, ծանօթ հաւաքատեղին: Կարեւոր օրակարգ :

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԼՍԱՐԱՆԻՆ հերթական հաւաքոյթը այս Զորեքշաբթի երեկոյ, Քատէ սրճարանին վերնայարկը: Կը շարունակուի Շաւարշ Նարդունիի գրական գործունէութեան մասին կարծիքներու փոխանակութիւնը: Մասնաւորապէս կը խօսի Պ.Խ.Վշտունին՝ Նարդունիի մանկութեան, պատանեկութեան եւ միջավայրին մասին:

ԱՐՄԵՆԻԱ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲ, ՄԱՐՍԷՅԼ

1.— Շաբա՛թ, 17 Նոյեմբեր, ժամը 21 - 5
Մեծ պարահանդէս, գիւղի մէջ,
Քաղաքին ամենաբարձր օրքէսթրով,
Մաքուր պիւֆէ — անուրդ չկայ :

2.— Կիրակի, 16 Դեկտ. ժամը 16ին,
Հայ երգի օրը, Թէաթրը տ'Ալժէի մէջ,
9 Հայ երգահաններու գործերէն 21 կտոր խմբերգ, մեներգ ու դաշնակ, 13ը առաջին անգամ լսելի, ներ Ա. ԽԱՉԱՏՐԵԱՆի Գայիանէն :

Le Gérant : A. NERCESSIAN
Imp. DER AGOPIAN, 17, Rue Damesme, Paris (13)